ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար· 4000 ֆր·վեց·2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր·

ՇԱԲԱԹ
1
ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI
1er AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8458 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4359

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՂՋՈ՞ՅՆ ՃԱՄԲԱՐԻՆ

Փալատրի՛ւ:

Ահա՛ սիրելի անուն մը եւս, որ կուգայ իր տեղը գրաւել Ֆրանսահայ կեանքի, մասնաւորապէս Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի պատմութեան մէջ:

Այս երկրորդ տարին է, որ բնական վերելակութիւններով, բնակարանային եւ այլ յարմարութիւններով օժտուած չորքնի մը մէջ տեղի կ'ունենայ Նոր Սերունդի բանակումը:

Անցեալ տարուան բացառիկ յաջողութիւնը իր ա՛նքան անմոռանալի յիշատակներով այս տարի կոչուած է աւելի մեծ թիւով նոր սերնդականներ հրապուրելու եւ Փալատրիի վերածիծաղ լիճի ափերուն վրայ համախմբելու դանդաղ:

Մասնաւորաբար յիշատակելի մնացած է բացօթեայ մեծ փառատօնը, որուն ներկայ ըլլալու համար հարիւրաւոր հայրենակիցներ միջին Ֆրանսայէն եւ իրենց արձակուրդի վայրերէն քիլոմէթրներով ճամբայ էին կտրած: Օտար միջավայրի մէջ հայկական օր մըն էին վայելած, հոյերէն խօսք ու երգ լսած, հայկական պարերը ըմբոշխնած եւ դուռ հայաչունչ մթնոլորտի մը մէջ ապրած:

Այս տարուան փառատօնին համար չորքներէ ի վեր պատրաստութիւններ կը տեսնուին, աւելի չքեղ ու ներկայանալի դարձնելու համար զայն:

Նոր Սերունդի ճամբարը Ֆրանսահայ դպրութի ուսանողական ձեռնարկներու չարքին մէջ է մտած արդէն, ինչպէս կատարեալ Կաչի օդափոխութեան կայանը:

Նոր սերնդականները ամբողջ տարին իրենց անձնական աշխատանքներուն լրծուած՝ անհամբեր կը սպասեն Օգոստոս ամսուան՝ ընկերական չրջանակի մէջ արձակուրդի հաճելի օրեր անցընելու համար:

Ֆրանսայի բոլոր չրջաններէն երիտասարդ տղաներ ու աղջիկներ Փալատրիի դուարթ ու հանգստաւէտ ճամբարին մէջ տասի պիտի ունենան փոխադարձ ծանօթութիւններ առեղծելու, զազափարներ փոխանակելու, նոր գործունէութեան ծրագիրներ կազմելու եւ հայրենասիրական ոգիով օտեպդուելու:

Նոյնպէս հնարաւորութիւն պիտի ունենան՝ պարբերական դասախօսութեանց չնորհիւ՝ ծանօթանալու Հայոց հին եւ նոր պատմութեան դլխաւոր դրուագներուն:

Ճամբարը նաեւ ազդապահպանման ազդակ մը կը հանդիսանայ: Ամբողջ տասի մը հայերէն խօսելով, ազդային երգեր երդելով, դասընթացքներու հետեւելով, դեղարուեստական հանդէսներ սարքելով հայկականութիւնը աստիճան մը աւելի կ'ամրապնդուի մեր նոր սերունդին մէջ:

Այս տարուան Զատկին Փարիզէն դէպի Լիոն ու Մարսէյլ կատարուած արշաւը՝ փառատօնի ձեւին տակ՝ մեծ տպաւորութիւն էր գործած միջին եւ հարաւային Ֆրանսայի մեր հայրենակիցներուն վրայ:

Պատպամաւորական ժողովը իր կատարեալ յաջողութեամբ դրաւական մըն էր Նոր Սերունդի կատարած նուաճումներուն՝ վերջին տարուան ընթացքին:

Նոր չրջանը բարգաւաճման եւ վերելքի նշանաբանն ունի իրբեւ առաջնորդ:

Վստահ ենք, որ չնորհիւ երիտասարդ ընկերներու եւ ընկերուհիներու միահամուռ աշխատանքին, Նոր Սերունդը նոր նոր յաջողութիւններ պիտի արձանագրէ ընթացիկ տարուան մէջ:

Իր պաշտօնաթերթ Հայաստանը կանոնաւորաբար լոյս կը տեսնէ ամէն ամիս եւ կը ձգտի դառնալ ինքնաբաւ:

Սրտագին ողջո՛յն Նոր Սերունդի ճամբարին:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺԸՆԵԻԻ ՎԵՐՋԻՆ ԱՐԱՐԸ

Ֆրանսայի Արտաքին նախարար՝ Քուվ տը Միւրվիլի մօտ հաւաքուած, հինդչաբթի օր «աչխատանքի ճաչ»ի մը ընթացքին, չորս մեծերը աւելի քան երեք ժամ խօսեցան, առժամեայ համաձայնութեան մը գալու համար Պերլինի չուրջ, հիմ ունենալով արեւմտեան առաջարկները:

Ժընեւի քաղաքական չրջանակներու մէջ հետեւեալ ձեւով կը ներկայացուի արեւմտեան ծրագրին գլխաւոր կէտերը:— ա) 11·000 զինուորի սահմանել դաչնակից ուժերու քանակը Պերլինի մէջ: Նոր դէպք մը կրնայ ուսումնասիրուիլ իր ժամանակին: բ) Ապահովութիւն տալ որ Արեւմտեան Գերմանները ազատ մուտք ունենան Պերլին, քննութիւնը կրնան Գերմանացիները իրենք ընել: գ) Ազատ երթեւեկ արեւելեան եւ արեւմտեան Պերլինի միջեւ: դ) Զորսերու յանձնախումբ մը կազմել որպէսզի քննէ Պերլին մտնելու առկախ հարցերը: Այս յանձնախումբին կրնան նաեւ մաս կազմել դերման մասնագէտները: ե) Զեռք առնել միջոցներ որպէսզի երկու զօտիներու մէջ խոովարար գործունէութիւն տեղի չունենայ, կամ մէկը միւսին ներքին գործերուն միջամտութիւն չընայ: զ) Միացեալ Ազգերու պատասխանատու մը, որ ձեռքին տակ ունենայ համապատասխան պաչտօնէութիւն մը եւ ազատ մուտք՝ երկու Պերլիններու մէջ հսկելու համար այս որոչումներու գործադրութեան:

Այս կարդադրութիւնները կրնան ի գործ դնել մինչեւ Գերմանիաներու վերամիացումը: Եթէ այս վերամիացումը մինչեւ հինգ տարի չկատարուի, չորս մեծերը կրնան դարձեալ հաւաքուիլ քննելու համար Պերլինի կացութիւնը:

Զորս նախարարները ներկայիս հ տմաձայն են բարեփոխելու համար արեւմտեան Պերլինի ներկայ դրայվիճակը: Այս համաձայնութիւնը ժամանակաւոր բնոյթ մը պիտի ունենայ եւ կրնայ 18 ամիս տեւել:

Ասոնց հակառակ, Մ· Միւնթիւնը կ'ըսէ հետեւեալ առաջարկները:— Անգլիա–Ամերիկա եւ Ֆրանսա պէտք է 3 կամ 4000ի իջեցնեն իրենց զօրքը: Պերլինի արեւմտեան զօրքը պէտք չէ հիւլէական պէնքերով զինուի, ոչ ալ արձակարաններ պէտք է հաստատուին հրթիռներու համար: Դաչնակիցները պէտք չէ արեւմտեան Պերլինը զործածեն իբրեւ կեդրոն մը Մ· Միւնթեան դէմ քարոզչութեան համար: Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը յայտարարութիւն մը պիտի ընէ հաստատելով որ միջամուխ պիտի չըլլայ արեւմտեան Պերլինի ներքին խնդիրներուն: Համապերմանական յանձնախումբ մը պէտք է ստեղծուի կազմուած երկու Գերմանիաներու ներկայացուցիչներէն, ոչ բանակցութիւններ կատարել: Այս մարմինը կրնայ նաեւ պատրաստել Գերմանիոյ հետ հաշտութեան դաչնագրի մը ծրագիրը և լուծում մը գտնել Պերլինի հարցին: Եթէ 18 ամսուան ընթացքին այս մարմինը ի վիճակի չըլլայ Գերմանիոյ վերամիացումը կատարելու, ժընեւի հաւաքուած չորս պետութեանց ներկայացուցիչները կրնան վերսկսիլ իրենց բանակցութիւնները արեւմտեան Պերլինի չուրջ:

Ամէն պարագայի մէջ, յստակ է թէ Մ· Միւնթեան գլխաւոր նպատակն է ճանչցնել տալ, իրաւականօրէն, արեւելեան Գերմանիան եւ եթէ այս կէտին վրայ Արեւմտեանները տեղի տան, կրնայ ուրիչ մարզերու մէջ դիջումներ ընել: Փողովին վերջին արարը պիտի տեսնէ մինչեւ չորեքչաբթի, բայց ոչ ոք պիտի թէ ի՞նչ ձեւով պիտի վերջանայ ժընեւի հանդիպումը:

Օր ըստ Օրէն

ԵՐԲ ՀՈ՛Ս ՄՆԱՑԱԾ ԵՆ

—o—

— Բայց, հայրիկ, չեմ հասկնար, խելքս չի կտրեր — այդ երկրին մէջ օրէնք չկա՞ր…

— կա՛ր, տղա՛ս, բայց օրէնքին ո՞վ ականջ կը կախէր…

— Ատոր ալ խելքս չի հասնիր: Նայէ՛, այս երկրին մէջ օրէնք կայ եւ օրէնքին դէմ քայլ մը առնելուդ պէս, կը պատժուիս…

— Իսկ այն երկրին մէջ, օրէնքին գործադրութիւնը պահանջողը կը պատժուէր … Քեզի պզտիկ օրինակ մը տամ, տղաս… Օր մը, առեւտրական հաստատութեան մը վարիչ տնօրէնը կը նկատէ որ գանձապահը հաստատութեան դրասեղը « վասն ի վերուստ » ընելու եռեւէ է… վրան աչք մը կը պահէ՝ ատեն մը, գողութիւնը կը փաստէ եւ օր մըն ալ հաստատութեան սեփականատէրերուն ականջը կը ձգէ… Գիտե՞ս ինչ կը պատահի…

— Ի՞նչ…

— Վարիչ–տնօրէնը յանցաւոր կը գըտնեն թէ «դո՛ւն էիր որ գողը բռնեցիր, բռնելու չէիր»,…ըսելս այն է որ, տղաս «երկիրն» ալ ատանկ էր… Թուրքը կուգար կը կողոպտէր հայ գիւղացին…

— Լա՛ւ, հայ գիւղացին ալ թող հեռաձայն ընէր ոստիկանութեան:

— Այո՛ «երկիրը» հեռաձայն չկար, տղաս… եթէ նոյնիսկ ըլլար…

— Շատ աղէկ, յաչորդ օրը թող փաստաբաղա դիմէր, թագաւորին դիմէր, կառավարութեան դիմէր… Այստեղ ատանկ կ'ընեն…

— Տղաս, հոգի՛ս, «այստեղ» ոստիկանութիւնն ալ, փաստաբանն ալ, թագաւորն ալ, կառավարութիւնն ալ, կողոպտողին դաչնակից էին…

— Չեմ հաւատար… Ատ ըսածդ վէպերուն մէջ անգամ չի պատահիր…

— Տղա՛ս, մեծ մարդուն մէկը ըսած է որ իրական կեանքը աւելի զարմանալի է ու աւելի անհաւատալի քան վէպերու մէջ նկարագրուած «կեանքը»…

— Անցնի՛նք… Ուրիշ բան մը հարցնեմ … Լա՛ւ, Թուրքը եկաւ հայ գիւղացիին հարստութիւնը առաւ տարաւ եւ գիւղացին ալ չկրցաւ բան մը ընել ու համբերեց… Այս կէտին մէջ, եկո՛ւր հաւ ըսածիդ պէս թող ըլլայ… Բայց ինծի բացատրէ թէ այդ հայ գիւղացին ինչպէ՞ս կը հանդուրժէր որ Թուրքը գար իր աղջիկը փախցնէր… Ամէն բան չափ մը, սահման մը ունենալու է, վերջապէս… Այս երկրին մէջ, առեւանգողը «աթոռ»ին վրայ կը նստեցնեն… Ըսել կ'ուզես որ այդ գործին մէ՞ջ ալ կառավարութիւնը չարագործին կողմը կը բռնէր…

— Այո՛, տղաս, այո՛… Քեզի բանի՞ անգամ պիտի բացատրեմ որ «այնտեղ» դժո՛խք էր, դժո՛խք:

— Կեցի՛ր, ուրիշ բան մը հարցնեմ — դատարան չկա՞ր…

— կա՛ր…

— Դատաւո՞ր…

— կա՛ր…

— Եթէ դատարան ու դատաւոր կար, ալ ինչո՞ւ արդարութիւնը չէին գործադրեր…

— Թուրքին ըմբռնած արդարութիւնը Հայուն ըմբռնած արդարութիւնը չէր … Դատաւորն ալ Հայուն դէմ էր…

— Առասպել մըն ալ ատիկա… Լա՛ւ… Ըսէ՛ նայիմ, հայրիկ, ո՞ր տարին էր որ մեծ կոտորածը տեղի ունեցաւ…

— Ըսե՛մ, 1915ին…

— Ինչո՞ւ չկռուեցաւիք…

— Ո՞վ ըսաւ քեզի թէ չկռուեցաւիք… կռուեցաւիք, բայց երբ դիմացինդ պետութիւն է, ինչպէ՞ս կրնաս բանի մը հրացանով…

— Ուրեմն, ըսել ե՛ւզես որ այս աշխարհիս մէջ երկիր կայ, ուր կառավարութիւնը իր ուզածին պէս կը վարուի իր ժողովուրդին հետ եւ չի՞ պատժուիր … Հապա սա Միացեալ Ազգեր ըսուածի՞ն գործը ինչ է…

— Իրենց հարցուր… Տեսանիք անոնց ի՛նչ ըլլալը՝ ասկէ չորս տարի առաջ — 1955 Սեպտեմբերին:

— Չեմ հասկնար…

— Փիտե՛մ, չես հասկնար, տղաս, որովհետեւ ազատ երկիր ծնար ու ազատ երկրի մէջ մեծցար… Քիչ մըն ալ մեծցիր ու կը հասկնաս… Ու կ'իմանաս թէ ինչո՛ւ այս օրուան հասանիք… Եւ ո՛վ հասցուց մեզ այս օրուան…

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՆԻՔՍԸՆ Կ'ԸՍԷ.—

ՊԼՏՔ Է ՁԻՐԱՐ ԱՒԵԼԻ ԼԱՒ ՁԱՆՁՆԱՆՔ

ԽՐՈՒՇՁԵՒ.—

ԵԹԷ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ ԴՐԱՄԱՏԻՐԱԿԱՆ ՎԱՐՔԱՁԵՒ ԿՈՒԶԵՆ, ԻՐԵՆՑ ԳԻՏՆԱԼԻՔ ԲԱՆՆ Է

Փոխ–նախագահ Նիքսըն, յղնած եւ քիչ մըն ալ ջղայնացած, կը չարունակէ իր պտոյտը Մ· Միւնթեան մէջ:

Այցելելէ ետք Տէժթիարթքի պղինձի հանքերը, Նիքսըն օրուան մնացեալ մասը անցուց ճամբաներու վրայ: Փիէրլոռ–բալք այցելած ժամանակ, ճամբորդներէն խնդրուեցաւ նկարները չառնել: Պոզպատի զործատուներէն զուրս ելլելով Նիքսըն կառքին մէջ սկսաւ խօսիլ հաւաքուած ժողովուրդին.— «Պէտք է զիրար աւելի լաւ ճանչնանք»:

Նիքսըն զանազան առիթներով ունեցած է նման արտայայտութիւններ: Կողմնակից է Այզընհաուըր–Խրուչչեւ տեսակցութեան մը, կը փափաքի մանաւանդ որ երկու ժողովուրդներու միջեւ չփումները զարգանան:

Մանօթ լրագրող՝ Ուոլթըր Լիփման անդրադառնալով Նիքսընի ճամբորդութեան, կը զրէ Նիւ Եորք Հերըլտի մէջ թէ այս ճամբորդութիւնը ունէր երեք նպատակներ՝ քարոզչութիւն, դիւանագիտութիւն եւ Նիքսընի անձնական պատճառ մը՝ Ամերիկայի նախագահական յառաջիկայ ընտրութիւնները:

Լիփման բաւական խիստ է Նիքսընի նկատմամբ: Կը կարծէ թէ ամերիկեան ցուցահանդէսին փայլը աւելցնելու համար անհրաժեշտ չէ «զրկել մարդիկ որ Մոսկուայի փողոցներուն մէջ չուխինկ–կըմ կը բաչխեն պզտիկներուն»:

Ուրեմն քաղաքական եւ դիւանագիտական մարզերու մէջ, Լիփման մեծ բան չի սպասեր Նիքսընէն, իսկ անոր թեկնածութեան նկատմամբ Ամերիկայի նախագահութեան, ծանօթ լրագրողը կը մաղթէ որ «Նիքսըն զուրս գայ խորհրդարանէն զօտիէն, առանց աւելի կարեւոր կաֆեր ընելու, որպէսզի նման սխալ քայլ մը առնելով ցոյց չտայ որ երախայ մը զրկուած է հոն, ուր մարդ մը պէտք էր»:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեցին Տոքթ· Ինճէճիկեան (Քեսապէն), որ երկար ճամբորդութենէ մը ետք Ամերիկա, իր բնակավայրը կը վերադառնայ:

Տէր եւ Տիկին Արամ Արէլեան (Լոս Անճըլէսէն), որոնք երկար ճամբորդութենէ մը ետք՝ Արեւելք եւ Եւրոպա, կը վերադառնան Ամերիկա:

Տիկին Սիրանոյշ Եղիշեան (Տիթրոյթէն):

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ՝ ՄԵՐ ՕՐԵՐՈՒՆ

Հիւանդանոցը մարդկային այն արատակարգ «ձեռնարկն» է, երբ խորհինք որ ան պէտք է բաւարարէ անձկութեան մէջ գտնուող մարդուն ցանկութիւնները, այն մարդուն որ սպառած է իր առնչանքներով, եւ ապա, եթէ կարելի է խնամէ ու դարմանէ նոյն այդ մարդը:

Կայ ժամանակ մը ուր հոգեւոր խնամքի դրութիւնը կը դիւէր ու կ՝անցնէր բոլոր միւս թէքնիք տակաւ կարելիութիւնները:

Այսօր, այդ թէքնիքը կը թուի ըլլալ ամենակարող եւ բաւականաչափ, որով հետեւ ան՝ անհամեմատ կերպով աւելցուցած է մեր կարելիութիւնները, եւ սակայն իր զօրութիւնը պէտք չէ մեզի մոռցնել ատյ թէ չի կրնար բաւարարել ամէն բան, որովհետեւ իւրաքանչիւր հիւանդի համար մաքի խնամքը այնքան կարեւորութիւն ունի որքան մարմնի խնամքը:

ԵՐՐՈՐԴ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ

Ահա մեր երրորդ «Հանգստեան տունը»: Այս անգամ Միջերկրականի արեւաշող ափերուն՝ Սէն Ռաֆայէլի մէջ, միջին եւ հարաւային Ֆրանսայի մեր ծերունիներուն համար:

Գիտէինք որ մէկ-երկու տարիէ ի վեր այդ ծրագիրը կը հետապնդուէր Գաղթականներու Օգնութեան Միջազգային Գրասենեակին մօտ: Այս կազմակերպութիւնը, 54 միլիոն ֆրանքի յատկացումով մը, կ՝ուզէր պատսպարել 100–110 երկու սեռէ ծերունիներ, մէկ մասը Մայրցաղյն Արեւելքէն բերուած Ռուսեր եւ մնացեալը Հայեր:

Ցաւալիս մէկէն ի վեր Հաստատութիւնը պատրաստ է ընդունելու իր «պէնեֆիքիենները», որոնք ժամանակին արձանագրուած են, կը լրացնեն որոշ պայմաններ եւ իրենց դիմումը վաւերացուած է պատկան իշխանութիւններուն կողմէ:

Մօտէն զգալիար մը կազմելու համար չէնքին եւ անոր ընծայած յարմարութիւններուն մասին, Տունը այցելելու գացինք՝ Օր. Իրիս Պիւլպիւլեանի հետ:

Անակնկալ հաճոյք մը եղաւ մեզի համար տեսնել թէ տեղացիները ծանօթ էին Հայ Արմէնիէնին: Երբ կը հարցնես Կոտի Օթէլը՝ անմիջապէս կը պատասխանեն «Հայերու տո՞ւնը կ՝ուզէք այցելել»:

Շատ չենք փնտռեր, որովհետեւ մօտ է պիւլպիւլեանի կեդրոնին եւ իր պատակռելի արտաքինով աչքառու տեղ մը կը պրաւէ այդ գեղեցիկ ծովափին չէնքերուն կարգին:

Ներս մտնելէ առաջ պահ մը կանգ կ՝առնենք «ենչանտասխտակ»ին առջեւ, որ անդամ մըն ալ կը լեցնէ մեր Հայու սիրտը ուրախութեամբ եւ, ի՞նչու չէ, քիչ մըն ալ հպարտութեամբ:

Հովասուն, ընդարձակ պարտէզ մը, բարձր արմաւենիներով եւ սաղարթախիտ ծառերով եզերուած: Ամբակուռ եւ վայելուչ եւյարկանի չէնք մը: Մուտքէն յայտնի է թէ ամէն յարմարութիւններով օժտուած նախկին չքեղ պանդոկ մըն է, Սէն Ռաֆայէլի Հանգստեան Հայկական Տունը: Զախիդ ընդարձակ եւ լուսաւոր հիւրանոց մը եւ ճաշասրահը, փոքր սեղաններով կահաւորուած, իւրաքանչիւրը չորս հոգիի համար. պատին՝ օրուան ճաշացուցակը: Տիկին Ա. Արզութեան՝ ներքին ընդհ. կառավարչուհի, կ՝ընկերանայ մեզի. քիչ յետոյ կուգայ նաեւ Պ. Ժ. Արթինեան, Հայ Գաղթականական Գրասենեակի նախկին անօրէնը, որ կը վարէ այժմ մեր երրորդ հանգստեան տան անօրէնութիւնը, եռանդուն գործունէութեամբ մը: Կը պարապինք խոհանոցէն ու մառանէն սկսելով բոլոր սենեակները, ընդարձակ, լուսաւոր մաքուր եւ համեմատաբար ակաւաթիի մահճակալներով, որոնց մեծ մասը կը սպասեն իրենց տէրերուն, որովհետեւ առայժմ տասնմէկ հոգի միայն կայ հաստատութեան մէջ, հայ եւ ռուս: Ոչ միայն իւրաքանչիւր յարկաբաժին ունի մէկ քանի բաղնիք, այլեւ իւրաքանչիւր սենեակ լուացարան տաք ու պաղ ջուրով:

Շէնքին ձախ թեւին աւելցած է նոր չէնք մը, զարմանատան բաժինը, իր յարմարութիւններով — բժշկական քոյր — նուիրեան սենեակ, դեղարան, առանձին լոգարաններով եւ պատրաստ իր հիւանդապահուհիով. չնորհալի Հայուհի մը, որուն բարեացակամ ժպիտը կը խոստանայ արդէն նախախնամական դեր մը կատարել իր ապագայ բախտակիցներուն համար:

Այդ բաժիններուն ճակատը երկու յարկի վրայ կը կարդանք «Գալուստ Կիւլպէնկեան եւ Նուարդ Կիւլպէնկեան Սրահ» վերտառութիւնը, որովհետեւ Կիւլպէնկեան Հաստատութիւնը 12 միլիոն տրամադրած է այդ յատկանշական բաժնին:

Կը խօսինք մեր ծերունի մամիկներուն հետ, ինչպէս նաեւ պատճոնէութեան հետ՝ զրեթէ բոլորն ալ Հայ: Կ՝այցելենք խոհանոցը ուր աշխուժով իր գործին նուիրուած խոհարարը մեզ կը հիւրասիրէ սառնարանէն բերուած պաղ մածունով: Կ՝անցնինք ջեռուցման սրահէն, կը մտնենք հանգերձարան, բարեւելով Տիկին Արթինեանը, գործի վրայ:

Օր. Պիւլպիւլեան կը խոստանայ կրկին այցելել երբ հաստատութիւնը լեցուած ըլլայ իր մնայուն բնակչութեամբ, անոնց լսելի ընել տալու համար հայ երգը, ուրուն կարօտը անչուշտ այդ յղնած սիրտերն ալ պիտի լեցնէ յուզումով:

Ու կը բաժնուինք Հօմ Արմէնիէնէն, այդ անունին պարծանքը մեր հոգիներուն մէջ եւ յաջողութեան մաղթանքներ մեր չրթներուն վրայ:

Տ. Մ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ամիսներէ ի վեր տեղի ունեցող փրնեւի Արտաքին նախարարներու ժողովը, որու աշխատանքին առանցքը կը հանդիսանայ Գերմանիան եւ Պերլինի փչուա հարցը, կը մնայ անլուծելի: Եւ զարմանալի պիտի ըլլար, եթէ արագ կերպով լուծուէր այդ խնդիրը, քանի որ արեւմտեան պետութիւններու դործը համայնավար Մոսկուայի վարիչներուն հետ է: Անոնք ամէն տեսակի զարուդի ճանապարհներով կ՝ուզեն յառաջանալ ու թափանցել դէպի ազատ աշխարհ: Թեհրանի, Եալթայի եւ Փոցտամի պատմական ժողովներէն սկսած արեւմտեան պետութիւններու ճակատագրական սխալը եղած է այն, որ չեն ճանչցած ու ըմբռնած Խորհրդային Ռուսիոյ քաղաքական վարիչներուն իրական դէմքը եւ անոնց բուն նպատակը:

Այդ սխալին հետեւանքով է որ Մոսկուա կրցաւ բռնօրէն ու նենգօրէն համայնավար դրօչին տակ առնել մօտ 900 միլիոն ժողովուրդ:

Խորհրդային Ռուսիան երկրորդ աշխարհամարտէն ետք մնաց միշտ յարձակողական դիրքի մէջ, սպառնալիքի տակ պահելով Արեւմուտքը եւ միշտ հետապնդելով մութ ճանապարհներով իր համաշխարհային յեղափոխութեան ծրագիրը, որ կուգայ Լենինի եւ Սթալինի օրերէն, մինչեւ Խրուշչեւի օրերը:

Շատ դժուար պիտի ըլլայ սրբագրել այդ ծռած սխալները, որոնք դժբախտաբար կուգան հանդուգնեալ Ռուզվելթի եւ Ջըրչիլի օրերէն: Արեւմտեան պետական դիւանագիտական ներկայացուցիչները լաւ պէտք է գիտնային, որ բոլշեւիկեան քառասունամեայ քաղաքականութիւնը միշտ հետապնդած է մերթ գէնքի ուժով, մերթ տնտեսական ճակատի վրայ եւ մերթ պատերազմի սպառնալիքով ու երբեմն յանուն աշխարհի խաղաղութեան՝ թափանցել դէպի ազատ «աշխարհ» յանուն համայնավար տիրապետութեան:

Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ Մոսկուայի լրտեսական ցանցի փոխ անօրէն պնդապետ Ս. Տոմպրովսկի, որ վերջերս չատ գժուարութեամբ ապաստանեցաւ արեւմտեան Պերլին, զրաւոր եւ բանաւոր կերպով յայտարարեց թէ «Մոսկուայի բոլշեւիկեան հսկողութեան ենթակայ լրտեսական ցանցին մէջ, արեւելեան Գերմանիայէն սկսեալ, կը գործեն վեթասուն հազար հոգի, որոնց մօտ տասներկու հազարը կը գործեն արեւմտեան Գերմանիոյ եւ եւրոպական երկիրներու մէջ. այդ ցանցը աշխարհի լրտեսական մեծագոյն ցանցերէն մէկն է: Երբ այս է Խորհրդային Ռուսիոյ գործունէութեան տխուր պատկերը, ինչո՞ւ արեւմտեան պետութիւնները կը սպասեն որ Մոսկուայի վարիչները խաղաղութեան եւ արդարութեան կամուրջ պիտի սահեցնեն Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ:

Աշխարհի խաղաղութեան հիմնաքարը պէտք է հանդիսանան արդարութիւնը, անկեղծութիւնը եւ համերաշխութիւնը, որոնցմէ զուրկ է Խորհրդային Ռուսիան ակիզբէն մինչեւ մեր օրերը: 1955ին տեղի ունեցաւ Ժընեւի Ջորսերու ժողովը, ուր որոշուեցաւ երկու Գերմանիաներու միացման խնդիրը, եւ չարք մը քաղաքական հարցեր: Ի՞նչ եղան այդ որոշումները, ո՞ւր յանգեցան եւ ինչով վերջացան: Ճաշերու եւ ընթրիքներու չուրջ, թէ՛ Սթալինի օրերուն եւ թէ այսօր, Խրուշչեւի օրերուն, զառնուկի մորթ հագած, դայլի դեր կը խաղան, ազգերը եւ ժողովուրդները սարկացնելով:

Անոնք որ օրը օրին հետեւած են Ռուսիոյ համայնավար կուսակցութեան քաղաքականութեան եւ գործունէութեան, պէտք է որ դիտցած ըլլան թէ Ռուսերը կ՝ուրանան ամէն սրբութիւն եւ ամէն վայրկեան իրենց դիրքերը կը փոխեն՝ համապատասխան համայնավար աւետարանին եւ իրենց չարաչուք վարդապետութեան:

Ռուսական բոլշեւիզմի երկու մեծ քուրմերը, որ կը հանդիսանան Լենին եւ Սթալին, այնքան սպառնալիքներ չերբին ազատ աշխարհին, որքան իրենց հետեւորդները՝ վարչապետ Խրուշչեւ: Պ. Խրուշչեւ իր յաճախակի սպառնալիքներով ու յայտարարութիւններով միշտ կը կարծէ թէ կը գտնուի Մոսկուայի Կոմկուսի ժողովներուն մէջ, եւ ոչ թէ արեւմտեան քաղաքական աշխարհին մէջ, ուր կ՝ապրին Ատլանտեան Ուխտի 15 պետութիւնները:

Սխալ է թէ բան մը փոխուած է այսօր Խորհրդային Ռուսիոյ ներքին եւ արտաքին ճակատին վրայ: Լենինի ու Սթալինի օրերուն նուիրագործուած բոլոր չարիքները ի զօրու են մինչեւ այսօր՝ Մոսկուայի վարիչներուն համար: Անոնք կը քալեն հետեւողական կերպով նոյն ուխտը եւ արիւնոտ ճամբէն: Անհնարին է որեւէ հիմնական փոփոխութիւն սպասել Խորհրդային Ռուսիոյ մէջ այնքան ատեն, որ այնտեղ կ՝իշխէ բոլշեւիզմը: Դաւեր ու դաւեր, թէ՛ ներսը եւ թէ դուրսը իր գոյութիւնը պահելու համար: Մոսկուայի գործակալներու միջոցաւ ամիսներէ ի վեր եղբայրասպան արիւն կը թափուի Իրաքի մէջ, յանուն «ժողովրդավարութեան»: Արուէշեւ կը հետապրէ զօրավար Քասըմի Պաղտատ թէ «Իրաքեան ժողովուրդի հերոսական պայքարը ընդդէմ կայսերապաշտութեան, ի խնդիր իր ազգային անկախութեան ամրապնդման եւ Հանրապետութեան ժողովրդավար զարգացման, կը վայելէ բոլոր խաղաղասէնչ ժողովուրդներու համակրանքը»:

Այո՛, ինչպէս կը վայելէ ժողովուրդներու համակրանքը, երբ Մոսկուայի հարատեւ հրապայլերով եւ սաւառնակներով կը խորտակէիք հերոսական Հունգարիան, Պալթեան երեք երկիրները, քառասուն օրուան հերոսական կռիւներու ընթացքին Հայաստանը, Վրաստանը եւ արեւելեան երկիրները:

Ի՞նչ դառն հեգնանք հանդէպ ազգերու եւ ժողովուրդներու անկախութեան եւ ազատութեան: Մոսկուայի գրաւոր եւ բանաւոր խոստումները Եալթայէն մինչեւ 1955 Ժընեւի Մեծերու ժողովը մնացին միշտ դատարկ խօսք ու այսօր ալ նոյն ոգին կ՝իշխէ անոնց մէջ ու ոչինչ կայ փոխուած Ռուսիոյ համայնավար կուսակցութեան ճակատի վրայ: Պէտք է հրաժարիլ անդլիական աւանդական «ճըկուն» քաղաքականութենէն, որ տեղի կ՝ունենայ այսօր առատ ճաշերու եւ ընթրիքներու չուրջ, Զուիսկերիոյ Լեմանի պեղածիծաղ ափերուն, եւ հետեւիլ այն քաղաքականութեան, որ կ՝բսէր Միացեալ Նահանգներու արտաքին գործերու նախարարը Տըլլըս, իր վերջին ճառերուն մէջ «երբ ազատ ժողովուրդները ըլլան վճռական եւ զօրաւոր, կրնան դիմադրել համայնավարներու սպառնալիքները, եւ այդ ձեւով աշխարհի խաղաղութիւնը պնել հաստատուն հիմերու վրայ»:

Խորհրդային Ռուսիոյ նենգ վարիչները պէտք է լաւ գիտնան թէ աշխարհի խաղաղութիւնն ու մեծ ու փոքր ազգերու երջանկութիւնը պէտք է որ հաստատուած ու հիմնուած ըլլայ ազգերու ազատ զարգացման եւ անկեղծ բարեկամութեան վրայ, այլ ոչ թէ բռնութեան, ստրատիի եւ արիւնի վրայ:

Գ. ԲԱԼԱՑԵԱՆ

ԵՐԳԱՀԱՆ
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ

Սրանում է Կոմիտասի զրչի տակից դուրս եկած երաժշտական գործերի կատարելութեան ու երաժշտականութեան գաղանիքներից մէկը:

Սակայն ասենք, որ ազգագրագէտ Կոմիտասը խիստ դիտականութիւն է ցուցաբերել հէնց երգերի հաւաքման ու գրառման մէջ: Լինելով միանգամայն հեռու այսպէս կոչուած «անհատ երաժշտի էսթետիկ ընտրութեան մեթոդ»ից, նա երգերի ընտրութեանը մօտեցել է ազգային ինքնատիպութեան, անաղարտութեան ու անարատութեան նշանաբանով: Կոմիտասը ձայնագրել է միայն հայկական բնորոշն ու տիպականը, դէն նետելով օտար ազդեցութեան տարրերը: Այսպէս չի մօտեցել ժողովրդական երգերի զրաւմանը, ասենք, Կոմիտասի ժամակատ Սպիրիդոն Մելիքեանը, որը ձայնագրում էր ամէն մի երգ, հետապնդելով նրանց կորստից փրկելու նպատակը: Երկու մեթոդներն էլ ընդունելի են եւ որոշ հետազօտական աշխատանքների յանգում տեսաբաններին ընձեռում անհրաժեշտ նիւթ, սակայն գեղարուեստականութեան իմաստով Կոմիտասի ձայնագրումները մնում են անհամեմատ բարձր եւ դերազանցելի:

Եթէ նկատի ունենանք սեռային այն բազմազանութիւնը, որով բնորոշւում է Կոմիտասի ազգագրական ողջ ժառանգութիւնը, ինչպէս նաեւ այն, որ նրա տեսականին ու կատարողականին վերաբերող արժէքաւոր դիտողութիւններն ու դրոյթները եւ երգահանական ողջ գործնականութիւնը հիմնուած են այդ ժողովրդական երգերի խոր հետազօտութեան ու գեղարուեստական օգտագործման վրայ, ապա միանգամայն պարզ կը լինի ազգագրագէտ – Կոմիտասի մեծութիւնն ընդհանրապէս եւ հսկայական դերը հայ երաժշտութեան պատմութեան մէջ մասնաւորապէս:

Կոմիտասը իր դիրքերից չնահանջեց եւ չդադարեց ժողովրդական երգը որպէս առեւել ժողովրդի կեանքի ու կենցաղի, աշխարհայեացքի ու հոգեկան կերտուածքի, նրա պատմութեան ու բնաշխարհի, ազգային մաքուր ու ինքնատիպ լեզուի արտայայտութիւնը համարելուց նոյնիսկ այն ժամանակ, երբ մամուլի միջոցով քաղքենի ու պահպանողական մտքի որոշ ներկայացուցիչներ դատն, թէ Կոմիտասի երաժշտութիւնից « Դոմի հոտ է փչում»:

Ցաւալի է, որ Կոմիտասի ձայնագրած երգերի թիւը երեք հազարից անց նում է եւ որ նա դրի է առել ոչ միայն հայ ժողովրդական ու հոգեւոր երգեր, այլեւ թուրքական, քրտական ու պարսկական ժողովրդական մեղեդիներ: Այս փաստը խօսում է ընդհանրապէս այն մասին, որ Կոմիտասը Արեւելքի ժողովուրդների երաժշտական մշակոյթները դիտէր մօտիկից: Անկասկած պատահական չէր, որ նրա թէզը նուիրուած էր քրտական երաժշտութեանը:

Կոմիտասի կորստից փրկուած լաւագոյն երգերի մեծ մասը դեռեղուած են երկու ազգագրական ժողովածուներում, հրատարակուած 1931 եւ 1950 թուականներին, որոնցից իր դեղարուեստական բարձր արժանիքներով աչքի է ընկնում յատկապէս առաջինը: Այստեղ են տեղաւորուած նաեւ Ակն քաղաքի 25 ժողովրդական երգերի կոմիտասեան ձայնագրումները: Այդ ժողովածուներում տեղ չգտած որոշ երգեր էլ մեզ հասել են Կոմիտասի մշակումների միջոցով, օրինակ «Կռունկ»ը, «Մի՛ծեռնակ»ը եւայլն:

Ժողովրդական երգի հաւաքմամբ Կոմիտասը զբաղուել է իր ողջ կեանքի ընթացքում: Այդ մարզարեանների գրառման անհրաժեշտութեան գիտակցումը յաճախ է նրան ստիպել ոտքով շրջել Հայաստանի գիւղերն ու գաւառները, առանց խնայելու իր առողջութիւնը, թանկագին ժամանակը եւ նիւթականը, որի կարիքն ի միջի այլոց նա միշտ զգացել է:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲՐՈՒՏԵԱՆ

(7 Շար.)

Միայն թէ, նոր պայմանները մեզի կը պարտադրեն զործունէութեան նոր ձեւ մը:

Անցած են այն ժամանակները ուր, ունէ մէկը, ըլլայ ան Սէն-Վէնսան ու Փօլ, Ամպրուազ Փարէ, Փասթէօր կամ Լաէննէք, պիտի կրնար միայնակ կրել իւրաքանչիւր անհատի պարագային ծան-րութիւնը:

Հիւանդները դարմանելու համար թափուած ճիզերուն եւ դարմանումի նոր ձեւերու բազմապատկումին մէջ, չատ է թիւը անոնց որոնք կը բաժնեն պատասխանատուութիւնները եւ անոնցմէ իւրաքանչիւրը ինքզինքը ամբողջովին նոյնացած կը զգայ արդիւնքին հասնելու իր ջանքերուն մէջ:

Եւ ահա, նոր ձեւերու այս ամումին չուրջ է որ հետզհետէ կը կազմաւորուի մեր օրերու հիւանդանոցը:

Իր կազմաւորութեան հիմքը կը կազմէ այն խմբակը, որ կը ստեղծուի իւրաքանչիւր հիւանդի չուրջը, որոնցմէ բոլորն ալ, սկսած համեստ աշխատաւորէն մինչեւ մասնագէտ բժիշկը, պատասխանատուութիւն մը ունին հիւանդին նեղութեան թէ բարոյական զարմանումին մէջ:

Այս խմբակին աշխատութեան միջոցները պէտք է ըլլան նախատեսուած, եթէ կ'ուզենք որ այդ աշխատանքները արդիւնաւոր զառնան իւրաքանչիւր հիւանդի համար:

Այդ միջոցներն են.

— Իեղօրայքի ընաիր տեսակները:

— Այնպիսի պաշտօնէութիւն մը, որ հպարտ զգայ ինքզինքը իր ստանձնած ազնիւ պարտականութեան համար, որ չատախ գժուարին է եւ սպառիչ:

— Բժշկական կազմ մը, որուն աշխատանքի պայմանները դրուած ըլլան այնպիսի սահմաններու մէջ, որ վերջ ըլլայ նիւթական հոգերէ, որոնք կրնան զրաղեցնել իր միտքը եւ արդելք հանդիսանալ աւելի լաւը կատարելու իր ճիգին:

Ասոնք են այն չորս կէտանները՝ որոնց վրայ պէտք է կառուցուած ըլլայ մեր օրերու հիւանդանոցը, զուգահեռական կերպով, որովհետեւ այս չորս կէտանները ալ ունին իրենց հաւասար կարեւորութիւնը:

Պէտք է միանգամ ընդմիշտ ընդունիլ թէ հիւանդութեան պարագային բոլորս ալ հաւասար ենք: Աներկա կասկած չի վերցներ, եւ սակայն չատախ կը մոռնալ:

Կը հակադրեն հիւանդանոցը մասնաւոր զարմանատան, եւ կը պնդեն թէ, երկուքն ալ իրենց մասնայատուկ դերը ունին, տարբեր օդտակարութիւններ եւ բնական կը զանեն երբ վիրաբոյժ մը մէկէն միւսը կը վազէ նոյն վիրաբուժական գործողութիւնը կատարելու համար:

Սակայն, այս պարագային, երկու հաստատութիւններէն ոչ մէկն եւ ոչ ալ միւսը կրնան պէտք եղած գործը արտադրել: Մասնաւոր հաստատութիւնները երբեք չեն կրնար հիւանդանոցներուն վրայ ազդեցութիւն մը արձանագրել, ոչ իրենց

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՀԵՐՈՄՆԵՐՈՒ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

•

Վիէն (Յառաջ).— Այս տարի՝ կիրակի Յուլիս 19ին, հոծ բազմութեամբ ոճնեցինք Խանասորի մեր հերոսներուն տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դաշնակցութեան «Անի» կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին:

Էսթրատլէնի զաշտը չէջապատող պուրակը եւ վճիտ առուակը իր պլլլան ջուրով ընտանեցած են այլեւս մեր հայրենի երգ ու կանչին եւ բարբառին:

Կատարեալ ուխտավայրի տեսարան մը կը ներկայացնէր մեզ այս երկրորդ արեւահամ զաշտահանդէսը, որուն պաշտօնական բացումը կատարեց ընկ. Ցոհ. Ուզունեան, իրրեւ նախագահ:

Տեղւոյն վրայ կազմուած երգչախումբ մը եւ Նոր Սերունդի անդամները միասնարար, մեծ եռանդով երգեցին «Կարկուտ տեզաց»ը, եւ սկսաւ զեղարուեստական բաժինը: Յաջորդաբար, բարձրախոսի առջեւ ուղերձ կարդացին եւ երգեցին Ն. Մանուկեան, Տիկ. Վարդուհի Թատիկեան, Օր. Անահիտ Կարապետեան (Նոր Սերունդ), Տիկ. Ղազարեան (Լիոնէն), Նոր Սերունդի երգչախումբը երկու պղպջիկաին սիրուն երգեր, Պ. Ց. Մաթոսեան եւ ուրիշ հայրենակիցներ:

Իսկ օրուան պաշտօնական բանախօսը, ընկ. Ս. Ընտրիկեան (Սէն Շամոնէն), բերանացի քանի մը հրաշալի խօսքերէ եաք կարդաց իր զրաւոր ճառը: Ցարգելի բանախօսը կրակոտ զգացումներով զեղուն, արտայայտեց սքանչելի մտքեր Խանասորեան արշաւախումբի անմահ հերոսներու մասին:

Ճառին եղրակացութեան, զինքը չջլապատող եւ ունկնդիր հասարակութեան ուղղելով խօսքը, բարձրաձայն գոչեց. «Հայրենակիցներ, Հայը ցոյց տուաւ թէ կրնայ վրէժ լուծել... Խանասորի զաշտը կարմիր ներկուեցաւ եւ տարիներ եաք, հերոսական ճակատամարտերէն ծագեցաւ Մայիս 28ի Արշալոյսը: Արդ, սիրելի հայրենակիցներ, մենք Դաշնակցականներս, ի՞նչ կ'ուզենք. չատ պարզ է: Մենք կ'ուզենք մէկ Հայաստան, մէկ Հայութիւն. Հայաստան մը, ամբողջական Հայութեամբ»:

Այս վերջին խօսքերը ողջունուեցան խանդավառ ծափերով:

Դաշտահանդէսի անխոնջ նախագահը եւ խօսնակը՝ ընկ. Ցոհ. Ուզունեան, վարեց նաեւ հմտութիւն մը, որուն հասոյթէն եղաւ ղրեթէ 24 հազար ֆրանք:

Այսպէս, ընդարձակ զաշտին զանազան անկիւններէն հասած խմբական երգերու արձագանգը, ինչպէս նաեւ բարձրախոսէն սփռուած հայկական երգերը մտերմիկ, հայրենի ջերմիկ մթնոլորտ մը ստեղծեցին մինչեւ ուշ առեն: Դժուարութեամբ եւ ակամայ բաժնուեցան մեր հայրենակիցները օրուան «Հայաստան զաշտավայր»էն:

× Հ.Մ.Ը.Մ.— Մարզական աշխարհը արձակուրդի մէջ է առհասարակ: Մեր ուշքն ալ կը հանդչէին, բայց մեւնոյն առեն կը պատրաստուին եւ նորանոր ծրագիրներ կը մշակեն վերամուտին համար: Ո՞րքա՞ն հաճելի, եւ ազգային առաքելութով օգտաչատ պիտի ըլլար այս տարեկան զաղարի ընթացքին կազմակերպել եղբայրական հանդիպումներ եւ այցելութիւններ:

Տարօրինակ է տեսնել Հ.Մ.Ը.Մ.ական քոյր միութիւններ, զանազան մեծ եւ հայաչատ կեդրոններու մէջ (Լիոն, Տէթրոյթ, Մարսէյլ) կղզիացած եւ անհրապոյր դիրքի մէջ՝ առանց միութենական կամ ազգային կապի: Ժամանակի եւ միջավայրի ազդեցութի՞ւնն է արդեօք:

Ուրախ եւ բացառիկ երեւոյթներ կան տակաւին: Այսպէս, վերջերս, եղբ. Ազատ Պալեան իր այցելութեամբ եւ զնահատանքի խօսքերով, Վիէնի Հ.Մ.Ը.Մ.ի մարզիկներուն եւ վարչութեան չատ հաճելի անակնկալ մը բրաւ: Իրմէ լսեցինք նաեւ Ն. Մանուկեան, Տիկ. Վարդուհի Թատիկեան, Օր. Անահիտ Կարապետեան (Նոր Սերունդ), Տիկ. Ղազարեան (Լիոնէն), Նոր Սերունդի երգչախումբը երկու պղպջիկաին սիրուն երգեր, Պ. Ց. Մաթոսեան եւ ուրիչ հայրենակիցներ:

Իսկ օրուան պաշտօնական բանախօսը, ընկ. Ս. Ընտրիկեան (Սէն Շամոնէն), բերանացի քանի մը հրաշալի խօսքերէ եաք կարդաց իր զրաւոր ճառը: Ցարգելի բանախօսը կրակոտ զգացումներով զեղուն, արտայայտեց սքանչելի մտքեր Խանասորեան արշաւախումբի անմահ հերոսներու մասին:

Ճառին եղրակացութեան, զինքը չջլապատող եւ ունկնդիր հասարակութեան ուղղելով խօսքը, բարձրաձայն գոչեց. «Հայրենակիցներ, Հայը ցոյց տուաւ թէ կրնայ վրէժ լուծել... Խանասորի զաշտը կարմիր ներկուեցաւ եւ տարիներ եաք, հերոսական ճակատամարտերէն ծագեցաւ Մայիս 28ի Արշալոյսը: Արդ, սիրելի հայրենակիցներ, մենք Դաշնակցականներս, ի՞նչ կ'ուզենք. չատ պարզ է: Մենք կ'ուզենք մէկ Հայաստան, մէկ Հայութիւն. Հայաստան մը, ամբողջական Հայութեամբ»:

Այս վերջին խօսքերը ողջունուեցան խանդավառ ծափերով:

Դաշտահանդէսի անխոնջ նախագահը եւ խօսնակը՝ ընկ. Ցոհ. Ուզունեան, վարեց նաեւ հմտութիւն մը, որուն հասոյթէն եղաւ ղրեթէ 24 հազար ֆրանք:

Այսպէս, ընդարձակ զաշտին զանազան անկիւններէն հասած խմբական երգերու արձագանգը, ինչպէս նաեւ բարձրախոսէն սփռուած հայկական երգերը մտերմիկ, հայրենի ջերմիկ մթնոլորտ մը ստեղծեցին մինչեւ ուշ առեն: Դժուարութեամբ եւ ակամայ բաժնուեցան մեր հայրենակիցները օրուան «Հայաստան զաշտավայր»էն:

× Հ.Մ.Ը.Մ.— Մարզական աշխարհը արձակուրդի մէջ է առհասարակ: Մեր ուշքն ալ կը հանդչէին, բայց մեւնոյն առեն կը պատրաստուին եւ նորանոր ծրագիրներ կը մշակեն վերամուտին համար: Ո՞րքա՞ն հաճելի, եւ ազգային առաքելութով օգտաչատ պիտի ըլլար այս տարեկան զաղարի ընթացքին կազմակերպել եղբայրական հանդիպումներ եւ այցելութիւններ:

Տարօրինակ է տեսնել Հ.Մ.Ը.Մ.ական քոյր միութիւններ, զանազան մեծ եւ հայաչատ կեդրոններու մէջ (Լիոն, Տէթրոյթ, Մարսէյլ) կղզիացած եւ անհրապոյր դիրքի մէջ՝ առանց միութենական կամ ազգային կապի: Ժամանակի եւ միջավայրի ազդեցութի՞ւնն է արդեօք:

Ուրախ եւ բացառիկ երեւոյթներ կան տակաւին: Այսպէս, վերջերս, եղբ. Ազատ Պալեան իր այցելութեամբ եւ զնահատանքի խօսքերով, Վիէնի Հ.Մ.Ը.Մ.ի մարզիկներուն եւ վարչութեան չատ հաճելի անակնկալ մը բրաւ: Իրմէ լսեցինք նաեւ

որ վաղանի մէջ մեծ համբաւի տիրացած է Գէորգ Պոյաճեան, որ վերջերս չահած է Լիոնի լոզի տարեկան թանկագին բաժակը 50է աւելի մրցորդներու մէջէ, փայլեցնելով Հայ անունը: Կ. Տ.

×

ՀԵՐՈՄՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԿՐՃՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐՃՆՈՊԼԻ (Յառաջ).— Խանասորի պատմական արշաւանքին 62րդ տարեդարձը ոճնուեցաւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ, կազմակերպուած Հ. Ց. Դաշնակցութեան Կրճնապլի Եօթնեղբայրեան կոմիտէին կողմէ:

Յուլիս 19ին՝ առաւօտեան ժամը 9ին, մասնաւոր հանրակառք մը ժողովուրդը կը փոխադրէր Սէնիզէի օդասուն ծառաստանը: Անձնական կառքերն ալ իրարու կը յաջորդէին եւ հանդէսին ներկայ եղան մեր պատուական հայրենակիցներէն չատերը, իրենց ընտանիքներով եւ զաւակներով:

Հակառակ որ վայրը զուրկ էր ելեկտրական հոսանքէ, չնորհիւ ընկերը Վ. Բաբախեանի, հաստատուած էր բարձրախօս մը եւ ժողովուրդը նստած այդ լերան լանջին, ամբողջ օրը հայ զեղջկական ու քաղցրահնչիւն բարբառն ու երգերը լսեց: Տարօրինակները իրենց զաւակներով կը պարեն: Ընդհանուր խանդավառութենէն վարակուած ուրիշներ կը միանան անոնց: Այսպէս ծափերու ու կեցցէներու մէջ հայկական չուրջպարն է որ կը բոլորուի, ժամերը կ'անցնին, խումբերը իրարու կը յաջորդեն միշտ կայտառ ու կենսուրախ կուգան եւ կը չարունին ճոխ պիւֆէին առջեւ եւ կը խմեն հայ ժողովուրդին եւ անոր արծուն պահակ Հ. Ց. Դաշնակցութեան կենացը:

Այս կազդուրիչ եւ խանդավառ պահուն էր որ մեր երկու ընկերները՝ Միսաք Մէրճէ եւ Ս. Սիսլեան մուտք կը զործեն հանդիսավայր, բուռն ծափերու մէջ:

Հանդէսին պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ աւանդական «Կարկուտ տեզաց»ով՝ Նոր Սերունդի երկսեռ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ընկ. Ե. Մարաչլեանի:

Օրուան նախագահ Վ. Խաչատուրեան, Խանասորի արշաւանքին հերոսներու յիշատակը ոգեկոչելէ եաք խօսք տուաւ ընկեր Սիսլեանին, որ նախ պատմականին բերաւ այն մեծ դէպքին որ այսօր պատմութեան փոխանցուած է Խանասորի արշաւանք անունով.— Խանասորը չատախօսեցաւ հայ յեղափոխական այն մեծ չարժման, որ իր ուժեղ զարգացումը զբաւ յետագայ քանի՛ մը տարիներու ընթացքին, մէկը միւսէն աւելի չքեղ զրուագներով եւ հերոսական նախաձեռնութիւններով: Ցեղափոխական եւ վրէժխնդրական զործողութեան մասնակցած փետայիներէն չատերը, յետագայ տարիներու ընթացքին եւ միշտ Հ. Ց. Դաշնակցութեան զրօշին տակ իրենց հերոսական մասնակցութիւնը բերին նաեւ մեր պատմագրական պայքարին եւ Մայիս 28ի մեծ յաղթանակին:

Ընորհիւ կապոյտ Խաչի զպրոցի ուսուցչուհի Տիկ. Ա. Սիսլեանին, զեղարուեստական բաժինը չատ ճոխ էր, զգայնութեամբ արտասանեցին եւ մեներգեցին օրիորդներ եւ ընկերներ Ս. Ալիքեան, Ս. Սիսլեան, Խ. Անտոնեան, Ե. Մարաչլեան Վ. Բաբախեան եւ Տիկ. Մարաչլեան: Բոլորն ալ արժանացան բուռն ծափերու:

Ասոք տրուեցաւ նաեւ ընկեր Զ. Թորոսեանին:

Կարգը մեր օրուան բանախօսին էր. ընկ. Միսաք Մէրճէ (Լիոնէն), որ իւրայատուկ ոճով այլեւս հաճելի դարձած է ունկնդիրներուն: Ընկերը իր կուռ եւ բովանդակալից ճառով հարազատ դրոշմը տուաւ հայ ժողովուրդի առաքինութեան եւ ստեղծագործութեան ոգիին: Սրատրուխ բառերով պարզեց երիտասարդութեան դիրքն ու դերը զպիտչարհի մէջ: Ապա դրուատեց Հայուն արժէքներն եւ արժանիքները, որոնք հակառակ մեր անցեալ եւ ներկայ աննպաստ պայմաններուն, դարձեալ կը ծլին եւ կը ծաղկին ի սփիւռս աչխարհի:

Բոլորուեցանք ճոխ եւ աւանդական սեղաններու չուրջ: Կերուխումը ուրախ, դուարթ եւ հայաչունչ մթնոլորտ չբռնկուեցաւ մինչեւ երեկոյեան ժամը ութ: Վ. Խ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՍԱՌԱ

Դ.

Մէյա այսպէս կ'ըսէր ինծի ու այս անդուլ յետաձգումը՝ մերժումի քաղաքավար ձեւ մը միայն նկատած էի:

Ամբողջ ամառը անցաւ ասանկ ու ես ալ չէի յիչեցներ իրեն խոստումը. բայց ան չէր մոռնար ու ամէն առթիւ մեւնոյն բառը կուտար իր չրթունքին վրայ:

— Վերջը:

Ե՞րբ արդեօք:

Ե.

Վերջին վայրկեաններն էին, անուշ մրափի մը նմանեցան: Մահը մեղմիւ եկաւ, պայծառութիւն մը բերաւ կարծես թէ այդ ժպտուն դէմքին: Գլուխը բարձին զրած, աչքերը կիսափակ՝ ճիշդ մեւնոյն մարդն էր, որուն չորս ամիս առաջ չոգենաւին մէջ հանդիպած էի: Իր ոսկիի կարմրութեամբ ցոլացող մազն ու մօրուքը՝ պատուհանէն եկող առաւտան ճառագայթներուն տակ կը խայտան կարծես ու անգոյ կեանքի մը պատրանքը դեռ կուտան երեսին: Մեռաւ. եւ ես գըլխիկոր ու ապչած՝ առջի հեղ կը տեսնեմ մահը հոս աչքիս առջեւ, հանդարտ, չը քեղ, զրեթէ հրապուրիչ: Սաւանի պէս պարզուող ծովի երեսն է ան, մաքուր ու

միօրինակ հանդարտութեամբ մը ծածկուած, իր կեանքի ըմբռնումը ու պարտաւորութեան զաղափարը:

Էրկանը հաւատարիմ եղած էր ցորչափ կենդանի էր անիկա. մազի չափ չէր թեքացած իր անձնուիրութեան ու պարտքին մէջ: Ինչ պէտք թերանալու. չէ՞ր կրնար համբերել. անոր կեանքը՝ իւղը հատած պատրոյգի մը պէս՝ վայրկեանէ վայր կեան չիջելու վրայ էր. կրնա՞ր այնքան անսիրտ ըլլալ որ անոր մարելուն չապահսելու չափ անհամբերութիւն ցոյց տար. ոչ, անոր համար վերջը ըսած էր միշտ:

Ու ահա ասանկ կը մեկնէր իր պարտականութիւնները, թուաբանական հաչիւ մը լուծելու պէս:

Տրամաբանութիւն կար իր խօսքերուն մէջ, բայց սիրտ չկար ու չեմ գիտեր ինչո՞ւ պարզապէս ահարկու ու ոամիկ թը ւեցաւ ինծի այս ըմբռնումը՝ որ ապա քէն բոլոր աչխարհի մարդոց սովորական ըմբռնումն է:

Լաւագոյն սեպեցի անոնք որ առանց հաչիւի կը թերանան, քան թէ անոնք, որ Սառային պէս, հաչիւներու չնորհիւ, անթերի կը հանդիսանան մեր աչքին:

Քովիկնիս երկնցող այս դիակին մօտ այս զաւանութիւնը վրդովեց, սարսափեցուց զիս: Ինձիս ձայնը արթնցաւ անժամանակ խօսող աքաղաղի մը պէս, ու մերժեցի զինքը:

ԳՐԻԳՈՐ ՉՕՀՐԱՊ

(3 եւ վերջ)

Միւս կողմէ Փրաւտա կը հրատարակէ Խրուշչեւի ճառը, զոր արտասանեց երեքշաբթի օր Տնիէփեթրովսքի մէջ։ Խորհ. Միութեան վարչապետը յոռետես չէ ժողովին մասին եւ կը հաւատայ.— «Մեր կարծիքով արտաքին նախարարները դրական աշխատանք մը տարած են արդէն։ Ներկայիս միջազգային այն խնդիրները որոնցմէ կախում ունի աշխարհի խաղաղութիւնը, կրնան լուծուիլ պետութիւններու դեկավարներու կողմէ»։

Խրուշչեւ աւելցուց.— «Սարսափելի ազէտ մը կ'ըլլայ եթէ Ա. Միութեան եւ Ամերիկայի միջեւ պատերազմ ծագի»։

Խրուշչեւ առաջարկած է Նիքսընի խաղաղ մրցակցութիւն մը զրամատիրութեան եւ ընկերվարութեան միջեւ.— «Թնդանօթները չեն որ կրնան լուծել զանազան խնդիրները, իմաստութիւնը պէտք է նախամեծար նկատուի», կ'ըսէ խորհրդային վարչապետը որ ըսած է նաեւ Նիքսընի.— «Իսկ եթէ արեւմտեան Գերմանիոյ ռազմապաշտները պատերազմ մը կ'ուզեն Ա. Միութեան հետ, քանի մը ժամուան մէջ արեւմտեան Գերմանիոյ հաշիւը կը մաքրենք, ինչպէս նաեւ այն երկիրներուն ուր հակախորհրդային զինուորական խարիսխներ կան»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Վիէննայի մէջ (Աւստրիա) Համաշխարհային երիտասարդութեան Փառատօնը Խաղաղութեան համար» առաջին մէկ օրէն կուբի, կոփամարտի եւ քարկոծումի տօնն է դարձած Վիէննայի ժողովուրդին եւ պատուիրակութիւններու մէջ։ Կարմիր բանակի եւ համայնավար լուծէն ղեռ նոր ազատած Աւստրիացի – ները չեն կրցած հասկնալ թէ ինչո՞ւ այդ փառատօնը իրենց մայրաքաղաքին մէջ կը կատարուի։ Պետական իշխանութիւնները ամէն առթիով իրենց հակակրութիւնն ու վերապահումը չեն ծածկած։ Քաղաքին փողոցներուն մէջ բուռն կռիւներ անպակաս են եւ վիրաւորներուն թիւը լրջօրէն կը մտահոգէ քաղաքին անդորրութեան եւ բնակիչներուն կեանքի ապահովութեան պատասխանատու իշխանութիւնները, որոնք անհամբերութեամբ կը սպասեն փառատօնին փակումին։

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱՍՐ բուռն յարձակումներ կ'ընէ Սիոնականութեան դէմ եւ մասնաւորաբար կը յարձակի Նիւ Եորֆ Թայմզի վրայ որ սիոնական թերթ մը կը նկատէ։ Խօսք առնելով Ազգքանդրիոյ մէջ, Նասր չէշտած է թէ Սիոնականութիւնը ստեղծուած է Ամերիկայի մէջ Հրկիրին ժողովուրդին չահերուն դէմ։

ՊԻՏՐՈՒԹի ՄԷՋ երեսփոխան Նայիմ Մողալղալի ազգային յուղարկաւորութիւը կատարուած է համաձայն Լիբանանի լեռնականներու աւանդութեան։ Ընտանիքը ներկայ չէ եղած եւ մերժած է տէր կանգնել հանդուցեալին մարմնին մինչեւ որ ոճրագործները ձերբակալուին։ 64 կասկածելիներ արդէն իսկ ձերբակալուած են։ Յոյցերը կը չարունակուին տիւրզի պարագլուխ՝ Քամալ Ճումպլաթի դէմ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Թուռի Լճլանին մէջ, հայ կռիւամարտիկ մը՝ Գէորգ Նազարեան վերջերս իր տարած բազմաթիւ յաղթանակներով աստիճանի բարձրացում է ունեցած եւ սիրող-կռիւամարտիկի իր դիրքէն բարձրացած է փրոֆեսիոնէլ աստիճանին։

Երիտասարդ կռիւամարտիկը որ հազիւ 23 տարեկան է, ունի նուրբ եւ ճկուն խաղարկութիւն մը եւ չափազանց սիրուած է Լճլանի մարզասէր հասարակութենէն։

ՄԱՐԶԱՍԷՐ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Ց. Դ. Գուրիար Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ այրի Տիկ. Աննա Երէցեանի, Ս. Զալեանի, Գալուստ Սաղրեանի, Աբգար Թէրզեանի, Սիմոն Թէրզեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն՝ Համայեակ Երէցեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

×

Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը խոր ցաւակցութիւն կը յայտնէ հայրե – նակից Աբմենակ Աղցանեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ, հանգուցեալին մայրիկին, եղբօր, քրոջ եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն։

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. «Քրիստափոր» կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կարեւոր օրակարգ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ

Մեր բաժանորդները որ կը փափաքին առժամապէս, նոր հասցէի մը ստանալ թերթը պէտք է զրաւոր դիմեն վարչութեան։ Փոխելի թուականէն գոնէ երկու օր առաջ, պէտք է տան ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆԵՐԸ, վճարեն հարիւր ֆրանք փոփոխութեան համար եւ նորոգած ըլլան իրենց ընթացիկ բաժանորդագրութիւնը։

Այս պայմանները չկատարողներուն գոհացում պիտի չտրուի. նոյնպէս՝ նկատի պիտի չառնուին միայն հեռաձայնով կատարուած հաղորդումները, որոնք կրնան անունի եւ հասցէի սխալներ ըստեղծել։

Մեր հաստատուն ընթերցողներուն համար, արձակուրդի բացառիկ միամսեայ բաժանորդագրութեան գինն է 600 ֆր.։

×

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր հաստատուն բաժանորդներէն որ փութան կատարել իրենց վճարումները, դիւրացնելու համար վարչութեան գործը։

Շնորհակալութիւն այն բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ պարտաճանաչ վճարումներով կ'օժանդակեն թերթին կանոնաւոր հրատարակութեան։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՀԱՅԱՐԵՐԴ. Հայր. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Պ. Սիմոնեանի սրճարանը։ Օրակարգ.— Հաշուետուութիւն եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն։

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Առաջին խումբը Պէլֆոնթէնէն փարիզ կը հասնի Կիրակի 2 Օգոստոս, առաւօտեան ժամը 6·35ին Կառ տը Լիոն։

ՄԵԿՆՈՒՄ

Բ. խումբը Փարիզէն կը մեկնի 3 Օգոստոսին։ Կառ տը Լիոն՝ Փլաս տը լ'Օռլօժ, դառնալ ժամը ճիշդ 22ին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Հաւատացեալ տիկնոջ մը կողմէ, վերապատուելի Մխիթարեանի ձեռամբ, Մոնմորանսիի Ծերանոցին 2000 Ֆրանք։

Տիկին Արզումանեան, Մոնմորանսիի Ծերանոցին 2000 Ֆր.։ Պ. Տօղրամաճեան Սիսակ 500, Տօքթ. Գարամեան եւ զաւակունք 4000, Տէր եւ Տիկին Սալֆաթի, Տիկին Գարամեանի յիշատակին, Մոնմորանսիի Ծերանոցին 2000 Ֆրանք։

Պ. Տիրան Ոսկերիչեան եւ Կէօքճեան ընտանիք, Աղքատախնամին 5000, Ծերանոցներուն՝ 5000, Տիկին Ոսկերիչեանի յիշատակին։

Պ. Թուխտարեան, Անթիլիի Ծերանոցին 1000, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Հաւլուճեան, Մոնմորանսիի Ծերանոցին 500։

Պ. Մկրտիչ Եաղճեան եւ իր քոյրերը 2000, Տէր եւ Տիկին Նիքօթեան 2000, Տիկին Փառանճեմ Օհանեան 1000, Տիկին Զարուհի Ճիւանեանի մահուան առթիւ Պ. Քէպէլեան Գրիգոր 500, Պ. Զիլինկիրեան 1000, Պ. Րէիգեան 2000 Ֆրանք։

Տիկին Երեմեան Հեղինէ, իր ամուսնոյն՝ Լեւոն Երեմեանի եւ Օննիկ եւ Ովսաննա Երեմեաններու յիշատակին, փոխան Հոգեհանգիստի՝ 4000 Ֆրանք։

(Շար.)

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ամբողջ երեք օր, Սէն – Լուի մէջ (Պուլվ. Կրան – Փէն)

Հովանաւորութեամբ՝ Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէի, կազմակերպութեամբ՝ Հ. Ց. Ակնունի ենթակոմիտէի եւ « Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին։

Ա.— 31 Յուլիս, Ուրբաթ գիշեր ժամը 21ին։ Երաժշտահանդէս մասնակցութեամբ Անտրէ Բէնարի եւ ութ ուրիշ երգիչներու։

Բ.— 1 Օգոստոս Շաբաթ կէսօրէ ետք Մանկական խաղեր, զեկավարութեամբ՝ ընկեր Քէէվեանի, Պուլի մեծ մրցում։

Coupe D. MATALON

Conseiller Général du 10ème Canton

15·000 ֆրանք, Ա. մրցանակ։ Նոյն գիշերը ժամը 9·30ին պարահանդէս

Camp. " La Germaine „ **Orchestre Pierre VIGNAL**

Գ.— Կիրակի առաւօտ՝ հոգեհանգիստ թաղի ննջեցեալ ընկերներու յիշատակին։

Ժամը 11ին, ժողովրդային հաւաքոյթ, եկեղեցիի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Պ. Պ. Ց. Պապիկեանի, Ց. Աղայեանի, Տ. Թադոյեանի, Ա. Քէօսէեանի, Կ. Փոլատեանի եւ Ժ. Միրիճեանի։ Կէսօրին՝ գինեճաշ եւ ճաշ ի պատիւ

Տ. Մաթալոնի եւ Իրմա Ռափիւցցիի (Պուլ–Տիւ–Ռոնի Վերակուսական)

եւ միւս հիւրերուն, Պ. Զուղուրեանի ապարակը։

Կէսօրէ ետք — զաշտահանդէս, երգ, արտասանութիւն, ինչպէս նաեւ քրքջալիր զաւեշտ մը, հայկական պարեր Սէն Լուի Սիամանթօ խումբին կողմէ։

Ֆրանսերէն եւ հայերէն կ'երգեն՝

Suzy TOM

Révélation de l'Emission Paris-Cocktail

Charly Soavi

La Voix d'Or du Music-Hall

Գիշերը, ժամը 21ին պարահանդէս Քամփ. «Լա Ժէրմէն»։

Ճաշի մասնակցութիւն 800 Ֆրանք։

Քաղաքը՝ Ա. Քէօսէեանի մօտ, Ֆօթօ

Նախօրօք արձանագրուիլ՝

Րէգս եւ ըրջանները՝ Հ. Ց. Դ. մարմին – ներուն մօտ։

ԿՈՉ

Սէն Լուի «Ակնունի» ենթակոմիտէն, երեք օրուան տեւողութեամբ մեծ եւ չքեղ դաշտահանդէս մը կազմակերպած է այս ուրբաթ Յուլիս 31, շաբաթ 1 եւ կիրակի 2 Օգոստոսին։

Կը թելադրենք ըրջանի բոլոր ընկերներուն, ընկերուհիներուն, ինչպէս նաեւ մեր համակիրներուն, որ անվերապահ քաջալերեն իրենց ներկայութեամբ սոյն բացառիկ ձեռնարկը, որ պլուպ կ'ելլէ բարոյական եւ նիւթական անհուն զոհողութիւններու շնով։

ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մարիամ Ոսկանեան եւ զաւակները՝ Ալանի, Տէր եւ Տիկ. Գարբիէլ Ոսկանեան եւ զաւակը, այրի Տիկին Արմէնիթեայ Պէզեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ աղգականները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ Հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ՝ իրենց աղբացեալ ամուսնոյն, Հօր, եղբօր եւ աղգականին՝

ԵՂԻՇԷ ՈՍԿԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրեն հանդուցեալին յիշատակը յարգողները։

×

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Սիմոնեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ յետ պատարագի, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին մէջ իր մօր եւ ընտանիքին համայն ննջեցեալներուն յիշատակին։

Կը հրաւիրուին աղբացեալին յիշատակը յարգողները։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՒՐՏԻ ՀԱՅ ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ

Ձեր ուխտագնացութեան միջոցին չմոռնալ մեզ այցելելու

Ն. ԹՐՆԿՐԵԱՆԻ

11, Rue des Pyrénées - Lourdes

Միակ հայ վաճառատունը ուր պիտի գտնէք Սէնթ–Պէրնատէթի եւ Փիրէնէի ամէն տեսակ զեղեցիկ յիշատակներ եւ այլ նուէրներ։

Շատ նպաստաւոր գիներով։

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԻՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

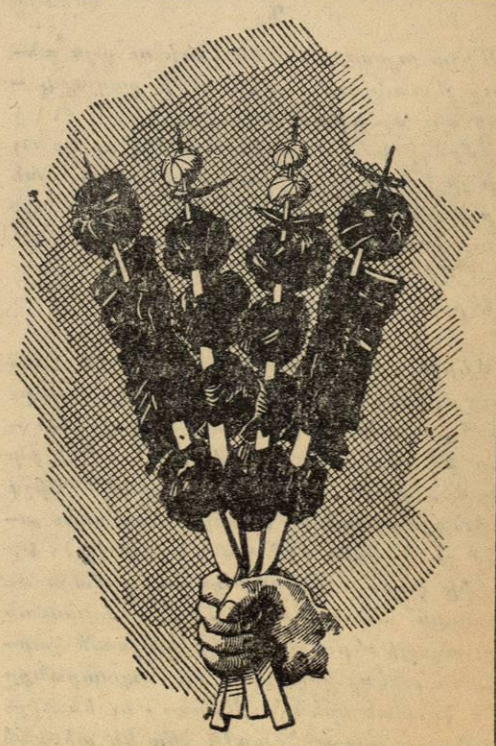
Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31 21
ՇԱՆ ՋԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՑ
Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «չաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ
2
ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE
2 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 8459 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, Թիւ 4360

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻ՛ՇՏ ՊԱՏՆԷՇԻ ՎՐԱՅ

Հրամայական ու կենսական պահանջի մը գոհացում տալու համար էր, որ 34 տարի առաջ, 1925 Օգոստոս 2ին լոյս աշխարհ կուգար Յառաջ՝ այս լոյս-քաղաքին մէջ:

Մեծ եղեռնէն հրաշքով ազատուող բնակիչները Զինադադարին հայրենի տուն վերադարձած՝ հազիւ սկսեր էին սրբել իրենց աչքերուն արցունքը, դարմանել բացուած վէրքերն ու վերականգնել իրենց քայքայուած տնտեսութիւնը, երբ զարհուրելի նոր փոթորիկ մը, — վերջինն չար քան զառաջինն —, արմատախիլ ըրաւ զիրենք՝ ցրուելով չորս հովերուն:

Ծովեր ու ովկիանոսներ կարեցին զաղթական դարձած մեր հայրենակիցները՝ ի խնդիր նոր հայրենիքի մը, ուր ամէն բանէ առաջ կեանքի ապահովութիւն ու-նենային, հեռո՛ւ տարագրուելու ու ջարդուելու վտանգէն:

Յունաստան, Սուրիա, Լիբանան եւ Ֆրանսա լայն բացին իրենց դուռները՝ ապաստան տալով բազմահազար հայ գաղթականներու, միաժամանակ աչխատելու եւ ապրելու դիւրութիւններ ընձայելով անոնց:

Ժամանակին ուսանողներ եւ առեւտրականներ միայն գիտէին Ֆրանսայի ճամբան: Հասարակ մահկանացուներ երբե՛ք չէին երեւակայեր տուն-տեղ ըլլալ այս երկրին, մանաւանդ Փարիզի մէջ, որ անմատչելի երազ մը կը թուէր:

Իրականութիւնն այ՛ էր տակաւին, որ 1922ի աշունէն սկսեալ գաղթականական հոսանքը դէպի Ֆրանսական ափերը քշեց հայ բեկորները Իզմիրէն, Կոլիճէն ու պատահէն:

Անծանօթ տեղական լեզուին ու բարքերուն, հայ գաղթականը — որ երկրին մէջ էր ձգած տուն-տեղ, կալուածք ու ամէն հարստութիւն — դժնդակ պայմաններու մէջ սկսաւ համակերպիլ իր նոր կեանքին: Չունենալով որեւէ մասնագիտութիւն, դարձաւ զործարանի հասարակ բանուոր: Շուտով սորվեցաւ Ռընոյի եւ Սիթրոյէնի ճամբան:

Երկար չտեւեց համբակութիւնը: Հայուն նախաճեռնող եւ ստեղծագործող ոգին չարժման մէջ մտաւ: Ու չատ չանցած զործարանէն դուրս նետուեցաւ հայ բանուորը՝ սեփական անտեսութիւն ապահովելու համար:

Փորխափումի այդ օրերուն էր, որ հրապարակ իջաւ Յառաջ՝ առաջնորդի դեր կատարելով երկրի օրէնքներուն անտեղեակ Հայերուն:

Միութեան կապ մը հաստատեցաւ Ֆրանսայի բնակարձակ տարածութեանց վրայ ցրուած Հայերուն միջեւ:

Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յունաստանի որբանոցներէն արձակուած հազարաւոր որբեր խուլ անկիւններու մէջ կորսուած ազարակներն էին գրկուած՝ աչխատելու համար: Կորուած հայկական կեանքէն՝ օտար միջավայրի մէջ անոնք կարօտն ունէին հայերէն կարդալու, հայրենիքէն ու սիւքէն լուրեր առնելու: Հայութեան հետ չազախուելու:

Յառաջի «Կը փնտռուի»ները հրաշքներ զործեցին՝ «մրրկաւ» իրարմէ բաժնուած եւ իրարու հետք կորնցուցած սիրելիներ դտնելու համար:

Զայներ գաւառէն արձագանգ դտնալով նորակազմ գաղութներու ազգապահպանման ճիգերուն՝ բարի նախանձ կ'արթընգնէր ցիրուցան հայրենակիցներու մէջեւ:

Յառաջ դարձաւ դպրոց մը՝ հայերէն սորվեցնելու համար դժբախտ սերունդի մը, որ կէս էր ձգած ուսումը: Ու նաեւ քաջալերեց անոնք, որ կայծ մը ունէին իրենց հոգիին մէջ: «Յառաջ»ի Սաները

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳՆԱՑ

ՀԱՄԲՐՃՈՒԼՑ ՓԱՐԻԶ ԵԿԱՒ

Զօր. Տը Կոլ, ինչպէս ամէն քաղաքացի, արձակուրդի մեկնեցաւ չաբաթ օր: Հանրապետութեան Նախագահը երեք չաբաթ պիտի անցընէ Քոլոմպէ-լէ-տէօ-ղ'Էկլիզի մէջ: Նախքան մեկնումը, Տը Կոլ կարեւոր տեսակցութիւն մը ունեցած էր ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար՝ Տակ Համմըրշոլտի հետ:

Կը կարծուի թէ Համմըրշոլտ եկած էր պարզապէս տեղեակ պահելու Տը Կոլը որ արաբական յարձակում մը կը պատրաստուի ՄԱԿի մէջ, Ֆրանսայի դէմ: Խօսած են նաեւ Իսրայէլի, Վերին Ժողովի, միջազգային կացութեան, ալժերիական հարցի եւ Միջին Արեւելքի կացութեան մասին:

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը տեսնուեցաւ նաեւ Վարչապետ Տըպրէի հետ: Խօսակցութիւնները յետոյ հարց տրուեցաւ Համմըրշոլտի թէ՝ Փարիզ եկած է մասնաւորաբար ՄԱԿի յառաջիկայ նիստերուն մասի՞ն խօսելու համար: Համմըրշոլտ կը պատասխանէ.— « Հանրապետութեան Նախագահին եւ Վարչապետին հետ ընդհանուր ակնարկ մը նետեցինք, ինչպէս սովորութիւնս է, բոլոր դեկավարներուն հետ »:

Համմըրշոլտ ուրբաթ իրիկուն ճաշի հիւրը եղաւ Պատերազմական նախարար՝ կէյյոմայի որ Քուվ տը Միւրվիլի բացակայութեան կ'ապահովէ Արտաքին նախարարի պաշտօնը:

Արձակուրդի մեկնեցաւ նաեւ Ֆրանսական Ծերակոյտի եւ Հասարակապետութեան Ծերակոյտի նախագահ՝ կասթոն Մոնեռվիլ որ ուրբաթ իրիկուն փակեց Հասարակապետութեան Ծերակոյտին աշնային նստաշրջա՛նը: Երկրորդը տեւաբնարար բացուի 1960ի առաջին եռամսեակին:

Զօր. Տը Կոլ մասնաւոր հրաւէր մը ուղղեց Մարոքի թագաւոր Մոհամմէտ Ե.ի որ իր ապաքինման շրջանը անցընէ Նաթօ տէ Նաւի մէջ որ պետութեան կը պատկանի: Ծանօթ է որ Մոհամմէտ Ե. Փարիզ եկած է նշիկներու վործողութեան մը ենթարկուելու համար: Թագաւորը յայտնած է թէ շատ զգացուած է Տը Կոլի հրաւէրէն, բայց ցարդ չէ պատասխանած:

× Կառավարութիւնը դրաւեց Թան Նուվօ թերթը որ յօդուած մը հրատարակած էր Մարոքի Թագաւորին վրայ:

դարձան անոնք:

Ձակատապրական շրջանի մը հրապարակ իջած՝ Յառաջ պարկեշտօրէն, անշահախնդրութեամբ եւ ուղղամտօրէն կատարեց իր սրբազան առաքելութիւնը՝ ծառայելով տարագիր Հայութեան:

Սերունդ է փոխուած 1925էն ի վեր: Նոր Հայութիւն մը ունինք այսօր, որ մեր զաղութին մեծամասնութիւնը կը կազմէ:

Սակայն չէ վերջացած Յառաջի պարտականութիւնը: Անիկա չատ «անելիք» ունի դեռ մեր զաղութին — ու նաեւ սփիւռքի Հայութեան մէջ:

Մի՛չա պատնէշի վրայ, Յառաջ պիտի չարունակէ ծառայել Հայութեան չահերուն՝ ներշնչուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան զաղափարականով եւ այն ծրագրով, զոր զծած է իր հիմնադիր-խմբագրապետ՝ անզուգական Շաւարշ Միսաքեան: Մինչեւ ա՛յն օրը, երբ հնարաւոր պիտի ըլլայ Հայրենիք փոխադրել զայն — մեր ժողովուրդին հետ:

Մաղթե՛նք որ չուտ պայ այդ օրը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՄԵՐ ԵՐԿԻՐԸ

★

Մեր լեռներն են մեծ, սեծ՝ լրներն
յստակ,
Մեծ է ու հնչեղ մեր գետը Արագ,
ժայռէ ժայռ իջնող վիհերն անյատակ,
Մեծ ու ամեհի մեր հողմերն անհաս:

Մեծ է ամէն ինչ, զրկա՛նքն անաստուած,
Մեծ՝ մեր յոյսի ջահն ու հաւատն աշխէժ,
Միայն մեր երկիրն է փոքրիկ, ինկած՝
Մեր մեծ մեծ լերանց խանձարուրին
մէջ···:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

...ՕԵՒի մէջ խօսակցութիւնները կը չարունակուին առանց որոշ արդիւնքի: Շաբաթ օր Հերթըը եւ Կրոմիքօ պիտի ճաչէին զլուխ զլխի: Հերթըը տեսնուեցաւ նաեւ արեւմտեան Գերմանիոյ Արտ. նախարար Ֆռն Պրէնթանոյի եւ արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետ՝ Պրանտի հետ, հանդարտեցնելու համար այս վերջիններս որոնք չատ մտահոգ էին Ժընեւի ժողովէն եւ Նիքսըն-Խրուչչեւ տեսակցութիւններէն:

ՄՈՐԻՍ ԹՈՐՒՋ Յուլիս 29ին, Եալթա հասաւ (Խրիմ) ուր համայնավար պարագլուխը արձակուրդը պիտի անցընէ բուժարանի մը մէջ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը վստահութիւն ստացաւ 12ի դէմ 28 ձայնով (5 հոգի ձեռնպահ մնացին): Խորհրդարանը ապա, վիճաբանութիւն մը սկսաւ Նայիմ Մողամդպէի սպանութեան չուրջ: Ընդդիմադիրները կը մեղադրէին կառավարութիւնը, որ ապահովութեան հարկ եղած միջոցները ձեռք չէր առած Շուֆի չրջանը:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ չրջանակներու լուրերուն համաձայն, Իրաքի կառավարութեան 5 անդամներ իրենց հրաժարականը տուած են զօր. Քասըմի: Այս նախարարները տարակարծիք են վարչապետին հետ, այս վերջինին ընդդրկած դիրքին համար համայնավարներու հանդէպ: Քասըմ մերժած է հրաժարականները:

ՓԵՇՏԱՅԻ արեւմտեան չրջանակներու ստացած լուրերուն համաձայն, ութ Հունգարացիներ մահուան դատապարտուած են, քաղաքական պատճառներով, վերաքննիչ դատի առանձ մը կողմէ: Նոյն չրջանակներու համաձայն, ուրիշ 15 հոգի բանտարկութեան դատապարտուած են, 1956ի յեղափոխութեան իրենց մաս-նակցութիւնը բերած ըլլալու յանցանքով:

ՍՈՒՐԻՈՅ եւ Յորդանանի սահմանը վերաբացուած է հինգչաբթիէն ի վեր: Սահմանը փակուած էր Յունիս 5ին:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ազգայնական Հերութ կուսակցութեան պարագլուխը՝ Պեկին յայտարարեց թէ պիտի դիմեն ընտրողներուն, որպէսզի անոնք Յորդանանի զրաւած հողերուն վերադարձը պահանջեն: Հերութ ընդդիմադիր դլխաւոր կուսակցութիւնն է Իսրայէլի մէջ եւ թիւի տեսակէտով երկրորդ տեղը կը զրաւէ խորհրդարանին մէջ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ փոխ-նախագահ Նիքսըն կիրակի օր Մոսկուայէն կը մեկնի դէպի Վարշաւա: Վերջին ճառ մը պիտի խօսի կիրակի իրիկուն խորհրդային մայրաքաղաքին մէջ, ուր պիտի պատասխանէ նաեւ այն հարցումներուն զոր խորհրդային բանուորները իրեն ըրած են, ճամբորդութեան ընթացքին: Նիքսըն նոր հանդիպում պիտի չունենայ Խրուչչեւի հետ:

ՀԱՅԻՆ ԳԻՆԸ 1 Ֆրանքի յաւելում մը պիտի կրէ Ֆրանսայի մէջ, երկուշաբթիէն սկսեալ:

ԶՕՐ. ԿՈՒՎԱՅԻ (Իօճայի պարագլուխ)

Օրը Օրին

« ՅԱՌԱՋ »

Լեցուն կեանք մը:

Քիչեր միայն ապրած են իրենց երազներուն վայելքով: Խմորը գրագէտի խըմոր, — վկայ իր լեզուն, — ուզեց ապրիլ ժողովուրդին ուղեկից եւ ասպարէզ ընտրեց հրապարակագրութիւնը:

Եւ այսպէս, *Ազդակի* անցաւ *Ազատամարտ*: Ռուբէն Զարդարեանի խմբագրապետութեան տակ, — երկուքն ալ գրա-գետ-հրապարակագիրներ, — պահ մը չկրցաւ հրաժարիլ հին սէրերէն, վարեց *Ազատամարտ* գրական շաբաթաթերթը, 16 էջ՝ բայց մեր օրերու ծաւալուն պարբերաթերթերէն աւելի բովանդակալից: Պատերազմէն ետք այլեւս հրապարակագրութեան նուիրուեցաւ բոլորովին, զայն դարձնելով ժողովուրդին բեմը, ժողովուրդին լսարանը, ըսենք՝ ժողովուրդին համալսարանը:

Ըսի թէ քիչեր միայն ապրած են իրենց երազներուն վայելքով: Արդարեւ այն երջանիկներէն էր ինքը, որ տեսաւ հայկական միջնաշխարհը, կարնէն մինչեւ Տարօն, տեսաւ արդի Հայաստանը, անկախութեան արեւով փառաւորեալ, ու տեսաւ նաեւ գաղութները Արեւելքէն մինչեւ Արեւմուտք:

Եթէ ունեցաւ երազ մը, որու չհասաւ՝ տրտնջալով որ «կէս մնաց գործը», մեծ պարբերաթերթի մը հրատարակութիւնն էր ատիկա: Իր Յուշերուն մէջ, որոնք ձեռիս տակ կը գտնուին այժմ, շարունակ կը խօսի այդ մասին՝ յիշեցնելով կարծես խոց մը որ կը կոտտայ շարունակ: Պարբերաթերթի իր տարազը տարբեր էր այն տարազէն, զոր ես ունէի, — ահա թէ ինչո՛ւ չհամաձայնեցայ երբեմ՝ միասին ձեռնարկելու համար նման գործի մը:

— 15 հազար ֆրանկով սկսայ *Յառաջը*, կ'առարկէր ինծի, երբ ձեռնարկը կը կապէի միլիոններու:

Գրական պարբերականի իմ տարազս կը տարբերի անով որ գրականութեան վարիչը չը կրնար ուղեկից մնալ: Հին դպրոց մը, որ կը դաւանի թէ լեզուն ժողովուրդն է որ կը շինէ, գրականութիւնը հայելին է ժողովուրդի մը կեանքին, այժմ կը համարուի *պլա-պլա*: Ատով՝ իմ ընդդիմութիւնս սովորական պարբեր-բականներու վարիչ դառնալու:

Բայց Շաւարշ տուաւ պատկառելի բերք մը, հրապարակագրական հարուստ բերք մը:

Մեր հրապարակագրութեան պատմութեան պալատին մէջ Շաւարշ բացաւ լուսաւոր ու շքեղ դահլիճ մը, որու ճակատին վրայ գրուած է *Յառաջ*, հիմնուած՝ 1925 Օգոստոս 2ին:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

յայտարարութիւնները մեծ յուզում յառաջ բերած է կիպրոսի մէջ: Մակարիոս արք. մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց թէ Ցիւրիխի համաձայնութեանց ժամանակ կիպրացի Յոյներու պատասխանատուութիւնը ստանձնած է: «Մի քանի չէի անցներ որ ուրիշներ կրնան փոքր մաս մը իսկ ստանձնել այդ պատասխանատուութենէն»: Յունաստանի Վարչապետը եւ Արտաքին նախարարը խստօրէն քննադատեցին զօր. Կոփվասը: պաշտօնական զեկոյցով մըն ալ յոյն կառավարութիւնը կը չեշտէ թէ Կոփվասի յայտարարութիւնները կը վտանգեն կիպրացի Յոյներու հանդիստը եւ միութիւնը:

(Լուրերու շար. կարդալ Դ. էջ)

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ

"ՈՒՄ" ՈՒ "ԿՈՐ"

ՀԱՅԵՑԻ ԵՒ ՀԱՐԱՋԱՑ

Ը.

Այն տեսութենէն ետք, թէ ում մասնիկը, սկզբնաբար ներգոյական հոլովաձեւ, թէեւ ծագումով չատ հին՝ ժառանգ կը մնայ մինչեւ հայերէնէն, ուր ներգոյական հոլովի իմաստ կուտայ նաեւ բայական կազմութեան, այժմ կ'ուզեմ վկայել տարբեր ճամբով մը:

Արեւելահայերէնի մէջ, ուրեմն, անկատար դերբայները սահմանական ներկայ կը չինեն՝ չարահիւսութեամբ էական բային, որ կը ծառայէ դլխաւորաբար դէմք տալու դերբայներուն, կազմութեամբ անդէմ: Օրինակ՝ գրում եմ = գրելում եմ = գրելու մէջ եմ, (այստեղ գրումը դերբայ է, եմը՝ օժանդակ բայ):

Երեք բայեր կան, սակայն որ չեն կրնար անկատար դերբայ չինել՝ նոյն ձեւով, — ատոնք այն բայերն են, որոնց կու մասնիկը կուտայ արեւմտահայերէ – նը՝ սահմանական ներկայ չինելու համար, փոխանակ տալու կը մասնիկը: Հրամմեցէք, — տալ, գալ, լալ: Այս բայերը չեն կրնար անկատար դերբայ չինել ումով (1), ինչպէս կը չինեն այլ բայեր, — գրել՝ գրում, կարդալ՝ կարդում:

Այստեղ, փոքրիկ դիտելիք մը: Հայերէն լեզուն, բառերուն էական կազմութիւնը ճշդելու ժամանակ, կը ներկայացնէ երկու արմատ, որոնք կը կոչուին առաջին արմատ եւ երկրորդ արմատ: Օրինակ՝ նստիլ բային առաջին արմատն է նստ, (այս տարազները ունին տակաւին իրենց առորաբաժանումները, պարզ առաջին արմատ, բաղադրեալ առաջին արմատ, նոյն ձեւով եւս՝ երկրորդ արմատը, — հետաքրքրուողներուն իրրեւ մաեճնացոյց՝ Գրաբարի հոլովումը, խոնարհումը եւ նախդիրները, Ստ. Մալխասեանց, տպ. Թիֆլիս, 1891, էջ 33–42): Երեւանի արդի հայկաբանները անուանափոխած են այս տարազները եւ կոչած. «Առաջին հիմք, երկրորդ հիմք (Ա. Ղաբիբեան), թերեւս անոր համար որ արմատ բառը ստուգաբանական տարազ է, մինչդեռ հիմք բառը՝ քերականական տարազ:

Արդ, եթէ բայերու առաջին արմատը ածանցելով կրնանք կազմել անորոշ դերբայ, ինչպէս՝ նստ+ել (= նստիլ), անկատար դերբայ, ինչպէս նստ+ում, չենք կրնար նոյն գործողութիւնը կատարել տալ, գալ, լալ միասնակ բայերուն վրայ:

Այս բայերը ում մասնիկին տեղ կ'առնեն իս մասնիկը, — տալիս, գալիս, լալիս (2):

Այս ձեւերը դերբայ են, ինչպէս դերբայ է նստում: Առաջին պակասութիւն (դադափար արտայայտելու տեսակէտով) դէմք չունին: Էական բայն է որ շարա – հիւսուելով այս դերբայներուն՝ կուտայ դէմք, թիւ եւ ժամանակ: Օրինակ՝ գրում է, գալիս եմ ձեւերուն մէջ որոշ է այլեւս դադափարը, (վերջին բայը, լալ, յաճախ կ'ընկերանայ լինել բային, — լաց եմ լինում):

Ամփոփելով, — իս կը փոխարինէ ումը, իբրեւ համազօր մասնիկ, բայերուն տալով ներկայ ժամանակին մէջ գործելու դադափար:

Այս իրողութեան կարեւորութիւնն այն է, որ իս ձեւն ալ ներգոյական հոլովի դադափար կ'արտայայտէ: Եւ ինչպէս ումը ծագում կ'առնէ հին հայերէնէն:

Ա. Աբրահամեան, խօսելով դերբայական այս ձեւին ծագման մասին, կը վկայէ թէ «գալիս է բառական վաղ ժամանակներից», եւ օրինակ կը բերէ Փաւստոս Բիւզանդէն ու Սեբէոսէն:

Ահա առաջին վկայութիւնը. «Իսկ Թաւրոն Արշակ ի լալիսն տեսանէր զկինն սպանելոյն...» (Բիւզ. տպ. Վենետիկ, էջ 160):

«Ճիշդ է, կը շարունակէ Աբրահամեան, ընդգծուած ձեւը դիմաւոր ձեւ չէ եւ ոչ էլ վերջնականօրէն ձեւաւորուած դերբայական ձեւ արդի իմաստով, սակայն այն չատ բան է ասում մեզ հետաքրքրող հարցի լուսաբանման վերաբերեալ: Բնաւ անհատնական չէ պատկերացնել, որ «ի լալիս» ձեւին օժանդակ բայի կցումով առացուել է ի լալիս եմ եւ ապա նախդիրի անկումով՝ լալիս եմ: Նախդիրը յատուկ չէ բարբառներին, ուստի յետագայում այս ձեւում էլ չէր կարող պահպանուել: Ցետագայում մթագնում է իս անկատար դերբայի հոլովական դադափարը, եւ այն արդէն մեզ ներհայանում է ոչ թէ որպէս մի հոլովաձեւ, այլ որպէս դերբայ» (Հայերէնի դերբայները, էջ 117):

Պէտք է ըսել թէ ի լալիսն բացատրութեան աչխարհաբար թարգմանութիւնը վէճի առարկայ է, — ոմանք կը թարգմանեն լաց ու կոծի տեղ, սուգի տեղ (Մալխասեանց), ուրիշներ՝ ողբալու եւ սգալու արարողութիւն (Մկրտիչ Խոն):

Բայց զբաղբր ունի լալեալ՝ լալու տեղ նշանակութեամբ, իսկ լալիք, որու հոլովեալ ձեւը կը համապատասխանի ի լալիս, կը նշանակէ լալիւն, ինչպէս գործածուած է Ստեփանոս Սիւնեցի մէջ (Բ. Օր. ԼԴ. 8):

Աբրահամեան, սակայն, ուրիշ վկայութիւններ եւս կը բերէ Անանիա Շիրակացիէն: Այսքանը բաւ է:

Նոյն իս դերբայական մասնիկին ծագման մասին գոյութիւն ունին դանազան տեսութիւններ:

Այտընեան մերթ իրարմէ կը զատէ իս ու լիս մասնիկները, մերթ կը չփոթէ իրարու հետ, վերջինը համաբելով դրաբարի մնացորդ իրրեւ «անեղեւոյթ ներգոյական», — ի տեսանելոյս = տեսանելուս + տեսանելիս: Յատկապէս խօսելով «տալ, դալ եւ երբեմն լալ միասնական ներուն մասին», կ'ըսէ թէ «ում մասնական տեղ ալ իս կ'առնուն» (Քնն. Քերականութիւն էջ 204):

Խնտում էին ու ծափ տալիս,
Ասում, խաղում ու պար գալիս:

Մ. Աբեղեան եւս կը թուի թէ կը յարի Այտընեանի տեսութեան, երբ կ'ըսէ թէ հնչում է սահմանական ներկայ չինել ի նախդիր ունեցող մի բայանունով կամ մի անորոշ դերբայով՝ եմ եւ կամ բայերի հետ իրրեւ առանձին դարձուածներ: Օրինակ՝ կեղծ Շապուհ Բագրատունի կը դրէ. «Մինչդեռ ի հսկման էին», որ կը նշանակէ «հսկումի մէջ էին»: Ագաթանգեղոսի մօտ արդէն փոխանակ «հալածէր» ձեւին՝ կը գտնենք «ի հալածել կայր», որ բառացի կը նշանակէ «հալածելու մէջ էր»: Նոյնպէս Ցովհան Մամիկոնեանի մօտ. «Ցոյնք են ի գալ», որ կը նշանակէ «Ցոյները գալու մէջ են»:

Արարատ Ղարիբեան այն կարծիքը կը յայտնէ թէ իս մասնիկով անկատար դերբայական ձեւը կը ծագի լի մասնիկ ունեցող դերբայական ձեւի յոգնակի հայցականէն՝ ներգոյական իմաստով:

Ա. Ղազարեան կը միանայ Աբրահամեանի, ըսելու համար թէ «ի լալիս ձեւը ներգոյական հոլովի դադափար» կ'արտայայտէ Փաւստոս Բիւզանդի ծանօթ վկայութեան մէջ, «յետագայում այդ ձեւին կցուել է օժանդակ բայը եւ ստացուել է ի լալիս եմ ձեւը, ապա ընկել է ի նախդիրը եւ ստեղծուել բայական այն ձեւը, որը արտայայտել է գործողութեան ընթացքին մէջ լինելու դադափարը եւ տարածուել մի չարք բարբառներում, ոմանցից եւ անցել է արդի հայերէնին» (Հայոց լեզուի համառոտ պատմութիւն, էջ 347):

Այսպէս, եզրակացնելով, Ղազարեան կը մերժէ այն կարծիքը թէ օտար են եւ նորամուտ՝ ում եւ իս ներգոյականի մասնիկները:

Յաջորդով նաեւ մեր եզրակացութիւնը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

---

(1) Կարգ մը երկրորդական բարբառներու մէջ, ըստ դասակարգութեան՝ եւթաբարբառ, գործածուած է ում մասնիկով, գալում, տալում, լալում ձեւով, — օրինակ. «Վօ՞րդուց ես գալում», «լալում էր կնիկը»:

Գրական լեզուն կը մերժէ այս ձեւը:

Այս առթիւ, արձանագրենք նաեւ այն որ կարգ մը գրողներ, ինչպէս Գեղամ Սարեան, այս բայերը կը գործածեն դալի, լալի, տալի ձեւով՝ ջնջելով վերջին ս տառը: Այս ձեւը գրական չէ, այլ ժողովրդական բարբառի յատուկ: Դիտուած է որ ս տառը կը ջնջուի՝ երբ օժանդակ բայը առաջ կ'իյնայ:

(2) Երեւանի հայկաբանները, ոչ բոլորը, կը շփոթեն էլիս եւ ալիս ածանցները իս ածանցին հետ: Առաջին երկուքը մակբայական ածանցներ են, վերջինը՝ դերբայական ածանց: Այս հարցը կարօտ է ճշմարտութեան, ըստ ծագման եւ ըստ էութեան, բայց զանց կ'առնեմ այստեղ:

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՑՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

"ԻՄԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂԻՈՎ"

(ՀԷՔԵԱԹՆԵՐ ԵՒ ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)
ԳԻՐՔ Ա.
«ԵՕԹ ԶՐԿԵԱՒՆԵՐ Ա ԵՕԹ ՕԺՏԵԱՒՆԵՐ»
Փարիզ 1959

★

Գրեց՝ Կ. ՄԵՀԵԱՆ

★

Արեւմտահայ գրականութեան մէջ չատ կանուխէն մշակուած է հէքեաթներու գրականութիւնը: Երկու գլխաւոր խումբի կարելի է բաժնել գրական այդ սեռը: Առաջիններէն ժողովրդական հէքեաթներ են գրի առնուած ինչպէս որ անոնք պատմուած են, հարազատ, առանց արուեստականութեան, եւ բանասիրական ու գրագիտական թանկագին գանձեր կը բուսած փրկուած են այդ կերպով: Երկրորդ տեսակը այն հէքեաթներն են, որոնք մշակուած, գրականացած են, եւ որոնք նոյնքան ժողովրդականի իմաստութեան գանձեր կը խտացնեն իրենց մէջ:

Առաջին տեսակի հէքեաթներուն ներկայացուցիչն է Գարեգին Եպս. Սրուանձտեանց, որ Հայաստանի մէջ իր կատարած ճամբորդութիւններու ընթացքին չատ բան հաւաքած ու ամբարած է, ոչ միայն ժողովրդական հէքեաթներ, այլեւ բանասիրական բազմաթիւ տարրեր, բառեր, ասացուածքներ, երգեր ու առածներ:

Երկրորդ տեսակի հէքեաթները գրականութեան սեփականութիւնն են, որոնք գրի առնուած ու մշակուած են Ռուբէն Զարդարեանի, Թլկատինցիի, Ց. Օշականի, Համաստեղի եւ ուրիշ գրողներու կողմէ, որոնք հէքեաթը վերածած են պատմուածքներու եւ նորավէպերու գրականութեան:

Ինչ մը ամէն գրող փորձած է գրական այդ սեռը, ինչպէս որ փորձած են նաեւ գրականութեան միւս սեռը՝ բանաստեղծութիւնը:

Կ. Մեհեանի «Իմաստութեանց ուղիով» հատորը, հէքեաթներ ու աւանդութիւններ, երկրորդ կարգի, մշակուած հէքեաթներու չարքին կը պատկանին, որ ունի նաեւ երկրորդ խորագիր մը, Եօթ գրկեալներ ու եօթ օժտեալներ: Աւանդութիւններու չարքով, իմաստութիւններու խտացումը կը ներկայացնեն անոնք:

Եօթը թիւը հին ժամանակներէ ի վեր խորհրդաւոր նկատուած է: Աւանդութիւններ պատմուած են միչտ եօթը թիւով: Աստուածքներ կը յիչուին զարձեալ միչտ եօթը համրանքով: Մեր բանասրական, աղգագրական աւանդութիւններու մէջ յաճախ կը յիչուին եօթն աղբերանց արիւն, եօթն օր եօթը գիչեր հատանիք, եօթն աղբիւրէ ջուր բերել, եօթը մահացու մեղքեր, եօթը գլխանի դեւ, եօթը պորտ օրհնել կամ անիծել: Կան նաեւ փոխաբերական իմաստով զործածուած նախադասութիւններ: Երբ կ'ը-

ՀԱՐՍԻՆ ՅԱՆՑԱՆՔԸ

(ԶՐՈՑՑ)

ԽՄԲ.— Յուլիս 12ի թիւով տուեր էինք ուկրայնական հէքեաթ մը, որու շարահիւսական նմանութեամբ ունինք հայերէն հէքեաթ մը, — Հարսին յանցանքը: Հայերէն այս հէքեաթը, աւելի գեղեցիկ ճաճ ուկրայնականը, կը ճաղեցնք Պ. Յակոբ Տէր–Յակոբեանի պատրաստած մէկ հատորէն, ամբողջովին Պարտիզակի պատմութեան եւ կեանքին նուիրուած, հրատարակելի ի մօտոյ:

Հարս մը տունը մինակ էր: Երբ կովը կը մաքրէր, ծառած առեն՝ փուք մը կ'արձակէ: Սարսափահար չուրջը կը նայի եւ կը տեսնէ որ միայն կովը լսած էր եւ կը քառաչէր:

— Ախ, կով, կ'ըսէ, մարդու բանիկ մը ըսեր, ինչ կ'ըլլայ: Պիտի ըսե՞ս:

Կովը կը չարունակէ գլուխը ճօճել եւ քառաչել:

— Դո՛վ, ի՛նչ կ'ըլլայ, ոսկինևրս քեզի տամ՝ մի ըսեր:

Ու ոսկեչարքը կը կախէ անոր վիզը:

Բայց կովը միչտ կը ճօճէր գլուխը:

— Դո՛վ, ի՛նչ կ'ըլլայ, ըրգամներս ամէնը քեզի տամ, մի ըսեր:

Կը բերէ բոլոր թանկագին հագուստները կովին կռնակը կը դնէ, մինչ ան կը չարունակէր սպառնալ:

Վերջապէս, տեսնելով որ կովը անողոք էր, վախէն կը մտնէ թոնիրը եւ կը կըծկուի հոն:

Կեսուրը եկեղեցիէն դարձին հարսը կը փնտռէ: Չի գտներ. ախոռին դուռը բաց էր, ներս կը մտնէ եւ ի՛նչ տեսնէ: Կովին վիզէն ոսկիներ կախուած, կռնակը հագուստներ եւ դռքին տակ ալ ինկած ծանրագին զգեստներ: Կ'ապշի եւ կը սկսի հարսը կանչել: Հարսը փոսին մէջէն կամաց մը կը ձայնէ՝ «Հոս եմ»:

— Աղջի՛, հոդ ի՞նչ ես մտեր:

— Պզտ մը բրի. կովը լսեց. աղչեցի, պաղատեցի, ունեցածս անոր տուի որ չըսէ: Մտիկ չըրաւ: Պիտի ըսիմ ըսաւ...

— Սո՛ւս, սո՛ւս, պարոնատտղ չիմանայ, կ'ըսէ կեսուրը եւ ինքն ալ թոնիրը կը մտնէ:

Պարոնատտը իր կարղին կուգայ եւ ի դուր կը փնտռէ կինն ու հարսը: Ախոռը, կովին քով զգեստները կը տեսնէ, փոսին կը մօտենայ կը տեսնէ որ երկուքը մէկ պպզած են հոն:

— Աղջի՛, ի՞նչ կ'ընէք հոդ:

— Սո՛ւս, մարդ, սո՛ւս. հարսը պզտ մըն է ըրեր, կովը լուր պիտի տայ ե – ղեր...

— Սո՛ւս, կնիկ, ատան չիմանա՛յ, կ'ըսէ ու ինքն ալ կը միանայ անոնց:

Տղան կուգայ, եւ ի զուր ձայնելէն ետք, կը մտնէ ախոռը, կը տեսնէ զգեստաւորուած կովը որ տակաւին գլուխը կը ճօճէ: Թոնիրին կը մօտենայ եւ կը տեսնէ որ հոն են երեքն ալ:

— Ի՞նչ կայ որ հոդ էք մտեր:

— Սո՛ւս, տղայ, հարսը պզտ մըն է ըրեր, կովը լուր պիտի տար, ախոռ ենք մտեր...

— Քենքե՛ր, երթամ աչխարհը պտըտիմ նայիմ ձեզի պէս խենթ կա՞յ:

Եւ ճամբայ կ'ելլէ: Կը քալէ, կը քալէ, չատ կ'երթայ, քիչ կ'երթայ, կը հասնի պիւղ մը ուր հարսնիք կար: Տուն մը հարս կը տանէին, եւ որովհետեւ հարսը բարձրահասակ էր եւ փեսին տան դուռը ցած՝ ահագին իրարանցում մը սկսած էր դժուարը լուծելու: Ոմանք կ'առաջարկէին հարսին գլուխը կտրել. ուրիշներ ոտքը. ոմանք տունը փլցնել կը խորհէին: Ճամբորդը կը մօտենայ եւ կ'ըսէ.

— Թէ որ առանց վնասի ձեր հարսը ներս խօթեմ ի՞նչ կուտաք:

— Հինգ էշա՛ (ոսկի):

— Շատ աղէկ:

Ու հարսին մօտենալով, ականջին կամաց մը կ'ըսէ որ քիչ մը ծուխ: Կը ծուխ եւ ներս կը մտնէ, ընդհանուր հիացումի մէջ:

Նոյն պիւղին մէջ, փողոցէ մը անցած առեն, դարձեալ բազմութեան մը կը հանդիպի եւ կը տեսնէ որ տղայ մը ընկոյզ մը հանելու համար ձեռքը սափորի մը մէջ է խօթեր, զոր կարելի չէրլսար հանել: Սափորը կոտրելու կը մեղքնային. կը նախընտրէին ձեռքը կտրել:

— Եթէ էշա մը տաք, ես առանց ձեռքը կտրելու կամ սափորը կոտրելու կըրնամ տղուն ձեռքը հանել:

Կը հաւանին. այն առեն մարդը մօտենալով տղուն կ'ըսէ.

— Տղա՛ս, ընկոյզը թող տուր:

Տղան ընկոյզը կը ձգէ եւ այն առեն բռունցքը պարզուելով՝ ձեռքը կ'ազատուի սափորէն:

Ճամբորդը կը մեկնի հոնկից, հիացնելով ամէնքը իր արտակարգ հանճարին վրայ:

Կ'երթայ, կ'երթայ...: Ճամբան կը հանդիպի կնոջ մը որ տաչտի մը մէջ նրստած՝ ալիւրը դուրսը կը մաղէր:

Քիչ անդին կը հանդիպի պառաւի մը որ չամիչը կը նետէր եւ կոթը կ'ուտէր:

Կը չարունակէ ճամբան եւ կը հասնի ուրիշ գիւղ մը: Կիրակի էր: Եկեղեցի կ'երթայ: Արարողութենէն ետք, ըստ սովորութեան, գիւղին մեծը զայն ճաչի կը հրաւիրէ իր օտարական: Ուէն ու ճամբորդը կ'երթան տուն: Տանտիկինը

անոնք Հօթը գոյն փոխել, չատ բարկանալու իմաստով կը գործածենք, Հօթը գոյթանի տէր՝ որ կը նշանակէ չատ հարուստ գիւղացի: Ունինք նաեւ օրհնէնք, երբ կ'ըսենք Հօթը պորտդ լոյս գառնայ, կամ անէծք՝ երբ կ'ըսենք Հօթը պորտով գետինն անցնիք: Հօթը սարի հաեւ՝ չատ հեռու տեղ, Հօթն օսար՝ ապրականութիւն չունեցող, բոլորովին օսար եւայլն:

Մեր գրականութեան մէջ ծանօթ է արդէն Ռուբէն Զարդարեանի «Հօթը երդիչները» գեղեցիկ աւանդութիւնը:

Կ. Մեհեան եւս իր աւանդութիւններուն խորագիր կ'ընարէ Հօթը յատկանշական թուականը:

«Հօթը զրկեալները» կամ ժառանգաւորները Արարչութեան իբրեւ հեգնանք, կոյր մը, կաղ մը, կուզ մը, խուլ մը համր մը, անդամալոյծ մը եւ յիմար մըն են, որոնք հեռաւոր երկիրներէ եկած են, Սողոմոն գերիմաստուն արքային արդարութիւն խնդրելու, իրենց դէմ գործուած անարդարութեան համար:

Սողոմոն իմաստուն կը լսէ եւ խօսեցնել կուտայ ամէն մէկը, եւ ենթակաները, որ կը կարծեն պատժուած ըլլալ, կը նախընտրեն մնալ ինչ որ են: Հօթներորդը որ յիմարն է, կը նկատուի բոլորէն աւելի երջանիկը:

Իսկ «հօթը օժտեալներ»ն են՝ անհայրուելի հարստութեան տէրը, արտակարգ ուժի տէրը, գեղեցիկը, իմաստունը, առաղջը, իշխողը եւ երջանիկը: Սողոմոն իմաստուն արքան կը լսէ նաեւ այս հօթը բախտաւորները, եւ եզրակացութիւնն այն կ'ըլլայ, որ երջանիկը ա՛յն է որ իր ունեցածովը կը բաւարարուի, որուն համաձայն են Սողոմոն իմաստունը եւ իր ծերունի խորհրդականները:

Այսպէս բոլոր աւանդութիւններու եւ հէքեաթներու հիմը կը կազմէ հեթանոսական եւ քրիստոնէական բարոյախօսութիւնը: Կեանքի եւ մահուան չուրջ խորհրդածութիւններ ծայրէ ծայր: Արեւելեան վաղեմի ճշմարտութիւններ, որոնք այսօր ալ կը պահեն իրենց ուժը: Փառաբանութիւնը հոգեկան բարոյական ուժին, գեղեցկութեան, վայելքին եւ իմաստութեան:

Դարաւոր իմաստութիւններ Կ. Մեհեանի աւանդութիւններուն եւ հէքեաթներուն մէջ մարմին կ'առնեն: Իրբեւ եզրակացութիւն Կ. Մեհեան կը խորհրդածէ:— Ամէնէն երջանիկը նկատուած մարդը ինչ որ ունի խրճիթ մըն է, որ բաւարար է ինքը պատսպարելու, եւ ափ մը հոգ, որ լիուլի պիտի յագեցնէ ինքը, ու նաեւ շապիկ մը, իր մերկութիւնը ծածկող... որովհետեւ իրենց սարմին մէջ կը խեղդէ բոլոր փափաքները, փոխանակ անոնց գերին ըլլալու, փոխանակ՝ մարդ կոչուելու...: Ամէն մէկ զրկեալին ու օժտեալին հետեւեալ խառացած իմաստութիւնները կը տրուին:—

— կարծելով վայելքին մէջ գտնել գոյութեան իմաստը, բայց վայելքի կեանքը չուտով պիտի թուի անիմաստ, ունայն:

— երջանիկ է այն՝ որ միայն կը լսէ կեանքը, բայց երբեք չի տեսներ զայն:

— կեանքի մէջ ունենալը չէ կարեւորը, այլ՝ ունեցածը օգտագործելու կարելիութիւնը:

— Աչխարհի մէջ ոչ մէկ տեղ այնքան գեղեցիկ է, որքան արցունքի կաթիլի մը մէջ: Իսկ այդ գեղեցկութեան ակը սիրն է:

— Հոգեկա՛ն, բարոյակա՛ն ուժն է գերադասը՝ քան մարմնականը, որ աւելի տիրակալող, աւելի ստեղծագործող է, աւելի մղիչ է:

— Մարդը դժբախտ է՝ ոչ թէ զրկանքներ ունենալուն, այլ այդ զրկանքներուն գիտակցելուն համար: Մեր դժբախտութիւնը մեր գիտակցութիւնն խակ է:

— Ամէնէն գեղեցիկը, համեղին ու բաղձալին այն է, որ կը ներգաշնակուի հոգիիդ հետ, կ'արձագանգէ ներքին ձայնիդ, եւ որուն համար պատրաստ ես ամէն, ամէն ինչ ո՛ւ լ՝ լսելու համար իր մեղմ, մտերիմ, ջերմ ձայնը թէ՝ փոխադարձօրէն կը սիրէ քեզ:

— Համեստութիւնը տրամաբանական հետեւանք է ճշմարիտ իմաստութեան:

Կ. Մեհեանի «Իմաստութեան ուղիով» հատորը հէքեաթներու եւ աւանդութիւններու համապատասխան լեզու եւ ոճ ունի, պերճօրէն արքայավայել եւ իմաստութեամբ յագեցած: Ամէն ընթերցող իմաստութիւն մը պիտի սորվի անկէ, չափազանց դրապաշտ եւ գործնական մեր ժամանակներուն մէջ:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏԵՐԱՇՐՋԱՆԻ ՓԱԿՈՒՄԸ

Արդէն փակուած է Ֆրանսական թատրոնի 1958–1959ի թատերաշրջանը:

Փոխանցման շրջան մը եղաւ այս ան – գամ եւ կարծէք թէ կարեւոր բան մը չարժեցաւ Ֆրանսական թատրոնի կառոյցին մէջ:

Անարէ Մալրօ, նոր օրերու ներշնչուած Սամսոնը, իր հուժկու թեւերով ցնցեց առաջարին սիւները, նշեց նոր միտք մը, եւ արտայայտեց կորովի անհատականութիւն մը:

Ծանօթ են այն բոլոր բարեփոխական աշխատանքները, զորս Ֆրանսայի Մշա – կոյթի պետպէտ նախարարը կատարեց Ֆրանսական՝ թատրոնէն ներս:

Իր առաջին գործը եղած էր, Ֆրանսական Ազգային Թատրոնին տալ իր նախկին ձեւը, երկու սրահներուն՝ Ռիշը – լիէօյի եւ Լիւքսանպուրի բաժանումին ձեռնարկելով:

Եւ յետոյ, պետպէտ նախարարը չափանց դժգոհ էր մնացած Քոմէտի Ֆրանսէզի մեղի գործունէութենէն: Կ'ը – սէր թէ Քորնէյլ, Ռասինի, Մոլիէրի դասական հրաչալիքները իրենց տեղը տուած էին Ֆէյտոյի, Լապիշի, Քուրթ – լինի թեթեւ դաւեչներուն եւ Վոտվիլներուն ե թէ կլատիաթէօրները իսպառ մոռցնել տուած էին յիշատակը Անարմաքի, Բրիթանիկոսի, Սելիմէնի կամ Աթալիի...

Երկու սրահներու ապահարզանէն ետք, նախարարը Լիւքսանպուրի սրահին (նախկին՝ Օտէոն Թատրոն) տուաւ նոր անուն մը՝ Ֆրանսայի Թատրոն եւ անոր դէկավար նշանակեց Ֆրանսական յատկապահ թատրոնի ռահվիրաներէն Ժան–Լուի Պարօ:

Այս վերջինը, անշուշտ նախատեսած է իր իւրայատուկ ծրագիրը: Իր մօտ լայն տեղ գրաւող հեղինակը պիտի ըլլայ Քլոտէլ, որուն գործերէն «Անդուսէ Մուճակը» անցնող շրջանին մեծ յաջողութիւն ունեցաւ:

Ազգային Ժողովրդական թատրոնի դէկավարը, կարծես մրցում մը յայտարարած ըլլալով Քոմէտի Ֆրանսէզի դէմ, եւ կարծես բաժնելով Անարէ Մալրոյի դժգոհութիւնը դասական գործերու լքումին առնչութեամբ, անցեալ թատերաշրջանին փակէ տը Շայոյի իր բեմին վրայ չարունակական ելոյթներ ունեցաւ դասական գործելով, իրեն անձիւնական գործակից ունենալով մեծանուն Ֆրանսայի դերասաններ Ժերար Ֆիլիփն ու Ժորժ Վիլսոնը, ինչպէս նաեւ հայազգի ծանօթ դերասանուհի Լոզի Վարդը (Թադուհի Վարդանեան):

Ցառաջիկայ տարեշրջանին համար, Վիլարի զգայացունց մէկ գործը պիտի հանդիսանայ անկասկած Շէյքսփիրի «Համլէթ»ը, որուն դժուարին տիպարը մարմնաւորելու հրաւիրուած է դարձեալ Ժերար Ֆիլիփ:

Դանիացի այսահար իշխանին տիպարը փորձի դաշտը հանդիսացած է բազմաթիւ Ֆրանսացի դերասաններու:

Բացի մեծ Սառայէն եւ հակայ Մունէ–Սիւլլիէն, մեր օրերուն այդ դերին ձեռք զարկած են Եանել, Ժան–Լուի Պարօ եւ ուրիշներ, եւ բոլորն ալ կիսայաջող են դուրս ելած գործէն:

Ժերար Ֆիլիփ, այս տեսակ տիպարներու իր մանանայատուկ մօտեցումով, այժմէն մեծ յոյսեր կը ներշնչէ համեմատական յաջողութիւն մը ձեռք ձգելու առնչութեամբ, եւ սակայն մեծ Անգլիացիին ստեղծած տիպարը այնքան բարդ է ու խրթին, որ այժմէն կարելի պիտի չըլլայ որոշ ենթադրութեան մը յանգիլ:

Վիլար, Ժերար Ֆիլիփ, չարժանկարի եւ թատրոնի բեմադիր Ռընէ Քլէր, կ'աչխատին յատկապահ թատերաշրջանը Քրձել յատկապահ թատրոնի չունչով:

Անոնք կ'ուզեն իրագործել Ֆրանսական յատկապահ թատրոնի քառեակին՝ Տիւլէնի, Քոփոյի, Ժուվէի եւ Պաթիի Թո – դած ժառանգութիւնը: Ժառանգութիւն մը՝ որ Քոփոյի եւ Տիւլէնի մահէն ի վեր, այսինքն տասը տարի է որ գտնապարտելի անհոգութեամբ մը անտեսուած էր:

Ժան–Լուի Պարօ, սկիզբները կը թուէր մլացած ըլլալ այս չինչ չարժումին, սակայն վերջերս մեծանուն դերասանը կարծես յետս ընկերկում մը ունեցաւ, մօտենալով թեթեւչունչ գործերու:

Ցամենայն դէպս, 1959–60ի Ֆրանսական թատերաշրջանի հորիզոնը պարզ է ու վճիտ:

Շնորհիւ գեղագէտ նախարարին եւ շնորհիւ հոյլ մը նուիրեալներու, յատկապահ թատերաշրջանը կը խոստանայ ըլլալ չքեղ ու արգասաբեր:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԻԹԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԻՆՉ Կ'ԸՍԷ ՄԱՐՔ ԹՈՒԷՆ

Տաղանդաւոր երգիծաբանը, Մարք Թուէյն (1835–1910), նշանաւոր է իր սրախօսութիւններով, որոնցմէ փունջ մը ահաւասիկ.—

Եկեղեցիին մէջ.— *Մլսարը Տուէյէլ իմ վրաս խոր տպաւորութիւն թողուց իր քարոզին վերջաբանով: Ափսո՛ս, որ աւելի կանուխ չլսեցինք որպէսզի լսէի քարոզին սկիզբն ալ:*

Մամուլ.— *Ո՛րքան չատ օրէնքներ կան պաչտպանելու համար մամուլին ազատութիւնը, բայց չկայ օրէնք մը՝ որպէսզի ժ զովուրդը պաչտպանէ մամուլին դէմ:*

Գեներսարէթի լճին վրայ.— *Մեզի յայտնեցին թէ ո՛րքան պիտի վճարենք՝ նաւարկելու համար Գեներսարէթի լճին վրայ: Սարսափելի գին մը ուզեցին: Հանանեն անգամ, որ ման եկած էին աչխարհի կէսը, գայթակղեցան եւ հրաժարեցան նաւակով պտոյտ մը ընել սուրբ Յուրերուն վրայ: «Հիմա կը հասկնամ թէ ինչո՛ւ Քրիստոս քալելով գնաց լճին վրայէն», բաւ ընկերս:*

Ազգային գիծ.— *Անքաղաքավարութիւնը ազգային գիծ մըն է Ամերիկացիներուս համար, ոչ բնածին, այլ ստացական: Կը մնայ գիտնալ, թէ ո՞րմէ եւ ի՞նչպէս ստացած ենք:*

Մեծ գրող.— *Տիրեցայ՝ երբ ինծի ըսին թէ մեծ գրող եմ ես: Մեծ գրողները կը մեռնին: Սպենսըր մեռաւ, Շէյքսպիր մեռաւ: Կը զգամ թէ ես ալ չատ առողջ չեմ:*

Կիրակի.— *Շարթուան մէջ մէկ կիրակի կայ, ափսո՛ս որ իրողութիւն է ասիկա: Բայց մարդիկ այնպէս են կազմուած, որ կրնան դիմանալ երկու կիրակիի: Ցաճախ կը մտածեմ թէ դժուար չէր երկու կիրակի դնել մէկ շարթուան մէջ ու կը զարմանամ թէ ինչո՛ւ այդպէս է տնօրինուած: Ամենակալ Տէր Աստուծոյ համար մեծ բա՞ն էր աչխարհը ստեղծել ոչ թէ վեց օրուան, այլ երեք օրուան մէջ, եւ այսպէս կ'ունենայինք երկու կիրակի մէկ շարթուան մէջ: Բայց, դէհ, ես ո՞վ եմ որ հաչիւ սորվեցնեմ իմաստուն արարչին:*

Պատմաբանը.— *Կ'ըսեն թէ բարեկիրթ մարդիկ պէտք չէ հայհոյեն Աստիկա ճիշդ չէ: Կարելի է հայհոյել եւ միաժամանակ մնալ բարեկիրթ: Պատմաբան Ֆիսկ, զոր լաւ կը ճանչնամ, բարեկիրթ էր կատարելապէս, այսուհանդերձ օր մը հայհոյեց: Այսինքն ոչ թէ հայհոյեց, այլ այսպէս պատահեցաւ.—*

Իր աչխատասենեակին մէջ նստած՝ կ'աչխատէր մեծ պատմաբանը, երբ ներս մտաւ կինը, խիստ յուզուած.

— Ճո՛ն, ըսաւ, կը ցաւիմ որ աչխատանքդ կ'ընդհատեմ, բայց լուրջ խնդրոյ մը համար, եւ այն պատճառով որ պէտք է անյապաղ կարգադրութիւն մը ընել:

Եւ հազիւ զսպելով լացը, որանցից թէ իրենց փոքրիկ տղան չիմար կոչեր է մօրաքոյր Մէրիին, իսկ Մարթա մօրաքոյրը՝ աւելի չիմար:

Պատմաբանը մտածեց պահ մը եւ ըսաւ.

— Կը խորհիմ թէ ճիշդ նշանակուած է երկուքին տարբերութիւնը:

Լաւագոյն թատերախաղը.— *Սքանչելի էր: Նիւթին մշակումը, գործողութեան*

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ

(ՕՐ. ԻԶԲԱԼԱՅԵԱՆ)

Յուլիս 28ի երեկոյեան՝ Ֆրանսական ձայն ու պատկերասփիւռի «Ձեզի համար երաժչտութիւն» յայտագրին փայլը եղաւ երգչուհի Լիտիա Կարին: Հայ արուես – տագիտուհի մը, որ իր ճկուն երգով, ձայնական յատակ ելեւէջով, քնարական քաղցր ասութեամբ, Ֆրանսական արժէքներու կարգին է այսօր:

«Սուլամիթի վերջին երգը» զոր մեկ – նարկեց, յատկապէս իրեն համար չա – րադրած է Ֆրանսացի յայտնի երգահան Մարսէլ Տըլանուա, դերիրապաշտ երի – տասարդ երգող ժեռան Միւրայի բանաստեղծութեան մը վրայ: Առանձնայատուկ ըմբռնումով մը, երկը գրուած է կնոջական թաւ ձայնի համար, դաչնակի եւ բամբ ջութակի ընկերակցութեամբ եւ տեսակ մը դիւտաւոր՝ ձայն ու գործիք փոխ ասացութեամբ:

Ներչնչումով եւ չարադրութեամբ յառաջապահ երգահան, ուստի եւ առաջին ունկնդրութեամբ դժուար հասկնալի հեղինակ ոչ մանաւանդ երաժչտասէր հասարակութեան, Մարսէլ Տըլանուա իր այդ երկին որոշ չափով անմիջական մատչելիութիւնը՝ Լիտիա Կարինի դիւրահաղորդ մեկնարկութեան կը պարտի:

Արուեստագիտուհին սիրուն ու չնորհալի կերպարը, տաք ու ծաւալուն ձայնը, դէմքին ուրտայայտչական անմեղ ու դուսպ խաղը, խոր նայուածքին լուռ ու երազկոտ խօսքը՝ լրիւ պատկերացուցին հէքեաթական Սուլամիթը:

Երգին ամբողջ տեւողութեան, իր ձեռքերուն դիտումնաւոր անչարժութիւնը հասակն ի վար եւ վերջին նախադասութեամբ վիզն ի վեր դողդոջ-ուն խաչաձեւումը, ապրումի եւ մեկնարկութեան չընորհալի դիւտ մըն էր:

Շնորհիւ Լիտիա Կարինի, Ֆրանսայի պատկերասփիւռի դիտողները՝ Սողոմոնի չափ հմայուեցան «Երգ Երգոց»ի սիրոյ հերոսուհիէն:

ծաւալումը, ի՛նչ աշխատանք թափած էի՝ օգտագործելով անցեալին ժառանգութիւնը, հոգեբանութիւն, սրամտութիւն, թափանցողութիւն: Իայց չատ երկար էր, տեղ-տեղ այնքան խորունկ որ խաղարկութիւնը կը պահանջէր եօթը օր: Բեմադիրը ընչեց, ընչեց, ընչեց, եւ ո՛րքան կը ընչէր այնքան աքանչելի կը դառնար թատերախաղը: Այսօր համոզուած եմ որ, եթէ քաղաքութիւն ունենար բեմա-դիրը եւ ընչէր բոլորը, մինչեւ վերջ, աւելի լաւ կ'ըլլար:

ՄԱՄՈՒԼի անգլիական Ռէօյքըր գործակալութեան նախկին անօրէնը Քէմփպէլ, մեռաւ 66 տարեկանին:

ԺԵՌՄէն Ռիշիէ արդի մեծագոյն քանդակագործներէն մէկը, մեռաւ 55 տարեկանին, տաժանակիր հիւանդութենէ մը յետոյ:

ՖՐԱՆՍԱԶի հարաւային չրջանը (Նիս եւ Վանս) կը չարունակուին հրդեհները:

ԻՏԱԼԻՈՑ վարչապետ՝ Սէննի եւ Արտաքին նախարար Ճիուզեփփէ Փելլա Անգլիա հրաւիրուեցան:

ՎԱՐՇԱՒԱԻի համալսարանի պաշտօնաթերթ՝ Թոիպտնա Լուտա անդրադառնալով Պոնի (Արեւմտեան Գերմանիա) կառավարութեան մտադրած ոչ-յարձակումի դաշինքին Լեհաստանի հետ, կը գրէ.— «Քաղաքական ոչ մէկ մարդ կայ որ համակերպի նման դաշնագրի մը դաշտարին իսկ: Պոն դիտմամբ մէկդեղ կը հանէ նման դաշնագրի մը ծրագիրը յայտնելու համար բացէ ի բաց թէ երբեք պիտի չճանչնայ Օտէր-Նայս սահմանը»:

ԱՆԳԼԻՈՑ տպարանական տագնապը որ կը տեւէր 6 չաբաթէ ի վեր, վերջ գտաւ ուրբաթ օր: Գործադուլը 40 միլիոն արժէց գործատէրերուն եւ ընկերակցութեանց:

ՉԱՑՆԱՓԻՒՌ կոչով մը, հանրային աշխատութեանց եւ փոխադրութեանց նախարարը, Պ. Ռոպէռ Պիւրոն խոհեմութեան կը հրաւիրէ կառքով արձակուրդի մեկնողները: Ամէն ճամբորդ՝ անճնապահ իր եւ ուրիշներու կեանքին խնայելու համար, պէտք է բացարձակապէս յարգէ ճամբու օրէնքները. «Ցարդել մանաւանդ բաբար արագութեան չափաւորումները եւ ամէն կերպով խոհեմ ըլլալ, առ հասարակ: Կոչ եւ հանրային յանձնարարութիւն տպարդիւն են անչուշտ, եթէ ամէն ոք լաւ չմբռնէ եւ պարկեչտութեամբ չգործադրէ զանոնք»:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴի պատճառով փարիզէն հեռացող հարիւր հազարաւոր կառքերը կարելիութիւն պիտի տան մնացողներուն, աւելի դիւրաւ եւ ազատ կերպով կանդ առնելու մայրաքաղաքի փողոցներուն մէջ: Համաձայն Ոստիկանապետարանի հաղորդագրութեան, Օգոստոս 1էն 31 ընդուած է «կապոյտ գօտի» նկատուած չրջանի փողոցներուն մէջ մէկ ժամ միայն կեներու եւ ժամանակացոյց գործածելու պարտաւորութիւնը:

ԹՈՒՒՈՒՑի համալսարանի անուանի ուսուցիչ եւ հարաւային բե կոի ուսումնասիրութեան ճափոն դիտուններու արշաւախումբին պետը՝ Փրոֆ. Թաքէչի Նակամա, կը հաստատէ թէ անցեալին, ասկէ 500 միլիոն տարի առաջ, երկրի հիւսիսային բեւեռը կը գտնուէր Խաղաղական ովկիանոսի այժմու կեդրոնը: Ըստ դիտնականին, որ մօտերս այդ նիւթին վերաբերեալ մանրամասն զեկուցում մը պիտի ընէ ճափոնի երկրամաղնիսական Ընկերութեան, իր տեսութիւնը հաստատող երկրաբանական անհերքելի փաստեր հաւաքած է դէպի բեւեռ կատարած պիտական արչաւին ընթացքին:

կը խնդրուի հաղորդել
ՏԻԿԻՆ ՍԱԹԵՆԻԿ ՇԵՐՊԻԹԵԱՆԻ
(Ծննեալ Տէր-Ներսէսեան)
մահը որ տեղի ունեցաւ Պօլիէօյի մէջ (Ալփ-Մարիթիմ), Յուլիս 29ին, ուրկէ մարմինը Փարիզ պիտի փոխադրուի:
Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս չորեքչաբթի, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցիին մէկ:
Մանրամասնութիւնները՝ մեր վաղուան թիւով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏՕՆ

Կազմակերպուած Փարիզի եւ չրջակայից Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ կրօնական Ընկերութեան կողմէ, տեղի պիտի ունենայ 11 Հոկտ. 1959, ժամը երեքին:
Սորպոնի մեծ Ամփիթեատրոնին մէկ:
Մանրամասնութիւնները յետագային:
Նկատի ունենալ այս թուականը:

Արձակուրդի առթիւ յանախեցէք
Մարսիլիոյ ծանօթ ճաշարանը՝

ՃՕՇԿՈՒՆԵԱՆ - ՈՐԴԻ
Ուր պիտի զանէք արեւելեան համադամ կերակուրներ եւ մանաւանդ բաբ՝
ՏԷՕՆԷՐ – ՓԼՊԱՊ
Եւ արեւելեան զանազան խմորեղէններ
Restaurant J. DJOCHGOUN
4, Rue de la Butte, Marseille (2·)
(Place Jules Guesde)

nuit
et
jour

snack-self service-glacier

Ses plats chauds ou froids
Sa terrasse face à la mer
Glaces, patisseries maison

Galeries de l'Eden - Beach
JUAN - LES - PINS

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ

Մեր բաժանորդները որ կը փափաքին առժամապէս, նոր հասցէի մը ստանալ թերթը պէտք է ղրկուը ղիմեն վարչութեան: Փոխելի Թուականէն զոնէ երկու օր առաջ, պէտք է տան ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆԵՐԸ, վճարեն հարիւր ֆրանք փոփոխութեան համար եւ նորոգած ըլլան իրենց ընթացիկ բաժանորդագրութիւնը:

Այս պայմանները չղրացնող դիմումնե-րուն զոհացում պիտի չտրուի. նոյնպէս՝ նկատի պիտի չառնուին միայն հեռաձայնով կատարուած հաղորդումները, որոնք կրնան անունի եւ հասցէի սխալները ըստեղծել:

Մեր հատաղնորդ ընթերցողներուն համար, արձակուրդի բացառիկ միամսեայ բաժանորդագրութեան գինն է 600 ֆր.:

×

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր հատարիմ բաժանորդներէն որ փութան կատարել իրենց վճարումները, դիւրացնելու համար վարչութեան գործը:

Շնորհակալութիւն այն բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ պարտաճանաչ վճարումներով կ'օժանդակեն թերթին կանոնաւոր հրատարակութեան:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Առաջին խումբը Պլֆոնթէյնէն Փարիզ կը հասնի Կիրակի 2 Օգոստոս, առաւօտեան ժամը 6·35ին կառ տը Լիոն:

ՄԵԿՆՈՒՄ

Բ. խումբը Փարիզէն կը մեկնի 3 Օգոստոսին: Կառ տը Լիոն՝ Փլաս տը լ'Օռլօժ, դանուիլ ժամը ճիշդ 22ին:

Օգոստոս ամսուան ընթացքին
ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ
51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6ᵉ)
ԲԱՑ Է ՄՆԱՑՆ ԿԷՍՕՐԷ ՎԵՐՋ
ԺԱՄԸ 2 –6,30
ՓԱԿ Է ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

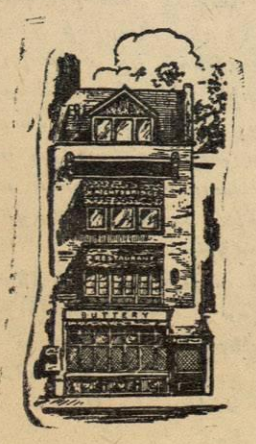
ԼԱՆԱՍՈՐԻ 62ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ
կը տօնուի Նիսի մէջ նախաձեռնութեամբ
Հ. Յ. Դ. Գէորգ Զաւուշ խումբին
Հովանաւորութեամբ
Հ. Յ. Դ. Մարաէյլի Շրջ. Կոմիտէին
Կիրակի 9 Օգոստոս, ամբողջ օրը
"LES CENT CHÊNES"
CAMPING CHEZ M. ODDO, ST-JEANNET
Առնել Սէն-Լօրան տը Վաւէն Սէն-Ժանէի ճամբան եւ Սէն-Ժանէ չհասած դէպի աջ չեղել եւ հարցնել Սէն-Ժանէ: Մասնաւոր օթոբար մը ճամբայ կ'ելլէ Փլաս Մասէնայէն ժամը 9ին եւ կը հասնի Մասըլէն 9,30ին: Երկրորդ օթոբար մը ժամը 14,15ին: Աւտնցմէ զատ կան տէ զ'Օթոպիւսէն առնել Սէն-Ժանէի օթոբարը
կը նախագահէ ընկ. ՇԱՀԱՆ ՋՕՏԵԱՆ
կը բանախօսեն
ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ
ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին
ՃՈՒՆ ՊԻՒՖԷ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
46, Rue Richer - Paris (9ᵉ)
Tél. : PRO vence 64-90
ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ.— Կարօ Գէ – որգեանի, 1959, Զ. տարի, լաթակազմ՝ 1706 ֆրանք, թղթակազմ՝ 1400 ֆր., 640 էջ, մաքուր տպագրութիւն, բազմաթիւ նկարներով (ֆրանսահայ գաղութին մասին մեայն 182 էջ) թղթատարի ծախք՝ երկու հարիւր ֆրանք:
ՅՈՎՍԱՓԱՓՈՐԻ ԳԵՐԻՆԵՐԸ, Վ. Անանեան (արկածային վիպակ) տպ. «Ցուսաբեր», Գահիրէ, 1959, էջ 558: Գինն՝ 900 ֆրանք:
ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ, տպ. «Ցուսաբեր», Գահիրէ, 1959, էջ 169, գինն 400 ֆրանք:

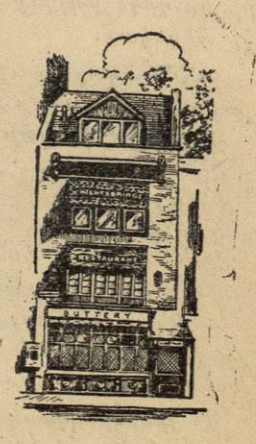
Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

Գարունը կը վերսկսի գեղազարդել բնութիւնը, տերեւաթափ ծառերը կը գունաւորուին դալարով եւ ծաղիկներով, կեանքը կը վերանորոգուի
Ձեր բնակարանն ալ պէտք է որ վերանորոգուի
ՆՈՐ ԳՈՑՆԵՐՈՎ ԵՒ ՆՈՐ ՁԱՐԴԱՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
Նոր կենսունակութիւն ստանալու համար
PEINTURES THOMLAC
16 bis, BOULEVARD SEBASTOPOL, PARIS (4ᵉ)
Tél. : ARC. 26-61 (Métro : Châtelet - Halles)
ՔՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ
Իր սեփական արտադրութիւնը եղող արդիական գոյներով առաջնակարգ ՍԻՆԹԷԹիՔ եւ ՎԻՆԻԼԻՔ նորոյթ իւղաներկներու, դեղարուեստական պատի թուղթերու, ԼԻՆՈԼԷՈՄՆերու եւ ՄԻԻՆԵՎԻԼՆերու տեսակները, նաեւ ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը պիտի հայթայթէ ձեզի, ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ:
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ՝
52, Rue de Chalon - Paris (12·)
64, Boulevard de Belleville - Paris (20·)
166, Av. Aristide Briand - Pavillons-sous-Bois (S.)
4bis, Rue Paul Vaillant-Couturier - Argenteuil (S.O.)
241, Rue Paul Vaillant Couturier, Alfortville (seine)
18, Rue Brézin (Paris (14·)

ԱՆԳԼԻՈՑ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՃԱՇԱՐԱՆԸ
ԼՈՆՏՈՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
(HYDE PARK)

Knightsbridge Buttery 26, Knightsbridge, London S.W.I.
ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ "
ՀԻՆԶՊԷՍ" ՆԱԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԻՈՐ ՀՕՂԻՆ
RAKI DUZE
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 8,30Է ՆԱԽՕՏԵԱՆ 2

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
4
ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI
4 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8460 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4361

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Համաշխարհային առաջին պատերազմի վաղորդայնին ունէինք անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը, որուն դիւանագիտական ներկայացուցիչները օտար պետութեանց մօտ՝ կը վայելէին իրենց պաշտօնին յատուկ բոլոր առանձնաշնորհները:

Մեր հիւպատոսարանները մինչեւ 1925 յունուն Հայաստանի Հանրապետութեան անցագիրը կուտային օտար երկիր ճամբորդող հայրենակիցներու:

Նոյնպէս մինչեւ այդ թուականը մեր ինքնութեան թուղթերով իրրեւ «հայկական հպատակ» (տը ճնասիոնալիթէ Արմենիէն) կը ճանչցուէինք հիւրընկալ երկիրներու պետական իշխանութիւններէն:

Հպարտ էինք իրրեւ «Հայաստանի քաղաքացի»:

Փարիզի մէջ Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութիւնը — որուն նախագահը 1920 Օգոստոս 10ին սեւրը — դրեր էր Սեւրի դաշնագիրը — տակաւին պաշտօնապէս կը ճանչցուէր Ֆրանսական կառավարութենէն՝ իրրեւ դիւանագիտական ներկայացուցիչ անկախ Հայաստանի, հակառակ անոր որ բոլշեւիկները հինգ տարիէ ի վեր բռնազրաւեր էին մեր երկիրը:

Դաշնակիցները երկար տարեն կը մեր ժէին ճանչնալ խորհրդային իշխանութիւնը. նոյնիսկ կ'օդնէին այն «սպիտակ» Ռուսերուն, որոնք պէնքի դիմած էին անոր դէմ:

Այն օրը, որ պետութիւնները ճանչցան Մոսկուայի կառավարութիւնը եւ դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատեցին անոր հետ, Հայերն ու Ռուսերը կորսնցուցին իրենց քաղաքացիի իրաւունքները եւ դարձան «պղթական», մնալով Ազգերու Դաշնակցութեան հովանաւորութեան տակ:

Մեր հիւպատոսարանները վերածուեցան «Գաղթականական Գրասենեակի»: Ու մենք ալ դարձանք «պղթական՝ հայկական ծագումով»:

Վերջ գտաւ Հայաստանի Հանրապետութեան դիւանագիտով ու հայերէն եւ Ֆրանսերէն (կամ անգլերէն) լեզուներով պրուած անցագիրները որոնց չնորհիւ աշխարհին կ'երթեւեկէինք ամէն կողմ: Ինչքան տգեղ Ղազարոսի վիճակին:«Նանսէնեան» հպատակութիւնը արհամարհելի գիրք մը, նախմացնող կացութիւն մը ստեղծեց պահ մը «հայմաթլոս»ի (հայրենագուրկ) հատուած ստիճանի իջեցնելով գաղթականները:

Ժընեւի մէջ հայ եւ ռուս ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ տեղի ունեցած միջազգային ժողովները ի վերջոյ յանգեցան կարգ մը համաձայնութեանց, որոնք ճչդեցին գաղթականներու իրաւունքները եւ զանազան առաւելութիւններ ապահովեցին անոնց հիւրընկալ երկիրներու մէջ, պարզ օտարականներէն աւելի առանձնաշնորհեալ վիճակ մը ստեղծելով անոնց համար:

Փարիզի մէջ հայ եւ ռուս Գաղթական Գրասենեակները տարիներով ինքնավար պաշտօնատան դիրք ունեցան: Անոնց նախագահները, նոյնիսկ քարտուղարները իրաւունք ունէին ստորագրելու դանազան վաւերաթուղթեր, որոնք պաշտօնապէս կը ճանչցուէին իշխանութեանց կողմէ:

Այս վիճակը չարունակուեցաւ մինչեւ երկրորդ աշխարհամարտը, որուն ընթացքին Վիչիի կառավարութիւնը գեր. մանիոյ ճնշումին տակ հրաժարեցաւ Ազգերու Դաշնակցութենէն, որմէ կախում ունէին գաղթականները:

Ու Ֆրանսական կառավարութիւնը ըստանձնեց գաղթականաց գրասենեակները վարելու հոգը, ընդհանուր հիւպատոս մը նշանակելով Ժընեւի ներկայացուցիչին փոխարէն:

Հայկական զոյգ Օֆիսները միացուեցան՝ ենթարկուելով Ֆրանսայի Արտաքին նախարարութեան:

Առաջին քայլն էր այս, որուն պիտի հետեւէին ուրիշներ պատերազմէն ետք՝ պահ մը վերահաստատելով հայ եւ ռուս գաղթականական գրասենեակներու որոշ իրաւասութիւնները, «տնօրէն»ներու նշանակումով:

Երկրորդ աշխարհամարտը ստեղծած էր նոր գաղթականներ, որոնց առջեւ եւս Ֆրանսա լայն էր բացած իր դուռները:

Ի վերջոյ Ֆրանսայի Արտաքին նախարարութիւնը ամէն ազգի գաղթականական գրասենեակները միացուց իր մականին տակ, կազմելով «Գաղթականներու եւ հայրենազուրկներու Ֆրանսական գրասենեակ»ը, ուր ազգային հատուածները պարզապէս քարտուղարութեան պաշտօն կը կատարեն, զուրկ որեւէ վաւերաթուղթ ստորագրելու իրաւասութենէն:

Տարբերութիւնը մեծ է երէկուան եւ այսօրուան միջեւ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԻՔՍԸՆ ՎԱՐՇԱՒԱ ՀԱՍԱՒ

ԽՈՒՇՉԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ՀՐԱՒԻՐՈՒԵՑԱՒ

Մթագեալ Նահանգներու փոխ-նախագահ Նիքսըն Մոսկուայէն մեկնելէն առաջ ճառ մը խօսեցաւ խորհրդային մայրաքաղաքին պատկերասփիւռի կայանէն:

Նիքսըն չէշտեց թէ համաշխարհներու առաջադրած զազափարը համակեցութեան համար բացատական է, անոր համաձայն աշխարհը պէտք է բաժնուի երկու մասի, իրարմէ անջատուած՝ վախի պատով մը: Նիքսըն կ'աւելցնէ.— «Մենք երկու աշխարհներու պէտք չունինք, այլ մէկ աշխարհի մը, ուր տարբեր ժողովուրդներ ընտրեն իրենց նախընտրած տնտեսական և քաղաքական վարչաձեւերը եւ ուր ազատ հաղորդակցութիւն գոյութիւն ունենայ աշխարհի վրայ ապրող ժողովուրդներու մէջեւ: Աշխարհ պէտք ունի նաեւ բաց քաղաքներու, բաց միտքերու եւ բաց սիրտերու: Խաղաղ մրցակցութեան անցնինք ոչ միայն լաւագոյն գործատուններ հիմնելու համար այլ նաեւ լաւագոյն կեանք մը ապահովելու համար մեր ժողովուրդներուն: Միասնաբար աշխատինք հետազօտելու համար անջրպետը. մեր նպատակը պէտք չէ ըլլայ ժողովուրդի մը յաղթանակը ուրիշ ժողովուրդի մը վրայ, այլ մարդկութեան յաղթանակը տգիտութեան, թշուառութեան եւ հիւանդութեան վրայ՝ ամէն տեղ: Խրուշչեւ մինակը հասած մարդ մըն է (սելֆ մէյտ մէն), պերճախօս բաներ մը, տնտեսական այն վարչաձեւին, որուն կը հաւատայ: Այն մարդոցմէն է որոնք, իրենց հետ համակարծիք ըլլաք կամ ոչ, ծնած են մարդիկ առաջնորդելու համար: Եւ որովհետեւ այս առաքինութիւններն ունի եւ իր որոշումները ոչ միայն Խ. Միութեան 200 միլիոն քաղաքացիներուն համար են, այլ նաեւ աշխարհի վրայ գոնուող 2 միլիառ բնակիչներուն, այդ պատճառով իսկ մեծ պատասխանատուութիւն մը ունի իր ուսերուն վրայ: Բայց ի՞նչ կ'ուզէ ըսել խրուշչեւ երբ կը կրկնէ.— «Աշխատինք համաշխարհաւարութեան յաղթանակին համար»: Արդեօք կ'ուզէ ըսել թէ պէտք է աշխատիլ բարելաւելու

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնափիւռը ծանր յարձակումներ ըրաւ Ամերիկայի դէմ, այս վերջինին հատատած հրթիռներու արձակարաններու համար, հիւսիսային Պարսկաստանի մէջ: Ձայնափիւռը կ'ա ւելցնէ.— «Գաղտնի բանակցութիւններ կան նաեւ, որպէսզի Ամերիկա հիւլէական պէնքեր տայ Պարսկաստանի: Այս միջոցները ցոյց կուտան թէ Շահը եւ իր խմբակը հնազանդ իրատուիլակներն են Ամերիկայի »:

ՄԱՐՈՒԲԻ թաղատրը անակնկալօրէն մեկնեցաւ Ռոպաթ: Ծանօթ է որ Մոսկուա ե. Ֆրանսա եկած է նչիկներու դրծողութեան մը համար: Թէեւ պաշտօնական զեկոյցը լակոնական է եւ կ'անդրադառնայ միայն թաղատրին առողջական վիճակին բարելաւման, որուն կը վերագրուի նաեւ այս յանկարծակի վերադարձը, սակայն որոշ շրջանակներ Ֆրանսայի եւ Մարոքի յարաբերութեանց ձգտումին կը վերագրեն թաղատրին մեկնումը:

ՀԱՅՖԱՅԻ ստորին թաղամասին մէջ դարձեալ ծանր խռովութիւններ ծագած են: 13 վիրաւոր կայ եւ ձերբակալուած են 50 հոգի: Խռովարարները Մարոքէն գաղթած Հրեաներ են, որոնք կ'ամբաստանեն տեղական իշխանութիւնները թէ իրենց դէմ գեղային անջատում մը կը գործադրեն:

ՍԷՈՒԼի մէջ կախաղան հանուած է Շօ-Տոնկամ՝ հարաւային Քորէացի յառաջդիմական երեսփոխան, նախկին փոխ-նախագահ Ազգային Ժողովարանին եւ երկու անգամ Սիկման Ռիի դէմ թեկնածու նախագահական ընտրութենէ: Քանի մը ամիս առաջ, Շօ-Տոնկամ մահուան դատապարտուած էր լրտեսի ամբաստանութենէ եւ իրրեւ զգալի գործակից Փհոնկ-Եանկի համայնավար վարչաձեւին: Մահավճիռը գործադրուած է խիստ գաղտնապահութեամբ, դատապարտեալին՝ վճռաբեկ առեանին ներկայացուցած խնդրագրին մերժումէն հազիւ քանի մը ժամ առաջ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ անգլիական դինուորական ուժերու հրամանատար Հենեսի սպայակոյտը հրաւիրած է Գերմանացիները, որպէսզի միասնաբար տօնեն Մինսէնի ճակատամարտի 200րդ տարեդարձը: Պատմական եօթնամեայ պատերազմի ընթացքին (1756–1763), հիւսիսային Հռենոսի Մինտէնի դաշտին վրայ, Յունուարի եւ Անգլիայի զօրախումբերը ծանր պարտութեան մը մատնած էին, թշնամի Ֆրանսացի բանակները:

Ֆրանսան զարմանքով կ'արձանագրէ Անգլիոյ դինուորականներու այդ տարօրինակ ծրագիրը: Երէկուան հատարակաց թշնամին սիրաշահելու փո՞րձ մը թէ դաշնակից Ֆրանսայի ուղղակի լռելեայն ապտարարութիւն մը... Ալպիոնի կողմէ:

ՊԵՐԼԻՆի մօտ, կառարշաւի Ավուս վաղքածիրին վրայ, մահացու արկածի մը զոհ գնաց Ֆրանսացի ախոյեանը՝ Ժան Պէրա:

Տեղատարափ յանկարծակի անձրեւ մը թաթախ ու լպրծուն զարձուցած էր գետինը: Վազքի սրընթաց կառքերու համար մեծապէս վտանգաւոր այդ պայմաններուն մէջ է որ, ծիրին մէկ դժուարին ուղեդարձի վրայ, պատահած է արկածը: Կառքը դաւպղորելով ջախջախած է վարորդին ոդնահարն ու երիկամունքը եւ Ժան Պէրա, հազիւ երեսնուեթամեայ, մեռած է իսկոյն:

Տարիներով աշխարհի ախոյեան՝ այժմ վազքէ հրաժարած, արժանթինցի Խուան Մանուէլ Ֆանճիոյի եւ անգլիացի Սթիրլինկ Մոսի հետ, ամէնէն համբաւաւոր ախոյեաններէն էր մեռնողը: 1949էն ի վեր, անհաւատալի բախտով մը, Պէրա ազատած էր արդէն 12 չատ ծանր արկածներէ: Երկու տարի առաջ Վենեզուէլայի մայրաքաղաքին կառարշաւին առեն, հրաշքով մահէն ազատուելուն՝ կ'ըսէր ու անկէ ի վեր կը կրկնէր թէ «մահը չէր եկած անխուսափելի ժամադրութեան»: Այս անգամ, Ավուսի վաքածիրին վրայ, մահը եկաւ ժամադրութեան. եւ արագրութեան այս մեծ ախոյեանն ալ՝ իր երկրացիներուն պէս, տարիներով մահուան ասպարէզ կարգացողներուն անհնայ ճակատագիրն ունեցաւ:

48 ՋԻՆՈՒՈՐՆԵՐ (Եւրոպայի եւ մահմետական) ողջ ողջ այրեցան անտառային հրդեհի մը առեն, Պաթնայի շրջանին մէջ: Հակառակ բոլոր ջանքերուն, զին-ուրները որ հետազօտութիւն կը կատարէին այդ շրջանին մէջ, կուրացած բոցերէն, չկրցան ազատիլ:

ՖՐԱՆԱՒԻՍ ՏԸ ՄԻՈՄԱՆՏՐ, գրագէտ եւ սրամիտ նորավիպագիրը, մեռաւ 79 տարեկանին: Կոնքուրի մրցանակ ստացած էր 1908ին, անդամ էր Մալարմէի կաճառին եւ պատուոյ լեգէոնի սպաքեր:

ՆԱՅԻԱԿԱՆ եօթը երիտասարդական չարժումներ միացան: Նոր չարժումը ունի 40·000 անդամ եւ կը դործէ.— «Գերմանի երիտասարդութեան Ազգային Շարժում» անունին տակ:

ՔԵՐԱԼԱՅի մէջ (Հնդկաստան) նոր դէպքեր պատահեցան համայնավարներու եւ կառավարութեան ընդդիմադիր տարրերու միջեւ: Նոր-Տելհիի մէջ ութ հազար բանուորներ (վերպահ գործատան) գործադուլի մէջ են:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ 9 ուսանողներ գինուրական առեանի մը առջեւ քաշուեցան: Ամբաստանուած են որ ընկերվարական գաղտնի կազմակերպութեան մը կը պատկանին եւ փորձած են ընդհանուր գործադուլի մղել բանուորները, Ցունիս 18ին:

ՄԱՆՐՈՎԻՈՅի մէջ (Լիպերիա) բաց ուած է «Ազատ Ափրիկէ»ի համադումարը: Օրակարգի գլխաւոր նիւթն է՝ Ալժերիա:

ՄԱԿ-Ի ԸՆԴՀ. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ՝ Տակ Համմարշոլտ Նիւ Եորք վերադարձաւ: Յայտարարեց թէ չատ զոհ է Փարիզի մէջ իր ունեցած խօսակցութիւններէն Տը Կոլլ եւ Տրպրէյի հետ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՆՊԱՍՏՆԵՐԸ հարիւրին տասը յաւելում մը կրեցին Ֆրանսայի մէջ, Օգոստոսէն սկսեալ:

ՊՈՐԻՍ ՓԱՄՓԵՐՆԱՔ ձեռնարկած է Ռապինդրանաթ Թակորի գործերու թարգմանութեան:

ՏՈՒՔ. Ա. ԲԱԲԱԼԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Թեհրանէն կը հեռագրեն մեզի հետեւեալ դոյժը.—

Մեր սիրուած վեթարան ընկերը Տոքթ. Արտաշէս Բաբալեան մեռաւ Օգոստոս մէկին:

ԽՄԲ.— Ողբացեալ ընկերը, բարեկեան, իրապէս պատկառելի մարդ մըն էր, սիրուած եւ յարգուած բոլորին կողմէ: Կուսակցական եւ ազգային գեկավարութեան մէջ մեծ վաստակ ունէր: Մասնակցած էր Հ. Յ. Դ. վերջին ընդհ. ժողովին:

Պիտի անդրադառնանք իր կեանքին ու գործունէութեան:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Շահրիի Արդութեան եենթակոմիտէն՝ «Հերոսներու Օր»ուան տօնակատարութեան հասոյթը 120·000 ֆր.:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆ

Օդափոխութեան կայանի Բ. խումբը կը մեկնի

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍ 4:

Փլաս տը լ'Օպէրա գտնուիլ՝ երեքշաբթի առաւօտ

ԺԱՄԸ 11ԻՆ:

"ԿՌՈՒՆԿ, ԽԱՊՐԻԿ ՄԸ..."

—o—

Լրագիրը մաս կը կազմէ առօրեային ու անցաւորին:

Գրականութիւնը գայն կը մերժէ եւ ժամանակը կը ղանայ անոր ամէն տեւողութիւն: Հեւ ի հեւ, անցաւոր, ապրեցաւ՝ դուրս կը նետուի մեքենային, կը տարածուի փողոցներէն, կը մտնէ դուռներէն ներս, երբեմն կը բախէ սրտերու թակերը, ապա կը ճմռթուի, կը ծալուի կամ կը չպրտուի փողոց՝ հովերուն հետ քաշկռտուելու ու քշուելու դէպի մոռացութիւն: Հաղիւ թերթեռնիկի մը կեանքը: Ոչ ծաւի, ոչ զանգի:

Մինչ օտար ազգերու մէջ՝ օրաթերթը առեւտրական հաստութաթղթե ձեռնարկ է, յաճախ հարստութեան ազբիւր, մեր մէջ հաղիւ կը տոկայ գոյութեան պայքարին: Անարիւն ու պակասաւոր, միշտ կարօտ արտաքին օժանդակութեան: Զոհողութիւն, զոհողութիւն: Եւ սպառում, եւ մաշում:

Եւ սակայն, անուրանալի, անժխտելի իրականութիւն մըն է օրաթերթը: Ինքնակեդրոն, հզօր եւ տիեզերական գոյութիւն մը: Օրուան հացին ու ջուրին նման: Անմիջական ու անցաւոր, բայց ահռելիօրէն վարակիչ ու կենդանի, օրուան իշխանաւորը, տիրապետողը ներկային: Թէեւ վազանցուկ ու անլիչտակ, սակայն իր ազդեցութիւնը կը տեւէ սերունդներու վրայ, ճարտար արհեստաւորը, որ իր յօրինուածքին արդիւնքը չի վայելեր: Մտքեր ու տաղտուկ սրտեր գայն կը յղանան՝ իրենց լոյսն ու արիւնը քամելով, պարկեշտ ձեռքեր մաշելով կը չարչն գայն ու ազբիւրի պէս կը հոսի փողոցներէն դէպի տուներն ու սրտերը, հոգիներ կապելով իրարու, հնչեցնելով դռնգեր հեռուոր հաւատքին, թօթռտելով թմրածները, արթնցնելով քնացածները, կը յաղթահարէ ժամանակ ու տարածութիւն եւ անցաւոր ու մահացու ներկային ճանկեր կը նետէ դէպի տեւական ու կայունը:

Հայ խմբագիրը ուխտեալ մըն է: Կամովին մտած է վանք եւ, հրաժարելով աշխարհիկ երանութենէն, նուիրած է իր լոյսը, հոգին, կեանքը հայ գրին ու մշակոյթին: Տուած է բառերուն բովանդակութիւն եւ հրայրք ու զանոնք անխորտակելի խորհրդանշաններ դարձուցած, անոնց մէջ խտացնելով Հայաստանի հողը, ջուրը, մշակոյթն ու թրթռացող ոգեկանութիւնը:

Խմբագիրը յաւիտենական բացական է: Ոչ իսկ ստորագրութիւն մը իր ղրուածքներուն տակ: Ինք կը յղանայ, կը ստեղծագործէ ու կը մնայ անանուն: Ոչ իսկ մահուընէ անդին, որեւէ անդրադարձում, յիշատակ ունի, յանուն արդարութեան: Մեծ դատաւորը՝ ժամանակը, որ ի վերջոյ արժանիքները կը զատէ ու դիրքերը կը ճշդէ, անմրմնջելիօրէն կը լռէ խմբագիրներու մասին:

Ինչպիսի՛ դրական տպաւորներ մաշած են օրաթերթերու սիւնակներուն մէջ: Հեւ ի հեւ, հապճեպ, օրը օրին, դրաշարին «նիւթ» հասցնելու ստիպման տակ մըրտակուած, առանց արուեստի մտահոգութիւններու, առանց կարենալ բիւրեղացնելու:

Ամէն օր, աշխարհի չորս ծագերուն, լոյս կը տեսնեն Հայութեան դէօշները, կը տարածուին ամէն կողմ, կը մտնեն հոգիներէն ներս ու կը հրահրեն սրբազան կրակը: Կը քանդեն գոյութեան արտաքին կապանքները, կը պատռեն ներկայի խաւուտիկ քողը, եւ հեղնելով ժամանակ ու տարածութիւն, լուսեղէն կամուրջներ կը նետեն դէպի հեռաւորը, անկարելին, յաւիտենականը, գոնոնք դարձնելով անմիջական ու ներկայ՝ ներքին իրականութեան մէջ:

Ամէն օր, Հայեր աշխարհի վրայ, անհամբեր կը սպասեն հայ օրաթերթերուն. առօրեային փախչելով, կը մտնեն իրենց դարաւոր երազի ալոյրանէրէն ներս, կը մտնան իրականութիւն ու տառապանք, կը նորոգուին իրենց պայքարին ու յոյսերուն մէջ: Այդ պահուն Մեսրոպեան տեսլացած տառերը թռիչք կ'առնեն, կ'ընդլայնին, կը բռնեն գոյութեան ու տիեզերքի բոլոր ճամբաները:

Օրաթերթը Հայութեան արուխուն, չնչող բպրիերական է: Ամենահզօր կապը, կորսուած հողին ու գոյութեան: Կեդրոն՝ որուն չուրջ կը գառնան հայաչատ հաւաքականութիւններու կեանքերը: «Կը ռունկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մը չունի՞ս...»: Եւ Հայոց պատմութիւնը կը դրուի օրաթերթերու մէջ: Ինչպիսի՛ հրատա նիւթ ապագայ պատմագրին համար: Եւ ներշնչում՝ ապագայ դրագին:

Այս գմայլելի առօրեան իր անկեղծ, նախնական յոյզերով ու մտահոգութիւններով: Մարդիկ իր նց անպաշտպան պարզութեան ու բնականութեան մէջ, առանց անթեւեթի, առանց արուեստականութեան: Հարուստ նիւթ ու ներշնչում ղբաղէաին համար: Որովհետեւ կարելի չէ հասնիլ մեծ ստեղծագործութեան, տիեզերականին, առանց անցնելու առօրեային ներքանչքներէն, առանց «ունկնդրելու ժողովուրդի սրտին»:

Ժողովուրդի սիրտը, մեզի համար, Սփիւռքի մէջ, հայ օրաթերթն է:

Հայութեան արուխող, չնչող բպրիերակը:

Վա՛յ մեզի այն օրը, երբ լրագիրները լոյս պիտի չտեսնեն. երբ՝ լամպին ուժը պիտի չունենայ. Ջղագրվիռ չարժումով, անտես ձեռքերը խմբագրին պիտի լռեն պայքարին մէջ:

Բայց Հայութեան բպրիերակը բռնուած է մոլեգին ու դէ եւ կեանքի սէրը կը խեղդէ մեր հոգին: Երակներու ցանցը ձգուած է ցամաքամասերու վրայ: Դեռ նուիրեալներ կան մեր շարքերուն մէջ, ուխտեալներ տեսլահաս, որոնք նիւթը քայքայելով՝ հոգին կը սնուցանեն:

ԲԻԶԱՆԴ ԿԻՒԱՆԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐԵԼՔԻ ՁԱՆԱՊԱՐՀԻՆ

—o—

Խորհրդային Միութեան գոյութեան 41 տարիների ընթացքում մեր երկրի ժողովրդական անեսութիւնը հասել է այն պիսի յաջողութիւնների, որոնք հնարաւորութիւն են ստեղծել յաւաջիկայ 10–15 տարիների ընթացքում արտադրել այնքան ապրանքներ, որոնք լիովին կերպով կ'ապահովեն ամբողջ ազգաբնակչութեան աճող պահանջմունքները:

Այդ գործում զգալի դեր է խաղալու քիմիական արդիւնաբերութիւնը, յատկապէս նրա համագրական (սինթետիկ) նիւթերի արդիւնաբերութեան բնագաւառը, որոնք բնակչութեանը կ'ապահովեն բարձրորակ հագուստով, կօշկեղէնով եւ լայն սպառման այլ իրերով:

Ինչպէս յայտնի է, եօթնամեայ ծրագրով 1965 թուին, 1958 թուի համեմատութեամբ, նախատեսւում է խորհրդային երկրի արդիւնաբերութեան համար նախատեսւում արտադրանքի 80 տոկոսի աճ, ընդ որում քիմիական արդիւնաբերութեան արտադրանքը աճելու է գրեթէ երեք անգամ:

Քիմիական արդիւնաբերութեան մէջ առաւել լայն թափ է հաղորդուելու համագրական նիւթերին (պլաստիկներ, թելեր, ձեւրնկալ նիւթեր, ներկեր) արտադրութեանը: Համագրական նիւթերին, այլ կերպ կոչուած պոլիմերներին, յատուկ են այնպիսի յատկութիւններ, ինչպէս ամրութիւնը եւ ճկունութիւնը: Հէնց այդ յատկութիւնների զուգորդութիւնն էլ առաջին հերթին պայմանաւորում է պոլիմերների արժէքը եւ գրանք անփոխարինելի դարձնում մարդու կեանքում:

Քիմիայի զարգացումը թոյլ է տալիս այժմ ստեղծել այնպիսի պոլիմերներ, որոնք իրենց դրական յատկանիշներով գերազանցում են բնութեան մէջ հանդիպած նրանց համանուններին (կաշի, բուրդ, մետաքս, բնական ձգախէժ, փայտանիւթ): Համագրական նիւթերն օժտուած են արժէքաւոր յատկութիւններով. նրանք ամուր են, ճկուն, հրակայուն, ուշ են մաշւում եւն.:

Առանձնապէս կարեւոր է այն, որ պոլիմերային նիւթերը հնարաւոր է ստանալ նաեւ ոչ դեֆիցիտային հումքից՝ բնական կազից եւ նաւթաքիմիական արդիւնաբերութեան հետագայ զարգացից:

Եօթնամեայ ծրագրով նախատեսւած Խորհրդային Միութեան մէջ քիմիական թելերի արտադրութիւնը աւելացնել 3,8–4 անգամ, ձեւրնկալ նիւթերի համագրական խէժերինը՝ 6,7 անգամ, համագրական ձգախէժինը՝ 3,4 անգամ:

Կոնկրետ արտադրական դիւղատնտեսութեան՝ եօթնամեակում նախատեսւած վերելքը հնարաւորութիւն կ'ընձեռնի զգալի չափով ընդլայնել եւ վերակառուցել բուրաստանային (ազոտ) պարունակող խտացուած հանքային պարարտանիւթերի եւ փոսֆորա–օրգանական պարարտանիւթերի արտադրութիւնը: Բուրաստանային պարարտանիւթերի արտադրութիւնը պէտք է առաջնայնութեան եւ բնական կազի հումքային սկզբունքին վրայ:

×

Խ. Միութեան 1959–1965 թուերի ժողովրդական անեսութեան զարգացման ընթացքում հարթաչափօրէն աճելու է նաեւ Խ. Հայաստանի քիմիական արդիւնաբերութիւնը: Ըստ ծրագրի, 1965 թուին հանրապետութեան քիմիական արդիւնաբերութեան համախառն արտադրանքը, 1958 թուի համեմատութեամբ, աճելու է 3,4 անգամ, բուն որում համագրական նիւթերի արտադրանքը՝ 9,2 անգամ:

Եօթնամեակի ընթացքում ընդլայնուելու եւ վերակառուցուելու են Հայաստանի քիմիական արդիւնաբերութեան ձեռնարկութիւնները, ինչպէս եւ կառուցուելու են նոր խոշոր գործարաններ, յատկապէս համագրական նիւթերի արդիւնաբերութեան բնագաւառում:

Ընդլայնուելու եւ վերակառուցուելու է Երեւանի Ս. Մ. Կիրովի գործարանը, որը կրկնապատկելու է ձգախէժի եւ կաուստիկ սոդայի արտադրութիւնը: Կիրովի գործարանի արտադրած, այսպէս կոչուած, ֆլորոպրեճային ձգախէժը յատուկ նպատակների ծառայող ռետինա–արհեստական իրերի արդիւնաբերութեան լաւագոյն հումքն է: Այսպէս օրինակ, նա կարեւոր հումք է յատուկ փոկերի եւ լայնեզր փոխադրող ժապաւէնների արտադրութեան մէջ: Նրա տեսակային տարբերակներից մէկը այժմ լայնօրէն կիրառւում է կօշկեղէնի արդիւնաբերութեան մէջ, որպէս եղջերախէժին (կուդապէրկի) փոխարինող: Ըստ որում նրա այդ փոխարինումը երկրին տալիս է տարեկան տասնեակ միլիոն ռուբլու եկամուտ:

Պոլիֆլորոպրեճային ձգախէժը մեր ճարտարապետների եւ մասնագէտների ջանքերին շնորհիւ արդէն գրեթէ տասը տարի է, ինչ կիրառւում է կարելային արդիւնաբերութեան մէջ՝ փոխարինելով թանկարժէք կապարին: Դրա օգտագործումը երկրին տարեկան տալիս է միլիոնաւոր ռուբլու եկամուտ: Մեր երկրի անեսութեան մէջ ոչ պակաս կարեւոր դեր է խաղում նաեւ կաուստիկ սոդան, որը լայն կիրառում ունի նաւթաքիմիական արդիւնաբերութեան մէջ:

Ս. Մ. Կիրովի գործարանում կազմակերպւում է նաեւ վինիլֆլորիդի խոշոր արտադրութիւն: Վինիլֆլորիդը ժամանակակից ձեւրնկալ նիւթերի եւ քիմիական մանրաթելերի ամենատարածուած ելանիւթերից է: Քիմիական վերամշակման եղանակով դրան բազմազան եւ կարեւոր տեսք է տալիս հայկական ժողովրդական երգի սեւերին, Կոմիտասը գայն մեկնաբանում է ամենայն բազմազանութեամբ ու վիտակ մարդու ներքին ընկալումով: Իւրաքանչիւր տեսի ներսում նա ստեղծում է դրոյների մեծ հարստութիւն, տրամադրութիւնների բազմազանութիւն, կերպարների վառ անհատականութիւն: Որպէս օրինակ վերցնենք քնարական երգի տեսը, որը ոչ միայն Կոմիտասի, այլեւ ընդհանրապէս հայ ժողովրդական երգի ամենամեծ ըաժինն է: Հիմնական այս տեսլ մարդկային զգացմունքների ու ապրումների պատկերաւոր արտայայտումն է: Սակայն քնարական երգեր են թէ՛ պայծառ–գովք «Քելէ–քելէ»ն թէ՛ ողբերգական «Գարուն ա»ն, թէ՛ բնութեան, մարդկային հոգեկան աշխարհը լրացնող այդ անմիջական գործօնի հրաշագեղ պատկերներ նկարագրող «Ալագեազ»ը կամ «Լուսնակն անուշ»ը, եւ թէ զգացական այլ գունաւորումներ ունեցող չատ ուրիշ երգեր:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲՐՈՒՏԵԱՆ

(Շար. 8)

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԵՐԳԱՀԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ

—o—

Կոմիտասի ողջ ազգագրական ժառանգութիւնը, նրա դաշնամուրային պարերի հետ միասին, պատում է բազմաթիւ խորհրդահայ երգահանների ստեղծագործական հետաքրքրութիւնների տեսադաշտում: Դրանից մենք կ'ուզենայինք յատկապէս յիշատակել Սարգիս Ալամդարեանին, որը ժողովրդական երգերի կոմիտասեան ձայնագրումները մշակել է բարձր ճաշակով ու մեծ վարպետութեամբ, երկերով կոմիտասեան երաժշտական ոգուց ու ոճից, ստեղծագործական սկզբունքներից եւ ստեղծել քառեակի գրականութեան իսկական գլուխ գործոցներ՝ «Վաղարշապատի պարը», «Հարբրան»ը, «Գարուն ա»ն, «Հօյ նազան իմ»ը, «Զինար ես»ը եւն.:

Երգահանութիւն, ահա կոմիտասի գործունէութեան վերջին բնագաւառը: Դրանք նրա մեներգներն են, խմբերգները, դաշնամուրային վեց պարերը եւ պատարագը: Բացի պատարագից միւս գործերն իրենցից ներկայացնում են ժողովրդական երգերի մշակումներ: Սա է ստեղծագործական այն բնագաւառը, որին նուիրուել Կոմիտաս – երգահանը:

Կոմիտասն ունի եւ ինքնուրոյն ստեղծագործութիւններ, ինչպէս «Կաքաւիկ»ը (խօսք՝ Յովհ. Թումանեանի) եւ ստեղծագործութիւններ զրուած ժողովրդական քեմանիով, օրինակ «Անուշի»ն, սակայն դրանք յօրինուած են ժողովրդական երգի ոգուն ու ոճին այնպիսի հարազատութեամբ, որ յաճախ են դասւում ժողովրդական երգի մշակումների թուին:

Չհետանալ ժողովրդական երգի ոգուց, դպացական յուզեցուածութիւնից, լեզուական առանձնայատկութիւններից, կերպարային բովանդակութիւնից: Սա է Կոմիտասի ստեղծագործական հիմնական սկզբունքը եւ ի հարկէ դրանում է նրա ստեղծագործութիւնների լայն ընդունելութեան դրատականներից հիմնականը:

Սակայն ժողովրդական երգի ոգուց եւ ոճից չհետանալը դեռ չի նշանակում մնալ ժողովրդական երգի չրջանակներում, ինչպէս դա անում էին հայ երաժշտութեան որոշ ներկայացուցիչներ՝ Ս. Մելիքեանը, Վասիլի Դաւիթովիչ Կորգանովը, սահմանափակելով Կոմիտաս–ստեղծագործողի պատմական նշանակութիւնը միայն ազգագրագէտի դերով:

Ինդիրը նրանումն է, որ Կոմիտասը այդ ժողովրդական փոքրիկ երգերին հաղորդում է կենսական նոր ու թարմ չունչ, տալիս նրանց ձեւի կատարելութիւն, դարձնում նրանցում ստեղծուած կերպարները աւելի լիարժէք, հասցնում դրանք դեղարուեստական աւելի բարձր աստիճանի: Դա անվիճելի փաստ է: Իրօք, չէ՞ որ չի կարելի հաւատարութեան դնել, ասենք, «Գարուն ա» կամ «Շիրանի ծառ» երգերի ժողովրդական եւ մշակուած օրինակների միջեւ:

Կոմիտասը ստեղծագործական ամենատարբեր հնարամտութիւնների միջոցով է հասնում ժողովրդական երգի այդ նոր ու հարստացուած տարբերակին: Ահա այսպէս, նա մի դէպքում, օրինակ՝ «Շիրանի ծառ» երգում դիմում է տարբեր, տուեալ դէպքում քեմատիկ ընդհանրութեամբ աչքի ընկնող երգերի միակցման սկզբունքին, ստեղծելով զգացական գագաթնարական հարուստ բովանդակութեամբ լայնածաւալ կատարեալ ձեւ, մի ուրիշ դէպքում նա այդ անում է բազմաձայնութեան այս կամ այն հնարներն օգտագործելու միջոցով, օրինակ՝ բանաստեղծական մեծ բոյր ունեցող «Լուսնակն անուշ» երգում, մի երրորդ դէպքում՝ կատարողական տարբեր ուժերի, տարբեր ժամանակների օգտագործմամբ, օրինակ՝ «Ո՞նա եար» խմբերգում, որը գրուած է երգչախումբի եւ մենակատարների համար եւայլն, եւայլն:

Ստեղծագործական անսահման պրպտումներով համակուած Կոմիտասը որեւէ երգի մշակման հարցում այս կամ այն արտայայտչական միջոցին եւ ձեւին դիմելը խստօրէն կապում է տուեալ երգի տեսի հետ: Լինելով չափազանց խորհրդանշական հայկական ժողովրդական երգի սեւերին, Կոմիտասը գայն մեկնաբանում է ամենայն բազմազանութեամբ ու վիտակ մարդու ներքին ընկալումով: Իւրաքանչիւր տեսի ներսում նա ստեղծում է դրոյների մեծ հարստութիւն, տրամադրութիւնների բազմազանութիւն, կերպարների վառ անհատականութիւն: Որպէս օրինակ վերցնենք քնարական երգի տեսը, որը ոչ միայն Կոմիտասի, այլեւ ընդհանրապէս հայ ժողովրդական երգի ամենամեծ ըաժինն է: Հիմնական այս տեսլ մարդկային զգացմունքների ու ապրումների պատկերաւոր արտայայտումն է: Սակայն քնարական երգեր են թէ՛ պայծառ–գովք «Քելէ–քելէ»ն թէ՛ ողբերգական «Գարուն ա»ն, թէ՛ բնութեան, մարդկային հոգեկան աշխարհը լրացնող այդ անմիջական գործօնի հրաշագեղ պատկերներ նկարագրող «Ալագեազ»ը կամ «Լուսնակն անուշ»ը, եւ թէ զգացական այլ գունաւորումներ ունեցող չատ ուրիշ երգեր:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲՐՈՒՏԵԱՆ

(Շար. 8)

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

յատկութիւններ հաղորդելու լայն հնա– րաւորութիւնները զայն դարձրել են ար– դիւնաբերութեան եւ կենցաղային կարիք– ների համար արտադրուող իրերի ամե – նատարածուած հումքը: Դրանից պատ – րաստում են ձեւընկալատ, որով երես – պատում են ելեկտրահաղորդալարերը, դրա շնորհիւ խնայւում են մեծ քանա – կութեամբ թանկարժէք պղպատ, ձող– խէժ, բամպակեայ գործուածքեղէն, իւ– ղային ջնարակներ: Բացի դրանից, վի– նիլֆլորիդը պիտանի է մեքենական բարձր ամրութիւն ունեցող խողովակներ, մե– քենաների գործիքների եւ սարքերի ա– ռանձին մասեր, գոնների, պատուհանների բռնակներ, մշտակայուն տախտակամած, լինոլէում, ափոցներ, անային սպասքի առարկաներ, յարդարանքի ու արդուզար– դի եւ այլ իրեր արտադրելու համար:

Ընդարձակուելու եւ նոր տեսակի ար– տադրանքներ է իւրացնելու նաեւ Երեւա– նի «Պոլիվինիլացետատ» գործարանը: Այստեղ արտադրուող վինիլացետատի արտադրանքը աւելացուելու է գրեթէ վեց անգամ, իսկ համապրական քացախա – թթուինը՝ 5 անգամ: Վինիլացետատը լայն կիրառութիւն ունի բամպատիպ ար– դիւնաբերութեան մէջ, որպէս սոսնա – ձիւթ, թեթեւ արդիւնաբերութեան մէջ՝ արհեստական թաւիշ ստանալու համար, ինչպէս նաեւ չջարդուող ապակիների արտադրութեան մէջ:

Ծատկապէս յիշատակելի է վինիլացե– տատից վինիֆլէէսի արտադրութեան կազմակերպումը «Պոլիվինիլացիտատ» գործարանում: Վինիֆլէէսը անգնահա – տելի է ելեկտրահաղորդ լարերի երես– պատման համար: Այն չերմակայուն է, բարձր կայունութիւն ունեցող ջնարակ ստացման հիմնական հումք է, որով ի– րականացւում է այդ երեսպատումը: Դրա կիրառումը երկրին կուտայ մի քանի մի– լիոն ռուբլու տնտեսում՝ կապարի, մե– տաղների ծախսի չեշտակի կրճատման շնորհիւ:

1961 թուից հանրապետութեան մէջ գործելու է ացետիլ–ցելիլոզայի արտա– դրութիւնը, որը հիմք է՛ հանդիսանալու նոյն թուին արտադրելիք մեծաքանակ ացետատային մետաքսի համար:

Համապրակային նեյլոնի արտադրու – թեան ցանկը սրանով չի սահմանափակ – ւում: Հանրապետութեան մէջ արտադրը– ւելու է Մելանին, որից ստացուելու են բարձրորակ ներկեր եւ ջնարակներ, ար– դիւնաբերական եւ կենցաղային նպա– տակների համար:

Կիրովականի քիմիական կոմբինատում տարւում են մի այլ համապրական նեյ– լի՝ համապրական սուտակի (կորունդ) արտադրութեան կազմակերպման աշխա– տանքներ: Համապրական սուտակը ստաց– ւում է պողպատից, աւշակից եւ ծծմբա– կան թթուից՝ համապատասխան բարձր ջերմաստիճանի տակ դրանք քիմիական փոխներթութիւնների ենթարկելու միջոցով: Սուտակը դիմացուն օպտիկական է ինչպէս ժամագործութեան, այնպէս էլ գործիքաշինութեան մէջ:

Մենք վերեւում նշեցինք, որ հանրապե– տութիւնը ունենալու է ացետատային մե– տաքսի մեծաքանակ արտադրութիւն: Կառուցուող ացետատային մետաքսի գոր– ծարանի կարողութեան լրիւ օգտագործ – ման համար լրջօրէն վերակառուցուելու եւ վերապինուելու են հիւսուածեղէն ու հիւսակեղէնի արդիւնաբերութեան ձեռ – նարկութիւնները: Այսպիսով, ացետա– տային մետաքսի կոմբինացուած օգտա – գործումը մանրաթելերի այլ տեսակների հետ լուրջ հիմք կը հանդիսանայ հանրա– պետութեան թեթեւ արդիւնաբերութեան զարգացման համար:

Եօթնամեակի ընթացքում կառուցուելու է նաեւ արհեստական մանրաթելի մի այլ տեսակի՝ կապրոնի արտադրութեան խո– շոր գործարան, որի առաջին հերթը ար– տադրելու է կորդ՝ կառապղերի արտա– դրութեան մէջ կիրառելու համար եւ ի– րեր՝ կենցաղային սպասարկման ու ար– դիւնաբերական կարիքների համար: Կապրոնից ստացուող իրերի ցանկը աչքի է ընկնում իր բազմատիպութեամբ՝ ար– հեստական մորթ, նուրբ գուլպաներ, արուեստապիտութեան կիրառում ստա – ցած մանրածախտակներ ցանցեր, ձկնորս – ական պարագաներ, բարձր ամրութիւն ունեցող թոկեր եւ այլ բազմաթիւ ու ար– ժէքաւոր իրեր:

Եթէ հաշուի առնենք նաեւ այն, ո ր կապրոնի դիմացկունութիւնն ու ամրու– թիւնը մի քանի անգամ գերազանցում է մինչեւ այժմ կիրառուող նիւթերից, ա– պա աւելի ակնառու են դառնում նրա խոշոր առաւելութիւնները:

Այս բոլորի հետ միաժամանակ եօթնա– մեակի ընթացքում լայն ծաւալ է ստա– նալու նաեւ կառապղերի, ռետինա–ար– ուեստապլաստիկական իրերի, արհեստական պարարտանիւթերի, ներկերի արտադրու– թիւնը:

Նշուած միջոցառումների իրականա – ցումը պահանջում է հումքի սկզբունքի եւ արուեստապիտական խնդիրների լուծ– ման բարձր մակարդակ ժամանակակից արուեստապիտութեան եւ առաջաւոր ար– ուեստարանութեան հիման վրայ: Այդ նպատակով հանրապետութեան քիմիական արդիւնաբերութիւնը վերահիմնաւոր – ւում է բնական կազի հիմունքի վրայ եւ իր յետագայ զարգացումը ապահովում հումքի մեծաքանակ եւ արդիւնաւէտ պա– շարներով:

1965 թուին Հայաստանը կը դառնայ Սորվրդային Միութեան առաջաւոր ար– ուեստապլաստիկաների արտադրող եւ բարձր զարգացման հասած քիմիական արդիւ – նաբերութեան օջախներից մէկը: Դա հնարաւորութիւն կը տայ մեր հան– րապետութեան աշխատաւորութեանը լի– ակատ ապահովել սպասման առարկանե – րով:

Լ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

«Սովետական Հայաստան»

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՋԵԿՈՅՑ

ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

•

Ի պատասխան մերոյն ժողովրդեան, այսու կը յայտարարենք, թէ Պոլսոյ Կրօն. ժողովին կողմէ Կաթողիկոսարան ղրկուած անթուակիր դրութեան մը՝ ար– ուեցաւ հետեւեալ պատասխանը.

Աւթիլիաս 21 Յուլիսի 1959

Թիւ 157/59

Գեր. Տ. Գարեգին Ծ. Վարդապետ
Գաղանճեան
Առենապետ Կրօնական Ժողովոյ
Խոբանպուլ

Ձեր Գերապատիւ Հայրութեան կը ղրր– կենք պատասխանը այն դրութեան, զոր Ս. Աթոռիս Վեհափառ Հայրապետը, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, առացած էր 20 Յուլի– սին: Կը յայտնենք, թէ Պատ. Կրօն. Ժողովը սահմանադանց եղած է, վճիռ արձակելով եկեղեցականի մը մասին, որ արդէն իսկ ղրաւորապէս հրաժարած է Ձեր Թեմին մաս կազմելէ եւ այս պարա– գան իմացուցած պաշտօնապէս՝ առ որ անկ է:

Կը յուսանք, թէ, այսուհետեւ նման սխալանքներու մէջ չենք լինար եւ Պատ. Կրօնական Ժողովը կը գրաւի այն խնդիր– ներով միայն, որոնք կ'վլյնան իր թեմա– կան իրաւասութեանց սահմանին մէջ:

Եղբայրական սիրոյ ողջունիւ,

Ազօթակից՝ ԱՐՏԱԿ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
Դրան Եպիսկոպոս
Կաթողիկոսութեան Հայոց
Մեծի Տանն Կիլիկիոյ

Աւթիլիաս, 21 Յուլիսի 1959

Թիւ 156/59

Յարգարժան Դիւան Պատ. Կրօն.
Ժողովոյ
Խոբանպուլ

Ձեր անթուակիր ղրութիւնը, որ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեանս կ'ի– մացնէր Պատ. Ժողովոյդ 14 Յուլիսի Մ. նիստին որոշումը, ի մասին Ֆէրի– քէօյի Ս. Վարդանանց Եկեղեցւոյ Ծխա– կէր Աբժ. Տ. Ասողիկ քահանայ Գրլըճ– եանի, առացուած է:

Այսու կը յայտնենք Ձեզի, թէ՝

Ա.— Աբժ. Տ. Ասողիկ քահանայ Գր– լըճեան, իր 4 Յունիս 1959 թուակիր նա– մակով պաշտօնապէս իմացուցած է Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարք Ամեն. Տ. Գարեգին Ս. Արքեպիսկոպոսի թէ կը հրա– ժարի Ֆէրիքէօյի Ս. Վարդանանց եկե– ղեցւոյ ծխատէր քահանայի պաշտօնէն:

Բ.— Աբժ. Տ. Ասողիկ քահանայ Գր– լըճեան, իր 25 Մայիս 1959 թուակիր նամակով դիմած էր արդէն Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա.ի, եւ յայտնած՝ թէ կը փա – փաքի մաս կազմել Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեանս քահանայից դա – սակն: Վեհափառ Հայրապետը բարեհա – ճած էր ընթացք տալ Աբժ. Տ. Ասողիկ Հօր խնդրանքին: Այս պարագան եւս յայտնուած է Ամեն. Տ. Գարեգին Ս. Արքեպիսկոպոսին, Աբժ. Տ. Ասողիկ քա– հանայ Գրլըճեանի 4 Յունիս 1959 թուա– կիր նամակով: Ուստի՝

Գ.— Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կա– թողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, Ձեր առած որոշումը կը նկատէ հակականո– նական, ուստի եւ ապօրէն, չեղեալ, ու հետեւանք՝ առաքելական կանոններու բուռ կամ եւ բռնապրօս մեկնութեան: Հետեւաբար՝ Տ. Ասողիկ քահանայ Գր– լըճեան է՝ ու կը մնայ քահանայ Հայաս– տանեայց Եկեղեցւոյ ընդ իշխանութեամբ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ Կաթո– ղիկոսին:

Դ.— Ձեր այս ապօրէն որոշումը, որ– ուած՝ Թուրքիոյ Հայոց Ս. Պատրիարք Հօր հետեւութեամբ (անշուշտ նաեւ թե– լադրութեամբ), կը նկատենք Ն. Ամենա– պատուութեան պարբերական միջամտու– թիւններէն մէկը՝ Կիլիկեան մեր Ս. Աթոռի ներքին գործերուն:

Սիրոյ եւ օրհնութեան ողջունիւ,

Ազօթարար ԱՐՏԱԿ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
Դրան Եպիսկոպոս
Կաթողիկոսութեան Հայոց
Մեծի Տանն Կիլիկիոյ
ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՑՈՑ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԻԳՐՈՆԻ մէջ Յուլիս 2ին ծնուած է «Հայրենիք»ներու խմբագիր ընկ. Ռու– բէն Դարբինեանի հանդիսին ու հրապա – րակական գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդրոնական Կոմիտէին եւ կազմակերպութեամբ տեղւոյն յոբե – լենական յանձնախումբին:

Բոլոր բանախօսներն ալ վեր հանած են ընկերոջ յիսուն տարուան վաստակը՝ Պոլսոյ Ազատամարտէն սկսեալ մինչեւ Պոսթընի զոյգ Հայրենիքները: Ընկերը աշխատակցած է Բազմ. Արեւին, Երե– ւանի Յառաջին եւ Հրատարակած՝ Բա – զում Գործ ամսագիրը:

Հայաստանի անկախութեան օրերուն պահ մը վարած է նաեւ նախարարական պաշտօն:

1922էն ի վեր հաստատուած Ամերի– կա, ցարդ կը չարունակէ խմբագրել Հայ– րենիք ամսագիրը, միաժամանակ աշխա– տակցելով օրաթերթերին: Խմբագիրն է նաեւ անդլերէն Արմինիըն Ռըվիու եռա– մսեայ հանդէսին:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդրոնական Կոմիտէն շնոր– հաւորական ղրկ մը ուղղած է ընկերոջ՝ իր յոբելեանին առթիւ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՓՈՍՏԱԼ

Ա.

Հաճի Տիւրիկը, սպասուհիներու մէջ– նորդը, տասներկինգ օր աշխատելէն վերջ միայն յաջողեցաւ ձեռք ձգել կեսարացի Ղազար էֆէնտիի կնոջ, Սուրբիկ հանը– մին, Գաղատիայի ամէնէն հարուստ տի– կիններէն մէկուն, ուղած սպասուհին:

Հաճին, Պարտիզակի մը, ինքն ալ բա– պասուհի, ստնտու, լուացարար, խոհա– րար կին մը եղած էր առէնով, պարա – գային համեմատ: Ծառայութեան ամէն աստիճաններէն անցեր էր մէկիկ մէկիկ, Պոլսոյ հայ տուներուն, անոնց կարծից – եալ պարկեշտութիւններուն մէջէն հանե– լով իր հմտակուան անկախ դիրքը:

Այդ տուներուն բոլորին մէջ, Հաճի Տիւրիկ, որ այն տեսն դեռ Երուսաղէմ պացած չըլլալուն համար՝ հաճի չէր, իր– բեւ ճշմարիտ ու կատարեալ ապախին, ապահերէն մինչեւ սպասաւորները ճանչ– ցեր էին մօտէն, երբոր մեծ ու պզտիկ, դրեթէ առանց բացառութեան, քիչ շատ գինքը սիրեր սիրտերնէն էին, հոս հոն, սենեակներուն մէջ, հանըմները տունը չեղած միջոցին, սանդուխին գլուխը, դուռներուն եւրն, երբեմն խոհանոցն – րուն անկիւնները: Շատ մը տուներուն մէջ իր տիրուհիներուն նախանձը չար – ժելու չափ ընդունելութիւն գտած էր ա– ռանց գանգատելու:

Շատ բան տեսած էր իր անձին վրայ եւ աւելի շատ իրեն չուրջը իր բարակի հետաքրքիր քթովը հոտուրտելով ամէն ապահանութիւնները եւ սուր ականջով՝ դռներուն հետէն ունկնդրելով կամացուկ մը լսուած խօսքերուն:

Եփուն կնիկ մըն էր արդէն, երբոր առած պախշիշներէն եւ ամսականէն ա– ւելցուած ստակով երուսաղէմ դնաց, ով պիտի ուխտի՞ թէ մեղքերուն թողութիւն ուզելու համար: Վերադարձին՝ Հաճի Տիւրիկ, սպասաւորութիւնը թողուց, ինք իր ղլխուն գործի սկսաւ, ծանօթ տուներ– ու համար կին ծառաներ գտնելու ձեռք գարկաւ, թէլլալ կին եղաւ: Իսկոյն յա– ջողեցաւ այս գործին մէջ. պատրաստա– բան ու գուարճախօս կին էր. էֆէնտի– ներուն՝ վրան բաց կատակներ կ'ընէր. հանըմներուն՝ օրուան դէպքակզութիւն– ները կը բերէր: Ամէնքը գոհ էին իրմէ. ամէն բանի յարմար սպասաւորին ինքը միայն ճարել գիտէր: Իր տեսակտուած ծառաները տարիներով կը կենային գոր– նուած տեղերնին: Մեծ տուները, հա – րուստ տուները, իրեն կը գիմէին. անոնք որ իրեն յաճախորդներն էին իր անունո– վը կը պարծենային:

— Մեր թէլլալը Հաճի Տիւրիկն է:

— Մերն ալ:

Հաճին՝ Երիկլիին կամ Պիւգիւրին պէս բան մը կ'ըլլար հայ հանըմներուն հա – մար:

Առը համար էր անշուշտ որ Սուրբիկ հանըմ իրեն լուր գրկեց երբոր իր տան մէջ, հին օրուան Մարիամին քով, նոր սպասուհի մը աւելցնելու որոշում տուաւ ու անոր ճշդեց յատկութիւնները որ նոր պալիք ապահինէն կը պահանջուէին:

— Ընտիկ մէկը ըլլալու է ամէն բանէ առաջ. հոգ չէ թէ որ սկիզբը ձեռքէն գործ չզայ. հոս չուտով խզմէքը կը սորվի. արդէն մեծ բան մըն ալ չունի ընելիք. տղուս Օննիկին սենեակը պիտի չակէ, զգեստները մաքրէ. սա ալ բսեմ որ այդիկ գաւակ չեմ ուզեր տանս մէջ:

Եւ վախնալով որ պալիք սպասուհին Օննիկին սենեակը չակելու, զգեստները մաքրելու առաջարկովը՝ պէտք եղածէն աւելի բացայայտ կերպով իր դիտաւո – րութիւնը հասկցուցած կ'ըլլայ, իսկոյն աւելցուց.

— Աչքը երեսը բաց մէկը չեմ ուզեր հա՛, հաճի՛, դուն իմ ուզածս հասկցար, թէ որ գիս գոհ ընես, ուզած թէլլալէդ եւեթ կուտամ:

— Հասկցայ, օղու՛:

Միջնորդը քիչէն շատ հասկցող կին էր. անմիջապէս չորս դին ինկաւ, հար– ցուց փնտռեց, բայց գտնուածները Սուր– բիկ հանըմին պարմանները լիովին չէին միացներ իրենց վրայ: Գեղեցիկ ապա– խիններ չէին պակսեր իր ձեռքին տակ, բայց ասոնց աչքերն ալ, երեսն ալ պէտք եղածէն աւելի բացուած էին ու Սուրբիկ հանըմի ծեր էրիկը՝ Ղազար ապան գլխէ հանելու չափ ստանայ էին: Հանըմին ուղածը միամիտ աղջիկ մըն էր եւ ասիկա Պոլսոյ մէջ դիւրին չեղաւ գտնել:

Այն ատեն Հաճի Տիւրիկ յատուկ ճամ– բորդութիւն ըրաւ. Իզմիտ, Պաղչէճիկ, Արսլանպէկ, Ստաբաղար: Վերջապէս պտըտեցաւ բոլոր այն դեղ տեղուանքը որոնք սպասուհիներու արտածումը կ'ը – նեն. եւ ահա մեծ յոյնութիւններէ վեր– ջը, չորեքշաբթի օր մը ցերեկին, յաղթա– կան մուտքով մը, Սուրբիկ հանըմին ներկայացուց իր դեղէն բերած սպասու– հին, հազիւ տասնըութ տարեկան կին մը, զոր նոյն օրն իսկ միասին բերեր էր Պաղչէճիկէն:

Սուրբիկ հանըմ գլխէն մինչեւ ոտք գննեց նորեկը որ գրան մօտ բաւեւ բըռ– նած կեցած էր. իր հագած պասմայէ տաճեւ չըլլագոհաին հակառակ իրօք խիստ շնորհալի գտաւ դայն, քանի որ չուտով ամսականին վրայ յարմարեցաւ միջնոր – դին հետ. եօթը մէկ հատ տախտ եւ տարին երկու ձեռք նոր լաթ, բացի իր մէկդի դեւտածներէն գորս իր յօժարութեան հա– մեմատ պիտի նուիրէր, եթէ գոհ մնար անոր խըզմէքէն:

ԳՐԻԳՈՐ ՋՕՀՐԱՊ

(Շար. 1)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

համար կեանքի մակարդա՞կը Ա. Միութեան մէջ, թէ ոչ իր բաածը կը նշանակէ՝ համայնավարութեան յաղթանակը Միացեալ Նահանգներու եւ ուրիշ երկիրներու վրայ: Բան մը չենք կրնար առարկել երբ Խրուշչեւ կ'ըսէ թէ այսօրուան Ամերիկացիներուն թոռները համայնավար վարչաձեւի տակ պիտի ապրին, բայց կ'առարկենք երբ կ'ուզէ իրագործել այդ նախատեսութիւնը: Ահաւասիկ իմ պատասխանս.— Ես չեմ ըսեր թէ ձեր թոռները դրամատիրական վարչաձեւի տակ պիտի ապրին, հակառակ որ մեր վարչաձեւը կը նախընտրենք, բայց մեր համոզումներուն բնոյթին իսկ պատճառով, մեր վարչաձեւը ոչ կը պարտադրենք ոչ ալ կ'ուզենք պարտադրել ոչ ոքի:

« Շատ ապաւորուեցայ ձեր ժողովուրդէն: Ի վերջոյ երկրի մը մեծ հարստութիւնը ոչ իր անտառներուն մէջ է, ոչ իր գործատուներուն ոչ ալ իր ապարանիներուն այլ՝ իր ժողովուրդին: Իմ այցելութեանս ընթացքին նկատեցի որ խորհրդային ժողովուրդը մեծ կարողութիւն ունի աշխատելու, կենսունակ է եւ կ'ուզէ բարելաւել իր կեանքը, յառաջդիմել:

« Իմ ուշադրութիւնս գրաւեց ուրիշ կէտ մըն ալ որ ձեզի պիտի զարմացնէ այն է՝ ամերիկացի եւ խորհրդային ժողովուրդներու նմանութիւնը: Նոյն ձեւով կը սիրենք իւմուրը: Նոյն կատակներէն կը խնդանք: Հիւրասէր ենք, երբ իրարու հանդիպինք կը ձգտինք գիրար սիրելու, ինչպէս ցոյց տուին մեր զինուորները վերջին պատերազմին ընթացքին: Խորհրդային ժողովուրդը ինչպէս ամերիկացի ժողովուրդը խաղաղութիւն կ'ուզէ: Այս հասարակաց կապը տարբերութեան նըշան չէ, այլ ամէն մէկուն ուժին նշանն է: Գիտէք թէ հիւլէական զէնքերու այս դարուն, անկարելի է որ մեզմէ մէկը յարձակում գործէ առանց ահռելի կործանումներ ընելու »:

Պատասխանելով կարդ մը հարցումներու, Նիքսըն ըսաւ.— Մեզի հարց կուտան թէ ինչո՞ւ չենք ջնջեր օտար երկիրներու մէջ մեր ունեցած զինուորական կայանները, քանի որ խորհրդային կառավարութիւնը խաղաղասէր նպատակներ ունի: Պատասխանը այս է.— Երբ վախը եւ անվստահութիւնը որոնք մղեցին մեզի եւ մեր դաշնակիցները ինքնապաշտպանութեան միացեալ միջոցներ ձեռք առնելու ջնջուին, այն ժամանակ ոչ մէկ պատճառ կ'ունենանք մեր կայանները պահելու:

Նիքսըն եղրակացուց.— «Ցաւոկ խօսելու համար ըսեմ՝ մեր ժողովուրդները խաղաղութիւն կ'ուզեն, բայց երկուքս ալ մեծ ուժ ունինք, եւ որքան ալ մեծ ըլլայ խաղաղութեան մեր փափաքը, մեզմէ ոչ մէկը կրնայ հանդուրժել որ նեղը դրուի»:

Նիքսըն արտակարգ ընդունելութեան արժանացաւ Վարչապետի մէջ: 200·000 Լեներ զինքը ողջունեցին ինչպէս ազգային հերոս մը եւ ժողովուրդը կը պոռար.— «Կե՛ցցէ Նիքսըն, պրա՛վօ Նիքսըն, կե՛ցցէ Այզընհաուըր, կը սիրենք Ամերիկան »:

Լրագրողները դիտել կուտան թէ երեք ժամուան ընթացքին Նիքսըն աւելի շատ ծափողջիւններ ստացաւ քան Ա. Միութեան մէջ ամբողջ ճամբորդութեան ընթացքին:

Լենինական մամուլը մանաւանդ չէր մը դրած է այս ճամբորդութեան վրայ, անոր տալով պաշտօնական հանդամանք մը: Արտաքին նախարար Ռոիացքի որ Հունգարիա կը զտնուէր անմիջապէս վերադարձաւ:

Առաջին առթիւ Նիքսըն տեսնուեցաւ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար՝ Կոմուլքայի հետ:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ՀՐԱՒԻՐՈՒԱԾ

Խրուշչեւի հաւանական այցելութիւնը Միացեալ Նահանգներ, քաղաքական զըլխաւոր նորութիւնը կը նկատուի: Այս իսկ պատճառով ժըննելի ժողովին բանակցութիւնները նոյն արժէքը չեն ներկայացներ այլեւս:

Այզընհաուըր պաշտօնապէս պիտի հրաւիրէ Ա. Միութեան վարչապետը, լսելէ ետք Նիքսընի զեկուցումը, բայց Ուաշինկթընի շրջանակներու մէջ ոչ մէկ տարակոյս կայ այդ հրաւէրին մասին:

Ամերիկեան կառավարութիւնը այս մասին իր դաշնակիցներուն կարծիքը առած է: Ֆրանսա եւ Անգլիա համամիտ են, բայց արեւմտեան Գերմանիա մտահոգ է նման հանդիպումէ մը:

կը խնդրուի հաղորդել
ՏԻԿԻՆ ՍԱԹԵՆԻԿ ՇԵՐՊԼԻԹԵԱՆԻ
(Մնեալ Տէր-Ներսէսեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Պօլիէօլի մէջ (Ալփ-Մարիթիմ), Յուլիս 29ին, ուրկէ մարմինը Փարիզ պիտի փոխադրուի:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս չորեքշաբթի ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ:

Մահապդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս նկատել իբրեւ այդ:

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն իր եւ յանուն բոլոր իր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն, ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տիկին Հ. Երէցեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, տարբախտ ընկ. Հ. Երիցեանի զառնաղէտ մահուան առթիւ:

×

Ալֆորվիլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Վիքթորիա Յովհաննէսեանի ցաւատանջ մօրը՝ Տիկ. Անուշի եւ պարագաներուն, իրենց սիրելացալ զաւկին եւ եղբօր Ց. Եղիչէեանի մահուան առթիւ եւ 3000 Ֆր. կը յատկացնէ հիւանդի մը:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Հանգուցեալ Նշան Մուրատեանի (կըզնապը) տխուր մահուան առթիւ եղած են՝ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններ, ի նպաստ Վալանսի Համախարբերդցիական Միութեան եւ կըզնապի Կապ. Խաչի վարչութեան:

Համախարբերդցիական Միութեան վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացաւ Մուրատեան ընտանիքէն վեց հազար Ֆր., Պ. Ս. Ճերանեանի ձեռամբ եւ այս տխուր առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալին բոլոր պարագաներուն:

ՍԱՄՈՒԻԼ ՄՈՒՐԱՏ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Հարսանիքի մը ընթացքին, Տէսինի մէջ, Սեբաստիոյ Մուրատ եւ Ուսումնասիրաց Միութեան նախաձեռնութեամբ, հեռաւեալ նուէրները եղած են Սեւրի Ս. Մուրատ վարժարանին

Յարութիւն Զօրճալեան, Հայկ Զօրճալեան, Երեմիա Դաւիթեան, Մեսրոպ Ղազարեան, Տիկ. Զապէլ Թէյլէրեան, վարդավառ Գամպէրեան 1000ական Ֆր.: Վարդգէս Դաւիթեան, Այրի Տիկ Դաւիթեան 500ական Ֆր.: Միհրան Ղազարեան, Հայկազ Մարտիրոսեան 2000ական Ֆր.:

(Մնանալ «Յառաջ»էն):

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ ԵՒ ԿԸ ԾԱՒՈՒԻ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

1959 – Ջ. ՏԱՐԻ

640 մեծադիր էջերով, 300 հին ու նոր նկարներով եւ բազմատեսակ նիւթերու կարգին նաեւ Ֆրանսահայ գաղութին վերաբերեալ ընդարձակ բաժինով (170 էջ):

«Ամէնուն Տարեգիրքը» հետաքրքրական հրպտարակութիւն մըն է ամէնուն համար:

Հատորը կ'արժէ՝ լաթակազմը 1700 Ֆրանք եւ թղթակազմը՝ 1400 Ֆր.:

Դիմել՝ Փարիզի մէջ Հ. Սամուէլ, Մ. Պարսամեան եւ Հ. Բալուեան դրատուներուն եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը, իսկ գաւառներու մէջ՝ Տարեգրքի ներկայացուցիչներուն:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ

Մեր բաժանորդները որ կը փափաքին առժամապէս, նոր հասցէի մը ստանալ թերթը պէտք է գրաւոր դիմեն վարչութեան՝ փոխելի թուականէն գոնէ երկու օր առաջ, պէտք է տան ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆԵՐԸ, վճարեն հարիւր Ֆրանք փոփոխութեան համար եւ նորոգած ըլլան երբնց ընթացիկ բաժանորդագրութիւնը:

Այս պայմանները չկատարող դիմումնե-րուն զոհացում պիտի չտրուի. նոյնպէս՝ նկատի պիտի չառնուին միայն հեռաձայնով կատարուած հաղորդումները, որոնք կրնան անունի եւ հասցէի սխալներ ըստեղծել:

Մեր հաստաղնորդ ընթերցողներուն համար, արձակուրդի բացակայ միամսեայ բաժանորդագրութեան գինն է 600 Ֆր.:

×

Անդամ մը եւս կը խնդրենք մեր հաստատիմ բաժանորդներէն որ փութան կատարել իրենց վճարումները, դիւրացնելու համար վարչութեան գործը:

Շնորհակալութիւն այն բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ պարտաճանաչ վճարումներով կ'օժանդակեն թերթին կանոնաւոր հրատարակութեան:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻԷՆ Պ. Յարութիւն Բապուճեան իր ազգական Պ. Սիրուն Բապուճեանի մահուան տխուր առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 2000 Ֆր. կը նուիրէ Ալֆորվիլի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին:

ԼԻՈՆ

Լիոնի մէջ Ս. Աստուածածնայ տօնը կը կատարուի 16 Օգոստոսի կիրակի օրը: Այս առթիւ մասնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի, յետ պատարագի աւանդական խաղողի օրհնութիւնը տեղի պիտի ունենայ. նոյն առն մատաղօրհնութիւն պիտի կատարուի: Ամէն անոնք որ կը փափաքին մատաղին մասնակցիլ, կրնան իրենց մասնակցութեան դումարները յանձնել եկեղեցւոյ բանկալը՝ փոխան ստացագրի:

ԼԱՆԱՍՈՐԻ 62ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

կը տօնուի Նիսի մէջ նախաձեռնութեամբ

Հ. Ց. Դ. Գէորգ Զավուշ խումբին

Հովանաւորութեամբ

Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին

Կիրակի 9 Օգոստոս, ամբողջ օրը

"LES CENT CHÊNES"

CAMPING CHEZ M. ODDO, ST-JEANNET

Առնել Սէն-Լօրան որ վառէն Սէն-Ժանէի ճամբան եւ Սէն-Ժանէ չհասած դէպի աջ չկոխել եւ հարցնել Սէն-Ժանէ: Մասնաւոր օթոբար մը ճամբայ կ'ելլէ Փլաս Մասենայէն ժամը 9ին եւ կը հասնի Մատրէն 9,30ին: Երկրորդ օթոբար մը ժամը 14,15ին: Առնցմէ զատ կան տէ զ'Օբսպիւսէն առնելՍէն-Ժանէի օթոբարը կը նախապահէ ընկ. ՇԱՀԱՆ ՋՕՏԵԱՆ

կը բանախօսեն

ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

ՃՈՒԽ ՊԻՒՖԷ *ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է*

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Էֆս-լէ-Պէն

17 Օգոստ. կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, ամէն տարուան պէս պիտի կատարուի դաշտահանդէս Թէլէֆերիքի մեկնակէտի մօտակայ Լա Շօմիէր սրճարանի կից դաշտերուն վրայ:

Առաւօտուն Ս. պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն, մատուցմամբ Օչին վարդապետ Նիկոլեանի:

Ճաշկերոյթէ վերջ զեղարուեստական բաժին, անակնկալներ եւ ճոխ վիճակահանութիւն: Հատոյքը պիտի յատկացուի երիտասարդ սերունդի համար եկեղեցական արարողութիւններու զրքոյկի մը հրատարակութեան հայերէն եւ ֆրանսերէն:

Անոնք որ կը փափաքին նիւթապէս կամ բարոյապէս օգտակար ըլլալ այս ձեռնարկին, կրնան դիմել Էքս-լէ-Պէն, Օթէլ ու լա Կոռթ, Ա. Բամպուքճեանի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի եկեղեցաչէն Տիկնանց Միութիւնը չնորհակալութեամբ ստացաւ Պ. Արսէն Թէրզեանէ, հանգուցեալ Մարտիրոս Յովհաննէսեանի մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղկեպսակի 5000 Ֆր., ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան:

Օգոստոս ամսուան ընթացքին

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)

ԲԱՑ Է ՄԻԱՅՆ ԿԷՍՕՐՆ ՎԵՐՋ

ԺԱՄԸ 2 –6,30

ՓԱԿ Է ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

Գարունը կը վերսկսի գեղազարդել բնութիւնը, տերեւաթափ ծառերը կը գունաւորուին դալարով եւ ծաղիկներով, կեանքը կը վերանորոգուի

Ձեր բնակարանն ալ պէտք է որ վերանորոգուի

ՆՈՐ ԳՈՑՆԵՐՈՎ ԵՒ ՆՈՐ ՁԱՐԴԱՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

Նոր կենսունակութիւն ստանալու համար

PEINTURES THOMLAC

16 bis, BOULEVARD SEBASTOPOL, PARIS (4e)

Tél. : ARC. 26-61 (Métro : Châtelet - Halles)

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Իր սեփական արտադրութիւնը եղող արդիական գոյներով առաջնակարգ ՍԷՆԹԻՓԻՔ եւ ՎԻՆԻԼԻՓ նորոյթ իւղաներկներու, գեղարուեստական պատի թուղթերու, ԼԻՆՈԼԷՈՄՆերու եւ ՄԻԿՆԵՎԻԼՆերու տեսակները, նաեւ ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը պիտի հայթայթէ ձեզի, ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ՝

52, Rue de Chalon - Paris (12e)
64, Boulevard de Belleville - Paris (20e)
166, Av. Aristide Briand - Pavillons-sous-Bois (S.)
4bis, Rue Paul Vaillant-Couturier - Argenteuil (S.O.)
241, Rue Paul Vaillant Couturier, Alfortville (seine)
18, Rue Brézin (Paris (14e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
5
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
5 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8461 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4362

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԱԶԴՈՒՐՄԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

Անյողդողդ յարատեւութեամբ եւ օրինակելի հաւատարմութեամբ — զրաւական՝ իր կենսունակութեան — Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչը քառորդ դարէ ի վեր ամառնային արձակուրդի ամիսները կ'օգտագործէ՝ կազդուրման կայանի մը մէջ իր հոգածու զուրգուրանքին առարկայ զաւակներու համար մեր երկաթ փոքրիկները:

Առաջին խումբը, որ մեկնած էր Ցուլիսի սկիզբը, վերադարձաւ կիրակի օր: Երկրորդ կարաւանը ճամբայ եղաւ երկուշաբթի իրիկուն եւ ապահով հասած է արդէն Պէլֆոնթէյն:

Այսպէս ամէն տարի Փարիզէն ու զաւառէն քանի մը հարիւր աղջնակներ ու տղեկներ՝ քաղաքներու ժխորէն հեռու՝ բնութեան դեղեցկութիւններով օժտուած վայրի մը մէջ ո՛չ միայն մաքուր օդ կը ծծեն և տաքուկ արեւ կը վայելեն, այլեւ Խաչուհիներու մայրական հսկողութեան ու խնամքին տակ հայերէն կը ճառուղեն, ազգային երգեր ու պարեր կը սորվին եւ կը հաղորդուին հայկական չունչով:

Երկար տարիներ Թափառական մէկ տեղէն միւսը՝ կապոյտ Խաչը վերջապէս հինգ տարի առաջ ունեցաւ իր սեփական օդափոխութեան կայանը Պէլֆոնթէյնի մէջ, շնորհիւ իր անդամուհիներու լուման ներուն:

Տարուէ տարի կատարուած մտանիկի նորոգութեանց շնորհիւ, չէնքը այսօր կը լրացնէ պետական օրէնքով պահանջուած բոլոր առաւելութիւնները:

Կան տակաւին բարեզարդութեան եւ կահաւորման յատուկ ծախքեր, որոնք նիւթական նոր զոհողութիւններ կը պահանջեն:

Առ այդ անհրաժեշտ գումարը հայթայթելու համար Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի կեդրոնական վարչութիւնը քանի մը ամիս առաջ կոչ մը հրատարակեց Յառաջի մէջ՝ թախանձելով Վերջին ճիգ մը, որպէսզի իր կազդուրման կայանը ո՛չ մէկ պակաս ունենայ:

Պետական քննիչներ ամէն տարի այցելելով իր կայանը՝ մեծ գնահատանքով կ'արձանագրեն այնտեղ տիրող կարգապահութիւնն ու մաքրութիւնը բոլոր մարզերու մէջ:

Ծնողքները նոյնպէս վերջին ծայր զոհ են իրենց զաւակներու վայելած խնամքին: Կապոյտ Խաչը ո՛չ մէկ խնայողութիւն կ'ընէ առատ ու անդադար ուտելիքներով կերակրելու համար փոքրիկները:

Կեդրոնական վարչութիւնը չի կրնար դժբախտաբար զոհացում տալ բազմաթիւ ծնողքներու դիմումներուն, պարզապէս տեղի անձկութեան պատճառաւ:

Ֆրանսահայ ազգային կազմակերպութեանց չարքին կարեւոր դեր մը վերապահուած է Կապոյտ Խաչին՝ ազգապահպանման մարզին մէջ:

Նորագոյն սերունդի հայչունչ դաստիարակութեան համար միայն կազդուրման կայանը չէ, որ կ'օգտագործէ անիկա:

Հայերէնի դասընթացքներ բացած է փարիզեան շրջանի եւ զաւառի դանագան քաղաքներուն մէջ՝ մայրենի լեզուն ու ազգային պատմութիւնը սորվեցնելու համար անոնց, որոնք այս հիւրընկալ հողերուն վրայ բացած են իրենց աչքերը աշխարհին:

Ջանինք հայկական մանկապարտէզ ու նախակրթարան:

Կիսամիլիոնանոցներով կը փորձենք անկարելին՝ համրանքը փրկելու համար:

Մեր դիտակից մայրերն ու քոյրերը պէտք է բոլորուին Կապոյտ Խաչին շուրջ՝ աւելի եւս զօրացնելու համար զայն: Պէտք է աջակցին անոր նիւթապէս ու բարոյապէս, որպէսզի անիկա կարենայ լաւագոյնս ծառայել իր առաջադրած նպատակներուն:

Գովելի են անոնք, որ մեր ծեր ու աղքատ հայրենակիցներու վիճակի բարելաւման կ'աշխատին:

Աւելի մեծ քաջալերութեան կը կարօտին Խաչուհիները, որոնք իրենց զուր զուրանքին առարկայ կը դարձնեն մատաղ սերունդը:

Յաջողութի՛ւն իրենց ձեռնարկներուն:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԷՒ ԱՄԵՐԻԿԱ Կ'ԵՐԹԱՅ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՆ

ԱՅՋԸՆՀԱՒՈՒԵՐԸ ՄՈՍԿՈՒԱ ՀՐԱՒԻՐՈՒԱԾ

Մամուլի արտակարգ ասուլիսի մը ընթացքին Միացեալ Նահանգներու Նախագահը յայտարարեց Խրուշչեւի եւ իր փոխայցելութիւնը: Այզընհաուըր աւելցուց թէ իր տուած այս լուրը «բնաւ զաղտնի չպահուած դիւանագիտական զաղտնիք մըն էր»:

Այզընհաուըր յայտարարեց նաեւ թէ Եւրոպա պիտի զայ Օգոստոսի վերջ, տեսնուելու համար Արեւմուտքի դաշնակից պետութեանց ղեկավարներուն հետ:

Ամերիկեան եւ խորհրդային հասարակաց ղեկոյցը նոյն ժամանակ հրատարակուեցաւ Մոսկուա եւ Ուոշինկթըն: Այս միացեալ յայտարարութեամբ պաշտօնապէս կը հաղորդուի.— «Միացեալ Նահանգներու Նախագահը հրաւիրեց Խորհ. Միութեան Վարչապետը՝ Նիքիթա Ս. Խրուշչեւը որ պաշտօնական այցելութեան երթայ Ամերիկա, 1959 Սեպտեմբերին: Խրուշչեւ մեծ գոհունակութեամբ ընդունեցաւ այս հրաւէրը:

« Միւս կողմէ, Միացեալ Նահանգներու Նախագահը հաճոյքով ընդունեցաւ Խորհ. Միութիւնը այցելել պաշտօնապէս, ամէնէն ուշը այս տարուան աշնան:

«Խրուշչեւ երկու–երեք օր Ուոշինկթըն պիտի մնայ, ապա տասը օրուան ճամբորդութիւն մը պիտի ընէ Միացեալ Նահանգներու մէջ: Ոչ պաշտօնական խօսակցութիւններ պիտի ունենայ Նախագահին հետ: Այս տեսակցութիւնները թոյլ պիտի տան որ կարծիքներու փոխանակութիւն մը ունենան փոխադարձ շահեկանութիւն ներկայացնող հարցերու շուրջ:

« Միացեալ Նահանգները գնահատած ժամանակ, Խրուշչեւ առիթը պիտի ունենայ անձամբ տեսնելու երկիրը, ժողովուրդը եւ անոր կեանքը:

« Նախագահ Այզընհաուըր Մոսկուա պիտի այցելէ եւ ճամբորդէ Խորհ. Միութեան այլ քաղաքներ: Այս ձեւով կարելիութիւնը պիտի ունենայ չարունակելու ոչ պաշտօնական խօսակցութիւնները եւ կարծիքներու փոխանակութիւն մը ունենալու Խորհ. Միութեան վարչապետին եւ նախարարներուն հետ հասարակաց հարցերու շուրջ:

« Խ. Միութիւն կատարած իր ճամբորդութեան ընթացքին, Նախագահ Այզընհաուըր առիթը պիտի ունենայ նաեւ անձամբ տեսնելու երկիրը, ժողովուրդը եւ անոր կեանքը:

« Երկու կառավարութիւնները կը յուսան որ յառաջիկայ այս այցելութիւնները պիտի ծառայեն լաւագոյն յարաբերութիւններ հաստատելու Միացեալ Նահանգներու եւ Խորհ. Միութեան միջեւ, ինչպէս նաեւ խաղաղութեան դատին »:

Մամուլի իր ասուլիսին ընթացքին, Նախագահ Այզընհաուըր կարգ մը մանրամասնութիւններ տուաւ այս զեկոյցին մասին: Ոչ մէկ առեն, իրենց խօսակցութեանց ընթացքին, Նախագահ Այզընհաուըր պիտի ներկայանայ իբրեւ բանբերը Արեւմտեան Գեռութեանց: Միայն Միացեալ Նահանգներու եւ անոր կառավարութեան բանբերը պիտի ըլլայ: Նախագահ Այզընհաուըր կը փափաքի տակաւին, Խրուշչեւի հետ տեսնուելէն առաջ, չիման մէջ մտնել արեւմտեան զեկավարներու հետ, միասնաբար խորհրդակցելու համար հասարակաց հարցերու շուրջ:

Այզընհաուըր ճշդեց նաեւ թէ այս այցելութեանց առթիւ, բանակցութիւնները

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՐՈՇԻՄԱՅի մէջ բացուած է համաշխարհային հինգերորդ ժողովը՝ հիւլէական զինաթափութեան դէմ: Լիակատար նիստին պիտի կարդացուին ուղերձներ Խրուշչեւէն եւ Նէրուէն: Այս համագումարը տեղի տուած է կարգ մը հակազդեցութիւններու ճափոնի զանազան, մանաւանդ կառավարական շրջանակներու մէջ, որոնք կ'ամբաստանեն թէ ժողովին նախաձեռնակ եղող ճափոնի Հակահիւլէական Խորհուրդը համաչափ ազդեցութեան տակ է:

ԿԻՈՐՈՍԻ անզլիական գօրքը հակադրութեան տակ առած է Նիկոսիա–Քիրէնիա ճամբան: Կը կարծուի թէ նախազգուշական միջոց մըն է, ի հարկին առաջքն առնելու համար զօր. Կոխիսաի վերջին բուռն յայտարարութիւններէն առուած՝ դիմադրական կազմակերպութեան նախկին պարագլուխին կղզինակիցներուն, հաւանական ցոյցերուն:

ՓՈՐԹՕ–ՌԻՔՈՅԻ մէջ ցոյցեր կատարուած են Ամերիկացիներուն դէմ: Յուցարարները անկախութիւն կը պահանջեն: Սան–Խուանի փողոցներուն մէջ, «Ամերիկացիք տուն զացէ՛ք», «Ամերիկա եւ Խ. Միութիւն նոյն տոպրակին մէջ» ազդ պակէտով տողանցած է ամբոխը: Փորթօ–Ռիքօ անդամ է «Ամերիկեան ազատ Համագործակցութեան», որուն սահմանադրութեան համաձայն երկրին արտաքին եւ պատերազմական զեկավարութիւնը կը պատկանի Միացեալ Նահանգներուն: Ասոր փոխարէն, Փորթօ–Ռիքոցիները որ 42 տարիէ ի վեր Ամերիկայի քաղաքացիներ են, ինքնակամ ու անկախօրէն կ'ընտրեն իրենց կղզիին ընդհանուր կառավարիչը:

ՄԱՌՈՆԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔ Մէուչի՝ իր համայնքին ուղղեալ հովուական թուղթով մը, կը չեշտէ թէ Ֆրանսա կատարած իր վերջին ճամբորդութեան նպատակն էր «ամրապնդել Ֆրանսայի վեհանձն ժողովուրդին եւ մարոնի համայնքին պատմական բարեկամութիւնը»: Պատրիարքը մանաւանդ հիացումով կ'արտայայտուի «զօր. Տը Կոլի ազնիւ նկարագրին եւ խաղաղասէր ոգիին» մասին:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆի Արտաքին նախարար նշանակուեցաւ, հրաժարեալ նախարար Ճալալ Ապտոհի տեղ, ճափոնի նախկին պարսիկ դեսպանը՝ Ապպաս Ագամ:

ԻՐԱՔԻ համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը՝ Իբթիհատ ալ Շաապ, կը զատապարտէ Քէրքիւքի վերջին միջադէպերը որոնք « խուժանին կողմէ գործուած զեղումներ են »:

Պաշտօնական որեւէ զեկոյց չէ հրատարակուած զոհերու թիւին մասին, բայց զօր. Քասըմ սեղմ շրջանակի մը մէջ յայտնած է թէ 121 մեռեալ եւ 140 վիրաւոր կայ: Իրաքէն Պէյրութ հասած որոշ լուրերու համաձայն, «հարիւրաւոր ահաբեկիչներ» ձերբակալուած են, որոնց

կարգին համայնավար պարագլուխ Սաթիք Ֆալահի:

ՅՈՐԴԱՆԱՆի բանակին ընդհանուր հրամանատարը՝ զօրավար Հապիպ Մաճալի, 8658 յորդանանեան տինար յանձնած է «Ազէրիոյ առժամեայ կառավարութեան» ներկայացուցիչին: Այս գումարը յորդանանեան բանակի պինուորներուն եւ սպաներուն երկրորդ օժանդակութիւնն է «ազէրիացի ռազմիկներուն»:

ԼԻԲԱՆԱՆի օդային ուժը ռմբակոծումի եւ գնդացիրով յարձակումի ենթարկած է Էրավպէհ պիւզը, երկրին հիւսիսը, վերջ տալու համար տեղւոյն եւ շրջաններու պիւզացիներուն միջեւ ծագած կռիւներուն: Բանակին զեկոյցը կը ճշդէ թէ զօրքը գրաւած է պիւզը նոր միջադէպներու առաջքն առնելու համար:

ՎԱՐՇԱՒԱՅի մէջ փոխ – նախագահ Նիքսըն 5 ուկէս ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցած է կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Կոմուլքայի հետ: Հարցազննուելով լրագրողներու կողմէ, Նիքսըն յայտարարած է թէ խօսակցութեանց նիւթը եղած է լեհ եւ ամերիկեան հարցեր, որոնց կարգին.— ա) Լեհաստանի փափաքը աւելի կարեւոր վարկեր ստանալու Ամերիկայէն: բ) Լեհաստանի փափաքը որ Միացեալ Նահանգները վերջնեն առեւտրական փոխանակութենց վրայ դրուած արգելքը: գ) Օդէս–Նայս սահմանին ճանաչումը Ամերիկայի կողմէ:

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ հետ ըստորագրուած համաձայնութեամբ մը, Պելժիա, Քանատա, Ամերիկա, Ֆրանսա, Անգլիա եւ Հոլանտա վերջ կը դնեն «գերմանան» կանոնագրին որմէ կ'օգտուէին Գերմանիա գտնուղ արեւմտեան ուժերը: Այսուհետեւ այս ուժերը պիտի ունենան այն իրաւունքները զորս ունին, օրինակի համար ամերիկեան ուժերը Ֆրանսայի մէջ:

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ Ալժերիա պիտի երթայ Օգոստ. 27ին: Վարչապետ Տըպրէ այս հինգշաբթի Ալժէ կ'երթայ եւ կը վերադառնայ չաբաթ:

"ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԱՅՐԵՐ"

Խորհ. Միութեան Գեղարուեստական Խորհուրդը, Ցուլիս 16 թուակիր մասնաւոր հրովարտակով մը, «Հերոսուհի Մայր» պիտղոսը կուտայ Հայաստանի մէջ ապրող այն մայրերուն, որոնք տասը զաւակ ծնած եւ մեծցուցած են: Կրեմլինի հրատարակած այդ հրովարտակը կուտայ հետեւեալ անունները.—

1) Արշալոյս Արզումանեան, Խոզնավար պիւղէն, Գորիսի շրջան:

2) Մարուս Ալանեան, Դարբուս պիւղէն, Կիրովականի շրջան:

3) Զաւահիր Բարսեղեան, Շղաբչիկ պիւղէն, Թալինի շրջան:

4) Անահիտ Թադեւոսեան, Սարակապ պիւղէն, Ադինի շրջան:

5) Արուսեակ Խաչատրեան, Ծովինար պիւղէն, Մարտունիի շրջան:

6) Հռոմսիմ Յովհաննիսեան, Սարահարթ պիւղէն, Սպիտակի շրջան:

7) Վարսիկ Մկրտչեան, Մեծ Մանթաշ պիւղէն, Արթիկի շրջան:

8) Փերուզ Մովսիսեան, Պեմզաչէն աւանէն Արթիկի շրջան:

9) Լիա Նահապետեան, Արթիկ քաղաքէն, Արթիկի շրջան:

10) Սիրանոյշ Ստեփանեան, Կաքաւաձոր պիւղէն, Թալինի շրջան:

11) Ամօ Վարդազարեան, Տաթեւ պիւղէն, Գորիսի շրջան:

12) Մարօ Վարգանեան, Լէնինական քաղաքէն:

Բոլոր այս մայրերը, իւրաքանչիւրը տասը զաւակի տէր, առացած են «Հերոսուհի Մայր» չքանշանը:

ՆՈՐ ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆԸ

ՀԱՆՐԻ ԹՐՈՒԱՅԱ

Վերջերս Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ ընտրուեցաւ հայազգի վիպագիրը, բեղուն արձակագրող Թրուայա, Քլօտ Ֆարբը վիպագրի աթոռին թեկնածու: Անմահներու կաճառին երիտասարդ անդամն է, թերեւս ամէնէն բարձրահասակը, 1 մեթր 85 հասակով:

Ռուսական յեղափոխութենէն ճողոպրած՝ երեսուն Հանրի կը հասնի Փարիզ, ծնողքին հետ. կը յաճախէ Լիսէ Փասթէօր. կը դառնայ ֆրանսական քաղաքացի. կը կատարէ պինուորական ծառայութիւնը եւ կը դնահատուի առաջին վէպով «Ֆօ ժուր»: Երիտասարդը դեռ քաններեք տարեկան է, յայտնապէս տաղանդաւոր վիպագիր մը, տաղանդը կը յարմարի մեջլավայրին, ռուսերէն լեզուին, և միաժամանակ իւրացուցած է նոր հայրենիքի լեզուն եւ մշակոյթը: Առաջին գործը կը պատկուէր «Փոփիւլիա» մրցանակով, երեք տարի վերջ, 1938ին «Լ'Արեներ» կը ստանայ Կոնքուրի մրցանակը: Առաջին գործին համար քննադատ Լալու կը գրէր. «Հանրի Թրուայա կը յայտնաբերէ վերլուծական սուր կարողութիւն մը, որ իր հակակշիռը կը գտնէ իրապաշտ նկարիչի մը ուժեղ տաղանդին մէջ»: Հիւանդոտ հերոսներ են «Լա Քէյ ու Վութ»ի եւ «Լ'Արեներ»ի դէմքերը:

Նոր Ակադեմականը ճոխ բառամթերք ունի, կը թուի թէ Լառուս կարդացած եւ անձանօթ մնացած բառերու մթերք մը հաւաքած է գործածելու համար: Զարգացած է ռուսերէնը, ուսումնասիրելու համար բնագրին մէջ Գուչկինն ու Տոստոյեւսքին:

Իր վերջին գործն է «Աւօրեայ կեանքը Ռուսիոյ մէջ, վերջին ցարի օրերուն», օգտուելով ծնողքին պատմութիւններէն եւ բազմաթիւ ընթերցումներէ: Ֆրանսական քաղաքացի Ակադեմականը հայբնաբաղձութիւն ունի, կը հետաքրքրուի Մոսկուայի կեանքով, ռուս աղնուական եւ քաղքենի դասակարգերով:

Վիպական ձեւ մը առած է գործին: Ֆրանսայի ժան Կասթոն Ռուսել կը մեկնի Մոսկուա եւ հիւր կը մնայ Զուբոֆ բնտանիքին մօտ, կը ռուսանայ եւ կը կոչուի Իվան Կաստոնովիչ. կը չրջագայի պատմական քաղաքին ամէն կողմը. կը գտնէ տարօրինակ ընկերութիւն մը, տարբեր կենցաղ մը. կը ճաշակէ խաւեարը, անպակաս է թէյը, կը յաճախէ ռուսական բաղնիքը, ներկայ կ'ըլլայ ռուս պատարագին, կը հմտանայ օրթոտոքս դաւանանքին, կը զմայլի ռուս եկեղեցիներու չքեղութեան վրայ: «Դարերէ ի վեր ռուս եկեղեցին որեւէ հոլովոյթ կրած չէ: Ծոմերու եւ պահքերու թիւը չատ են: Քահանաները կ'ամուսնանան եւ ամիճանի բարձրացում չեն ստանար: Քահոգեւոր մէկ ժամուան մէջ կարող 33,9 քիլոմեթր, ի. Աֆրիկեան՝ 45,5 քիլո – մեթր: Ակումբին անդամներէն խումբ մը մեկնեցաւ Պաթում, մասնակցելու համար համամիութենական Ջրային մրցումներուն, ուրիշ խումբ մը որ վարժ է ջրասուզակային մարզախաղերու մէջ՝ մեկնեցաւ Խրիմ, մասնակցելու համար Ալուչտայի մէջ կատարուելիք մրցումներուն:

Ջրային այսպիսի մարզախաղեր կը կատարուին նաեւ Հրազդանի եւ Էջմիածնի լճին մէջ:

ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾ Յովսէփ Մարգարեան, դեռ չատ երիտասարդ, իր վրայ կը խոսեցնէ այն կիսանդրիներով զոր պատրաստած է այս վերջին տարիներուն, — Մ. Խորենացի, Մ. Նալբանդեան, Գ. Սունդուկեան, Րաֆֆի, Յ. Պարոնեան, Դ. Դէմիրճեան: Պատրաստած է նաեւ Պուշկինի արմաքանդակը: Ունի խաղողի ողկոյզ մը տանձի փայտէ չինած, — բարդ եւ դեղեցիկ աշխատանք մը: Ունի պարձեալ տեսակ մը «նաթիւրմորթ», սիւտեղ մը պատուիներով լեցուն, տմբողջովին փայտէ: Իր վերջին գործն է տանձի փայտէ սափոր մը, որու մակերեսը նրբօրէն զարդարած է հայկական ոճով, — խաղողի ողկոյզներ, նուռ, խնձոր, եղնիկ ու տերեւներ: Սափորը ձօնած է Յովհ. Թումանեանին, որու դիմաքանդակն ալ չինած է վրան, ինչպէս եւ «Սասունցի Դաւիթ», «Թմկաբերդի առումը», «Գիքորը», «Զարի վերջը», «Մարօ», «Շունն ու կատուն» գրուտքները:

ՀԱԿԱԿՐՕՆԱԿԱՆ դատախազութիւններու շարք մը սկսած է Ս. Դաւթեան, Սպիտակ քաղաքին մէջ, ներկայացնելով կրօնական ծէսերու, հաւատալիքներու եւ նման նախապաշարումներու դիտական վերլուծումը: Իսկ Տ. Մարգարեան խօսած է «քրիստոնէութեան ծնունդը եւ նրա պատկարդային էութիւնը» նիւթին չուրջ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ատլասը պատրաստելու համար խորհրդակցութիւն մը կատարուած է Գիտութեանց Ակադեմիային մէջ, — ատլասը պիտի ներկայացնէ Հայաստանի աչխարհագրութիւնը հնագոյն չրջաններէն մինչեւ մեր օրերը, գոյց տալով բնութիւնը, պատմութիւնը, մշակոյթը, անտեսական հարստութիւնը: Ատլասը լոյս պիտի տեսնէ 1961ին:

«ՊԱՅՐՆԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ», այս խորագրով դիրք մը հրատարակեց Միչիկ Դաշտենց, — ուր գոյց կը տրուի անդլիացի մեծ բանաստեղծին կապը հայ մշակոյթի ներկայացուցիչներուն հետ: Կը բովանդակէ բազմաթիւ նկարներ: Կը բաղկանայ 180 էջէ, տպուած է տասը հազար օրինակ:

ԱՐՈՒՍ ՈՍԿԱՆեԱՆի կիսանդրին բացումը կատարելու համար, Յուլիս 20ին Երեւանի քաղաքային պանթէոնը, հայ բեմի մեծ վարպետին չերմին մօտ հաւաքուած էին դերասաններ, թատերագէտներ, դրողներ, դիտնականներ, արուեստի մէկ ժամուան մէջ կարող 33,9 քիլոմեթր, ի. Աֆրիկեան՝ 45,5 քիլո – մեթր: Ակումբին անդամներէն խումբ մը մեկնեցաւ Պաթում, մասնակցելու համար համամիութենական Ջրային մրցումներուն, ուրիշ խումբ մը որ վարժ է ջրասուզակային մարզախաղերու մէջ՝ մեկնեցաւ Խրիմ, մասնակցելու համար Ալուչտայի մէջ կատարուելիք մրցումներուն:

Ջրային այսպիսի մարզախաղեր կը կատարուին նաեւ Հրազդանի եւ Էջմիածնի լճին մէջ:

ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾ Յովսէփ Մարգարեան, դեռ չատ երիտասարդ, իր վրայ կը խոսեցնէ այն կիսանդրիներով զոր պատրաստած է այս վերջին տարիներուն, — Մ. Խորենացի, Մ. Նալբանդեան, Գ. Սունդուկեան, Րաֆֆի, Յ. Պարոնեան, Դ. Դէմիրճեան: Պատրաստած է նաեւ Պուշկինի արմաքանդակը: Ունի խաղողի ողկոյզ մը տանձի փայտէ չինած, — բարդ եւ դեղեցիկ աշխատանք մը: Ունի պարձեալ տեսակ մը «նաթիւրմորթ», սիւտեղ մը պատուիներով լեցուն, տմբողջովին փայտէ: Իր վերջին գործն է տանձի փայտէ սափոր մը, որու մակերեսը նրբօրէն զարդարած է հայկական ոճով, — խաղողի ողկոյզներ, նուռ, խնձոր, եղնիկ ու տերեւներ: Սափորը ձօնած է Յովհ. Թումանեանին, որու դիմաքանդակն ալ չինած է վրան, ինչպէս եւ «Սասունցի Դաւիթ», «Թմկաբերդի առումը», «Գիքորը», «Զարի վերջը», «Մարօ», «Շունն ու կատուն» գրուտքները:

ՀԱԿԱԿՐՕՆԱԿԱՆ դատախազութիւններու շարք մը սկսած է Ս. Դաւթեան, Սպիտակ քաղաքին մէջ, ներկայացնելով կրօնական ծէսերու, հաւատալիքներու եւ նման նախապաշարումներու դիտական վերլուծումը: Իսկ Տ. Մարգարեան խօսած է «քրիստոնէութեան ծնունդը եւ նրա պատկարդային էութիւնը» նիւթին չուրջ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ատլասը պատրաստելու համար խորհրդակցութիւն մը կատարուած է Գիտութեանց Ակադեմիային մէջ, — ատլասը պիտի ներկայացնէ Հայաստանի աչխարհագրութիւնը հնագոյն չրջաններէն մինչեւ մեր օրերը, գոյց տալով բնութիւնը, պատմութիւնը, մշակոյթը, անտեսական հարստութիւնը: Ատլասը լոյս պիտի տեսնէ 1961ին:

«ՊԱՅՐՆԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ», այս խորագրով դիրք մը հրատարակեց Միչիկ Դաշտենց, — ուր գոյց կը տրուի անդլիացի մեծ բանաստեղծին կապը հայ մշակոյթի ներկայացուցիչներուն հետ: Կը բովանդակէ բազմաթիւ նկարներ: Կը բաղկանայ 180 էջէ, տպուած է տասը հազար օրինակ:

ԱՐՈՒՍ ՈՍԿԱՆեԱՆի կիսանդրին բացումը կատարելու համար, Յուլիս 20ին Երեւանի քաղաքային պանթէոնը, հայ բեմի մեծ վարպետին չերմին մօտ հաւաքուած էին դերասաններ, թատերագէտներ, դրողներ, դիտնականներ, ար-

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ատացաւ Լէնինի չքանչանը, Խորհ. Միութեան մեծագոյն չքանչանը: Ցանձնումը կատարուեցաւ ձեռամբ Վրոչիլովի, որ յատկապէս գացած էր Երեւան, Յուլիսի 21ին: Այս առթիւ կատարուեցան հանդիսութիւններ:

Գ. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ, որ երկար տարիներ Հայաստանի առողջապահական ճակատի վարիչն էր, մեռած է Երեւանի մէջ: Գէորգ Ղեւոնդեան, վաստակաւոր բժիշկ, վարիչ Երեւանի Բժշկական Ուսումնարանին, միաժամանակ դասախօս դպրոցական առողջապահութեան ամպիոնին, ծնած է Թիֆլիս 1895ին: Աւարտած է Ռոստովի բժշկ. համալսարանը 1923ին: Նորաւարտ բժիշկ, աչխատած է Կովկասի հանքային ջուրերու քաղաքներուն մէջ: Ունի մօտ քսան դիտական աչխատութիւններ:

ԾԱՂԻԿՆԵՐՈՒ մրցում մը կատարուեցաւ Երեւանի մեծագոյն հրապարակին վրայ, ուր ծաղկամշակութեան դանազան կազմակերպութիւններ ցուցադրած էին իրենց մշակած ծաղիկները, — մանիշակազոյն արեւաթաղ, հոլանտական մեխակ, վարդագոյն բոցենի, աւելի քան քսան Թրաչուհան, գէորգեան, ոսկեչիւ, չահպուռկ, բազմատեսակ հոտաւէտ վարդեր, փունջ կազմած, կողով չինած: Առաջին մրցանակը ստացաւ Երեւան քաղաքի կանաչազարդութեան հիմնարկութիւնը: Երկրորդ մրցանակը (200ական րուբլի) եօթը կազմակերպութիւններ:

ԾՈՎԱՅԻՆ ակումբ մը բացուած է Երեւանի մէջ: Անդամ արձանագրուած են համալսարանի ուսանողներ, որոնք վարժութիւններ կը կատարեն նաւակ, մակոյկ, չարժանաւ վարելու և թիավարելու: Այս ակումբը մրցում մը կազմակերպեց Սեւանի լճին վրայ, ուր փայլուն յաջողութիւններ արձանագրեցին Ռ. Սահոյեան եւ Հ. Պասոյեան, իսկ Սեւանցի

գործադրութեան վրայ, բայց գործարանատէրերը կը խուսափին օրէնքները յարգելէ: 26 Օգոստ. 1866ի օրէնք մը գործարանատէրերը կը պարտաւորէր գործարանին մօտ հիւանդանոց մը հաստատելու՝ բանուորներու համար: 1904ին գործարանատէրեր կային, որոնք օրէնքէն տեղեկութիւն չունէին: Գիւղերէն գործարանները խուժող ընտանիքներ բնակիլ: Այլեւս գիւղացի չեն, քաղաքցի ալ չեն, նոր դասակարգ մը կը կազմեն, առանց աւանդութեան, կ'ապրին օրը օրին, կը կորսուին անանուն զանգուածին մէջ: 129 միլիոն բնակչութեան մէջ՝ երկուքուկէս միլիոն բանուորներ կային:

ՅՈՐԻՆ ԹՈՒՔԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵՐԳԱՀԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ

ԵԹԷ իւրաքանչիւր սեռի ներսում կոմիտասի ամէն մի երգը բնորոշւում է այսպիսի անհատականութեամբ, ապա կարելի է միանգամայն պարզ պատկերացնել, թէ ինչպիսի պերճախօսութեամբ են զանազանւում իրարից նրա մշակած երգերի առանձին սեռերը: Ո՞վ, ո՞ր Հայը կամ օտարազգին չափազանց գունեղ, ինքնատիպ ու արտայայտիչ, ստեղծաբար, աչխատանքի հիմն հնչող մեր հովիւները («Գութանի երգ»ը, «Կալի երգ»ը, «Երկրագործի երգ»ը եւայլն) կարող է չփոթել երբեմն իմաստով, երբեմն կատակային ուրախ տրամադրութիւնների չարչով պարուրուած խաղերի ու պարերգների հետ («Ձեմ ու չեմ», «Ծողեր ջան», «Գնա՛ գնա» եւայլն), կամ ո՞վ կարող է, ինչպէս Մանուկ Աբեղեանն է արտայայտւում, «մարդկանց մէջ մեծ մարդու», գարիերի հոգեկան խոր վիչտն ու տրտմութիւնն արտայայտող անուշիները («Կանչէ կռունկ», «Ան – առուն», «Կռունկ» եւայլն) չփոթել ծիսական – հարսանեկան («Փեսին գովքը», «Առաւօտուն բարի լուս», «Մաղթանք», «Հարս եմ գնում» եւայլն), ողբերի («Արփէն ջան», «Ողբ» եւայլն) կամ դիւցազնական լայն չունչ ունեցող «Մոկաց Մհրայ»ի հետ:

Ծայրայեղ ցայտուն են կոմիտասի ըստեղծագործութիւնները եւ միայն այդպիսի գործերը կարող էին ֆրանսիական մեծանուն երգահան Դեբիւսիի համար այնպիսի հիացմունքի հիմք դառնալ, որ նա յայտարարէր թէ՝ «ԵԹԷ կոմիտասը գրէր միայն «Անուշի»ն, այդ էլ բաւական կը լինէր նրան մեծ արուեստագէտ համարելու»...:

Կոմիտասի ստեղծագործութիւնների այսպիսի վառ անհատականութիւնը հետեւանք է նրա այն ստեղծագործական մօտեցման, որի համաձայն նա լեզուական եւ կառուցուածքային առանձնայատկութիւնները՝ կշռոյթը, չափը, ներդաշնակութիւնը, ձայնի ելեւէջը, գործման սկզբունքը, երգի բնագիրը օգտագործում է որպէս մի ամբողջութիւն, որպէս կերպարի էութիւնն ու լիարժէք դրսեւորումն ապահովող արտայայտչական միջոցների մի ամբողջ համակարգ:

Երաժչտական արտայայտչական միջոցների կողքին Կոմիտասի համար չափազանց կարեւոր նչանակութիւն ունի եւ բանաստեղծական խօսքը, երգի բնագիրը, քանի որ նրանով են պայմանաւորւում ոչ միայն երգի բներգային եւ սեռային բազմազանութիւնը, այլեւ յաճախ նրա կառուցուածքային առանձնայատկութիւնները, երգային – խօսակցական ոճը եւ երգի այլ յատկանիչները:

Կոմիտասի կենսագրականից յայտնի է որ Գէորգեան ճեմարան ընդունուելիս նա հայերէն չգիտէր: Սակայն միաժամանակ յայտնի է, որ այդ բացը նա չուտով յաղթահարում է, եւ այն էլ այնպիսի հիմնաւորութեամբ, որ յետագայում կը երում է իր «Քնարերգութիւններ» գիրքը (հրատարակուած 1939 թ.) եւ Մանուկ Աբեղեանի հետ միասին կազմում ու հրատարակում իրենց բանասիրական երկարատեւ ու համատեղ աչխատանքի արդիւնք, ժողովրդական երգի բնագրերի «Հազար ու մի խաղ» ժողովածուն:

Թէ՛ երաժչտութեան եւ թէ բանաստեղծութեան չնաղատառներում Կոմիտասն աչխատեց խորապէս ճանաչել իր ժողովրդի հոգեւոր մչակոյթը, սովորել նրա իմաստութիւնը, արուեստի վարպետութիւնը: Նոյնիսկ բազմաճյուղութիւնը, որի հիմնադիրը հայ երաժչտութեան մէջ հանդիսացաւ դարձեալ Կոմիտասը, նա հիմնեց ժողովրդական երգի առանձնայատկութիւնների վրայ, որով եւ յաջողուեց Կոմիտասին մի նոր էջ բաց անել հայրենի երաժչտական մչակոյթի պատմութեան մէջ:

«Անբռնազբօսիկ, ինքն իրենից բխող մեր գիւղական կեանքի՝ աչխատանքի, ուրախութեան, սիրոյ եւ բնութեան բազմանուագն է, որ դարձում է Կոմիտասի իւրաքանչիւր երգը մի ինքնուրոյն պատկեր, մի ինքնատիպ բնանկար եւ հիացմունք պատճառում թէ՛ մեզ, թէ օտարներին չուրջ 30 տարիների ընթացքում», — գրում է Սպիրիդոն Մելիքեան: Ահա սրա մէջ է մեր Կոմիտասի մեծութիւնը:

Կոմիտասի բազմաճյուղութիւնը իր արտայայտութիւնը գտաւ յատկապէս նրա հիասքանչ խմբերգներում, որի բնագրաւորում նա բացարձակ մեծ վարպետ է: Ցիչենք նրա խմբերգներից «Կալի երգ»ը, «Լօ լօ»ն, «Լուսնակն անուչ»ը, «Երկրագործի երգ»ը եւ այլ երգեր, որոնք Կոմիտասին զարդարեցին պնմահութեան պսակներով:

Ինքնօրինակ է Կոմիտասը նաեւ իր դաչնամուրային վեց պարերում (գրուած եւ առաջին անգամ կատարուած Հնդկնակի կողմից 1906 թուականին Փարիզում):

Այդ ձեւի տեսակէտից հակիրճ, ոճային առանձնայատկութիւններն տեսակէտից առանձին վայրերի՝ Երեւանի, Շուչու, Էրզրումի, Վաղարչապատի ժողովրդական պարային եւ գործիքային երաժչտութեան հետ կապուած դաչնամուրային պարերը միեւնոյն ժամանակ աչքի են գարնում իրենց նրբութեամբ, զգացմունքների ներքին զսպուածութեամբ եւ դարձեալ ու դարձեալ տրամադրութիւնների բազմազանութեամբ:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲՐՈՒՏԵԱՆ

(Շար. 9)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՎԱՐԺԱՊԵՏ ԳԱՐԵԳԻՆ Ա-Ի ՀՈԳԵՎՈՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԱԼԻ ՏՈՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԹԻՒ ՀԱՆԴԷՊ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԱՅՐԱՎԱՆՔԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՏԷՐ ՍԱՀԱԿ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ

ՀՈԳԵՒՈՐ

Ա.

Երբ վերջին անգամ տեսայ մայրս, նա ինձ ասաց. «Ես ուզում եմ, որ դու ինձ խոստանաս, որ ամուսնանալուց հետո չես թողնի քո ամուսնուն, որ ինձ հետ ապրի»։ Ես խոստացա։ Ես չէի կարող մերժել մորս, որովհետև նա ինձ համար ամեն ինչ էր արել։ Ես ինձ համար ոչ մի ուրիշ մայր չեմ կարող պատկերացնել։ Նա ինձ համար ամեն ինչ էր։ Ես նրան շատ էի սիրում։ Ես նրան ամենից շատ էի սիրում։ Ես նրան ավելի շատ էի սիրում, քան ինքս ինձ։ Ես նրան ավելի շատ էի սիրում, քան աշխարհի ամենագեղեցիկ կնոջը։ Ես նրան ավելի շատ էի սիրում, քան ամենահարուստ կնոջը։ Ես նրան ավելի շատ էի սիրում, քան ամենախելացի կնոջը։ Ես նրան ավելի շատ էի սիրում, քան ամենաբարի կնոջը։ Ես նրան ավելի շատ էի սիրում, քան ամենաքաղցր կնոջը։ Ես նրան ավելի շատ էի սիրում, քան ամենահոգեւոր կնոջը։ Ես նրան ավելի շատ էի սիրում, քան ամենաառաքինի կնոջը։ Ես նրան ավելի շատ էի սիրում, քան ամենաերկյուղած կնոջը։ Ես նրան ավելի շատ էի սիրում, քան ամենաաստվածավախ կնոջը։ Ես նրան ավելի շատ էի սիրում, քան ամենաաստվածային կնոջը։ Ես նրան ավելի շատ էի սիրում, քան ամենաաստվածանման կնոջը։ Ես նրան ավելի շատ էի սիրում, քան ամենաաստվածակերպ կնոջը։ Ես նրան ավելի շատ էի սիրում, քան ամենաաստվածագեղ կնոջը։ Ես նրան ավելի շատ էի սիրում, քան ամենաաստվածային գեղեցկություն ունեցող կնոջը։ Ես նրան ավելի շատ էի սիրում, քան ամենաաստվածային գեղեցկություն ունեցող կնոջը, որ երբևէ ապրել է երկրի վրա։ Ես նրան ավելի շատ էի սիրում, քան ամենաաստվածային գեղեցկություն ունեցող կնոջը, որ երբևէ ապրել է երկրի վրա, երկնքի տակ, ծովի ափին, անապատում, լեռների գագաթին, ձորերում, անտառներում, դաշտերում, քաղաքներում, գյուղերում, տներում, պալատներում, եկեղեցիներում, մզկիթներում, սինագոգներում, տաճարներում, սրբավայրերում, վանքերում, կուսանոցներում, դպրոցներում, հիվանդանոցներում, բանտերում, գերեզմանոցներում, դագաղներում, դամբարաններում, հուշարձաններում, խորհրդանիշներում, նշաններում, դրոշներում, զինանշաններում, մեդալներում, շքանշաններում, կոչումներում, տիտղոսներում, պատվոգրերում, գրքերում, թերթերում, ամսագրերում, օրագրերում, նամակներում, հեռագրերում, հեռախոսներում, ռադիոներում, հեռուստացույցներում, համակարգիչներում, ինտերնետում, համացանցում, էլեկտրոնային փոստում, սոցիալական ցանցերում, բլոգներում, ֆորումներում, չաթերում, վիքիներում, վիքիպեդիաներում, վիքիբառարաններում, վիքիքաղվածքներում, վիքիդարձվածքներում, վիքիասացվածքներում, վիքիառածներում, վիքիհանելուկներում, վիքիկատակներում, վիքիանեկդոտներում, վիքիծաղերում, վիքիծիծաղներում, վիքիժպիտներում, վիքիկատակերգություններում, վիքիերգիծանքներում, վիքիհեգնանքներում, վիքիհեգնություններում, վիքիհեգնաբանություններում, վիքիհեգնախոսություններում, վիքիհեգնախոսություններում, վիքիհեգնախոս

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ամէնէն ոգեկոչումի
կը խնդրուի յայտարարել
ՕՐ. ՏՈՄԻՆԻՔ ՓԱՓԱՏԻԱՄԱՆՏԻՍԻ
եւ
Պ. ԿԱՐՊԻՍ ԳԱԶԱԶԵԱՆԻ
ամուսնութիւնը
որ սուգի պատճառով կատարուած է խիստ մտերիմ շրջանակի մէջ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԸՆՈՂԸ (յապաղած).— Հ. Ց. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն, իր ընկերներէն Նշան Մուրատեանի կսկծալի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 10.000 Ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Նոր Սերունդի Ց. Օնպաշեան սրահին։

×

Սեր. Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Միութեան վաստակաւոր Հմայեակ Երէցեանի կսկծալի մահուան առթիւ՝ կնոջը, զաւակներուն եւ աղգականներուն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկ. Գայծառ Մուրատեան եւ զաւակները, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ հանգուցեալ Նշան Մուրատեանի փափաքին համաձայն, իր մահուան քառասունքին առթիւ Կրընոպլի Կապ. Աշէի դպրոցի Փոնտին կը նուիրեն 5000 Ֆրանք։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկ. Եղսա Օհաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Օհաննէսեան եւ զաւակները (Կարտան), այրի Տիկ. Աննա Օհաննէսեան եւ զաւակները (Վալանս), խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, հեռագրով կամ նամակով մասնակից եղան իրենց մեծ սուգին՝ իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր՝

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ
(Ծաբբերղոյի)

մահուանը առթիւ որուն յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ 24 Յուլիսին, Լիոն։

ԼԻՈՆ

Լիոնի մէջ Ս. Աստուածածնայ տօնը կը կատարուի 16 Օգոստոսի կիրակի օրը։ Այս առթիւ մասնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի, յետ պատարագի աւանդական խաղողի օրհնութիւնը տեղի պիտի ունենայ. նոյն առեն մատաղօրհնութիւն պիտի կատարուի։ Ամէն անոնք որ կը փափաքին մատաղին մասնակցիլ, կրնան իրենց մասնակցողի դումարները յանձնել եկեղեցւոյ բանկալը՝ փոխան սատցպղի։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ

Մեր բաժանորդները որ կը փափաքին առժամապէս, նոր հասցէի մը ատանալ թերթը պէտք է ղրկուր ղիմեն վարչութեան։ Փոխելի թուականէն գոնէ երկու օր առաջ, պէտք է տան ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆԵՐԸ, վճարեն հարիւր ֆրանք փոփոխութեան համար եւ նորոգած ըլլան իրենց ընթացիկ բաժանորդագրութիւնը։

Այս պայմանները չը րացնող դիմումներուն զոհացում պիտի չտրուի. նոյնպէս՝ նկատի պիտի չառնուին միայն հեռաձայնով կատարուած հաղորդումները, որոնք կրնան անունի եւ հասցէի սխալներ ըստեղծել։

Մեր հատաղնորդ ընթերցողներուն համար, արձակուրդի բացառիկ միամսեայ բաժանորդագրութեան գինն է 600 Ֆր.։

×

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր հատարիմ բաժանորդներէն որ փութան կատարել իրենց վճարումները, դիւրացնելու համար վարչութեան գործը։

Շնորհակալութիւն այն բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ պարտաճանաչ վճարումներով կ'օժանդակեն թերթին կանոնաւոր հրատարակութեան։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Օգոստոս ամսուան ընթացքին
ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ
51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)
ԲԱՑ Է ՄԻԱՅՆ ԿԻՍՕՐԷ ՎԵՐՋ
ԺԱՄԸ 2 –6,30
ՓԱԿ Է ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ ԵՒ ԿԸ ԾԱՒՈՒԻ
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ
ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ
1959 – Զ. ՏԱՐԻ
640 մեծադիր էջերով, 300 հին ու նոր նկարներով եւ բազմատեսակ նիւթերու կարգին նաեւ Ֆրանսահայ գաղութին վերաբերեալ ընդարձակ բաժինով (170 էջ)։
«Ամէնուն Տարեգիրքը» հետաքրքրական հրատարակութիւն մըն է ամէնուն համար։
Հատորը կ'արժէ՝ լաթակազմը 1700 ֆրանք եւ թղթակազմը՝ 1400 Ֆր.։
Դիմել՝ Փարիզի մէջ Հ. Սամուէլ, Մ. Պարսամեան եւ Հ. Բալուեան գրատուներուն եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը, իսկ գաւառներու մէջ՝ Տարեգրքի ներկայացուցիչներուն։

nuit et jour
snack-self service-glacier
Ses plats chauds ou froids
Sa terrasse face à la mer
Glaces, patisseries maison
Galeries de l'Eden - Beach
JUAN - LES - PINS

ՀԱՆԱՍՈՐԻ 62ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

կը տօնուի Նիսի մէջ նախաձեռնութեամբ
Հ. Ց. Դ. Գէորգ Զաւուշ խումբին
Հովանաւորութեամբ
Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի Երջ. Կոմիտէին
Կիրակի 9 Օգոստոս, ամբողջ օրը
"LES CENT CHÊNES"
CAMPING CHEZ M. ODDO, ST-JEANNET

Առնել Սէն–Լօրան տը Վաւէն Սէն–Ժանէի ճամբան եւ Սէն–Ժանէ չհասած դէպի աջ չեղել եւ հարցնել Սէն–Ժանէ։ Մասնաւոր օթոբար մը ճամբայ կ'ելլէ Փլաս Մասէնայէն ժամը 9ին եւ կը հասնի Մատըլէն 9.30ին։ Երկրորդ օթոբար մը ժամը 14,15ին։ Աւտնցմէ զատ կան տէ զ'Օբ ոպիւսէն առնել Սէն–Ժանէի օթոբարը կը նախագահէ ընկ. ՇԱՀԱՆ ՋՕՏԵԱՆ

կը բանախօսեն
ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ
ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին
ՃՈՒԽ ՊԻՐՃԷ *ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է*

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Է՛ս–լէ–Պէն

17 Օգոստ. կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, ամէն տարուան պէս պիտի կատարուի գաչտահանդէս Թէլէֆերիքի մեկնակէտի մօտակայ Լա Շօմիէռ սրճարանի կից դաչտերուն վրայ։

Առաւօտուն Ս. պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն, մատուցմամբ Օչին վարդապետ Նիկոլեանի։

Ճաշկերոյթէ վերջ գեղարուեստական բաժին, անակնկալներ եւ ճոխ վիճակահանութիւն։ Հասոյթը պիտի յատկացուի երիտասարդ սերունդի համար եկեղեցական արարողութիւններու դրքոյկի մը հրատարակութեան հայերէն եւ ֆրանսերէն։

Անոնք որ կը փափաքին նիւթապէս կամ բարոյապէս օգտակար ըլլալ այս ձեռնարկին, կրնան դիմել Է՛ս–լէ–Պէն, Օթէլ ը լա Կոռթ, Ա. Բամպուքճեանի։

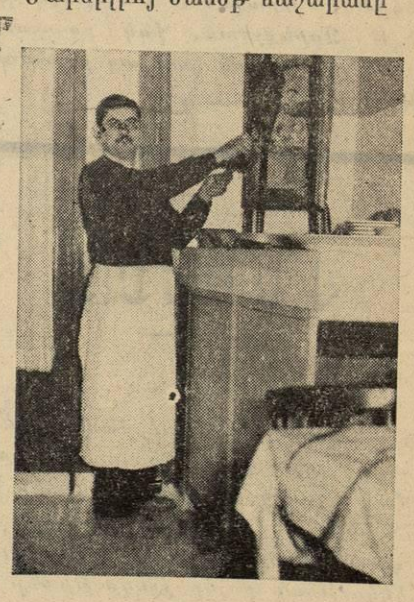
ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստան, Երեւան–Կոտայքի շրջան, հաշ գիւղացի Յովակ Մնացականեան կը փնտռէ իր եղբայրները՝ Վարդան, Արտաշէս եւ Աբրահամ Շահումեան, որոնցմէ բաժնուած է Բ. համաշխարհային պատերազմին տեղի ունեցած կռիւներու ընթացքին։

Տեղեկացնել «Յառաջ»ի խմբագրութեան։

Կը խնդրուի արտատահմանի հայ թերթերէն հրատարակել։

Արձակուրդի առթիւ յաճախեցէք
Մարսիլիոյ ծանօթ ճաշարանը՝

ՃՕՇԿՈՒՆԵԱՆ - ՈՐԴԻ
Ուր պիտի գտնէք արեւելեան համադամ կերակուրներ եւ մասնաւորաբար՝
ՏԷՕՆԷՐ – ՔԷՊԱՊ
եւ արեւելեան գանազան խմորեղէններ
Restaurant J. DJOCHGOUN
4, Rue de la Butte, Marseille (2e)
(Place Jules Guesde)

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

սկսած են դիւանագիտական ճամբով, Յուլիսի սկիզբը եւ Նիքսընի ճամբորդութիւնը ուղղակի կապ չունի այս այցելութիւններուն հետ։ Նիքսըն տեղեակ պահուած է այս բանակցութիւններէն Մոսկուա մեկնած օրը եւ իրեն հրահանգ տրուած է որ այդ մասին չխօսի։

Այս այցելութիւններուն նախաձեռնութիւնն ունեցած է Նախագահ Այզընհաուըր, մեղմացնելու համար Ամերիկայի եւ Խորհ. Միութեան յարաբերութիւնները։

Այս մասին խօսակցութիւններ եղած են նաեւ Ժընեւի Արտաքին նախարարներու միջեւ որոնք օգտակար գտած են նման հանդիպում մը։

Նախագահը տեղեկացուց Խորհրդարանի անդամները որ պաշտօնապէս փոխադարձելու համար բանակցութիւն ունեցած են, այս լուրը մեծ գոհունակութեամբ ընդունուած է։

Այզընհաուըր կը յուսայ նաեւ որ այցելութենէն այս լուրը լաւ ազդեցութիւն պիտի գործէ Ժընեւի Ժողովին Արտաքին նախարարներուն վրայ։ Անոնք պիտի կանան արդիւնքներ ձեռք ձգել բաժնելէ առաջ, արդիւնքներ որոնք թոյլ պիտի տան Վերին Ժողովի մը դումարումը։ Նախարարները իրենք պիտի որոշեն թէ նման հանդիպում մը կ'ըլլա՞ բանա՞յ։

Խրուշչեւի եւ Այզընհաուըրի այցելութիւնները անձնական բնոյթ ունին, բայց Միացեալ Նահանգներու Նախագահը կը յուսայ որ անոնք պիտի ծառայեն լաւագոյն հասակացողութեան մը, աչքարկի խաղաղութեան համար։

Այզընհաուըր չեչտեց թէ ապահովութեան բոլոր միջոցները ձեռք առնուած են Խրուշչեւի այցելութեան համար։ Խորհրդային իշխանութիւններուն ըսուած է ոսկան որ ցոյցեր կրնան պատահիլ թըշնամի տարրերու կողմէ, զոր կարելի չէ կանխարգիլել։

Այզընհաուըր պիտի չկարենայ ընկերանալ Խրուշչեւի ամբողջ այցելութեան ընթացքին։

Օգոստոսի վերջ ունենալիք խօսակցութիւններէն զատ, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ղեկավարներուն հետ, Այզընհաուըր կը յուսայ հանդիպումներ ունենալ ուրիշ երկիրներու ղեկավարներուն հետ, գլխաւորաբար վարչապետ Քոնրատ Առընաուըի։

Այզընհաուըր երկրորդ անգամն է որ Խորհ. Միութիւն պիտի երթայ։ Առաջին անգամ 1945ին էր, երբ Սթալին փառքի զագաթնակէտին էր։ Այնատեն, Այզընհաուըր արեւմտեան Եւրոպային դաչնակից ժողովուրդներու ընդհանուր հրամանատարն էր եւ Մոսկուա ընդունուած էր բացառիկ պատիւներով։ Սթալինի կողքին ներկայ եղած էր մեծ տոպանցքի մը (12 Օգոստ. 1945) կարմիր Հրապարակին վրայ եւ պարգեւատրուած էր խորհրդային Յաղթանակի Շքանշանով։

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ

Փոխ–այցելութեանց այս լուրը նպաստաւոր արձագանգ գտած է ամէն տեղ, մանաւանդ Միացեալ Նահանգներու քաղաքական շրջանակներուն մէջ։

Անգլիոյ մէջ, Արտաքին Նախարարութիւնը գոհ է նման հանդիպումէ մը որ անմիջականին համար առաջքը կ'առնէ խորհրդային վտանգաւոր ձեռնարկներու Պերլինի եւ Գերմանիոյ մէջ։

Վարչապետ Մաքմիլլըն համոզուած է որ Այզընհաուըր – Խրուշչեւ տեսակցութիւնը պիտի դիւրացնէ որ Վերին Ժողովը չինարար աշխատանքներ տանի։ Աշխատաւորական պարագլուխ կեցքէլ կը յուսայ որ յառաջիկայ այս չիմումները պիտի օժանդակեն Արեւմուտքի եւ Արեւելքի յարաբերութեանց բարելաւման։

Արեւմտեան Գերմանիոյ մայրաքաղաք Պոնի մէջ, զգացումները աւելի խառն են։ Ատենաւոր յայտարարեց թէ կը յուսայ որ Խրուշչեւ, այս այցելութեամբ, ամերիկեան ուժին մասին համոզում պիտի գոյացնէ։ Արտաքին Նախարարութիւնը պաշտօնապէս կոմմունիզիմ է նման հանդիպումի մը։ — «Խրուշչեւի եւ Այզընհաուըրի խօսակցութիւնները թոյլ պիտի տան որ յատակօրէն յայտնուի թէ օգտակա՞ր է չորսերու վերին ժողով մը»։

Պոնի քաղաքական շրջանակներու մէջ սակայն, հակազդեցութիւնը նուազ նպաստաւոր է։ Կը չեչտուի թէ Խրուշչեւ կէտեր նշանակեց։ Ցաւակ է, կ'ըսուի, թէ Խորհ. Միութեան վարչապետը պատճառ զարձաւ Պերլինի տագնապին, անցեալ Նոյեմբերին, որպէսզի յաջողցնէ երկուքին այս հանդիպումը։

Անձնական նամակով մը, Նախագահ Այզընհաուըր կը յայտնէ Ատընաուըի որ Խորհ. Միութեան վարչապետին հետ իր ունենալիք խօսակցութիւնները ընդհանուր բնոյթ մը պիտի ունենան. ոչ մէկ որոշում պիտի տրուի, ոչ մէկ յանձնառութիւն պիտի առնուի, եւ երկկողմնակի համաձայնութիւն պիտի չստորագրուի։

Ֆրանսայի կարծիքով այս հանդիպումը բնական հետեւանք է խորհրդային եւ ամերիկեան ղեկավարներու վերջին փոխայցելութեանց։

Հռոմի մէջ նոյնպէս լուրը գոհունակութեամբ ընդունուած է։

Մոսկուա ցարդ ոչ մէկ մեկնութիւն տուած է պաշտօնական ղեկոյցին։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
6
ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI
6 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8462 35EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4363

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԱՆԿԻՒՆԱԴԱՐՁԸ

Մինչ Լիմանի ափերուն վրայ չորս Մեծերու Արտաքին Նախարարները տեղքայլ կ'ընեն, առանց որեւէ դրական արդիւնքի հասնելու եւ չուտով պիտի փակեն «խնութ»ը, Ուաշինկթըն եւ Մոսկուա միաժամանակ աշխարհի կը հաղորդեն դպըրոցական լուր մը.

Արուէշեն Ամերիկա պիտի այցելէ Սեպտեմբերին. Այզընհաուըր փոխայցելութեան պիտի երթայ Մոսկուա յառաջիկայ աշնան:

Միջազգային մամուլը երեք օրէ ի վեր զանազան մեկնութիւններ կուտայ հակամարտ երկու ճակատներու ղեկադրյն վարիչներու ծրագրած այս հանդիպումին առնչուն:

Ոմանք առաջին ակնարկով այս որոշումը կը նկատեն յաղթանակ մը Խորհըրդային Միութեան բացարձակ մենաշիրոջ համար, որուն տարիներու երազը պիտի իրականանայ վերջապէս:

Ուրիշներ կը կարծեն թէ Անգլիոյ, Ֆրանսայի — ու նաեւ դաշնակցային Գերմանիոյ — ղլխուն վրայէն կատարուած նման կարզադրութիւն մը կոչուած է որոշ ճեղքեր բանալու դաշնակիցներու ճակատին վրայ:

Ինչ ենթադրութիւններ ալ ըլլան, բոլոյդ է մէկ բան, որ աշխարհի ճակատագիրը կեկավարող երկու հակայ ուժերու պատասխանատուներուն ղլուխ ղլխի, առանց քաղաքավարական կեղծիքներու տեսակցութիւնը պիտի փարատէ բազմաթիւ թիւրիմացութիւններ, պարզելով մթնոլորտը:

Ու ամէն բանէ առաջ պիտի մեղմացնէ ջիղերու պատերազմը, ժամանակ մը եւս պիտի հետացնէ ղինեալ բախումի մը վտանգները եւ պիտի աւելցնէ խաղաղութիւնը ամրապնդելու յոյսերը:

Արեւելք – Արեւմուտք վէճը սուր հանդամանք էր ստացած անցեալ Նոյեմբեր 27ին, երբ Մոսկուա վեց ամիս պայմանաժամ կուտար երեք դաշնակիցներուն՝ պարպելու արեւմտեան Պերլինը, որուն պիտի հետեւէր դաշնակցային Գերմանիոյ ղրաւոյ օտար ուժերու մեկնումը:

Դաշնակից ճակատի խիղախ կեցուածքը նահանջի մղեց Խրուշչեւը, որ սակայն չուզեց պարտութեան մը ձեւը տալ իր դիմումներուն:

Անստատ Միկոյեանի Ամերիկա այցելութիւնը մեծապէս օժանդակած էր «սառոյցը հալեցնելու»: Ամերիկացի հանրային կարծիքին, մասնաւորապէս դրամատիրական շրջանակներուն մէջ փարատած էին որոշ կանխակալ կարծիքներ:

Իրրեւ մասնագէտ, Միկոյեան յաջողած էր «առեւտրական» դեսպի վրայ Միացեալ Նահանգներու ճարտարարուեստական մեծ հիմնարկութեանց աչքին ջացնել խորհրդային հսկայածաւալ եւ չահաբեր չուկային հեռանկարը:

Քողովի այցելութիւնը ստեղծեց մը աւելի հետաքրքրութիւն ստեղծեց Ամերիկացիներուն մէջ:

Իսկ Մ. Նահանգներու փոխ–նախագահ Նիքսընի պատրաստները Խորհրդային Միութեան եւ Լեհաստանի մէջ, մանաւանդ իր արտաքին յայտարարութիւնները՝ խոր տպաւորութիւն առաջ բերին Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մէջ:

Աչխարհ կը պատուի նոր անկիւնադարձի մը առջեւ:

Կարելի պիտի ըլլա՞յ ամուր հիմերու վրայ դնել «համակեցութիւն»ը ազատ եւ «վարագուրեալ» աշխարհներու միջեւ:

Երկուսանք ի՞նչ զիջումներու դնով:

Այդ իսկ է խնդիրը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՕԳՈՍՏՈՍ 27ԻՆ, ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՏԸ ԿՈԼ՝ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

ԱՆԳԼԻԱ ԴԻՄ Է ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՎԵՐԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՄԸ

Կիրակի օր Միացեալ Նահանգներու Նախագահը՝ Այզընհաուըր, մասնաւոր նամակով մը կը հաղորդէր Տը Կոլի որ Ա. Միութիւն պիտի երթայ, աչնան: Այս ձեւով Այզընհաուըր կ'ուզէր ցոյց տալ թէ մեծ կարեւորութիւն կուտայ իր դաշնակիցներուն եւ չուզեր ինքնագլուխ դործել: Կիրակի օր Փարիզի ամերիկեան դեսպանը այցելութիւն մը կուտար Զօր. Տը Կոլի (Քոլոմպէ–Լէ–տէօղ'Էկլիզ) յանձնելու համար Այզընհաուըրի նամակը:

Ուրիշինկթընի քաղաքական շրջանակները կը պատրաստեն Նախագահին ճամբորդութիւնը դէպի Եւրոպա: Հաւանական կը թուի որ Այզընհաուըր Օգոստոս 23ին հասնի Լոնտոն որ իր առաջին հանդիպումը ունենայ պիտի ըլլայ եւ ուր պիտի տեսնուի Վարչապետ Մաքմիլընի հետ: Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ Անգլիա դէմ է արեւմտեան վերին ժողովի մը, եւ աւելի յարմար կը նկատէ որ Այզընհաուըր անձնական հանդիպումներ ունենայ արեւմտեան դեկավարներուն հետ:

Հաւանական է նաեւ որ Ատլանտեան Նոյն ատեն, Լոնտոն երթայ տեսնուելու համար Այզընհաուըրի հետ: Երեք օր Բրիտանական մայրաքաղաքը մնալէ ետք, Այզընհաուըր Փարիզ կուգայ, ուրկէ երկու օր յետոյ ուղղակի Ուաշինկթըն կը վերադառնայ:

Կը կարծուի թէ Խրուշչեւ Ամերիկա կը հասնի Հոմաւորապէս Սեպտեմբեր 15ին եւ ՄԱԿի ընդհանուր ժողովի առաջին նիստին ներկայ ըլլալով, կը խօսի բացման ճառը: Արդէն հարկ եղած պատրաստութիւնները կը կատարուին Ուաշինկթընի մէջ ընդունելու համար Խորհրդային Միութեան վարչապետը:

ԺԸՆեԻՒի ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋԱՑԱԻ

Ինչպէս յայտարարուած էր, Ժընեւի ժողովը չ'երկչարթի օր «ընդհատեց» իր աչխատանքները: Վերջնական զեկոյցը որ պիտի հրատարակուի այսօր՝ հինդչարթի, չատ կարճ պիտի ըլլայ ինչպէս Արեւմտեաններն կը փափաքէին:

Հակառակ այն իրողութեան որ Ժընեւի ժողովը ոչ մէկ դրական արդիւնք տուած է. այսօր կարելի չէ պատ բոլորովին անտեսել կամ մտածել թէ պարզ ժամանակի կորուստ մը եղաւ: Արդարեւ աւելի «չահուած» ժամանակ մը կը նկատուի, քանի որ չնորհիւ Ժընեւի հանդիպումին է որ չփումներ ստեղծուեցան Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ եւ թէ՝ այդ չփումները կը չարունակուին ժողովին վերջանալէն ետք: Այս նկատումները թոյլ կուտան ըսելու որ, եթէ ոչ սպասուած ձեւով, բայց տարբեր պետի մը վրայ, Ժընեւի ժողովը նոյնքան դրական արդիւնք տուած է: Ի՞նչ է տասը չաբթուան բանակցութեանց հաշուեկչիռը:

Գլխաւոր հարցերն էին.—

ա) Գրաւման բանակ, Պերլինի մէջ.— Անգլիա, Ամերիկա եւ Ֆրանսա յայտարարեցին թէ իրենց միացեալ ուժերուն քանակը պէտք է պահուի՝ 11.000 դինուոր: Ա. Միութիւն կ'ուզէ անոնց թիւը 4000ի իջեցնել:

Արդիւնք.— Ոչ մէկ համաձայնութիւն:

բ) Գրաւման բանակներու զինումը.— Երկու կողմերը համաձայն են որ արեւմտեան ուժերը չարունակեն զինուիլ դասական զէնքերով միայն:

Արդիւնք.— Լռելեան համաձայնութիւն:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Օր ը Օրէն

ՇԻՒՂՆ ՈՒ ԳԵՐԱՆԸ

Երկու հազար հինգ հարիւր ուսանող – ներ, Նիւ Եորքի համալսարանէն, հեռագիր մը խաչեր են Թուրքիոյ վարչապետին.

Ինչո՞ւ: Պատմեմ.

Պոլսոյ արդարադա՞տ դատարանը տասը ամսուան բանտարկութեան եւ երեքուկէս ամսուան աքսորի դատապարտեր է «Վաթան»ի թերթին խմբագրապետը — Ահմէտ Էմին Եալմանը:

Ինչո՞ւ: Ճ՛տ ալ պատմեմ:

Ահմէտ Էմին Եալմանի թերթին մէջ լոյս տեսեր է խիստ ճնշադատական մը կրթական նախարարին դէմ: Մամուլի օրէնքը, թոյլ չի տար որ դահլիճին անդամները, կամ, ընդհանրապէս, Թուրքիոյ ճակատագիրը վարողները, բամբասանքի եւ զրպարտութեանց առարկայ ըլլան՝ թերթերուն մէջ թէ բեմերուն վրայ:

Ի՞նչ կ'ըսեն հեռագիրը խաչողները: Ըսեմ:

Հեռագիրը խաչողները կը խնդրեն վարչապետ Մենտերէսէն որ վերաճնել տայ լրագրողին դէմ արձակուած վճիռը, ո– րովհետեւ.

— Մենք կը հաւատանք որ երբ ժողովրդավար վարչաձեւ մը սկսած է հաստատուիլ, պէտք է թոյլ տայ որ գոյութիւն ունենայ իր կոչումին պատասխանատու մամուլ մը՝ կերծ կամայական բռնադատութենէ...

Հաւանական չէ որ վարչապետ Ատնան Մենտերէս կարեւորութիւն տայ այս խընդրանքին: Շատ շատ, կրնայ, հին օրեր ու բարի սովորութիւնը յարգելով, պատասխանել.

— *Իճապընա պաքըյամաք* — հարկ եղածը կը տնօրինուի...

Այս հաւաստիքը — խոստումի պէս բան մը — բանի՛ անգամ լսած են մեր Պատրիարքներն ու Առաջնորդները, Աստուած գիտէ:

Թուրքիոյ երէկուան պատմութեան ծանօթ մեր մեծերը կը վկայեն թէ մէկ « *Իճապընա պաքըյամաք* »էն միւսը, նոր ջարդ մը տեղի կ'ունենար կամ գապթիեներ բանի մը հայ հարս եւս կը փախցնէին:

Ուրեմն, շատ ալ պիտի չզարմանանք եթէ վերոյիշեալ հեռագիրը խաչողներուն տրուելիք այդ սնամէջ խոստումին վրայ, տասը ամիս անցնի եւ Ահմէտը բանտէն դուրս ելած ըլլայ...

×

Բայց, մենք ուրիշ ձիւթ ունինք ծամելիք:

Ան ի՛նչ սրտառուչ հոգածութիւն է եւ հետաքրքրութիւն՝ Քոլոմպիա համալսարանին երէկուան եւ այսօրուան ուսանողներէն:

Եղա՞ծը ինչ է, վերջապէս — Թուրքին մէկը ուրիշ Թուրքերու վճիռով տասը ամիս բանտ պիտի մնայ եղեր: Թող երթայ մնայ, իրար անցնելո՞ւ ինչ պէտք կայ:

Իրար անցնելու բազմաթիւ պատճառներ ու առիթներ կային, երէկ: Կան մինչեւ այսօր ալ: Այս ուսանողները ինչո՞ւ ոտքի չելան ու չբողոքեցին:

Պէտք է նամակ գրենք իրենց առաջնորդներուն եւ հարցնենք.

— Մենտերէսներն ու Եալմաններն էին որ հաստատուեցաւ տարի առաջ, բարբարոսաբար կոտրել տուին — ի շարս հարիւր հազարաւոր ուրիշ գոհերու — ամերիկեան վարժարաններու հայ ուսանողներն ու ընթացաւարտներն ալ... Բողոքեցի՞ք... Երկրորդ պատերազմին, ձեր աչքին առջեւ, Ինէօնիւ մը ներքին գաւառները աքսորեց հայ երիտասարդները, որովհետեւ անոնք ի վիճակի չէին *վարկը Վերկիսին* վճարելու: Այս աքսորեալներուն մէջ ալ ամերիկեան վարժարաններէ ընթացաւարտներ կային... Բողոքեցի՞ք... Քառս տարի առաջ, ուրիշ վայրենութիւն սը — թուրք ամբոխը, կէս գիշերին, փողոց ինկաւ ու բարուքանդ ըրաւ Ցոյնին եկեղեցին, Հայուն խանութը... Բողոքեցի՞ք... Վաղը միւս օր, ուրիշ «բաղգործութիւն» մը պիտի սարքեն՝ Հայուն եւ Ցոյնին դէմ: Պիտի բողոքէ՞ք... Խելք ունենանք ու հաւատանք...

Ողբալի երեւոյթ է որ «երկու չափ երկու կ'ընե»ի ռազմավարութիւնը համալսարաններէն ալ ներս մտեր է, որպէսզի ուսանողները տեսնեն շիւղը, բայց չտեսնեն գերանը, յաղագս տնտեսական ու կայսերական շահերու...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՐ ՏԵԼՀԻՆ հասնող պաչտօնական լուրերը կը հաւաստեն թէ Հնդկաստան համաձայն չէ ափրիկեան եւ ասիական խումբ մը երկիրներու պատրաստած հակաֆրանսական յուչագրին՝ Ալժերիոյ մասին: Հնդկաստան մերժած է ստորագրել անոնց չարագրած հաւաքական բողոքագիրը զոր, անպամ մը եւս, պիտի ներկայացնեն ՄԱԿի յառաջիկայ ընդհանուր ժողովին:

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ, աչխատաւորներու պատասխանատուութեան մը տուած ունկընդրութեան ընթացքին, զոր. Քասըմ երեւան հանեց թէ՝ անցեալ ամսու Քերքիւքի մէջ կատարուած «ջարդերուն» առեն, 42 հոգի ողջ ողջ թաղուած եւ 79 հոգի սպանուած են: Կրկին յայտարարեց թէ այդ սպանութիւնները կատարած են անիչխանական տարրեր, որոնք անխնայ պիտի հալածուին եւ պատժուին:

ԱԼԺԵՐԻԱՑԻ դինուորական դործողութեանց անցեալ չաբթուան արդիւնքը եղած է՝ 653 ըմբոստ մեռեալ, վիրաւոր եւ դերի, 52 անձնատուր. դրաւուած են 378 զանազան զէնքեր: Ֆրանսացիները կորսնցուցած են 39 դինուոր:

ՔԵՐԱԼԱՑԻ խռովութիւններու առեն Հնդկաստանի կեդրոնական իչխանութեանց կատարած միջամտութեան դէմ ամբոխային ցոյցեր կատարուած են Նոր Տելհիի եւ Կալկաթայի մէջ: Ցուցարարներուն մեծամասնութիւնը կը պատկանէր համաչնակամ վարչութեան տակ գտնուող ընկերակցութիւններու: Մայրաքաղաքին մէջ, Խորհրդարանի պալատին առջեւ ցոյց կատարող խուժանին ղլուխն անցած են համաչնակամ երեսփոխանները:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՑ մէջ հազարաւոր բանուորներ ցոյց մը ըրած են երբ նախագահ Ապտէլ Նասր իրենց գործատուները կ'այցելէր: Հիւսուածեղէնի «Մփահի» գործատան բանուորներուն եւ անօրէնութեան միջեւ անհամաձայնութիւն մը գոյութիւն ունի երկար առենէ ի վեր: Իր ուղերձին մէջ Նասր ըսաւ թէ ոչ մէկ օգուտ կարելի է քաղել նման ցոյցերէ, եւ եթէ բանուորները պահանջներ ունին, թող ներկայացնեն:

Ջ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Փալատրիւէն կը հեռաձայնեն թէ, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի բանակումը առաջին օրէն իսկ բացառիկ յաջողութիւն գտած է, մասնակցութեամբ աւելի քան հարիւր բանակողներու:

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓ. ԿԱՅԱՆ

Պելֆոնթէյնէն կը հեռաձայնեն թէ կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի Բ. խումբը հանդիստ կայան հասած է:

Տելհիի եւ Կալկաթայի մէջ: Ցուցարարներուն մեծամասնութիւնը կը պատկանէր համաչնակամ վարչութեան տակ գտնուող ընկերակցութիւններու: Մայրաքաղաքին մէջ, Խորհրդարանի պալատին առջեւ ցոյց կատարող խուժանին ղլուխն անցած են համաչնակամ երեսփոխանները:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՑ մէջ հազարաւոր բանուորներ ցոյց մը ըրած են երբ նախագահ Ապտէլ Նասր իրենց գործատուները կ'այցելէր: Հիւսուածեղէնի «Մփահի» գործատան բանուորներուն եւ անօրէնութեան միջեւ անհամաձայնութիւն մը գոյութիւն ունի երկար առենէ ի վեր: Իր ուղերձին մէջ Նասր ըսաւ թէ ոչ մէկ օգուտ կարելի է քաղել նման ցոյցերէ, եւ եթէ բանուորները պահանջներ ունին, թող ներկայացնեն:

ՆՈՐ ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆԸ

ՀԱՆՐԻ ԹՐՈՒԱՅԱ

ԵՒ «ԿԵԱՆՔԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ»

(Ի. եւ վերջին մաս)

Բանուորներու չարժումին հետեւանքով 1 Յունիս 1882ին կը հրատարակուի օրէնք մը, որով կ'արգիլուի 12 տարեկանէն վար եղող տղոց աշխատանքը եւ կ'արգիլուի նաեւ պատանիներու եւ կիներու գիշերային աշխատանքը: 2 Յունիս 1897ի օրէնքով՝ աշխատանքի տեւողութիւնը պիտի ըլլար 14 1/2 ժամ:

Ի. դարէն սկսած՝ աշխատաւորական միութիւններ կային Ռուսիոյ մէջ: Մինեւնոյն արհեստին հետեւողները կը միանային եւ կը կազմէին համապատասխան. ընկերութիւն մը, իրերօգնութեան մարմին մը, որ հաւաքարար պատասխանատու էր իւրաքանչիւր անդամին գործերուն համար:

Պետական պաշտօնեաները դասաւորուած են նուիրապետական կարգով, ինչպէս զինուորականութիւնը: Ազնուական ծագում չունեցող պաշտօնեայ մը կրնայ աստիճանաբար բարձրանալով՝ հասնիլ ազնուականութեան: Պաշտօնեայ մը՝ բառւպարանօրէն չինովնիք մըն էր, մարդ մը, որ կարդ մը — չին — ունի, ոչ թէ Ֆրանսացի պաշտօնեայի մը նման՝ պաշտօն մը: Հասարակ պաշտօնեայ մը, քանի որ տարիներ գրասենեակներու մէջ ծառայելով, հարիւրապետի աստիճանին կը հասնի, առանց բանակին մէջ ծառայած ըլլալու: Ազնուական կը նկատուի, երբ կը հասնի ութերորդ աստիճանին: Ամէնէն բարձր աստիճանն էր տասնեչորրորդը: Կայ ժառանգական ազնուականութիւն մը եւ կայ նաեւ ազնուականութեան բարձրացուած դասակարգ մը:

Ռուսիոյ մէջ առնուազն երկու հազար իշխաններ կային: Կովկասի գրաւումէն ետք, ռուս կառավարութիւնը կը ճանչ – նայ տեղական ազնուականներու տիտղոսները: Լրոուա–Պոլիէոյի համաձայն ռուս ազնուականութիւնը մօտ 2 միլիոնի հպատակներ ունէր:

Արհեստաւորները, առեւտրականներ մի – ութեան մը անդամ կ'արձանագրուէին: Մեծաքանակ վաճառող առեւտրականը կ'արձանագրուէր իր դասակարգի միութեան մէջ վճարելով համապատասխան տուրք մը՝ պետութեան, ամսավճար մըն ալ ընկերութեան: Փոքրաքանակ վաճառողն ալ համապատասխան տուրք մը վճարելու էր պետութեան եւ իր դասակարգի միութեան:

Կանոններէն խուսափելու միջոցն էր պաշտօնային պաշիշ տալ, այն առեն ամէն գործ կը դիւրանար:

Մարակով ծեծր արդիլուած էր Նիքոլա Ա.ի օրով: Աքսորի պարագաները կը մեղմանան, 12 Յունիս 1900ի հրովարտակով:

19 Փետր. 1861ին, Ալեքսանդր Բ. ցարը կը հռչակէր մուժիկներու ազատագրումը՝ ստրկութենէ, բայց երկու տարի ալ հողատիրոջ պիտի վճարէին մարդ ղլուխ 30 րուպլի, կին ղլուխ՝ 10 րուպլի: Երկու տարի վեր ազատ պիտի ըլլար մուժիկը: Մուժիկը կը հաւատար թէ մշակած հողին տէրն ինքն է, այժմ հող չէր ստանար եւ կը մնար ծառայ:

Պետութիւնը վճարելու էր դարձեալ մը հողատիրոջ՝ մուժիկին յանձնուած հողին համար: Պետութիւնը պարտաւորեց գիւղացին, որ հողային վճարէ ստացած հողին փոխարէն, բայց գիւղացին դրամ չունէր եւ կը զարմանար, որ մշակած հողին համար վճարում մը կրպարտադրուի: Պետութիւնը սկսաւ վճարել հողային, պայմանով որ գիւղացին վճարուած գումարը հատուցանէ տարուէ տարի: Ամբողջական գումարը վճարուած պիտի ըլլար 49 տարիէն: Գիւղացին պարտական կը մնար պետութեան, որ հաւաքական – նութեան — Միրին պաշտօն կուտար տուրքերը գանձելու գործողութիւնը: Նախապէս հողատէրը կը վճարէր մուժիկին պարտքը: Միրը ժողովրդային խորհուրդ մըն էր, կը կարգադրէր համայնքին անդամներուն միջեւ տեղի ունեցած անհամաձայնութիւնները, համայնքին պետին նախագահութեան տակ:

Միրը աւելի լայն նահապետական ընտանիք մըն էր: Հայրը վերին իշխանութիւնն ունէր, զաւակները կը մնային լրիւ հօր մօտ՝ ամուսնանալէ ետք ալ: Այսպէս բազմաթիւ ընտանիքներ հաւաքարար կ'ապրէին նոյն տանիքին տակ եւ կ'աշխատէին նոյն դաշտերուն վրայ: Այս համակեցութիւնը բարքերու ապականութեան պատճառ կ'ըլլար: Երբ որդին զինուորական ծառայութեան երթար, հայրը կը փոխանորդէր երիտասարդին որպէս ամուսին հարսին: Երբ երիտասարդը կը վերադառնար զինուորական ծառայութենէ, կինը կը ներկայացնէր իր բացակայութեան ունեցած զաւակները, որոնք իր խորթ եղբայրներն ու քոյրերն էին:

Գիւղացիները յաւիտենական թափառաշրջիկներ են, հետիոտն կը մեկնին պիւղէրէն դէպի քաղաքները կամ տարբեր կէդրոններ՝ գործ գտնելու համար, ուխտագնացութեան համար: Վիճակագրութեան մը համաձայն, տարին վեց միլիոն գիւղացիներ կը լքէին իրենց տուները: 1895ին 55·000 աշխատաւորներ կը մեկնին Խերսոնի կառավարութեան չրջանակը: Ձմեռորդութեան տեւողութիւնը կը ներկայացնէր տասներկու եւ կէս միլիոն աշխատանքի օր:

«Կեանքը Ռուսիոյ մէջ» ոչ պատմական գործ մըն է, ոչ ուսումնասիրական: Կենցաղի ընկերաբանական բացատրութիւն չկայ: Ցայտնի է բանուորներու կազմակերպութիւնը, կը յիշուին գործադուլները, մոռցուած են գիւղացիական ըմբոստութիւնները:

Բանուորական չարժում, գիւղացիական ըմբոստութիւն պիտի պատրաստեն ռուս յեղափոխութիւնը: Բանուորը կը հաւատայ, թէ աշխատած գործատիրոջ մէկ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

"ՆՈՐ ՀՈՍԱՆՔԸ"

—o—

Առանձ մը ի վեր որոշ յեղաշրջումներ կը կատարուին Ֆրանս. չարժանկարի ասպարէզին մէջ: Ընդօձին գժգոհութիւններու հետեւանք այս երեւոյթը, իր բախտորոշ ազդեցութիւնը ունեցաւ ժապաւէններու կեանքին մէջ: Կ'արժէ դիտնալ թէ որո՞ւ կը պարտինք վերոյիշեալ փոփոխութիւնները եւ ի՞նչպէս ծնունդ առաւ այն չարժումը, որ երկարատեւ պայքարէ մը ետք յաղթական ելաւ՝ իր տեսակէտները պարտադրելով խօսքով ու գործով:

Գժգոհները շատ էին:

Յումր մը երիտասարդ լրագրողներ, մասնագէտ գործած ժապաւէններու մարդին մէջ, ծայրայեղ պոռթկումով մը մարտակոչ ըրին եւ ըմբոստութեան դրօշը պարզեցին շատ մը ականաւոր բեմադիրներու դէմ, ձագիելով անոնց գործերը: Այս երիտասարդները, որոնց ղլուխը անցած էր ծանօթ լրագրող՝ Անտրէ Պազէն (այժմ մեռած), յանդգնութիւնն ունեցան պայքար բանալու, մինչ այս կուռքեր համարուած Ռընէ Ֆլէր, Հանրի Ժանսոն, Մարսէլ Քառնէ, Ժիւլիէն Տիւվիվիէ եւ նմաններու դէմ: Անտրէ Պազէնի մահէն ետք, իր հաւատարիմ աշակերտները՝ Թրիֆօ, Շապրոլ, Կոտար, Րէօնէր եւ ուրիշներ, այդ պայքարը իր գագաթնակէտին հասցուցին «Քայէ ռեւ Սինէմայ»ի սիւնակներուն մէջ: Իրենց գրիչը անխնայ չարժեցին «նեխած ժապաւէններ» ստեղծողներուն դէմ:

Երիտասարդական այս ընդվզեցուցիչ յարձակողականներուն դէմ լուռ մնաց հիներու փաղանգը: Աւելին՝ հիները ծիծաղեցան եւ «երթեւեկական նախանձ» նկատեցին անոնց յորդորները:

Հիներու այս արդահատական վարմունքը աւելի լարեց երիտասարդներուն ջիղերը: Իրենց յօդուածները հետզհետէ անողոք կը դառնային բոլոր անոնց հանդէպ, որոնք չէին բաժներ իրենց տեսութիւնները ժապաւէններու մարդին մէջ: Ատեն մը եկաւ ուր այս տաքցած գլուխները բացէ ի բաց յայտարարեցին որ «ներկայիս գործող բոլոր բեմադիրները է, իսկ գիւղացին համոզուած է, որ մշակած հողը իր սեփականութիւնն է: Համակերպող բանուոր ու գիւղացի, երբեմն կիսամլրենի, ազատ թռիչք պիտի տայ վայրի բնազդներուն, պիտի ջարդէ, փշրէ, քանդէ տիրանալու համար գոր – ծարանին եւ հողին, պիտի հաստատէ բանուորա–գիւղացիական տիրապետութիւնը, եւ սակայն չուտով յուսախաբ պիտի ըլլայ:

ԽՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

կը ապրիննեն Ֆրանս. չարժանկարի արուեստը. ժամանակը հասած է որ անոնք հրաժարին այդ ասպարէզէն»: Սակաւաթիւ բեմադիրներ դուրս կը մնային այս չատ խիզախ ատարկութիւններէն. փան Ընտուար եւ քանի մը երիտասարդ բեմադիրներ՝ Վատիմ, Աթթրիւք եւայլն:

Բախտի ու պարագաներու բերումով, նոյն այս քննադատները աւիթը ունեցան բեմադիր դառնալու եւ ժապաւէններ արտադրելու, իրենց կարդին: Առնցմէ առաջինը, Ֆլօա Շապրոլ, արդէն երկու ժապաւէն դարձուց. «Լը պօ Սէրժ» եւ «Լէ Քուզէն»: Այս երկուքն ալ մեծ յաջողութիւն գտան եւ մամուլը չատ գնահատական խօսքերով արտայայտուեցաւ: Բնականաբար «հինները» կը սպասէին այս ժապաւէններուն ձախողութեան, բայց ի գերեւ ելաւ իրենց սպասածը: Գալով երիտասարդ լրագրողներու խմբակին, խանդավառ յօդուածներով ոգեկոչեց Շապրոլի ժապաւէնները, որոնք կ'ապացուցանէին թէ այս քննադատները գլխատուն, ի պահանջել հարկին, գլուխն ալ ջարդ անցնիլ:

Կարեւոր ուրիչ կողմ մըն ալ մատնանշելի էր Շապրոլի ժապաւէններու պարագային. — անոնց գլուխը: «Լը պօ Սէրժ»ը արժած էր 38 միլիոն մխայն, իսկ «Լէ Քուզէն»ը հապճեպ մը: Եթէ նկատի առնուի մինչ այդ արտադրուած ժապաւէններու միջին գլուխը (120 միլիոն) կարելի է երեւակայել թէ ինչ հաճոյքով երիտասարդներու խումբը հիներուն երեսին տուաւ իրենց ընկերոջ կրկնակի յաջողութիւնը: Այս պարագան դաս մըն էր մանաւանդ մեծանուն բեմադիրներուն որոնց իւրաքանչիւր ժապաւէնին պատրաստութիւնը 300 միլիոնէն պակաս չէր արժեր: Այս վերջիններս պէտք է մտածէին այդ պարագային վրայ եւ համոզուիլ, որ կարելի է լաւ գործ արտադրել չատ աւելի համեստ պիւտճէներով ալ:

Շապրոլի յաղթանակէն անմիջապէս ետք ահա ուրիչ մը: Այս անգամ Ֆրանսուա Թրիւֆոյի կողմէ որ նոյն խմբակին կը պատկանի:

Իր Ա. ժապաւէնը «Լէ քաթրըսան քու» չաբաչուն ապտակի մը պէս իջաւ երէցներուն երեսին, քանի որ արժանացաւ Ֆրանս. չարժանկարը ներկայացնելու՝ Քանի փառատօնին. եւ իբր այդ պանպան մըրցանիչներ վաստակեցաւ: Ի մէջ այլոց բանը որ Թրիւֆոյի ժապաւէնը չատ աւելի բարձր է քան Շապրոլինը, եւ թէ տարիներ յետոյ այդ գործը տակուն պիտի մնայ:

Ի տես այս ակնբախ յաջողութիւններուն, «երէցները» չէին կրնար իրենց անտարբերութեան մէջ մնալ. վտանգը մեծ էր: Այս երիտասարդները, իրենց գիրքը գրաւելու վրայ էին: Հակազդելու համար այս «նոր հոսանք»ին չուրջ եղած ամբոխին հիները, իրենց կարգին, անցան հակայարձակողականի եւ հրապարակ նետեցին բոլոր այն գործերը, որ

(10 եւ վերջ)

ԵՐԳԱՀԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ

—o—

Այսօր կանանց նազանքով ու հեզութեամբ լի պարերի կողքին՝ «Երանգի», «Ունաբի», «Մարալի», «Շուչիկի», կարելի է լսել տղամարդկանց կլոր պար «Հոռ ու առաջ»ը, կամ դիւցազնական հեթոսական բնոյթի «Շորոր»ը:

Կոմիտասի դաչնամուրային պարերի մեծ երգայնութեան չնորհիւ նրանք հընչում են որպէս երգեր, որոնք ձայնի փոխարէն կատարում են դաշնամուրով:

Կոմիտասի թողած ստեղծագործական ժառանգութեան մէջ առանձնանում է իր սեռով, զաղափարական բովանդակութեամբ, երաժշտական լեզուով եւ հետաքրքրող նպատակով նրա պատարագը: Պատարագը ուրոյն տեղ է գրաւում նաեւ ընդհանրապէս հայ եկեղեցական երաժշտական գրականութեան մէջ իր բազմաձայն մտածողութեամբ: Ցայտնի է, որ Մակար Եկմալեանի պատարագը հիմնուած է ներդաշնակ մտածողութեան վրայ:

Պատարագը Կոմիտասի անաւարտ գործերից է: Նրա 39 համարներից միայն առաջին վեցն է համարել Կոմիտասը վերջնականապէս աւարտուած: Մնացած 33ը աւազդիրների համաձայն եւ իր յիշողութեամբ վերականգնել է նրա աշակերտ երգահան Վ. Սարգսեանը: Պատարագում պահպանուած են Կոմիտաս վարդապետի այն ստեղծագործական սկզբունքները ուռոճը, որոնք բխում են նրա այն հիմնական դրոյթից, թէ հայ եկեղեցական եւ ժողովրդական երգերը ազգակից են: Իրօք Կոմիտասի պատարագի հոգեմայլ թովչութեամբ ու հոգեպարար ջերմ շնչով աչքի զարնող մեղեդիները նոյնքան անմիջական ու ինքնարուխ են, որքան եւ մեր ժողովրդական երգերը, այնպէս ուժական, ճկուն, զարգացման տարբեր սկզբունքներով հարուստ, բնական, ինչպէս եւ մեր գեղջկական յուզիչ մեղեդիները: Այս ամէնի մասին են վկայում պատարագի «Որհնուրդ խորին», «Բարեխօսութեամբ», «Ընտրեալդ յԱստուծոյ» եւ մի չարք այլ համարներ: Պատարագն իր այս նոր բովանդակութեամբ եւ ձեւով մի նոր խօսք էր հայ եկեղեցական երաժշտական կեանքում:

Ըստ պատմական տեղեկութիւնների՝ Կոմիտասն ունեցել է նաեւ որոշ գեղարուեստական մտայղացումներ: Այսպէս, մտադիր է եղել գրելու օփերա ըստ Յովհաննէս Թումանեանի «Անուշ»ին, ընդ որում այդ ուղղութեամբ նա որոշ աշխատանքներ ժամանակին կատարել է: դրանց մասին են վկայում «Անուշ»ից մնացած մի քանի հատուածները: Կոմիտասը մըտադիր է եղել գրելու նաեւ «Վարդան» պատմական օփերան, նուիրուած մեծ – համբաւ զօրական Վարդան Մամիկոնեանի սխրագործութիւններին, «Սասմայ ծռեր» դիւցազնական–հերոսական օփերան եւ «Խաղաքավարութեան վնասները» կատակերգական օփերան (ըստ Յակոբ Պարոնեանի): Վերջինին մասին որոշ հատուածներ ու տեղեկութիւններ այժմ պահուում են Հայաստանի Գիտութիւնների Ակադեմիայում պահուող Կոմիտասեան դիւանում:

Դժբախտաբար Կոմիտասի կեանքի ողբերգական դիպուածը խանգարեց նրան իրականացնելու իր հանճարեղ մտայղացումները, եւ նա իր հետ գերեզման տարաւ կախարդական հնչիւնների մի աշխարհ, թերեւս զրկելով հայ երաժշտութեան պատմութեանը օփերային աւելի կոթողներով եւս հարստանալու հնարաւորութիւնից:

Ցայտնի է, որ մեծանուն Կոմիտասը՝ այդ պայման, նիհար ու գալուկ արտաքինի տէր մարդը, աշխատասիրութեան ու մեծազոյն լաւատեսութեան մարմնացում հանդիսացող այդ ցայտուն անհատականութիւնը անվերադարձ կորցրեց իր հոգեկան հաւասարակշռութիւնը թուրքական բարբարոս կառավարութեան կազմակերպած աքսորի ու արհաւիրքի սարսափից: Վախճանուեց նա 1935 թուականի Հոկտեմբեր 22ին Փարիզի հոգեբուժական հիւանդանոցում: Նրա աճիւնը տեղափոխուեց Հայաստան եւ իր հանդիսաւոր դամբանականով հայ ժողովուրդի համար այնպիսի նուիրական անուններ կոչուեցին, ինչպիսիք են Խաչատուրեանն ու Շիրվանզադէն, Աբեղեանն ու Յովհաննէս Յովհաննիսեանը եւ այլք:

Յովհաննէս Թումանեանը իր «Թմկաբերդի առումը» բանաստեղծութիւնը սկսում եւ վերջացնում է աշխարհի անցաւոր լինելու մասին փիլիսոփայական մտորումներով եւ յանդում հետեւեալ եզրակացութեան.

Գործն է անմահ, լա՛ւ իմացէք,
Որ խօսւում է դարէ դար,
Երնէկ նրան, որ իր գործով
Կ'ապրի անվերջ, անդադար:

Անմահ է մեծ Կոմիտասը, այս տղերքի հեզնկաի նման: Այսօր, աշխարհի բոլոր ծայրերում, յանձին Կոմիտաս քահանայի, Գոհար Գասպարեանի, Զարուհի Դոլուխանեանի, արտասահմանեան բազմաթիւ տաղանդաւոր հայ երգիչների՝ երգահան Կոմիտաս վարդապետի երգերն արժանանում են փառաւոր ընդունելութեան եւ այդ փաստն արդէն նրա գործի անմահութեան ամենալաւատոյն վկայութիւնն է:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲՐՈՒՏԵԱՆ
Երեւանի Կոմիտասի
երաժշտանոցի դասատու

ԿՈՉՈՓ

Ֆ.

Մեզ բան չէասիցյան սա տարօրինակ թվում։ Ամենուրեք ուրախանում են մարդիկ, երբ ձյուն է գալիս։ Ինչու՞ մեզ համար ձյունը այդքան անհաճո է դարձել։ Ինչո՞ւ ենք մենք ձյան մեջ տեսնում միայն դժվարություններ, ճանապարհների փակվելու վտանգ, ցրտահարության հնարավորություն։ Ինչո՞ւ ենք մենք մոռանում, որ ձյունը ոչ միայն ջրի աղբյուր է, այլև ամենաբարի պահապանը, որ ձմռան ցրտերից պաշտպանում է հողի մեջ ցանված սերմերը։ Ինչո՞ւ ենք մենք մոռանում, որ ձյունը ոչ միայն ջրի աղբյուր է, այլև ամենաբարի պահապանը, որ ձմռան ցրտերից պաշտպանում է հողի մեջ ցանված սերմերը։

Ձմեռ ծերկի ճիշտ այդ դարձած տասը տարիների ընթացքում մենք ամեն տարի ձյան մեջ ենք գտնվել։ Ամեն տարի ձյունը մեզ համար անակնկալ է եղել։ Ամեն տարի մենք ստիպված ենք եղել ձյունը հեռացնելու համար ծանր աշխատանք կատարել։ Ամեն տարի ձյունը մեզ համար նոր դժվարություններ է ստեղծել։ Ինչո՞ւ։ Ինչո՞ւ ենք մենք ամեն տարի ձյան մեջ գտնվում։ Ինչո՞ւ ենք մենք ամեն տարի ձյունը հեռացնելու համար ծանր աշխատանք կատարում։ Ինչո՞ւ ենք մենք ամեն տարի ձյունը հեռացնելու համար ծանր աշխատանք կատարում

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

գ) Խափանարար գործունէութիւն Պերլինի մէջ։— *Արեւմտեանները առաջար – կած են որ ՄԱԿը դէտեր նշանակէ հսկե – լու համար խափանարար եւ քարոզչական գործունէութեան՝ քաղաքին երկու մա – սերուն մէջ։*

Ռուսերը կ'ուզէին որ այս հսկողութիւ – նը տեղի ունենար միայն արեւմտեան Պերլինի։ Ասոր փոխարէն պատրաստ էին ընդունելու որ արեւելեան Գերմանիան միջամտէ նաեւ արեւմտեան Պերլինի գործերուն։

Արդիւնք։— *Ոչ մէկ համաձայնութիւն։*

դ) Պերլինի շուրջ համաձայնութիւն։— *Յարհ. Միութիւնը կ'առաջարկէ 18 ամիս տեւող համաձայնութիւն մը։ Արեւմուտ – եանները պատրաստ են նոր բանակցու – թիւններ վարելու հինգ տարի ետք, եթէ մինչ այդ Գերմանիա չվերամիանայ։*

Արդիւնք։— *Ոչ մէկ համաձայնութիւն։*

ե) Կացութիւնը համաձայնութեան վեր – ջանալէն ետք։— *Արեւմտեանները կը յայտնեն թէ Պերլինի վրայ զրաւման ի – րենց իրաւունքները չեն վերջանար առ – ժամայ համաձայնութեան մը վերջանա – լէն ետք, եթէ ոչ չորսերու միանգամայն նոր համաձայնութեամբ մը։*

Ռուսերը կ'ըսեն միայն թէ միակող – մանի ոչ մէկ բան կ'ընեն առժամայ հա – մաձայնութեան մը լրանալուն կամ հա – տանական բանակցութեանց ընթացքին։

Արդիւնք։— *Ոչ մէկ համաձայնութիւն։*

զ) «Համագերման Կոմիտէ»։— *Յարհ. Միութիւնը կ'ուզէ հաստատել «Համա – պերման Կոմիտէ մը» որուն մաս կազմեն Պոնի եւ Փանքովի ներկայացուցիչները։ Այդ կոմիտէն պիտի պատրաստէ հաչ – տութեան դաշնագիրը եւ երկրին վերա – միացումը։*

Արեւմտեանները մերժեցին այս ծրա – գիրը եւ առաջարկեցին որ ներկայ ժո – ղովը, որուն միանան նաեւ երկու Գերմանիաներու ներկայացուցիչները, չարունակուի, ուսումնասիրելու համար գերմանական հարցը իր ընդհանուր դի – ծերուն մէջ։

Արդիւնք։— *Ոչ մէկ համաձայնութիւն։*

———o———

ԹՈՒՐՔԻԱ, հետեւելով Յունաստանի օրինակին, դիմում ըրաւ որ անդամակցի Հասարակաց Շուկային։ Կազմակերպու – թեան պաշտօնական բանբերը յայտարա – րեց թէ որոշումը պիտի տրուի Սեպտեմ – բերի ընթացքին։ Կը չեշտուի թէ ներ – կայիս թրքական արտածումներու 30 առ հարիւրը Հասարակաց Շուկայի անդամ պետութեանց կ'երթայ եւ Թուրքիա այդ երկիրներէն կը կատարէ իր ներածում – ներուն 35 առ հարիւրը։

ՄԱՏՐԻՏԻ կը հերքեն այն լուրերը, որոնց համաձայն Ֆրանքօ եւ Տը Կոլ ի մօտոյ հանդիպում մը պիտի ունենան։ Հաւանական կը թուի սակայն որ Արտա – քին նախարարները հանդիպում մը ունե – նան աշնան, Փիրենեաններու դաշնագրին երեք հարիւրամեակին առթիւ։ Հանդի – սութիւնները տեղի պիտի ունենան Ֆը – գաններու կղզիին մէջ, Պիտասօայի վրայ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ հանրապե – տութեան նորընտիր նախագահը՝ Հայն – րիխ Լիւպքէ Սփա (Պելժիա) հաստատ որ – ձակուրդը անցնելու համար։ Տնտեսական նախարարը՝ Փրոֆ. Էրհարտ ամսոյս ըն – թացքին Թուրքիա եւ Յունաստան պիտի այցելէ, իսկ վարչապետը՝ Առընաուբ, կը հանդիպի Տի Քաստէնյապիա (Քօմօ) կը սպասուի։

ԵՄԻՆի իմամ ու միահեծան թագաւորը Ահմէտ, Հռոմէն մեկնեցաւ դէպի իր եր – կիրը, հետեւելով իր 20 կիներն ու հարճերը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Այրի Տիկին Պայծառ Մուրատեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Փիէր Մուրատեան, Տէր եւ Տիկ. Ժորժ, Սառա, Սիմոն, Նօէլ, Խաչիկ եւ Էլիզ Մուրատեան չնորհակալութիւն կը յայտ – նեն Կրընոպլի բոլոր այն կազմակերպու – թեանց եւ ամէն անոնց որոնք անձամբ, դրաւոր, ծաղկեպատկով եւ կամ փոխան ծաղկեպատկի գանազան միութիւններու իրենց ըրած նուիրատուութեամբ ցաւակ – ցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՆԵԱՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

դառնակսկիծ մահուան առթիւ եւ յարգե – յին անոր յիշատակը։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փոն տը Շերիի մէջ, նախաձեռնու – թեամբ Սբ Յովհաննու Հայրենակցական Միու – թեան։ Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն Լա Փլէճի Պ. Դրակոսի ծառաս – տանին մէջ։

Մուտքը ազատ է։

ԼԻՒՆ

Լիոնի մէջ Ս. Աստուածածնայ տօնը կը կատարուի 16 Օգոստոսի կիրակի օրը։ Այս առթիւ մասնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի, յետ պատարագի աւանդա – կան խաղողի օրհնութիւնը տեղի պիտի ունենայ. նոյն առեն մատաղօրհնութիւն պիտի կատարուի։ Ամէն անոնք որ կը փափաքին մատաղին մասնակցիլ, կրնան իրենց մասնակցողի դումարները յանձնել եկեղեցւոյ բանկալը՝ փոխան առացադրի։

Օգոստոս ամսուան ընթացքին

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)

ԲԱՑ Է ՄԻԱՅՆ ԿԻՍՕՐԷ ՎԵՐՋ

ԺԱՄԸ 2 –6,30

ՓԱԿ Է ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

Պաշտամունք՝ այս կիրակի, Սէն ժէ – րման, ժամը 9,30ին։ Ռիւ ժէմաի՝ ժամը 10,45ին։ Պիտի քարոզէ Իսի–լէ–Մուլինո – յի նոր ձեռնադրուած հովիւը՝ Վեր. Ար – մենակ Միսիրեան։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10·45, կը խօսի Պատուելի ԳԱՅԱՅԵԱՆ

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՅՈՒՇ ԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ

Մեր բաժանորդները որ կը փափաքին առժամապէս, նոր հասցէի մը ստանալ թերթը պէտք է զրաւոր դիմեն վարչու – թեան։ Փոխելի թուականէն զոնէ երկու օր առաջ, պէտք է տան իրենց ՀԻՆ եւ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆԵՐԸ, վճարեն հարիւր ֆրանք փոփոխութեան համար եւ նորոգած ըլ – լան իրենց ընթացիկ բաժանորդագրու – թիւնը։

Այս պայմանները չկատարող դիմումնե – րուն զոհացում պիտի չտրուի. նոյնպէս՝ նկատի պիտի չառնուին միայն հեռաձայ – նով կատարուած հաղորդումները, որոնք կրնան անունի եւ հասցէի սխալներ ըս – տեղծել։

Մեր հատազնորդ ընթերցողներուն հա – մար, արձակուրդի բացառիկ միամսեայ բաժանորդագրութեան գինն է 600 ֆր.։

×

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր հաւա – տարիմ բաժանորդներէն որ փութան կա – տարել իրենց վճարումները, դիւրացնե – լու համար վարչութեան գործը։

Շնորհակալութիւն այն բոլոր բաժա – նորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ պարտաճանաչ վճարումներով կ'օժանդա – կեն թերթին կանոնաւոր հրատարակու – թեան։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԼԱՆԱՍՈՐԻ 62ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

կը տօնուի Նիսի մէջ նախաձեռնութեամբ

Հ. Յ. Դ. ԳԷՈՐԳ ԶԱՒԱՐՇ ԽՈՒՄԲԻՆ

Հովանաւորութեամբ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին

Կիրակի 9 Օգոստոս, ամբողջ օրը

"LES CENT CHÊNES"

CAMPING CHEZ M. ODDO, ST-JEANNET

Առնել Սէն–Լօրան ու վառէն Սէն–Ժանէի ճամբան եւ Սէն–Ժանէ չհասած դէ – պի ալ չդիպիլ եւ հարցնել Սան Շէն։ Մասնաւոր օթոքար մը ճամբայ կ'ելլէ Փլաս Մասէնայէն ժամը 9ին եւ կը հասնի Մատրլէն 9,30ին։ Երկրորդ օթոքար մը ժամը 14,15ին։ Առնցմէ գատ կան տէ գ'Օթոպիւսէն առնել Սէն–Ժանէի օթոքարը կը նախատահէ ընկ. ՇԱՀԱՆ ՋՕՏԵԱՆ

կը բանախօսեն

ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական եղոյ բաժին

ՃՈՒ ՊԻՒՖԷ *ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է*

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Էֆս–լէ–Պէն

17 Օգոստոս. կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, ամէն տարուան պէս պիտի կա – տարուի զաշտահանդէս Թէլէֆերիճի մեկնակէտի մօտակայ Լա Շօմիէռ սրճա – րանի կից դաշտերուն վրայ։

Առաւօտուն Ս. պատարագ եւ խաղող – օրհնութիւն, մատուցմամբ Օշին վարդա – պետ Նիկոլեանի։

Ճաշէն վերջ գեղարուեստական բաժին, անակնկալներ եւ ճոխ վիճակա – հանութիւն։ Հասոյթը պիտի յատկացուի երիտասարդ սերունդի համար եկեղեցա – կան արարողութիւններու գրքոյկի մը հրատարակութեան հայերէն եւ ֆրանսե – րէն։

Անոնք որ կը փափաքին նիւթապէս կամ բարոյապէս օգտակար ըլլալ այս ձեռնար – կին, կրնան դիմել Էքս–լէ–Պէն, Օթէլ Տը լա Կոթ, Ա. Բամպուքճեանի։

Գարունը կը վերսկսի գեղազարդել բնութիւնը, տերեւաթափ ծառերը կը գունաւորուին դալարով եւ ծաղիկներով, կեանքը կը վերաւորոգուի

Ձեր բնակարանն ալ պէտք է որ վերանորոգուի

ՆՈՐ ԳՈՅՆԵՐՈՎ ԵՒ ՆՈՐ ՁԱՐԴԱՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

Նոր կենսունակութիւն ստանալու համար

PEINTURES THOMLAC

16 bis, BOULEVARD SEBASTOPOL, PARIS (4e)

Tél. : ARC. 26-61 (Métro : Châtelet - Halles)

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Իր սեփական արտադրութիւնը եղող արդիական գոյներով առաջնակարգ Սէն – Թիթիք եւ Վինիլիք նորոյթ իւղաներկներու, գեղարուեստական պատի թուղթերու, Լինոլէումներու եւ Միւնեվիլներու տեսակները, նաեւ ձեր բը – նակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը պիտի հայթայթէ ձեզի, ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ՝

52, Rue de Chalon - Paris (12e)

64, Boulevard de Belleville - Paris (20e)

166, Av. Aristide Briand - Pavillons-sous-Bois (S.)

4bis, Rue Paul Vaillant-Couturier - Argenteuil (S.O.)

241, Rue Paul Vaillant Couturier, Alfortville (seine)

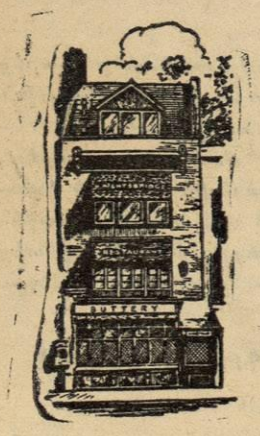
18, Rue Brézin (Paris (14e)

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

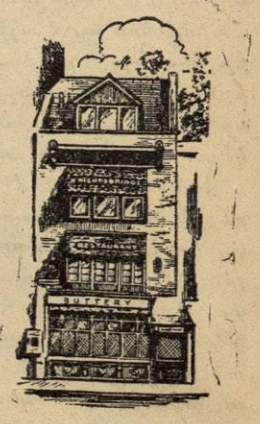
(HYDE PARK)

Knightsbridge Buttery 26, Knightsbridge, London S.W.I.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ "

ՅԻՆԶՊԷՍ ՆԱԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՐ ՕՂԻՆ

RAKI DUZE

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 8,30ԻՆ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 2

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
7
ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI
7 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8463 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4364

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԵՐԹԵՒԵԿԸ

Զանազան ազգութեանց պատկանող բազմահազար գաղթականներ մէջտեղ եկան համաչխարհային երկրորդ պատերազմէն վերջ:

Մեծ թիւ կը կազմէին մասնաւորաբար խորհրդային զրահախէն փախուստ տուողները — կարմիր բանակի զինուորներ կամ ընտանիքներ: Անոնց չարքին Լեհեր, Զեխեր, Ռումէնները, Պուլկարներ, Հունգարացիները, Լիթուանիացիները, Լատվիացիները, Էսթոնիացիները, Ալպանացիները, նոյնիսկ Եուկոսլաւներ եկան աւելնալ գաղթականներու բանակին վրայ:

Ֆրանսական իշխանութիւնները պահ մը ժրնեւի Գաղթականաց Միջազգային կազմակերպութեան (Իրօ) հետ դործակցարար վարուէ վերջ ընդհանուր գաղթականներու դործը, վերջնապէս Արտաքին նախարարութեան հսկողութեան եւ հոգատարութեան ենթարկեցին զայն: Պետական ելմտացոյցին մէջ մասնաւոր վարկ յատկացուած է «Գաղթականներու եւ Հայրենադարձներու Ֆրանսական Գերասենեակ»ին:

Տարիներով Սիթէ Մարթինեաք եւ Ռիւ Կոպեռնիկ մնալէ վերջ, Գաղթականաց գերասենեակը այժմ փոխադրուած է Մաժէսթիք պանդոկը (մուտքը Ռիւ տը լա Փերուզին):

Հայկական բաժնին վարիչն է ներկայիս Օր. Ասպիկ Առաքելեան, որ Ամերիկա Քէյպէրի մեր «Օֆիս»էն սկսեալ 34 տարիէ ի վեր Գաղթականական Գրասենեակներու քարտուղարուհին է եղած:

Հայ եւ ռուս գաղթականներու մասին նախկին համաձայնագիրները աւելի ընդլայնելով, 1951 Յուլիս 28ին ժընեւի մէջ ստորագրուեցաւ նոր մը, որ վերջնական ձեւ տուաւ ամէնազգի տարագիրներու իրաւական կացութեան:

«Ծագումով հայ գաղթական»ին տեղ անցաւ «Հայ գաղթական» բացատրութիւնը մեր ինքնութեան թուղթերուն մէջ: Ծագումով բառը ջնջուեցաւ նաեւ միւս ազգերուն համար:

Մինչեւ 1951 գաղթականներուն կը տրուէր անցագիր մը, որ կը կրէր Նանսէնի անունը: Մենք ալ զործածական լեզուի մէջ կը կոչուէինք «Նանսէնեան տպատակ»:

Նոր համաձայնագիրը ջնջեց «Նանսէնեան անցագիրը»ը (Փասփըր Նանսէն) եւ անոր տեղ հաստատեց նոր մը, որուն տրուեցաւ Թիթըր տը վուայաժ (անգլերէն Թրէվըլ տոֆիւմէնթ) անունը: Ֆրանսական իշխանութեանց կողմէ տրուած – ները խմբագրուած են ֆրանսերէն եւ անգլերէն լեզուներով:

«Ազգային անցագրի» տեղ կը ծառայէ ճամբորդող գաղթականներուն տրուած այս վաւերաթուղթը, որ ո՛չ մէկ պղտեցութիւն ունի ստացողին հպատակութեան վրայ: Անիկա պարզապէս կը դիւրացնէ երկրէ երկիր երթեւեկը:

Օրինակ, Ֆրանսաբնակ «հայ գաղթական» մը, երբ ոստիկանական պաշտօնատունէն կը ստանայ նման անցագիր մը, կրնայ օտար երկիրներ ճամբորդել՝ առանց «մեկնումի վիզա» (վիզա՛ տը սորթի) ուզելու եւ վերադառնալ (եթէ անցագրի պայմանաժամը չէ լրացած):

Սակայն այդ անցագիրը Ֆրանսական քաղաքացիներու յատուկ իրաւունքներ չի տար իրեն:

Գաղթականը իրաւունք ունի նաեւ ուրիշ երկրի մէջ հաստատուելու: Այդ պարագային, երբ ուզէ ճամբորդել, ուրիշ անցագիր մը պէտք է պահանջէ հիւրընկալ նոր երկրի իշխանութիւններէն, նախկինը վերադարձնելով:

Բազդատմամբ հին դրութեան, նորը բազմաթիւ առաւելութիւններ կը ներկայացնէ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

●

«ՄԵՆՔ՝ ՌՈՒՍ, ՈՒԿՐԱՆԻԱՑի, ՊԵԼՕՌՈՒՍ, ԽԱՉԱԽ, ՀԱՅ ԲԱՐԵԿԱՄԱԲԱՐ ՊԻՏԻ ԸՆԴՈՒՆԻՆՔ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԼԸ»

Վարչապետ ըլլալէն է վեր Խրուշչեւի մամուլի երբորդ ասուլիսն էր, նուիրուած ռուսեւամերիկեան յարաբերութեանց, եւ այս անգամ Այզընհաուըրի հետ ունենալիք իր տեսակցութեան:

Խ. Միութեան Վարչապետը պէտք եղածէն աւելի երկար հետեւեալ կէտերուն վրայ ծանրացաւ.—

Պերլին:— Վարչապետը կ'ապահովէ որ ցորչափ տեւէն բանակցութիւնները, այնքան ատեն ոչ մէկ փոփոխութիւն պիտի կրէ արեւմտեան Պերլինի դոյավիճակը: Նէյտեց սակայն թէ խորհրդային տեսակէտով Պերլինը պէտք է ազատ եւ ապահովուած քաղաքի մը վերածուի եւ ասկէ տարբեր լուծում մը չէ դտնուած:

Խրուշչեւ աւելցուց թէ Այզընհաուըրի հետ տեսակցութեանց ընթացքին պիտի ջանայ լուծել այս խնդիրը:

Ինչպէս Այզընհաուըր, Խրուշչեւ ալ իր կարգին չէջտեց թէ խօսակցութիւնները պաշտօնական ոչ մէկ բնոյթ պիտի ունենան, «բայց ի՛նչ փոյթ անոնց բնոյթը, աւելցուց Խրուշչեւ, կարեւորը՝ հասարակաց լեզու մը դտնելն է»:

«2 Մեծերը եւ պզտիկները»:— «Կարելի չէ, ըսաւ Խորհ. Միութեան Վարչապետը, համաձայնութիւն մը դոյացնել երկու Մեծերուն միջեւ ի վնաս փոքր պետութեանց: Ոչ մէկուն Միացեալ Նահանգներու բարեկամը կ'ուզենք ըլլալ, այլ անոնց բարեկամներուն բարեկամը»:

Այցելութեան նպատակները.— «Ամէն բիկա կ'երթամ իբրեւ խաղաղասէր մարդ մը: Գրպաններս ցոյց պիտի տամ, որպէսզի տեսնեն թէ ոչ մէկ զէնք կը պահեմ»:

Արեւմտեան Վերին ժողով.— Խրուշչեւ բնական կը դտնէ Այզընհաուըրի տեսակցութիւնները արեւմտեան դեկավարներուն հետ: Բայց կը չեչտէ թէ հաւասար չունի որ Ատլանտեան խաղաղասէր լեզու մը գործածէ, նման հանդիպումի մը ընթացքին:

Վարչապետ Խրուշչեւ չէջտեց նաեւ թէ նման տեսակցութիւններ ինք ալ պիտի ունենայ Խորհ. Միութեան բարեկամ պետութեանց հետ: Իր կարծիքով սակայն, Այզընհաուըրի հետ իր հանդիպումը վերին ժողովի մը տեղը չի կրնար բռնել, այլ միայն անոր նախաբանը նկատուիլ: Պատասխանելով լրագրողներու հարցումներուն, Խրուշչեւ ըսաւ.— «Փարիզ-Պոն ամուսնութիւնը, սիրային ամուսնութիւն մը չէ եւ այդ պատճառով իսկ իրենց ամուսնական կապը պիտի խորտակուի:

«Հիմա ատենը չէ Սահարայի մէջ հիւլէական զէնքերու փորձեր ծրագրել, այլ ատենն է մտածել զանոնք արդիլելու մասին: Վաղը Սեւ Ծով կը մեկնիմ հանդըստանալու, եւ այդ հարցը դիս աւելի կը մտահոգէ քան Նիքսընի առաջարկը ամերիկեան պատկերասփիւռէն խօսելու:

«Պատրաստ եմ Ամերիկա երթալու անբիծ սրտով եւ բաց հոգիով, վերջ տալու համար պաղ պատերազմին»:

Եզրակացնելով Խրուշչեւ ըսաւ թէ իր բանածները պէտք է լաւ մեկնաբանել եւ եթէ կան բաներ զոր լրագրողները չեն հասկցած, աւելի լաւ է որ զրելէ առաջ բացատրութիւն ուզեն, «որովհետեւ յանպատրաստի կը պատասխանեմ ձեր հարցումներուն, մինչդեռ դուք երկար մտածած էք անոնց մասին»:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Օր ը Օրէն

«ԱԶԳԸ ՍԻՐԵՄ...»

— Իմացա՞ր օրուան մեծ լուրը:

— Այո՛... Հայաստանի բնակչութեան թիւը, որ 1.280.000 էր ասկէ հասն տարի առաջ, հիմա բարձրացեր է 1.768.000ի: Ու երեւանը, որ գիւղաքաղաք մըն էր ասկէ հառասուն, յիսուն տարի առաջ, հիմա 509.000 բնակչութեամբ մեծ քաղաք մըն է եղեր...

— Ուրի՞շ...

— Ուրիշ կարեւոր լուր միտքս չկայ, առայժմ...

— Ես յիշեցնեմ — Անոի Թրուայան Ֆրանսական Ակադեմիային անդամ ընտրուեր է...

— Այո՛, հրաշալի լուր մըն է... Մարդը տաղանդաւոր գրագէտ է եւ Հայ... Անուրը՝ Լեւոն Թորոսեան...

— Մատդ վէրիին վրայ դրիր... Սիրելիս, մե՛նք ենք որ այդ մարդուն համար «Հայ է» կ'ըսենք... Իսկ այդ նուաստութիւնը վրան չառներ, չընդունիր...

— Ինչպէ՞ս թէ չընդունիր — երբ անունդ «Լեւոն» է եւ մականունդ «Թորոսեան» ալ ինչպէ՞ս կրնաս Հայութիւնդ ուրանալ...

— Կրնա՛ս... « Լեւոն »ը կը վերածես Անոիի, « Թորոսեան »ն ալ՝ Թրուայայի, լմնցաւ գնաց...

— Ուրեմն, անուն ու մականուն փոխելով ազգութի՞ւնդ ալ փոխած կ'ըլլաս...

— Իմ կարն խելքովս, փոխած չես ըլլար, բայց ուրիշներու խելքով՝ փոխած կ'ըլլաս... Անանկ կ'երեւայ...

— Չեմ կարծեր որ այդ «ուրիշներ»էն մէկն է «մեր» Լեւոնը... Հպարտացիր որ «Հայու մը կտորը» Ֆրանսական Ակադեմիային անդամ կ'ընտրուի... Դուն ալ գիտես, ես ալ գիտեմ որ Ֆրանսայի մէջ, դիւրին գործ չէ՝ օտարականի ծագում ունենալ եւ զարիւն Ֆրանսացիին վերապահուած իրաւունքներուն արժանանալ՝ երբ պահանջուած տաղանդը ունիս... Ըսելս ան է որ շա՛տ, շա՛տ հպարտ ենք որ մեր Լեւոնը Քառասուն Անմահներու շարքը մտեր է՝ շնորհիւ իր տաղանդին... Ապրի՛, շա՛տ ապրի... Ուրիշ բան մըն ալ միտդ ձգեմ — Գիտե՞ս մեր Լեւոնը ո՛ր հանգուցեալ Ակադեմականին աթոռը պիտի գրաւէ եղեր — Բլօտ Ֆաւէրին... Ասա՛նկ ալ զարմանալի զուգադիպութի՛ւն... Բլօտ Ֆաւէրը թրմասէր Ֆրանսացի մըն էր... Ի՛նչ անուշ լեզուներ թափեց՝ ի նպաստ եւ ի պատիւ ջարդարապրին...

— Եղբա՛յր, դուն ալ շատ տարօրինակ մարդ ես — օրերով, շաբաթներով բե – բան, չես բանար, բայց երբ բանաս, ա՛լ չես գոցեր:

— Ներողութի՛ւն...

— Մտիկ ըրէ՛... ես ալ պիտի ուրախանայի եթէ Լեւոն Թորոսեանը ելլէր բա – ջողութիւնը ունենար եւ յայտարարէր — «Ես Հայ եմ, Հայ եւ Տէրտէրի տղայ...» Չէ՛, ատանկ բան ըրած չունի եւ պիտի չընէ... Մարդուն ջիղերը ոտքի կ'ելլեն եղեր երբ իրեն յիշեցնեն եղեր թէ « պապադ Հայ էր, դուն, բեզի հովեր մի՛ առներ »... Ըսել կ'ուզեմ որ բանի որ Լեւոնը «ֆրանսացի»ութիւն կը ծախէ, ես իրեն հետ գործ չունիմ...

— Կ'ուզես ունեցիր, կ'ուզես մի՛ ունեցիր... Քեզի՞ ով կարեւորութիւն կու տայ... Մեր ազգը իր Լեւոններով հպարտ է... Դուն մի՛ խառնուիր... Քու կարծիքդ բան մը չարժեր...

— Ես ազգիս ներկայացուցիչն եմ... Մեր մէջէն, ով որ տեղ մը կը հասնի եւ հասնելէն ետքն ալ «ես Հայ չեմ» կ'ըսէ եւ կը թեթեւնայ, ես անոր հետ գործ չունիմ: Ակադեմական չէ, կ'ուզես նէ Աստուած եղիր, երբ «ես Հայ չեմ» կ'ըսես, ա՛լ ինծի համար մեռած ես... Ան կողմերն ալ կայ եղեր մէկը, որ Հրեաներուն ով «ես Ռուս եմ» կ'ըսէ եղեր, Հայերուն ովն ալ «ես Հայ եմ»... Մենք ալ կ'ելլենք կը ծափահարենք եղեր... Իմ որոշումս որոշում է — ես գործ չունիմ այն Հայուն հետ, որ բեռը շալկելէ ետք, «ես Հայ չեմ» կը պոռայ... Աչքը սիրեմ մեր կարդինալին, մեր Արամին, մեր Ուիլիըմին... «Հայ ենք» կ'ըսեն, ո՛ւր ալ ըլլան, ո՛ւր ալ հասնին...

ԵԻՐՈՊԱՑի

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂՏԱՏԻ ՄԷՋ « Սութ էլ Շաապ » (Զայն ժողովուրդի) անունով համայնավար նոր չարաթաթերթ մը սկսած է հրատարակուիլ: Կը կարծուի թէ չուտով Երեկոյեան օրաթերթի պիտի վերածուի:

ԻՍՐԱՑԵԼԻ մէջ Մարոքէն զաղթած Հրեաներու ցոյցերը կը չարունակուին: Թել-Ավիվի հիւսիսը՝ Քֆար-Օնօ դիւղին մէջ անծանօթներ կրակի տուած են Աշխատանքի Ընդհանուր Դաշնակցութեան (Սէ. Թէ. Թէ) կեդրոնատեղին: Ոստիկանութիւնը կը կարծէ թէ հրդեհի հեղինակները, ինչպէս ուրիշ անգամներ, Հիւսիսային Աֆրիկէէն զաղթածներ են, որոնք կը չարունակեն ամբաստանել իշխանութիւնները թէ, նոյնիսկ աշխատանքի համար, խտրութիւն կը դնեն տեղացիներուն եւ իրենց միջեւ:

ՔԵՇՏԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ համայնավար տեսարան՝ Ժողէֆ Ռիվայի մեռած է, հապա վաթսունամեայ: Անդամ՝ Հունգարիոյ բանուորական–ընկերվարական կուսակցութեան Կ. Կոմիտէին, եւ Բեսթրեան Ազգ. Ժողովրդապանի եւ անդամ Ժողովրդական կառավարութեան Գերագոյն Խորհուրդին, մեռնողը Ռաքոսիի վարչաձեւին առեն, երկրին ամէնէն յայտնի անձնաւորութիւններէն մէկն էր: Մայրաքեղօրէն գործադրած է Ժդանովի հրահանգները ընկերվարական իրապաշտութեան վերաբերեալ եւ այդ պատճառով իրեն տրուած էր «Հունգար Ժդանով» մակդիրը: Հունգար զրագէտներուն աչքին փուչը դարձած էր: 1956ի յեղափոխութենէն ետք մեծ դեր մը չէր խաղար այլեւս: Որոշուած է ազգային յուղարկաւորութիւն կատարել:

ՍԼՈՒՏԱԿԱՆ ԱՐԱԲԻՈՑ մէջ Գուբանի օրէնքները աւելի «բարեխիղճ» կերպով պիտի զործադրուին: Գոլին ձեռքին հատումի պատիժը որ մինչեւ երէկ դահիճ մը հանրութեան առջեւ կը կատարէր մեղաւործի հասարակ դանակով մը, «այսուհետեւ պիտի կատարուի վիրաբոյժի մը կողմէ որ զատապարտեալին ձեռքը պիտի կտրէ յետ ամբողջական զդայարկումի»:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ փոխ–նախադահ Նիքսըն Ուշինկթըն վերադարձաւ ուր խանդավառ ընդունելութեան մը արժանացաւ: Ցուցատախտակի մը վրայ դրուած էր.— «Խովանդակ Ամերիկան հպարտ է ձեզմով»: Նիքսըն նամակ մը դրկած է Խրուշչեւի, որուն մէջ կ'ըսէ.— «Մեր անկեղծ եւ բարեկամական խօսակցութիւնները զանազան հարցերու չուրջ կրնան որոշ յառաջդիմութիւն մը ստեղծել»:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

ՓԱՒԱՏՐԻԻ (Յառաջ—Հեռաձայնով).— Բանակումը միշտ լաւ կ'ընթանայ, 120է աւելի տղոց եւ աղջիկներու մասնակցութեամբ: Խանդավառութիւնը մեծ է:

Ի ՓԱՌՍ ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ԽՄԲ.— Յառաջի մէջ յաջորդաբար հրատարակեցինք մի քանի արժէքաւոր յօդուածներ, ամման Կոմիտասի գործին ուսումնասիրութեան նուիրուած, բազէ – լով Հայաստանի թերթերէն: Վերջերս, Երեւանի մէջ, մեծ երաժշտապետին ծննդեան 90 ամեակին առթիւ, յօդուածներով, ռազեկոչումներով, հանդիսու – թիւններով կ'արծարծուի յիշատակը ա – ռնոր որ կը կազմէ հայ երաժշտութեան փառքը: Այսպէս, էջմիածին կազմակեր – պեց հանդէս մը, որ տեսակ մը փառատօն էր, — կուտանք նկարագրութիւնը ամբողջութեամբ:

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 90 ԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍԸ ՀՈԳԵՒՈՐ ՁԵՄԱՐԱՆՈՒՄ

Մայիս 22ին, ուրբաթ օր, առաւօտեան ժամը 12ին, Հոգեւոր Ճեմարանի հանդիսութեանց սրահում տեղի ունեցաւ յիշատակի հանդէս՝ նուիրուած անմահ Կոմիտաս վարդապետի ծննդեան 90 ամեակին:

Հանդիսին նախագահում էր Վեհ. Հայրապետը, շրջապատուած Գերագոյն Հոգեւոր Մարմնի անդամներով: Հանդիսութեանց ներկայ էին Մայր Աթոռի ամբողջ միաբանութիւնը, Հոգեւոր Ճեմարանի դասախօսական կազմը, ուսանողութիւնը, վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամները, Մայր Աթոռի պաշտօնէութիւնը եւ այլ հրաւիրեալներ:

Հնչում է Հայաստանի պետական Հիմնը, որն ունկնդրւում է յոտնկայս եւ սրին յաջորդում է «Որք զարդարեցին» շարականի երգեցողութիւնը: Հանդէսի բացման խօսքն է ասում Հոգեւոր Ճեմարանի վերատեսուչ Գերաշնորհ Տ. Հայկազուն Սրբազանը, վերակենդանացնելով Կոմիտաս վարդապետի խնկաբոյր յիշատակը Հոգեւոր Ճեմարանի նուիրական կամարների տակ, ուր նա ուսաւ, մեծացաւ, աշխատեց եւ ստեղծագործեց:

Ապա Հոգեւոր Ճեմարանի դասախօսական կազմի անունից ողջոյնի սրտագին խօսք է ասում Պ. Գրիգոր Գիւլէսերը.

« Վեհարաւոր, առաքելատիպ այս վարդապետը, անկասկած, նոյնքան մեծ է, որքան մեր առաջին ուսուցիչը՝ «տարօնացին» Մեսրոպ Հսկան:

« Տասնըհինգ դար յետոյ, պատմական այլ պայմաններում, Կոմիտասի կատարած գործը իր նշանակութեամբ հաւասար է Մեսրոպ Մաշտոցի հանճարիմաց սխրագործութեան:

« Գիր եւ երգ — ո՞րն է աւելի բարձր· գժուար է որոշել: Երկուսն էլ հանդիսացան այն ընդարձակ հայելին, որի մէջ արտացոլուեց մեր ազգային ոգին՝ իր բիւրեղային պարզութեամբ:

« Եկաւ առաքելատիպ վարդապետը, եկաւ Կոմիտասը՝ հայ երգի արքան: Նա առաջնեց հայ ալեկոծ ծովի յատակը, փնտռեց, որոնեց, գտաւ մեր ոգու գանձերը, իր մոգական մատներով փայլեցրեց արեւի տակ: Կոմիտասը գտաւ ու մեզ վերընծայեց մեր ոգին, մեր ոճը:

« Կոմիտասը չրջեց դիւղից դիւղ, պատկեց կտուրների վրայ, թաքնուեց ծառերի ետին՝ որսալու համար հայ երգի ամենավերջին հնչիւնները անգամ: Նա հաւաքեց, գրի առաւ հայ ժողովրդական երգերը: Այդ բոլորը ձուլեց իր ստեղծագործական քուրայի մէջ, մաքրեց, գտեց, կոփեց, դէն չպրտեց օտարն ու անհարազատը, եւ մերը մեզ վերընծայեց՝ մեր ոգու նմանութեամբ:

« Կոմիտաս վարդապետը, վեղարի մէջ չրջափակած իր սուրբի գլուխը, հոգում ու չրթներին՝ դանձերը մեր ոգու, յաղթականօրէն չրջեց եւրոպական մայրաքաղաքները, ապացուցեց, որ Հայն ունի իր երգն ու երաժշտութիւնը, որով բարի է, իրաւունք ունի ապրելու եւ ստեղծագործելու:

« Անկարելին է արուեստի յաւիտենական հենահիմքը՝ պատմութեամբ վաւերականացուած, սրբագործուած փաստերի բիւրեղացումն ու իմաստաւորումը: Աւելի քան երեք հազարամեայ մեր ազգային անկրկնելի զոյութեան բիւրեղացուած հոյակերտումն է Կոմիտասեան երգը: Կոմիտասեան երգի մէջ անդաւաճան հաւատարմութեամբ անդրադարձուեց այն երկինքը, որ մեր հայրերը նաւածեցին իրենց արդար ու սուրբ վաստակով, մեր նահատակները՝ իրենց արիւնով, մեր սուրբերը իրենց հոգեբուխ, երկնադղրդիռ ալօթքներով: Կոմիտասեան երգի մէջ անդրադարձուեց մեր հարուստ բնաշխարհը՝ իր ծիրանաւառ արշալոյս – ներով, ցօղաթաթախ ծաղիկներով, իր լուսէ լճերով, երկնահաս լեռներով: Կոմիտասեան երգի մէջ անդրադարձուեց Ջլապինդ հայ մանկան հերոսական աչքառանքն ու հոգու ազապատանքը, հարնացող հայ պոչիկների ամօթխած չիկնութիւնն ու հոգու զրնգուն ծիծաղը, լեռների առանձնութեան մէջ՝ արեւից չիկնած, հովերից սրսփացող հայրենի հաստարմատ ծիրանի ծառը, հայրենական արտերի վրայ «գերդ արշալոյս բացուող» հայ սերմնացանի օրհնաձիր բուռը, օտար ուղիներում մոլորուած հայ անուն պանդուխտի սրտակեղեք, ազեզալար մորմոքը՝ թաթախուած սակաւ արեւային լոյսի մէջ, տխուր, բայց ոչ գեռնաքարշ, միշտ վերասլաց, քաղցրօրէն դաժան, եղերականօրէն գեղեցիկ... Եւ մենք ունեցանք մեր երգերի մարգարտաշարը՝ «Կուժն առայ ելայ սարը», «Փեսին գովքը», «Լուռուայ հօրօվելը», «Կալի երգը», «Մի՛րանի ծառը», «Կռունկը», «Անուշ – նի»ն եւ բազում այլ գլուխ–գործոցներ:

«Կոմիտասի երաժշտական հանճարի մէկ այլ երեսն է կազմում նրա անմահ «Պատարագ»ը: Միշտ եւ բոլոր դէպքերում մեր ժողովուրդը մի է եւ անբաժան: Մեր հոգեւոր երգերը սնուել են այն նոյն ակունքից, ինչ մեր ժողովրդի սիրոյ, բնութեան եւ աշխատանքի երգերը: Մեր հոգեւոր երգերի մէջ դարձեալ մեր բարի, տեսլապաշտ ժողովուրդն է, որ իր ապրելու իրաւունքի մէջ խոցուած՝ ի խորոց սրտի վեր, դէպի աստուածային բարձունքներն է ոլորում իր թախծոտ, բայց լուսակարկառ հոգին: Կոմիտասի մշակմամբ մեր հոգեւոր երգերը նմանուեցին կենդանութեան ջեռ ափին ծաղկած, աստուածային հովից օրօրուող սպիտակ, մաքրամաքուր չուշանների: Կոմիտասի հոգեւոր երգերի մէջ անդրադարձուեց քրիստոնէական սիրով սանձահար մեր հեթանոս ոգու քարէ ծպիկը՝ եռայարկ, մեծդի, երկնասլաց ապաստամբ Զուարթնոցը, եւ աստուածային անանց եւ բազին եւ անձնատուր մեր արուեստա – գէտ հոգու հարնացեալ գեղեցկուհին՝ ինքնամփոփ, չնորհագեղ, ազօթասաց Հռիփսիմէն: Կոմիտասի «Տէր ողորմեա»ն այն ամէնէն ազգայինն է, որ երբեւիցէ ստեղծուած լինի մեր բազմադարեան մշակոյթի պատմութեան մէջ: Մեր ազգային ճակատագիրը ոչ մէկ ժամանակ այնքան ամբողջական չէ արտայայտուած, որ այս եզակի ստեղծագործութեան մէջ. «Տուր աշխարհիս խաղութիւն, ազգիս Հայոց սէր, միութիւն, Տէ՛ր, ողորմեա՛, Տէ՛ր ողորմեա՛»: Իր ապրելու իրաւունքի մէջ խոցուած սա մի ազնուական ժողովրդի հոգու ճիչն է, սրտի ազապատանքը, ազօթքն առ Աստուած, որ լինի խաղաղութիւն, սէր եւ Միութիւն:

« Կոմիտասը, հայ երգի արքան, լռեց, երբ նորից չարացաւ աշխարհը: Զարիքից զարհուրած՝ նա քէնոտեցաւ աշխարհի հետ, քաշուեց իր հոգու մէջ, լռեց: Լռեց, երբ ամայացաւ Արեւմտահայաստանը: Կոմիտասը լռեց աշխարհի առաջ՝ յաւիտենապէս երգելու համար դերեզմանուած, բայց նորից յարութիւն առած իր ժողովրդի սրտի մէջ:

« Եւ այսօր, վաղը, միշտ, երախտապարտ հայ ժողովուրդը, զարերի այս անխոնջ ուղեկիցը, իր անմահութեան չքերթում, ի նշանաւորումն իր ազգային հանճարի, որպէս ընծայ, յաւիտենական պահակային կը ներկայացնէ քաղցր ու նուիրական, առանց ախտոռոի, պարզ եւ անպաճոյճ, բայց անհուն, մի սուրբ անուն՝ Կոմիտաս »:

Ողջոյնի այս խօսքերից յետոյ դոր – ծաղրութեան ղրուեց ղրական–գեղար – ուեստական մի ճոխ յայտագիր, ամբողջովին կազմուած Կոմիտասեան երգերից եւ Կոմիտաս վարդապետին նուիրուած քերթուածներից: Հոգեւոր Ճեմարանի երգչախումբը յաջողութեամբ կատարեց «Քաղհան», «Սարերի վրով գնաց», «Ես գիշեր լուսը տեսայ» խմբերգները: Գ. դասարանի ուսանող Նուպար Պալեանը խոր ապրումով երգեց «Ա՛խ, մարալ Ջան»ը, բուռն ծափեր խլելով: Նոյնպիսի յաջողութեամբ երգեցին նաեւ Բ. դասարանէն բարեչնորհ Յակոբ սարկաւագ Պօղոսալեանը՝ «Անտունի»ն, նոյն դասարանի ուսանող բարեչնորհ Պետրոս սարկաւագ Գէրպէյեանը « Մի՛րանի ծառ »ը, Գ. դասարանի ուսանող բարեչնորհ Կարապետ սարկաւագ Բենլեանը՝ «Կանչէ՛, կռո՛ւնկ, կանչէ՛»ն: Բարեչնորհ Յակոբ, Պետրոս, Յովհաննէս սարկաւագները եւ ուրախ – կեր Մելքոնեանեանը փայլուն յաջողութեամբ կատարեցին քառաձայն Կոմիտասեան պատարագի «Սուրբ Սուրբ»ը:

Հանդիսութեան ընթացքում, Կոմիտաս վարդապետին նուիրուած սրտառուչ, գողտրիկ քերթուածների արտասանու – թեամբ հանդէս եկան Գ. դասարանի ուսանող Սանդրօ սարկաւագ Բեհբուտեանը՝ « Դէպի կատարինարան » (Գ. Սարեանի), Գ. դասարանի ուսանող Կարապետ Սերաստարեանը՝ «Կոմիտաս» (Ն. Զարեանի), նոյն դասարանի ուսանող Աբրահամ Սահակեանը՝ «Կոմիտասին» (Աբր. Ալիքեանի), Նուպար Պալեանը՝ «Կոմիտասի համար», հատուածները (Ե. Զարենցի), Գ. դասարանի ուսանող բարեչնորհ սարկաւագ Ձէրվճեանը՝ « Կոմիտաս վարդապետին » (Կ. Զարեանի):

Կոմիտաս վարդապետի խնկաբոյր յիշատակին նուիրուած իր ինքնատիպ դեղեցիկ բանաստեղծութիւնը կարդաց Հոգեւոր Ճեմարանի փոխ–տեսուչ Հոգեշնորհ Տ. Մեսրոպ վարդապետ Անթաբեանը:

Կոմիտաս վարդապետի կեանքի ու գործունէութեան եւ երաժշտական մեծարժէք վաստակի գնահատմանն էր նուիրուած օրուայ հանդիսութեան գլխաւոր բանախօս Տիկ. Մարգարիտ Բրուտեանի գիտական բովանդակալից զեկուցումը, որը լսուեց մեծ սիրով եւ յարգանքով հետաքրքրութեամբ: (ԽՄԲ.— Հրատարակենք յինք Յառաջի մէջ, Յուլիս 25–Օգ. 6):

Հանդիսութեան ընթացքում նոյնպիսի ոգեւորութեամբ եւ յուզմունքով հնչեց Կոմիտասեան պատարագի «Տէ՛ր, ողորմեա՛», «Քրիստոս պատարագեալ» Արմենակ Շահմուրատեանի կատարմամբ եւ Կոմիտաս վարդապետի դաշնամուրի ընկերակցութեամբ (երգապնակ):

Կոմիտաս վարդապետի ծննդեան 90 ամեակին նուիրուած աւելի քան երկու ժամ տեւող այս չատ գեղեցիկ եւ բովանդակալից յիշատակի հանդէսի վերջաւորութեան խօսք առաւ Վեհափառ Հայրապետը՝ Իր օրհնութիւնը բերելու համար անմահ Կոմիտաս վարդապետի՝ Մայր Աթոռի մեծանուն միաբանի՝ խնկելի յիշատակին.—

« Ցուղիչ է անչուշտ խօսիլ Կոմիտաս վարդապետի մասին այսօր, երգել ու լսել անոր երգերը: Աւելի յուղիչ է սակայն ոչնկոչել լուսաբնակ Կոմիտաս վարդապետի յիշատակը այս սուրբ յարկի տակ, Ս. Էջմիածնի կամարներուն ներքեւ, ուր ան, ինչպէս չատ գեղեցիկ կերպով ըսեր է Զարենցը՝ «հայրենացաւ»: Մենք կ'աւելցնենք նաեւ, որ Կոմիտաս վարդապետը Հայու երգը ճչմարտապէս հայրենացուց:

« Կոմիտաս վարդապետը Ս. Էջմիածնի պարգեւն է հայ ժողովուրդին:

« Անչուշտ ժամանակը չատ կարճ է, մեզ համար գոնէ ,որպէսզի ընթացք տանք Մեր յուզումներուն, մտքերուն եւ զգացումներուն՝ այս պահուն: Բայց կ'ուզենք չեչտել մէկ հիմնական պարագայ, երեւոյթ, որուն մէջ է հանճարեղ վարդապետին մեծ արժէքը: Եւ առաջինը չենք Մենք անչուշտ, որ կը խօսինք այդ մասին:

« Մենք Մեր խօսքը կ'ուղղենք մանաւանդ մեր ուսանողներուն, որոնք նոր կը սկսին ծանօթանալ մեր մեծ արժէքներուն: Կ'ուզենք պատկերաւոր օրինակով մը բացատրել Մեր միտքը:

« Զեղմէ չատերը լսած են, թէ հին եկեղեցիներու պատերուն երբեմն կը յայտնաբերուին հին որմանկարներ, աւելի ուշ ժամանակներու նկարներու տակ: Կը պարզուի, որ յետագայ դարերուն եկեր են նոր վրձիններ, չատ անգամ միջակ, անճաշակ կամ անբարեխիղճ, որոնք կեղծեր են ու ապճատեր, նոյնիսկ այլանդակեր հինը, հարազատն ու գեղեցիկը: Այսօր, խղճամիտ ձեռքեր, դեղապէտի աչք ու հոգի, համութիւն, ճաշակ ունեցող արուեստագէտներ կուգան սրբելու, հանելու անհարազատը, տղեղը, որ կը ծածկէր նախկինի վաւերական գեղեցկութիւնը: Եւ այսպիսով նկարը հիմա երեւան կուգայ իր բովանդակ ու ճչմարիտ, անաղարտ գեղեցկութեամբ:

« Մօտաւորապէս այս աշխատանքը կատարեց եղերաբախտ Կոմիտաս վարդապետը հայ երաժշտութեան նկատմամբ: Մեր ժողովուրդին արուեստը, մեր զգացումները, մեր ոգին, մեր հոգին, մեր ամբողջ էութիւնը ներկայացուցած է Կոմիտաս վարդապետը: Ան ինքզինքը տուաւ, ինքզինքը նուիրեց, ինքզինքը զոհեց, որպէսզի մենք ունենանք մեր ազգային երգը, մեր ազգային ոգին, մեր ազգային հոգին:

« Ան

ՎՈՍՓ

ԱՂՎԱՆԴԱԿԱՎՈՐ ՏՈՒՐՔԱՀԱՅԵՐԻ ՎԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

— Եթե Բիւրեղ իմ ուրիշ, կ'ըսէ Բիւրեղ իմ ալ ան ալ եւ ոչ մէկ:

Ընթերցում — Եթե Բիւրեղ իմ ուրիշ, կ'ըսէ Բիւրեղ իմ ալ:

Համաձայնութիւն — Եթե ինչ ուրիշ:

Հաստատում — Եթե ինչ ուրիշ, ան ալ չէ՞ որ կ'ըսէ Բիւրեղ իմ ալ ձեզի:

Ապա կ'անցնի ինքնին ինչպէս որ ըսինք ի սկզբան: Ես ալ ձեզի կ'ըսեմ. Ես ալ ձեզի կ'ըսեմ. Ես ալ ձեզի կ'ըսեմ.

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

Համաճայն խորհրդային մամուլի Թաս դործակալութեան, Խրուշչեւ ըսած է նաեւ.— «Մենք, Ռուսեր, Ուկրանիացիներ, Պելոռուսեր, Հոգախներ եւ Հայեր բարեկամաբար պիտի ընդունինք Այզընհաուըրը: Իրեն պիտի հրամցնենք մեր ազգային ըմպելին՝ Էվաս, մեր կովկասեան շաշլիքը, մեր ուզպէկ փիլաֆը»:

ԺՐՆԵԻԻ ԶԵԿՈՅՑԸ

Ինչպէս դրած էինք, Ժրնեւի ժողովը վերջացաւ եւ շատ կարճ պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակուեցաւ, որուն մէջ կ'ըսուի թէ ժողովին մասնակցողները յայտնած են իրենց տեսակէտը օրակարգի հարցերուն շուրջ: Վիճաբանութիւնները օգտակար եղած են ապագայ բանակցութիւններու համար:

Վերջին անդամ մը Արտաքին Նախարարները խօսք առած են, Հերթըը (Ամերիկա) ցաւ յայտնած է որ Խորհ. Միութիւնը երբեք նկատի չէ առած առեւտրական ծրագիրը Գերմանիոյ վերաբերմամբ, «որովհետեւ զիտէր թէ նման վերամիացում մը արեւելեան Գերմանիոյ համայնավար վարչաձեւին վախճանը կը նշանակէ»:

Կրոմիքօ (Խ. Միութիւն) չէ՛տեց թէ առաջին անդամ ըլլալով երկու Գերմանիաներու ներկայացուցիչներ ներկայ եղած են զերմանական հարցերու քննութեան: Լօյտ (Անգլիա) կը կարծէ թէ մթնոլորտը պայծառացած է, մինչ Քուոմը Միւրվիլ (Ֆրանսա) կը մտածէ թէ համաձայնութիւն չդոյանալուն բուն պատճառը արեւելեան Գերմանիոյ վարչաձեւին ապագան է:

Ամերիկեան լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, Խրուշչեւը Ամերիկա հրաւիրելու որոշումը տրուած էր Ժրնեւի ժողովին առաջին մասէն անմիջապէս ետք եւ հրաւէրը փոխանցուած Խորհ. Միութեան վարչապետին՝ ժողովին երկրորդ արարին առաջին օրերուն:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Միջազգային մամուլը ընդհանուր ձեւով գոհ է Այզընհաուըրի եւ Խրուշչեւի փոխայցելութիւններէն, բայց զանազան մեկնութիւններ կուտայ:

Քարբֆուրի մէջ նախկին վարչապետ՝ Ժորժ Պիտօ կը գրէ.— Քանի մը չաբաթ առաջ հարցուցի Արտաքին Նախարարին թէ ի՞նչ կարծեր որ վախճանած ժողովի մը զանազան սիրամարգապարերու ետին, արդեօք դէպի երկուքի ժողովի մը կ'երթանք: Պատասխանեց թէ նման մտացում մը անիրական եւ անհաւանական կը դանէր: Այս ամբողջը կը նշանակէ ազատ աշխարհի անձնատուութեան սկիզբը:

Ժողովրդական Զինաստանի «Ժողովուրդի Օրաթերթը» կը գրէ.— Խորհ. Միութիւնը միշտ խաղաղ դոյակեցութիւնը պաշտպանած է, մինչ Ամերիկա ասոր ճիշդ հակառակ դիրք մը որդեգրած է: Արդեօք Միացեալ Նահանգները անկե՞ղծ են:

Զուիցերիոյ նոյէ Ցիւրխըր Ցայթուն(անկախ) վստանգաւոր կը նկատէ Խորհ. Միութիւն – Միացեալ Նահանգներ երկկողմանի յարաբերութիւնները: Կը չեշ – տէ թէ յաճախ ըսուած է որ եթէ Ատլանեան Ուխտի անդամ պետութիւննե – րէն մէկը սկսի առանձին ուղղակի յարաբերութեան մտնել Մոսկուայի հետ, կրնայ Արեւմտեան Դաշնակցութեան վախճանը յառաջացնել:

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈՒԼԻ եւ Այզընհաուըրի հանդիպումին թուականը ցարդ յայտնի չէ: Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը թելադրած է Այզընհաուըրի որ եթէ կրնայ քիչ մը յետաձգէ իր այցելութիւնը որովհետեւ Տը Կոլ ուրիչ յանձնառութիւններ ունի այդ թուականին (Օգոստ. 27ին Ալժէ պիտի երթայ):

ԼԱՈՍԻ մէջ կացութիւնը աւելի ծանրացած է: Անգլիոյ Արտաքին Նախարարութեան բանբերը յայտարարած է թէ Լաոսի կառավարութեան ամբաստանութիւնները Վիէթմինի դէմ, հաստատուած են: Արդարեւ ըմբոստներու մօտ չեխ եւ չին դէնքեր գտնուած են: Կռիւները կը շարունակուին:

ՔԱՐԱՔԱՍԻ մէջ (Վենեզուէլա) խռովութիւններ պատահած են, որոնց հետեւանքով երեք հոգի մեռած եւ 236 հոգի վիրաւորուած են:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչապետը՝ Խրուշչեւ փետրին պիտի երթայ Հոկտեմբերին, ներկայ ըլլալու համար համայնավար Չինաստանի յեղափոխութեան տասներորդ տարեդարձին:

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄՕԼԵԱՆ, ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԽԱՉԵԱՆ, ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՊԷՉԻԿԹԱՇԼԵԱՆ, ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԹՈՓՈՒԶԵԱՆ ԵՒ ԶԱՒԱԿՆԵՐԸ, ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Ժ. ՏԱՄԼԱՄԵԱՆ ԵՒ ԶԱՒԱԿՆԵՐԸ, ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Ա. ՄՕԼԵԱՆ, Պ. Հ. ՄՕԼԵԱՆ, ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Ա. ՊԱՂԱԼԵԱՆ (Ամերիկա), ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԹԻՒՂՊԵԱՆ ԵՒ ՂԱՒԱԿԸ (Արժանթին), ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՃԷՊԷԼԵԱՆ ԵՒ ՂԱՂԻԿԸ (Ամերիկա), ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԹԱԹԱՐԵԱՆ, ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱԺՏԷՐԵԱՆ ԵՒ ՂԱՒԱԿՆԵՐԸ, ԻՆՉՊԷՍ ՆԱԵՒ ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ, Վ., Յ., ԵՒ Վ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ, ՊՕՂՈՍԵԱՆ, ԽԱՉԵԱՆ, Ա. ՍԵՐՃԱՆԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐԸ ՅԱՒՈՎ ԿԸ ԾԱՆՈՒՑԱՆԵՆ ԻՐԵՆՑ ՄՕՐ, ՄԵԾ–ՄՕՐ, ՔՐՈՂ, ՀՕՐԱՔՐՈՂ, ՄՕՐԱՔՐՈՂ, ՊԱՐՄՈՒՀԻՆ ԵՒ ԱՂՂԱԿԱՆԻՆ՝*

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆԻ

կսկծալի մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանը, 18 պիս, Ալէ Վելետա, Վիլմոմպլը, 95 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս չաբաթ (Օգոստ. 8) ժամը 15ին:

Հասաքուիլ իր բնակարանը:

Հաղորդակց. միջոցներ.— կառ տը լ'Էսթէն կառախումբ ժամը 14,20ին. իջնել Բէնսի–Վիլմոմպլը, կամ Մոնթրէօյի քաղաքապետարանէն առնել 121 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Վիլմոմպլի քաղաքապետարանը:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստան, Երեւան–Կոտայքի շրջան, Բաշ գիւղացի Յոլակ Մնացականեան կը փնտռէ իր եղբայրները՝ Վարդան, Արտաշէս եւ Աբրահամ Շահումեան, որոնցմէ բաժնուած է Բ. համաշխարհային պատերազմին տեղի ունեցած կռիւներու ընթացքին:

Տեղեկացնել «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

Կը խնդրուի արտասահմանի հայ թերթերէն հրատարակել:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանին համար, 1) Նախապատրաստական 8–7րդ դասարաններուն համար իրրեւ ուսուցչուհի հայ օրիորդ մը, որ Ֆրանսական բարձրագոյն կրթութիւն ստացած ըլլայ. ի հարկին գիշերօթիկ:

2) Աչխատող կին մը, իրրեւ օդնական խոհարարուհի:

Դիմել վարժարան, դրաւոր, տալով անուն, տարիք եւ հասցէ:

1 Bld. du Nord - Le Raincy
Seine-et-Oise

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer - Paris (9e)
Tél. : PRO vence 64-90

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԻՆՈՒՆ ՏԱՐԵԴԻՐՔԸ.— Կարօ Գէ – որգեանի, 1959, Զ. տարի, լաթակազմը՝ 1706 Ֆրանք, թղթակազմը՝ 1400 Ֆր., 640 էջ, մաքուր տպագրութիւն, բազմաթիւ նկարներով (Ֆրանսահայ գաղութին մասին միայն 182 էջ) թղթատարի ծախք՝ երկու հարիւր Ֆրանք:

ՅՈՎՒԱՋՈՐԻ ԳԵՐԻՆԵՐԸ, Վ. Անանեան (արկածային վիպակ) տպ. «Ցուսաբեր», Գահիրէ, 1959, էջ 558: Գինը՝ 900 Ֆրանք:

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ, տպ. «Ցուսաբեր», Գահիրէ, 1959, էջ 169, գին 400 Ֆրանք:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒԻՄԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ
ՕԳՈՍՏՈՍ 16ԻՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ

Մեր բաժանորդները որ կը փափաքին առժամապէս, նոր հասցէի մը ստանալ թերթը պէտք է զրաւոր դիմեն վարչութեան: Փոխելի թուականէն զոնէ երկու օր առաջ, պէտք է տան ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆԵՐԸ, վճարեն հարիւր ֆրանք փոփոխութեան համար եւ նորոգած ըլլան իրենց ընթացիկ բաժանորդագրութիւնը:

Այս պայմանները չկատարող դիմումներուն զոհացում պիտի չտրուի. նոյնպէս՝ նկատի պիտի չառնուին միայն հեռաձայնով կատարուած հաղորդումները, որոնք կրնան անունի եւ հասցէի սխալներ ըստեղծել:

Մեր հատազնորդ ընթերցողներուն համար, արձակուրդի բացառիկ միամսեայ բաժանորդագրութեան գինն է 600 Ֆր.:

×

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր հատարիմ բաժանորդներէն որ փութան կատարել իրենց վճարումները, դիւրացնելու համար վարչութեան գործը:

Շնորհակալութիւն այն բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ պարտաճանաչ վճարումներով կ'օժանդակեն թերթին կանոնաւոր հրատարակութեան:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒՒՐ

Տիկին Պաղճեանի մահուան առթիւ Վիլմոմպլի իր բարեկամները 1500ական Ֆրանք կը նուիրեն կարմիր եւ կապոյտ Խաչերուն: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ժողովուրդի դիւրութեան համար Մարսէյլի Առաջնորդարանը առժամապէս փոխադրուած է՝

26, Rue des Convalescents Tél. : 20-57-58

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՕՆ

Կազմակերպուած Փարիզի եւ շրջակայքի Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերութեան կողմէ, տեղի պիտի ունենայ 11 Հոկտ. 1959, ժամը երեքին:

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

Նկատի ունենալ այս թուականը:

---

nuit et jour

snack-self service-glacier

Ses plats chauds ou froids
Sa terrasse face à la mer
Glaces, patisseries maison

Galeries de l'Eden - Beach
JUAN - LES - PINS

ՀԱՆԱՍՈՐԻ 62ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

կը տօնուի Նիսի մէջ նախաձեռնութեամբ

Հ. Յ. Դ. Գէորգ Զաւուշ խումբին

Հովանաւորութեամբ

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Երջ. Կոմիտէին

Կիրակի 9 Օգոստոս, ամբողջ օրը

"LES CENT CHÊNES"

CAMPING CHEZ M. ODDO, ST-JEANNET

Առնել Սէն–Լօրան ու Վաէն Սէն–Ժանէլի ճամբան եւ Սէն–Ժանէ չհասած դէպի աջ չեղիլ եւ հարցնել Սան Շէն: Մասնաւոր օթոբար մը ճամբայ կ'ելլէ Փլաս Մասէնայէն ժամը 9ին եւ կը հասնի Մատելէն 9,30ին: Երկրորդ օթոբար մը ժամը 14,15ին: Աւտոմէ գատ կան տէ գ'Օբոպիւսէն առնելՍէն–Ժանէի օթոբարը կը նախագահէ ընկ. ՇԱՀԱՆ ՋՕՏԵԱՆ

կը բանախօսեն

ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

ՃՈՒԽ ՊԻՐՃԻ *ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է*

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Էքս–լէ–Պէն

16 Օգոստոս. կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, ամէն տարուան պէս պիտի կատարուի դաշտահանդէս Թէլէֆերիճի մեկնակէտի մօտակայ Լա Շօմիէռ սրճարանի կից դաշտերուն վրայ:

Առաւօտուն Ս. պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն, մատուցմամբ Օշին վարդապետ Նիկոլեանի:

Ճաշէն վերջ գեղարուեստական բաժին, անակնկալներ եւ ճոխ վիճակահանութիւն: Հատոյքը պիտի յատկացուի երիտասարդ սերունդի համար եկեղեցական արարողութիւններու գրքոյկի մը հրատարակութեան հայերէն եւ ֆրանսերէն:

Անոնք որ կը փափաքին նաւթապէս կամ բարոյապէս օգտակար ըլլալ այս ձեռնարկին, կրնան դիմել Էքս–լէ–Պէն, Օթէլ Տը լա Կոռթ, Ա. Բամպուքճեանի:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փոն ար Շերիի մէջ, նախաձեռնութեամբ Սթռասպուրգի Հայրենակցական Միութեան: Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն Լա Փլէճի Պ. Դրակոսի ծառաստանին մէջ:

Մուտքը ազատ է:

ԼԻՈՆ

Լիոնի մէջ Ս. Աստուածածնայ տօնը կը կատարուի 16 Օգոստոսի կիրակի օրը: Այս առթիւ մասնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի, յետ պատարագի աւանդական խաղողի օրհնութիւնը տեղի պիտի ունենայ. նոյն առեն մատաղօրհնութիւն պիտի կատարուի: Ամէն անոնք որ կը փափաքին մատաղին մասնակցիլ, կրնան իրենց մասնակցողի դումարները յանձնել եկեղեցւոյ բանկալը՝ փոխան ստացագրի:

Օգոստոս ամառուան ընթացքին

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)

ԲԱՑ Է ՄԻԱՅՆ ԿԷՍՕՐԻ ՎԵՐՋ

ԺԱՄԸ 2 –6,30

ՓԱԿ Է ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Պատարագ՝ այս կիրակի, Սէն Ժէրմէն, ժամը 9,30ին: Ռիւ Ժէմափ՝ ժամը 10,45ին: Պիտի քարոզէ Խոր–էէ–Մուլինոյի նոր ձեռնադրուած հովիւը՝ Վեր. Արմենակ Միսիրեան:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10·45, կը խօսի Պատուելի ԳԱՅԱՃԵԱՆ

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՇԱԲԱԹ
8
ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI
8 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8464 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4365

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԻԶԱՆԵՐՈՒ ՁՆՋՈՒՄԸ

Վերջին տասնեւհինգ տարիներու ըն-թացքին զաղթականներու թիւին աճման հետ բարւոքեցաւ նաեւ անոնց իրաւական վիճակը:

«Գաղթական»ը «պանգաուելի քանակու-թիւն» մը չէ այսօր, ինչպէս էր երէկ: Պետութիւնները այժմ ուելի արժէք կու-տան անոնց:

Տարբեր է պարագան «հայրենադարձ»-ներուն (Ափաթրիտ, Հայմաթլոս), որոնք զուրկ են «գաղթական»ներու վայելած բազմաթիւ առաւելութիւններէն:

Այս երկրին մէջ «գաղթական»ը հետ-զհետէ տեղացիներու հաւասար իրաւունք-ներ վայելելու ճամբուն մէջ մտած է եւ ուելի յարդի է քան այն սովորական օ-տարականը, որուն երկրին հետ փոխա-դարձութեան համաձայնագիրը չէ կնքած Ֆրանսա:

«Գաղթական»ը իրաւունք ունի աշխա-տելու և ընկերային օրէնքներէն օգտուե-լու — ընտանեկան նպաստ, ծերութեան թոշակ եւայլն ստանալու:

Հայկական ծերանոց մտնելու իրաւունք ունին անոնք որ «գաղթական» են: Այդ պատճառով ալ կան տարեց հայրենակից-ներ, որոնք իրենց օտար հպատակութիւնը կը լքեն՝ «գաղթական» դառնալու հա-մար:

Քանի մը տարիէ ի վեր ընդունած է նաեւ «Նանսէնեան դրոշմանիշ»ը, որ պարտա-դիր կերպով կը փակցուէր հայ եւ ուրիշ գաղթականներու ինքնութեան թուղթին վրայ եւ որուն հասոյթը կը բաշխուէր դրամատան բարեսիրական կազմակերպու-թեանց:

Երկու տարի առաջ չորս երկիրներ — դաշնակցային Գերմանիա, Պելժիա, Հո-լանտա եւ Լիւքսանպուրկ — երթեւեկի համար «վիզա»յի պարտաւորութենէն ազատ կացուցած էին գաղթականները:

Այժմ ուրիշ երկիրներ ալ վիզա չեն պահանջեր անոնցմէ:

20 Ապրիլ 1959ին տասնեմէկ պետու-թիւններ ստորագրեցին 12 յօդուածէ բաղկացեալ «Եւրոպական համաձայնա-գիր» մը, որով կը ջնջեն «վիզա»ն՝ դիւ-րացնելու համար իրենց երկիրներուն մէջ հաստատուած գաղթականներու երթե-ւեկը:

Ատոնք են՝ Գերմանիա, Ցունաստան, Իսլանտա, Իրլանտա, Իտալիա, Լիւքսան-պուրկ, Հոլանտա, Նորվեկիա, Շուէյտ, Թուրքիա եւ Անգլիա:

Եւրոպական Խորհուրդի անդամ ուրիշ պետութիւններ ալ հրաւիրուած ըլլալով մասնակցելու այս համաձայնագրին, Ֆրանսայի նախարարական Խորհուրդը 15 Յուլիսին ընդունեցաւ հրամարակ մը (թիւ 59-875), որ հրատարակուեցաւ պաշ-տօնաթերթի Յուլիս 24ի թիւին մէջ, ինչպէս գրեցինք (Յառաջ, 26 Յուլիս):

Հաւանաբար ուրիշներ ալ պիտի հետե-ւին Ֆրանսայի օրինակին:

Համաձայնագրին յարող երկիրներէն մէկուն մէջ հաստատուած գաղթական մը կրնայ միւս երկիրներէն մէկը երթալ՝ առանց վիզայի եւ մնալ երեք ամիս, եթէ խնդրոյ առարկայ երկիրներու քաղաքա-ցիներուն համար պայմանաւորութիւն չունի առանց վիզայի ճամբորդելու փոխադարձութիւ-նը: Պայման է ունենալ օրինաւոր անձ-նագիր մը:

Գաղթականը կրնայ իր երթալիք երկ-րին մէջ երեք ամիսէն աւելի բնակելու վիզա ուզել: Կրնայ նոյնիսկ դաշնագիրը ուրիշ երկրի մը մէջ հաստատուիլ եւ հոն «չհարթեր գործունէութիւն» ունենալ: Այսինքն ապրուստ ճարելու համար որեւէ աշխատանք կատարել:

Յառաջիկային Եւրոպական Խորհուրդի ոչ-անդամ պետութիւնները ալ պիտի հը-րաւիրուին յարելու այս համաձայնա-գրին, մեծապէս դիւրացնելով գաղթա-կաններու գործը:

Համաձայնագրին մէջ երկու յօդուած-ներ որոշ սեղմումներ կը նախատեսեն:

Ըստ 4րդ յօդուածին, հիւրընկալ երկրի գաղթականները բնակութեան իրենց մէջ ենթակայ պիտի ըլլան օտարականնե-րու յատուկ տեղական օրէնքներուն: Ա-կէ զատ, դաշնագիր կողմերէն իւրաքան-չիւրը իրաւունք պիտի ունենայ «անբաղ-ձալի»ներու մուտքն ու բնակութիւնը մերժելու:

Աւելի ծանրակչիռ է 7րդ յօդուածը, ո-րուն համաձայն դաշնագիրը կողմերը ի-րաւունք կ'ունենան «հանրային ապահո-վութեան» կամ «հանրային առողջապա-հութեան» նկատումներով անմիջապէս չդործադրելու կամ առժամաբար կասե-կախելու համաձայնագրին արամադրու-թիւնները, այդ մասին անմիջապէս լուր տալով Եւրոպական Խորհուրդի ընդհա-նուր քարտուղարին:

Օգտուելով այս 7րդ յօդուածէն, Թուր-քիա կը չարունակէ մերժել Հայերու մուտքն ու երեք ամիս բնակութիւնը՝ ա-ռանց վիզայի:

Նոյնիսկ Ֆրանսական քաղաքացի դար-ձած Հայերուն կը պարտադրէ «Հարցա-րան» լեցնել, յետ քննութեան միայն մուտքի իրաւունք տալու համար անոնց:

Փարիզի ոստիկանական տեչութիւնն ալ կը չարունակէ հայ գաղթականներու անցագրին վրայ չեչտել թէ կարելի չէ առով Թուրքիա եւ Խորհրդային Մի-ութիւն ճամբորդել:

Ե՞րբ պիտի վերնան այս արգելքները:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ ՄՏԱՀՈԳ ԵՆ ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԽՕՍՔԵՐԷՆ

Խորհրդային Միութեան վարչապետին մամուլի ասուլիսը մեծապէս մտահոգած է ամերիկեան քաղաքական շրջանակները: Քանի մը օր առաջ երկու դեկավարներու հանդիպումը կարծել կուտար թէ մթնո-լորտը պայծառացած է եւ ի մօտոյ, ջի-ղերու պատերազմը կրնայ վերջ դնել:

Նիւ Եորք Թայմզ խմբագրականով մը կը յայտնէ թէ Խրուշչեւ մտադիր է Այ-զընհաուըրի առաջարկել խաղադրութեան այնպիսի ծրագիր մը Խորհ. Միութեան հետ, որուն միակ հետեւանքը պիտի ըլ-լար անջատել Միացեալ Նահանգները իր դաշնակիցներէն, այսինքն խախտումը Ատլանտեան Ուխտին: Այս ձեւով, կը չա-րունակէ ամերիկեան օրաթերթը, ճամ-բան պիտի բացուի համաչխարհային նոր նո-ւաճումներու: կասկած չկայ անշուշտ ամերիկեան հանրային կարծիքին համար որ Այզընհաուըր տեղի չի կրնար տալ բայց զաղափարն իսկ մտահոգիչ է, եւ անոր միակ դարմանը՝ արեւմտեան վե-րին ժողովի գումարումը:

Թայմզ չուզեր դիտնալ նոյնիսկ թէ ի՞նչ բանի պիտի ծառայէ նման հանդիպում մը, ուր առաջուընէ յայտնի է թէ Այզըն-հաուըր պիտի մերժէ Խրուշչեւի առա-ջարկները, բայց կը կարծէ որ Այզըն-հաուըր վտանգաւոր թակարդի մը մէջ ինկած է:

Միւս կողմէ ամերիկեան մամուլը մը-տահոգ է Խրուշչեւի ըլլալիք ընդունելու-թենէն: Չի մտածեր անշուշտ թէ կրնայ մահափորձ մը պատահիլ, բայց Ամերի-կայի ժողովրդավար իշխանութիւնները չեն կրնար արդիւնել լուռ ցոյցերը: Արդէն տարադիր Հունգարներ պատրաստուած են տղանոցելու ցուցատախտակներով: Այս բոլորը կը մտահոգէ նաեւ ոստիկա-նութիւնը եւ իշխանութիւնները: Հանրա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԺԱՆԹինի մէջ, Ներքին Նախարա-րութեան որոշումով, համայնավար կու-սակցութիւնը արտօրէն յայտարարուած է: Երեք ամիս առաջ, «Լա Հորա» օրա-թերթին հրատարակութիւնը արգիլուած էր: Այժմ ալ համայնավար կուսակցու-թեան եւ 11 «զուգահեռական» կազմա-կերպութիւններու գործունէութիւնն է որ արգիլքի կ'ենթարկուի: Կառավարութիւ-նը արգիլած է նաեւ համայնավար 15 ու-րիշ հրատարակութիւններ: Ներքին Նա-խարարութեան ապահովութեան սպա-սարկութիւնները երեւան հանած են հա-մայնավար դեկավարներու պատրաստած ծրագիրը՝ երկրին մէջ խռովութիւններ ստեղծելու համար: 25 ահաբեկիչներ ձերբակալուած են իրրեւ պատասխանա-տու Պուէնոս-Այրէսի մէջ կատարուած վերջին մահափորձերուն:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին Նախարարու-թիւնը պաշտօնապէս կը հաղորդէ որ Քուվ տը Միւրվիլ տեսակցութիւն մը պի-տի ունենայ Սպանիոյ Արտաքին Նախա-րար Քաստիէլլայի հետ՝ Հոկտ. 24ին:

ՊԵՐԼԻՆԻ Ֆրանսական զօրաբաժնին հրամանատար Լաքոմ յայտարարած է «Տեր Թակ» օրաթերթին.— «Պերլինի Ֆրանսական ուժերը նուազեցնելու խնդիր չի կրնար ըլլալ· այս մասին Փարիզի ի-րատասու իշխանութիւնները պէտք եղած ապահովութիւնը տուած են: Արեւմտեան Պերլինի մէջ Ֆրանսական զրաւման զո-րաբաժինը 1500 հոգիէ բաղկացած է»:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ նոր դեսպան մը նշանակեց Արաբ Միացեալ Հանրապետու-թեան մօտ: Նորընտիր դեսպանը՝ էրս-ֆէվ, դիւանագիտական ասպարէզին կը պատկանէր եւ այժմու վարիչն էր Արտա-քին Նախարարութեան Միջին Արեւելքի բաժնին:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ հոգեւոր պետը՝ կարդի-նալ Սաւֆան Վիսինսքի չնորհակալու-թեան նամակ մը յանձնեց Միացեալ Նա-հանգներու փոխ – նախագահ Ռիչըրտ Նիքսընի: կարդինալը իր երախտագիտու-թիւնը կը յայտնէ ամերիկացի ժողովուր-դին այն օժանդակութեան համար զոր բերած է Լեհաստանի եկեղեցիին:

ՓԱՐԻԶԻ կեդրոնական վաճառանոցը մեծ աւերի ենթարկուեցաւ հրդեհի պատ-ճառով: Կէս գիշերին, հրդեհը ծագած է ծրարումի փայտէ սնտուկներու համբա-րին մէջ, շատ հաւանաբար ծխողի մը ան-զգուշութեամբ: Հակառակ մայրաքաղաքի 9 խումբ հրշէջներու անմիջական ջանքե-րուն, հրդեհը տեւած է երեք ժամ: Փլա-տակներուն տակ մինչեւ հիմա գտնուած են վաճառանոցին պահակն ու հինգ թափառիկի ածխացած դիակները: Ըստ ոստիկանապետութեան «եթէ հրդեհի պահուն հովն ուելի ուժով եւ այլ ուղ-ղութեամբ փչած ըլլար, ամբողջ թաղը վտանգուած եւ, գիշերային այդ ժամուն գոհերուն թիւը շատ ուելի մեծ պիտի ըլլար»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅի ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ խորհրդային բժիշկ մը՝ Եօքով Օպռո-նիչսքի, յաջողած է քննական նոր միջոց մը գտնել խլիրդին նախնական ախտա-ճանաչումին համար: Օպռոնիչսքիի նո-րահնար միջոցը հիմնուած է այն հատ-կութեան վրայ, որ խլրդաւորին արիւնը սովորականէն ուելի արագ կը մածանի: Գիտնականը հնարած է նաեւ մասնաւոր դործիք մը, որուն չնորհիւ քննութիւնը կը կատարուի հազիւ քանի մը կաթիլ ա-րիւնով: Ըստ ատրուած լուրին, քննական այս նոր միջոցը «անվրէպ» է եւ արդէն իսկ ակնկալուած յաջողութեամբ փորձ-ուած 4·500 հիւանդի վրայ: Միջազգա-յին գիտական աշխարհը՝ գիտնականին տալիք բացատրութեանց կը սպասէ:

ՎԱՐՁԱՊԵՏ ՏԼԳՐԻ հինգշաբթի օր Ա-ժերիա գնաց ուր երեք դլխաւոր հարցե-րով պիտի զբաղի.— ա) Կոնստանդինի ծրագրին իրագործումը, բ) Վարչական հարցեր, գ) Զինուորական կացութիւնը:

ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ համայնա-վար օրաթերթը՝ Ֆրայհայթ (ազատու-թիւն) կը հաղորդէ որ առեւտրական մը՝ ՕՔԹօ Պոօմը 10 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, որովհետեւ պաշտօ-նական անձնաւորութեանց (Նեհրու, Նասր, եւլն.) նամակները գրած էր ուր կը դանդատէր վարչաձեւէն, եւ կանոնաւո-րար մտիկ կ'ընէր Պի-Պի-Սիի (անգ-լիական ձայնասփիւռ) հաղորդումները:

ԹԱՑՓԷի խորհրդարանը օրէնք մը քուէարկեց որուն համաձայն ճակատ դանուող չին ազգայնական զինուորներու կիները եւ նշանածները պարտին հաւա-տարիմ մնալ: Պատժական միջոցներ ձեռք առնուած են նաեւ այն այրերուն հան-դէպ, որոնք սիրային յայտարարութիւն-ներ կ'ընեն այդ կիներուն:

ՓՐԻՍԹըն ՍԹՐՐՃԻՍ ամերիկացի թա-տերագիրը մեռաւ պուէնոսի աւեհակի մը մէջ, 61 տարեկանին՝ սրտի տագնապէ: Հեղինակն էր նաեւ կարգ մը ժապաւէն-ներու:

26 ՆՈՐԱԳԻՐՆԵՐ ԿԸ ԽՏԱՑՆԵՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՇԱՐՔԵՐԸ ԼԻԲԱՆԱՆի ՄԷՋ

Հինգշաբթի, Յուլիս 23ին, տեղի ունե-ցաւ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ կոմիտէութեան ընդհ. ժողովը, չրջանի ակումբին մէջ:

Ժողովին բացումը կատարեց Կոմիտէի հերթապահ ընկ. Համազասպ Տէր Խաչա-տուրեան, որ հրաւիրեց 26 նորագիրները, կատարելու իրենց երդման արարողու-թիւնը:

Կնքահայրութիւնը ստանձնած էր ընկ. Կ. Սասունի, որ նորագիրներուն բացա-տրեց Դաշնակցականի մը ծանր պարտա-ւորութիւնները եւ անկէ պահանջուող զոհողութեան ոգին, որ հիմը կը կազմէ մեր կազմակերպութեան:

Խօսք առաւ նաեւ ընկ. Տոքթ. Ե. Գոն-եալեան, որ չնորհաւորելէ ետք նորա-գիրները, թելադրեց ըլլալ արթուն պա-հակը հայ ժողովուրդի արժէքներուն:

ծրագրին իրագործումը, բ) Վարչական հարցեր, գ) Զինուորական կացութիւնը:

ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ համայնա-վար օրաթերթը՝ Ֆրայհայթ (ազատու-թիւն) կը հաղորդէ որ առեւտրական մը՝ ՕՔԹօ Պոօմը 10 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, որովհետեւ պաշտօ-նական անձնաւորութեանց (Նեհրու, Նասր, եւլն.) նամակները գրած էր ուր կը դանդատէր վարչաձեւէն, եւ կանոնաւո-րար մտիկ կ'ընէր Պի-Պի-Սիի (անգ-լիական ձայնասփիւռ) հաղորդումները:

ԹԱՑՓԷի խորհրդարանը օրէնք մը քուէարկեց որուն համաձայն ճակատ դանուող չին ազգայնական զինուորներու կիները եւ նշանածները պարտին հաւա-տարիմ մնալ: Պատժական միջոցներ ձեռք առնուած են նաեւ այն այրերուն հան-դէպ, որոնք սիրային յայտարարութիւն-ներ կ'ընեն այդ կիներուն:

ՓՐԻՍԹըն ՍԹՐՐՃԻՍ ամերիկացի թա-տերագիրը մեռաւ պուէնոսի աւեհակի մը մէջ, 61 տարեկանին՝ սրտի տագնապէ: Հեղինակն էր նաեւ կարգ մը ժապաւէն-ներու:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՌԵՐԳԸ

(Hymne National)

Ամէն երկիր ունի երկու զերազոյն խորհրդանշան՝ Դրօշը եւ ազգային փառ-երգը:

Տարիներէ ի վեր, խումբ մը միջազգա-յին երաժշտասէրներ բաղդատելէ ետք զանազան երկիրներու ազգային փառերգ-ներու եղանակները, բառերու ոգին, ե-րաժշտական կառոյցը, չափական ու յան-գուցիչ տարրերը, հասած են այն եզրա-կացութեան թէ աշխարհի ամէնէն ա-րինքնող փառերգը Ֆրանսականն է՝ Մարսէյեզը:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Երբ վաղը ՅԱՌԱՋը բանաք, ռումբ մը պիտի պայթի...

Ռմբարձակ հերոսին անունը՝

ԿՈՄՄ
ՓԼԱՈՒՍ ՖՈՆ ՇԹԱՈՒՖԷՆՊԷՐԿ

Սթափնկրատէն միջեւ Թունուզ, հայրե-նիքին համար մէկ աչքն ու թեւը կոր-սընցնելէ ետք՝ կեանքը զոհեց Հիթլէրն սպաննելու համար:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ

... ԵՒ ՀԻԹԼԷՐ ՁՄԵՌԱՒ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

"ՀԱՅ ԵՒ ՀՆԴԿԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐԻ ԱՆՑԵԱԼԻՑ"

Հայ եւ հնդիկ ժողովրդների բարեկամական կապերն ու յարաբերութիւնները հազարաւոր տարիների անցեալ ունին. դրանք այնքան հին են, որքան հին են այդ ժողովուրդները:

Ամէնից հնագոյն տեղեկութիւնը հայ եւ հնդիկ ժողովրդների յարաբերութիւնների մասին պահուել է Քսենոփոնի (430–355 թ.թ. Ն. Ք.) «Կիւրոսլեկիա» աշխատութեան մէջ: Համաձայն այդ հետաքրքիր տեղեկութեան, Հայերը յաճախ էին լինում Հնդկաստանում, ուր նրանք մտնում էին զինուորական ծառայութեան մէջ: Կան նաեւ մի շարք ուրիշ տեղեկութիւններ հին շրջանի հայ-հնդկական յարաբերութիւնների վերաբերեալ:

Հայկական աղբիւրներում բարեկամական այդ կապերի մասին առաջին յիշատակութիւնը վերաբերում է Տարօնի դաւառը (7րդ դար) վերադրուող «Պատմութիւն Տարօնոյ» աշխատութեան մէջ: Նրանում հաղորդուած տեղեկութիւնը հետեւեալն է.—

Երկու հնդիկ իշխաններ՝ Դեմեար եւ Գիսանեն դաւադրութիւն են կազմակերպում իրենց թագաւորի դէմ. դաւադրութիւնը երեան է գալիս եւ նրանք իրենց ցեղակիցով փախչում եւ ապաստանում են Հայաստան: Այդ ժամանակուայ Հայաստանի գահակալ Վաղարշը (Տրդատ 1ին՝ 66–100 թ.թ.) սիրալիր ընդունելութիւն է ցոյց տալիս հնդիկ փախստականներին եւ որպէս բնակավայր տրամադրում է Տարօնի դաւառը: Հայաստանում նրանք զաղթավայր են ստեղծում, որը գնալով մեծանում է եւ լինքնուրոյն դառնում: Հնդկական համայնքները Տարօնում ստեղծում են իրենց սեփական քաղաքը՝ Վիշապ անունով: Նրանք Աշտիշատի հեթանոսական հայկական տաճարներում կանոնակնում են իրենց աստուածների արձանները:

Յետագայում հնդկական համայնքներ են հաստատուում նաեւ Քարկէ կոչուող լեռների լանջերին, որոնք յայտնի էին իրենց ընզարձակ մարգագետիններով: Այստեղ Հնդիկները, պատմիչի վկայութեամբ, հիմնում են հնդկական երկու մեհեան:

Կարճ ժամանակում Հնդիկները Հայաստանում կառուցում են Կուառա, Մեհեաս, Կեղք, Հոռենաս, Սորնի, Բաղու, Բրեխտումբ եւայլն, թուով քսան աւանները, որոնք բոլորն էլ մեհենապատկան էին: Դրանցից մեծ մասը իրենց անուն-ները պահպանել էին նոյնիսկ մինչեւ անցեալ դարի կէսերը:

«Պատմութիւն Տարօնոյ» աշխատութեան մէջ հետաքրքիր տեղեկութիւն է հաղորդուում նաեւ Հայաստանում բնակուած հնդկական համայնքի անդամների թուի մասին: Այն հասնում էր աւելի քան 15·000ի: Հնդիկների թիւը այնքան չատ է եղել, որ նրանք կարողացել էին կազմակերպել ինքնուրոյն զօրախումբ եւ ճակատ առ ճակատ՝ դաշնակցած հեթանոս Հայերի հետ՝ կռուել կառավարական զօրքերի դէմ, երբ նրանց ստիպում էին քոնի քրիստոնէութիւն ընդունել:

Հնդկական համայնքները պահպանուեցին մինչեւ քրիստոնէութեան մուտքը Հայաստան: Յետագայում նրանք ձուլուեցին հայ ժողովրդի հետ: Տարօնում մինչեւ վերջերս գիւղերից մէկը կոչւում էր Հնդկաստան: Բազմաթիւ են Տարօնում հանդիպող Հնդուբեկ, Հնդու, Հնդուխտ-նում անունները: Այնտեղ մեծ սիրով մինչեւ վերջերս էլ ժողովուրդը երդում էր «Հնդուդունով» եւ պարում «պարս դեմեարայ»: Տարօնում եղած ձեռագրերում պահպանուող հին հայկական, նշանագրերի զգալի մասը զարմանալի նմանութիւն ունի Մոհենջո-Դարոյից եւ Թաջմահալից վերցուած հնդկական նշանագրերին:

Հետաքրքիր տեղեկութիւններ հայ-հնդկական յարաբերութիւնների մասին պահում են Ագաթանգեղոսի (5րդ դար), Շերակացու (7րդ դար), Հեթումի (12րդ դար) եւ հայ ուրիշ պատմիչների մօտ:

Հայ-հնդիկ եւ օտար աղբիւրների վկայութեամբ, Հնդկաստանի ծովային ճանապարհը գտնող Վասկո տէ Գամայից հարիւրաւոր տարիներ առաջ, Թովմաս Գանա անունով մի հայ վաճառական ցամաքային ճանապարհով իջել է Հնդկաստանի հարաւային մասերը եւ Մալապարի ծովեզերքում: Նա ամենակարճ ժամանակում կարողացել է չահել Քարնակաբոյի վեհապետ Շիօ-Թիմի համակրութիւնը եւ հաստատուել այնտեղ՝ ստանալով Հնդկաստանի այդ մասում ապատ առեւտուր անելու իրաւունք:

Յետագայ դարերում աւելի եւ յաճախ գտնում Հայերի այցելութիւնները Հինդկաստան: Յատկապէս Շահ-Աբասի գոնադպրից յետոյ սկսում է Հայերի ամբողջական հոսանք դէպի Հնդկաստան: Հիւրընկալ երկրում Հայերը բարձրանում են պօրավարների, քաղաքական գործիչների աստիճանի, գտնում անուանի բանաստեղծներ, պիտնականներ, եւայլն: Երկար տարիներ Սամբահարը եւ Բենգալեան մեծ համութեամբ էր կառավարում հռչակաւոր քաղաքական գործիչ եւ բանաստեղծ Աքպարի որդերդը, Անդրէասի որդի Ջուլ-Գարնան էրմէնին, որի երդերը մտել են հնդկական հռչակաւոր «Ռագամալա» տաղարանը: Գեանջացի Հայ էր «Հնդկական Ֆիրդուսին»՝ Սարմատը, որը յետագայում սրբացուեց Հնդիկների կողմից: Նրա գերեզմանի վրայ կառուցուած մզկիթը մինչեւ այժմ էլ կանգուն է:

Անգլիացի գաղութարարների դէմ՝ 1760–1763 թ.թ. պատուով ու փառքով էր պահում հնդիկ ժողովրդի ապատամբութեան դրօշը Բենգալիացի ապստամբ ուժերի գլխաւոր հրամանատար Գրիդոր Յարութիւնեանը, որը յետագայում ստացաւ Գէորգի խան անունը: Գաղութարարների դէմ Գէորգի խանից բացի կռուում էր հայկական մի փոքր զօրաջոկատ: Ապրատամբների հրամանատարներից յայտնի են նաեւ ուրիշ 12 Հայերի անուններ: Հնդկական աղբիւրների վկայութեամբ, յաղթանակների օրերին Հնդիկները հընդկական դրօշների հետ բարձրացնում էին նաեւ հայկական դրօշներ՝ ի պատիւ իրենց դաշնակից Հայերին:

17րդ դարում մէկը միւսի յետեւից սկսում են երեան գալ հայ գաղթավայրեր՝ Սուրաթում, Զինա-Փաթանում, Աղրայում, Լահոռում, Ակպարաբադում եւ Հնդկաստանի այլ վայրերում: Հայերը ամենուրեք նպաստում էին քաղաքների առեղծմանը: Կալկաթայի հիմնադրմանը Հայերի մասնակցութիւնը այնքան մեծ է եղել, որ նոյնիսկ որոշ պիտնականներ Հայերին համարում են այդ քաղաքի հիմնադիրներ: Հնդկական գրեթէ բոլոր խոշոր քաղաքները՝ Կալկաթա, Մադրաս, Բոմբէյ մինչեւ հիմա էլ ունեն «Հայկական» կոչուող թաղեր, փողոցներ, հրապարակներ:

Հնդկաստանն ու հնդիկ ժողովուրդը յիշում են հայ հին եւ յատկապէս միջնադարեան ձեռագրերում: Հնդկաստանի մասի՛ ընդարձակ եւ մանրամասն, եօթը ընդօրինակութեամբ մի տեղեկութեան հանդիպում ենք Մատենադարանի ձեռագրերում: Անյայտ հեղինակի այս ձեռագրում Հնդկաստանի մասին պահուած տեղեկութիւնն ունի «Անուն քաղաքաց Հնդկաց եւ Պարսից» վերնագիրը: Այս ձեռագրին հիմք է ծառայել 1006–1010 թ.թ. գրած մի այլ ձեռագիր, որը չի պահպանուել: Հայ ճանապարհորդը, որը մօտ 1000 տարի առաջ եղել է Հնդկաստանում, նկարագրել է իր այցելած Լահոռ, Մուլթան, Քաշմիր, Պակալա եւ մօտ 40 այլ քաղաքներ ու կղզիներ: Հայ մատենադիրը համառօտ կերպով բացատրում է քաղաքներ տանող ուղիները, նրանց հեռաւորութիւնները իրարից, նկարագրում է քաղաքը, նրանց բնակիչներին, երբեմն համառօտ կերպով յիշում է Հնդիկների որոշ ծէսերն ու սովորութիւնները, կրօնական դաւանութիւնները:

Ձեռագրերից մէկում համառօտ, բայց հետաքրքիր տեղեկութիւն է պահուել հնդիկ Բրահմինների մասին: Այս բնագրի անյայտ հեղինակը Բրահմիններին նկարագրել է չափազանց դրական գոյներով: Ահա մի հատուած այդ նկարագրութիւնից. «Բրահմինները, որոնք կոչւում են նաեւ Հնդիկներ, մաքուր եւ պարզ, ազնիւ կեանքով են ապրում, նրանցից եւ ոչ մէկը անպատշաճ գործ չի բռնում... Նրանց մօտ չկայ գող ու գաղտնուտ, քանի որ չկայ նաեւ խրատելու կամ պատժելու առիթ: Նրանք ունեն ընդհանուր մի օրէնք, որին հակառակ ոչ ոք չի գնում»:

Շատ վաղուց, դեռեւս 7րդ դարից, Հայերը ծանօթ էին հնդկական դրամականութեանը: Անանիա Շիրակացին դեր ու դրամականութիւն ունեցող ժողովուրդների շարքում թուում է նաեւ Հընդիկներին: Նոյն փաստը հաստատում է նաեւ 8րդ դարի մի ուրիշ հեղինակ՝ Ղեւոնդ պատմիչը:

1430 թուին Թովմա Մեծոփեցու աշակերտներից մէկի կազմած մի հետաքրքիր ձեռագրի մէջ հայկական այբուբենից բացի, ընդօրինակուած են ժամանակի աչքի ընկնող մի շարք լեզուների այբուբենները, այդ թուում եւ Հնդիկների այբուբենը՝ հայերէն տառատիւններով (դժբախտաբար դրա մի մասն է պահպանուել միայն):

Վերջերս Մատենադարանում մեզ յաջողուեց յայտնաբերել Հայերի համար դրուած առնակրիտի հին հնդկերէնի մի պատարիկ. սկզբում հեղինակը տուել է հին հնդկերէնի մեհենապէրները երկու խմբով՝ ձայնաւորները եւ բաղաձայնները: Բաղաձայն մեհենապէրները բաժանուում են եօթը տարբեր խմբերի: Նախ դրուած են հնդկական մեհենապէրները, ապա դրանց հնչիւնները հայերէն տառերով: Թուանշանների պատկերը տալուց յետոյ պատարիկը տուել է ձայնաւորների օգտագործման կանոնները՝ բառի սկզբում, վերջում եւ մէջտեղում: Ցաջորդ մի քանի էջերում համառօտ խօսուում է առնակրիտի քերականական մի քանի կանոնների մասին:

Դասագրքի այս մասի ուշադիր ուսումնասիրութիւնից երեում է, որ դրա քերականական մասը անհամեմատ մեծ է եղել, որը դժբախտաբար չի պահպանուել: Հեղինակը իր դասագրքի առաջին էջերում, համառօտաբար խօսելով քերականական այս կամ այն կանոնի մասին, մատնացոյց է անում դասագրքի յաջորդ էջերը:

Ամբողջութեամբ պահպանուել է դասագրքի բառարանային մասը՝ «Համառօտ բառագիրք առնակրիտ լեզուի»: 120 էջերի վրայ տրուած են մօտ 2000 յաճախ գործածական բառեր:

Բառարանը կազմուած է հայերէն տառերով, ունի հայերէն բացատրութիւն: Երբեմն այս կամ այն բառի հայերէն բացատրութիւնը տալուց յետոյ հեղինակը այդ բառի կողքին աւելացրել է նրա նմանութիւնը այս կամ այն լեզուով՝ լատիներէն, ռուսերէն, վրացերէն, եւայլն:

Մի քանի տեղ բառի ռուսերէն թարգմանութեան կողքին ռուսերէն բաղդատութիւնը դրուած է հայերէն տառերով: Օրինակ՝ փաչ-եփել-պէչ, նաւա-նորնովիյ, նաքշ-եղունդ-նոքոթ եւայլն: Այսպիսի հետաքրքիր նմանութիւններ բազմաթիւ են:

Հնդկաստանի մասին աշխարհագրական հետաքրքիր տեղեկութիւն է պահուել Մատենադարանի թիւ 5026 ձեռագրում՝ հաւանաբար օտար աղբիւրներից քաղուած: Ձեռագրի հեղինակը սկզբում մանրամասն եւ ճիշդ կերպով բնութագրում է Հնդկաստանի աշխարհագրական դիրքը, նրա սահմանները, ափերը ողողող ջրերը, ապա անցնում նրա բնութեան, կլիմայի եւ կենդանական աշխարհի նկարագրութեանը:

Հեղինակը չի մոռացել նաեւ տալ Հնդիկների մարդաբանական կառուցուածքի նկարագիրը, արդուզարդը, հագուստը: Բնակչութեան նկարագրութիւնը տալուց ժամանակ նա բերում է նրանց մասին տարածուած զանազան առասպելներ, ապա գտնում, որ «յոյժ տարակոյս բանք են այս»:

Հերքելով Հնդկաստանի եւ նրա բնակչութեան մասին տարածուած առասպելները, աշխարհագրագէտը բերում է այն տեղեկութիւնները, որոնք ինքը իր աչքով տեսել է. «Զորն որ տեսեալ եմք, զորն որ լսեալ եմք»: «Հնդկաստանն ունի բազում բարգաւաճ գիւղ ու քաղաք... Հընդիկները յոյժ խմաստուն են... խելօք են, առատամիտք, գիտակ ամէն տեսակ արհեստի եւ խմաստութեան... Բոլոր արհեստների աշխարհն քան զնոքա ճարտար եւ հասկացող ոչ կան...»:

Խօսելով Հնդիկների կրօնական հաւատալիքների մասին, յայտնում է, որ «ոմանք պաշտեն զարեգակն, ոմանք գլուխն եւ զատեղս այլ ազգի, ազգի ձեռագործ կուռս եղան, ձիոյ...»: Միւս հայ հեղինակների նման նա զբաղում է Հնդիկների բարեմասնութիւնները, որպէս ազնիւ եւ խաղաղասէր մարդկանց:

Մեծ հետաքրքրութիւն է ներկայացնում Երեւանի Մատենադարանի թիւ 1766 ձեռագրում «Կարգ թագաւորաց Հնդկաց» վերնագրով ժամանակագրութիւնը, որի հեղինակն է Ստեփանոս Դաշտեցին: Ժամանակագրութիւնը սկսում է 1719 թուից, երբ տեղի է ունեցել Ցաուխտարի պահրնկէցութիւնը. ժամանակագրական հետեւողականութեամբ այստեղ տրուած է մնդոլ արքայական տոհմի եւ հնդկան պահակալների միջեւ եղած գահակալական կռիւների չափազանց խառն ժամանակագրութիւնը:

Դաշտեցին չատ համառօտ ձեւով տուել է նաեւ Հնդկաստանի թագաւորների անունները եւ գահակալութեան թուականները՝ սկսած Թեմուր Սհար դրանից՝ 807 թուից մինչեւ Մահմատ չահ Փադըշահը՝ 1719 թիւը: Չնայած իր համառօտութեանը, Դաշտեցու ժամանակագրութիւնը հետաքրքիր տեղեկութիւններ է պարունակում Հնդկաստանի պատմութեան վերաբերեալ: Դաշտեցին, ինչպէս երեւում է, ժամանակագրութիւնը կազմել է Հնդկաստանում: Նա ինքը եղել է Հընդկաստանում տեղի ունեցող իրազարձութիւնների ականատեսը եւ արձանագրել դրանց:

Ցետագայում Թովմա Մոջամալեանը դրեց Հնդկաստանի աւելի մանրամասն պատմութիւնը: Նոր Ջուղայում պահուող այդ պատմութեան ձեռագրից երեւում է, որ հեղինակն իր պատմութիւնը գրելիս մեծապէս օգտուել է հնդկական թզթածրարներէն: Նրան, իր երկու բարեկամ ուսյանների միջնամտութեան շնորհիւ թոյլ է տրուել մտնելու Շահ Ալեմի արքայական մատենադարանը եւ հնդկական վաւերագրերի հիման վրայ գրելու իր մեծարժէք աշխատութիւնը:

17–18րդ դարերուն Հնդկաստանի տնտեսական կեանքի եւ այս շրջանի հայ-հնդկական յարաբերութիւնների պատմութեան ուսումնասիրութեան համար մեծ արժէք ունին Մատենադարանում պահուող Կոստանդ Ջուղայեցու դատաստանագրքի (առեւտրական ձեռնարկ) երկու օրինակները, ուր յիշատակուած են Հընդկաստանի այն քաղաքներն ու բնակավայրերը, որտեղ 16–17րդ դարերում լինում էին Հայերը: Այդտեղ յիշուած են՝ Մուլթան, Լահոռ, Աքպարապատ (Ագրա-Ռ. Ա.), Բանկալա, Զանասպար, Հընդվան, Գուջրաթ, Օվրանկարատ, Խերապատ, Բենարէս, Զալտափուռ, Հէյատ-բարատ, Մոլոն եւ բազմաթիւ այլ վայրեր:

Իր դասագրքում Կ. Ջուղայեցին ամենայն մանրամասնութեամբ խօսում է Հնդկաստանում չրջանառութեան մէջ եղած բազմաթիւ եւ բազմատեսակ ապրանքների, համեմունքների, յատկապէս թանկարժէք քարերի մասին, նշում է նրանց արժէքը, որակը եւայլն:

Կոստանդ Ջուղայեցին չատ մանրամասն տալիս է նաեւ ժամանակին Հընդկաստանում չրջանառութեան մէջ եղած դրամների, քաշերի եւ չափերի միաւորների նկարագրութիւնը, դրանց փոխարերութիւնները օտար դրամական միաւորների, չափերի ու քաշերի հետ եւ այլեւ: Ուսումնասիրողն այնտեղ կարող է գտնել Հնդկաստանի այն ժամանակուայ տնտեսական եւ առեւտրական կեանքի վերաբերեալ բազմաթիւ արժէքաւոր ու հետաքրքիր տեղեկութիւններ:

Զափազանց մեծ է եղել Հայերի հետաքրքրութիւնը դէպի հնդկական գիտութիւնն ու մշակոյթը: Դեռեւս 1295 թուին Հայոց Հեթում Թագաւորի կարգադրութեամբ հնդիկ իմաստունների կազմած անասնաբուժութեան վերաբերող նշանաւոր աշխատութիւնը թարգմանուում է Հայերէն: Ժամանակակիցների վկայութեամբ այդ ձեռագիրը կազմում էր հայ արքունական գրադարանի զարդը:

Հարիւրամեակներ առաջ Հնդիկներից Հայերին է անցել եւ տեղ գտել հայ հին գրականութեան մէջ «Հնդկայ արքայորդի Բարեզամի գրոյցը»: Բարեզամի գրոյցից բացի, Հայերին են անցել «Վաղամի վարքը» եւ հնդկական այլ գրոյցներ: Այս երկու գրոյցներին էլ կարելի է հանդիպել հայկական տասնեակ ձեռագրերում:

Մատենադարանում եւ ուրիշ գրադարաններում պահպանուում են մի քանի հայերէն բժշկարաններ, որոնց կազմողները օգտուել են հնդկական բժշկարաններից: Ընդհանրապէս հայ հին եւ միջնադարեան գրեթէ բոլոր բժշկական ձեռագրերում եւ դեղամատեաններում կարելի է հանդիպել դեղեր պատրաստելու հարիւրաւոր նիւթերի, որոնք Հայաստան էին բերում Հնդկաստանից: Այդ նիւթերը մեծ մասամբ գրուում են հնդկական

ԲԱՐԻ՞ ՃԱՆԱՊԱՐՀ...

Տարին անգամ մը, ընդհանրապէս Օգոստոսի սկիզբը, մեր քաղաքի կեդրո– նական կայարանին մեծ ժամացոյցին տակ հայկական ժամագրութիւն ունինք: Ֆր· Կապոյտ Ասչի Պէլճոնքէճի օդափոխու– թեան կայանը մեկնող մանուկները իրենց ծնողքներով ու նաեւ հետաքրքիրներու հոծ բազմութիւն մը:

Այս տարի ալ հոն հաւաքուած էինք, մեծ ժամացոյցին տակ: Մանուկներ եւ ծնողքներ, ծանօթներ եւ բարեկամներ: ·ւ···· իրարանցում, խինդ ու կանչ, վազք ու հրմշտուք մեր երախաներուն միջեւ:

Ժամանակին, երբ մեր մանուկները տարբեր կայաններ, կը ղրկէինք, լալով– ողբալով կ'երթային: «Զեմ ուզեր եր– թալ» իրենց վերջին նախադասութիւնը կ'ըլլար: Բայց հիմա այս «քոլոնի»ն բո– լորին սրտին մօտիկ է եւ չատ սիրով կ'ուզեն երթալ, մանաւանդ անոնք որ մէկ–երկու անգամ առիթը ունեցեր են հոն գտնուելու:

Լաւ բան մը եւս կ'ուզեմ արձանագրել դոր մինչեւ հիմա անտեսած ենք· առիկա մեր փոքրիկներուն (կայան գտնուող) փոխյարաբերութիւնն է: Մէկ անգամ միայն կայան գտնուող մեր փոքրիկները դովելի եւ քաջալերական փոխյարաբե– րութիւններ ստեղծած են իրարու միջեւ: Ֆարին տասներկու ամիս կանոնաւոր թղթակցութիւն պահելէ ետք իրարու հետ, տարեվերջին, այսինքն օդափոխու– թեան չրջանին, այդ թղթակցութիւնները կը բազմապատկուին: Իրարու ժամադ– րութիւն տալով եւ ցանկութիւններ յայտ– նելով: «Ես Ա. կարաւանին պիտի եր– թամ, աշխատէ դուն ալ նոյն թուականին գալ···»: «Ես Բ. կարաւանին», եւայլն: Ամէն գաղ իրենց գոտորիկ նամակներու վերջաւորութեան միշտ «համբոյրներ ծը– նողքիդ· ծնողքներս սիրով կը բարեւեն ծնողքիդ···»: Այնպէս որ տարուան մէջ բազմաթիւ փոքրիկներու համբոյրներ եւ ծնողքներու բարեւներ կը տասնանք ա– ռանց պիրենք ճանչնալու հաճոյքն ու ե– ներելու:

Դառնանք մեր կայարանը: Այս իրար– անցումին եւ եռուզեռին մէջ ժրաջան Ֆա– չուհիները ամէնէն աշխատանքի լծ– ուած են ամէն բան կարգին ու կանոնա– ւոր ընելու համար: Անոնց մէջ կամաւոր– ներ կան, որ պիտի ընկերանան փոքրիկ– ներուն մինչեւ կայան անոնց հանդիստը ապահովելու համար: Երեկոյեան ժամը հինգին պիտի մեկնի չոգեկառքը, բայց ժամանակէն առաջ ամէն բան կարգի է եւ պատրաստ: Մեր երախաները ուրախ գը– ւարթ կ'երդեն անցեալ տարուընէ իրենց սորված երգերը: Զեմ գիտեր թէ ո՞վ յանկարծ լուր կը տարածէ որ Պ. Լեւոնը (Մամճեան) կայանն է: Այս անգամ եր– կեկիլ խումբը կը սկսի Լեւոնին նուիր– ուած երգը երգել:

Կառաչարը կը հասնի: Փոքրիկները կը տեղաւորենք իրենց յատկացուած տեղ– երը, հուսկ յետոյ մեքենան հեւալով կը չարժի: Պատուհաններէն գլուխները դուրս, ուրախ, խնդում երեսներով, թաշկինակները օդին մէջ: Մենք վարչն ակնարկներով ու ձեռքի չարժումներով «Երթա՛ք բարի երթա՛ք բարի··· Բարի՛ ճանապարհ եւ բարի՛ վերադարձ···» :

Այս տողերը գրի առած պահուս, սե– ղանիս վրայ, աչքիս առջեւ ունիմ 3–4 նամակներ Փալատրիի մեր արձիւներու

"ՍԻՐԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒՆ"

ԽՄԲ·— ժամանակին, իբրեւ արձա– գանգ, հաղորդած էինք մեծ գիտնական վիկտոր Համբարձումեանի, ինչպէս նաեւ տաղանդաւոր երաժիշտ Բաբաջանեանի այցելութիւնները Հնդկաստանի հայ գա– դութին: «Սով· Հայաստան» պարբերա– թերթէն կը քաղեմ հետեւեալ մանրա– մասնութիւնները: Աշխարհահռչակ գիտ– նականը, այս առթիւ, իրրեւ պատգամ, կը յայտարարէ· «Ինչ պայմաններում էլ որ գտնուէք, սիրեցէք եւ յարգեցէք ձեր մայրենի լեզուն»:

Ծանեուար 3ին կալկաթայի Հայութիւ– նը բաւան ունեցաւ ծանօթանալու Հա– յաստանի երաժշտագէտներէն Ամնօ Բա– բաջանեանին: Հայ արուեստագէտը Հընդ– կաստան հրաւիրուած էր մասնակցելու Բանգալար քաղաքի մէջ կայանալիք և– րաժշտական համագումարին: Բաբաջան– եան այցելեց նաեւ Կալկաթա, ծանօթա– ցաւ տեղի հայ գաղութին: Թանկագին հիւրին այցելութեան առթիւ քաղաքին Հայկական Արուեստասիրաց Միութիւնը ի պատիւ Բաբաջանեանին կազմակերպած էր գեղարուեստական երեկոյթ մը՝ Մար– գասիրական ձեմարանի սրահին մէջ: Հիւրերու կարգին ներկայ էին Ասղիկ եպ·, խորհրդային հիւպատոսներ Կոչի– լեւ եւ Բորոդին, Դելի քաղաքի խորհըր– դային առեւտրական կցորդ Պօղոսեան, ձեմարանի հոգաբարձութիւնն ու եկե– ղեցւոյ վարչութեան անդամները՝ ինչպէս նաեւ հայ հոծ բազմութիւն մը:

Ասօք տրուեցաւ հիւրին, որ շատ յուզ– ուած էր, հեռաւոր Գանգէսի ափերուն վրայ տեսնելով Հայեր, որոնք բուռն ծա– փահարութիւններով կ'ողջունէին իրենց արուեստագէտ հայրենակիցը: Երեսուն տարի արուեստագէտը հպարտութեամբ լսած Ասրհ· Միութեան մէջ Հայաս– տան իր երաժշտական մշակոյթով կը պրաւէ առաջնակարգ դիրքերէն մէկը: Ցիշեց Գոհար Գասպարեանի, Պ· Լիսից– եանի, Տ· Սպանդարեանի, Ն· Ցովհան– նիսեանի եւ բազմաթիւ ուրիշ հայ երգիչ– ներու անունները, որոնք մեծապէս գնա– հատուած են:

Երկանները որոշընդոստ ծափերով իր– րենց հիացումն արտայայտեցին դէպի իրենց հեռաւոր եւ սիրելի հայրենիքը:

Ծայտագրի գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին ճեմարանի ուսանողներն ու ընթացաւարտները՝ ար– տասանութիւններով, նուագներով ու եր– գերով:

Ա· Բաբաջանեան օժտուած է լաւ նուա– գելու բացառիկ կարողութեամբ: Դաշնա– մուրի առեղները երբեք չդաւաճանեցին Բաբաջանեանի ապրումներուն, զեղում– ներուն եւ սրտի փոթորիկներուն, որոնց– մով ան մատնիտացուց ներկաները: Նուա– գեց իր գործերէն՝ «Պրելիւդ»ն ու «Վա– պաբշապատի պարը»:

Հանդիսականները ձայնապնակի վրայ ունկնդրեցին նաեւ մասեր «Առաջին սի– րոյ երգը» ժապաւէնի երաժշտութենէն, զոր նոյնպէս յօրինած է Բաբաջանեան:

Ծայտագրի վերջաւորութեան Հայկազ– եան Արուեստասիրաց Միութեան փոխ– նախագահ Հայկ· Նահապետեան ծաղկեման– եակ մը կախեց հայ երաժշտագէտի վզէն եւ անոր յանձնեց փղոսկրեայ լամպ մը, որպէս յիշատակ Կալկաթայի հայ հա– մայնքին:

Միայն մէկ օր Կալկաթայի մէջ մնաց Բաբաջանեան, բայց ատիկա բաւական էր, որպէսզի ճանչնայինք մեծ արուես– տագէտն ու իր հայրենասէրի մեծ հոգին:

×

Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիա– յի նախագահ Վ. Համբարձումեան կը դլխաւորէր Ա. Միութեան պետականնե– րու այն խումբը, որ Հնդկաստան էր ե– կած մասնակցելու Նոր Դելհիի միջազ– գային պետական համաժողովին:

Փետր· 3, առաւօտեան կանուխ արդէն ակադեմական Համբարձումեանի ժամա– նման լուրը տարածուած էր Կալկաթայի հայ համայնքին մէջ եւ ստեղծած խան– դավառ տրամադրութիւն:

Բոլորը կը փութան պանդոկ՝ բարի գա– լուստ մաղթելու հայ ժողովուրդի ան– ուանի զաւակին: Համբարձումեան ներ– կայացողները կ'ընդունի սրտագին: Ներ– կաները հարց կուտան Հայաստանի պետ– նականներու, Բիւրականի աստղադիտա– րանի, պետական եւ մշակութային այլ հաստիքներու մասին, որոնց ակադեմական– նը կը պատասխանէ ժպտադէմ, հանդարտ եւ անխառն հայերէնով:

« Իմ Հնդկաստան այցելութեան գլխա– ւոր նպատակն է եղած հանդիպիլ այստեղ ապրող Հայերին եւ ծանօթանալ ձեր ազ– գային–մշակութային կեանքի հետ: Ինձ մեծապէս խանդավառում է այն հանգա– մանքը, որ դուք խօսում էք հայերէն:

« ··· Սրտագին բարեւներ եմ բերել ձեզ Հայաստանի մեր ժողովուրդից: Մեր հայրենիքը կարճ ժամանակամիջոցում պարզապէս մեծ ուղի է անցել: Կարող եմ ասել, որ Հայաստանն այսօր Ա. Միու– թեան ծագկող հանրապետութիւններից մէկն է, մանաւանդ գիտութեան, ար– ուեստների եւ արդիւնաբերութեան մար– զերում: Հայաստանի գիտնականներն այժմ ակադեմական Ս. Մերզելեանի դըլ– խաւորութեամբ պատրաստում են մի հաշուիչ մեքենայ, որը կարող կը լինի մի երկվայրկեանում 10 հազար թուաբա– նական գործողութիւն կատարել: Նման մեքենայի պատրաստութիւնը Հայաստա– նում պէտք է հրաչք նկատել: Իմ ցանկու– թիւնն է որ ամէն բանից առաջ դուք կապուած մնաք Հայաստանին: Ինչ պայ– մաններում էլ որ գտնուէք, սիրեցէք ու յարգեցէք ձեր մայրենի լեզուն: Լաւ ա– ւորդներ եղէք, լաւ հայրենասէր եւ լաւ մարդ: Եղէք աշխատասէր, յաջողութեան եւ երջանկութեան գաղտնիքը աշխատան– քի մէջ է միայն»:

Նոյն օրը ցերեկը ակադեմական Համ– բարձումեան անդլերէն լեզուով գասա– խօսութիւն մը տուաւ միջազգային բնա– գիտութեան հաստատութեան մէջ, ուր ներկայ էին հնդիկ գիտնականներ, ուսա– նողներ եւ ուսուցիչներ: Ներկայ էին նաեւ Ասղիկ եպ· եւ մեծ թիւով Հայեր: Ընդ– կընդիրները մեծ հետաքրքրութեամբ հե– տեւեցան հայ գիտնականին մէկ ժամ տե– ւող գասախօսութեան:

Հաստատութեան տնօրէնը՝ Փրոֆ· Նակ, իր փակման խօսքին մէջ ըսաւ· «Անկեղծօրէն պէտք է խոստովանիմ, որ ակադեմական Համբարձումեանի ներկա– յացուցած տեսութիւնները նորութիւն– ներ են ոչ միայն իմ ուսանողներուս, այլ նաեւ ինձ համար»:

Երեկոյեան Հայոց Մարզական ակումբի վարչութիւնը ի պատիւ գիտնական հիւ– րին տուաւ թէյասեղան մը, ուր խօսք առ– նելով հնդիկ գիտնական Փրոֆ· Սահա (մեծ գիտնական Սահայի ազգականը) ը– սաւ· «Դուք, բնական է, հպարտք էք իր– մով (եւ իրաւունք ունիք), որովհետեւ Հայ է, իսկ ես եւ Հնդկաստանի միւս գիտնականները հպարտ ենք, որովհետեւ ակադեմական Համբարձումեան մարդ– կութեան բարիքին համար աշխատող աշ– խարհի մեծագոյն գիտնականներէն մէ– կըն է»:

Համբարձումեան անդլերէն լեզուով խօսեցաւ հնդիկ մեծ գիտնական Փրոֆ· Սահայի մասին:

Ներկաները մի առ մի կը համբուրուին իր հարազատ ժողովուրդով հպարտ, հա– մեստութեան եւ պարզութեան մարմնա– ցում ակադեմական Վիկթոր Համբար– ձումեանի հետ:

ԱՍԱՏՈՒՐ ԿԻՒԶԵԼԵԱՆ

ԲԱՐԻ՞ ՃԱՆԱՊԱՐՀ...

Տարին անգամ մը, ընդհանրապէս Օգոստոսի սկիզբը, մեր քաղաքի կեդրո– նական կայարանին մեծ ժամացոյցին տակ հայկական ժամագրութիւն ունինք: Ֆր· Կապոյտ Ասչի Պէլճոնքէճի օդափոխու– թեան կայանը մեկնող մանուկները իրենց ծնողքներով ու նաեւ հետաքրքիրներու հոծ բազմութիւն մը:

Այս տարի ալ հոն հաւաքուած էինք, մեծ ժամացոյցին տակ: Մանուկներ եւ ծնողքներ, ծանօթներ եւ բարեկամներ: ·ւ···· իրարանցում, խինդ ու կանչ, վազք ու հրմշտուք մեր երախաներուն միջեւ:

Ժամանակին, երբ մեր մանուկները տարբեր կայաններ, կը ղրկէինք, լալով– ողբալով կ'երթային: «Զեմ ուզեր եր– թալ» իրենց վերջին նախադասութիւնը կ'ըլլար: Բայց հիմա այս «քոլոնի»ն բո– լորին սրտին մօտիկ է եւ չատ սիրով կ'ուզեն երթալ, մանաւանդ անոնք որ մէկ–երկու անգամ առիթը ունեցեր են հոն գտնուելու:

Լաւ բան մը եւս կ'ուզեմ արձանագրել դոր մինչեւ հիմա անտեսած ենք· առիկա մեր փոքրիկներուն (կայան գտնուող) փոխյարաբերութիւնն է: Մէկ անգամ միայն կայան գտնուող մեր փոքրիկները դովելի եւ քաջալերական փոխյարաբե– րութիւններ ստեղծած են իրարու միջեւ: Ֆարին տասներկու ամիս կանոնաւոր թղթակցութիւն պահելէ ետք իրարու հետ, տարեվերջին, այսինքն օդափոխու– թեան չրջանին, այդ թղթակցութիւնները կը բազմապատկուին: Իրարու ժամադ– րութիւն տալով եւ ցանկութիւններ յայտ– նելով: «Ես Ա. կարաւանին պիտի եր– թամ, աշխատէ դուն ալ նոյն թուականին գալ···»: «Ես Բ. կարաւանին», եւայլն: Ամէն գաղ իրենց գոտորիկ նամակներու վերջաւորութեան միշտ «համբոյրներ ծը– նողքիդ· ծնողքներս սիրով կը բարեւեն ծնողքիդ···»: Այնպէս որ տարուան մէջ բազմաթիւ փոքրիկներու համբոյրներ եւ ծնողքներու բարեւներ կը տասնանք ա– ռանց պիրենք ճանչնալու հաճոյքն ու ե– ներելու:

Դառնանք մեր կայարանը: Այս իրար– անցումին եւ եռուզեռին մէջ ժրաջան Ֆա– չուհիները ամէնէն աշխատանքի լծ– ուած են ամէն բան կարգին ու կանոնա– ւոր ընելու համար: Անոնց մէջ կամաւոր– ներ կան, որ պիտի ընկերանան փոքրիկ– ներուն մինչեւ կայան անոնց հանդիստը ապահովելու համար: Երեկոյեան ժամը հինգին պիտի մեկնի չոգեկառքը, բայց ժամանակէն առաջ ամէն բան կարգի է եւ պատրաստ: Մեր երախաները ուրախ գը– ւարթ կ'երդեն անցեալ տարուընէ իրենց սորված երգերը: Զեմ գիտեր թէ ո՞վ յանկարծ լուր կը տարածէ որ Պ. Լեւոնը (Մամճեան) կայանն է: Այս անգամ եր– կեկիլ խումբը կը սկսի Լեւոնին նուիր– ուած երգը երգել:

Կառաչարը կը հասնի: Փոքրիկները կը տեղաւորենք իրենց յատկացուած տեղ– երը, հուսկ յետոյ մեքենան հեւալով կը չարժի: Պատուհաններէն գլուխները դուրս, ուրախ, խնդում երեսներով, թաշկինակները օդին մէջ: Մենք վարչն ակնարկներով ու ձեռքի չարժումներով «Երթա՛ք բարի երթա՛ք բարի··· Բարի՛ ճանապարհ եւ բարի՛ վերադարձ···» :

Այս տողերը գրի առած պահուս, սե– ղանիս վրայ, աչքիս առջեւ ունիմ 3–4 նամակներ Փալատրիի մեր արձիւներու

անուններով:

Հնդկաստանում հաստատուած Հայերը չեն մոռացել իրենց լեզուն, դիրն ու դրա– կանութիւնը: Մեղ հասել են հարիւրաւոր հայերէն ձեռագրեր, որոնք գրուել են Հնդկաստանի զանազան վայրերում: Հա– յերէն ձեռագրեր կան գրուած Հնդկաս– տանի Բանգալ–Սուրաթ, Զինի–Փաթան (Մադրասի հին անունը), Դաքա, Կալկա– թա, Մադրաս, Լանքահոռ, Բոմբէյ, Լա– հոռ եւ այլ քաղաքներում ու վայրերում:

Մատենադարանում պահուող երկու հնդկերէն ձեռագրերից բացի, որոնք գրը– ուած են արմաւենու տերեւների վրայ, պահւում է նաեւ հետաքրքիր մի ձեռա – գիր, ուր Նիզամու քերթուածների կող– քին գրուած է հռչակաւոր հնդիկ բա – նաստեղծ Խոսրով Դհէլեվին Խամսէի անունը:

Ռ· ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

«Սովետական Հայաստան»

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՓՈՍՏԱԼ

Գ.

Տիգրանուհին կը խոստովանէր ինքնիրե– ն որ ասիկա մի միայն իր աշխատու – թեանը համար չէր: Ցետոյ, բոլոր այս հետապնդումներուն, հալածանքներուն մէջ իր արիւնն ալ կ'եռար, դող կ'ելլէր ու կը սկսէր ինքն ալ փոխադարձ հաճոյք մը ղգալ այդ ամէնէն: Փախչիլ կը ձեւա– ցնէր միայն ու կը ժպտէր:

Գիշեր մը Տիգրանուհին իր սենեակին մէջ գտաւ իր երիտասարդ էֆէնտին, պոռալ ուզեց, բայց վախցաւ ձայն հա– նելու, աղաչեց·

— Ոտքդ պադնեմ էֆէնտիս, մեղք եմ:

Բայց էֆէնտին կորովի էր եւ իր ուժին տակ զսպեց զինքը:

— Հանըմս, հանըմս ի՞նչ պիտի ըսէ, կ'ըսէր անիկա դողդողալով:

— Ա՛հ՜նթ, պատասխանեց երիտասարդը անոր, մա՛յրս ինձի ըսաւ որ սենեակդ եա ու եկայ քեզ գտայ· մօրմէս բնաւ մի՛ վախնար:

Եա եա երթալով կինը պատին կոթնած էր ալ ինքը դրկող պղպատէ բազուկնե– րուն մէջ անշարժ մնացած· հոս դիմադ– րութեան ուժը կը պակսէր· գլուխը պա– տին դարձուցած ըլլալով, իր պարանոցին վրայ կը զգար համբոյրներու կիզումը, ու Տիգրանուհին անձնատուր ըլլալու մօտ ու անձնատուր ըլլալէ առաջ, իր արդարացումը կը փնտռէր հիմա, մտա– ծելով որ ձեռքէն եկածը ըրեր էր ինք– զինքը պաշտպանելու համար· ու յանգան– քը իրը չէր՝ եթէ չէր յաջողեր: Անձնատ– պաններ կան որոնք վերջին պահուն զղ– ջալով հանդերձ, չեն կրնար իրենց որո– շումէն եա կենալ եւ տող մը գիրով իր– րենց մահը կը բացատրեն, կ'արդարա – ցնեն· Տիգրանուհիին ըրածն ալ սա էր:

Դ.

Երկու տարի տեւեց այս կեանքը· ուզ– ուած աղաչինն էր անիկա որ էֆէնտիին տայն Բեբա, գէշ տեղուանք երթալէն վազ բերած էր: Սուրբիկ հանըմ հարսի մը պէս հիմա կը հագուեցնէր զայն, ու եկողին գացողին անոր գովեստը ընելէ չէր դադրեր:

Օրին մէկը, սակայն, Տիգրանուհին հի– ւանդացաւ· գլուխը կը դառնար, սիրտը կը խառնուէր· այս անհանգստութիւնը չարունակեց քանի մը օր, բայց ապաստ– հին վախէն բան մը չըսաւ, բերանը չբա– ցաւ մէկու մը· քիչ մը առեն անցաւ ու ծոցուտրութեան նշանները երթալով չէ– տուեցան: Տիգրանուհին չուարած էր, ինչ ըսելիքը ինչ ընելիքը չէր գիտեր: Միւս ծառաները կը սկսէին քթթերնուն տակէն խնդալ, կատակներ ընել, չարչարել զին– քը: Այդ միջոցին երիտասարդ էֆէնտին իր մօտը չէր գար, ու տանը մէջ երեսը չէր նայեր: Ցանկարծ օր մըն ալ Սուրբիկ հանըմ զինքը ուշադրութեամբ դիտեց, նայուածքով մը որ կրակէ պատմուճանի մը պէս սպաստուհիին գլխէն մինչեւ ոտքը չրջապատեց:

— Մօ՛տ եկուր, Տիգրանուհի, ըսաւ անոր բերտ ձայնով մը:

Եւ տեսնելով անոր վարանիլը·

— Մա՛նկ, ուեբի՛ մօտ:

Մօտէն՝ յղութիւնը ակներեւ էր· չատ մը կիներու պէս Տիգրանուհին տղեցեր էր· երեսին մորթը թուլցեր, կախուեր էր, փորը անշնորհ կերպով դուրս կը ցցուէր ու ամէն սիրտը գարնելուն՝ չա– փազանց մեծցած կուրծքին յարտյգը աչքի կը գարնէր իսկոյն:

Այն առեն բարկութենէն Սուրբիկ հա– նըմին խելքը գլխէն գնաց:

— Փոստա՛լ, պոռաց անոր երեսն ի վեր, փոստալ, տունս անպատուեցիր, բէ՛զ ճէհէննէմ եդի՛ր:

Մարիամ վեր վազեց հանըմին ձայնը լսելով:

— Հաճի Տիւրիկը կանչեցէք չուտ, սա չունը առնէ տանի, կը պոռար հանըմը:

Երկու ժամ ետքը բէյլալը գոան բերին ու բերանը փրփրելով Սուրբիկ հանըմ գայրոյթը դուրս թափեց:

ԳՐԻԳՈՐ ՁՕՀՐԱՊ

(Շար· 5)

պետական պարագլուխները որ կողմնա – կից էին այս հրաւէրին՝ իրենց ընտրական պայքարին համար, կը վախնան հիմա որ ոստիկանները ստիպուած ըլլան խիստ մի– ջոցներու դիմել հակահամաչնավար տար– բերը զսպելու համար: Ամէն պարագայի մէջ, ամէնքը համակարծիք են հաստա – տելու համար որ այս հանդիպումը Խրուշչեւի յաղթանակը կարելի է նկա – տել:

Նիւ Եորք Հերըլտի փարիզի տպագրու– թեան մէջ ճօդէֆ Ոլսոփ կը գրէ թէ մի– այն մէկ կէտ կայ որ կրնայ արգելացնել Այզընհաուըր – Խրուշչեւ տեսակցութիւնը. Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը՝ Լիւելլին Թոմսըն միշտ պնդած է թէ Խր– րուշչեւ կարեւոր ըսելիք մը ունի Այզըն– հաուըրի, բայց միայն անոր պիտի ըսէ: Եթէ ճիշդ է այս կարծիքը, կը գրէ ամե– րիկացի ծանօթ լրագրողը, այն ատեն կ'արժէ որ Այզընհաուըր լսէ Խրուշչեւի ըսելիքը:

Դաշնակցային Գերմանիոյ կառավարու– թիւնը կը նախընտրէ որ չորս արեւմըտ– եան ազգերը Վերին ժողով մը դումարեն ներդաշնակելու համար իրենց տեսակէտ– ները: Համաձայն Պոնի, նման ժողով մը աւելի լաւ է քան Այզընհաուըրի անձնա– տեսակցութիւնները արեւմտեան դեկա – վարներուն հետ:

Պելժիոյ կառավարութիւնը յուշագիր մը յանձնեց Աւստրիոյ Ուխտի անդամ պետութեանց Պրիւսէլի դեսպաններուն, որուն մէջ կ'առաջարկէ որ «աւանդական ժողովրդավար խորհրդակցութիւնները» յարգուին, Աւստրիոյ Ուխտէն ներս Այզընհաուըր – Խրուշչեւ հանդիպումին առթիւ:

Ուշինկթընի մէջ պաշտօնապէս յայ– տարարուեցաւ թէ Խրուշչեւ կը հասնի Սեպտեմբեր 15ին: Այս առթիւ Նախագահ Վորոշիլով նամակ մը ղրկեց Այզընհաուը– րի յայտնելով թէ երկու երկիրներու պե– կավարներուն հանդիպումը պիտի օժան– դակէ փոխադարձ հասկացողութեան բա – րելաւման:

Պ. Փիլիպպոս Եսայեան, Տէր եւ Տի– կին Ժաք Սեմէրճեան եւ զաւակը, Պ. Փաքալ Եսայեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Բալուեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արթիւր Գասպարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Թօփսաքալեան եւ զա – ւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Գէորգ– եան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քիւֆճեան եւ ազգիկը, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Քիւֆճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սողոմոն Բալուեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միհրան Արթինեան եւ զաւակ – ները, ինչպէս նաեւ Ժամկոչեան, Փիլ – եան, Էլի Պինեան եւ Պէնլեան ընտանիք– ները խոր ցաւով կը ծանուցանեն զառնա– ղէտ մահը իրենց կնոջ, մօր, մեծ–մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԵՍԱՅԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ Օգոստոս 5ին, 54 տա– րեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ու– նենայ երկուշաբթի օր: Հաւաքուիլ՝ ող– բացեալին բնակարանը՝ 167, Ռիւ տը լ'Եկալիբէ, Իսի–լէ–Մուլինօ, ժամը ճիշդ 11ին:

Մարմինը պիտի ամփոփուի Իսիի գե– րեզմանատան ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նոր արձանագրութիւնները կը չարու – նակուին 1959–1960 ուսումնական տարե – շրջանին համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փա – փաքող ծնողքները փութան դիմել Տե– չուհիան, դրաւոր կամ հեռաձայնով:

Collège Arménien S. Moorat

26, Rue Troyon - SEVRES (S. & O.) Tél. : OBS. 18-28

Վարժարանի անցեալ տարուան աշա – կերտներուն ծնողքներուն ՈՒՇԱԴՐՈՒԻ – ԹԵԱՆ կը յանձնուի.—

Եթէ մինչեւ Սեպտեմբեր 8 չնորոգեն իրենց զաւակներուն արձանագրութիւնը, Տեսչութիւնը ի հարկին, ազատ է անոնց տեղերը յատկացնել նոր արձանագրու – թիւններու. հետեւաբար, այդ թուակա– նէն առաջ պէտք է պատասխանեն, Տես– չուհեան՝ Մայիսի մէջ ղրկած շրջաբե – րականին:

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Դէմքեր

ՕՐ. ՍՕՆԱ ՏՕՏԱՔԵԱՆ
եւ
Պ. ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ
Նշանուած
2 Օգոստոս 1959
Փարիզ Շաւիլ

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Անուշաւան Տիգինեան ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ կը նուի– րեն 50·000 Ֆրանք:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ
ՕԳՈՍՏՈՍ 16ԻՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ

Մեր բաժանորդները որ կը փափաքին առժամապէս, նոր հասցէի մը ստանալ թերթը պէտք է դրաւոր դիմեն վարչու – թեան: Փոխելի թուականէն դոնէ երկու օր առաջ, պէտք է տան ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆԵՐԸ, վճարեն հարիւր Ֆրանք փոփոխութեան համար եւ նորոգած ըլ – լան իրենց ընթացիկ բաժանորդագրու – թիւնը:

Այս պայմանները չկատարող դիմումնե – րուն ուշացում պիտի չտրուի. նոյնպէս՝ նկատի պիտի չառնուին միայն հեռաձայ – նով կատարուած հաղորդումները, որոնք կրնան անունի եւ հասցէի սխալներ ըս – տեղծել:

Մեր հաստատուն ընթերցողներուն հա – մար, արձակուրդի բացառիկ միամսեայ բաժանորդագրութեան գինն է 600 Ֆր.:

×

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր հաս– տատուն բաժանորդներէն որ փութան կա– տարել իրենց վճարումները, դիւրացնե – լու համար վարչութեան գործը:

Շնորհակալութիւն այն բոլոր բաժա– նորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ պարտաճանաչ վճարումներով կ'օժանդա– կեն թերթին կանոնաւոր հրատարակու – թեան: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ

Լիոնի մէջ Ս. Աստուածածնայ տօնը կը կատարուի 16 Օգոստոսի կիրակի օրը: Այս առթիւ մասնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի, յետ պատարագի աւանդա – կան խաղողի օրհնութիւնը տեղի պիտի ունենայ. նոյն ատեն մատաղօրհնութիւն պիտի կատարուի: Այն անոնք որ կը փափաքին մատաղին մասնակցիլ, կրնան իրենց մասնակցողի դումարները յանձնել եկեղեցւոյ բանկալը՝ փոխան ստացագրի:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ժողովուրդի դիւրութեան համար Մար– սէյլի Առաջնորդարանը առժամապէս փո– խադրուած է՝

26, Rue des Convalescents Tél. : 20-57 -58

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանին համար, 1) Նախապատրաստական 8–7րդ դասարաններուն համար իբրեւ ուսուց – չուհի հայ օրիորդ մը, որ Ֆրանսական բարձրագոյն կրթութիւն ստացած ըլլայ· ի հարկին դիւերօթիկ:

2) Աշխատող կին մը, իբրեւ օդնական խոհարարուհի:

Դիմել վարժարան, դրաւոր, տալով ա– նուն, տարիք եւ հասցէ:

1 Bld. du Nord - Le Raincy
Seine-et-Oise

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Է֊ՖՈ–ԼԷ–ՊԷՆ

16 Օգոստոս· կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, ամէն տարուան պէս պիտի կա– տարուի զաշտահանդէս Թէլէֆերիճի մեկնակէտի մօտակայ Լա Շօմիէռ սրճա– րանի կից դաշտերուն վրայ:

Առաւօտուն Ս. պատարագ եւ խաղող– օրհնութիւն, մատուցմամբ Օշին վարդա– պետ Նիկոլեանի:

Ճաշէն վերջ գեղարուեստական բաժին, անակնկալներ եւ ճոխ վիճակա – հանութիւն: Հասոյթը պիտի յատկացուի երիտասարդ սերունդի համար եկեղեցա– կան արարողութիւններու զրքոյկի մը հրատարակութեան հայերէն եւ ֆրանսե– րէն:

Անոնք որ կը փափաքին նիւթապէս կամ բարոյապէս օգտակար ըլլալ այս ձեռնար– կին, կրնան դիմել Է֊ՖՈ–ԼԷ–ՊԷՆ, ՕԹԷԼ Տը Լա Կոթ, Ա. Բամպուքճեանի:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ
8 bis, Rue des Ternes

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10·45, կը խօսի Պատուելի ԳԱՅԱՅԵԱՆ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ 62ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ
կը տօնուի Նիսի մէջ նախաձեռնութեամբ
Հ. Յ. Դ. Գէորգ Զավուշ խումբին
Հովանաւորութեամբ
Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին
կիրակի 9 Օգոստոս, ամբողջ օրը

"LES CENT CHÊNES"
CAMPING CHEZ M. ODDO, ST-JEANNET

Առնել Սէն–Լօրան տը Վառէն Սէն–Ժանէի ճամբան եւ Սէն–Ժանէ չհասած դէ – պի աջ չեղիլ եւ հարցնել Սան Շէն: Մասնաւոր օթոբար մը ճամբայ կ'ելլէ Փլաս Մասէնայէն ժամը 9ին եւ կը հասնի Մատըլէն 9,30ին: Երկրորդ օթոբար մը ժամը 14,15ին: Առանցմէ գատ կան տէ գ'Օթոպիւսէն առնելՍէն–Ժանէի օթոբարը կը նախապահէ ընկ. ՇԱՀԱՆ ՋՕՏԵԱՆ

Հանգանակութեան
ընկ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ
ընկ. ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին

ՃՈՒԽ ՊԻՒՖԷ — ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Փոն տը Շերիի մէջ, նախաձեռնու – թեամբ Սթրասպուրգի Հայրենակցական Միու– թեան: Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն Լա Փլէնի Պ. Դրակոսի ծառաս– տանին մէջ:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՋ. ԵԿԵՂԵՑԻ
ՄԱՐՍԷՅԼ

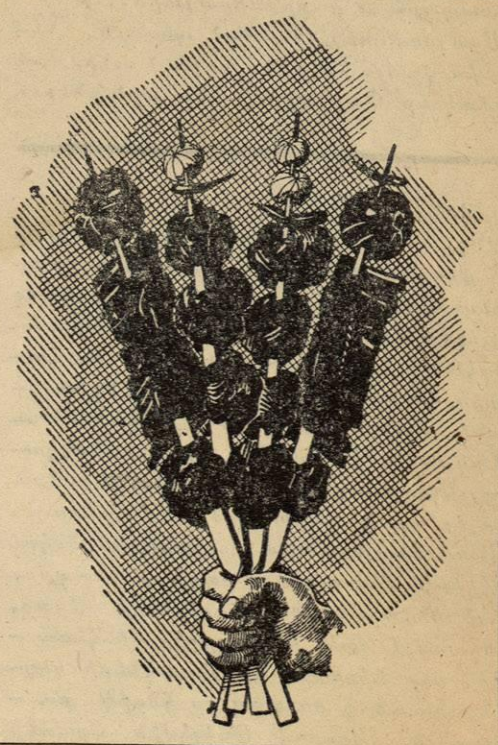
Պատարագ՝ այս կիրակի, Սէն Ժէ – րոմ, ժամը 9,30ին: Ռիւ Ժէմափ՝ ժամը 10,45ին: Պիտի քարոզէ Իսի–լէ–Մուլինո– յի նոր ձեռնադրուած հովիւը՝ Վեր. Ար– մենակ Միսիրեան:

Գարունը կը վերսկսի գեղազարդել բնութիւնը, տերեւաթափ ծառերը կը գունաւորուին դալարով եւ ծաղիկներով, կեանքը կը վերանորոգուի

Ձեր բնակարանն ալ պէտք է որ վերանորոգուի
ՆՈՐ ԳՈՅՆԵՐՈՎ ԵՒ ՆՈՐ ՁԱՐԴԱՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
Նոր կենսունակութիւն ստանալու համար

PEINTURES THOMLAC
16 bis, BOULEVARD SEBASTOPOL, PARIS (4e)
Tél. : ARC. 26-61 (Métro : Châtelet - Halles)
ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ
Իր սեփական արտադրութիւնը եղող արդիական գոյներով առաջնակարգ ՍԻՆ– ԹԻԹԻՔ եւ ՎԻՆԻԼԻՔ նորոյթ իւղաներկներու, գեղարուեստական պատի թուղթերու, ԼԻՆՈԼԷՈՄՆերու եւ ՄԻՒՆԵՎԻԼՆերու տեսակները, նաեւ ձեր բը– նակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը պիտի հայթայթէ ձեզի, ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ:
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ՝
52, Rue de Chalon - Paris (12e)
64, Boulevard de Belleville - Paris (20e)
166, Av. Aristide Briand - Pavillons-sous-Bois (S.)
4bis, Rue Paul Vaillant-Couturier - Argenteuil (S.O.)
241, Rue Paul Vaillant Couturier, Alfortville (seine)
18, Rue Brézin (Paris (14e)

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ
ՁԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ
Ֆրանսական – հայկական եւ կովկաս– եան ընտիր կերակուրներ
4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31 21
ՇԱՆ Զ'ԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
Métro : F. D. Roosevelt
Հաճելի մթնոլորտ
Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «չաչլիք», «քարսքի»
Bar Américain

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ
9
ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE
9 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8465 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4366

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒ ԱՆԿԱԽ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Միջազգային դիւանագիտութիւնը հանդիսաւորապէս նուիրագործեց Միացեալ եւ անկախ Հայաստանի *սկզբունքը 39 տարի առաջ, 1920 Օգոստոս 10ին՝ Սեւրի դաշնագրով:*

1878էն մինչեւ 1918 ամբողջ քառասուն տարի Հայկական Դատ կը նշանակէր Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածը, որով օսմանեան կառավարութիւնը կը խոստանար «այլեւս առանց յապաղելու» բարենորոգումներ մտցնել հայկական նահանգներուն մէջ:

«Կեանքի, ինչքի եւ պատուի ապահովութիւն» կը պահանջենք բռնակալ եւ յարդարար իշխանութենէն: Այս մեծ պետութիւնները տեղեակ պէտք է պահպանէին կատարուած «բարենորոգումներ»էն:

Աւերածը տակաւին չէինչ դրեց Պերլինի դաշնագիրը եւ մեծ պետութեանց բերանը գոցեց զանազան չհարթը մեկնաբանութեամբ, ամէն անգամ որ անոնք Հայկական Հարցը արծարծելու փորձեր կը կատարէին:

Մեր յեղափոխական կուսակցութիւնները կեանքի կոչուեցան՝ պարտադրելէ զէնքի ուժով զործադրել տալու համար 61րդ յօդուածի տրամադրութիւնները, քանի որ Ապտիւլ Համիտ նպատակ չունէր որեւէ բարեփոխում առաջ բերել հայկական նահանգներու կացութեան մէջ:

1918 *Մայիս 28ին անկախ Հայաստանի հռչակումով Հայկական Դատը դարձեալ միջազգային բարենորոգումներու խնդիր ըլլալէ եւ դարձաւ Միացեալ եւ անկախ Հայաստանի հանդամանք:*

Անկախութեան առաջին տարեդարձին առթիւ՝ 1919 Մայիս 28ին Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութիւնը Մոսկուայի հանդիսաւոր նիստին մէջ ինքզինք յայտարարեց Միացեալ եւ անկախ Հայաստանի կառավարութիւն:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Թ. ընդհանուր ժողովը 1919ին գումարուած Երեւանի մէջ՝ միաձայնութեամբ որոշեց Միացեալ եւ անկախ Հայաստանի *սկզբունքը ընդունել իբրեւ հիմ իր քաղաքական ծրագրին:*

Յաջորդ տարին, դաշնակից պետութիւնները Սեւրի մէջ դոհացում կուտային Հայերուն, պաշտօնապէս ճանչնալով Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանը:

Ահա՛ թէ ինչ կը տրամադրէր Սեւրի դաշնագիրը·

ՅՕԹՈՒՆԱՄԸ 88·— Թուրքիա կը յայտարարէ թէ կը ճանչնայ Հայաստանը իբր ազատ եւ անկախ պետութիւն մը, ինչպէս ըրած են արդէն դաշնակից պետութիւնները:

ՅՕԹ· 89·— Թուրքիա եւ Հայաստան, ինչպէս նաեւ միւս դաշնադիր բարձր կողմերը կը հաւանին Միացեալ Նահանգներու նախագահին իրաւարարութեան յանձնել էրզրումի, Տրապիզոնի, Վանի եւ Պիթլիսի նահանգներուն մէջ Թուրքիոյ եւ Հայաստանի սահմանին որոշման խընդիրը եւ ընդունիլ նախագահին որոշումով Հայաստանի ծով իջնելուն եւ վերոյիշեալ սահմանին յարակից ամբողջ օսմանեան հողերուն զինուորապէս չէզոքացման մասին պատրաստուած բոլոր տրամադրութիւնները:

Դաշնակիցները չվաւերացուցին այս դաշնագիրը, որովհետեւ տակաւին իրենց առարկրութեան մէլանը չէր չորցած, երբ Թուրքը ճեռք ճեռքի տուած՝ խեղդեցին Հայաստանի մանուկ Հանրապետութիւնը: «Փոքրիկ դաշնակից»ը լքուեցաւ իր չար բախտին: Փրնեւի արիւնպաղոսը խուլ ականջ ճեւացաւ Հայաստանի օդնութեան կոչերուն:

Թուրքիա, որ Սեւրի մէջ պետնաքարչկը սողոսկէր դաշնակիցներուն առջեւ, քանի մը տարի վերջ, 1923 Յուլիս 24ին Լօզանի մէջ իբրեւ յաղթական կը ներկայանար...

Սեւրէն չորս տասնեակ տարիներ վերջ ալ Միացեալ եւ անկախ Հայաստանը կը մնայ հայ ժողովուրդին հաւատոյ հանդանակը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՒՈՒԲԸ ՓԱՐԻԶ ԿՈՒԳԱՅ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2ԻՆ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՍԵՒ ԾՈՎ ԳՆԱՑ

Այզընհաուըր եւրոպական իր ճամբորդութիւնը պիտի սկսի Անգլիայէն, ուր կը հասնի Օգոստոս 28ին:

Լոնտոնի մէջ հաւանական կը նկատուի նաեւ վարչապետ Մաքմիլանի այցելութիւնը, բայց պաշտօնական ոչ մէկ լուր կայ այս մասին:

Միւս կողմէ Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահին դիւանը պաշտօնական զեկոյցով մը հաղորդեց թէ՝ պատասխանելով զօր· Տը Կոլի հրաւէրին, Միացեալ Նահանգներու Նախագահը յայտնած է թէ Գ–ուե–ևա հասնի Սեպտեմբեր 2ին:

Այս թուականը թոյլ տալի տալ զօր· Տը Կոլի որ, ինչպէս նախատեսուած էր, Ալժերիա երթայ Օգոստոս 27ին:

Նախագահ Այզընհաուըր քանի մը օր հանգստանալէ ետք Կեթզպըրկի մէջ, յառաջիկայ չարթուան սկիզբը Ուաշինկթըն պիտի վերադառնայ պատրաստուելու համար Խրուշչեւի ընդունելութեան: Այզընհաուըր Նիքսընէն պիտի սորվի թէ ի՛նչ չեչտով եւ ի՛նչ ձեւով պէտք է խօսի Խրուշչեւին հետ: Նիքսըն եւ իր ընկերները զարմացած են խորհրդային զեկավարներու եւ մանաւանդ Խրուշչեւի խոր ծանօթութիւններէն՝ յարուցուած բոլոր հարցերու շուրջ: Նիքսըն կը մտածէ թէ պէտք է միշտ պատրաստ ըլլալ պատասխանելու Խրուշչեւին, յատակ պէտք է խօսիլ եւ միշտ պաշտպանողական դիծի վրայ չմնալ:

Նախագահ Այզընհաուըրի զործը չատ դիւրին պիտի չըլլայ համաձայն փոխ–նախագահին կարծիքին: Նիքսըն վստահ է թէ չատ դժուար պիտի ըլլայ Խրուշչեւը համոզել եւ անոր մտքէն հանել կարգ մը պատրաստներ որ խոր արմատ ձգած են: Խորհ· Միութեան Վարչապետը վստահ է թէ իր երկիրը տնտեսապէս պիտի հասնի Ամերիկայի եւ նոյնիսկ գլխ ան–ցնի: Եւ նոյն կարծիքն ունի պետութական մարդին համար ալ:

Միացեալ Նահանգներու Պատերազմական նախարարը յայտնեց նաեւ թէ Խրուշչեւին կ'ուզէ ցոյց տալ ամերիկեան պաղտնի զինուորական կայանները, որպէսզի ան տեսնէ ամերիկեան իրական ուժը:

Խրուշչեւ, մամուլի ասուլիսին անմի–ջապէս ետք մեկնած է Սեւ Ծովի եզերքը, հանգստանալու: Մոսկուայի Փրաւտան եւ Իզվեստիան հրատարակելով Վարչա–պետին ասուլիսին ամբողջ բնագիրը ան–գամ մը եւս ցոյց կուտան թէ Խրուշչեւ ամէն բանի պատրաստ է Ամերիկայի մէջ, բայց ոչ բանակցելու:

Խրուշչեւ կ'ուզէ տակաւին երեւալ ամե–րիկեան պատկերասփիւռէն, նոյնիսկ Ծե–րակոյտին առջեւ խօսիլ, ինք ալ կ'ուզէ ամէն բան ցոյց տալ Այզընհաուըրի Խորհ· Միութեան մէջ, խորհելով միեւնոյն ժա–մանակ թէ իր հիւրը պիտի նախընտրէ «հայկական չամփուրով խորոված»ը ճա–

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՕՐ ԸՍ ՕՐԻՆ

ՄԻԱՅՆ «ՔԱՇԵԼ» ԳԻՏԵՆ

—o—

— Աս ըրածնիդ վայլե՞ց···

— Ի՞նչ ըրեր եմ որ···

— Չա՛, սուտ խենթ եղէք ու վանիին հաւերը կերէք···

— Գրաբար չեմ հասկնար, հետս աշխարհաբար խօսէ՛··· Ի՞նչ մեղք գործեր եմ, ճորէն···

— Աս ձեր «վարչապետ»ին ըրածը···

— Մեր «վարչապետ»ին ըրա՞ծը:

— Այո՛··· ելեր է ինծի պէս մարդու մը թերթը գադրեցուցեր է···

— Երեւի բաժնեգիրը վճարած չէիք···

Մեր «վարչապետ»ը ունի իր «նախարար»–ները, որոնք բաժանորդներուն հիմնու–թեան շատ ակնոյ չեն կախեր··· Իրենց համար, բաժանորդը անուն մըն է, թիւ մը··· Բաժնեգիրդ չվճարեցի՞ր, հրաման կ'արձակեն առաքման պաշտօնեային որ թերթին առաքումը դադրեցնէ··· Այս մարզին մէջ, մեր «նախարար»ները լիա–զօր «պաշտօնատար»ներ են···

— Ատ ըսածդ, թերթին բաժնեգին դրր–կողներուն համար է··· Իմ խնդիրս բոլո–րովին ուրիշ խնդիր է···

— Այսի՞ՆԻՆ···

— Այսինքը կա՞յ — ես հառասուն տարի է ձեզմէ ձրի թերթ կ'առնէի··· Հիմա ելեր էք, յանկարծ, դադրեցու–ցեր էք···

— Օ՛, խնդիրը բարդացաւ, կեցի՛ր ճա–յինիմ··· Ըսել կ'ուզես որ դուն մեր լրա–գիրը կը կարդաս հառասուն տարիէ ի վեր, առա՞նց վճարումի··· Ինչո՞ւ, դուն ո՞վ ես··· Վերի արտի ցորե՞նն ես··· Բարեկամ, լուր ունի՞ս որ էջմիածինը անգամ իր ստացած թերթին բաժնեգինը կը վճարէ··· Դո՞ւն ով կ'ըլլաս···

— Ե՞ս··· Երիտասարդ եղած ատենս, շաբաթը մէկ յօդուած կը գրէի ձեր թեր–թին՝ առանց վարձատրութեան···

— Ներողութի՛ւն, սա երիտասարդ ե–ղած ատենդ հանի՞ յօդուած գրկած ես մեզի···

— Վեր, վար՝ չիսուն, եթէ հանդէս ե–ղերու նկարագրութիւններն ալ հաշուեմ··

— Ուրեմն, ասկէ հառասուն տարի ա–ռաջ, մեզի չիսուն հատ յօդուած գրկեր ես եւ հառասուն տարի է··· կը վճար–ուի՞ս···

— Վճարում ստացած չեմ, կ'ըսեմ ձեզի···

— Վճարում չէ՞, երբ հառասուն տարի, անընդհատ, ձրի թերթ կը ստանաս··· Մա՛րդ Աստուծոյ, խելք ընէիր, խիղճ ու–նեցայիր ու ելլէիր, օր մըն ալ, հինգ տո–լար գրկէիր մեր «վարչապետ»ին··· Ատ ալ չես ըրեր ու հիմա երես ունիս ու կը գանգատիս թէ թերթդ դադրեցուցեր են ···Շա՛տ ադէկ ըրեր են, ապրի մեր «վարչապետ»ը···

— Բայց, եղբայր, մենք ալ ազգին մը–տաւորականներէն կը սեպուինք···

— Մտաւորակա՞ն··· Ինչո՞վ, բանի մր յօդուածո՞վ··· Ենթադրենք որ վաւերա–կան գրագէտ ես, աս ես, ան ես, եզի ո՞վ իրաւունք տուաւ որ հառասուն տարի ձրի թերթ սպասես առեւտրական հաս–տատութենէ մը, որ միլիոններ չունի դրամատունը··· Նպարավաճառդ եզի ձրի պանիր կուտա՞յ՝ հառասուն տարի կամ հառասուն օր···

— Ըսել է դուք ատա՞նկ կը բաջալերէք ազգին մտաւորականները··· Ափսո՛ս··· Ես ալ ասկէ ետք տող մը չեմ գրեր···

— Կ'ուզես գրէ, կ'ուզես մի՛ գրեր··· Քու գրելիքներդ մենք մեր բնացած տեղը ալ կը գրենք··· Քանի միտս է հարցնեմ — բարեկամ, ասոր անոր կարօ՞տ մէկն ես···

— Աստուա՛ծ չընէ··· Կոկիկ հարստու–թեան տէր մէկն եմ··· Ամէն բան ունիմ:

— Ուրեմն, կրնայիր կարդացած թեր–թիդ բաժնեգինը վճարել՝ առանց նեղուե–լու··· Առնուազն դրոշմաթուղթին փոխ–արժէքը···

— Այո՛, բայց խնդիրը այն է որ մենք, մտաւորականներս···

— Նորէն չսկսիս, հիմա ոտքիս տակը կ'առնեմ քու մտաւորականութիւնդ···

— Ուրեմն, ասկէ ետք թերթ պիտի չղրկէ՞ք ինծի···

— Ո՛չ··· Ես եզիպէսներուն, որոնք միայն «քաշել» գիտեն···

— Լա՛ւ, ես ալ «միւսներուն» կողմը կ'անցնիմ···

— Անցի՛ր, բա՛ր մըն ալ ետեւէդ···

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲ ՄԻԱՑԵԱԼ. Հանրապետութեան կառավարութիւնը որոշեց երեք նոր «ապ–պային ծօներ» հաստատել, որոնք ամէն տարի պիտի ողեկոչուին Մահմուրահի, Ռոզեթի եւ Դամասկոսի մէջ: Այս ծօներ–ը մահմեդականութեան յաղթանակները կը նկատուին: Մահմուրահի ծօնը կ'ողե–կոչէ Ֆրանսայի թագաւոր Ս. Լուդովի – կոսի ձերբակալութիւնը Սալահէտտին էլ Այուպիի կողմէ, Դամասկոսինը՝ Ռիչար Առիւծասիրտի անձնատուրութիւնը երրորդ Խաչակրութեան ժամանակ, իսկ Ռոզե–թինը՝ Արաբներու յաղթանակը անգլիա–կան ուժերու վրայ:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ պատժական տեւողներու քննած յանցանքներուն հարիւրին 60ը ի վնաս պետութեան կատարուած զողու–թիւններ են: Լեհ դատախազ մը յայտա–րարած է Փրցկլատ Գուլբուռալնի չարա–թաթերթին թէ պետական բոլոր հաստա–տութեանց մէջ զողութիւն կայ:

ԻՏԱԼԻԱ. ազատատենած է երիտասարդ քաղաքական տարեդարձը մը որ յայտարա–րած է թէ Հունդարիոյ նախկին վարչա–պետ Իմրէ Նաճիի որդին է: Դաղթականը Թրիէսթէ հասած է եւ ուսանողական է եւ ոչ մէկ թուղթ ունի իր ինքնութիւնը հաստատող: Անցեալ տարի սակայն, նա–ճիի դլխատման ժամանակ կ'ըսուէր թէ ան միայն աղջիկ զաւակ մը ունի:

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳՈՒՀԻՆ երրորդ զաւակ մը կը սպասէ եւ այդ պատճառով պիտի չկարենայ կատարել նախապէս ստանձնած յանձնառութիւնները եւ ճամբորդութիւն–ները: 100 տարիէ ի վեր առաջին անգամն է որ իշխանութեան գլուխ եղող թագուհի մը զաւակ կ'ունենայ: Ինչպէս ամէն մայր, Էլիզապէթն ալ ընտանեկան նպաստ պիտի ստանայ 3 զաւակի համար:

ԻՐԱՔԻ երկաթուղիի ընկերութեան նոր ընդհանուր տնօրէնը՝ զօրավար Սալեհ Զէքի Թովֆիք յայտարարեց թէ հինգ ռուս մասնագէտներ պաղտատ հասած են, երկրին երկաթուղի ցանցին ընդլայնումը ուսումնասիրելու համար: Մասնաւորա–պէս պիտի ուսումնասիրեն էլեկտրաշարժ եւ նաւթաշարժ փոխադրական միջոցնե–րու լայն գործադրութիւնը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԵԾ ԳԻՏՆԱԿԱՆԸ՝ Ժան Ռոսթան, անդամ Ֆրանսական Կաճառին, յայտարարած է· «Մարդը 50 տարեկա–նէն ետք միայն իսկապէս օգտակար է եւ կրնայ ծառայել»: Ռոսթան՝ Պղտոնի մէկ խօսքին հետեւողութեամբ, այս պա–տասխանը տուած է, երբ իրեն հարցու–ցած են թէ ի՞նչ է իր կարծիքը կեանքը երկարաձգելու մասին: Այս պատասխանը նոյն ժամանակ կը յայտնէ կենսաբանին կարծիքը:

ԿԻՆԷԻ կառավարութիւնը պաշտօնապէս ճանչցաւ «Ալժերիոյ առժամեայ կառա–վարութիւնը»:

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ

"ՈՒՄ" ՈՒ "ԿՈՐ"

ՀԱՅԵՑԻ ԵՒ ՀԱՐԱՋԱՏ

Թ.

1956 Յունուար 12ին, Յառաջի մէջ, «Արեւելահայ աշխարհաբարին սկզբնաւորութիւնը» խորագրեալ յօդուածով մը, դիտել կուտայի.—

« Մէկ դար եղաւ, որ կը պնդեն թէ Խ. Աբովեան հիմնադիրն է արեւելահայ աշխարհաբարին »:

Ահաւասիկ տեսակէտ մը, — կ'ուզէի ըսել, — զոր կը կրկնեն մարդիկ, «որոնք կը սիրեն ձիւթ ծամել, մանաւանդ ուրիշին բերնին ձիւթը»: Ինչ մը ուզէի լեղի բացատրութեամբ մը՝ կապած կ'անուանէի եղանակը, որով գրականութեան պատմութեան ուսանողներուն կը տրուին նման աւանդութիւններ իբրեւ սնունդ:

Ծառացան տիրացուները եւ ախտաւոր ընդվզում մը ցոյց տուին՝ առանց երբեք իրենց բերնէն դուրս հանելու անհամ ձիւթը: Նոյնիսկ գայթակղած մարդու ձեւեր առին ոմանք, սրբապղծութեան մեղքեր վերագրեցին ինծի, առանց խորհելու թէ չատ աւելի ծանր մեղադրանքի մը տակ կ'իյնային իրենք, թերաչափելով հայ լեզուին ու գրականութեան աճման պատմութիւնը՝ իրենց մտային էնփանթիլիսմէն բաժին հանելով հայ գրականութեան պատմութեան, իբր թէ պաշտպանելու համար Աբովեանը:

Իրապէս, սրբապղծութի՞ւն կը գոր – ծուէը, սակայն, գայթակղութի՞ւն մը տեղի կ'ունենար՝ երբ պրպտող միտք մը կը յայտնէր թէ հայ ժողովուրդը աշխարհաբար կը գրէր ու կը տպէր նախ քան Աբովեան: Եւ, ընդհակառակն, արդ՞ը էին բաղաձայն տիրացուները, որոնք սխալ ճանչցուած Աբովեանի մը կը չնորհէին դոց սորվուած բաներ, եւ առոր համար՝ կը մերժէի՞ Աբովեանէն աւելի տարիք տալ արեւելահայ աշխարհաբարին:

Տուեր էի մաքուր եւ սքանչելի արեւելահայերէնի նմոյշներ, տպուած «ի Շուշի» (1829) եւ «ի Մոսկով» (1830):

Թարմացնելու համար յիշողութիւնն – բը, անգամ մը եւս տանք նմոյշները:

« Գրված է թէ մենակ հացով չի ապրիլ մարդ, բայց ամեն խօսքովն, որ Աստուծոյ բերանից է դուրս գալիս »:

Արեւելահայ այս աշխարհաբարը քաղ – ուած է Աւետարանին Թարգմանութենէն, տպուած Շուշի 1829ին:

Ուրիշ վկայութիւն մը.—

« Եւ Յիսուս ասաց. Հայր, Թողութիւն տուր դորանց՝ ինչու որ չեն գիտում թէ ի՛նչ են գործում, եւ նորա չորերն որ բաժանում էին՝ վիճակ քցեցին »:

Արեւելահայ այս աշխարհաբարը եւս քաղուած է Աւետարանին Թարգմանութենէն, տարբեր գործ մը, որ տպուած է Մոսկուա 1830ին:

Այս վկայութեանց արժէքն ալ այն է որ կը հաստատուի նախ քէ արեւելահայերէնն մաքուր աշխարհաբար մը կար նախ քան Աբովեան. երկրորդ, որ ճիշդ չէ ըսել թէ Հայ. Եկեղեցիին իշխանները հալածեցին Աբովեանը՝ մեղադրելով որ աշխարհաբար գրականութիւնները հալածեցին Աբովեանը՝ մեղադրելով որ աշխարհաբար տարածելու կ'աշխատի աշխարհաբար հրատարակութիւններով, (ոմանք Ղ. Աղայեանի կը վերագրեն այս մեղադրանքին բանաձեւումը, բայց կը տեսնուի թէ Հայ. Եկեղեցւոյ իշխանները աշխարհաբար գրքի տարածման առաջին նախաձեռնողներն են եղած՝ նախ քան Աբովեան, մանաւանդ աւելի դեղեցիկ լեզուով մը):

Այժմ աւելի հին նմոյշ մը.—

« Ես գնում եմ դպրատունն:

— Ցորո՞ւմ ժամու պարտիս հրամանքդ տեղն լինիլ:

— Երբ որ զանգակն հարէ:

— Ցորո՞ւմ ժամու հարէ զանգակն:

— Եօթներորդ ժամուն:

— Աշակերտքն որք դալիս են յետ հաբելոյ զանգակին՝ լինո՞ւմ է նոցա պատիժ:

— Ուսուցիչն նոցա նստուցանում է ի վերայ ծնկանց:

— Շա՞տ են նստում նոքա այնպէս:

— Մինչի այն ժամանակն՝ երբ ուսուցիչն նոցա հրամայէ կանդնիլ »:

Բիւրեզանման այս արեւելահայերէնը առնուած է Կ. Սարաֆեանի դիրքէն. «Գիրք որ կոչի բանալի գիտութեան», տպուած «ի Սանկտպետերբուրգ» 1788 թուականին, Աբովեան... դեռ չծնած: Եւ հիմա առէք բաղդատեցէք Աբովեանի լեզուին հետ, նոյնիսկ մանկավարժութեան հետ:

Շատ հետաքրքրական է նոյնպէս Շրէօտէրի գիրքը, Գանձ Արամեան լեզուի խորագիրով, լատիներէն եւ հայերէն, տպուած... Ամստերտամ, 1711ին (Աբովեանէն հարիւր տարի առաջ): Այս գիրքին մէջ նմոյշներ կը տրուին մեր ժողովրդական «հայեւարէն, ինչպէս Ջուղեցեւար, Ղափանցեւար» և այլ բարբառներէ: Այսպէս Պարոն Տիրատուր խնջոյք է սարքած իր ապարանքին մէջ, չուրջը պարտէզ: Եւ ի՛նչ խնջոյք, — հրամմեցէք երեք պատառուկ, երկու աչխար, չիտուն հաւ, չիտուն կաքաւ, քսան-երեսուն խարիզակ (սեխ, պարսկերէն՝ ձմերուկ), հարիւր հաւկիթ, իսկ պարտէզին պտուղները՝ որքան ուզէք տանձ, խնձոր, ըշտաղուկ (դեղձ), դալինար (կեռաս) եւայլն: Հրաւիրուած են, քահանան եւ բազմաթիւ բարեկամներ, — կ'ուտեն, կը խմեն եւ զրոյց կ'ընեն.

— «Պարոն Տիրատուր, հնդունք ո՞վ են, որ էն հեռի ածուի մօտ ծագիկ են քաղում:

— Մեր տան խիղանն այ, պարոն, իմ հնիկն ու իւր աղջկերքն են:

— Քանի՞ զաւակ ունիս:

— Հինգ՝ երկու տղայ, երեք աղջիկ:

— Ազա՞ր են ամէնքն թէ պսակած էլ ունիս:

— Տղայոցս մինն կնկատէր այ, մինն էլ նշանած ունի: Երկու աղջիկս պսակել եմ, մինն նշանած այ:

— Թոռն էլ ունի՞ս:

— Ունիմ, պարոն, վեց թոռն. չորսն տղայ՝ երկուքն աղջիկ:

— Թոռներդ ի՞նչ բանի վերայ են:

— Երկու թոռնս վանքում կարդում են՝ մինն բազրգանի դուլլուղում այ, մինն տանն այ, աղջկերաց մինն անապատում կուսանաց մօտ ասղագործութիւն այ սովորում, մինն դեռ չահիլ այ »:

Շատ հետաքրքրական է այս զրոյցը: Տանուտէրը ցոյց կուտայ իր այրին, հընձանները, պարտէզը՝ տալով պտուղներու անունները եւ հայկական փոլքլորի առատ նիւթ: Կը խօսին հայ լեզուի մասին եւս, — մին կը պարծի իր բարբառով, պընդելով որ «քանց մեր հայեւարն պարզ հայեւար չկայ», երբ միւսը կ'երդէ իր «փեսին մեր հայ լեզուի վերայ չինած Քարիֆլաման»: Տեսակ մը երգիծա – կան... լեզուամարտ.—

Խայի լիզուն մոյն լիզու ա.
Ծօվո մօռ խնուսուղ Զուղեցին ա,
Որն ասիլն գուլն գոլմանա:
Լիզուի բանդուղ Ղափանցին ա,
Միր վիլեաքի լիզուն պօրգ ա:
Ամեն լիզու պօրգ խուսիլ ա,
Քօրդի, Ֆարսի քա Ֆրանգի ա,
Հէնց նիդիս քա իւր լիզուն ա,
Իզար ասմրա Ֆի բակակա,
Սահաբ դօլվաք համբար բանդա,
Արանգ ուշուր բանդախանա,
Ռիսփօստ փըրբազ գըրդլու չուտ
Ալ փատ լուն տուն ՝ իր Քրա:

այս « Թարիֆլամա »ին մէջ հետաքրքրականն այն է, որ կը մատնէ պայքար մը տեղական բարբառներու դէմ, «ծուռ ու մուռ խօսող» կամ «լեզու քանդող» չեղումներու դէմ, եւ պատգամ մը. «Ի՞նչ էք խօսում, պարզ խօսեցէք որ մենք էլ իմանանք, էդ ի՞նչ պարզ հայ լեզու այ, պարզն էն ա որ ամէն Հայ հասկանայ»:

Ու Շրէօտէր, որպէսզի «ամէն Հայ հասկանայ», չգործածեց Աբովեանի բառամթերքը, ու լեզուով մը, որ թանկագին առաջ կը համարուի հայ լեզուի պատմութեան համար, տուաւ ընդարձակ տեղեկութիւններ մեր եկեղեցական առարողութեանց եւ կենցաղային սովորութեանց մասին:

Շրէօտէրի բերած վկայութիւնները կը հաստատեն թէ արեւելահայերէնը հարիւր տարի աւելի մեծ է տարիքով քան արեւելահայերէնին... հայրը՝ Աբովեան:

Բայց ես դեռ աւելի տարիք կուտամ արեւելահայերէնին:

×

Արեւելահայ աշխարհաբարին սկզբնաւորութիւնը ճշդելու իմ այս փորձերուս միջոցին, Պ. Ադրանիկ Բարերդեան, Յառաջի մէջ (1956 Յուլիս 26), «Արեւելահայ աշխարհաբարին հաւանական ծագումը» խորագրեալ յօդուածաշարքով մը, դիտել կուտար թէ արեւելահայերէնն ալ ունի Քրքական ծագում ունի իր բարեական ձեւին մէջ:

Այս տեսակէտը կապ չունէր իմ դրած հարցիս հետ, փոյթ չէ թէ Աճառեան եւ Երեւանի հայկաբաններ բայական ումմանիկով միայն կը յատկանշեն արեւելահայերէնը: Պ. Բարերդեանի դիտողութիւնը հարցումի ձեւ ունենալով, տեսակ մը հրաւէր՝ «արմնցնելու համար բանասէրներուն հետաքրքրութիւնը», հարցին քննութեան աշխատակցութեան իմ բաժինս բերի՝ ներկայացնելով ինչ որ գրուած է ում մանիկին ծագման մասին, այն եղրակացութեամբ թէ հայերէն է եւ հարազատ:

Այժմ, իրրեւ վերջաբան, կը մնայ հաւաքօտակի ներկայացնել, ամփոփել տեսակէտները քեր եւ դէմ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

Տանը առօրեայ յարկի իր սենեակին մէջ, Պոպիչեան, կռնակը լոյսին դարձուցած, կը նկարէ: Պոպիչեան կը նկարէ միշտ մեւեզնոյն ծովը, եղերքը քաշուած մեւեզնոյն նաւակը եւ մեւեզնոյն ալիքը որ կուգայ մեռնիլ ծովեղերին վրայ...

Պոպիչեան եղած է Այվազովսքիին աշակերտը: Ծովը նկարելը այդ հեռաւոր օրերէն միտքը մնացած է: Հիմա այլեւս ծովին նայած չունի. եւ արդէն ծովին քովէն ալ չանցնիր բնաւ: Բայց արդէն պէտք չունի իրական ծովին նայելու, իր ծովը նկարելու համար: Այնպէս ինչպէս որ կը չնչէ, այնպէս ալ ամէն օր այդ ծովը կը նկարէ, որ իր մէջն է:

Եւ երեկոյին, վերջացնելով, չռայպով կը տանի կը ծախէ, հին քաղաքին մէջ խորհրդաւոր խանութ մը, եւ առած դրամովը, խոյն իր սիրական գինին կը ճարէ:

Պոպիչեան ծերացած է՝ նկարիչ ըլլալու փափաքին եւ ծոյլ ապրելու անուանելի պէտքին մէջ: Ունի դեղեցիկ ճերմակ մազերով նուրբ դլուխ մը: Կապոյտ աչքերուն մէջ սլաւական անվերջանալի երազը եւ դինին առած տեսիլները իրար խառնուած են:

Պոպիչեանի չանքին, աշխատութեան միակ ջրհորը եղած է Այվազովսքիին աշխատանոցը յաճախած կարճ միջոցը: Անկէ յետոյ Յարուհիին անձնական յարկաբաժինին, Սէն-Փեթերսպուրգի գալատին մէջ, զարդանկարներու հսկիչ նըշանակուած է, եւ սակայն, այլեւս, մըշտնջենապէս. Մոնթէ-Գարլօ ապրած է: Գալատին զարդանկարներուն հսկողութիւն ըրած ըլլալը երբեք չի յիշեր...

Եւ Պոպիչեան հիմա՝ ծեր, աղքատ, դինիի սիրահար եւ երիտասարդ սիրտով, կ'ապրի տակաւին Մոնթէ Գարլոյի այդ անցեալ փայլուն օրերուն հետ:

Այդտեղի բոլոր վաղեմի նշանաւոր fo–

նի ումր Քրքական ծագում ունի իր բարեական ձեւին մէջ:

Այս տեսակէտը կապ չունէր իմ դրած հարցիս հետ, փոյթ չէ թէ Աճառեան եւ Երեւանի հայկաբանները բայական ում մանիկով միայն կը յատկանշեն արեւելահայերէնը: Պ. Բարերդեանի դիտողութիւնը հարցումի ձեւ ունենալով, տեսակ մը հրաւէր՝ «արմնցնելու համար բանասէրներուն հետաքրքրութիւնը», հարցին քննութեան աշխատակցութեան իմ բաժինս բերի՝ ներկայացնելով ինչ որ գրուած է ում մանիկին ծագման մասին, այն եղրակացութեամբ թէ հայերէն է եւ հարազատ:

Այժմ, իրրեւ վերջաբան, կը մնայ հաւաքօտակի ներկայացնել, ամփոփել տեսակէտները քեր եւ դէմ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ

...ԵՒ ՀԻԹԼԷՐ ՉՄԵՌԱՒ

1944 Յուլիս 20՝ ժամը 12,42ին, ռումբ մը կը պայթի Արեւելեան Փրուսիոյ Ռաստէնպուրկի անտառին մէջ հաստատուած Հիթլէրի վերին սպայակոյտի քարտէս – ներու սրահին մէջ, ուր Գերմանիոյ առաջնորդը ամէն օր բանակի պետերուն հետ կը խորհրդակցէր:

Վերին սպայակոյտի հաւաքատեղին, փայտաշէն կառոյց մը, ռումբին ուժգնութեան տակ քարուքանդ կ'ըլլայ:

Ժողովականներուն մէջ կան մեռեալ – ներ ու վիրաւորներ:

Եւ Հիթլէր չմեռաւ, անհաւատալի բախտով մը:

Դուրսը՝ 37 ամեայ զնդապետ մը՝ Ֆլաուս Շէնք ֆոն Շթաուֆֆենպէրկ, սրահին մէջ ռումբը զետեղողը, իր ինքնաշարժին մէջ ոտքի կանգնած, ներկայ կ'ըլլայ պայթիւնին, ապա, արագօրէն կը հեռանայ բանակատեղիէն եւ կը հասնի մօտակայ օդակայանը եւ երկուքուկէս ժամուան թռիչքէ մը ետք, օդանաւը դինք կը հասցնէ Պերլինի մօտ՝ Ռանկստորֆի օդակայանը:

Կը վազէ դէպի Պատերազմական նախարարութեան չէնքը ուր հասնելով կը պոռայ. «Հիթլէրը մեռաւ...»: Հոն, անձկանօք իրեն կը սպասէին արդէն վէր – մախթի բարձրաստիճան սպաները, որոնք բոլորն ալ տեղեակ էին մահափորձի ծրագրին եւ վճռած էին ձերբազատուիլ Հիթլէրի տիրակալութենէն եւ ապա ծանօթանալ Դաշնակիցներու հաշտութեան պայմաններուն:

Դժբախտաբար, սակայն, մահափորձը ձախողեցաւ եւ Գերմանիոյ մենատէրը սաղայլական բախտով մը խուսափեցաւ անկէ:

Այս դէպքերէն տասնըհինգ տարի ետք, արտակարգ վաւերաթուղթ մը ձեռք անցուած է՝ արձանագրութիւնները «Ժողովրդական Դատարան»ին, ուր դատուեցան եւ դատապարտուեցան Հիթլէրի դէմ սարքուած այս դաւադրական ձեռնարկին մէկ քանի մասնակիցները, եւ չնորհիւ այդ վաւերաթուղթին պիտի ծանօթանանք թէ ինչպէս ծնունդ առած է ձեռնարկը, ինչո՞ւ ձախողած է եւ ինչքա՞ն դաժան ու անողոք է եղած Հիթլէրի փոխադարձութիւնը:

Տասնըհինգ տարի ետք, իրողութիւնը մերկապարանոց երեւան կուգայ: Մարդոց կիրքերն ու աւելութիւնները մարած են վաղուց, եւ ժամանակը եկած է անժխտելի իրողութիւնները դնելու Պատմութեան մեծ դատաստանին առջեւ:

×

1944ին է որ Գերմանիոյ մէջ կը սկսի դաւադրական չարժումը մարմին առնել, ղեկավարուած զինուորականներէ եւ քաղաքացիներէ, ուղղուած Հիթլէրի մենատիրական քաղաքականութեան դէմ: Հակառակ երկրին մէջ տիրող ոստիկանական անողոք ու դաժան սեղմումներուն եւ աչալուրջ հսկողութեան, դաւադրութեան պարագլուխները կը յաջողին իրենց պատրաստիքը պահել մինչեւ 20 Յուլիս:

Դաւադիրները բոլորն ալ համաձայն են մէկ կէտի շուրջ.— Գերմանիոյ զին – ուորական դրութիւնը ճակատագրական է նոյնիսկ «յուսահատական», կ'ըսեն ա – նոնցմէ չատերը, երբ յաջողած է արդէն Դաշնակիցներու յամաքահանման փորձը դրաւել Ֆրանսայի մէջ: Պէտք է ջանալ ազատել ինչ որ կարելի է: Սակայն այս բանը կրնայ յաջողիլ այն պարագային միայն երբ Հիթլէր «չէզոքացուի», տապալուի ու բանտարկուի ըմբոստութեան ձեռնարկով մը եւ կամ աւելի օդտակար կ'ըլլայ այս ծրագիրը եթէ մենատէրը սպաննուի: Հիթլէր թիւ մէկ թշնամին է ի նպաստ հաշտութեան կատարուելիք ձեռնարկներուն:

Առանց մանելու դաւադիրներու տարակարծութեանց մանրամասնութիւններուն մէջ, որոնք կը պատկանէին տարբեր խմբաւորումներու եւ որոնցմէ չատերը կը ժխտէին բացարձակապէս սպանութեան գաղափարը, 1944ի ամառուան բանկիզբը դրութիւնը կը ներկայացնէր հետեւեալ պատկերը.— Ոչ-զինուորականներու Հիթլէրի դէմ ընդդիմութիւնը, որոնց անժխտելի պարագլուխն էր Քարլ Ֆրիտրիխ Կէօրտէլէր (դնդապետ-յետադարձուած 12 Փետր. 1945ին) կ'ընդունէր որ միայն զինուորականներն էին որ կրնային արդիւնաւորապէս չարժիլ, որովհետեւ իրենց զինուորականի հանդամանքով եւ պատերազմական վիճակի մէջ դտնուելով, ամէն օր եւ ամէն ժամ առիթն ու հնարաւորութիւնը ունէին մօտենալու գերմանական բանակներու վերին պետին: Այս պատճառով ալ զինուորականներն է որ պէտք է տան վճռական հարուածը մենատիրական իշխանութեան: Անգամ մը որ Հիթլէր մէջտեղէն վերնայ եւ նացիական վարչաձեւը տապալի, այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ բանակցիլ դաշնակիցներուն հետ:

Եւ այսպէս, կը ծնի զինուորականներու դաւադրական ձեռնարկը:

(Շար. 1)

«ՅԱՌԱՋԴՈՒՄՆԵՐ» ՎԱՐԱՆԴԱՅԻ

ՎՈՍՏՈՓ

Գ.

Դեռևս ոչ մեկը չէր կարողացել ինձ այդքան հետաքրքրել, որքան այդ անծանոթ կինը։ Ես ոչ միայն չէի կարողանում հեռանալ նրանից, այլև ամեն վայրկյան ավելի էի ցանկանում մնալ նրա մոտ։ Ինձ թվում էր, թե ես նրան ծանոթ եմ վաղուց, թե մենք միասին մանկություն ենք անցկացրել, թե ես նրան ինչ-որ բան պարտական եմ։ Ես ուզում էի նրան ասել, որ ես ինքս էլ չգիտեմ, թե ինչու եմ այդպես վարվում, որ ես ինքս էլ չեմ հասկանում, թե ինչ է նշանակում այդ ամենը։

Ես ուզում էի նրան ասել, որ ես ինքս էլ չգիտեմ, թե ինչ եմ ուզ

4 ՅԱՌԱՋ

չակել թէ խորհրդային հրթիռները տեսնել »:

Խրուշչեւ չատ գոհ կ'երեւայ եւ իր ժըպիտը դիւրին կը բացատրուի օտար լրագրողներու կողմէ: Ամիսներէ ի վեր Խրուշչեւի հետապնդած երեք նպատակները իրագործուած են. ա) Միացեալ Նահանգները պիտի այցելէ եւ ուղղակի պիտի խօսի ամերիկացի ժողովուրդին որ, իր կարծիքով, կրնայ ազդուիլ մանաւանդ իր «ոճէն»: բ) Երկու «բարձրա-գոյն»ներուն դրոյցը իրականութիւն մը պիտի ըլլայ: գ) «Վերին» ժողովը տեղի պիտի ունենայ եւ քանի մը անգամով, Ուաշինկթըն եւ Մոսկուա: Այս ամէնը լայնօրէն կ'արդարացնեն Խրուշչեւի անկեղծ ուրախութիւնը:

—o—

ՍՊԱՆԱՅԻ վրդվէտ եւ քաղաքական դէմք, Լուիս Առաքուիսթէն մեռած է ժընեւի մէջ ուր կ'ապրէր 10 տարի է:

Նիւ ԵՈՐՔի արքեպիսկոպոսը կարդինալ Սփելման, անդրադառնալով Խրուշչեւի յառաջիկայ այցելութեան, յայտարարած է.— Կ'ազօթեմ որ Պ. Խրուշչեւ կարենայ կարդալ, ուսումնասիրել, խորհրդածել եւ աստուածային չնորհքով մը զօրձադրել տասը Պատուիրանները: Կ'ազօթեմ նաեւ որ երկնային հրաշք մը առաջքն առնէ աշխարհի վերահաս կործանումի մը ահաւոր սպառնալիքին»:

ԳԱՀԻՐԻ Ալ Ահրամի համաձայն Իրաքի Վարչապետը՝ զոր. Քասըմ յայտարարած է թէ վարչաձեւին դէմ դաւադրութիւն մը երեւան հանուած է: Պետական հարուածի այս փորձը կազմակերպուած էր համայնավարներու կողմէ եւ պիտի սկսէր Օգոստոս 6ին, Պատերազմական նախարարութեան ամբակոծումով:

ԼԱՈՍԻ կացութիւնը միշտ ծանր է: Հնդկաստան եւ Խորհ. Միութիւն չատ մտահոգ են: Ճավահարլալ Նեհրու յայտարարեց թէ պէտք է անպայման յարգուին ժընեւի համաձայնութիւնները հնդկական պետութեանց վերաբերեալ (1954 Յուլիս):

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ արուեստական նոր արբանեակ մը «Հետախոյզ Զ» մկն տարի պիտի դառնայ երկրին չուրջ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՐԵՔ ԿԱՌԱՎԱՐՄԵՐՈՒ կը պահանջի արտգութեան համաչափ հայեցի մրցանիշը: Առանք են՝ միսթրալը (128՝ *մինչեւ* Փարիզէն Լիոն), Աֆիլոնը (125՝ *մինչեւ* Փարիզէն Լիոն) եւ Սիւտ-Էմպրէսը (121՝ *մինչեւ* Փարիզէն Պորտօ):

ՏԻԿԻՆ ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ ԵՍԱՅԵԱՆԻ
(Ծնեալ Բալուեան, Սէօլէօզցի)
յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երկուշաբթի առաւօտ ժամը 11ին: Հանգուցեալ իր բնակարանը՝ 167 Ռիւ տը լ'Եկալիբէ, Իսի:

ՊՕՄՈՆ - ՄԱՐՍԷՅԼ
(ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ)
ԾԱԽՈՒ Է

Պարապ յարկաբաժին մը, 4 սենեակ, առանձին մուտքով, Պուլվար տէ Մարկրիթ (Պօմոն), գեղեցիկ, հանդարտ, լռիկ, արեւոտ, քարաշէն վիլլայի մը մէջ, կառաւորնով եւ պարտէզով:
Մանաւանդ պայմաններ հայ դնողի մը համար:
Գրել.— Պ. ՍԱՅԱՊԱԼԵԱՆ
5, Rue Peirese TOULON (Var)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Դէմքեր

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ
ՕԳՈՍՏՈՍ 16ԻՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ

Մեր բաժանորդները որ կը փափաքին առժամապէս, նոր հասցէի մը ստանալ թերթը պէտք է գրաւոր դիմեն վարչութեան: Փոխելի թուականէն զոնէ երկու օր առաջ, պէտք է տան ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆԵՐԸ, վճարեն հարիւր Ֆրանք փոփոխութեան համար եւ նորոգած ըլլան իրենց ընթացիկ բաժանորդագրութիւնը:

Այս պայմանները չկատարող դիմումները զոհացում պիտի չտրուին. նոյնպէս՝ նկատի պիտի չառնուին միայն հեռաձայնով կատարուած հաղորդումները, որոնք կրնան անունի եւ հասցէի սխալները ըստեղծել:

Մեր հատաղնորդ ընթերցողներուն համար, արձակուրդի բացառիկ միամսեայ բաժանորդագրութեան դինն է 600 ֆր.:

×

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր հատարիմ բաժանորդներէն որ փութան կատարել իրենց վճարումները, դիւրացնելու համար վարչութեան գործը:

Շնորհակալութիւն այն բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ պարտաճանաչ վճարումներով կ'օժանդակեն թերթին կանոնաւոր հրատարակութեան:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանէն Արամ Բայբուրտեան (Լենինական փողոց 15, տուն 28, Հայաստան Խորհ. Միութիւն) կը փնտռէ Հայկ Բայբուրտեանը, հօրը անունը Արամ, մօրը՝ Ոսկեհատ, մեծ քրոջը՝ Սեդա, փոքր քրոջը՝ Լիլէթ:

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ԱԶԴ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութիւնը հրաւիրուած է Անծանօթ Զինուորի գերեզմանին բոցը արծարծելու այս ուրբաթ Օգոստ. 14, ժամը 18,30ին:

Հաւաքուիլ ժամը 18ին, Ճաղթական կամարին առջեւ:

Միութիւնը ջերմապէս կը խնդրէ ընկերներէն եւ հայրենակիցներէն որ մեծ թիւով իրենց մասնակցութիւնը բերեն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Է֊ԼԷ֊ՊԷՆ

16 Օգոստ. կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, ամէն տարուան պէս պիտի կատարուի դաշտահանդէս Սէնթ-Ժէրմէն մեկնակէտի մօտ՝ Լա Շօմիէր սրճատան դիմաց դաշտերուն վրայ:

Առաւօտուն Ս. պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն, մատուցմամբ Օշին վարդապետ Նիկոլեանի:

Ճաշէն վերջ գեղարուեստական բաժին, անակնկալներ եւ ճոխ վիճակահանութիւն: Հասոյթը պիտի յատկացուի երիտասարդ սերունդի համար եկեղեցական արարողութիւններու դրքոյկի մը հրատարակութեան հայերէն եւ ֆրանսերէն:

Անոնք որ կը փափաքին նիւթապէս կամ բարոյապէս օգտակար ըլլալ այս ձեռնարկին, կրնան դիմել Է֊ԼԷ֊ՊԷՆ, Օթէլ Տը լա Կոթ, Ա. Բամպուքճեանի:

ԼԻՈՆ

Լիոնի մէջ Ս. Աստուածածնայ տօնը կը կատարուի 16 Օգոստոսի կիրակի օրը: Այս առթիւ մասնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի, յետ պատարագի ուսանողական խաղողի օրհնութիւնը տեղի պիտի ունենայ. նոյն առն մատաղօրհնութիւն պիտի կատարուի: Ամէն անոնք որ կը փափաքին մատաղին ժամանակիլ, կրնան իրենց մասնակցողի դամբարները յանձնել եկեղեցւոյ բանկալը՝ փոխան ստացագրի:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱԹԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նոր արձանագրութիւնները կը չարունակուին 1959-1960 ուսումնական տարեշրջանին համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները փութան դիմել Տէսչութեան, գրաւոր կամ հեռաձայնով:

Collège Arménien S. Moorat
26, Rue Troyon - SEVRES (S & O.) Tél. : OBS. 18-28

Վարժարանի անցեալ տարուան աշակերտուհւոյ ծնողքներուն ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ կը յանձնուի.—

ԵԹԷ մինչեւ Սեպտեմբեր 8 չնորոգեն իրենց զաւակներուն արձանագրութիւնը, Տնօրէնութիւնը ի հարկին, ազատ է անոնց տեղերը յատկացնել նոր արձանագրուհիներու. հետեւաբար, այդ թուականէն առաջ պէտք է պատասխանեն, Տէսչութեան՝ Մայիսի մէջ ղրկած չրջաբերականին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին համար, 1) Նախապատրաստական 8-7րդ դասարաններուն համար իբրեւ ուսուցչուհի հայ օրիորդ մը, որ Ֆրանսական բարձրագոյն կրթութիւն ստացած ըլլայ ի հարկին դիւրօթիկ:

2) Աչխատող կին մը, իբրեւ օդնական խոհարարուհի:

Դիմել վարժարան, գրաւոր, տալով անուն, տարիք եւ հասցէ:

Bld. du Nord - Le Raincy
Seine-et-Oise

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՅԱՐԲԵՐԴԻԱԿԱՆ Միութեան Ֆրանսայի չրջանի 19րդ պատգամաւոր. ժողովը պիտի դումարուի 15 եւ 16 Օգոստոս, կառաւանի մէջ, Պար-Ռեսթօրան Ժիպելօ, Ավրնիւ տը Նիս:

Առաջին նիստը կը բացուի 15 Օգոստ. չաբաթ առաւօտ ժամը 9ին: Պատգամաւորներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Մուտքը ազատ է բոլոր հայրենակիցներուն:

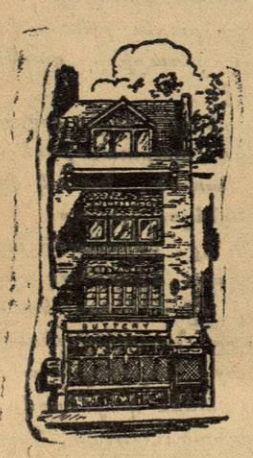
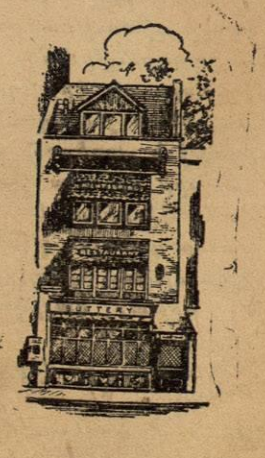
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ժողովուրդի դիւրութեան համար Մարսէյլի Առաջնորդարանը առժամապէս փոխադրուած է՝

26, Rue des Convalescents Tél. : 2`-57 -58

nuit
et
jour
snack-self service-glacier
Ses plats chauds ou froids
Sa terrasse face à la mer
Glaces, patisseries maison
Galeries de l'Eden - Beach
JUAN - LES - PINS

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԼՈՒՐՏԻ ՀԱՅ ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ
Ձեր ուխտագնացութեան միջոցին չմոռնալ այցելելու
Ն. ԹՐՆԿՐԵԱՆԻ
11, Rue des Pyrénées - Lourdes
Միակ հայ վաճառատունը ուր պիտի գտնէք Սէնթ-Պէրնատէթի եւ Փիրէնէի ամէն տեսակ գեղեցիկ յիչատակներ եւ այլ նուէրներ:
Շատ նպաստաւոր գիներով:

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
(HYDE PARK)
Knightsbridge Buttery 26, Knightsbridge, London S.W.I.
ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ
ԻՆՉՊԷՍ ՆԱԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՐ ՃՕՂԻՆ
RAKI DUZE
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 8.30ԷՆ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 2

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
12
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
12 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8467 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4368

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՎՃԱՐ ՄՈՒՐՀԱԿԸ

Ի՞նչ արժէք կը ներկայացնէ այսօր Սեւրի դաշնագիրը, որուն չուրջ ա՛յնքան խօսուած է եւ պիտի խօսուի դեռ:

Իրաւական տեսակէտով արժէքէ զուրկ է, քանի որ դաշնագիր պետութիւնները չեն վաւերացուցած զայն: Դաշնագիր մը այն ատեն միայն ի զօրու կ'ըլլայ, երբ ստորագրող կողմերը կը վաւերացնեն զայն՝ ըստ իրենց Սահմանադրութեան տրամադրութեանց:

Սեւրի դաշնագիրը չվաւերացուեցաւ բազմաթիւ պատճառներով, որոնց թուումը երկար պիտի ըլլար:

Միացեալ եւ անկախ Հայաստանի ըստեղծումը միայն մէկ մասն էր այդ դաշնագրին, որուն նախաբանը կը կազմէր Ազգերու Դաշնակցութեան Ուխտը:

Թուրքիոյ սահմանները կը կրճատուէին անխնայ: Արաբական Թերակղզին կը դառնար Հիճազի անկախ պետութիւնը: Անգլիա եւ Ֆրանսա իրենց հոգատարութեան կ'ենթարկէին Պաղեստինը, Անդրյորդանանը, Իրաքը, Սուրիան ու Լիբա նանը: Թուրքիա վերջնապէս կը հրաժարէր Եգիպտոսի եւ Կիպրոսի վրայ վեհապետական ամէն իրաւունքէ: Կը ճանչնար Ֆրանսայի Թեւարկութեան իրաւունքը Մարոքի եւ Թունուզի, Իտալիոյ իրաւունքները՝ Լիբիոյ եւ Երկոտասան Կղզիներուն վրայ:

Բուն իսկ Անատոլուն ալ կը կրճատուէր: Իմմիրի չրջանը կը տրուէր Յունաստան, Գասապա, Իզմիթ, Թիրէ եւ Այվալէք: Հարաւի կողմէն սահմանագիծը կ'անցնէր Մարմարայի, Ուրֆայի, Այնթապի, Ամանոսի եւ Օսմանիէի հիւսիսէն:

Ինքնավարութիւն կը խոստացուէր Քիւրտերուն:

Ըստ նախապահ Ուիլսընի իրաւարարական վճիռին, Թրքական հողերէն Հայաստանի պիտի կցուէր չուրջ 140·000 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն.— Սեւ Ծովի վրայ Թիրէպոլուէն դէպի արեւելք մինչեւ ռուսական սահմանը՝ մէջն ընդլայով Տրապիզոնը, Կիւմիւչխանէ, Բաբերդ, Երզնկա, Մամախաթուն, Էրզրում, Մուշ, Պիթլիս, Ոստան, Վան, Շատախ, Խոշապ եւ այլ քաղաքներ:

Նեղուցները կը մանէին դաշնակիցներու հակակչիռին տակ: Ֆրանսական ազդեցութեան զօտիին տակ կ'իյնային Տիարպէքիր, Խարբերդի, Սվազի եւ Թոքատի չրջանները, իսկ Իտալականին՝ Գոնիա — Ատալիա չրջանը: Այն իմաստով, որ երկու պետութիւնները իրենց կը վերապահէին այդ հողամասերուն անտեսական չահագործման մենաչնորհները:

Ա՛յսքան բարդ դաշնագրի մը գործադրութիւնը զանազան հակամարտ չահերու կը բախէր: Դաշնակիցները իրարմէ կը նախանձէին: Ի վերջոյ իրարու հետ մրցումի ելան՝ աչակցելու համար քէմալական չարժումին եւ վերականգնելու մահամերձ Թուրքիան:

Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը Արիսթիտ Պրիան Անգարա կը փութացնէր Ֆրանքլէն-Պույսոնը՝ կիլիկիոյ պարպուման դաշնագիրը կնքելու համար (20 Հոկտեմբեր 1921): Պրիան իր այս քայլը կ'արդարացնէր՝ երբ թէ թոյլ չտալու համար, որ Թուրքերը բոլչեւիկներու դիրկն իյնան բոլորովին:

Ճէյդ է, որ Մ. Քէմալի առաջին եւ պվնաւոր աչակիցն էր եղած Մոսկուայի կառավարութիւնը: Դաշնակիցները չուեցին անկէ ետ մնալ: Արդիւնքն եղաւ իրենց չարաչար պարտութիւնը՝ դինուրական եւ քաղաքական կրկնակ ճակատներու վրայ:

Հակառակ բոլոր ճախորդութեանց, Սեւրի դաշնագիրը բարոյական դեռնի վրայ կը պահէ իր արժէքը:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԵՐԻՆ ԺՈՂՈՎԸ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻՆ

ԱՆԳԼԻԱՅԻՆԵՐԸ ԴԺԳՈՀ ԵՆ ԱՁԶԸՆՀԱՒԻԼՐ – ԱՏԼԸՆԱՒԻՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԻՆ

Ուոշինկթընի քաղաքական չրջանակները համաձայն Վերին ժողովը հաւանաբար դումարուի յառաջիկայ Նոյեմբերին:

Այզընհաուըրի եւ Խրուչչեւի առաջին հանդիպումէն ետք (Ուոշինկթըն՝ Սեպտեմբեր 15) կրնայ տեղի ունենալ Տը Կոլ – Այզընհաուըր – Մաք Միլըն – Խրուչչեւ ժողովը, որմէ ետք միայն, Այզընհաուըր Մոսկուա պիտի երթայ: Այս ժողովին նախաձեռնութիւնը, համաձայն նոյն չրջանակներուն, կը պատկանի Միացեալ Նահանգներու Նախագահին:

Կը կարծուի նաեւ թէ Այզընհաուըր չատ խիստ պայմաններ պիտի չառաջարկէ Խրուչչեւի այլ միայն երկարաձգում մը՝ Պերլինի ներկայ զոյավիճակին:

Ծանօթ է որ Խրուչչեւ պատրաստ էր մինչեւ 18 ամիս յետաձգել Պերլինի համար իր տուած վերջնագիրը, Այզընհաուըր պիտի փորձէ մինչեւ հինգ տարի երկարաձգել, այսինքն ձեռք ձգել Խրուչչեւէն ինչ որ արեւմտեան Արտաքին նախարարները չկրցան ձեռք ձգել կրկին[illegible] կու կարեւոր պաշտօն ունի.— Նախ՝ հանդրստացնել Ամերիկաուրը որ խիստ մտահոգ է, ապա՝ համոզել Տը Կոլը որ համակերպի Վերին Ժողովին: Այզընհաուըր պէտք է նաեւ ամէն ապահովութիւն տայ Մաք Միլընի որ Միացեալ Նահանգները առանձին համաձայնութիւն մը պիտի չստորագրեն Խորհ. Միութեան հետ:

Ամէն պարագայի մէջ, Ամերիկաուր մեծ յաղթանակ մը տարաւ: Երբ նկատի առնուի թէ Այզընհաուըրի եւրոպական չրջապտոյտը Պոնէն կը սկսի, դիւրաւ հասկընալի կը դառնայ համակրանքի այն հոսանքը զոր Գերմանացիները կը տածեն հանդէպ Այզընհաուըրի՝ Ուոշինկթընի յաջորդներուն առաջինը որ գերմանական հողի վրայ ոտք պիտի դնէ: Երբ Այզընհաուըր որոշեց նախ Պոնէն անցնիլ, քաղաքավարական պարզ այցելութիւն մը տալու նպատակով չէր, այլ հետեւաբար՝ Պոնի ամերիկեան դեսպանին տեղեկացրին: Այզընհաուըր ուզած էր դիտնալ գերմանական հակազդեցութիւնները, Խրուչչեւի հետ իր տեսակցութեան առթիւ: Տեղեկագիրը մտահոգիչ էր, եւ Միացեալ Նահանգներու Նախագահը հասկցած էր թէ Եւրոպա ևկած առեն, եթէ Գերմանիոյ «քովէն» անցնէր, այդ պիտի նշանակէր Գերմանիոյ «վրայէն» անցնիլ: Տարակոյս չկայ սակայն թէ համաչխարհային հանդարտութիւն մը ապահովելու համար, ինչ հաչիւ ալ պատրաստեն Խրուչչեւ եւ Այզընհաուըր, այդ հաչիւը «վճարողը» Դաշնակցային Գերմանիան է:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Անվճար մնացած միջազգային մուրհակ մըն է անիկա: Գլխաւոր պահանջատէրն է հայ ժողովուրդը, որ յարմար վայրկեանի պիտի ներկայանայ աչխարհի ճակատագիրը վարող միջազգային արիսպագոսին՝ արժեցնելու համար իր անկորընչելի իրաւունքները: Ցանուն արդարութեան:

1945–47 կը կարծէինք թէ հասած է այդ վայրկեանը, սակայն ղարձեալ յուսախաբ եղանք:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Օր Օրէն

ՀԱՑՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

★

— Ի՞նչ կ'ըսես, մեծ հայրիկ...

— Գերմաներէն կը սորվիմ... *Այն, ցայ, տրայ, ֆէր, ֆիւնֆ... Տէր, ոխ, տաս...*

— Այս տարիքիդ գերմաներէ՞ն: Եօթանասունը անցար, կարծեմ:

— Նո՞ր պիտի անցնիմ... Եօթանասունըեւիններգին երեսը մէյ մըն ալ տեսնելիք չունիմ...

— Լա՛ւ, ուրեմն գերմաներէ՞ն ինչ պիտի ընես...

— Նստէ՛ սրտեղը որ ցաւս պատմեմ... Տղաս գերմանացի աղջկան մը բռնուեցաւ... Շատ աշխատեցայ որ չառնէր... Ի՞նչ ադուռ հայ աղջիկներ ներկայացուցի իրեն... Օգուտ չունեցաւ... Որ մըն ալ ելաւ եկաւ թէ «հայրի՛կ, գիտե՞ս, ես Շարլոթին հետ պիտի կարգուիմ»... Ատիկա ըսած ատենը, սիրտս տեղէն փըրթաւ բայց ի՞նչ ընես, յայտնի եղաւ որ եղածը եղած էր... Ու պսակուեցան...

— Ո՞ւր, մե՞ր եկեղեցին...

— Այո՛, բայց ատիկա բախտի խնդիր էր...

— Այսի՞նքն...

— Ես պահանջեցի որ մեր եկեղեցին պսակուէին, հարսնցուն պահանջեց որ իր եկեղեցին պսակուէին... Նայեցանք որ վէճը պիտի երկնցնար... Անանկ որ առաջարկեցի որ բախտ բաշէին... Բաշեցին... Երեսս խաչ մը հանեցի, երբ երկու եկեղեցիներուն անուններն գլխարկին մէջ կը դնէին... Երախայ մը բաշեց... մեր եկեղեցիին անունը...

— Ադէ՞կ աղջիկ է, գոնէ...

— Փա՛ռք Տիրոջը, շա՛տ ադէկ է, շա՛տ մաքուր ընտանիքի զաւակ... Բայց, մէկ յանցանք ունի:

— Ի՞նչ յանցանք...

— Ատ ալ ըսեմ... Աստուած երկու թոռնիկ տուաւ ինծի, մէկը տղայ, միւսը աղջիկ...

— Խերերնին տեսնես...

— Գերմանացի հարսս չուզեր որ թոռներս հայերէն սորվին...

— Հե՞տդ կ'ապրին...

— Ո՛չ... Եղաւ եօթը տարի մը որ ելան Գերմանիա գացին... Տղաս շատ լաւ գործ ունի...

— Նամակ կ'առնե՞ս իրենցմէ:

— Կ'առնեմ, բայց...

— Բայց ի՞նչ...

— Թոռներս գերմաներէն նամակ կը գրեն ինծի — իրենց մեծ հօրը... Գերմաներէնը ո՛ւր, ես ուր... Գնա՛ ու համբերէ... Մինչեւ անգլերէնին այբուբենը սորվեցայ՝ սա վերջին հատասուն տարին, հոգիս բերաւս եկաւ, հիմա ելեր գերմաներէն կը սորվիմ... Ըլլալի՞ք բան է... Բայց թոռան սէրը ամէն բան ընել կուտայ... Միայն թոռան սէրը չէ, շիտակը կ'ուզես նէ — հայերէնի սէրն է... Մեծ հայրիկ ըլլալու ես որ հասկնաս, ըմբռնես թէ ի՛նչ մեծ երջանկութիւն է որ թոռդ էզգի հայերէն նամակ գրէ... ե – կուր տես որ ատ փառիին չարժանացայ ... Սիրտս կտոր կտոր կ'ըլլայ, բայց ի՞նչ ապուր ուտեմ...

— Ներողութի՛ւն, մեծ հայրիկ, ատոր դարմանը կայ... Տղուդ ըսէ որ ասկէ ետք, թոռանդ էզգի ըսելիքները ինք, հայերէնով, էզգի գրէ... Ատկէ դիւրին գո՞րծ կայ... Ժամանակին, կը յիշեմ որ ես իմ մայրիկիս կողմէ մեծ հայրիկիս նամակ կը գրէի, որովհետեւ մայրիկս գրել–կարդալ չէր գիտեր... Թող տղադ ալ ատանկ ընէ... Նայէ, մեր Չարլիին աղջիկն ալ, որ Շուէտացիի մը հետ կարգուած է եւ հիմա Արժանթինի է, իր ամուսնոյն եւ իր զաւակներուն անունով հայերէն նամակ կը գրէ Չարլիին ալ, Մարիամին ալ:

— Բարեկամ, դուն չաղացիէն կուգաս, անանկ կ'երեւայ... Տղա՛ս ալ հայերէն չի գիտեր... Գիտէ, չի գիտեր անգլերէն մը գիտէ... Ես ի՛նչ ընեմ թոռանս կողմէ անգլերէնով գրուած նամակը... Եթէ Հայուն թոռը իր մեծ հօրը, իր մեծ մօրը հայերէն նամակ պիտի չգրէ, ես խե՛րն եմ անիծեր աս աշխարհին...

— Բայց, հիմա ելեր գերմաներէն կը սորվիս որ...

— Ա՛լ գնա՛ հասկցիր թէ թոռան սէրը ինչեր ընել կուտայ մարդուս: Ա՛լ, ես ի՛նչ ըսեմ ան ճակատագրին որ ելաւ ու Հայուն զաւկին, Հայուն թոռանը բերնէն մեր չգտնուած լեզուն առաւ ու անոր սեղ ուրիշին լեզուն դրաւ... *Այն, ցուայ, տրայ, ֆէր... Իմ հապէ, տու հասթ... Հոլթէ, մորկըն, իմ լիսէ տի...*

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԻՅ Ալ Ահրամ թերթին համաձայն, Իրաքի Վարչապետ զօր. Քասըմ յայտարարած է զօր. Նէճիպ Պոպէի.— «Զուիցերիա կ'ուղեմ երթալ բարոյապէս եւ ֆիզիքապէս հանգստանալու: Ձղային ջայքայումի մը նախօրեակին կը դանուիմ»: Թերթը կը չեշտէ թէ Քասըմի առողջական վիճակը մասնաւորապէս ծանրացած է Քերքիւքի վերջին դէպքերէն ի վեր: Զօրավարը երկու անգամ մարած է. առաջին անգամ Քերքիւքի ջարդերուն նկարները տեսնելով, իսկ երկրորդ անգամ երբ իմացուցած են իրեն որ դաւադրութիւն մը երեւան հանուած է: Եգիպտական թերթը կը ճշդէ նաեւ թէ իրաքցի զեկավարներն ու բանակին պետերը խորհուրդ չեն տուած զօրավարին որ բացակայի երկրէն «ներկայ այս պայմաններուն մէջ երբ դաւադրութիւն մը կրնայ մէկ օրէն միւսը վարչաձեւը տապալել»: Թելադրած են վարչապետին որ նախընտրաբար Իրաքի հիւսիսային բարձունքներուն վրայ երթայ հանգչելու:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ խորհրդային ցուցահանդէսին վրայ ծածանող կարմիր դրօշակը վար առնելու դուր փորձեր կատարած առեն, երիտասարդ Հունգար տարագիր Անդրէ Լուտանյեի վար ինկած է չէնքին չորրորդ յարկէն եւ ծանրապէս վիրաւորուած: Զերբակալուած, հիւանդանոց փոխադրուած, ոստիկաններուն յայտարարած է. «ուղեցի բողոքել Խրուչչեւի մօտալուտ այցելութեան դէմ»:

ԿԻՊՐՈՍ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ ԼԻՄԱՍՈԼի քաղաքապետը՝ Քոսթաս Փարթասիդէս, յայտարարած է թէ Խորհ. Միութիւնը եւ համայնավար Չինաստանը պատրաստ են նիւթապէս օգնելու Կիպրոսի նոր Հանրապետութեան: Փարթասիդէս ճշդեց թէ կիպրական պատուիրակութիւնը, իր զբաղաւորութեամբ, Յուլիս 24ին ընդունած էր Խրուչչեւի կողմէ եւ այդ առակցութեան ընթացքին Խորհ. Միութեան վարչապետը յայտարարած է.— «Խորհ. Միութիւնը պատրաստ է, առանց պայմանի, օժանդակելու կիպրական Հանրապետութեան եթէ այս վերջինը փափաք յայտնէ: Այս ձեւով կ'օգնենք արդէն Իրաքի, Եգիպտոսի եւ Հնդկաստանի, առանց երբեք միջամտելու ըլլալու անոնց ներքին գործերուն»: Փէքինի մէջ, Մաօ Ձէ–Թունկի եւ Շու–էն–Լայի բացակայութեան, փոխ–վարչապետ Շէն Եի ընդունելով կիպրական պատուիրակութիւնը, բաած է թէ հակառակ իր ալ ունեցած դժուարութիւններուն՝ Չինաստան պատրաստ է ամէն կերպով օգնելու կիպրոսի:

ԱՍՏՈՒԱԾԱՆՉ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵՆ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ՈՐՈՇՈՒՄ Է.

Ուսուցչական կադրերի պատրաստման, նրանց գործունեության բարելավման և հասարակության մեջ ուսուցչի հեղինակության բարձրացման մասին ՀԿԿ Կենտկոմի և ՀԽՍՀ Նախարարների խորհրդի 1958 թ. հունվարի 28-ի որոշումն իրագործելու նպատակով Հայկական ՍՍՀ կոմունիստական կուսակցության կենտրոնական կոմիտեի և Հայկական ՍՍՀ նախարարների խորհրդի խորհրդակցական ժողովը որոշում

ԲԵԼՍԵՑԱՉԱՐԸ ԿԱՄ ՆԱԽԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՐԵՇՏԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՂՎԱՓԱՍՏՈՒՆ ՂԱԶԱ ԻՆ ՈՒՆԵՑՂՈՎ

Ի՞նչպէս ծագած է Բելսեցաչարի անունը։ Ասոր վրայ կարդացած ենք տարբեր բացատրութիւններ։ Ոմանք կ՚ըսեն թէ Բելսեցաչար նշանակած է «Բէլի որդի», ուրիշներ կ՚ըսեն թէ «Բէլի գանձապետ»։ Ոմանք ալ կ՚ըսեն թէ «Բէլի ծառայ»։ Ամէնէն աւելի հաւանական կը թուի վերջին բացատրութիւնը։ Ինչպէս որ գիտենք, Բելսեցաչարը Բաբելոնի վերջին թագաւորն էր։ Ան իր հօր՝ Նաբոնիդոսի կողմէ նշանակուած էր Բաբելոնի կուսակալ։ Ուրեմն Բելսեցաչարը Բաբելոնի մէջ ունէր նոյն դիրքը, զոր ունէր Նաբոնիդոս Բաբելոնէն դուրս։ Ասոր համար ալ Բելսեցաչարը կը կոչուէր «Բաբելոնի թագաւորի որդի»։

Բելսեցաչարի մասին մեզի հասած տեղեկութիւնները շատ սակաւ են։ Ան կը յիշուի միայն Դանիէլի գիրքին մէջ։ Ըստ այդ գիրքին՝ Բելսեցաչար Բաբելոնի գահակալեց 538 տարի Քրիստոսէ առաջ։ Ան կը մնայ գահին վրայ միայն երկու տարի։ Ասոնց մէջ առաջին տարին ան կը կատարէ մեծ հանդէս մը իր ազնուականներուն համար։ Այդ հանդէսին ընթացքին ան կը հրամայէ որ Երուսաղէմի տաճարէն բերուին ոսկի եւ արծաթ անօթները, զորս Նաբուգոդոնոսոր առած էր Երուսաղէմէն։ Ան կ՚ուզէ որ այդ անօթներուն մէջ գինի խմեն իր ազնուականները, կանայքը եւ հարճերը։ Ասոնք կը կատարեն Բելսեցաչարի հրամանը։ Ասոնք կը խմեն գինի եւ կը գովեն ոսկի, արծաթ, պղինձ, երկաթ, փայտ եւ քար աստուածները։ Ասոնք չեն գովեր Եհովան, որ Իսրայէլի Աստուածն է։ Ասոր համար Եհովա կը զայրանայ Բելսեցաչարի վրայ։ Ան կը հրամայէ որ Բելսեցաչարի սրահին պատին վրայ գրուին հետեւեալ բառերը՝ «Մենէ, Մենէ, Թեկել, Ուփարսին»։ Այս բառերը կը նշանակեն՝ «Մենէ՝ Աստուած հաշուեց քու թագաւորութեանդ օրերը եւ վերջացուց զայն։ Թեկել՝ դուն կշռուեցար կշռոյի մէջ եւ գտնուեցար պակսաւոր։ Ուփարսին՝ քու թագաւորութիւնդ բաժնուեցաւ եւ տրուեցաւ Մարերուն եւ Պարսիկներուն»։ Այդ գիշեր Բելսեցաչարը կը սպանուի։ Ան կը մեռնի 62 տարեկան հասակին։ Ասոնք են Դանիէլի գրքին մէջ գտնուած տեղեկութիւնները Բելսեցաչարի մասին։

Ուրիշ աղբիւրներ ալ կան, որոնք կը խօսին Բելսեցաչարի մասին։ Ասոնցմէ ամէնէն կարեւորը Բաբելոնի Նաբոնիդոսի տարեգրութիւնն է։ Ասոր մէջ կը գտնենք հետեւեալ տեղեկութիւնները։ Նաբոնիդոս Բաբելոնի գահակալեց 555 թուականին։ Ան կը կատարէ շատ մեծ շինարարական գործեր Բաբելոնի մէջ։ Ան կը կառուցանէ նոր պարիսպներ քաղաքին համար։ Ան կը կառուցանէ նաեւ Սինի աստուածին տաճարը Ուր քաղաքին մէջ։ Նաբոնիդոս կը կատարէ նաեւ շատ մեծ շինարարական գործեր Եմեսայի մէջ։ Ան կը կառուցանէ Շամաշ աստուածին տաճարը Սիփարի

Այղընհատուբրի Պոն այցելութիւնը չատ մաք ընդունելութիւն մը չգտաւ սակայն Լոնտոնի մէջ: Մաք Միլըն նախ փորձած էր Ասրնտուրը Լոնտոն հրաւիրել Այղընհատուբրի հոն գտնուած ժամանակ, բայց չյաջողեցաւ: Տէյլի Թելեկրաֆ կը գրէ թէ Անգլիա կը նախընտրէր որ Սոբ – նաուր, Տը Կոլ, Մաք Միլըն եւ Այղըն – հաուըր հանդիպում մը ունենային կամ Լոնտոն կամ Փարիզ, իսկ Այղընհատուբրի ճամբորդութեան այս ձեւը, Տը Կոլի յաղթանակը կը նկատուի:

—o—

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱՍՐ ձայնասփիւռ ճառով անգամ մը եւս յայտարարեց թէ թոյլ պիտի չտայ Իսրայէլի որ Սուէզի ջրանցքէն օգտուի: Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան Նախագահը աւելցուցած է.— «Պէտք է ազգային զօրաւոր բանակ մը կազմենք պաշտպանելու համար մեր կատարած գործը: Պէտք է ամէնքս պատրաստ ըլլանք զէն ի ձեռի պաշտպանելու համար մեր երկիրը: Արաբական հայրենիքի որեւէ մէկ կէտին վրայ կատարուած յարձակում մը՝ մեզի դէմ կատարուած յարձակում մըն է, որովհետեւ արաբական որեւէ երկրի մէջ պատահած դէպք մը մեզի ալ կը դպչի»:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՑ ժամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ Պուլկարիա վերանորոգած է իր առաջարկը Յունաստանի, ոչ-յարձակողական փոխադարձ դաշինք մը կնքելու: Ամիս մը առաջ Աթէնք մերժած էր նման առաջարկ մը: Սոֆիայի կառավարութիւնը կը չեշտէ այս անգամ ներկայացուցած յուշագրին մէջ թէ Պալքաններու կացութիւնը ծանրացած է «Ատլանտեան Ուխտի մէջամտութեանց, զինուորական պատրաստութեանց եւ պուլկարական սահմաններուն մօտ հիւլէական հեռաթիռներու կայաններ հաստատելու սպառնալիքներուն պատճառով»:

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՏԸՊՐԻ երկուշաբթի օր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Նախագահ Տը Կոլի հետ որ տեւեց երկուքուկէս ժամ: Տըպրէ տեղեկագիրը ներկայացուց Ալժերիա կատարած իր ճամբորդութեան: Տըպրէ եւ Տը Կոլ խօսեցան նաեւ միջազգային կացութեան մասին:

ՖՈՐՄՈԶԱՅի մէջ պատահած աղտոտումներու հետեւանքով 1600 հոգի մեռան եւ 130·000 աղէտեալներ կան: Ճամբաները, հաղորդակցութիւնները եւ երկաթուղային դիծերը փճացած ըլլալով, տակաւին լուր չկայ բազմաթիւ գաւառներէ:

ՏՈՆ ՍԹՈՒՌՑՈՑի աղգային յուշարկութիւնը կատարուեցաւ Հռոմի մէջ, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան: Սիկիլիոյ խորհրդարանը յետաձգած էր իր նիստը, որովհետեւ քրիստոնեաներէն մինչեւ ծայրայեղ համայնավարները ուզած էին իրենց յարգանքը մատուցանել քրիստոնեայ-ժողովրդավարութեան հիմնադրին: Յուղարկաւորութենէն ետք, Տօմ Սթուրցոյի մարմինը Սիկիլիա փոխադրուեցաւ:

ՊՈԼՍՈՑ բայը, Ֆէնէրի թաղամասին առջեւ, ուր է Յունաց Պատրիարքարանը, պայթիւն մը պատահեցաւ տափանաւի մը վրայ: Չորս հոգի մեռան, 70 հոգի վիրաւորուեցան: Պատճառը ցարդ յայտնի չէ, 40 չէնքեր վնասուեցան իսկ Պատրիարքարանին բոլոր ապակիները ջարդուփշուր եղան:

ԱՄՍԹԵՐՏԱՄի մէջ, համայնավար կուսակցութիւնը պայքարի մը ձեռնարկած է նշանաբան առնելով.— Ատրնաուր պատերազմ կը նշանակէ»: Այս ձեւով համայնավարները կ'ուզեն տարհամոզել զերման զբօսաշրջիկները որ Հոլանտա այցելեն:

ՔՈՒՊԱՅի մէջ կացութիւնը ձգտուած է: Տամինիկեան ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ Ֆիտէլ Գասթրօ մեռած է, բայց Հաւանայէն կ'ապահովեն որ Վարչապետը միշտ ողջ է:

ԱՐԱՖՆԵՐՈՒ եւ Իսրայէլցիներու միջեւ 24 ժամուան ընթացքին երեք միջադէպեր պատահեցան:

ՑՈՐԴԱՆԱՆի եւ Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան դիւանագիտական յարաբերութիւնները պիտի վերսկսին ամսոյս վերջը: Ըստ Ալ Ահրամ Թերթին, դեսպաններու փոխանակութիւնը տեղի պիտի ունենայ Օգոստոս 23էն առաջ:

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԽՐՈՒՇՉեւի նամակ մը ղրկած է Լոնտոնի Ս. Պօղոս եկեղեցւոյ կանոնիկոսին որուն մէջ կ'ըսէ թէ Խորհ.

ՕՐ· ՍԲՌՈՒՀԻ ԱԼԻՔԵԱՆ
Պ· ՅԱԿՈԲ ԳԱՊԱԳՃԵԱՆ
Ամուսնացած
27 Յուլիս 1959
Կրքնապլը Փարիզ

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Տիգրան Ալիքեան եւ Տէր եւ Տիկին Ղազարոս Գապագճեան 1000ական ֆրանք կը նուիրեն «Ցառաջ»ի բարգաւաճման:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԸ
ՕԳՈՍՏՈՍ 16ԻՆ

Փոն տը Շերիէն օթոքարը կը մեկնի՝ կիրակի առաւօտ ժամը 7,30ին Պ· Մա – նուէլ Պապիկեանի սրճարանէն:

Արձանագրուիլ Պ·Ց· Պիշաքճեանի մօտ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ

Մեր բաժանորդները որ կը փափաքին առժամապէս, նոր հասցէի մը ստանալ թերթը պէտք է զրաւոր դիմեն վարչութեան: Փոխելի թուականէն զոնէ երկու օր առաջ, պէտք է տան ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆԵՐԸ, վճարեն հարիւր ֆրանք փոփոխութեան համար եւ նորոգած ըլլան իրենց ընթացիկ բաժանորդագրութիւնը:

Այս պայմանները չկատարող դիմումնե – րուն ուշացում պիտի չտրուի· Նոյնպէս՝ նկատի պիտի չառնուին միայն հեռաձայ – նով կատարուած հաղորդումները, որոնք կրնան անունի եւ հասցէի սխալներ ըս – տեղծել:

Մեր հատազնորդ ընթերցողներուն հա – մար, արձակուրդի բացառիկ միջոցով բաժանորդագրութեան գինն է 600 ֆր·:

×

Անդամ մը եւս կը խնդրենք մեր հատ – տարիմ բաժանորդներէն որ փութան կատարել իրենց վճարումները, դիւրացնե – լու համար վարչութեան գործը:

Շնորհակալութիւն այն բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ պարտաճանաչ վճարումներով կ'օժանդակեն թերթին կանոնաւոր հրատարակութեան:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԻՍ
էֆս–լէ–Պէն

16 Օգոստ· կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, ամէն տարուան պէս պիտի կատարուի դաշտահանդէս Թէլէֆերիքի մեկնակէտի մօտակայ Լա Շոմիէռ սրճարանի կից դաշտերուն վրայ:

Առաւօտուն Ս· պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն, մատուցմամբ Օչին վարդապետ Նիկոլեանի:

Ճաշէն վերջ գեղարուեստական բաժին, անակնկալներ եւ ճոխ վիճակահանութիւն: Հատոյքը պիտի յատկացուի երիտասարդ սերունդի համար եկեղեցական արարողութիւններու դրքոյկի մը հրատարակութեան հայերէն եւ ֆրանսերէն:

Անոնք որ կը փափաքին նուիրատու կամ լարօրյակ օգտակար ըլլալ այս ձեռնարկին, կրնան դիմել էքս–լէ–Պէն, Օթել Տը լա Կոթ, Ա· Համպուրձեանի:

Միութիւնը պատրաստ է ամէն ապահովութիւն տալու որ երբեք ինք պիտի չհսկի հիւլէական որեւէ փորձ: Կանոնիկոսը «Հակահիւլէական զէնքերու Եւրոպական Դաշնակցութեան» փոխ–նախագահն է եւ այդ հանդամանքով կոչ մը ուղղած էր հիւլէական երեք պետութեանց զեկավարներու (Ամերիկա, Անգլիա եւ Ս· Միութիւն) որպէսզի դադրեցնեն հիւլէական փորձերը: Չարմանալի չէ անշուշտ որ անգամ մը եւս իր քարոզչութիւնը ապահովելու համար, Խրուշչեւ առաջին պատասխանողը ըլլայ:

ՓԱՐԻԶի Ամերիքըն Էքսփրէսի գլխաւոր գանձապահը՝ Մարթին Ալբն 500 միլիոն ֆրանք կորզած էր ընկերութեան սրտիէն: Գողն ու խտալացի իր մեղսակիցը կախ կռասի, ձերբակալուած են: Այս վերջինիս տունէն գողցուած դրամարէն 100 միլիոն գտնուած է:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պ· Զագարեան ((Քլամարէն) 1000 ֆր· կը նուիրէ Շ· Միսաքեան սրահին:
(Մտանալ «Ցառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Շամոնի Հ· Ց· Դ· վարուժան կոմիտէն շնորհակալութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Արամ Ուզունեանի, Հերոսներու Օրուան առթիւ իրենց ըրած նուէրին համար:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ
ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԿԱՑԱՆԻՆ

Տէր եւ Տիկին Մուրատեաններէ Հնոր – հակալութեամբ ստացուած է՝ զրասեղան – եակին համար նոր զրասեղան մը: Տէսպ – նէն Պ· Սարգիս Առաքելեանէ հինգ քիլօ պիսքիւի: Լիոնէն Տիկ· Տէմիրճեանէ հինգ քիլօ մաքարոնի: Մանթոնէն Պ· կապի Աքոլեանէ ոատիօ մը:

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ

—

ԼԻՈՆ

Լիոնի մէջ Ս· Աստուածածնայ տօնը կը կատարուի 16 Օգոստոսի կիրակի օրը: Այս առթիւ մատնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի, յետ պատարագի աւանդական խաղողի օրհնութիւնը տեղի պիտի ունենայ· նոյն առեն մատաղօրհնութիւն պիտի կատարուի: Ամէն անոնք որ կը փափաքին մատաղին մասնակցիլ, կրնան իրենց մասնակցողի դումարները յանձնել եկեղեցւոյ բանկալը՝ փոխան ստացագրի:

×

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Պօմոնի Թաղ· Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, Ս· Աստուածածնայ վերափոխման տօնը հանդիսաւորապէս պիտի կատարուի Ս· Գ· Լ· եկեղեցւոյն մէջ, եւ յետ պատարագի տեղի պիտի ունենայ աւանդական խաղողի օրհնութիւն: Ամէն ընտանիք կրնայ նուիրել խաղող կամ ուխտադրամ:

Երկուշաբթի, Մեռելոց՝ պատարագ եւ հոգեհանգիստ աղբիս համայն ննջեցեալց:

×

ՇԱՒԻԼ

Այս կիրակի Ս· Աստուածածնայ տօնին առթիւ, հանդիսաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն՝ Շաւիլի եկեղեցիին մէջ:

Պատարագէն յետոյ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ողբացեալ Տիկ· Լուսին Սարգիսեանի մահուան տարելիցին առթիւ:

Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողնե – րէն ներկայ գտնուիլ:

×

ՏԷՍԻՆ

Տէսինի Կրօնական Ընկերակցութիւնը կը փութայ ծանուցանել Տէսինի հայ հասարակութեան թէ, չաբաթ 15 Օգոստոս, առաւօտ ժամը 8,30ին, Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս· Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ, նաեւ տեղի պիտի ունենայ աւանդական մատաղ – բաշխում եւ խաղողօրհնութիւն:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ ԵԻ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ
ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ
1959 – Զ· ՏԱՐԻ

640 մեծադիր էջերով, 300 հին ու նոր նկարներով եւ բազմատեսակ նիւթերու կարգին նաեւ Ֆրանսահայ գաղութին վերաբերեալ ընդարձակ բաժինով (170 էջ):

«Ամէնուն Տարեգիրքը» հետաքրքրական հրատարակութիւն մըն է ամէնուն համար:

Հատորը կ'արժէ՝ լաթակազմը 1700 ֆրանք եւ թղթակազմը՝ 1400 ֆր·: Դիմել՝ Փարիզի մէջ Հ· Սամուէլ, Մ· Պարսամեան եւ Հ· Բալուեան գրատուներուն եւ «Ցառաջ»ի խմբագրատունը, իսկ գաւառներու մէջ՝ Տարեգրքի ներկայացուցիչներուն:

ԱԶԴ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութիւնը հրաւիրուած է Անծանօթ Զինուորի գերեզմանին բոցը արծարծելու այս ուրբաթ Օգոստ· 14, ժամը 18,30ին:

Հաւաքուիլ ժամը 18ին, Ցաղթական կամարին առջեւ:

Միութիւնը ջերմապէս կը խնդրէ ընկերներէն եւ հայրենակիցներէն որ մեծ թիւով իրենց մասնակցութիւնը բերեն:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նոր արձանագրութիւնները կը չարունակուին 1959–1960 ուսումնական տարեշրջանին համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները փութան դիմել Տէսչուիեան, զրաւոր կամ հեռաձայնով:

Collège Arménien S. Moorat
26, Rue Troyon - SEVRES (S & O.) Tél. : OBS. 18-28

Վարժարանի անցեալ տարուան աշակերտուհի ծնողքներուն ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ կը յանձնուի.—

Եթէ մինչեւ Սեպտեմբեր 8 չնորոգեն իրենց զաւակ՝ երուն արձանագրութիւնը, Տեսչուհիութիւնը է հարկին, ազատ է անոնց տեղերը յատկացնել նոր արձանագրութիւններու. հետեւաբար, այդ թուականէն առաջ պէտք է պատասխանեն, Տեսչուհեան՝ Մայիսի մէջ ղրկած չբլաբերականին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՅՕԲԲԵՐԴՅԱՆ Միութեան Ֆրանսայի չրջանի 19րդ պատգամաւոր· ժողովը պիտի գումարուի 15 եւ 16 Օգոստոս, Կառանի մէջ, Պատ–Թեսթօրան ժիպելօ, Ավընիւ տը Նիս:

Առաջին նիստը կը բացուի 15 Օգոստ· չաբաթ առաւօտ ժամը 9ին: Պատգամաւորներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Մուտքը ազատ է բոլոր հայրենակիցներուն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանին համար, 1) Նախապատրաստական 8–7րդ դասարաններուն համար իրեւ ուսուցչուհի հայ օրիորդ մը, որ Ֆրանսական բարձրագոյն կրթութիւն ստացած ըլլայ· ի հարկին դիւերօթիկ:

2) Աչխատող կին մը, իրեւ օգնական խոհարարուհի:

Դիմել վարժարան, զրաւոր, տալով անուն, տարիք եւ հասցէ:

1 Bld. du Nord - Le Raincy
Seine-et-Oise

Արձակուրդի առթիւ յանախեցէք
Մարսիլիոյ ծանօթ ճաշարանը՝

ՃՕՇԿՈՒՆԱՆ - ՈՐԴԻ

Ուր պիտի գտնէք արեւելեան համեղ կերակուրներ եւ մասնաւորաբար՝

ՏԷՕՆՐ – ՔԷՊԱՊ
եւ արեւելեան գանազան խորեղէններ

Restaurant J. DJOCHGOUN
4, Rue de la Butte, Marseille (1er)
(Plac Jules Guesde)

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
13
ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI
13 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8468 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4369

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԱՂԱՓԱՐԻՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Սեւրի դաշնագրին չուրջ պայքարը սկսաւ առաջին օրէն իսկ:

Որո՞նք էին գլխաւոր հակառակորդ – ները:

Արտաքին ճակատին վրայ *« Մելլի » Թուրքիան եւ Խորհրդային Միութիւնը, — Հայաստանի Հանրապետութեան երկու անմիջական դրացինները:*

Առաջինին թշնամական դէրքը չատ հասկնալի էր, քանի որ Մուսթաֆա Քէմալի չարժումը ուղղուած էր մէկ կողմէ Յոյներուն, միւս կողմէ Հայերուն դէմ: Միւսաբը միլլիւ՛ ո՛չ մէկ թիզ հող կը պիջէր Հայաստանին:

Տարօրինակ էր սակայն Խորհրդային Միութեան հակառակութիւնը Սեւրի դաշնագրին, որ Հայաստանի սահմաններուն մէջ կ՛առնէր ո՛չ միայն Կարսն ու Արտահանը — որոնք Պրէսթ-Լիթովսքի մէջ Լենինի կողմէ նուէր տրուած էին Թուրքերուն այլ՝ Թրքահայաստանի կարեւոր մէկ մասը, մէկին ըլլալով Էրզրումի բերդերն ու Տրապիզոնի նաւահանգիստը:

Միացեալ Հայաստանը կարեւոր պատուար մը կը կազմէր Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ, որոնք դարաւոր թշնամիները էին եղած: Շնորհիւ Ուիլսընի իրատարածական վճիռին, Խորհրդային Միութեան սահմանները ամբողջին պաշտպանուած կ՛ըլլային Թրքական ապագայ յարձակումներու դէմ:

Սակայն այդ օրերուն — եւ անկէ վերջ ալ — Մոսկուա քարձր քաղաքականութիւն կը խաղար: «Իմպերիալիստ»ներու դէմ զէնքով, ռազմանիւթով եւ կամքը ոսկիներով կ՛օժանդակէր Թուրքերուն, անոնց միջոցաւ համայնավարութիւնը տարածելու համար խալամական աշխարհին մէջ: Փորձ ցոյց տուաւ թէ ո՛րքան սխալեր էին կրեմլինի վարիչները: Թուրքերը ջնջեցին Խալիֆայութիւնը եւ Տրապիզոնի առջեւ ծովամոյն խեղդեցին համայնավարութեան Թուրք քարոզիչները: Ո՛չ մէկ խալամ բոլշեւիկ դարձաւ Մ. Քէմալի չնորհիւ:

Անբացատրելի էր Զիչէրինի հակառակութիւնը Սեւրի դաշնագրին դէմ: Կրեմլինի Արտաքին նախարարը Մոսկուայի մէջ Լեւոն Շանթի պատուիրակութեան հետ բանակցելու համար իրրեւ առաջին պայման կ՛առաջարկէր, որ Հայաստանի կառավարութիւնը հրաժարի Սեւրի դաշնագրէն եւ կոնակ դարձնէ դաշնակից – ներուն:

Գիտէր թէ տուեալ պայմաններուն մէջ անկարելի էր ընդառաջ երթալ այդ պահանջին:

Ու երբ քանի մը ամիս վերջ, Թուրքերուն հետ ձեռք ձեռքի, վերջ տուին Հայաստանի գոյութեան, բոլշեւիկները ո՛չ մէկ ճիգ ըրին ընդլայնելու խորհրդային դարձած մեր երկրին սահմանները: Ընդհակառակն Թուրքերուն նուէր տուին բացի Կարս-Արտահանի չրջանէն — որ ռուսական սահմաններուն մաս կը կազմէր 1878էն ի վեր — նաեւ Սուրմալուն:

Ալ չենք խօսիր Լոռիի, Ախալքալաքի, Նախիջեւանի եւ Ղարաբաղի մասին, որոնք «եղբայրական» Վրաստանի եւ Ազրբէյջանի միացուեցան:

Ներքին ճակատին վրայ *Սեւրի դաշնագրին դէմ պայքար բացին հակադաշնակական բոլոր տարրերը, մանաւանդ սամկավարներն ու համայնավարները: Ասոնք կը քարոզէին թէ Հայաստանի խորհրդայնացումով լուծուած էր Հայկական Դատը:*

Միայն Հ. Ց. Դաշնակցութիւնն էր, որ հաւատարիմ մնաց Սեւրի դաշնագրին եւ զայն դարձուց հայ ժողովուրդի քաղաքական անկորնչելի իրաւունքներուն հիմնաքարը, յայտարարելով չարունակ որ չէ լուծուած դեռ Հայկական Դատը:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԷՊԻ ՎԵՐԻՆ ԺՈՂՈՎ

Նախագահ Այզընհաուըր, ինչպէս ամէն Ամերիկացի ընդհանրապէս, բաւական լաւատես է եւ վստահ որ Խրուշչեւ կարելոր զիջումներ պիտի ընէ իրենց խոստակցութեանց ժամանակ: Այզընհաուըր այս եղրակացութեան եկած է նկատի առնելով Խրուշչեւի բուռն փափաքը դինքը տեսնելու, եւ եղրակացուցած թէ քանի որ Խրուշչեւ այսքան կը պնդէ նման տեսակցութեան մը համար, անպայման կ՛ուզէ կարեւոր բաներ ըսել կամ դիջումներ ընել: Այս կարծիքը ունէր արդէն Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը:

Կրեմլինը արեւմտեան ճնշումին տակ էր միայն որ տեղի տուաւ Արտաքին նախարարներու ժողովին, ուր իր պատուիրակը՝ Անտրէյ Կրոմիքօ բոլորովին բացասական դիրք մը որդեգրեց: Հոն՝ Արեւմտեաններն էին որ զիջումներ ըրին: Մոսկուա միշտ հասկցուցած է որ պետութենց դեկավարներու հանդիպում մը կրնայ միայն համաձայնութիւն մը ըստեղծել: Միացեալ Նահանգներու Նախագահը վստահ է թէ Խրուշչեւն է միայն լիազօր բանբերը, որ կրնայ որոշումներ տալ, զիջումներ ընել, որպէսզի Արեւմուտքը ընդունի վերին ժողով մը եւ համակերպի Պերլինի համար, առժամեայ կարգադրութեան մը:

Արեւմուտքի հաստատ կամքը որուն կը միանայ նաեւ քաղաքական մեծ ճկունութիւն մը եւ համոզումը՝ որ Հ.Մ.Միութիւնը պատերազմ պիտի չընէ Պերլինի համար, յուսալ կուտան Նախագահին որ մթնոլորտը պիտի պայծառանայ Խրուշչեւի հետ իր տեսակցութենէն ետք Ուաշինկթընի մէջ, առանց նոյնիսկ ապասելու Մոսկուայի երկրորդ հանդիպումին:

Ցայտնի է նաեւ թէ Խրուշչեւ պիտի ուզէ անպայման յաջողութիւններ ձեռք ձգել փաստելու համար թէ իրաւունք ունէր երբ կը պնդէր որ դեկավարներու

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Քառորդ դար տեւեց մեր հակառակորդներու պայքարը Սեւրի դէմ:

Եկաւ 1945 Թուականը:

Հնչած էր հաշուեյարդարի ժամը:

Մեծերը կը կատարէին աշխարհի նոր բաժանումը:

Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը Մալիխին Փարիզին ու Գահիրէէն մինչեւ Սան Ֆրանսիսքօ յուշագիրը կը տեղացնէր՝ պահանջելով Սեւրի դաշնագրին գործադրութիւնը:

Հակառակորդները «ավանտուրա» կ՛ոըակէին Դաշնակցութեան ձեռնարկները:

Ցունիսին Հայաստանէն վերադարձան արտասահմանեան պատգամաւորները, որոնք ըլմիածնի մէջ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս էին ընտրած Գէորգ Զ.ը:

Ու յանկարծ հոդեփոխութիւն: Այնոնք որ ամբողջ 25 տարի դատափետած էին Սեւրի դաշնագիրը, եկան բոլորուեցան Դաշնակցութեան գաղափարին չուրջ եւ մեզի հետ միասին կազմեցին «Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբ»ը Փարիզի մէջ: Ցուշագրեր ներկայացուցին Մեծերուն՝ պահանջելով Սեւրի դաշնագրին գործադրութիւնը — Միացեալ Հայաստանի իրականացումը:

Ցաղթած էր մեր դաղափարը:

Թելադրութիւնը կուգար վերէն, ասնոնցմէ՝ որոնք քառորդ դար առաջ պահանջեր էին Հայաստանի կառավարութենէն Հրաժարիլ Սեւրէն:

1947 Հոկտ. 24ին կրկին խաբեցին մեզ, Վիչինսքիի բերնով:

Բայց ատիկա տարբեր պատմութիւն է:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Օրը Օրին

ԹԱՏՐՈՆ...

★

Վայրը — Հանճարին շրջան մը՝ կարմիր Լեհաստանի մէջ:

Հանդիսականները — երկու հազարի չափ լեհ հանճագործներ:

Դերասանապետը — Նիկիթա Խրուշչեւ, Ուկրայնացի: Սատակեալ ճիւաղին գահաժառանգը:

Դերասանապետը ճառ կը խօսի եւ կ՛ըսէ, ի մէջ այլոց·

— Ես ձեր կրօնական զգացումները վիրաւորելու եկած չեմ, բայց ըսեմ ըսե – լիս... Ձեր Տէրտէրները դրախտը կը խոստանան ձեզի՝ երկնքի մէջ... իսկ մենք երջանիկ կեանք մը ապահոված ենք ձեզի՝ այս երկրագունդին վրայ... Ըսէ՛ք ինձի, գո՞հ էք ձեր վիճակէն...

Քարէն ձայն կ՛ելլէ, հանճագործներուն բերնէն ձայն–ձուն չելլեր: Ու գերեզմանոցներու մահաբոյր խաղաղութիւնը յիշեցնող լռութիւն մը կը ծանրանայ հանճագործներու այդ գիւղաւանին վրայ:

«Մաշուած» ու «մրոտ» եւ կէս–աւօթի լեհ բանուորները վար կը կախեն իրենց գլուխը, որպէսզի իրենց ճայուածքը չհանդիպի Կարմիր Առաջեալին ճայուածքին, ազատ թաշկինակով մը կը սրբեն իրենց բրտնաթոր ճակատը եւ իրենց սրտին խորէն փրթած հառաչանքին կ՛ընկերանայ անէծքը·

— Գետնին տա՛կը անցնի ձեզմէ գալիք երջանիկ կեանքը... Աստուա՛ծ տեսնէ ձեր հաշիւը՝ խաբեբաներ, ստախօսներ, ստահակներ...

×

— Գո՞հ էք ձեր վիճակէն...

Այս հարցումը կը լսեն, յաճախ, ուրիշ հանճագործներ, ուրիշ բանուորներ, ու – րիշ բազմութիւններ՝ այն երկիրներուն մէջ, ուր պատմութեան ամէնէն գարհուրելի բռնակալութիւնը կը փորձէ իր թաթին մէջ տրորել, հալեցնել ու փշրել ընկալեալ բոլոր սրբութիւնները:

Այս բազմութիւններն ալ ձայն–ձուն չեն հաներ: Բայց, ի դիմաց իրենց խրուշչեւներու մուճետիկները, վարձուած ա – ռաբեպներ, տանիք կը բարձրանան ու կը պոռան·

— Այո՛, գոհ ենք...

Խրուշչեւները լսեցի՞ն այս չղջանը, ա՛լ կը բանան իրենց բերանը ու կը յայտարարեն·

— Կը տեսնէ՞ք, Արեւմուտքի բուրժուաները, աշխարհի բոլոր ժողովուրդները մեզի հետ են... Համայնավարութիւնը պիտի յաղթանակէ ու մենք ձեզ պիտի ուտեցնենք պատառ պատառ... Աշխատաւորներ, բոլոր երկիրների, միացէ՛ք...

×

Մեր ականջին ալ հասած է այս չարագուշակ հարցումը·

— Ըսէ՛ք, գոհ չէ՞ք ձեր վիճակէն...

Ձայն–ձուն չկայ՝ մեր զանգուածէն:

Ու ձորէն, բուռ սը խելագարներ երեւան, բուռ մը ցաւագարներ ալ, ի սփիւռս աշխարհը, կը պատասխանեն՝ ի դիմաց ազգին·

— Ի հարկէ գոհ ենք... Եւ շատ երջանիկ... Դաշնակներու ներքանէն ազատեցանք, փա՛ռք Լենինին, փա՛ռք Սթալինին...

×

Գո՞հ: Բայց, ինչո՞ւ գոհ պիտի ըլլայինք, մենք:

Չեկան ու գրաւեցի՞ն մեր հայրենիքը՝ գենովով ու գրաւով:

Չջարդեցի՞ն մեր մտաւորականները՝ կացիններով: Ու դաշոյններով:

Ոտի տակ չառի՞ն մեր Եկեղեցիին հեղինակութիւնը: Չգողցա՞ն մեր խաչն ու մեր Աւետարանը: Չքանդեցի՞ն մեր աղօթարանները: Չկոտորեցի՞ն Աստուծոյ հայ պաշտօնեաները: Չլքրեցի՞ն մեր Մեծասքանչը: Լրտես չնշանակեցի՞ն՝ գաւակը ծնողքին վրայ: Չսպանեցի՞ն կաթողիկոսը եւ հայրը յայտնի դէմքերու: Չպատեցի՞ն Սեւրի Դաշնագիրը: Թուրքիոն, Թաթարիոն ու Վրացիին չբաշխեցի՞ն մեր հողերուն մէկ մասը:

Կա՛րծ — իրենց գարշապարին տակ չփշրեցի՞ն Ազատութիւնն ու Պատիւը ե՛ւ ազգին, ե՛ւ անհատին:

Գոհ ըլլայինք, որովհետեւ պատահ մը ցամաք հա՞ց են տուեր մեզի:

Այսքա՞ն ածգացաւ երջանկութիւնը այս երկրագունդին վրայ, Նիկիթա Խրուշ···

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷն կը հաղորդեն որ սուրիական համայնավար կուսակցութեան մէջ պատակտում մը յառաջ եկած է: 16 անդամներ, որոնց կարգին Ա. Նուր Համայնավար Թերթին խմբագրապետը՝ Ասուլ Պաքի ձամալի, յայտարարած են թէ հրաժարած են կուսակցութենէն, որովհետեւ «օտար շրջանակներէ դրամական աջակցութիւն կը ստանայ»:

ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՑԵԱՆ լատին Ամերիկա պիտի այցելէ յառաջիկայ ամիսներուն, ըստ Լոնտոնի լաւատեղեակ շրջանակներուն: Այս բարեկամական այցելութեան «պաշտօնական» նպատակն է գարգացնել Խորհ. Միութեան եւ Հարաւային Ամերիկեան Հանրապետութեանց առեւտրական յարաբերութիւնները: Եթէ Մոսկուայի այս որոշումը հաստատուի, անոր գործադրութիւնը ապացոյցը պիտի ըլլայ թէ Խորհ. Միութիւնը մեծ կարեւորութիւն կուտայ լատին Ամերիկայի որ իր քաղաքական թափանցումի պայքարին նորագոյն նշանակէտ է:

ՊՈՒԻՆՈՍ – ԱՅՐԷՍԻ մէջ երեսուն համայնավարներ ինչպէս նաեւ փերոնականներ ձերբակալուած են Թիւրիման քաղաքի ծանրակչիռ միջադէպերուն հետեւանքով: Գործադուլները կը չարունակուին բայց կառավարութիւնը՝ խիստ ազդարարութիւն մը ըրաւ փերոնական ընկերակցութեանց թէ «ուժը վերջին պահ ու միայն պիտի գործածուի, բայց անգամ մը որ ի գործ դրուի ոչ մէկ պատրուակով յետքայլ պիտի կատարուի»: Գործադուլները ձախողեցան:

ՍԹՈՒՀՈԼՄԻ մէջ փակուեցաւ Հրէական համաշխարհային համագումարը: Քաղաքական յանձնախումբը չորս բանաձեւեր առաջարկած է.— ա) Հրեաներու կացութիւնը Խորհ. Միութեան մէջ. (այս մասին որոշուած է նաեւ տեսնուիլ Խրուշչեւի հետ, Ուշինկթըն այցելած ատեն), բ) Հակահրէականութեան վերածնունդը արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիոյ Հանրապետութեանց մէջ. գ) Ռումանացի Հրեաներու արտագաղթը. դ) Հրաւէր աւստրիական կառավարութեան որ հատուցում տայ աւստրիացի Հրեաներու, որոնք հալածուած են նացիներու կողմէ:

ԿԻՊՐՈՍԻ կացութիւնը միշտ անստոյգ է: Ռումբ մը պայթած է Այօս–Անտրոնիքոս գիւղաքաղաքին մէջ, առանց զոհ պատճառելու: Զօր. Կոիվասի չարժումը կը ծաւալի եւ մտահոգութիւն կը պատճառէ պատկան իշխանութեանց: Թուրքիկները կը բաժնուին ուր Մակարիոս կը դատապարտուի, որովհետեւ չէ կրցած ապահովել Ցունաստանի հետ միութիւնը (Էնոսիս) եւ «Կիպրոսը յանձնած է Թուրքեանդլիական չահերուն»: Կզեռոսի մէջ խօսած ատեն, Մակարիոս արք. ընդմիջուեցաւ «Կեցցէ՛ Կոիվաս» բացականչութիւններով:

... ԲՈՒՆ ՀԱՓԼԻՐ ՅՈՒԹԻՒՆ

Մեր ատեն, պետա փաստ Շերամչեանց, պէտք չունի ըսելու թէ ան ինչ ծանր պատասխանատուութեան տակ կը գտնուի։ Ան գիտէ թէ ամբողջ ազգ իր ուշադրութեան տակ է։ Ան գիտէ թէ ամբողջ ազգ իր ամէն քայլը կը հետեւի, կը քննադատէ, կը դատապարտէ կամ կը գովաբանէ։ Ան գիտէ թէ ամբողջ ազգ իր ամէն քայլին համար պատասխանատու պիտի հանէ զինք։ Ան գիտէ թէ ամբողջ ազգ իր ամէն քայլին համար պատասխանատու պիտի հանէ զինք։ Ան գիտէ թէ ամբողջ ազգ իր ամէն քայլին համար պատասխանատու պիտի հանէ զինք։

— Ձօրաւոր ենք, որովհետեւ միասնական ենք, — ըսած է ան իսկ անգամ։ — Ձօրաւոր ենք, որովհետեւ մեր ուժերը չենք վատնած ներքին կռիւներու մէջ։ Ձօրաւոր ենք, որովհետեւ մեր ուժերը չենք վատնած ներքին կռիւներու մէջ։ Ձօրաւոր ենք, որովհետեւ մեր ուժերը չենք վատնած ներքին կռիւներու մէջ։

Ան գիտէ թէ ինչ ծանր ժառանգութիւն ստանձնած է ան։ Ան գիտէ թէ ինչ ծանր ժառանգութիւն ստանձնած է ան։ Ան գիտէ թէ ինչ ծանր ժառանգութիւն ստանձնած է ան։

Ձօրաւոր ենք, որովհետեւ միասնական ենք։ Ձօրաւոր ենք, որովհետեւ միասնական ենք։ Ձօրաւոր ենք, որովհետեւ միասնական ենք։

— Ո՞ւր կրնայ տանիլ մեզ այդ բաժանումը, — կ՚ըսէ ան, — եթէ ոչ դէպի ջարդ եւ կոտորած։ Ո՞ւր կրնայ տանիլ մեզ այդ բաժանումը, — եթէ ոչ դէպի ջարդ եւ կոտորած։ Ո՞ւր կրնայ տանիլ մեզ այդ բաժանումը, — եթէ ոչ դէպի ջարդ եւ կոտորած։

— Մարդն, որ ձերբակալեց ձեզ...

— Ջօրաւոր, դուն միայն ինծի ըսէ թէ ո՞վ է ան, եթէ ոչ մեր ժողովուրդի ներկայացուցիչը։ Ո՞վ է ան, եթէ ոչ մեր ժողովուրդի ներկայացուցիչը։ Ո՞վ է ան, եթէ ոչ մեր ժողովուրդի ներկայացուցիչը։

Ան գիտէ թէ ինչ ծանր ժառանգութիւն ստանձնած է ան։ Ան գիտէ թէ ինչ ծանր ժառանգութիւն ստանձնած է ան։ Ան գիտէ թէ ինչ ծանր ժառանգութիւն ստանձնած է ան։

Ձօրաւոր ենք, որովհետեւ միասնական ենք։ Ձօրաւոր ենք, որովհետեւ միասնական ենք։ Ձօրաւոր ենք, որովհետեւ միասնական ենք։

Իսկ ինչպէ՞ս կրնայ ան ապահովել այդ միասնականութիւնը։ Ինչպէ՞ս կրնայ ան ապահովել այդ միասնականութիւնը։ Ինչպէ՞ս կրնայ ան ապահովել այդ միասնականութիւնը։

Ան գիտէ թէ ինչ ծանր ժառանգութիւն ստանձնած է ան։ Ան գիտէ թէ ինչ ծանր ժառանգութիւն ստանձնած է ան։ Ան գիտէ թէ ինչ ծանր ժառանգութիւն ստանձնած է ան։

Ձօրաւոր ենք, որովհետեւ միասնական ենք։ Ձօրաւոր ենք, որովհետեւ միասնական ենք։ Ձօրաւոր ենք, որովհետեւ միասնական ենք

Գալով երկարակեցութեան համար կատարուած պիտական աշխատանքներուն, օրէ օր չատ մեծ յառաջդիմութիւններ կը կատարուին:

Որոշ փորձերու փաստարկեալ հիման վրայ, կարելի է մինչեւ իսկ ըսել թէ՝ ոչ միայն կեանքին երկարումը, այլեւ անոր անահման պահպանումը գործադրելի պիտի ըլլայ, շնորհիւ «սառուցումի» կենսապահպան յատկութիւններուն:

ՀԱՅՐ ՊՈՒԼԷ, ժողովրդապետ,
60 տարեկան:

Այո՛: Ինդիրը նոր չէ եւ իմ կարծիքս ալ, հետեւաբար, առանձնայատուկ չէ: Բոլոր կարողութիւններուս ակրը մնալու պայմանով պիտի ուզէի, անշուշտ, կարելի եղածին չափ երկար ապրիլ: Եթէ կարելի ըլլայ կեանքը չատ երկարել, պէտք պիտի ըլլայ նաեւ լրջօրէն նկատի առնել ծնունդները չափաւորելու խնդիրը: Եկեղեցին ասոր հակառակ չէ, բայց դէմ է այդ նպատակով գործադրուած որոչ միջոցներու:

ԵՆԹԱՍՊԱՅ ՓԻԼԻՓ ԳՈՒՆՆԻՕ,
24 տարեկան:

Կեանքի երկարումը ընդունելի է միայն եթէ կարելի ըլլայ, մրեւնոյն ատեն, լրիւ պահել մարմնական ու մտային ամէն կարողութիւն:

Կը կարծեմ, սակայն, թէ չատով դժուարութիւններու պատճառ պիտի ըլլայ եւ ծնունդներու ճշդրիտ չափաւորում մը անհրաժեշտ պիտի դառնայ:

Եթէ մեծ մտքի մը կեանքին երկարումը կարեւոր նպաստ մը կրնայ ըլլալ մարդկութեան աւելի արագ բարւոքումին, եթէ բնական է բարեբախտ մարդոց երջանկութիւնը երկարել, արդար պիտի ըլլա՞ր սակայն որ երկար ապրելու պարտաւորուին նաեւ էակներ, որոնց համար երկրի վրայ իրենց անցուցած օրերը տառապանքի անվերջ չղթայ մըն է: Այս մասին իրենք միայն կրնան պատասխանել:

Ի վերջոյ, կը կարծեմ թէ կեանքի երկարումը կրնայ պատճառ դառնալ, որ բազմապատկուին ըլլա՛յ քաղաքացիական ըլլայ դինուորական պատերազմները:

ԱՆԴՐԷ ՇԱՄՍՈՆ, ակադեմական
60 տարեկան:

Այո՛, բայց որոշ սահմաններու մէջ: Այն չափով որ համընթաց է բնութեան կշռոյթին: Մարդը պէտք է եղանակներու կշռոյթին հետեւի. եւ իր կեանքը երկարել առնելութիւն մը պիտի չըլլայ եթէ այդ կշռոյթը չպահպանուի: Եթէ հաւատարիմ մնայ բնութեան օրինակին, այն ատեն ամէն կերպով յաղթանակ մը կրնայ ըլլալ:

Եթէ կարելիութիւնը ըլլայ, պէտք է իրագործել կեանքի երկարաձգումը: Ինչ պայմաններու մէջ ալ ընթանայ, կեանքը հրաշալի է: Մանաւանդ որ երկար կեանք մը կրնայ կարելիութիւն ընծայել ձեռք ձգելու «իմաստութիւնը» որուն, բացառաբար, տիրանալու համար ժամանակ կ'ուզէ: Արդի կեանքը չատ ճոխ է, ջղայրկիռ եւ վազն ի վազ:

Եթէ կեանքը երկարէր մինչեւ 150 տարի, երիտասարդութեան այժմու դերը պիտի նուազէր անշուշտ, քանի որ գործունէութեանց տեւողութիւնն ալ պիտի երկարի: Աւիկա կրնայ արդիլք հանդիսանալ երկրի մը բարեչրջումին: Բայց, իրօք, ոչինչ կարելի է հաստատ նկատել:

ՕՐԻՈՐԴ ՏՈՄԻՆԻՔ,
շարժանկարի «աստղիկ», 24 տարեկան:

Այո՛: Կեանքը չա՞տ կը սիրեմ. պիտի ուզէի որ հազար տարի տեւէր ան...

ՏԻԿԻՆ ՍԻՆՈՓԻ, 82 տարեկան:

Ո՛չ: Ճիտուն տարի աւելի ուրիշին կրօ՞տ ըլլալ: Ո՛չ, դժուարին է ապրիլ ծերութեան մէջ:

Պ. ՖԼՈՐԻՕ, ածուանի փաստաբան,
57 տարեկան:

Այո՛: Բոլորովին համաձայն եմ, մանաւանդ որ կը փափաքիմ դէպքերու եւ եղելութեանց չարունակութիւնը տեսնել: Բնականաբար պէտք է որ քիչ նուազի մեր մտային կարողութիւնը: Ներունիւրուն պէտք է իրաւունք տրուի, իրենց ուզած ընտրութիւնը կատարելու: Անհետեթէ հանգստեան պարտաւորութեան ենթարկել անոնք որ հակառակը կ'ուզեն: Եթէ կեանքը երկարաձգուի, պէտք է մխժամանակ երկարաձգել ազատութիւնը:

Պ. ՏԻՄԱ, կօշկակար, 50 տարեկան:

Սկզբունքով հակառակ չեմ, բայց պէտք է որ ծնունդներու քանակը հսկողութեան ենթարկուի: Այլապէս, չեմ գիտեր թէ ո՞ւր եւ ինչպէ՞ս կարելի պիտի ըլլայ տեղաւորել բոլոր մարդիկը:

Ըստ իս, երկարաձգուած կեանքի եւ կօշիկներու միջեւ որոչ նմանութիւն կայ. կօշիկն ալ նորոգութեան կուտաք որպէսզի աւելի երկար տեւէ, բայց ի վերջոյ մարդ կը ձանձրանայ նոյն կօշիկէն:

ԿԻՆԵՐԸ

1 — Ֆրանսուհին արտադրութիւնն է համայնագիտութեան դարուն, — ուղեղ:

2 — Գերմանուհին հրեշտակ է՝ դեռ մատաղատի, կին է՝ երբ երիտասարդ է, իսկ երբ այլեւս պառուցած է՝ հանգըստեան կոչուած գնդապետ մըն է:

3 — Անգլուհին կը նմանի բրիտանական կղզիին, — կարելի չէ գրաւել, բայց դիւրին է այցելութեան մը երթալ զբօսաշրջիկի պէս:

4 — Ռուսուհին անհուն դաշտ մըն է, դիւրին է պտոյտի երթալ, բայց վերադառնալը անկարելի:

5 — Ամերիկուհին շատ հակաճեխուած է, իրեն կը պակսի բանի մը միլիոն մանրէ՝ վարակելու համար ճեզ:

ՁԱՁՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՀԵՐՈՄՆԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

*

ՄԱՐՍԻԳԼ (Յապաղած՝ ինչպէս միշտ).

Այս տարի եւս Վալապրի ընդարձակ ու ծառախիտ անտառը ուխտավայր էր դարձած հազարաւոր ջերմեռանդ հայ հաւատացեալներու, որոնք հեռաւոր վայրերէն փութացած էին հոն՝ յարգելու մեր հերոսներու անթառամ յիշատակը Խանասորի յաղթական արշաւանքին տասնեղարձին առթիւ: Յուլիս 26ի կիրակին արդարեւ, յիշատակելի օր մը պիտի մնայ: Այդ առաջին ուխտաւորներու խառն բազմութիւնը սկսած էր խուժել դէպի Վալապր՝ հանրակառքերով ու սեփական ինքնաշարժներով: Քրտնաթոր ու ընչաղաց ոտիկանները ամէն ճիգ կը փորձէին կանոնաւորելու համար երթեւեկը հարիւրաւոր կառքերով խճողուած ճամբուն վրայ: Հայ երգը գուրս կը պոռթկայ խանդաղորոր կուրծքերէ՝ իր քաղցր ու բամբ շեշտերով:

Տանտիկիններ գործի վրայ են: Հաղիւ տեղաւորուած, կը սկսին սեղանի պատրաստութեան ու սփոցներու վրայ կը զարմուին իրենց ճարտար ձեռքերով պատրաստուած զանազան համադամներն ու խորտիկները: Հայկական աւանդական հիւրասիրութիւնը անխաթար փոխանցուած է մեր մամիկներէն ու մայրերէն այստեղ ծնած ու մեծցած Հայուհիներուն: Ամէն կողմէ կը լսուին «հրամմեցէք»ները: Անդին, պուֆէին առջեւ, մեծ եռուզեռի մէջ են նոր Սերնդականները: Խորոված ի ախորժազրգիռ հոտը կը տարածուի ամէն կողմ:

Կարգը եկած է երգելու եւ պարելու: Փողհարը, թուչերը ուռեցնելով, աչխուժութեամբ կը հնչեցնէ ազգային-յեղափոխական երգեր ու պարեր, թմբկահարը կ'ընկերակցի իրեն, համաչափ ու ներդաշնակ: Փիչ մը անդին, Թորգոմի նուագախումբը նոյնպէս կը հնչեցնէ պարի եղանակներ: Վարպետ պարագլուխներ, ի մէջ այլոց Կարնեցի Վարդգէսը, մշտատոյգ ու աչխոյժ հակառակ իր յառաջացած տարիքին, կը վարեն խմբապարերը, որոնց հաճոյքով ու եռանդով կը մասնակցին Նոր Սերնդականները:

Ցետ միջօրէին, ժամը 3ին, կը սկսի հանդէսին պաշտօնական յայտագրին ղրծադրութիւնը: Մօսնակը ձայնափիւռէն կը հաղորդէ գայն ու անմիջապէս բեմին չուրջ կը խռնուին հանդիսականները: Նախագահ բնկ. Ցակոբ Պետրոսեան հակիրճ այլ իմաստալից ճառով մը կը բացատրէ օրուան ոգւոյն նչանակութիւնը: Աւիկ՝ փոքրիկ հատուած մը.— «Հ. Ց. Դ.ը վահագնեան երկունքով ծնաւ հայ ժողովուրդին տառապանքի ծովէն: Ան էր որ ստեղծեց անձնուրացներու բանակ մը»:

Օր. Ա. Ճանիկեան եւ բնկ. Գ. Քէն — տիրեան երգին պատշաճ արտասանութիւններ: Տաղանդաւոր երիտասարդ վիրթիւոզ Ալէք Մնակեան, մրցանակաւոր Փատուվայի երաժչտանոցէն, ձեռնադաչնակի վրայ նուագեց հայկ. եւ օտար գեղեցիկ եղանակներ, հմայելով ունկնդիրները: Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօս բնկ. Ա. Քէօսէեան որ խօսեցաւ կուռ ու տպաւորիչ ճառ մը: Ահէ՝ փոքրիկ հատուած մը.—

«Բոլոր ազգերու մէջ ալ հերոսները պաշտամունքի կուռքեր են դարձած. հայ ֆեռայինն, սակայն, եզակի է իր տեսակին նկարագրով, ան քաջակորովն Մուչեղներէն ու Վարդաններէն ժառանգած էր մեծահոգութիւնը թշնամի կանանց ու երախաներուն հանդէպ: Խանասորի «եղիչէ»ն արտառուչ տողերով իմաստաւորած է զայն, — «Մի՛ վախենար, հանդիստ եղիր, բալի ջան, — կանանց երբեք ձեռք տալու չէ վրիժառու քաջ Ֆեռան»:

Ընկեր Քէօսէեան հայ ֆեռայիին նկարագիրը բնորոշող օտար վկայութիւններէն ըրաւ մէջբերումներ: Ռուսն ծափեր ողջունեցին ընկերոջ ճառը:

Սէն Լուի Նոր Սերունդի պարախումբը ազգային տարազներով պարեց հայ դեղջկական ու ժողովրդական պարեր ուղեւորելով ներկաները:

Վերջին խօսողն եղաւ Կարատնի փոխքաղաքապետ բնկ. Բուժէ Լերատ, քաջածանօթ Հայոց Պատմութեան: «Մենք համոզուած ենք որ հայ ժողովուրդին զոհողութիւններուն ու տենչերուն հարազատ թարգմանն է Հ. Ց. Դ.ը որ երկարատեւ հերոսական պայքարներով ձեռք բերաւ Հայաստանի անկախութիւնը ու կերտեց աչխարհի առաջին ընկերվարական կառավարութիւնը: Ապագայ պատմաբանը հիացումով պիտի արձանագրէ այս անժխտելի ճչմարտութիւնը: Ցրանսացի ժողովուրդին ջախջախիչ մեծամասնութիւնն ու ընկերվարական կուսակցութիւնը մանաւանդ հաւատարիմ կը մնան Փօէնններուն ու Փրեսանեէներուն հայասիրական սկզբունքներուն: Անոնք հաւատացած են թէ ծառայել հայ դատին՝ կը նչանակէ ծառայել մարդկութեան»:

Ընկեր Լերատի ճառը յաճախ կ'ընդմիջուէր բուռն ծափահարութիւններով:

Կը վերսկսին ժողովրդական խրախճանքներն ու պարերը, որոնք կը չարունակուին իրիկուան ճաչէն ալ անդին: Մութը իջած էր, ատաղերը սկսած էին պլպլալ երկնակամարին վրայ, բայց ժողովուրդը դեռ չէր ուզեր բաժնուիլ հանդիսավայրէն:

ԳՐ. ՔԻՆՏԻՐԵԱՆ

ՅԱՒԻՐ ՅԱՒԻՆ ՕԳՆԱԿԱՆ

Օր մը, մեծանուն հոգեբոյժ եւ հոգեբան Ֆրէօյտին հարցուցին թէ՝ ո՞րն է յաւերն ու անձկութիւնները մոռնալու լաւագոյն միջոցը:

Հռչակաւոր գիտնականը պատասխանեց.

— Միշտ մէկ թիւ պզտիկ կօշիկ գնէ:

Նեղ կօշիկին յաւը ձեզի թոյլ չի տար, որ ուրիչ յաւի մասին մտածէք:

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՐԵՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐԼՏԶԻ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԱԿՆՈՑՈՎ

Ցայտնեց թէ քանի մը անգամ զարհուրանք մը մէջ տեսած էր յիշեալ Սիվիրիչինը, զոր նկարագրեց հետեւեալ կերպով. «Անմօրուս, բարձրահասակ, աչքին մկկը մեծ, միւսը փոքր, կնոջական բարակ ձայնով, թխադէմ եւ երեսունհինգ տարեկան մարդ մը»: Մաթէօ չէր դիտեր թէ ինչ զործով կը պարապէր Սիվիրիչին: Առաջ զրամ կը ծախսէր, յուսարէն կը խօսէր եւ բարեկամութիւն հաստատած էր ծխախոտի մը եւ տպագրիչի մը հետ:

Քննութիւնը ուրիչ կողմերէ ալ առաջ կը տարուէր:

Ըսուեցաւ թէ «Մոսկոֆ Րիխին» անունով բարձրահասակ, խարտեաշ, դէր մարդ մը ամսական 18 ռոկիով կառք մը վարձած էր: Կառապանն էր Մէհմէտ աղա, որ կը յայտնէր թէ Րիխինին կը ծառայէր եւ կառավարելու դասեր կուտար Մկրտիչ անուն Հայու մը, որ քիչ մը հասնելէ ետք, ճամբայ տրուած էր Մէհմէտին: Այս վերջինը քանի մը օր վերջ Մկրտիչը տեսած էր Պէյօղլուի մէջ լաթիկէ անիւներ ունեցող կառքի մը կառավարի աթոռին վրայ: Կը նչանակէր թէ այս ազէտը երեւան բերող կառքին տիրոջ հետքերը գտնուելու վրայ էին: Մէհմէտ աղային ցոյց տուին կառքի մը մնացորդները: «Այո՛, այս կառքն է», յայտարարեց Մէհմէտ աղա եւ պատմեց Մկրտիչին հետ ունեցած տեսակցութիւնը: Մկրտիչ ըսեր էր թէ փոխած է իր նախկին տէրը: Մէհմէտ աղա կ'աւելցնէր թէ Րիխինին մէկ երկու անգամ կառք նստած էր անգամ մը զրամատուն, անգամ մըն ալ Շիշլիի կողմը զացած էր: Ապա պտըտցուցած էր Պէլժիացի Ժորիսն ու իր կինը:

Բայց ո՛վ էր Ժորիս, ուրկէ՛ կուզար անոնց այս սրտակցութիւնը: Ոչինչ դիտէր այդ մասին: Յարդ Ռուսիայի եւ Կովկասի «Հայերու անունը խնդրոյ առարկայ կ'ըլլար: Պէլժիացի մը ինչ կապ կրնար ունենալ այս զործին մէջ: Քննիչ մարմինը յետին հետաքննութիւններն իսկ նկատի առնելով ձերբակալեց Ժորիսը եւ սկսաւ հարցաքննել զայն: Խուզարտ Ժորիս ծնած էր 1876ին Անվէրսի մէջ: 13 տարեկանին աւարտած էր նախակրթարանը, անկէ վերջ դպրոց չէր զացած: 1900ին Պոլիս եկած եւ զրպիր եղած էր փոխադրական ընկերութեան մը մէջ: Դէպքէն չորս տարի առաջ պաշտօն մը ստանձնած էր Սինկէր կարի մեքենաներու ընկերութեան մէջ 12 կարմիր ոսկի ամսաթոչակով: Բայց ինչ զործ ունէր այս մարդը Ռուսիոյ հայ յեղափոխականներուն հետ: Կինը լաւ կարուհի էր. այս առթիւ ծանօթացած էին արդէն իրարու: Օր մը Կովկասցի Րիխինի կինը զգեստ մը կարել տալու համար Ժորիսի կնոջ էր դիմած: Զգեստը չատ լաւ էր կարուած: Երկրորդ մը կ'ապսպրէ եւ այս կերպով կը յառաջանայ մտերմութիւնը: Պէլժիացին կարծուածին չափ անմեղ մարդ մը չէր: Դէպքերու եւ դէմքերու երկար յիշատակութիւններէ ետք, վերջապէս խուզարտ Ժորիս ստիպուեցաւ յայտնել իրականութիւնը: Դէպքին հետ կապ ունեցող բազմաթիւ յանցապարտներու անունները պահուած էր: Որովհետեւ քննիչ մարմինը չէր յիշատակած անոնց անունները: Ուստի, կ'ուզէր որ անծանօթ մնան այդ դէմքերը:

Ժորիս զանազան յայտնութիւններէն ետք դրաւոր կերպով կը յայտնէր իր վերջին խօսքը: Ցրանսերէն զրի առած եւ յանձնախումբին յղած իր տեղեկատուութեան մէջ կ'ըսէր.— «Իմ զաղափարի եւ նպատակի ընկերներուս ամէնէն արժէքաւորն է Սրնազուտզիւղի Շապուհ Քէնտիրեանը (Վռամշապուհ Քէնտիրեան, որ Քրիստափոր Միքայէլեանի հետ զոհ դնաց ռումբի փորձին Պուլկարիոյ մէջ, Վիտոշի լանջին: Յառաջ): Բազմաթիւ անգամներ տեսակցեցայ իրեն հետ: Վերջին ծայր քինախնդիր անձ մըն էր, ծայրայեղ զաղափարներով տոգորուած թափակիր մենաւէրներուն հանդէպ:

Ես ալ փոքր տարիքէս ի վեր նոյն զգացումներուն եւ նպատակներուն կը ծառայէի: Այդ պատճառաւ չուտով եւ դիւրութեամբ սկսանք համաձայնիլ իրարու հետ: Երբ կը խօսէինք, ամէն անգամ կը ճառէինք հայկ. կոմիտէներու ծրագիրներէն եւ կարմիր Սուլթան կոչեցեալ Ապտիւլ Համիտին դէմ կատարուած ձեռնարկներէն:

Հայերը, Ապտիւլ Համիտի չրջանին, մէնէն բարձր պաշտօնները կը դրաւէին: Գանձային Նախարարութիւնը տրուած էր Հայու մը: Անոնք բաւին բոլանդակ նըշանակութեամբ ազատ էին իրենց լեզուին, իրենց կրօնքին մէջ: Մեծ վաճառականութեան մեծագոյն մասը իրենց ձեռքն էր ամբողջութեամբ: Բազմաթիւ արուեստներ կարծէք իրենց յատուկ էր: Պատրիարքարանը կատարելապէս անկախ էր իր կազմակերպութեան մէջ: Ամէն տեղ կը բարձրանային հայ մեծահարուստներու ապարանքները: Մեծամասնութեամբ Ռուսիայի, Կովկասի հայ յեղափոխականներու նպատակն էր Արեւելքի մէջ անկախ հայ թագաւորութիւն մը հիմնել: Այս մասին չատ պարզ մեթոտ մը կը կիրարկէին անոնք. քանի մը տեղ, քանի մը ռումբ պայթեցնել, ապստամբութեան քանի մը կեդրոն երեւան բերել, այս կերպով ապահովել Ռուսիոյ միջամտութիւնը եւ յաջողիլ:

(2 Շար.)

հանդիպումը կրնայ մեզի արդիւնք տալ:

Գլուխ գլխի տեսակցութիւնը չատերուն քունը փախցուցած է: Այս կողմը, ծանօթ են Անգլիոյ եւ Դաշնակցային Գեր – մանիոյ մտահոգութիւնները, մեա կող – մը՝ համայնավար Չինաստան է որ իր դժգոհութիւնը կը յայտնէ:

Կասկած չկայ որ Եթէ ուզէ, համայնավար Չինաստանը իր խօսքը կրնայ ըսել: Տակաւին թարմ է յիշողութիւնը – րուն մէջ այն գերը զոր խաղաց անցեալ տարի արդիւնք հանդիսանալով վերին ժողովի մը, Միջին Արեւելքի համար:

Ցարդ ոչ մէկ պաշտօնական յայտարարութիւն եղած է փեքինի մէջ, բայց եթէ Մաօ Ցէ–Թունկ ըսելիք մը ունի Խրուշչեւի, լաւագոյն մարդը որ բաների պաշտօնը կրնայ կատարել Չօ–Էն–Մինն է: Նման ձեռնարկի մը համար կարմիր Չինաստանը կրնայ նաեւ օգտագործել Լատսի կացութիւնը:

———o———

ՆԱԻՍԳԱՀ ՆԱՒՍՐ պատասխանելով երկու հարիւր արաբ տարագիրներու հարցումներուն, ըսաւ.— «Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ յարաբերութիւնները իրենց բնական ընթացքին մէջ մտան: կը յուսամ որ պիտի ամրապնդուին: Միաք չունիմ սակայն Ամերիկա երթալու»:

Երկու հարիւր Արաբները որոնք վերջերս ամերիկացի քաղաքացի դարձած են, արձակուրդով իրենց ծննդավայրը եկած էին:

Նասը ընդունած է Հնդկաստան այցելելու իրեն եղած հրաւէրը:

ՊԷՅՐՈՒԹ հաւաքուած Արաբական Լիկայի մասնաղէտները դռնփակ նիստի մը մէջ քննելով Համբրչոլտի ծրագիրը Պաղեստինցի գաղթականներուն համար, միաձայնութեամբ մերժեցին: Այս ծրագիրը կ'առաջարկէր Արաբներուն, որ հրաժարին Պաղեստինի վրայ իրենց իրաւունքներէն եւ ընդունին «կատարուած իրողութիւնը»: Ժողովին անդամները կը մտածեն նոյն ատեն թէ հարկ է միայն մերժե՞լ Համբրչոլտի ծրագիրը թէ պէտք է հակառաջարկներ ընել: Ա. Միացեալ Հանրապետութեան պինուորական մարշալ Նագիբ՝ Թալաթ Սիտքի յայտարարած է լիբանանեան Ալ Սիասա թերթին թէ ի մօտոյ աշխարհը զարմանքով պիտի տեսնէ Պաղեստինի վերադրաւումը Արաբներուն կողմէ: «Իսրայէլ բոլորովին պիտի ջնջուի» աւելցուցած է արաբ հրամանատարը:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՕԳՈՍՏՈՍ 16ԻՆ

ՎԱՂԸ՝

ՃՈՒ ՑԱՑՏԱԳՐԻՆ

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԼՈՒՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Լիոնի կարգադիր յանձնախումբը, երթեւեկի դիւրութեան եւ խնայողութեան համար վարձած է մասնաւոր հանրակառք մը որ պիտի մեկնի այս կիրակի առաւօտ ժամը ճիշդ 8,30ին, Փլաս կիշառ, Պուբս տիւ Թրավայի առջեւէն:

Երթեւեկի դին 750 Ֆր.:

Տոմսերու համար դիմել ընկեր Ցակոբ Ռուբէնեանի՝

194, Rue Vendôme

Փոն սը Շերիէն օթոքառը կը մեկնի՝ կիրակի առաւօտ ժամը 7,30ին Պ. Մա – նուէլ Պապիկեանի սրճարանէն:

Աբձանագրուիլ Պ.Ց. Պիչաքճեանի մօտ:

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ

ԼԻՈՆ

Լիոնի մէջ Ս. Աստուածածնայ տօնը կը կատարուի 16 Օգոստոսի կիրակի օրը: Այս առթիւ մասնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի, յետ պատարագի աւանդա – կան խաղողի օրհնութիւնը տեղի պիտի ունենայ. նոյն ատեն մատաղօրհնութիւն պիտի կատարուի: Ամէն անոնք որ կը փափաքին մատաղին մասնակցիլ, կրնան իրենց մասնակցողի դումարները յանձնել եկեղեցւոյ բանկալը՝ փոխան առաջադրի:

×

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Պօմոնի Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, Ս. Աստուածածնայ վերափոխման տօնը հանդիսաւորապէս պիտի կատարուի Ս. Գ. Լ. եկեղեցւոյն մէջ, եւ յետ պատարագի տեղի պիտի ունենայ աւանդական խաղողի օրհնութիւն: Ամէն ընտանիք կրնայ նուիրել խաղող կամ ուխտադրամ:

Երկուշաբթի, Մեռելոց՝ պատարագ եւ հոգեհանդիսա ազգիս համայն ննջեցելոց:

×

ՇԱՒԻԼ

Այս կիրակի Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, հանդիսաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն՝ Շաւիլի եկեղեցիին մէջ:

Պատարագէն յետոյ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ողբացեալ Տիկ. Լուսին Սարգիսեանի մահուան տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ՝ Ազնիւ Պատուելեանի եւ իրենց համայն ննջեցեալց հոգւոյն ի յիշատակ:

Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողնե – րէն ներկայ գտնուիլ:

×

ՏՒՍԻՆ

Տէսինի Կրօնական Ընկերակցութիւնը կը փութայ ծանուցանել Տէսինի հայ հաւատացեալներուն թէ, շաբաթ 15 Օգոստոս, առաւօտ ժամը 8,30ին, Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ, նաեւ տեղի պիտի ունենայ աւանդական մատաղ – բաշխում եւ խաղողօրհնութիւն:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի հանդիսաւոր արարողութեամբ կը կատարուին Ս. Աստուածածնի տօնը, Խաղողօրհնէք եւ Մեռելոցի օրուան Հոգեհանգիստները:

× *Հայաստանէն կը փնտռուին Ցովհաննէս եւ Խաչիկ Ադամեան, Սուրէն Շմաւոն Բաղալեան եւ Գէորգ Բարսեղեան (Գրիգորեան):*

×

ՄԱՐՍԷՅԼ — ՍԷՆԹ–ԱՆԹՈՒԱՆ

Այս կիրակի՝ տօն Ս. Աստուածածնայ վերափոխման, պատարագ ժամը 8ին եւ 10ին. քարոզ եւ խաղողօրհնէք ժամը 11,30ին, Ս. Թադէոս մատրան մէջ:

Նախօրեակին՝ շաբաթ երեկոյ, Լոյս Զուարթ ժամը 5ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի եկեղեցաչէն Ցանձնախումբը կը յայտարարէ թէ Ցիւրիխաբնակ Պ. Ցակոբ Զպուքճեան 350·000 Ֆր. կը նուիրէ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան. այս առթիւ եկեղեցաչէն Ցանձնախումբը կը յայտնէ իր խորին շնորհակալութիւնը:

Եկեղեցաչէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ առած է Պ. Գրիգոր Աւագեանէ 5000 Ֆր. իր զաւկին ամուսնութեան առթիւ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ

Մեր բաժանորդները որ կը փափաքին առժամապէս, նոր հասցէի մը ատանալ թերթը պէտք է գրաւոր դիմեն վարչութեան: Փոխելի թուականէն գոնէ երկու օր առաջ, պէտք է ատ իրենց ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆԵՐԸ, վճարեն հարիւր Ֆրանք փոխոխութեան համար եւ նորոգած ըլլան իրենց ընթացիկ բաժանորդագրութիւնը:

Այս պայմանները չկատարող դիմումներուն զոհացում պիտի չտրուի. նոյնպէս՝ նկատի պիտի չառնուին միայն հեռաձայնով կատարուած հաղորդումները, որոնք կրնան անունի եւ հասցէի սխալներ ըստեղծել:

Մեր հատուցողի ընթերցողներուն համար, արձակուրդի բացառիկ միամսեայ բաժանորդագրութեան գինն է 600 Ֆր.:

×

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր հաստատարիմ բաժանորդներէն որ փութան կատարել իրենց վճարումները, դիւրացնելու համար վարչութեան գործը:

Շնորհակալութիւն այն բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ պարտաճանաչ վճարումներով կ'օժանդակեն թերթին կանոնաւոր հրատարակութեան:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՅՆԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 19րդ պատգամաւոր. ժողովը պիտի գումարուի 15 եւ 16 Օգոստոս, Կառտանի մէջ, Պառ–Ռեսթօրան փիպլեօ, Ավընիւ տը Նիս:

Առաջին նիստը կը բացուի 15 Օգոստ. շաբաթ առաւօտ ժամը 9ին: Պատգամաւորներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Մուտքը ազատ է բոլոր հայրենակիցներուն:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նոր արձանագրութիւնները կը շարունակուին 1959–1960 ուսումնական տարեշրջանին համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները փութան դիմել Տէսէնի, գրաւոր կամ հեռաձայնով:

Collège Arménien S. Moorat

26, Rue Troyon - SEVRES (S & O.) Tél. : OBS. 18-28

Վարժարանի անցեալ տարուան աշակերտուհին ծնողքներուն ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ կը յանձնարէ.—

Եթէ մինչեւ Սեպտեմբեր 8 չնորոգեն իրենց զաւակ՝ կրուն արձանագրութիւնը, Տնօրէնութիւնը իր կարգին, պատրաստ է անոնց տեղերը յատկացնել նոր արձանագրուելիներուն. հետեւաբար, այդ թուականէն առաջ պէտք է պատասխանեն, Տնօրէնութեան՝ Մայիսի մէջ ղրկած չրջաբերականին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Է֊ֆս–Լէ–Պէն

16 Օգոստ. կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյեան, ամէն տարուան պէս պիտի կատարուի զաչտահանդէս Թելէֆերիճի մեկնակէտի մօտակայ Լա Շօմիէռ արձանի կից դաչտերուն վրայ:

Առաւօտեան Ս. պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն, մատուցմամբ Օշին վարդապետ Նիկոլեանի:

Ճաչէն վերջ զեղարուեստական բաժին, անակնկալներ եւ ճոխ վիճակահանութիւն: Հասոյթը պիտի յատկացուի երիտասարդ սերունդի համար եկեղեցական արարողութիւններու գրքոյկի մը հրատարակութեան Հայերէն եւ Ֆրանսերէն:

Անոնք որ կը փափաքին նիւթապէս կամ բարոյապէս օգտակար ըլլալ այս ձեռնարկին, կրնան դիմել Է֊ֆս–Լէ–Պէն, Օքէլ Տը լա Կոթ, Ա. Բամպուքճեանի:

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

Գարունը կը վերսկսի գեղազարդել բնութիւնը, տերեւաթափ ծառերը կը գունաւորուին դալարով եւ ծաղիկներով, կեանքը կը վերաթարգուի

Ձեր բնակարանն ալ պէտք է որ վերանորոգուի

ՆՈՐ ԴՈՑՆԵՐՈՎ ԵՒ ՆՈՐ ՁԱՐԴԱՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

Նոր կենսունակութիւն ստանալու համար

PEINTURES THOMLAC

16 bis, BOULEVARD SEBASTOPOL, PARIS (4e)

Tél. : ARC. 26-61 (Métro : Châtelet - Halles)

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Իր սեփական արտադրութիւնը եղող արդիական գոյներով առաջնակարգ ՍԻՆԹԻԹԻՔ եւ ՎԻՆԻԼԻԹ նորոյթ ելաններկներու, զեղարուեստական պատի թուղթերու, ԼԻՆՈԼԷՈՄՆերու եւ ՄԻՒՆԵՎԻԼՆերու տեսակները, նաեւ ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը պիտի հայթայթէ ձեզի, ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ՝

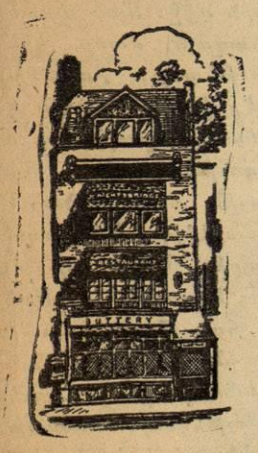
52, Rue de Chalon - Paris (12e)
64, Boulevard de Belleville - Paris (20e)
166, Av. Aristide Briand - Pavillons-sous-Bois (S.)
4bis, Rue Paul Vaillant-Couturier - Argenteuil (S.O.)
241, Rue Paul Vaillant Couturier, Alfortville (seine)
18, Rue Brézin (Paris (14e)

ԱՆԳԼԻՈՑ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

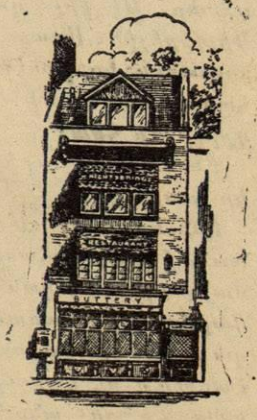
ՁԱՇԱՐԱՆԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

(HYDE PARK)

Knightsbridge Buttery 26, Knightsbridge, London S.W.I.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ

ԻՆՉՊԷՍ ՆԱԵԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՐ ՕՂԻՆ

RAKI DUZE

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 8,30ԻՆ ԱՒԱՒՕՏԵԱՆ 2

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
14
ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI
14 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8469 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4370

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍՊԱՍԵ՛ՆՔ ԵՒ ՅՈՒՍԱ՛ՆՔ

Կ՚ապրինք պատմական օրեր:

Տարիներու պակ պատերազմը, որ մըշտատեւ մղձաւանջ մըն էր դարձած խաղաղատենչ մարդկութեան համար, սկսած է վերջապէս թուլութեան նշաններ ցոյց տալ:

Արեւելք – արեւմուտք հակամարտութիւնը, որ ազատ աշխարհի եւ Խորհրդային Միութեան միջեւ անխնայ պայքարի անհաւատ ճակատ մըն էր ստեղծած, կը ձգտի կորսնցնել իր դոյութեան իրաւունքը:

Երկրորդ աշխարհամարտէն ետք, Սալանտեանի եւ Լէմանի ափերուն վրայ, տասնեւհինգ տարիէ ի վեր կատարուած բանակցութիւններն ու սակարկութիւնները՝ ի խնդիր խաղաղութեան՝ ո՛չ մէկ արդիւնքի էին յանգած: Կողմերը հաստատ կը մնային իրենց տեսակէտներուն վրայ, առանց որեւէ զիջումի:

Դաշնակիցները դիւրաւ չէին չհասած յաղթանակը: Մարդկային ու նիւթական անհուն զոհողութիւններու էին ենթարկուած:

Սակայն աւելի դժուար եղաւ խաղաղութեան հաստատումը:

Հիթլէրի յարձակումներուն դէմ դնելի դիմող դաշնակիցները իրենց դրօշին վրայ պարզած էին մեծ ու պատիկ բոլոր ազգերու ազատութեան վեհ նշանաբանը:

Ամբողջ պատերազմի տեւողութեան այդ նշանաբանն էր, որ ոգեմատչակատ ղրկած էր միլիոնաւոր մարդիկ, որոնցմէ շատեր երբեք պիտի չտեսնէին յաղթանակը:

Իսկ վերապրողները ականատես պիտի ըլլային նորանոր անարդարութեանց, որոնց հեղինակներն էին անոնք որ 1917ի «Հոկտեմբերեան յեղափոխութենէն» ի վեր կ՚երդուրննային յանուն «ընկերվարութեան»:

Ճշմարիտ Ընկերվարութիւնը ամէն բանէ վերիվեր կը դասէ ազատութիւնը, — անհատի եւ ազգերու ազատութիւնը:

Արեւմտեան դաշնակիցներուն մեծամասներուդ ժամու դինակից դարձած՝ Խորհրդային Միութիւնը չատ սուղ վճարել տուաւ իր մասնակցութիւնը վերջնական յաղթանակին:

Իր բանակները, որ Սթալինկրատէն վերջ սկսած էին յառաջանալ դէպի արեւմուտք, վերապրաւելէ վերջ խորհրդային հողամասերը, կը փութային իբրեւ փրկիչ «ազատագրել» պալքանեան երկիրներն ու կիզրոնական Եւրոպան:

Պուլկարիա, Ռումանիա, Եուկոսլաւիա, Հունգարիա, Ալպանիա, արեւելեան Գերմանիա, աւելի ուշ նաեւ Չեխոսլովաքիա տեւան թէ ի՛նչ կը նշանակէր այդ «ազատագրում»ը:

Այս ազատ, անկախ, ժողովրդավար ու քաղաքակիրթ երկիրները մէկ բռնակալութենէն ինկան միւսին տակ:

Եւ եղեւ վերջինն չար քան զառաջինն:

Տասնեւհինգ տարիէ ի վեր «ազատ աշխարհ»ը իրական ազատութիւն կը խոստանար կարմիր բռնապետութեան լուծին ենթարկուած հարիւր միլիոնաւոր մարդոց:

Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը — դեմոկրատ թէ հանրապետական — որ ազատ աշխարհի ղեկավարի դերն է ստանձնած, իր ստեղծած «Ազատ Եւրոպա»յի, «Ազատագրութեան ռատիոկայան»ի, «Ընթերթիթիւ»ի եւ այլ հիմնարկութիւններու միջոցաւ անընդհատ բանաւոր ու գրաւոր քարոզութիւններ կ՚ընէր, յոյս ներշնչելով երկաթէ վարագոյրէն անդին ապրող ազատասէր հայրենասէրներու:

1956ի Հոկտեմբերին արար աշխարհ տեսաւ թէ ի՛նչ արժէք կը ներկայացնէր այդ յոյսը: Ազատ աշխարհը լուռ հանդիսատես դարձաւ հունգար ժողովուրդի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

ՅԱՋՈՐԴ ՆԻՍՏԸ ՕԳՈՍՏՈՍ 26ԻՆ

★

Հանրապետութեան Նախագահը չորեքշաբթի օր նախագահեց Նախարարաց արտակարգ խորհուրդ մը, որուն օրակարգին մէջ կային Ալժերիա եւ միջազգային կացութիւն:

Վարչապետ Տըպրէ երկար դեկուցում մը ըրաւ, բացատրելով Ալժերիա կատարած իր ճամբորդութեան կենսական նպատակները: — վարչական, տնտեսական եւ ընկերային: Տըպրէ չհետեց թէ պէտք է չուտով մահմեդական պաշտօնեաներ առնել վարչական կազմին մէջ: «Աշխրաժեչտ է որ Ալժերիան յառաջդիմէ», եզրակացուց նախարարապետը:

Արտաքին նախարար Փռուվ տը Միւրվիլ երկար եւ մանրամասն տեղեկագրութիւնը ըրաւ Ժընեւի ժողովին: Նախարարը կառավարութեան գոհունակութիւնը յայտնեց Այզընհաուըրի յառաջիկայ այցելութեան առթիւ: Տեղեկատուութեան նախարարը՝ Ժրէ խօսք առնելով, աւելցուց.— «Փրուչչեւի եւ Այզընհաուըրի խօսակցութիւնները հատնարար միացան ռուսեւամերիկեան հարցերու չուրջ զատնան, որոնց մէջ Ֆրանսա զործ չունի: Այզընհաուըրի եւ Տը Կոլի հանդիպումը առիթ պիտի տայ որ հասարակաց բնոյթ մաթիւ հարցեր քննուին»:

Ջօր. Տը Կոլ Օգոստոս 27ին Ալժերիա պիտի երթայ, այդ պատճառով Նախարարաց խորհուրդը պիտի գումարուի Օգոստոս 26ին: Նախագահը չեչտեց թէ իր ճամբորդութիւնը միայն զինուորական բնոյթ ունի:

Ասոնցմէ զատ, Նախարարաց Խորհուրդը զբաղեցաւ նաեւ Ֆրանսական հիւլէական ռումբի հարցով:

Ծանօթ է որ քանի մը օր է բաւական աղմուկ եղած է այս խնդրին չուրջ, մանաւանդ անգլիական մամուլին կողմէ որ «հատատի ազրիւրէ» պիտէ թէ Ֆրանսա իր ռումբը կը պատրաստէ Գերմանիոյ հետ:

Փարիզի եւ Պոնի չրջանակները երեք անգամ պաշտօնապէս հերքեցին անգլիական լուրը որուն համաձայն Ֆրանքեւերման ելմտական եւ քեմիք զործակցութեամբ կը չինուի Ֆրանսայի հիւլէական ռումբը: Լոնտոնի Տէյլի Հերըլտը կը չարունակէ սակայն պնդել, իսկ Մոսկուայի ձայնասփիւռը ապաւինելով Փարիզի «լաւատեղեակ չրջանակներու» լուրերուն, կը հաղորդէ որ հիւլէականէն ետք, Ֆրանսա պիտի պատրաստէ ջրածին ռումբ մը:

Այս խնդրին առթիւ Սուսթել խօսք առնելով կարճ դեկուցում մը ըրաւ: Ապա Ժրէ հաստատեց.— Հիւլէական ոչ մէկ երկիր կ՚օգնէ Ֆրանսայի եւ Գերմանիա ոչ մէկ ձեւով կը մասնակցի Ֆրանսական հիւլէական հետազօտութեան: Սահարայի մէջ ոչ գերմանացի հիւլէագէտ կայ ոչ ալ ռազմ:

նոր մարտիրոսութեան:

Կատարեալ հիասթափութի՛ւն:

«Ազատագրութեան ռատիոկայան»ն ալ անուն փոխելով, քանի մը ամիս առաջ դարձաւ: «Ազատութեան ռատիոկայան»: Մարուկ ժողովուրդները «ազատագրութեան» յոյսն ալ իսպառ կորսնցուցին:

Այժմ Այզընհաուըր – Խրուչչեւ հովուերդութեան վրայ յոյս են դրած մարդիկ:

Սպասե՛նք եւ յուսա՛նք:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Օրը Օրթն

ՆՈՅՆ ԺԱՀԸՐՆ ՈՒ ԺԱՆԴԸ

★

Կէս դար ու տարի մը անցեր է այն օրէն ասդին — 23 Յուլիս 1908 — երբ Երիտասարդ Թուրքերը Սահմանադրութիւն հռչակել կուտային Օսմանեան փառատարած հայրենիքին մէջ:

Իմացած եմ ետեւեալ պատմութիւնը մէկու մը կողմէ, որ եթէ, հիմա, ողջ մնացած ըլլար, պիտի ըլլար հարիւր տարեկան.

— Երբ լուր ելաւ թէ Սուլթան Համիտը ստորագրեր էր Սահմանադրութիւնը, մեր ուրախութիւնը չափ ու սահման չունէր... Այսօրուան պէս միտս է... Յուլիս 10ն էր, Հին Տոմարով... Քանի մը բարեկամներ ելանք գացինք Պոտոսին գինետունը եւ ճնկեցինք... Ազատութիւն պիտի վայելէինք... Ա՛լ գիշերը դուրս ելլելու պիտի չվախնայինք... Դատարան պիտի ելլէինք, ի հարկին, եւ մեր իրաւունքները պիտի պաշտպանէինք: Սուլթան Համիտ կոչուած հրէշին օրերն ալ համրուած էին... Գաւառացիներն ալ ազատ շունչ պիտի փչէին... Ջեմ մոռնար, չեմ մոռնար — ամէն կիրակի մեր եկեղեցիներուն մէջ գոհաբանական ադօթք կը մատուցանէին ու կ՚աղօթէին Օսմանեան կայսրութեան արեւշատութեան համար... Այդ օրերուն, Թուրք եւ Հայ իրարու հետ, ուրիկ–աղբարիկ եղած էին... Իրա՛ւ կ՚ըսեմ — ուրիկ–աղբարիկ... Ջեմ մոռնար ուրիշ բան մրն ալ — չափերնիս չգիտցանք, խենթեցանք եւ սկսանք էտել–պակաս ճառեր խօսիլ... Ես, ան ատենները յիսուն մը կայի ու խելս կը հասնէր... Ամէն իրիկուն կրնկանս կ՚ըսէի — «Աս ամէնը ազէկ, բայց վտանգաւոր բաներ կ՚ընեն՝ մեր երիտասարդները... Թուրքին հոգին կարդացած չեն... Գէշ բաներ պիտի պատահին, կնի՛կ... Աս եղածներուն չեմ հաւնիր կոր»: Մարգարէ եմ եղեր...

×

Այո՛, մարգարէ է եղեր մեր ողբացեալ բարեկամը:

Յաճի Տեառն 1908: Այդ տարին սկսաւ Թուրքիոյ փլուզումը: Հոկտեմբեր 5ին, Պուլկարիան գլուխը առաւ գնաց: Յաջորդ տարին Աւստրիան առաւ տարաւ Պոսնիա–Հերսէֆը: Օր մը ետքը, 7ին, Գաթատաղ կոչուած մանրանկար նահանգը «փշրեց Պերլինի Դաշնագրին շղթաները»: Հոկտեմբեր 8ին, Կրետէն միացաւ Յունաստանի:

Երեք տարի ետք՝ Տրիպոլսոյ պատերազմը, որուն հետեւանօք Սուլթանը կորսնցուց Հիւսիսային Ափրիկէի թեւարկութեան շրջանները: Տարի մը ետք Պալքանեան պատերազմը, որ Թուրքիայէն խլեց Րումելիին — գրեթէ ամբողջութեամբ:

Երեք տարի ետք վրայ հասաւ Առաջին Աշխարհամարտը:

Թուրքը — երիտասարդ թէ ծեր — առիթի մը կը սպասէր Հայուն հաշիւը մաքրելու համար:

— Ասկէ աղէկ առիթի՞ կը սպասէ՛ք, զարմացաւ Վիլհելմ Երկրորդ...

Ո՛չ, ասկէ աղէկ առիթ չկար: Ու Փարիզի թէ Ժընեւի մէջ յեղափոխութիւն եւ ուրիշ բաներ կարդացած ժէօն Թիւրքը անիծեց մեր ժողովուրդը:

Պատժուեցա՞ւ: Ո՛չ: Ընդհակառակն վարձատրուեցաւ՝ մեծաճաշակ տոլարով, զէնիթով ու զրահով ու մանաւանդ սիրագեղ բարեկամութեան հաւաստիքներով, որոնք Անգարա կը հեռարձակուին ամէն օր, ամէն ժամ:

Ի՞նչ տարբերութիւն կայ 1908ի և 1959ի Թուրքիաներուն միջեւ:

Երէկուան Թուրքիան շպարուած չէր: Երեսը ներկած, մաքրած, յարդարած չէր: Այսօրուան Թուրքիան դերասանուհիի *մաքիյաժ* ունի:

Երէկուան Թուրքիան սոխ ու սխտոր կը հոտէր: Այսօրուանին վրայէն *Լանվէնի*, *Շանէլի* եւ *Կերլէնի* հոտ կուգայ:

Երէկ, Թուրքին փաթթոցը տեսնողը գլուխը անդին կը դարձնէր: Այսօր, ամէն գլուխ, յԱրեւմուտս, Անգարայի կողմը դարձած է: Փա՞ռք ու պատի՛ւ խրուշչեւներուն:

Բայց, Թուրքին ներսիդին լուացուած, մաքրուած, սրբուած ու հակաճեխուած չէ:

Թուրքը նոյն սոխն է, նոյն սխտորը, նոյն թոյնը, նոյն ժանգը, նոյն ժանտը եւ նոյն ժահրը:

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԻ օդակայանէն մեկնած ատեն, Ղանայի Վարչապետը Տոքթ. Նքրումա հակակրական ցոյցերու առարկայ եղած է «կայսրութեան Հաւատարիմ Լիկայի» անդամներու կողմէ: Աքքրայի մեծադոյն օրաթերթը՝ Ղանա Թայմզ, քանի մը օր առաջ թելադրած էր որ Անգլիոյ թագուհին ունենալիք երրորդ զաւկին անունը դրուի Քրվամէ Ղանա, եթէ մանչ է, իսկ Ամմա Ղանա եթէ աղջիկ ըլլայ: Այս լուրը մեծ յուզում յառաջ բերած է Անգլիոյ ուանդապաչա չրջանակներուն մէջ: Այս պատճառով է որ Ղանայի Վարչապետին մեկնումը ցոյցերու տեղի տուաւ: Վերադիչեալ Լիկայի (ծայրայեղ ազգ) անդամները չրջուն բարձրախօսէ մը աղաղակած են.— «Նքրումա՛, կայսրութեան հաւատարիմները կը պահանջեն որ թագուհիին պատկան յարգանքը ցոյց տաք: Լրութիւն է անուն մը թելադրել արքայադուհիին: Իսկ եթէ ընէք, խորհուրդ կուտանք որ... կծիկը դնէք»:

ԻՏԱԼԻՈՑ մէջ մեռած է Փրոֆ. Ուպէրթօ Քալոսսօ, 63 տարեկան, յետպնդերակութեան երկարատեւ տաղնապի: Նախկին երեսփոխան, անդամ Իտալիոյ Ընկերվարական կուսակցութեան, վերջին աշխարհամարտի առեն խօսնակն էր Լոնտոնի ձայնասփիւռին իտալական բաժնին:

Հ. Յ. Դ.
ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

ՓԱԼԱՏՐԻ («Յառաջ», հեռաձայնով)· — Մեր բանակումը բացառիկ յաջողութիւն մը պտած է այս տարի: Մասնակցողներու թիւը արդէն 250ի հասած է, եւ ամէն օր կը հասնին խանդավառ երիտասարդներ՝ Ֆրանսայի բոլոր չրջաններէն, մինչեւ իսկ արտասահմանէն: Երկու ուսանողներ եկան Միւնիխէն:

Կիրակի օր կազմակերպած ենք բանակումին տարեկան հանդէսը:

(Խմբ.— Մանրամասնութիւնները տես Դ. էջ):

ԱՐԱՖ Միացեալ Հանրապետութեան պաշտպանութեան նախարարը՝ Ապտէլ Հաքիմ Ամեր, Եդիպտոսի արեւելեան սահմանապահին մէջ բանակող զօրամասի մը ուղղած քաջալերական ճառով մը, յորդորեց որ պէտք եղած ուժգնութեամբ մարզուին որպէսզի անպարտելի ըլլան ապագային: 1956ի աշնան՝ Ֆրանսական եւ անգլիական զինուորական արշաւանքին ակնարկելով, մասնաչալը յայտարարած է.— «Եթէ մեր ուժերը Սուէզի ջրանցքին պաշտպանութեամբ զբաղած չըլլային, 48 ժամէն կրնային զբաւած ըլլալ Իսրայէլը եւ փճացուցած անոր զինուրական զօրութիւնը:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՏԵՍԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ ՀԵՏ

Առաջին Աչխարհամարտէն ետք, ուրիշներու կարդին, Պոլիս կ'այցելէր նաեւ Շիրվանզադէ: Լսած էր, թէ իջեւանած էր Թոքաթլեան պանդոկը, ուր ժամադրութեամբ պատ. 1919ին, ներկայացնելով իրեն 1914ին Փարիզի մէջ իր մասին պատրաստած ուսումնասիրութիւնը:

Շիրվանզադէ հաճոյքով վերցուց զրուցիւնս ու խոստացաւ շաբաթ մը ետք վերադարձնել ինծի: Մենք ժամադրուեցանք պարձեալ իր սենեակին մէջ եւ կարճ խօսակցութենէ մը ետք ես մեկնեցայ:

Շաբաթ մը ետք, որուշեալ ժամուն դայի Թոքաթլեան: Շիրվանզադէ իր զուարթ ժպիտով ընդունեցաւ զիս:

Իր առաջին խօսքը չնորհակալութեան արտայայտութիւն մը եղաւ իր մասին կատարած ուսումնասիրութեանս համար: Ձիշդ պտաւ վերլուծումներս, ու հետաքրքրուեցաւ նոր զրաղումներուս:

Խօսեցանք դրականութենէ: Այդ առթիւ ան զգացուց, թէ չէր սիրեր վերացական կամ խորհրդապաշտ թատրոնը, եւ թէ դրականութեան դերը իրականութեան պատկերացումին մէջ կը գտնէր: Թատրոնը, կ'ըսէր, պէտք է հարազատ արտայայտութիւնն ըլլայ կեանքին: Իր քննադատական ակնարկը կարծես կ'ուղղուէր Հիւն աստուածներու հեղինակին, առանց անուն տալու սակայն:

Ինք, որ եղած էր արեւելահայ առաջին մեծ իրապաշտ դրողը, եւ իր վէպերն ու թատերական ստեղծագործութիւնները ժամանակակից հայ կեանքը տալու լուրջ փորձեր եղած էին, զարմանալի պիտի ըլլար, եթէ խորհրդապաշտ կամ ռոմանթիկ արուեստին ջատագով հանդիսանար:

Ցետոյ խօսեցանք իր գործերուն վերհրատարակման մասին: Այս առթիւ ըսաւ թէ Ֆրանսական հրատարակչական տուն մը կ'ուզէ զանոնք հրատարակել, եթէ ամբողջական կարգ մը հատորներու թարգմանութիւնը եւս, այն ատեն իրրեւ նախաբան՝ իմ ուսումնասիրութիւնս կրնար դնել շարքին սկիզբը:

Մեծ էր պատիւը, զոր կ'ընէր վարպետը երիտասարդի մը, որ նման յաւակնութիւններով չէր մղուած իր փորձին: Քաղաքական դէպքեր ու վերիվայրումներ եղան պատճառ դուրէ, որ Շիրվանզադէ չհարենար իրականացած տեսնել իր այդ բաղձանքը:

Զեռքի տակ սեղմումով մը բաժնուեցայ վարպետէն, որուն կը հանդիպէի այնուհետեւ Բերայի չիտակին վրայ ճաշարանի մը մէջ, ուր կուգար երբեմն կէսօրները կ. Զարեանի եւ երիտասարդ գրողներու հետ:

Այդ օրերուն Պոլսոյ մէջ ներկայացուեցաւ իր Պատուի համարը: Սրահը լեցուն էր. ներկայ էր նաեւ Շիրվանզադէ:

Օթեակին մէջ իրեն հետ Երուանդ Օտեան:

Ցանկարծ ծափահարութիւն մը ծայր առաւ: Ամէն կողմէ կը պահանջէին, որ բեմ գայ հեղինակը ու խօսի իրենց:

Ինչ եաք, ծափերու մէջ բեմ ելաւ Շիրվանզադէ ու յարգանքով ողջունելէ ետք ներկաները, բաւ, թէ ինք հռետոր չէ, մնաց որ իր փոխարէն խաղին ուժգարները արդէն պիտի խօսէին բեմին վրայ:

Տեղին այս ելոյթին վրայ, ծափահարութիւնները կրկնուեցան երկարօրէն:

Շնորհակալութիւն յայտնելով՝ Շիրվանզադէ վերադարձաւ իր օթեակը ու ներկայացումը չարունակուեցաւ խանդավառ տրամադրութեան մէջ:

Սպասումի եւ խռովքի օրեր կ'ապրէր Հայութիւնը այդ տարին: Պոլիսը կ'եռար ոգեւորութեան մէջ: Ես պէտք է մեկնէի զարձեալ Կիլիկիա, ինձմէ առաջ Պոլսէն հեռացած էր Շիրվանզադէ ու տուն մը արտասահման մնալէ ետք մեկնած էր Կովկաս:

Այս եղաւ իր վերջին այցելութիւնը Պոլիս:

Գրկած փառքի ծիրանին, ան զնաց հոն ուր տարիներ չարունակ իր թատերախաղերը զարդը կազմած էին հայ բեմին: Արեւելահայերը իրենց ամէնէն դժնդակ քաղաքական կեանքին մէջ ալ չմոռցան իրենց մեծութիւնները: Գալով Շիրվանզադէի, կրնանք ըսել, թէ ան կրցաւ պահել հաւասարակշռութիւնը, ըլլալով աջին ու ձախին հետ, պարագային համեմատ:

Շատեր չներեցին իրեն այս կեցուածքը, բայց հաւանօրէն պատմութիւնը ըլլայ նեղազ դաժան: Ներէ իրեն, որովհետեւ Ափիւռքը անզամ եթէ կարենար ապրեցնել Շիրվանզադէն, ան պիտի չկարենար հոն գտնել իր հոգին լեցնող ապրումները:

Իր տեղը հոն էր, ուր դիմեց ինք, ուր դիմած էին իրեն պէս Ա. Խահակեան, Սիմոն Յակոբեան, Փրոֆ. Աչառեան եւ ուրիշներ:

Պատրանքը եթէ եղաւ անոնցմէ ոմանց բաժինը, Շիրվանզադէ կրցաւ մնալ հետեւ պատրանքներէ, տալով իր տուրքը իրաւակարդին դործերով, որոնք ոչինչ ունին աւելցնելու իր փառքին ու անունին վրայ անշուշտ:

Կ'ենթադրեմ, թէ ան եթէ չփորձուէր իսկ գրել Մորկանի նման թատերախաղ մը, պիտի չկրնար տալ նոր Գառս մը: Ինչ որ տուաւ «Հայրենիք» ամսագրին մէջ, աշխատակցելով դաշնակական ամսագրին՝ հետեւ էր իր անունին հմայքը խորացնելէ: Զուտ ստեղծագործական դրականութիւն չէր այլեւս իր մչակածը, այլ հասարակ յուշագրութիւն:

Անցած են չուրջ քառասուն տարիներ: Հայ կեանքը հազար եւեւէյներու են թարկուած՝ կը թաւալի դեռ անատուգութեան բաւիղներուն մէջ:

Նոր Շիրվանզադէներ չունինք: Ոչ ալ Շանթեր, խօսելով թատերական արուեստի մասին, որ վերջին վաթսունամեակին զարգացաւ մեր մէջ՝ այս երկու անուններու ստեղծագործական ձիգերով:

Անոնք, իրարու ներհակ սկզբունքներով ու խառնուածքով, պեղեցին հայ կեանքն ու հոգին, եւ իրենցմէ իւրաքանչիւրը հարստացուց հայ բեմը անկորնչելի նրութիւններով:

Շիրվանզադէ իր ճկունութեամբ մնաց հայրենի կառավարութեան համար սիրելի դէմք: Իր երկերուն ամբողջական շարքը լոյս տեսաւ մեկէ աւելի տպագրութիւններով:

Ժամանակակից սերունդը մօտէն հաղորդակից դարձաւ անոր գրականութեան ու սիրոց գինք:

Այդպէս չեղաւ Շանթի համար, որուն գրականութիւնը կը մնայ անհաղորդ երկրի նոր սերունդին, որովհետեւ չբաժնեց իրաւակարդին տեսակէտները ու չունեցաւ դրուատալից տողեր կարմիր վարչաձեւին համար:

Ան տուած էր սակայն Տղբայուածի պէս թատերախաղ մը, ուր փառաբանութիւնը կ'ըլլար բռնութեան եւ չհաւատութեան դէմ ծառացող հոգիներու ընդվզումին:

Եթէ մենք Շիրվանզադէի գրական ըստեղծագործութեամբ ունեցանք իրապաշտ մեր արուեստի անդաստանները հարստացնող կարկառուն վարպետ մը, յանձին Շանթի ունեցանք նո՛յնպէս գրչի տատանդաւոր վարպետ մը, որ հիմը գրաւ հայ խորհրդապաշտ թատրոնին:

Առաջինը կրեց ազդեցութիւնը Օսարովըսկիներու, Կորքիներու, Գրիբոյեդոներու, Սաննդուկեաններու, իսկ վերջինը՝ Մեթերլինկի եւ Իպսէնի: Ցամենայն դէպս, անոնք կրցան փրկել իրենց գործը, դնելով գեղարուեստական աւիշէն ջերմութիւն իրենց ստեղծագործութեանց մէջ:

Հայկ. կեանքը եւ տհմիկ միջավայրը մնացին անոնց գրականութեան դաշտ, գոր պեղեցին մինչեւ իրենց վերջին չունչը ու ձգեցին յարգարժան վաստակ մը գալոց սերունդներուն:

ՎԱՐԴԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԼԱՅՆ Է ՈՒ ԱՐԵՒՈՏ

ԱՅՍ ՃԱՆԱՊԱՐՀԸ

Լայն է ու արեւոտ այս ճանապարհը: Նրա երկու կողմերին՝ բլուրների վրայ, բլուրների տակ, ձորահովիտում, մօտիկ ու հեռու տափաստաններում արտերը կան՝ ցորենի յաւ բերքով, եզիպատացորենի դմբուխ տարածութիւններ կան, բանջարանոցներ ու բոլորովին նորատունկ այգիներ, որտեղ ծառերը դեռ առուեր չեն ղղում, դեռ պտուղ չունեն: Եւ ջրեր կան, ջրե՛ր... որոնք ոռոգում են եզիպատացորենի արտերը, բանջարանոցները, առուեր չունեցող ծառերը: Ջրերը դուրս են գալիս առուներից, լուանում ճանապարհի ասֆալտը, որ չիկացել է յուլիսեան արեւից:

Երեւան – Իջեւան ճանապարհն է սա: Այս գաշտերն ու ջրերը Կոտայքի չրջանի գիւղերինն են, բանջարանոցներն ու նոր տնկած այգիները եւս:

Բայց այս ճանապարհի եզրերն այսպէս չէին մի երկու ամիս առաջ: Զկային այս զմբուխ կանաչները, ծփացող արտերը: Հողը լանճուած էր, ծառ չկար, եզիպատացորեն չկար. «ի սկզբանէ» հողն այստեղ ծառաւ էր ու ամայի... Ջրի ոչ մի կաթիլ չէր հասնում նրան: Ջրանցք չկար, իսկ հիմա կայ երազած ջուրը, որ մայիսեան տօներին Կոտայքի ջրանցքը բերեց:

Կոտայքի ջրա՜նցքը...

Կարծես թէ առա–ու–փուս եկաւ այդ ջրանցքը: Մեծ ապմուկ չեղաւ, ինչպէս ասենք քառնական թուականներին, երբ բացուեցին Շիրակի, Սարդարապատի ջրանցքները, երբ փոքր ու մեծ իսկոյն լսեցին դրանց մասին: Ցնծութիւն էր: Նոյնիսկ պոէտները չտապկին բառատնանձութիւններ, պոէմներ, դրքեր գրել այդ ջրանցքների մասին: Թէեւ երկու ջրանցք էին կառուցել ընդամէնը, բայց մարդիկ Հայաստանը անուանեցին «Կասպոյ ջրանցքների երկիր»: Եւ դա բնական էր: Իրանք առաջին ծիծեռնակներն էին Հայաստանի:

Հիմա մենք չատ ջրանցքներ ունենք: Տարին գրեթէ մի ջրանցք ենք բաց ա–նում: Այդ պատճառով էլ Կոտայքի ջրանցքի ծնունդը կարծես չերեւաց մեծագոյն նուաճումների մէջ:

Ծագկում է Հայոց հինաւուրց հողը, ծաղկում բառիս իսկական իմաստով: Ամէն անդամ հին Թագաւիւղի մարդիկ, մեծ ճանապարհից թեքուելով դէպի բլուրների տակ ընկած իրենց գիւղը, հանգստանքով են նայել այն հողերին, որ այնքան չոացլօրէն փռուել էին իրենց գիւղի չրջակայքում եւ այնքան գաժանօրէն չոր էին ու անբերրի:

— Ախ, եթէ ջուր լինե՛ր... մեր խոր ձորերի ջրերը տեսնելով, հառաչել են մարդիկ:

Այդպէս է եղել, բայց այդպէս չմնաց: Ո՛չ, այլեւս չեն հառաչում հայ գիւղացիները, նրանք յաղեցրել են հողի ծարաւը: Կշտացրել են հողը, որի հետ էլ կշտացել են իրենք:

Կոտայքի չրջանի Նոր Գիւղի վարիչ Վարդգես Գրիգորեանի հետ մտածում ենք իրենց գիւղին: Կարճահասակ, պընդակազմ երիտասարդ է նա: Քիչ է խօսում, չի էլ սափրուած: Թուում է՝ մարդամօտ չէ, բայց նրա հետ մտնում ենք Նոր Գիւղը (նախկին Թագաւիւղը): Այն տխուր տպաւորութիւն է թողնում մեզ վրայ: Գիւղը կազմ է լերկ մի բլրակի: Նոյնիսկ խոտ չկայ: Տները զորշ են, կլոր քարերով, ցեխապատ, խանճուած նոյնիսկ պոէտները չտապկին բառատնանձութիւններ, պոէմներ, դրքեր գրել այդ ջրանցքների մասին: Թէեւ երկու ջրանցք էին կառուցել ընդամէնը, բայց մարդիկ Հայաստանը անուանեցին «Կասպոյ ջրանցքների երկիր»: Եւ դա բնական էր: Իրանք առաջին ծիծեռնակներն էին Հայաստանի:

Հիմա մենք չատ ջրանցքներ ունենք: Տարին գրեթէ մի ջրանցք ենք բաց ա–նում: Այդ պատճառով էլ Կոտայքի ջրանցքի ծնունդը կարծես չերեւաց մեծագոյն նուաճումների մէջ:

Ծագկում է Հայոց հինաւուրց հողը, ծաղկում բառիս իսկական իմաստով: Ամէն անդամ հին Թագաւիւղի մարդիկ, մեծ ճանապարհից թեքուելով դէպի բլուրների տակ ընկած իրենց գիւղը, հանգստանքով են նայել այն հողերին, որ այնքան չոացլօրէն փռուել էին իրենց գիւղի չրջակայքում եւ այնքան գաժանօրէն չոր էին ու անբերրի:

— Ախ, եթէ ջուր լինե՛ր... մեր խոր ձորերի ջրերը տեսնելով, հառաչել են մարդիկ:

Այդպէս է եղել, բայց այդպէս չմնաց: Ո՛չ, այլեւս չեն հառաչում հայ գիւղացիները, նրանք յաղեցրել են հողի ծարաւը: Կշտացրել են հողը, որի հետ էլ կշտացել են իրենք:

Կոտայքի չրջանի Նոր Գիւղի վարիչ Վարդգես Գրիգորեանի հետ մտածում ենք իրենց գիւղին: Կարճահասակ, պընդակազմ երիտասարդ է նա: Քիչ է խօսում, չի էլ սափրուած: Թուում է՝ մարդամօտ չէ, բայց նրա հետ մտնում ենք Նոր Գիւղը (նախկին Թագաւիւղը): Այն տխուր տպաւորութիւն է թողնում մեզ վրայ: Գիւղը կազմ է լերկ մի բլրակի: Նոյնիսկ խոտ չկայ: Տները զորշ են, կլոր քարերով, ցեխապատ, խանճուած

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ

... ԵՒ ՀԻԹԼԷՐ ԶՄԵՌԱՒ

Տասնըհինգ տարի ետք, ներկայիս երկու հարցեր զոյութիւն ունին: Ինչպէ՞ս ձախողեցաւ Ռասթէնպուրկի մահափորձը եւ ինչո՞ւ չյաջողեցաւ Պերլինի յեղափոխութիւնը:

Առաջին հարցումին, գերմանացի պատմաբան Տոքթ. Քարլ Տիթրիխ, որուն ընդարձակ մէկ գործը՝ «Ի. Աչխարհամարտի Պատմութիւնը» լոյս պիտի տեսնէ յառաջիկայ Հոկտեմբերին, կուտայ հետեւեալ պատասխանը.—

Ա.— Հիթլէրը թևթեւօրէն վիրաւորուած էր, պարզ այն պատճառով որ, երբ ռումբը կը պայթի, Առաջնորդը հեռուն կը գտնուէր: Շթաուֆէնպէրկի Քարտէնեռու Սրահէն հեռանալէն ետք, Հիթլէրի անմիջական գործակից սպաներէն մին Շթաուֆէնպէրկի գետեղած ռումբը պառնակող պայուսակը կը տեղափոխէ եւ կը տեղաւորէ Հիթլէրէն բաւական հեռու: Աբդէն պայթիւնը սպաննած էր միայն մէկ սպայ եւ վիրաւորած թևթեւ կերպով 11 հոգի:

Բ.— Շէնքը փայտեայ չինութիւն մը ըլլալով, ռումբին ուժգնութեան համահաւասար տոկունութիւն չունէր եւ թեթեւ էր: Պայթիւնին առաջ բերած օդի հոսանքը քանդած էր միայն փայտեայ չինութիւնը, առանց հոն գտնուղները կարենալ սպաննելու:

Գ.— Տեղակալ Ֆոն Հէֆթէն, որ ընկերացած էր կոմս Շթաուֆէնպէրկի, երկրորդ պայուսակի մը մէջ ունէր ուրիշ ռումբ մըն ալ, յար եւ նման Շթաուֆէնպէրկի գետեղած ռումբին: Այս երկու ռումբերը լարուած էին միեւնոյն ժամուն պայթելու համար, սակայն տեղակալ Հէֆթէն ժամանակ չէր ունեցած իր ռումբը լարելու, որուան ըլլալով որ խորհրդակցութեան սրահէն ներս իր մուտքը թոյլատրուած չէր եւ տեղակալը մնացած էր դուրսը սպասող Շթաուֆէնպէրկի կառքին մէջ:

Կը թուի թէ այս երրորդ պատճառաբանութիւնն է ամէնէն հաւանականը, մահափորձին ձախողութիւնը բացատրելու համար:

Գալով Պերլինի յեղափոխութեան, ձախողանքին, առիկա ուղղակի հետեւանքն է եղած մահափորձին անյաջողութեան: Միմիայն մահափորձին յաջող ելքը պիտի կրնար տատամսողները միացնել ընդհանուր չարժումին եւ համոզել նոյնիսկ ամենամոլեռանդ նացիները:

Գալով Շթաուֆէնպէրկի եւ միւս դաւադիրներուն, անոնք իրաւունք ունէին մահափորձի ձախողանքէն ետքն ալ մնալ իրենց դիրքերուն վրայ եւ չարունակել պերլինի յեղափոխութեան գործը, քանի որ ուրիշ կերպ ալ չէին կրնար վարուիլ:

Ցուլիս 20ի իրիկնամուտին, Պերլինի ոգեբերութիւնը վերջ գտած էր:

Փարիզի մէջ կը վերսկսէր ուրիշ ողբերութիւն մը:

×

Տասնըհինգ տարի ետք, տարօրինակ է հաստատել թէ միակ վայրը ուր Պերլինի յեղափոխութիւնը արձանագրած է յաջողութեան սկզբնաւորութիւն մը, եղած է Պերլինէն մօտաւորապէս հազար քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ գտնուող Փարիզը:

Արդարեւ «վալքիւրէ» ծրագրին բոլոր տրամադրութիւնները գործադրուած էին կէտ առ կէտ, չնորհիւ անձնական ձեռներէցութեան գրաւեալ Փարիզի պինուորական հրամանատար զօրավար Քարլ Հէյնրիխ ֆոն Շթիւլփնակըլի:

Այս անունը Փարիզցիները կ'ատէին 1944ին: Զէ՞ որ անիկա կը ներկայանար իրրեւ խորհրդանիշը իրենց քաղաքին չորս տարուան գրաւման եւ գերութեան:

Զէ՞ որ այդ անունն է որ Փարիզցիները կարդացած են բոլոր այն սեւով չրջանակուած կարմիր կամ դեղին ազդարարութեանց տակը, որոնք կը ծանուցանէին պատանդներու գնդակահարութիւնները՝ իրրեւ փոխադարձութիւն դիմադրական գործունէութեանց եւ գանգատ տուգանքներ եւ սպառնալիքներ:

Այդ նոյն մա՛րդն է, որ Ցուլիս 20ին պիտի ներկայանար իրրեւ ամէնէն վտանգաւոր հակառակորդը Հիթլէրի եւ ամէնէն կատաղի աջակիցը Պերլինի գաւադիրներուն:

Ինչպէ՞ս լուծել այս գաղտնիքը:

Նչենք նախ, որ բացի քանի մը լաւատեղեակներէ, Փարիզցիները կ'անգիտանային թէ 1941ի արիւնազանդ ազդարարութեանց տակ ստորագրող Շթիւլփնակըլը վերոյիչեալ անձը չէ, այլ միայն անոր զարմիկը՝ Օթթօ Ֆոն Շթիւլփնակըլ, որ մինչեւ 27 Փետրուար 1942, իր ստորագրութիւնը դրաւ այդ ազդարարութեանց տակ, իրրեւ ընդհանուր հրամանատար գրաւեալ Ֆրանսայի պերման պինուորական ուժերուն:

1942 Փետրուար 27էն ետք, երբ Հայնրիխ Ֆոն Շթիւլփնակըլ յաջորդեց իր զարմիկին՝ Օթթօ Ֆոն Շթիւլփնակըլի, անիկա այլեւս ոչ մէկ կապ ունէր դիմադրական ճակատի դէմ զապուղական գործին հետ: Այդ գործը յանձնուած էր գերմանական Ապահովութեան եւ Ոստիկանական ուժերուն եւ կէսթափոյին, որոնց ընդհանուր տնօրէնութիւնը յանձնուած էր էս.–էս. զօրավար Քարլ Օպէրկի եւ իր օգնականին՝ գնդապետ Քնոխրնի:

(5 Շար.)

բակերով: Ոչ ծառ, ոչ նոյնիսկ աթոռի ու խոտի դէզ: Մուխ չկայ, մարդիկ չկան, երե՛ք բոլորն էլ դաշտերումն են: Տխրում ենք: Ի՞նչպէս չտխրես, չէ՞ որ մեզ հաւաստացրել էին, թէ սա առաջաւոր պիւղ է: Եւ դիմում եմ մօտալ տեսքով վարագղատին:

— Այ մարդ, այս ինչ տեսակ տներ են, ինչո՞ւ այստեղ գոնէ ծառ չէք տնկում:

Նա զարմացած ու նեղացած նայում է ինձ:

— Ջուր ունէ՞ք, — հարցնում եմ:

— Ունե՛նք, — պատասխանում է, — Մայիսի 3ին նոր ջրանցքից առացանք:

— Բա ինչո՞ւ է պիւղն այս վիճակում:

Մի երկվայրկեան լռութիւն, եւ յանկարծ վարագղատը սրտանց ծիծաղում է: Ծիծաղում է, եւ ես յայտնաբերում եմ որ այդ երիտասարդ նոր-գիւղացին է՛ւ բարեհամբոյր է, է՛ւ համեստ է՛ւ, մանաւանդ, հազիւ որսալի առաքինութեամբ չնորհուած:

— Ախր, ընկեր, սա մեր հին պիւղն է... հին պիւղը: Լքուած, թողնուած տներ են, չէ՞ս տեսնում:

Ես յանկարծակիի եմ գալիս, նախատում ինքս ինձ՝ անժամանակ ու անպատեհ յանդիմանական հարցերիս համար: Վարագղատը ձեռքը մեկնում է ներքեւ:

— Հըէ՛ն մեր նոր պիւղը...

Կանաչի մի ակնապարար տարածութիւն է փռուած բլուրից յած: Զարմանալի մուգ կանաչ է: Ծառեր կան՝ բարձր ու թաւ: Ծառերի արանքից երեւում են թիթեղածածկ տների կտուրները, կապոյտ ներկած պատչգամներն ու պատուհանները:

Եւ ահա՛ մենք իսկական Նոր Գիւղումն ենք: Այստեղ չոյող զով է, ջրերը վազում են առուներով, կանաչներով, ծառերի տակով, իսկ կարմրաթուշ մանուկները խաղում են ջրերի հետ:

Ամէն ինչ այստեղ նոր է. գիւղի անունը, տները, նոյնիսկ նախադահը, որի անունը Նորիկ է՝ Նոր-այր: Եւ իսկոյն, անսպասելի ուրախում է սիրտս: Հին, խանձուած տների պատկերը մարում է: Ես տեսնում եմ տներ՝ քարաշէն, երկյարկանի, բարձր ու ազատ: Տներ՝ ատրաստուած, կիսատարած, տներ, որոնք նոր են հիմնադրուել եւ բազմաթիւ քարակոյտեր՝ ապագայ տների հիմնափոսերի մօտ:

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՐԵՒԻ ԼՈԳԱՆՔ

Արեւը տաքութիւն ու լոյս կուտայ իր հրաշալ զունաւով, կը սիրէ նաեւ անպրմանիչակազոյն ճառագայթները, որոնք էական են մարդկային առողջութեան համար: Կենսական պահանջներ ու ցանկալի յատկութիւններ, բայց պէտք է՝ պիտնալ ... չափը: Ջմռռնալ նաեւ որ արեւը կ'այրէ միաժամանակ: Անհատներ կան, որոնք փորձառութեամբ պիտեն թէ ո՛րքան պիտի մնան արեւին տակ՝ առանց այրուելու: Ուրիշներ չեն գիտեր ու կը մրկին, յաճախ լրջօրէն: Փորձառութիւնը կը տրվեկնէ թէ րիլ ու մաքուր երկինք մը, Ճունիսին, կէսօրուան տաւննները, ընդհանրապէս կը պատճառէ թեթեւօրէն չատ գոյն մը 20 վայրկեանի մէջ, կենդանի կարմրութիւն մը 50 վայրկեանի մէջ, ցաւագին այրուցք՝ 100 վայրկեանի մէջ եւ բշտիկներ՝ 120 վայրկեանին:

Իրրեւ արդիւնք ուրեմն, «կալ առաջի տապոյ արեգական», ինչպէս կ'ըսէին մեր պրաբարակէտները, փորձ մըն է որ պէտք չէ երբեք անցնի տասը վայրկեանը, մասնաւորաբար ցերեկին՝ երբ անդրմանիչակազոյն ճառագայթները իրենց ներգործութեան բարձրագոյն աստիճանին հասած են

Անհատէ անհատ կը տարբերի հակազդեցութիւնը: Ոմանք անմիջապէս կը կարմրին, ուրիշներ յաջորդ օրը: Թխանալը եւ այրիլը պարագաներ են, որոնք ենթակայական զանազանութիւններ կը ներկայացնեն, ուստի ամէն մարդ պէտք է պիտնայ իր մարթին զգայնութեան չափը: Նշանակել առաջին փորձին ժամը եւ յետոյ ամէն անգամ աւելցնել տասը վայրկեան:

Ոմանք բնաւ չեն թխանար, չատ կարեւոր է պիտնալ այս պարագան, ըստ այնմ չարժելու համար: Անոնք վարդի գոյն կ'առնեն քանի մը ժամէն, եւ յետոյ կ'այրին՝ եթէ չատ մնան արեւին տակ:

Մարթը իր պաշտպանութեան համար գունանիւթ մը ունի (մելանին), որ ապակ մըն է թխանալու կամ կարմրելու: Որքան չատ ունենայ, այնքան աւելի կը թխանայ մարմինը: Այս պաշտպանութեան միջոցէն զուրկ են խարտիչահեր անձերը, որոնք երբեմն դէչ կերպով կ'այրին, — ասոնց մահ ալ կրնայ պատահիլ:

Մի՛ մոռնաք մանաւանդ որ արեւի լոյսը արիւն թքնել կուտայ թոքախտաւորներուն, իսկ արեան բարձր ճնշում ունեցողները արտ ծանր տապնապներու կը մատնուին:

Վաղելինի, հանքային լուղերու եւ այլ նման նիւթերու գործածութիւնը նախ քան «կալ առաջի տապոյ արեգական» կրնան օդտակար ըլլալ:

«ՀԱՑ-ԲՈՑԺ»

ՄԵԾ ՄԱՐԴԻԿ ԵԻ ԲՈՒՆԸ

Անտարակոյս, քիչերու ծանօթ է թէ մեծ մարդերէն չատեր չատ քիչ կը քնանային, սակայն իրենք պիրենք բնաւ յոգնած ու ժպռատած չէին պղար: Ընդհակառակն, իրենց գործերը կը ծրագրէին կամ կը գրէին դիշերուան ժամերուն:

× Արթնալ Ռիչըլիէօ դիշերուան ժամը 11ին կը պառկէր եւ առաւուան ժամը 2ին կ'արթննար՝ իր բազմատեսակ գործերը չարունակելու համար:

× Լորա Պայրըն չաճախ մինչեւ արշալոյս եւ երբեմն ալ դիշեր ցերեկ անդադար կ'աչխատէր: Դժբախտ իր սէրը մոռնալու համար, «Ապիտոսի խօսեցաւը» անուն իր գործը գրեց չորս դիշերուան մէջ, առանց մէկ վայրկեան իսկ քնանալու:

× Մոպարթ դիշերներով արթուն կը մնար իր գործերը յօրինելու համար:

× Ալֆրէտ որ Միւսէ եւ Հայնրիխ Հայնէ իրենց բոլոր գործերը գրեթէ դիշերը գրած են:

× Պիւֆոն չատ անգամ դիշերը անկողնէն կը ցատկէր, գրասեղանին առջեւ կ'անցնէր եւ կը գրէր քնացած պահուն յղացած գաղափարները:

× Լայպնից կրնար երեք օր եւ երեք դիշեր անդադար աչխատիլ, առանց յոգնութեան ամենափոքր նշան ցոյց տալու: Երբ նոր գործ մը գրել ծրագրէր՝ կատած մարդու կը նմանէր: Չէր կրնար աչքը զոցել: Կը մռնչէր, կ'ադմկէր եւ կը հանդարտէր միայն այն ատեն, երբ իր գործին կմախքէն գոհ մնար:

× Տիկին Շաթրլէ ամբողջ դիշերը կը գրէր եւ ցերեկը մէկ քանի ժամ կը քնանար:

× Գոսիէ իր յուչերուն մէջ կը գրէր, թէ տասներհինգ տարի չարունակ միայն դիշերները կ'աչխատէր եւ նոյնիսկ երբ Մոյի եպիսկոպոս դարձաւ, կը չարունակէր դիշերները աչխատիլ՝ անկողնին քով վառուած մոմ մը ունենալով: Ծերանալէ ետք ալ արթուն կը մնար եւ կը կարդար ու կը գրէր:

ՄԵՂՔ ՈՐ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ Է...

Միացեալ Նահանգներու փոխ-նախագահը՝ Ռիչըրտ Նիքսըն, պատկերասփիւռ առաւլիսով մը հետեւեալ խորհրդածութիւնները ըրած է Խրուչչեւի անձին ու Արեւելք – Արեւմուտք ապագայ յարաբերութեանց մասին:

« Խրուչչեւ մարդ մըն է որ իր տեսակէտը մեծ կորովով եւ յատկութեամբ կը պաչտպանէ »:

« Ոչ մէկ բանի վրայ պիջիլ չի սիրեր »:

« Ձգայացնում առեղծելու մէջ գերազօր է, եւ առիթը չի փախցներ առաջին դծի վրայ երեւալու »:

« Պէտք է միշտ աչալուրջ ըլլալ: Անոր հետ, երբեք, իրերը կարծուած ձեւով չեն ընթանար, որովհետեւ կը սիրէ անակնկալ կերպով գործել »:

« Ըստ երեւոյթին, իր աննախատեսելի որոշումները կուտայ առանց ոեւէ մէկուն խորհուրդ հարցնելու: Եւ սակայն՝ Խորհրդային Միութենէն դուրս, կարեւորութիւն կուտայ հանրային կարծիքին »:

« Եթէ Ամերիկացի ըլլար եւ ոչ-համայնավար, այսպիսի մարդ մը պիտի կարենար, չատ հաւանաբար, փայլիլ Միացեալ Նահանգներուն մէջ »:

Ի պատասխան անոնց որոնք «կեղծաւոր եւ անբարոյ» կը դատեն Խրուչչեւի եւ Այզընհաուըրի մօտալուտ տեսակցութիւնը, Նիքսըն հետեւեալ երկընտրանքը բանաձեւած է:

« Ռուսերուն հետ կա՛մ կը խօսինք եւ կամ, ի վերջոյ, կը կռուինք: Ըստ իս, երկրորդ վարկածը անընդունելի է մեզի, իրենց եւ աչխարհի մնացեալ մասին: Բանի մը չի ծառայեր Ռուսերը պարսաւել: Պէտք է խորհրդակցութեան սեղանին առջեւ նստինք անոնց հետ, որպէսզի երկու կողմերէն ոչ մէկը այլեւս չխարուի միւսին ուժին եւ կամքի վրայ »:

Առաւիսին վերջաւորութեան, լրագրողի մը հարցումին պատասխանելով, Նիքսըն եզրակացուցած է. « Համոզուած եմ որ ազատութեամբ յառաջդիմութեան գաղափարը, վերջնապէս, պիտի յաղթէ առանց ազատութեան յառաջդիմութեան... »:

Ո՛ւր աչխարհի ճանչցած կարմիր Խրուչչեւը, ո՛ւր Նիքսընի տեսած «վարդագոյն դեւը»:

Եթէ այս էր Կրեմլինի մենատէրին իրական կերպարը, մե՛ղք, մեղք մրմռացին միլիոնաւոր Ամերիկացիները...

Մե՛ղք որ համայնավար է:

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՐԵՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԵԼԼՏՉԻ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԱԿՆՈՑՈՎ

Արդարեւ, Ճունաստան, Սերպիա, Պուլկարիա այս կերպով հիմնուած էին: Բայց Ռուսիա չատ ալ հակամէտ չէր Հայաստանի մը հիմնումին: Այսուհանդերձ, Հայերը 1894 Հոկտեմբերին Սասունի մէջ ծնունդ տուին իրենց առաջին յեղափոխութեան: Սասուն Վանայ լիճին արեւմտակողմը Մուչի եւ Տիարպէքիրի միջեւ կը գտնուի: Յեղափոխութիւնը անցաւ նաեւ Տիարպէքիր: Հայերը 1896 Օգոստոսին յարձակում գործած էին Օսմանեան Դրամատան վրայ եւ Պոլսոյ մէջ քանի մը օր տեւող յեղափոխական չարժումներ խմորուած էին:

Քաղաքական մեծ յաւակնութիւններ սնուցանող այս չարժումները չէրը ցան սակայն ծնունդ տալ անկախ Հայաստանի մը: Հիմա տարբեր ուղղութեան մը ձեռնարկած էին հայ յեղափոխականները: Ապտիւլ Համիտը պիտի սպաննէին: Եւրոպայի մէջ կային մեծ թիւով հայ մեծահարուստ վաճառականներ, մանաւանդ Անգլիոյ եւ Մանչեսթըրի մէջ: Անոնք չէ՞ն կրնար օգնել նպատակին: Այս կերպով հանկիստ ապրող հայ յեղափոխական կոմիտէ մը հաստատած կ'ըլլար: Երլտրզի մէջ երբ պայթեցուցին ռումբը, անոնք նախընտրած էին նոյն դիշերը հեռանալ Պոլսէն: Աւելի խելացի գործ պիտի ըլլար ասիկա: Անոր համար էր որ երկրորդ աստիճանի դէմքեր կը ձերբակալուէին: Խուսարտ Ժորիս, եթէ երկրորդական մէկը չէր՝ առաջին աստիճանի դէմք ալ չէր: Ան բնաւ չէր կարծեր որ մինչեւ իրեն պիտի հասնի ձերբակալութեան ցանցը: Նախ կարծած էր որ խուսափողական պատասխաններով պիտի փրկուի այս գործէն, բայց քննիչ մարմինը առաջացուցած է իր քննութիւնը, Ժորիսի առջեւ այնքան ըրական ու վերջնական փաստեր փաթթած էր, որ Պելժիացին խոստովանէլէ պատ միջոց չունէր այլեւս:

«Ես ի ծնէ առելութիւն ունիմ իշխանութիւններու հանդէպ: Հայերը կը չահագործէին այդ զգացումը: Անոնք ինծի գոյց կուտային Եւրոպայի մէջ հրատարակուող թերթ մը, ուր գրուած էր ան նոնց դէմ կատարուած զուլումներու մասին: Այս թերթը օգնութեան կոչ կ'ընէր Եւրոպայի: Այս միջոցին հայկ. կոմիտէները մեծ չարժումի մը անցած էին դարձեալ Պոլսոյ մէջ: Օսմանեան դրամատունը օդը պիտի հանուէր. Ղալաթիոյ կամուրջին վրայ մեծ պայթում մը տեղի պիտի ունենար: Այս նպատակաւ կամուրջին գլուխը, Օսմանեան Դրամատան մօտ խանութներ վարձուեցան եւ զաղտնապէս պերումներու ձեռնարկեցին: Ապա հրաժարեցան այս գաղափարէն եւ որոշեցին միջոցները գտնուիլ Ապտիւլ Համիտը ըսպաննելու համար:

Պէյօղլուի Եմէնիճի փողոցին մէջ վարձուած տան մէջ երկար ժողովներ գումարեցին: Անդամներուն մէկ մասը գնաց Պուլկարիա, Փարիզ: Պուլկարիոյ մէջ ռումբի փորձերու ընթացքին երկու հոգի արկածի զոհ գացին եւ նախատահութիւնը փոխանցուեցաւ Լիփարիտին: Լիփարիտ իր հմտութեամբ համոզուած էր որ ձեռնաւումբերով կարելի պիտի չըլլայ յանդիլ սպասուած արդիւնքին, վիճնա գնաց եւ ծանօթ կառքը բերաւ Պոլիս այն ձեւով որ ծանօթ է կոմիտէին: Լիփարիտ եւ կինը նախ մնացին պանդոկի մը մէջ, բայց ժողովներուն համար յարմար չգտան այս վայրը եւ տուն մը վարձեցին իմ բնակարանիս քովը: Երլտրզի դէպքին բոլոր մանրամասնութիւնները խմորուեցան այս տունին մէջ: Կառավարի տնտուկին մէջ 80 քիլօ մէլինիթ դրուած էր եւ զօրացած՝ քարի եւ երկաթի կտորներով: Ողջ մնացի՞ն թէ մեռան՝ չեմ գիտեր:

Այլեւս պէտք չեմ ղպար. յանձնախումբը այս պարագաները դիտէ մանրամասնօրէն: Ես Պելժիացի եմ: Կարելի է հարցտալ թէ ի՞նչ կը փնտռեմ անոնց մէջ: Անարչիսթ եմ, զուլումները ազդեցին ինծի: Կը գիտակցիմ ըրածիս եւ պատրաստ եմ ենթարկուելու պատիժիս:

×

Դատական մարմինը կազմուած էր Հիլմի պէյի նախագահութեամբ: Անդամներն էին Նիմէթուլլահ, Գաբրիէլ Նեպի եւ Ձեմիլ պէյերը: Դատախազն էր Նեմմէտաթին Մօլլա, որ յատկօրէն պարզած փաստերով լայն ամբաստանութեան տակ կը դնէր յանցապարտները:

Կոմիտէի ղեկավարներէն Քէնթիրեան եւ իր ազգականներէն մին (Քրիստափոր Միքայէլեան ըսել կ'ուզէ, «Ց.») մեռած էին Սոֆիայի մերձակայքը երբ Պալէֆֆէնտի զիւղը ռմբարձակութեան փորձեր կը կատարէին: Անոնք յուղարկաւորութեան մեծ հանդիսութեամբ թաղուած էին:

Ռումբը Երլտրզի մէջ պայթեցնողները նոյն դիշերը կեղծ անցագրով խոյս տըւած էին: Այս դէպքին առնչակից միւս անձնաւորութիւններն ալ մի առ մի անհետացած էին բեմէն: Իսկ, մէկը որ ձեռք անցուած էր, իր վրայ ծանրացող փաստերուն առջեւ, ճարահատ, անձնասպան եղած ու փրկուած էր կերպով մը (Համի Նչան Մինասեան: «Ց.»):

Հիմա դատարանը առաջին մակարդակի վրայ նկատի ունէր Պելժիացի Ժորիսը: Ան, պատմած էր դէպքին բովանդակ ընթացքը: Երբ հարցուեցաւ թէ ինչո՞ւ համար կը գտնուէր հայ կոմիթաճիներու մէջ, երբ Պելժիացի մըն էր ինք եւ որեւէ կերպով առնչութիւն չէր կրնար ունենալ այսպիսի խնդիրներու հետ.

— Հայերու քաշած տառապանքը պիտ քաչեց, պատասխանեց:

Դատարանին նախագահը ճառեց Հայերու բարօրութենէն ու երջանկութենէն.— «Տառապանքի հետ ի՛նչ կապ կրնայ ունենալ ժողովուրդ մը, որ կը գրաւէ պետութեան մէջ մեծագոյն դիրքեր, պատութիւն կը վայելէ կրօնքի, լեզուի, պղտութեան եւ առեւտուրի, յարեց նախագահը:

Ժորիս.— Այո՛, այդպէս է Պոլսոյ մէջ, բայց գաւառներու մէջ չատ սրտաճմլիկ է կեանքը:

Դատաւորը.— Դուն գաւառ այցելեցի՞ր:

Ժորիս չպատասխանեց այս հարցումին:

Միւսներն ալ ձերբակալուած էին ոճրի գործիքներով: Ութ երկար նիստ վերջ լսուեցան փաստաբաններու պաչտպանութիւնները: Քանի մը հոգի որոնք մաքսանենգութիւն միայն ըրած էին, անպարտ արձակուեցան: Միւսները մահուան դատապարտուեցան ի բացակայութեան կամ ի ներկայութեան: Մաս մըն ալ ցկեանս բանտարկութեան եւ 15 տարի թիւրութեան դատապարտուեցան:

Ապտիւլ Համիտ սովոր էր իսկոյն վաւերացնել մահավճիռները: Այս պարագային ալ, ուր իր կեանքին կը սպառնար ձեռնարկը, նոյնն ըրաւ անչուչտ:

×

Դէպքէն քանի տարի վերջ, 1925ին նախկին Արքունի աւազ քարտուղար Թահսին փաչայի հետ տեսակցութիւն մը ունեցայ իր Ֆէնէրբօլլուի բնակարանին մէջ: Հոկայ եւ զեղեցիկ սրահներով, լոյսարաններով օժտուած այս պալատանման տունը Խեդիւէթ դրամատան կողմէ գրաւի տակ առնուած էր. ամէն կողմ կը տիրէր անհանդուրժելի մթնոլորտ մը: Փաչան երկար երկար խօսեցաւ Ժորիսի մասին եւ պատմեց դատաւարութեան ընթացքը: Ըսաւ վերջապէս թէ մահուան դատապարտուած էր բայց Ապտիւլ Համիտ գոյն ներած ու Պելժիա դրկած էր: Ժորիս աւելի վերջ Ապտիւլ Համիտի բարեական ծառայից իրրեւ լրտես: Իրմէ չատ օգտուած էինք: Այդ թուականէն ետք այլեւս հայկական դէպք տեղի չունեցաւ, մեր պատմութեան մէջ:

(3 եւ վերջ)

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Գերմանիոյ պետական պաշտօնեաները որոնք անդամ չեն «Կուսակցութեան», ստիպուած պիտի ըլլան յառաջիկայ Սեպտեմբեր 1էն սկսեալ, դիմելու դասընթացքներու հետեւելու ուր իրենց պիտի աւանդուի «Մարքսիզմ-Լենինիզմ»ի անհրաժեշտ դիտելիքները: Դասընթացքի տեւողութիւնը՝ 18 ամիս եւ աւարտման պարտաւորիչ քննութիւն:

ԿԻՊՐՈՍԻ քաղաքական կեանքին մէջ նոր կազմակերպութիւն մը դործելու սկը – սած է: Քիմ կամ Կիպրական ճակատ էնոսիսի (կղզւոյ Ցունաստանի) իր դործունէութիւնը սկսելէ ի վեր թռուցիկներ կը ցրուէ Նիկոսիոյ փողոցներուն մէջ: Այս նոր կազմակերպութեան թռուցիկներուն պարունակութիւնն է.— «Գաղտնի կազմակերպութիւն մըն ենք. ամէն միջոցով պիտի կռուինք, եթէ պէտք ըլլայ զէնքով, որպէսզի իրականանան մեր ազգային իրաւունքները: Քիմ ոչ ձախ է ոչ աջ: Նիւթական եւ քաղաքական դեռնի վրայ ոչ մէկէ կախում ունի: Կը նկատէ որ Ցիւրիխի եւ Լոնտոնի համաձայնագրերը, ինչպէս նաեւ Կիպրոսի Հանրապետութիւնը մեկնակէտ մըն է էնոսիսին հասնելու համար: Եթէ Մակարիոս արգ. ազգային գիծ մը ունենայ իր գործունէութեան մէջ, իր կողքին ենք, բայց եթէ չհեղի, նոյնիսկ դոյզն չափով, զմեզ իր դէմ պիտի դտնէ»: Դառնութեամբ նչե – լով որոշ շրջանակներու ցոյց տուած ընդդիմութիւնը Տիղէնիսի (զօր. Կռիվաս)՝ թռուցիկը կը հաստատէ.— «Այդ մար – դիկը կը մոռնան որ առանց Տիղէնիսի, այսօր պիտի չկարենային հաչել ինչպէս կը հաչեն: Թող յիշեն որ հակառակ իրենց հաչոցներուն, Տիղէնիս պիտի իրագործէ այն ինչ որ ձեռնարկած է իրագործել»:

ԱՁԶԸՆՀԱՒՈՒՐ չորեքշաբթի օր իր չաբաթական մամուլի ասուլիսը տուաւ եւ չեչտեց թէ Խրուշչեւի հետ իր տեսակցութեան ընթացքին ա) Ոչ մէկ բանակցութիւն պիտի կատարուի. բ) Ինք պիտի պիտի խօսի միայն իրրեւ Միացեալ Նահանգներու Նախագահը, բայց երբեք իրրեւ բանբերը Արեւմուտքի. գ) Կը յուսայ ձեռք ձգել բարելաւում մը Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութեանց. դ) Խրուշչեւ Ամերիկայի մէջ ուզածը կրնայ տեսնել, մէջն ըլլալով պինուորական կայանները:

ՎԱՐՁԱՊԵՏ ԱՏԸՆԱՒԻՐ որ քանի մը օր է Քօմոյի մօտ, Քատէնապիա, կը հանդստանայ, չաբաթ օր պիտի ընդունի Իտալիոյ Վարչապետը՝ Սէնեի եւ Արտաքին Նախարարը՝ Փելլա: Անգլիական մամուլը խիստ յարձակումներ կ'ընէ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին դէմ:

Տէյլի Էքսփրէս իր խմբագրականին խոցոտիչը դրած է.— «Այս մարդը վտանգաւոր է» եւ կը գրէ.— Աւրնաւոր կը փափաքի երկարաձգել Ատլ. Միութեան եւ Միացեալ Նահանգներու բանակէճը, իրրեւ նպատակ ունենալով վերստանալ արեւելեան Գերմանիան եւ արեւելեան այն հողերը որոնք Գերմանիոյ պինուած պարտութենէն ետք փոխանցուած են Լեհաստանի: Անգլիոյ ժողովուրդը խաղաղութիւն կ'ուզէ եւ ցորչափ Աւրնաուր ներկայ քաղաքականութիւնը չարունակէ, ոչ մէկ կարգադրութիւն կրնայ ըլլալ Մեծն Բրիտանիոյ եւ իր Գերմանիոյ միջեւ»: Իսկ Տէյլի Մէյլ (պահպանողական), Մուսոլինիի եւ Հիթլէրի կը նմանցնէ Աւրնաուրը:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ «Ալ Շաապ» թերթը կը գրէ թէ պինուորական գաղտնի համաձայնութիւն մը կայ Իսրայէլի եւ Ֆրանսայի միջեւ որուն հիման վրայ Ֆրանսա 40.000 պինուոր պիտի դրկէ Իսրայէլ արաբական յարձակման մը պարագային:

ՓԱՌԻՍՏԱՆի մէջ հակայեղափոխական դաւադրութիւն մը ճղմուեցաւ: Երկրին անկախութեան տարեդարձին առթիւ (Օգոստոս 14) կարգ մը հակայեղափոխականներ փորձած էին խռովութիւններ ըստեղծել: 11 հոգի որոնց մէջ ուսանողներ եւ համալսարաններ, ձերբակալուեցան:

ՍԱՆԹԻԱԿՕ ՏԷ ՉԻԼիի մէջ կը շարունակուի Քարալիսներու համագումարը: Այս ժողովը որ «չի յանդգնիր իր անունը բանել» օրակարգի իրրեւ գլխաւոր հարցը ունի ինչպէ՞ս ժողովրդավար դարձնել բռնատրրութիւնները: Ժողովին կը մասնակցին ամերիկեան պետութեանց Արտաքին Նախարարները: Նպատակն է՝ միջոցներ ձեռք առնել համալսարավար վտանգին դէմ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԱՄԲԱՐԸ

ԲՈԼՈՐԴ **PALADRU**, ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, ԱՆՑԸՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՐ ՄԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐ — ՏՈՀՄԻԿ ԵՐԳԵՐ — ԽՄԲԵՐԳՆԵՐ — ԳԵՂԱՋՈՒԿ ՊԱՐԵՐ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՐԱԶՈՎ

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻԻՆ և ՋՈՒԱՐՃԱԼԻՔՆԵՐ

ԲԱՆԱԽՕՍՆԵՐ՝ **ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԵՒ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ**

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆԸ ԿԸ ՂԵԿԱՎԱՐԵՆ

ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ ԵՒ ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ

Խրախճանքները ժամը 11էն մինչեւ գիշեր

ԶՄՏԱՀՈԳՈՒԻԼ ՃԱՇԻ ՄԱՍԻՆ — ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ, ԱՌԱՏ ՈՒՏԵԼԻՔ ԵՒ ՃՈՒԽ ԿԵՐՈՒԽՈՒՄ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

LA PILE — PALADRU — ISÈRE

ԼԻՈՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Լիոնի կարզադիր յանձնախումբը, երթեւեկի դիւրութեան եւ խնայողութեան համար վարձած է մասնաւոր հանրակառք մը որ պիտի մեկնի այս կիրակի առաւօտ ժամը ճիշդ 8,30ին, Փլաս կիշառ, Պուրս տիւ Թրավայի առջեւէն:

Երթեւեկի գին 750 ֆր.:

Տոմսերու համար դիմել ընկեր Ցակոբ Ռուբէնեանի՝

194, Rue Vendôme

Փոն տը Շերիէն օթոքառը կը մեկնի՝ կիրակի առաւօտ ժամը 7,30ին Պ. Մա – նուէլ Պապիկեանի սրճարանէն:

Արձանագրուիլ՝

Պ. Յ. Պիչաճճեանի մօտ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վէրտէօնէն Պ. Հայկ Գրիգորեան դըպրոցներու յառաջիկայ վերաբացումին առթիւ նուիրեց եկեղեցւոյ կրթ. Ցանձնաժողովի ձեռնարկներուն 25.000 ֆրանք:

Եկեղեցւոյ վարչութիւնը կը յայտնէ իր մասնաւոր շնորհակալութիւնը այս ազնուսիրտ հայրենակիցին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի հանդիսաւոր արարողութեամբ կը կատարուին Ս. Աստուածածնի մօնը, խաղողօրհնէք եւ Մեռելոցի օրուան Հոգեհանգիստները:

nuit et jour

snack-self service-glacier

Ses plats chauds ou froids
Sa terrasse face à la mer
Glaces, patisseries maison

Galeries de l'Eden - Beach
JUAN - LES - PINS

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏՕՆ

Կազմակերպուած Փարիզի եւ շրջակայքի Հայց. Առաքելական եկեղեցւոյ կրօնական Ընկերութեան կողմէ, տեղի պիտի ունենայ 11 Հոկտ. 1959, ժամը երեքին:

Սրբոցների մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

Նկատի ունենալ այս թուականը:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer - Paris (9e)
Tél. : PROvence 64-90

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԻՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔ.— կարօ գէ – որգեանի, 1959, Զ. տարի, լաթակազմը՝ 1706 Ֆրանք, թղթակազմը՝ 1400 Ֆր., 640 էջ, մաքուր տպագրութիւն, բազմաթիւ նկարներով (Ֆրանսահայ գաղութին մասին միայն 182 էջ) Թղթատարի ծախք՝ երկու հարիւր Ֆրանք:

ՅՈՎՍԷՓԱՓՈՐԻ ԳԵՐԻՆԵՐԸ, Վ. Անանեան (արկածային վիպակ) տպ. «Յուսաբեր», Գահիրէ, 1959, էջ 558: Գին՝ 900 Ֆրանք:

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ, տպ. «Յուսաբեր», Գահիրէ, 1959, էջ 169, գին 400 Ֆրանք:

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ
ՓԱՐԻԶ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ պիտի կատարուի խաղողի աւանդական օրհնութիւնը եւ բաշխումը:

Բչ. օր պատարագ Մեռելոցի:

Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ ըլլալ:

×

ԼԻՈՆ

Լիոնի մէջ Ս. Աստուածածնայ տօնը կը կատարուի 16 Օգոստոսի կիրակի օրը: Այս առթիւ մասնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի, յետ պատարագի աւանդական խաղողի օրհնութիւնը տեղի պիտի ունենայ. նոյն առեն մատաղօրհնութիւն պիտի կատարուի: Ամէն անոնք որ կը փափաքին մատաղին մասնակցիլ, կրնան իրենց մասնակցողի դումարները յանձնել եկեղեցւոյ բանկալը՝ փոխան ատեացուցի:

×

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Պօմոնի Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, Ս. Աստուածածնայ վերափոխման տօնը հանդիսաւորապէս պիտի կատարուի Ս. Գ. Լ. եկեղեցւոյն մէջ, եւ յետ պատարագի տեղի պիտի ունենայ աւանդական խաղողի օրհնութիւն: Ամէն ընտանիք կրնայ նուիրել խաղող կամ ուխտադրամ:

Երկուշաբթի, Մեռելոց՝ պատարագ եւ հոգեհանգիստ ազգիս համայն նոյեցելոց:

×

ՇԱՒԻԼ

Այս կիրակի Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ, հանդիսաւոր պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն՝ Շաւիլի եկեղեցիին մէջ:

Պատարագէն յետոյ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ողբացեալ Տիկ. Լուսին Սարգիսեանի մահուան տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ՝ Ազնիւ Պատուհասի եւ իրենց համայն նոյեցեալց հոգւոյն ի յիշատակ:

Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողնե – րէն ներկայ գտնուիլ:

×

ՏԷՍԻՆ

Տէսինի կրօնական Ընկերակցութիւնը կը փութայ ծանուցանել Տէսինի հայ հասարակութեան թէ, չաբաթ 15 Օգոստոս, առաւօտ ժամը 8,30ին, Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ, նաեւ տեղի պիտի ունենայ աւանդական մատաղաբաշխում եւ խաղողօրհնութիւն:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ — ՍԷՆԹ-ԱՆԹՈՒԱՆ

Այս կիրակի՝ տօն Ս. Աստուածածնայ վերափոխման, պատարագ ժամը 8ին եւ 10ին. քարող եւ խաղողօրհնէք ժամը 11,30ին, Ս. Թադէոս մատրան մէջ:

Նախօրեակին՝ չաբաթ երեկոյ, Լոյս Զուարթ ժամը 5ին:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, RUE THOUIN

Այս կիրակի, Տօն Աստուածածնի վերափոխման, ԳԵՐՊ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ կը պատարագէ ժամը 10,30ին:

Խաղողօրհնէք յաւարտ պատարագի:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նոր արձանագրութիւնները կը չարունակուին 1959–1960 ուսումնական տարեշրջանին համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաղող ծնողքները փութան դիմել Տեսչութեան, դրաւոր կամ հեռաձայնով:

Collège Arménien **S. Moorat**
26, Rue Troyon - SEVRES (S & O.) Tél. : OBS. 18-28

Վարժարանի անցեալ տարուան աշակերտներուն ծնողքներուն ՈՒՇԱԴՐՈՒՄ – ՅԱՆ կը յանձնուի.—

Եթէ մինչեւ Սեպտեմբեր 8 չնորոգեն իրենց զաւակ՝ երուն արձանագրութիւնը, Տեսչութիւնը ի հարկին, ազատ է անոնց տեղերը յատկացնել նոր արձանագրութիւններու. հետեւաբար, այդ թուականէն առաջ պէտք է պատասխանեն, Տեսչութեան՝ Մայիսի մէջ ղրկած չրջաբերականին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Էքս-լէ-Պէն

16 Օգոստ. կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, ամէն տարուան պէս պիտի կատարուի դաշտահանդէս Թելէֆերիքի մեկնակէտի մօտակայ լա Շոմիէռ սրճարանի կից դաշտերուն վրայ:

Առաւօտուն Ս. պատարագ եւ խաղողօրհնութիւն, մատուցմամբ Օշին վարդապետ Նիկոլեանի:

Ճաշէն վերջ գեղարուեստական բաժին, անակնկալներ եւ ճոխ վիճակահանութիւն: Հասոյթը պիտի յատկացուի երիտասարդ սերունդի համար եկեղեցական արարողութիւններու գրքոյկի մը հրատարակութեան հայերէն եւ ֆրանսերէն:

Դաշտահանդէսին յանձնախումբը կը ներկայացնէ Հայաստանեան ժապաւէն – ներ՝ Մարտիրոս Սարեանի ցուցահանդէսը եւ «Առաջին Սիրոյ երգը», այս երկուշաբթի ժամը 17ին, սինեմա Սավուա, 21, Ռիւ տը Ժընեւ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ

ԱԼՊԵԱՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՀԵՏ
ԳՐԵՑ
ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ
Դիմել հեղինակին՝
Via Pacini 30, MILANO

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՇԱԲԱԹ
15
ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI
15 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8470 35EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ԵՐԿԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4371

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

«Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի»:

Օրացոյցը այսպէս կ'որակէ տօնը, որ կ'ոգեկոչէ Յիսուսի մօր՝ Մարիամի երկինք վերացումը:

Ժողովուրդը զայն կը կոչէ պարզապէս Աստուածածին:

Հայաստանեայց եկեղեցւոյ «տաղաւար» կոչուած հինգ աւագ տօներէն մէկն է այն: Միւսներն են՝ Ծնունդը, Զատիկը, Վարդավառն ու Խաչվերացը:

Ինչպէս Վարդավառը, Աստուածածնայ քրիստոնէական տօնն ալ հայացուցած է մեր եկեղեցին, անոր հետ կապելով խաղողօրհնէքը:

Աստուածածինը կը զուգադիպի Օգոստոսի կիսուն առաջին կիրակիին — երկուշաբթին ըլլալով Մեռելոց՝ ինչպէս միւս տաղաւարներուն համար:

Խաղողօրհնէքը հայկական հին աւանդութիւն եւ նախաքրիստոնէական չրջանէն մնացած:

Խաղողը կը խորհրդանշէ բոլոր պտուղները, հոգին արտադրած ամէն տեսակ բերքերն ու բարիքները: Զայն օրհնելով, աղգային եկեղեցին կ'աղօթէ Հայաստան աշխարհի պտղաբերութեան եւ արգասաւորութեան համար: «Անդաստան»ը կը կատարուի նոյն նպատակով:

Աստուածամօր բարեխօսութեան կը դիմեն հաւատացեալները՝ իրենց մեղքերու քաւութեան համար: Մեր սգաւոր ու տառապեալ մայրերն ու քոյրերը Ս. Աստուածէն է որ մխիթարութիւն կը խնդրեն իրենց վիշտերուն համար:

Աստուածածնայ պաշտամունքը իր գեղապոյն աստիճանին հասցուցած է Կաթողիկէ եկեղեցին: Անոր արձանը ի պատուի է բոլոր սրբավայրերու մէջ, ամէնէն անշուք մատուռէն սկսեալ մինչեւ ամէնագեղեց տաճարները:

«Ողջո՜յն քեզ, Մարիա՛մ»ը գլխաւոր աղօթքն է Կաթոլիկներուն:

Հռոմի Քահանայապետը ինը տարի առաջ Աստուածամօր վերափոխումը եկեղեցւոյ հրամանակարգ վարդապետութեանց կարգը դասեց:

Թէեւ չատոնց անցած է հրաչքներու դարը, սակայն զանազան վայրերու մէջ հրաչքներ կը գործէ Ս. Կոյսը:

Աշխարհի ամէն կողմերէն հարիւր հազարաւոր հաւատացեալներ ուխտի կ'երթան Լուրտի Աստուածամօր եկեղեցին: Կարեւոր թիւ մը կը կազմեն այն հիւանդները — հաշմանդամներ ու ջղագարներ — որոնք այնտեղ կը ձգեն իրենց ցաւերն ու անթացուպերը եւ տուն կը դառնան բոլորովին առողջացած:

Մենք ալ ունէինք — է՛ր երբեմն — մեր հրաշագործ Տիրամայրը, Արմաշի Զարխափան Ս. Աստուածածինը, որ բազմաթիւ հրաշքներ գործած է, բժշկութիւն պարգեւելով անբիծ սրտով եւ մաքուր հաւատքով իրեն դիմող անբուժելի հիւանդներու:

Պոլսէն ու Բիւթանիայէն հարիւրաւոր հայ հաւատացեալներ ամէն տարի ուխտի կ'երթային Արմաշ, որուն Դպրեվանքը հայկական մշակոյթի լուսաշող վառարան մըն էր:

Կիլիկիոյ մէջ ալ հռչակաւոր ուխտատեղի մըն էր հերոսական Զէյթունի Ս. Աստուածածին վանքը՝ ամպածրար լեռներու լանջին:

Ամէն տարի Օգոստոսին Մարաչէն, Հաճընէն եւ չրջակայ անհամար հայկական դիւղերէն բազմահարիւր ուխտաւորներ կը փութային դէպի արծուեբոյնը՝ անմոռանալի ու երանաւէտ օրեր ապրելու համար պաղպաջուն աղբիւրներու, հովտաւուն ծառերու եւ խնկաբոյր սրբավայրերու հայաշունչ մթնոլորտին մէջ:

Այսօր չկան այդ բոլորը:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ-ԱՅԶԸՆՀԱՍԻԸՐ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԵՆԷՆ ԱՌՈՋ

ԲԱՐԱՑԻՊՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

«Խաղաղութիւն եւ բարեկամութիւն» բառերը մեծ յաջողութիւն դտած են խորհրդային ներկայ բառամթերքին մէջ: Մամուլը առաջին անդամ ըլլալով լայն տեղ տուած է Այզընհաուըրի մամուլի ասուլիսին, չեչտելով մանաւանդ անոր խաղաղասէր ոգին:

Խրուշչեւ Ուոշինկթընի կ'երթայ եւ կը ընայ խօսիլ ոչ միայն Մոր. Միութեան անունով, այլ «ընկերվարական» բովանդակ աշխարհին: Անհրաժեշտ իսկ չեն տեսած արեւելեան վերին ժողով մը, մեկնելէն առաջ, ինչպէս կը նախատեսուէր, մինչ Այզընհաուըր անհրաժեշտ տեսաւ իր դաչնակիցներուն կարծիքը չօշափել:

Եւ բանաձեւը յստակ է, — բարեկամութիւն եւ խաղաղութիւն Մոր. Միութեան եւ Ամերիկայի միջեւ, կը նշանակէ բարեկամութիւն եւ խաղաղութիւն ամէն մարդու միջեւ: Մոսկուայի մէջ մանաւանդ այս է նշանախօսքը.— Միտ ի տուպպա (խաղաղութիւն եւ բարեկամութիւն):

Փաստելու համար այս տեսակէտը, Իլիա Էրընպուրկ կը դրէ Իզվեստիայի մէջ.— «Ոչ միայն Մաք Քարթի մեռած է, այլ իր զաղափարներն ալ մեռած են»:

Երբ նկատի առնուի որ խորհրդային ծանօթ գրագէտը յաճախ չի գրեր մամուլին մէջ, աւելի եւս յատկանշական կը դառնայ անոր եզրակացութիւնը.— «Եւ Ամերիկացիներուն հետ պիտի տեսնենք իրականացած յոյսերու դարը»

Մոր. Միութեան հանրային կարծիքը կ'ուզէ մանաւանդ գոյց տալ թէ եւրոպական պետութեանց մտահոգութիւնները (Գերմանիա), վերապահութիւնները (Ֆրանսա), խոհեմ սպասումը (Անգլիա), մեծ արժէք մը չեն ներկայացներ եւ երկու «մեծ պոյններու» համաձայնութիւնը լայնօրէն բաւարար է աշխարհի խաղաղութեան համար:

Ֆիկարոյի Մոսկուայի թղթակիցը դիտել կուտայ թէ երբեք այսքան լաւատեսութիւն չէ եղած Մոր. Միութեան մէջ:

Ուոլթըր Լիփման նիւ Եորք Հերըլտի ծանօթ աշխատակիցը իր կարգին կը չեշտէ թէ ամէնուն համար պարզ է որ խաղաղութիւնը կամ պատերազմը կրնան Մոսկուայի կամ Ուոշինկթընի մէջ միայն որոշուիլ:

ՀԱՄԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Սանթիակոյի ժողովին մէջ, խօսք առնելով Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարը՝ Հերթըր չատ յստակօրէն բանաձեւեց իր կարծիքը: «Պէտք է արդելք հանդիսանանք որ համայնավար ժահրը տեղաւորուի ամերիկեան հողամասին վրայ»:

Այս նպատակը իրագործելու համար Հերթըր երեք կէտերէ բաղկացած ծրա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Աստուածածնի վերափոխման տօնին առթիւ ՅԱՌԱՋ վաղը լոյս չի տեսներ: Մեր յաջորդ թիւը՝ երեքշաբթի:

Խաղաղօրհնէքն է միայն, որ տակաւին մեր եկեղեցիներուն մէջ կը յիշեցնէ մեզի հայկական Աստուածածինը՝ այս օտար աստղերուն տակ:

Ու նաեւ՝ Նոր Սերունդի փառատօնը, որ աւանդական է դարձած այլեւս ամէն տարի այս եղանակին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Օրը Օրին

«ԲԵՐԱՆԸ ԲԱՆԱԼ ՏՈ՛ՒՐ»

★

— Իմացայ որ Հայաստանէն նոր վերադարձեր էք, Տիկին...

— Այո՛, երկու շաբաթ առաջ:

— Դոհ մնացի՞ք ձեր ճամբորդութենէն:

— Է՛, սանկ, նանկ... Գէշ չէր:

— Հայաստանի վիճա՞կը ինչպէս գըտաք...

— Շատ լաւ է, գէշ չէ...

— Ի հարկէ, առատ ուտելիք խմելիք ունէին...

— «Առատ»ը ինչ մը շատ փախաւ... եկուր սըւոր ըսեմ «ուտելիք ունին, ալ օթի չեն...» Անշուշտ, մեր ունեցած առատութեան նշոյլն անգամ չկայ, բայց անոնց համար եղածը կը բաւէ...

— Անո՞նց... Անո՞նք ով են...

— Այնտեղի Հայերը, ըսել կ'ուզէի... Մեր տեսածները տեսած չեն եւ ինչ տեսած չեն, անոնց պակասն ալ չեն ըզգար... Ատոր համար է որ եկող-գացողները կ'ըսեն թէ ադէկ են, ըռիւոտ են:

— Ներողութի՛ւն, Տիկին, ո՞վ ըսաւ որ անոնք մեր տեսածները տեսած չէին, ժամանակին... Նորերը, այո՛, կը հասկնամ, բայց անոնց ծնողքնե՞րը... Տուն-տեղ ունէին, հարստութիւն ունէին, «մարդ» էին... Հիմա՞ ինչ ունին:

— Այո՛, ատանկ է, բայց, վերջապէս, որեան ալ ըլլայ, անոնք մեզի պէս ֆաղբրցի չեն, գեղացի են... Ժամանակին զաւառացի կ'ըսէիք ու վրանին կը խըղդայիք, Պոլսոյ մէջ... Ատանկ Հայեր են, եղածները...

— Անոնք ալ ձեր վրայ կը խնդային...

— Ըսելս ան է որ իրենց այսօրուան ունեցածէն աւելին պէտք չունին... Մե՛նք անոնց տեղը ըլլանք, օր մըն ալ չենք դիմանար այդ նեղութեան... Մենք ասանկ վարժուեր ենք, անոնք ալ ասանկ վարժուեր են... Աստեղուանքը, ինծի պէս տանտիկին մը գետնէ գետին կ'անցնի եթէ իր հիւրերուն տասը, տասն տեսակ ուտելիք խմելիք չհրամցնէ... Բայց ա-նոնք ատանկ բաներ չունին... Գաղափար ալ չունին թէ մենք ի՛նչ ճոխ կեանք կը վարենք... Խօսքը մէջերնիս, եթէ մեր ունեցածները ունենան ալ, վայլեցնելը չեն գիտեր... Գեղացի են...

— Վրայ-գլո՞ւխ...

— Մերկ չեն... Կռնակնին հագուստ մը կ'անցընեն, մինչեւ մաշի կը հագնին... Կօշիկը ոտէն չհլլեր, մինչեւ ծակիլը... Խենթեցնելիք բան է, բայց, ինչպէս որ ըսի, անոնք գեղացի, գաւառացի են եւ աւելին յարգը չեն գիտեր: Նայէ, մեզի, հոս, ամէն շաբթու նոր հագուստ մը կ'առնենք... Երկու անգամ կը հագնինք, յետոյ ադմաններուն կուտանք... Ամառուան հագուստնիս զատ, ձմեռուանը զատ... Ըսել չըլլայ, չեմ յիշեր որ մէկ գլխարկս երեք անգամէն աւելի դրած ըլլամ... Գիտե՞ս ֆանի զոյգ կօշիկ ունիմ — եօթանասուն... Ըսելս ան է որ մենք ասկէ պակասով չենք ըլլար, անոնք կ'ըլլան... Ադէկ են, գեղացի են, գաւառացի են... Մեր դասակարգը ո՛ւր, անոնցը ո՛ւր...

— Բայց, չէ՞ք կարծեր որ հայ ժողովուրդին սերը, մեղրը այդ ձեր չհասնած գեղացի, գաւառացի բազմութիւնն է... Հայաստանի անհման ժողովուրդը...

— Ատիկա անկուտի մարդու կարծիք է... Ինծի նայէ որ ըսեմ — ազգ ըսածդ իր բաղաքի ազնուական դասակարգով մեծ կ'ըլլայ... Գեղացին սպասաւոր, ըսպասուհի կ'ըլլայ... Ըսելս ան է որ հի-մակուան Հայաստանը, հա՛, աղուոր տեղ է, աս է, ան է, բայց մեզի պէսներուն համար չէ... Երկաթս ան կ'ըսէի անցած օր — հազար տարի կեանք, հոն չեմ ապրիր... *Օթօ* չունին, *թէլէվիզիօն* չունին, *այս-պաքս* չունին, *ուոշինկ մըշին* չունին... Ատանկ երկի՞ր կ'ըլլայ: Չէ՛, չէ՛ տերը խերը տեսնէ...

— Բայց, ներողութի՛ւն, Տիկին, իմացայ որ ձեզի բարեկամ լրագրի մը մէջ *խըյամ* բաներ պատմեր էք Հայաստանի մասին...

— Ինծի մնար, ամէն բան տեղն ու տեղօք կը պատմէի... Բայց, աՀա, ի՛նչ ըսեմ ան իմ էրկաթս որ գացեր «հետեր» է, իմ անուանովս ալ, իր անուանովն ալ... Օր մը, եթէ կրնաս, իրեն հետ առանձին տեսնուէ, նայէ՛ ինչե՛ր, ինչե՛ր պիտի պատմէ... Քեզի կը վստահի... Բերանը բանալ տուր...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Աթենքի լաւատեղեակ չրջանակները կը հաղորդեն թէ թագաւորը անձամբ չէ ընդունած զօրավար Կոիվասը եւ Արքունիքի պատուակալը որուն հետ տեսակցած է, բսած է թէ թագաւորը չի վաւերացներ իր քաղաքական գործունէութիւնը, որ կրնայ միայն վտանգել կիպրոսի ժողովուրդին միութիւնը: Զօրավարը չատ յուսախաբ եղած է այս տեսակցութենէն եւ որոշած՝ վերջնականապէս փակել Աթէնքի իր քաղաքական գրասենեակը:

ԼՈՆՏՈՆԷն Սկովտիա հասնելով, Ղանայի վարչապետը՝ Տոքթ. Քըվամէ Նըքրումա, մեծ չուքով ընդունուած է Պալմորալի արքայական դղեակին մէջ: Անգլիոյ թագուհին իր առանձնական խորհուրդին անդամ անուանած է Վարչապետը: Առաջին Ափրիկեցին է որ կ'արժանանայ այդպիսի մեծարանքի մը: Մեկնելէն առաջ, Վարչապետը յայտնած է թէ թագուհին եւ էմիմպուրկի Դուքսը Ղանա պիտի այցելեն 1961ի սկիզբը:

ԿԻՊՐՈՍԻ ոստիկանութիւնը խուզարկութիւններ կատարած է Նիկոսիոյ հիւսիսը, զանազան գիւղերու մէջ: Քննութեան ենթարկուած տուներէն մէկուն մէջ հարիւրի մօտ արդէն իսկ դինուած հնչատ մըն ալ կիսաւարտ զէնքեր գտնուած են: Ցոյն կիպրացի մը ձերբակալուած է:

ԱՄՄԱՆի մէջ, չորեքշաբթի օր, սկսած է յորդանանեան բանակի 18 նախկին սպաներու դատավարութիւնը: Մեղադրեալները ամբաստանուած են իբրեւ դաւադիրներ պետութեան ապահովութեան դէմ: Ամբաստանեալներէն չորսը կը դատուին ի բացակայութեան, իսկ ներկաներէն մէկը միայն՝ նախկին զօր. Ատիլ Քազըմ, ընդունած է իր յանցանքը եւ ներում խնդրած Թագաւորէն:

ԻՍԱՐՑԷԼի ծայրայեղ ազգակրօնական հէրեթ կուսակցութիւնը ընտրական պայքարի ամբոխաժողով մը կատարած է Հայֆա, քսան հազար հոգիի մասնակցութեամբ, որոնց մեծամասնութիւնը հիւսիսային Ափրիկէէն գաղթողներ: Պետութեան հակառակորդ կուսակցութեան այդ ժողովրդական յաջողութիւնը մտահոգած է իշխանութեան ձէր Մուփայի կուսակցութիւնը, որուն նոյն օրերուն կազմակերպած հաւաքոյթին հազիւ երկու հազար հոգի զացած են եւ այն ալ ոստիկանութեան պաշտպանութեան ապաւինելով:

ԳԱՀԻՐԻի փարաւոնական հնութեանց քանգարանէն գողցուած է Թութանկամանի փարաւոնի ոսկեայ դաւազաններէն մէկը, որուն 2 միլիոն ֆրանքի արժէք կը տրուէր: Անոր հնութիւնը կը հասցնէին մինչեւ 1350 Թուականը (Ն. Ք.) եւ վրայի մեհենագիր արձանագրութիւնը էր.— «Ամոն աստուածը կը պահպանէ ու կ'առաջնորդէ այս արքունի դաւազանին տէրը»:

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ

"ՈՒՄ" ՈՒ "ԿՈՐ"

ՀԱՅԵՑԻ ԵՒ ՀԱՐԱՋԱՏ

Ժ.

« Ում » մասնիկը, որ իբրեւ բայակերտիչ, բնորոշ յատկանիշ կը տրուի արեւելահայերէնի, առարկայ դարձած է զանազան ուսումնասիրութեանց եւ վարկածներու՝ ըստ իր ծագման:

Երկու խումբի կը բաժնենք այդ ուսումնասիրութիւնները, իբրեւ ամփոփում:

1) *ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԱԳՈՒՄ.— Առաջին անգամ Հ. Աբովեան Այտընեանն է, որ կը դրէ թէ ում բայակերտ մասնիկը ներգոյական հոլովաձեւ մըն է դերբայներու վրայ դրուած (Քնն. Քեր. Նախաշաւիղ, էջ 203): Այս տեսակէտին կը յարին Հ. Ղեւոնդ Ծովինեան (Հետ. Նախ. Ռամկ. էջ 81), Մ. Աբղսեանց (*) Ագուլեցոց բարբառը, էջ 112), Գր. Վանցեան (Հանդէս հայագիտութեան, բ. 166), Ս. Ղազարեան (Հայոց լեզուի համառօտ պատմ. էջ 347), Ս. Ղարիբեան (Հայ բարբառագիտութիւն, էջ 164), Ա. Աբրահամեան (Հայերէնի դերբայները, էջ 80), Գուրգէն Սեւակ (Ժամանակակից Հայոց լեզուի դասընթաց, էջ 294), Ա. Գրիգորեան (Հայ բարբառագիտութեան դասընթաց. էջ 149): Ցաւելուածաբար, Ա. Մէյէհ կը դրէ թէ «ում» վերջաւորութեամբ «ընդունելութեան» (դերբայ) ծագումը կը հանի մինչեւ «նախագրաբարեան» շրջան (Բանասէր, 1900, էջ 101):*

2) *ՕՏԱՐ ԾԱԳՈՒՄ.— Մէյէհ, այս առթիւ, արձագանգ կուտայ նաեւ այն պրպտումներուն, որոնք կը հաստատեն թէ հայերէն «ում»ը կը յիշեցնէ հին սլաւերէն ու լեթթոներէն սահմանական ներկայ կազմելու ձեւը: Այս տեսակէտին դէմ իբրեւ առարկութիւն՝ թէ սլաւական եւ լեթթոնական բայաձեւը կրաւորական երանգ ունի, մինչ հայկական ձեւը՝ ներգործական (Բանասէր, 1900, էջ 101): Ս. Ղազարեան կը գրէ թէ ոմանք քարթվելական լեզուներէ փոխառութիւն կը համարին «ում»ը (Հայոց լեզուի համառօտ պատմ. էջ 348 եւ 351): Ըստ այլոց՝ «դերմանական, բալթեան եւ սլաւոնական փոխառութիւն» (Նոյն տեղը, էջ 349):*

Ղազարեան, արձանագրելէ ետք թէ «հայերէնի տրական հոլովի ում վերջաւորութիւնը հնդեւրոպական ծագում ունի եւ պահպանուած է նաեւ դերմանական, բալթիական ու սլաւոնական լեզուներ», խիստ բառերով կը դատապարտէ անոնց որ կը պնդեն թէ հայերէն ում բայակերտ մասնիկը փոխառութիւն է քարթվելական կամ այլ լեզուներէ. «Այսպիսի տեսակէտ պաշտպանողները առնուազն ծանօթ չեն հայերէնի հոլովական եւ խոնարհման համակարգին կամ նենգափոխում են պատմական փաստերը եւ պատահական նմանութիւններով կառուցում պատմականօրէն միանգամայն խոտելի տեսութիւնները, (Նոյն տեղը, էջ 349):

Օտար ծագում վերագրողներու խումբին մէջ կը մտնէ նաեւ Պ. Անդրանիկ Բաբերդեան, որ ում բայակերտ մասնիկը կը համարի թրքական փոխառութիւն: Նման տարտամ կարծիք մը յայտնած է նոյնպէս Աճառեան:

« Թուրքերէնը զանազանում է երկու տեսակ ներկայ եւ անկատար, — մէկի մէջ գործողութիւնը ընդհանուր է, իսկ միւսը՝ միմիայն այս րոպէի համար: Երկրորդը կարող ենք կոչել շարունակական ներկայ կամ անկատար, առաջինը՝ բուն ներկայ կամ բուն անկատար: Այսպէս, թուրքերէն՝ եէրիմ = կ'ուտեմ, (օրինակ՝ ձուկ կամ միս կ'ուտեմ, ընդհանրապէս ուտելու սովորութիւն ունիմ), բայց եիյորըմ = ուտում եմ, (այս վայրկեանիս նստած ուտում եմ (**), ուտելու գործողութեան մէջ եմ): Թուրբերէնի օրինակով՝ ներկայի եւ անկատարի այս երկրորդ ձեւն էլ հնարուեց ու մտաւ հայերէնի մէջ» (Հայոց լեզուի պատմ. բ. 289):

Վերջին պարբերութիւնը, զոր կուտամ չեղագրեալ, տարտամ է եւ վարանոտ: Թուրքերէնի հետեւողութիւնը և թուրքերէնէ փոխառութիւնը տարբեր բաներ են անշուշտ:

Գ. Անդրանիկ Բաբերդեան պարզ եւ բացորոշ կը յայտնէ թէ կիտիյորում թրքական բային վերջին վանկն է որ փոխադրուած է հայերէնի մէջ՝ երբ կը դրենք կամ կ'ըսենք գնում եմ:

Կը սխալի Աճառեան, կը սխալի նաեւ Բաբերդեան: Ատիկա պիտի հաստատենք, այս անգամ, թուրքերէնի քննութեամբ:

×

Մինչեւ այստեղ, ներկայացուցի կատարուած պրպտումները եւ ուսումնասիրութիւնները՝ միշտ քալելով հայ լեզուի անդաստանին մէջ:

Այժմ մտնենք թուրքերէն լեզուին մէջ:

Հայերէնի մէջ ումը միաձոյլ է իբրեւ ներգոյական հոլովաձեւ, երբ կը կցուի դոյականներու կամ բայերու: Թուրքերէնի մէջ գոյութիւն չունի ում միաձոյլ մասնիկ, — այսպէս, եազըեորում բայը կը բաղկանայ երկու կազմաձեւերէ.— եազ եւ եորում, առաջինը բայարմատ, երկրորդը՝ բայածանց: Իսկ իր կարգին՝ այս բայածանցը եւս կը բաղկանայ երկու կազմաձեւերէ, — անփոփոխ մէջածանց (եոր), փոփոխական վերջածանց (մ), օրինակ՝ եոր–ըմ, եոր–սըն:

Թուրքերէն բոլոր բայերը, գրեթէ առանց բացառութեան, ահմանական ներկայ եւ անկատար կը չինեն այս եորում ածանցով, կցելով իրենց բայարմատնե – րուն (Միւչֆիք Սէլամի, Փըրիք մեթոտ տը թիւրք, Փարիզ 1922, էջ 54):

Կցումի այս երեւոյթը իր պատմութիւնն ունի:

Լեզուները կը դասակարգուին երկու դլխաւոր խումբերու.— Կցողական (յանկ ակլիւթինացիք) եւ հոլովական (յանկ ֆլէխիոնել): Կցողական կը կոչուին՝ երբ անփոփոխ կը մնայ բառին արմատը կամ բունը, զգալիարին արտայայտութեան համար պահանջուած խօսքի գործողութեան ժամանակ, բայց բունը կ'ածի, կ'երկարի, յաւելում կը կրէ: Օրինակ՝ հաց–հացով: Իսկ հոլովական կը կոչուին՝ երբ բոլորովին կը կերպարանափոխուի բառը իր արմատին մէջ, զգալիարին արտայայտութեան համար պահանջուած գործողութեան ժամանակ: Օրինակ՝ հայր–հօր:

Ճիշտ է թէ հոլովումը զգալիարներու արտայայտութեան ձեւական պայման է ամէն լեզուի մէջ, բայց իսկական հոլովումը այն է միայն՝ որ բառին ուղղական ձեւը կը խոտորէ, կը խաթարէ, կը քանդէ բոլորովին, կը չարժէ հիմէն ու թաւալդլոր կը նետէ խօսքին մէջ: Բառն իսկ, հոլով, կը մատնէ այդ իմաստը: Սակայն այժմ հոլովը դարձած է մասնիկներու յաւելում մը, կցովի կամ կերովի:

*Արդ, կցողական լեզուներու մէջ ծանօթ է երեւոյթ մը, որ կը կոչուի աֆլիկս: Կուգայ յունարէնէ եւ կը նշանակէ հակիլ, իմաստի ընդլայնումով՝ կոթգիլ: Իսկ բառը, որ ենթակայ է այս երեւոյթին, կը կոչուի աֆլիքթիֆ, — Աճառեան կը թարգմանէ վերջայար (գրուած է վերջահար, ու չեմ գիտեր թէ վերջահա՞կ պիտի ըլլար ուղիղը): Աճառեանի թարգմանութիւնը չի տար բուն իմաստը, բայց ինձի համար երկար պիտի ըլլար գրել տարազին ամբողջ պատմութիւնը, որ կապուած է լեզուներու չեչտագիտութեան եւ բառերու հոլովաութեան օրէնքներուն հետ: Այսքանը միայն ըսեմ թէ աֆլիքթիֆ կը կոչուի, այժմ, ամէն բառ որ կը միանայ ուրիշ բառի մը՝ որու կը հետեւէր միշտ ի պաշտօնէ: Այսպէս, աֆլիքթիֆ է արդի հայերէնի մէջ նաեւ բառը (նա–եւ), *ինչպէս* բացի բառը (բաց–ի), *թէեւ խոտելի:*

Բուն աֆլիքթիֆներն են բայերու դերանուանական վերջածանցները: Օրինակ՝ կը տեսնեմ բային մէջ տեսը բային բունն է, և տառը եղանակաւորիչ է կամ մէջածանց (կը մնայ տես–աս–եմ ձեւին, այբը ինկած), իսկ եմ վերջին վա՞նկը:

*Ծանր եւ երկար վիճաբանութեանց նիւթ դարձած է այն հարցը թէ բայերու վերջածանցը (տէգիւանս) կազմուած է կցեալ դերանուններէ (փոռմում ակլիւթիճ), ճիշտ ինչպէս արեւելահայերէնի մէջ, ժամանակ մը, սովորութիւն էր դրել գնուսեմ, գնումես, գնումեն, *էական* բայը դերբային միացած:*

Այս տեսութիւնը կը պատկանի Պոփի, որու դէմ ելաւ Մերկէթ: Վէճին մէջամտեց Քոռսըն՝ պաշտպանելով Պոփի տեսութիւնը: Մերկէթ եւս պատասխանց դրքոյկով մը: Իր կարգին, Սայս յարձակեցաւ Պոփի վրայ: Նոյն ձեւով՝ Պրուկման: Ի վերջոյ ելաւ Պոէթալ, որ կչիոք տուաւ Պոփի տեսութեան: Այս վէճին մէջ վերապահ կը մնայ Սալոմոն Ռէյնաք:

Ի՞նչ կ'ըսէ այս տեսութիւնը:

Բացատրենք օրինակները առնելով պարսկերէնէ: Ժիլպէր Լազար (Քերականութիւն արդի պարսկերէնի, Փարիզ, 1957, էջ 132) կը դրէ թէ պարսկերէն «ըլլալ» օժանդակ բայը սահմանական ներկայի երկու ձեւ ունի, մին աֆլիքթիֆ, միւսը՝ ոչ–աֆլիքթիֆ:

Ահաւասիկ աֆլիքթիֆով օրինակ մը.— Երբ պարսկերէն կ'ըսէն մի–խար–ամ (= կը գնեմ), վերջածանցը դերանուա – նական է, — ամ=եմ, (այսինքն միխրամ = կը գնեմ ես): Պէտք է ըսել թէ բոլոր այս ձեւերուն մէջ, ամ կամ եմ, էականը մեն տառն է, մեն է իմաստ տուողը:

Հայերէնի մէջ տարբեր չեն մեր բայական վերջածանցները.—

Մեծանամ = մեծ–անա–մ, — սկիզբը՝ բային հիմը, մէջտեղը՝ մէջածանցը, վերջը՝ դերանուն:

Զբօսնում = զբօս–նու–մ, նոյն ձեւով:

Հարցանեմ = հարց–անե–մ, նոյն ձեւով:

Ծնանիմ = ծն–անի–մ, նոյն ձեւով:

*Բոլոր այս օրինակներուն վերջածանցը դերանուն է, — մեն տառը՝ ես, *ինչպէս* երկրորդ դէմքին մէջ՝ սէ տառը = դու:*

*Այժմ թուրքերէնի մէջ՝ սէվիեորում կազմուած է սէվ–եորու–մ ձեւով, — վերջին միմ տառը դերանուն է (ծագումով պարսկերէնէ): կապ չունի ուին հետ, *ինչպէս* կը տեսնուի երկրորդ դէմքին մէջ՝ սէվիյորսըն, ուր կը փոխուի դերանունը:*

*Արդ, արեւելահայերէնի ում մասնիկին մէջ ԴԵՐԱՆՈՒՆԻ ՀԵՏՔ ՉԿԱՅ ԵՐԲԵՔ, որովհետեւ ներգոյական հոլովաձեւ է, որ անփոփոխ կը մնայ բայերու առաջին, երկրորդ եւ երրորդ դէմքերուն մէջ անխտիր, մինչ թուրքերէնը կը փոխուի դէմքէ դէմք: Այսպէս, թուրքերէն ում արտասանութիւնը (երբեմն ըմ) պարպակս մ դերանուանական մասնիկին առած ձեւն է միայն, *ինչպէս* կը պահենք պարսկերէնի մէջ, եւ որեւէ կապ չունի արեւելահայերէնի ում ներգոյական հոլովաձեւին հետ:*

(*) «Ում» ներգոյական հոլովաձեւին համազօր կուտայ նաեւ «իս» մասնիկը, առնելով գրաբարէն, — *ի* ներգոյական մասնիկը, *ի գրել եմ* ձեւին մէջ, յետագային դրուած է բային ետեւը, *գրելի եմ*, ու *ս* եղանակաւորիչով դարձած՝ *գրելիս եմ*: Սարգսեանցի այս տեսակէտը բւրացուցած է Մ. Աբեղեան:

(**) Արեւմտահայերէնի եւ արեւելահայերէնի սահմանական ներկայ կազմելու ձեւերուն մէջ (*կը*ով եւ *ում*ով) շատերու նախընտրութիւնը կ'երթայ արեւելահայերէնի ձեւին: Լեզուները կը զարգանան սակայն, եւ ահա արեւելահայերէն ձեւն ալ գոհացուցիչ չի թուիր այլեւս.— «Մի օր գնում տեսնում եմ որ···»:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ

... ԵՒ ՀԻԹԼԷՐ ԶՄԵՌԱՒ

Հայնրիխ Փոն Շթիւլփնակըլ 1943ին կապ կը հաստատէ զօրավար Պէքի եւ Մոսկուայի վերման նախկին դեսպանին որդւոյն՝ Ֆրից Փոն Տեր Շիւլենպուրկի բանբերներուն հետ, որոնք կ'առաջարկեն Փարիզի ընդհանուր հրամանատարին, միանալ իրենց չարժումին որ մկրտուած էր «Վալքիւրէ» կոչումով:

Աւանդապաշտ զինուորական Հայնրիխ Փոն Շթիւլփնակըլ, կը վարանի: Իր զինուորի պարտականութիւնը 1914–1918ին Ֆրանսայի եւ 1941–1942ին Ռուսիոյ մէջ կատարած Շթիւլփնակըլ, որ հրամայած էր վեցերորդ զօրագունդին եւ որուն հրամանատարութիւնը յետագային յանձնուած էր Սթալինկրատի պարտեալին՝ զօրավար Փաուլուսի, նոդկանքով կը մերժէ Հիթլէրի դէմ մահափորձի մը գաղափարը, սակայն ստիպուած է հաստատելու թէ միայն այս վերջնոյն անհետացումն է որ կրնայ յաջողութեամբ պատկել այն յեղափոխութիւնը որ պիտի յաջողի փրկել Գերմանիան այն զինուորական աղէտէն, որուն մէջ մխրճուած է երկիրը չնորհիւ Հիթլէրի անխոհեմ եւ անխելք ղեկավարութեան:

Ռոմելի հաւանութիւնը առնուած է, սակայն 17 Յուլիս 1944ին այս վերջինը վիրաւորուած ըլլալով, անոր վրայ պէտք չէ հաշուել:

Գալով մառեչալ Գլուկի, արեւմտեան ճակատի հրամանատարին, թէեւ կարգ մը դաւադիրներու կողմէ ստացած է մասնակցութեան առաջարկներ, բայց կը մերժէ այդ պահպանողական եւ պատեհապաշտ դիրքի վրայ: Շթիւլփնակըլ կը յուսայ վերջին պահուն համոզել զայն:

Եւ Փարիզի ընդհանուր հրամանատարը կ'որոշէ վճռականօրէն անցնիլ գործի:

Գերլինէն, Շթաուֆֆենպէրկ կը հեռաձայնէ Շթիւլփնակըլի սպայակոյտին անդամներէն գնդապետ Սէզար Փոն Հօֆաքէրի եւ կ'ըսէ.

— Հիթլէր մեռած է. Նոր Գերմանիան սկսաւ յառաջանալ... Գործի սկսեցէք:

Այդ վայրկեանէն սկսեալ, Փոն Շթիւլփնակըլ կը սկսի նախատեսուած ծրագրի գործադրութեան: Հրաման կուտայ Մեծ–Փարիզի հրամանատար զօր. Փոն Պօյնէպուրկ – Լէննհֆելտի անձայն ու անշշուկ ձերբակալել Փարիզի մէջ գործող գերման ոստիկանական դաղտնի ուժերուն պարագլուխները եւ Կէսթափոյի անդամները:

Մինչ Փարիզցիները խոր քունի մէջ են եւ կամ կը պատրաստուին անկողին մըտնել, Փարիզի գերմանական յեղափոխութիւնը կը սկսի, երբ անդին՝ Պերլինի մէջ, վերջացած է արդէն ան...

Առանց պնդակ մը արձակելու եւ առանց կաթիլ մը արիւն հոսեցնելու, Փարիզի մէջ գործող գերման ոստիկանութեան եւ Կէսթափոյի 1500 անդամները կը ձերբակալուին եւ կ'առաջնորդուին Ֆրէնի բանտը: Անոնց պետերը՝ Օպէրկ եւ Քնոխ ժամանակաւորապէս կ'արդելափակուին Օթել Քոնթինանթալի մէկ սրահին մէջ:

Այս դէպքերու ընթացքին, Փոն Շթիւլփնակըլ, միշտ ընկերակցութեամբ իր հաւատարիմ գնդապետ Հոֆաքէրի, կը մեկնի դէպի Լա Ռոշ–Կիւյոն, ուր կը գտնուէր արեւմտեան բանակի ընդհանուր հրամանատար մառեչալ Փոն Քլուկ: Ժամը եկած է Քլուկը չահելու՝ ի նպաստ դաւադրական չարժումին:

Գնդապետ Հոֆաքէր խօսք կ'առնէ եւ խանդավառ չեչտով մը կը բացատրէ գործին էութիւնը.

— Կը դիմեմ ձեզի, պարոն մառեչալ եւ յանուն մեր երկրի չահերուն, կ'առաջարկեմ ձեզի որ ձերբազատէք մեր հայրենիքը Հիթլէրի մեներեսութենէն եւ դուք անձամբ ձեռք առնէք արեւմտեան ճակատի ընդհանուր գործողութիւնները: Հիմա, Պերլինի մէջ զօրավար Պէքն է որ կը հրամայէ: Դուք պէտք է համաձայնութիւն մը ստեղծէք արեւմտեան ճակատին վրայ: Ասիկա ընելով դուք պիտի չահիք հայրենիքին երախտապարտութիւնը, *ինչպէս* նաեւ բովանդակ բանակին: Բանակցութիւններու ձեռնարկեցէք եւ վերջ դրէք պատերազմին...

Այս երկար եւ ողբերգական հրաւէրին Քլուկ՝ անզգած, երեք բառով կը պատասխանէ.

— Մահափորձը ձախողած է...

Մառեչալը տեղեակ է ամէն բանի: Ռաստէնպուրկէն հեռաձայնած են իրեն:

Հեռաձայնած է նոյնպէս զօրավար Պէք, խնդրելով որ մառեչալը անյապաղ միանայ Պերլինի չարժման:

Մառեչալը կ'անդիտանայ սակայն, թէ Շթիւլփնակըլ Փարիզի մէջ ինչ կարգադրութիւններ բրած է, իրրեւ չարունակութիւն Պերլինի յեղափոխութեան եւ Ռաստէնպուրկի մահափորձին:

Շթիւլփնակըլ լուռ է: Երեք մարդիկը ճայլ կը նտին:

Ճայլը տեղի կ'ունենայ մոմերու պլպլացող եւ դողդողացող ազօտ լոյսին տակ:

Միայն Քլուկ կը խօսի եւ կը նկարագրէ այն ճակատամարտը, որ այդ միջոցին տեղի կ'ունենայ Քանի եւ Սէն – Լոյ միջեւ:

Յանկարծ, Շթիւլփնակըլ մառեչալին դառնալով կ'ըսէ.

— Կ'ուզեմ ձեզի հետ խօսիլ առանց վկայի:

(6 Շար.)

ՁԿՅՐԱՆ

Ա.

Բարձրասուռ, նազելուն, եւ արեւ – մարգագետնի սառնորակ ջրերի պես ոգեւորող ժպիտը դէմքերուն վրայ ու ներքին ուրախութիւն մը յօրինէին ամէնքին մէջ, ինչպէս որ ամպերուն ետեւէն յանկարծ ի յայտ գալով արեւը կը ցոլացնէ ամպերուն վրայ իր ոսկեգոյն ճաճանչները։

Ամէնքն ալ կը խօսէին միաժամանակ, ոմանք կը ծիծաղէին, ոմանք կը ժպտէին, ոմանք ալ կը լռէին, բայց ամէնքն ալ ուրախ էին։ Ամէնքն ալ կը զգային, որ իրենց կեանքին մէջ նոր էջ մը կը բացուի, որ նոր ուղի մը կը սկսի։

Ամէնքն ալ կը զգային, որ իրենց կեանքին մէջ մեծ փոփոխութիւն մը պիտի ըլլայ։ Ամէնքն ալ կը զգային, որ իրենց կեանքին մէջ մեծ փոփոխութիւն մը պիտի ըլլայ։ Ամէնքն ալ կը զգային, որ իրենց կեանքին մէջ մեծ փոփոխութիւն մը պիտի ըլլայ

դիր մը ներկայացուց։ Ա) Հաւատոյ հանդանակ մը՝ հիմնուած միջամերիկեան ըզբուքեան վրայ եւ որուն մէջ պէտք է պտնել Քարայիպներու դժուարին կացութեան լուծումը։ Բ) Հիմնել «առժամեայ յատուկ յանձնախումբ մը» որ պէտք է պատրաստէ Քարայիպներու հարցերուն տեղեկագիրը միջամերիկեան յառաջիկայ ժողովին ներկայացնելու համար (Ի–քուաթոր՝ Փևարուարին)։ Գ) Նախարարը կ'առաջարկէ որ Խաղաղութեան Միջամերիկեան Կոմիտէն (որ գոյութիւն ունի արդէն) կարենայ ուսումնասիրել Քարայիպներու խնդիրներու նման հարցեր երբ տակաւին անոնք չեն վտանգեր աշխարհի խաղաղութիւնը։

—o—

ՊԱՂՏԱՏՐ ձայնասփիւռը կը հաղորդէ թէ զօր. Նագըմ էլ Թապաք ձալիի եւ իր մեղսակիցներուն դատավարութիւնը բացուած է։ Թապաք ձալի բանակին երկրորդ զօրարաժնին ընդհանուր հրամանատարն էր Մուսուլի ըմբոստութեան ատեն։ Հակառակ ըմբոստութեան պարագլուխ դընդապետ Շավաֆի այն յայտարարութեան թէ Թապաք ձալի իր հաւանութիւնը տըւած էր, այս վերջինը հաւատարմութեան դիր մը ուղղած էր զօր. Քասըմի։ Ցեղապետին սակայն զինուորական ատեանի դատախազը պահանջած էր անոր ձերբակալութիւնը «իբր մեղսակից Մուսուլի դաւադրութեան»։

ՈՒՈՇԻՆԿԹՐՆԻ պաշտօնական աղբիւրներու համաձայն, հաւանական կը նկատուի որ Այզընհաուըը տեսակցութիւն մը ունենայ, Փարիզի մէջ, Թուրքիոյ վարչապետ՝ Մենտերէսի հետ, որուն պիտի ընկերանայ նաեւ Արտաքին նախարար՝ Ֆաթիմ Զօրլու։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ չարժանկարի ընկերութիւն մը յայտարարած է թէ Քրիստոսի կեանքը պատկերացնող ժապաւէն մը պիտի պատրաստէ չատ մօտ ատենէն՝ ճոխ բեմադրութեամբ մը։ Գլխաւոր դերակատարներուն թիւը պիտի ըլլայ 150 եւ երեւակներուն ընդհանուր թիւը 50·000։ Ժապաւէնը պիտի կոչուի «Որդին Աստուծոյ» եւ անոր պատրաստութեան համար պիտի ծախսուի 15 միլիոն ֆրանքի գումարը, որ աննախընթաց է չարժանկարի պատմութեան մէջ։ Ընկերութեան նախագահը կը նախատեսէ որ սկզբնական երեք տարուան մէջ, ժապաւէնին չհաղորդծուած մէն 150 միլիոն տոլար պիտի չահին։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ իր անկախութեան տաս – ներկուերորդ տարեդարձը կը տօնէ, 0–գոստոս 15ին։ Անգլիական տիրապետութիւնը սկսած է 1757ին, Փլասէի ճակատամարտով եւ ծաւալելով, տեւած մինչեւ 1947։ Երկու դար պէտք եղած է որպէսզի, 1880ին հիմնուած հնդկական ազգային կուսակցութիւնը յաղթի իր նպատակին մէջ՝ ձերբազատուիլ բրիտանական լուծէն։

ԱՆՐԻ ԿԱՌԱ ֆրանսական չարժանկարի ծանօթ դերասանը, մեռաւ Իէռի հիւանդանոցը, 57 տարեկանին։ Վերջին տարիներուն առողջութիւնը բոլորովին կորսընցուցած էր եւ չատ թշուառ կեանք մը ունէր։

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՏՕՆԸ
ՓԱՐԻԶ

Այս կիրակի Փարիզի Ս։ Յովհ։–Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ պիտի կատարուի խաղողի աւանդական օրհնութիւնը եւ բաշխումը։

Բ։ օր պատարագ մեռելոցի։

Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ ըլլալ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԸ

ԲՈԼՈՐԴ **PALADRU**, ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ, ԱՆՑՔՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՐ ՄԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐ — ՏՈՀՄԻԿ ԵՐԳԵՐ — ԽՄԲԵՐԳՆԵՐ — ԳԵՂԱՋՈՒԿ ՊԱՐԵՐ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԱՐԱԶՈՎ

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ Ե ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔՆԵՐ

ԲԱՆԱԽՕՍՆԵՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԵՒ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆԸ ԿՂ ՂԵԿԱՎԱՐԵՆ

ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ ԵՒ ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ

Նրախոհանքները ժամը 11էն մինչեւ գիշեր

ԶՄՏԱՀՈԳՈՒԻԼ ՃԱՇԻ ՄԱՍԻՆ — ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ, ԱՌԱՋ ՈՒՏԵԼԻՔ ԵՒ ՃՈՒԽ ԿԵՐՈՒԽՈՒՄ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

LA PILE — PALADRU — ISÈRE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մօզեան եւ Խաչեան ընտանիքները չընորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՐՇԱԼՈՑՍ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայրե – նակցական Միութիւնը, բոլոր հայրենա – կիցներուն անունով, խորին ցաւակցու – թիւններ կը յայտնէ այրի Տիկին Վարսենիկ Աչճիպաշեանի եւ զաւկին՝ Ցարու – թիւնի, Տէր եւ Տիկին Ալեքսան Գապալեանի, ինչպէս նաեւ Վաղարշակին եւ բոլոր պարագաներուն, ողբացեալ

ԱՐՇԱԿ ԱՃՃԻՊԱՇԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ։

Հայրենակց· Միութիւնս փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ Միութեանս հիւանդ եւ կարիքաւոր ընտանիքներուն 2000 ֆր.։ Պ· Վարդան Պանտիկեան, Պ· Գայիկ Շալճեան եւ Պ· Յովհաննէս Հայապործեան 1000ական ֆրանք։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, RUE THOUIN

Այս կիրակի, Տօն Աստուածածնի վերափոխման, ԳԵՐՊ· ԱՄԱՏՈՒՆԻ կը պատարագէ ժամը 10,30ին։

Խաղողօրհնէք յաւարտ պատարագի։

nuit et jour

snack-self service-glacier

Ses plats chauds ou froids
Sa terrasse face à la mer
Glaces, patisseries maison

Galeries de l'Eden - Beach
JUAN - LES - PINS

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

Գարունը կը վերսկսի գեղազարդել բնութիւնը, տերեւաթափ ծառերը կը գունաւորուին դալարով եւ ծաղիկներով, կեանքը կը վերանորոգուի

Ձեր բնակարանն ալ պէտք է որ վերանորոգուի

ՆՈՐ ԳՈՑՆԵՐՈՎ ԵՒ ՆՈՐ ՁԱՐԴԱՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

Նոր կենսունակութիւն ստանալու համար

PEINTURES THOMLAC

16 bis, BOULEVARD SEBASTOPOL, PARIS (4e)

Tél. : ARC. 26-61 (Métro : Châtelet - Halles)

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Իր սեփական արտադրութիւնը եղող արդիական գոյներով առաջնակարգ Սինթիթիք եւ վինիլիք նորոյթ իւղաներկներու, գեղարուեստական պատի թուղթերու, լինոլէումներու եւ Միինեվիլներու տեսակները, նաեւ ձեր բոլոր նկարանոցներուն արտաքին եւ ներքին իւնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը պիտի հայթայթէ ձեզի, ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ՝

52, Rue de Chalon - Paris (12e)
64, Boulevard de Belleville - Paris (20e)
166, Av. Aristide Briand - Pavillons-sous-Bois (S.)
4bis, Rue Paul Vaillant-Couturier - Argenteuil (S.O.)
241, Rue Paul Vaillant Couturier, Alfortville (seine)
18, Rue Brézin (Paris (14e)

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԻՒԱՆԵԱՆ

ՁԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

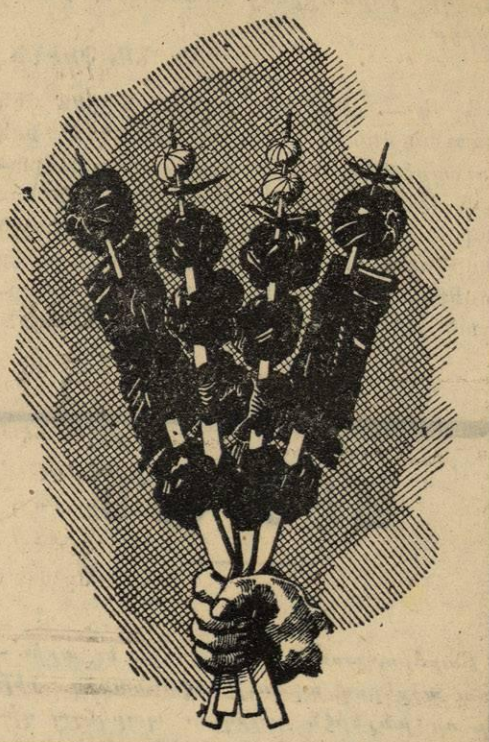
Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31 21
ՇԱՆ ՋԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «չաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

ԱՆԳԼԻՈՑ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

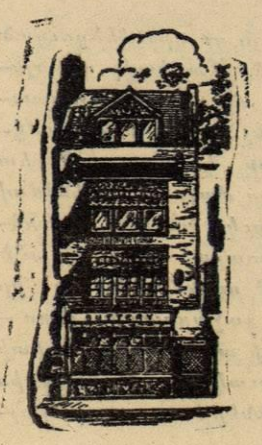
ՁԱՇԱՐԱՆԸ

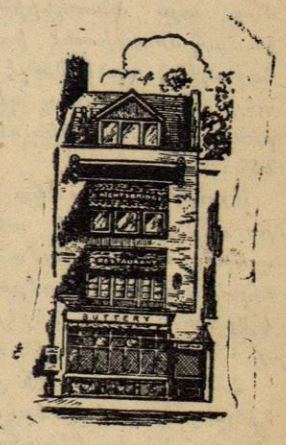
ԼՈՆՏՈՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
(HYDE PARK)

Knightsbridge Buttery 26, Knightsbridge, London S.W.I.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ
ԻՆՉՊԷՍ ՆԱԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՐ ՕՂԻՆ

RAKI DUZE
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 8,30Է ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 2

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
18
ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI
18 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8471 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4372

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԵՐԻ ԱԶԳԵՐԸ

Ձիշդ այն պահուն երբ Միացեալ Նահանգներու փոխ-նախագահ Ռիչըրտ Նիքսըն պաշտօնական այցելութեան կ'երթար Մրուչչեւի՝ ունենալով «տեղեւ ձիթենւոյ չիլ ի բերան իւրում»՝ անդին նախագահ Այզընհաուըր ընդառաջ երթալով ամէրիկեան Ծերակոյտի եւ Ներկայացուցչական ժողովի միաձայնութեամբ քուէարկած բանաձեւին, Ցուլիսի երրորդ շաբաթը կը յայտարարէր «Գերի ազգերու շաբաթ»:

Միաժամանակ կը վաւերացնէր Հարհրդարանին (Քանկրէս) մէկ որոշմանը, որով կոչ կ'ըլլայ «գերի ազգերու շաբաթ»ը պահելու ամէն տարի, մինչեւ որ խնդրոյ առարկայ ժողովուրդները վերապահեն իրենց ազատութիւնը:

«Գերի ազգեր» բացատրութիւնը կ'ակնարկէ անոնց, որոնք ենթարկուած են համայնավար բռնակալութեան: Այդ կարգէն են՝ հիւսիսային Կորէայի, հիւս. Վիէթնամի, Չինաստանի, Թիպէթի, արեւելեան Գերմանիոյ, Պալթեան երկիրները — Ներու, Հունգարիոյ, Չեխոսլովաքիոյ, Լեհաստանի, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Ալպանիոյ, Ուկրայինայի, Իռէլ-Ուբալի, Քաղաքտաճի, Թուրքիստանի, Կովկասի եւ խորհրդային իշխանութեան կամ ազդեցութեան ենթակայ այլ հողամասերու ժողովուրդները:

Գերի ազգերու շաբաթի հռչակումը առիթ կուտայ Կրեմլինի մենաիրոջ կծու խօսքեր ընելու Ամերիկայի դէմ՝ այն պահուն, երբ Նիքսըն ոտք կը կոխէր Մոսկուայի օդակայանը:

Ամերիկեան դիւանագիտութեան վարիչները մտանուր զիտում մը ունէին անչուշտ պաշտօնական ընդունելութեանց այդ հանդիսաւոր օրերուն յիշեցնելու Մրուչչեւին, որ արեւելք-արեւմուտք համակառուցութեան մէջ կարեւոր տեղ մը կը պրաւեն գերի ազգերը:

Արդէն «ազատ աշխարհ» բացատրութիւնը նուաստացուցիչ է իրրեւ հակադրութիւն երկաթէ վարագոյրէն անդին պահուող հողամասերուն, որոնց վրայ ապրող ժողովուրդներն ալ կը կոչուին «գերի ազգեր»:

Ասոնց յատկացուած չաբթուան ընթացքին, Ամերիկայի զանազան քաղաքներուն մէջ սարքուած են հրապարակային հաւաքոյթներ՝ մտանկացութեամբ ամէնազգի տարագիրներու: Եւ բանաճեւեր քուէարկուած են՝ ազատութիւն պահանջելով:

Միամիտ չենք հաւատալու համար, որ խօսուած հողեշահ ճառերը, տրուած ընդունելներն ու քաշուած հեռագիրները որեւէ բարելաւում առաջ պիտի բերեն բոլշեւիկեան վարչաձեւին տակ տառապող հարիւր միլիոնաւոր մարդոց կեանքին մէջ:

Միացեալ Նահանգներն ու Արեւմտեան Ուխտի երկիրները զէնքի դիմելու չափ առաջ չեն երթար՝ գերի ազգերը ազատագրելու համար:

Եղածը պարզապէս բարոյական հաստատում մըն է ամերիկեան Հարհրդարանին եւ ամերիկացի բարեսիրտ մարդոց կողմէ, պաշտօնական եւ ժողովրդական համակրանքի յոյժ մը՝ հանդէպ այն ժողովուրդներուն, որոնք երկար տարիներէ ի վեր անհամբեր կը սպասեն խոստացուած ազատութեան որ կ'ուշանայ:

Ընկերվարական Միջազգայինն ալ իր բոլոր համագումարներուն մէջ կը զբաղի գերի ազգերու ազատագրութեան խնդրով եւ գեղեցիկ բանաճեւեր կը քուէարկէ: Համպուրկի վերջին համագումարին մէջ եւս նոյն բաղձանքն արտայայտուեցաւ:

Սա ի շղոյէ լաւագոյնին, համակրանքի այս արտայայտութիւններն ալ մխիթարական են որոշ չափով: Գերի ազգերը կը սրտապնդուին եւ կը յուսադրուին՝ տեսնելով որ ամերիկեան կառավարութիւնն ու ժողովուրդը կը հետաքրքրուին իրենց վիճակով:

Ու կը սպասեն արշալոյսին, որ ուշ կամ կանուխ, բայց անպայման պիտի ծագի:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՏԸՊՐԷԻ ՃԱՌԸ

Էնտր է Լուար նահանգին մէջ, Ֆրանսայի վարչապետը ճառ մը խօսեցաւ նոր կամուրջի մը բացման առթիւ:

Նախարարապետը նախ հաշուեկիռը բերաւ ե. Հանրապետութեան կառավարութեան, ապա խօսեցաւ քաղաքական ներկայ կացութեան մասին:

«Արհրդարանական նոր կանոնները իրենց փառաւոր տուին, եւ այդ պատճառով Արհրդարանը աւելի լաւ աշխատանք տարաւ: Ազատութիւնը ուրիշ արտայայտութեան մը պէտք ունի: Այդ արտայայտութիւնը մամուլն է որ իրաւունք պէտք է ունենայ, առանց պաշտօնական հսկողութեան, քննադատելու եւ տեղեկացնելու: Մամուլի ազատութեան տեսակէտով, Ֆրանսա ոչ ոքէ կը վախնայ: Ինծի թող թուին երկիրներ, ուր ամէն օր, ամէն չորս Իւմանիւթէ, Լիպերասիոն, Էքսփրէս, Օպսերվաթէօր, Քանար Անշէնէ, Թէմուանեաժ Քրեթիէն կամ Ռիվարօլի նման թերթեր կը հրատարակուին»:

Վարչապետը անդրադառնալով ելմտական կացութեան, չեշտեց թէ Ֆրանսա ապրելիման շրջան մը կ'ապրի ներկայիս: «Սեղմումը երբեք ժողովրդական չէ եղած: Իսկ յամառութիւնը՝ սեղմումի մէջ չատ աւելի քիչ ժողովրդական է, բայց ուրիշ ելք չկայ՝ պրամին կայունութեան հետ, ապահովելու համար անհետաձգելի բարեփոխումը»:

Տըպրէ չարունակեց.— «Ամէն ժամանակ, դինակցութիւնները անհրաժեշտ եղած են, բայց արդի Ֆրանսան այլեւս, աշխարհի մէջ նախկին Ֆրանսան չէ: Զինակցութիւնները չահաբեր են երկրի մը համար միայն այն չափով որքան ան կրնայ ինքզինքը յարգել տալ եւ, հակակշռել իր զոհողութիւնները հաստատակաց չահերուն, իր իսկ չահերուն համար եղած զոհողութիւններով՝ դաշնակիցնե-րուն կողմէ: Մեր քաղաքականութեան ազդային վերանորոգումը մեկուսացում չէ: Պատմութիւնը արագ կ'ընթանայ եւ անակնկալ փոփոխութիւններ կրնան պատահիլ: Մ°ով կրնար դուշակել, տակէ վեց ամիս առաջ, թէ Մոսկուայի եւ Ուշինկթընի միջեւ դեկավարներու փոխադարձ այցելութիւնները այդքան խնամքով պիտի կազմակերպուին: Եւ որպէսզի չատ մեծ պետութեանց միջեւ եղած համաձայնագրերով, Ֆրանսայի նման երկիր մը չփչրուի, պէտք է ինքզինքը լսել եւ հասկցնել տալ»:

Խօսելով վերջապէս Ալժերիոյ մասին, Միշել Տըպրէ ըսած է.— «Ալժերիոյ հարցը վերջին տարիներու դժբախտ քաղաքականութեան ժառանգութիւնն է: Հոս հասած չէինք ըլլար եթէ Հիւսիսային Աֆրիկէի յեղաշրջումը ընդունուած ըլլար հարկ եղած տեսնի: Միւս կողմէ, Ալժէրիոյ խնդիրը հետեւանքն է համաչխարհային տեսակ մը անյագութեան, որ Միջերկրականի ափերուն վրայ կը տեսնէ ռազմապետական դերը մը եւ Սահարայի աւազներուն մէջ՝ հարստութեան, ուրեմն զօրութեան աղբիւր մը ապագային համար:

Ֆրանսայի ճակատագիրը կապուած է ալժերիական ճակատագրին: Անկէ կախում ունին՝ մեր ապահովութիւնը եւ տնտեսական անկախութեան մեր կարելիութիւնները: Ամէն բան կը փոխուի մեզի համար եթէ մնանք կամ չմնանք այս հին հողամասին վրայ զոր ստեղծած ենք մենք, այսինքն Ֆրանսացիներ: Միայն մեր ճակատագիրը չէ, այլ ուժերու համաշխարհային հակակշիռի եւ քաղաքական տեսակէտի ճակատագիրը: Միայն Ֆրանսան կրնայ իսկական խաղաղեցում մը պարտադրել իր հակառակորդներուն, որոնք միայն բռնութիւն եւ մոլեռանդութիւն ունին իրրեւ զէնք: Վերջապէս, Ֆրանսան կը հետաքրքրուի Ալժերիայով, որովհետեւ ինք՝ Ալժերիան իսկ է, և կըրնայ, անչահախնդրօրէն եւ իր դերապոյն չահերու արդար ղեկավարումը, բերել անոր տնտեսական յառաջդիմութիւն, քաղաքական ժողովրդավարութեան ամէնէն պարզ եւ բարձրագոյն արտայայտութիւնները»:

Վարչապետը իր ճառը վերջացուց ըսելով.—«Զօր. Տը Կոլլ հեղինակութիւնը եւ վարկը թոյլ պիտի տան Ֆրանսայի պարթեւնքը»:

ՀԱՆԳԻՍՏ ՏԻՐ ՍԱՀԱԿ ՔՀՑ. ՇԱՄԼԵԱՆԻ

Մարսէյլի մէջ Օգոստ. 14ին, վախճանած է Սահակ քհյ. Շամլեան, բնիկ Կէյվէյի (Գլնճըլար գիւղէն): Ծնած էր 1873ին, աւազանի անունն էր Մինաս: Նախնական ուսումը ստացած է գիւղին Արամեան վարժարանը, պաշտօնավարած է Սկիւտար, Ադրիանապոլիս, Մարսէյլ, Նիս, Զմմռն:

ԿԻՊՐՈՍԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Ցունաստանի կառավարութիւնը պաշտօնական զեկոյցով մը դատապարտեց զօր. Կոխվասի քաղաքական արարքները:

Քորֆուի մէջ զօրավարը կարդ մը լրագրողներու յայտարարած է թէ փրկելու համար Ցունաստանը ապականութենէն, պատրաստ է 24 ժամուան մէջ երկրին իշխանութիւնը ստանձնել: Այս յայտարարութենէնց պատճառով կառավարութիւնն ալ, իր կարգին, ճշդած է.— «Եթէ ճիշդ են զօրավարին վերագրուած խօսքերը, այդ կը նշանակէ որ Կոխվաս կորնցուցած է պատասխանատուութեան եւ արժանապատուութեան ամէն զիտակցութիւն: Նման յայտարարութիւններով կրնար կ'ոչնչացնէ առասպելական հեղինակութիւնը իր համբաւը»:

Միւս կողմէ, Կիպրոսի սահմանադրական կոմիտէի փոխ-նախագահը՝ Ջաւիտ Քիւչիք, յայտարարած է Ֆրանսական մամուլի զործակալութեան.— «Կիպրոսի հանրային կարծիքին մեծամասնութիւնը կողմնակից է որ կղզին մնայ անգլիական Հասարակապետութեան մէջ, ունենալով անկախ Հանրապետութեան մը սահմանադրութիւնը՝ ինչպէս Հնդկաստան կամ Փաքիստան»:

Ըստ երեւոյթին, Ցիւրիխի եւ Լոնտոնի համաձայնագրերը վերջնականապէս չեն լուծած Կիպրոսի հարցը քանի որ կղզիին համայնավար կուսակցութիւնն ալ վերածած է իր գործունէութիւնը: 1955էն ի վեր, առաջին անգամն է որ համայնավար Ա.Ֆէլ կուսակցութեան քարտուղարը՝ Զեզքիաս Փափայոանու, մամուլի առաջիկով մը յայտարարած է թէ ամսուն վերջը, համայնավար կուսակցութիւնը (պաշտօնապէս արգիլուած) համագումար մը պիտի կազմակերպէ: Ընդհանուր քարտուղարը չի խորհիր թէ տեղական իշխանութիւնները արգիլք հանդիսանան ծրագրուած համագումարին: Պատասխանելով լրագրողներու հարցումներուն, Փափայոանու բաած է թէ հակառակ անոր որ իր կուսակցութիւնը նախապէս կողմնակից էր կղզիին Ցունաստանի կրցման, այսօր համամիտ է անոր անկախութեան:

2000 ՀՈԳԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՃԱՄԲԱՐԻՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ («Յառաջ» հեռաձայնով).— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի հանդէսը անցաւ մեծ խանդավառութեամբ: Ներկայ էին 2000 հոգի: Կրընոպլի ձայնասփիւռը նախապէս տեղեկացուցած էր հանդիսին պատրաստութիւնը եւ հանդիսէն ետք ալ մեծ զովեստով խօսեցաւ անոր մասին:

Տօփիւնէ Լիպեռէ երկար նկարագրական մը հրատարակած է, ինչպէս նաեւ երեք նկարներ հանդիսէն եւ բանակումի չէն — քէն որուն վրայ կը ծածանէին ֆրանսական եւ հայկական եռագոյները: Կրընոպլի ձայնասփիւռը ձայներիզի վրայ արձանագրած է զեղարուեստական բաժինը եւ կրկին պիտի սփռէ Հայ Երգը յաջորդական առիթներով:

Մանրամասնութիւնները՝ թղթակցութեամբ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷն կը հաղորդեն թէ չեխ Թէֆիօ — էքսփորթ ընկերութեան տնօրէնը իր հիացումը յայտնած է, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, այն յառաջդիմութեանց համար որոնք իրագործուած են Նասրի վարչաձեւին օրով: Յայտնած է նաեւ որ Չեխոսլովաքիա պատրաստ է մասնակցելու Սուրիոյ ճարտարարուեստական հնգամեայ ծրագրին: Չեխոսլովաքիան արդէն 26 գործատուներ հաստատած է Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան մէջ, որոնց եօթը Սուրիա:

ՄՈՍԿՈՒԱՅի գատարաններէն մէկը քննած է Սըբ Աթթըր Քոնըն Տօյլի ժառանգորդներուն բացած դատը: Ժառանգորդները կը պահանջեն Խորհ. Միութեան մէջ հրատարակուած եւ ծախուած երեքուկէս միլիոն հատորներու հեղինակի իրաւունքը՝ մէկ միլիառ 150 միլիոն ֆրանք: Դատաւորը որոշած է որ Շերլոք Հոլմսի հեղինակին ժառանգորդները կրնան իրենց դիմումը ներկայացնել Խորհ. Միութեան գերագոյն ատեանին: Ատոր տալիք որոշումը մեծապէս կը հետաքրքրէ արեւմտեան այն բոլոր գրագէտները, որոնց գործերը ցարդ կը թարգմանուին ու կը հրատարակուին Խորհ. Միութեան մէջ, առանց հեղինակի իրաւունք վճարելու:

ՊԱՂՏԱՏԻ ձայնասփիւռին համաձայն, Իրաքի վարչապետը յայտարարած է թէ նոր դատաղրութիւններ կը պատրաստուին Հանրապետութեան դէմ: Կը թուի թէ զօր. Քասըմ կ'ակնարկէր աջակողմեան ազգայնականներու եւ ոչ թէ համայնավարներու: Քասըմ չէչտեց նաեւ թէ «ժողովրդական Դատարան»ը եւ անոր նախագահը՝ զնդապետ Մահտաուի կը վայելեն իր բացարձակ վստահութիւնը: Այս ձեւով Քասըմ կը հերքէր այն տարածայնութիւնը, որուն համաձայն դժգոհ էր քաղաքական դատավարութիւններէն:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ պաշտօնաթերթը կը հաղորդէ որ Թաթարիստանի «Միկոյեան» դիւղաքաղաքը այսուհետեւ «Միչուրին» պիտի կոչուի, ի յիշատակ անուանի խորհրդային կենսաբանին, որուն նիւթապաշտ տեսութիւնները ժառանգականութեան վերաբերեալ, մեծապէս դնահատուած են միչուրինեան խորհրդային իշխանութեանց կողմէ: Պաշտօնաթերթը մասնաւոր բացատրութիւն մը չի տար եւ կը կարծուի թէ կատարուած անունի փոփոխութիւնը պարզապէս գործադրութիւնն է այն հրամայականին որով, Սթալինի մահէն քիչ յետոյ, խորհրդային Գերագոյն Խորհուրդը որոշած էր դեռ ողջ անձնաւորութեանց անուններու անհետացուցած անուններու անունով փոխարինել, համաձայն «անձի պաշտամունքին» դէմ որոշուած պայքարին:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

... ԵՒ ՀՓՈՒԼԻ ՉՊԱՏՄԵՑ

— Շատ ուշ է... Ես պատասխանեցի, Շերլոք Հոլմսի պես ։

— փարիզ մեկնեցինք առաջին, ու ոչոք չէր նկատեց, որ մեզ հետևում էին մի քանի հոգի։ Ես ու Հոլմսը ինքնաթիռով հասանք Նիսցա։

Տեսուչը ժպտաց ։ Վերջին ուղերձից ես ոչինչ չհասկացա։ Ինչպես նաև Հոլմսը։ Ես նայեցի նրան, նա ուսերը թոթվեց։

Ֆրանսիայի ոստիկանության պետը ինձ ներկայացրեց Շերլոք Հոլմսին։ Ես ձեռքս մեկնեցի, բայց նա ինձ չնկատեց։ Նա ուշադրությամբ զննում էր Ռիվիերայի ափերը։

— Ինչպես տեսնում եք, ես ձեզ ոչ մի կերպ չեմ խանգարում։ Ես ձեզ հետ եկել եմ միայն այն պատճառով, որ ինձ հետաքրքրում է ձեր աշխատանքի ընթացքը։ Ես ձեզ չեմ խանգարի։

Հոլմսը ժպտաց։ Նա ինձ ոչ մի բան չասաց։ Ես ինքս էլ չհասկացա, թե ինչ է ուզում ասել։ Ես ուզում էի հարցնել, թե ինչ է նշանակում «ձեր աշխատանքի ընթացքը», բայց ոչինչ չասացի։

Ես, ճաշասենյակ մտնելով, նկատեցի, որ ինձ հետ է գալիս նաև Հոլմսը։ Ես նրան հարցրի, թե ինչ է նշանակում «ձեր աշխատանքի ընթացքը»։ Հոլմսը ժպտաց։

— Ես ձեզ չեմ խանգարի, բայց ինձ հետաքրքրում է ձեր աշխատանքը։ Ես ուզում եմ տեսնել, թե ինչպես եք դուք գործում։

Հարկավոր էր ճաշասենյակ մտնել, ուստի ես ներս մտա։ Հոլմսը ինձ հետևեց։ Ես նստեցի սեղանի մոտ։ Հոլմսը նստեց ինձ դիմաց։ Ես ուզում էի ինչ-որ բան ասել, բայց չգիտեի, թե ինչ։ Ես ուզում էի հարցնել, թե ինչ է նշանակում «ձեր աշխատանքի ընթացքը», բայց ոչինչ չասացի։ Ես ուզում էի հարցնել, թե ինչ է նշանակում «ձեր աշխատանքի ընթացքը», բայց ոչինչ չասացի։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ս.

Ընդհանրապես ամբողջ ընթացքում ամառվա ընթացքում մենք ունեցել ենք հետևյալ տեսակի եղանակային փոփոխություններ։ Տաք եղանակ է եղել։ Երբեմն տաքությունը հասել է մինչև 30 աստիճան։ Երբեմն էլ տաքությունը իջել է մինչև 15 աստիճան։ Երբեմն անձրև է եղել։ Երբեմն էլ անձրև չի եղել։ Երբեմն քամի է եղել։ Երբեմն էլ քամի չի եղել։ Երբեմն ամպամած է եղել։ Երբեմն էլ ամպամած չի եղել։ Երբեմն ամպրոպ է եղել։ Երբեմն էլ ամպրոպ չի եղել։ Երբեմն կարկուտ է եղել։ Երբեմն էլ կարկուտ չի եղել։ Երբեմն ցրտահարություն է եղել։ Երբեմն էլ ցրտահարություն չի եղել։ Երբեմն ցող է եղել։ Երբեմն էլ ցող չի եղել։ Երբեմն մառախուղ է եղել։ Երբեմն էլ մառախուղ չի եղել։ Երբեմն ամպ է եղել։ Երբեմն էլ ամպ չի եղել։ Երբեմն ծիածան է եղել։ Երբեմն էլ ծիածան չի եղել։ Երբեմն ամպերի միջից արև է երևացել։ Երբեմն էլ ամպերի միջից արև չի երևացել։ Երբեմն ամպերի միջից լուսին է երևացել։ Երբեմն էլ ամպերի միջից լուսին չի երևացել։ Երբեմն աստղեր են երևացել։ Երբեմն էլ աստղեր չեն երևացել։ Երբեմն ամպերի միջից կայծակներ են երևացել։ Երբեմն էլ ամպերի միջից կայծակներ չեն երևացել։ Երբեմն ամպերի միջից ամպերի որոտ է լսվել։ Երբեմն էլ ամպերի միջից ամպերի որոտ չի լսվել։ Երբեմն ձյուն է եկել։ Երբեմն էլ ձյուն չի եկել։ Երբեմն ձնաբուք է եղել։ Երբեմն էլ ձնաբուք չի եղել։ Երբեմն ամպերի միջից ինքնաթիռներ են երևացել։ Երբեմն էլ ամպերի միջից ինքնաթիռներ չեն երևացել։ Երբեմն ամպերի միջից ամպերի ինքնաթիռների աղմուկ է լսվել։ Երբեմն էլ ամպերի միջից ամպերի ինքնաթիռների աղմուկ չի լսվել։ Երբեմն ամպերի միջից ամպերի ինքնաթիռների աղմուկ է լսվել, բայց ինքնաթիռներ չեն երևացել։ Երբեմն էլ ամպերի միջից ամպերի ինքնաթիռների աղմուկ չի լսվել, բայց ինքնաթիռներ են երևացել։ Երբեմն ամպերի միջից ամպերի ինքնաթիռների աղմուկ է լսվել, և ինքնաթիռներ են երևացել։ Երբեմն էլ ամպերի միջից ամպերի ինքնաթիռների աղմուկ չի լսվել, և ինքնաթիռներ չեն երևացել։ Երբեմն ամպերի միջից ամպերի ինքնաթիռների աղմուկ է լսվել, և ինքնաթիռներ են երևացել, բայց ինքնաթիռների աղմուկ չի լսվել։ Երբեմն էլ ամպերի միջից ամպերի ինքնաթիռների աղմուկ չի լսվել, և ինքնաթիռներ չեն երևացել։ Երբեմն ամպերի միջից ամպերի ինքնաթիռների աղմուկ է լսվել, և ինքնաթիռներ են երևացել, և ինքնաթիռների աղմուկ է լսվել։ Երբեմն էլ ամպերի միջից ամպերի ինքնաթիռների աղմուկ չի լսվել, և ինքնաթիռներ չեն երևացել, և ինքնաթիռների աղմուկ չի լսվել։ Երբեմն ամպերի միջից ամպերի ինքնաթիռների աղմուկ է լսվել, և ինքնաթիռներ են երևացել, և ինքնաթիռների աղմուկ է լսվել, բայց ինքնաթիռներ չեն երևացել։ Երբեմն էլ ամպերի միջից ամպերի ինքնաթիռների աղմուկ չի լսվել, և ինքնաթիռներ չեն երևացել, և ինքնաթիռների աղմուկ չի լսվել։ Երբեմն ամպերի միջից ամպերի ինքնաթիռների աղմուկ է լսվել, և ինքնաթիռներ են երևացել, և

ԳԱՀԻՐԻ Ա.ֆեր Սաա պարբերաթերթին մէջ, Հնքալ անուն լրագրողը որ նախա – գահ Նասրի բանբերը կը նկատուի, եր– կար յօդուածով մը կը նախատեսէ որ երեք տարիէն առաջ Իսրայէլ պիտի յա– ձակի Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան վրայ: Լրագրողը կ'ապելցնէ.— «Ա. Մ. Հ.ը իր բարգաւաճման առատլպտղին հասած ըլլալով, Իսրայէլ պիտի չհամա– կերպի Միջին Արեւելքի պզտիկ Լիւքսամ– պուրկը ըլլալու. այն առեն Իսրայէլ պի– ակ փորձէ զինուորական յարձակում մը եւ ինչ որ մեզի դէմ ծրագրած է կատա– րել, չատ աւելի ծանր է քան անցեալին ըրածը»:

ՍԱՀԱՐԱՑԻ անապատին մէջ, մօտերս, Ֆրանսայի կատարելիք հիւլէական ռում– բի փորձերուն դէմ իր բողոքը պաչտօ – նական ղեկոյի վրայ դնելով, Մարոքի կառավարութիւնը ՄԱԿի յատուկ ընդհանուր ժողովին 14րդ նիստին կը ներկայացնէ խնդիրը: Մարոքը իր այս նախաձեռնութեամբ ուզած է նաեւ բանբերն ըլլալ, Մոնրովիայի ժողովին մասնակցող ափրիկեան երկիրներու հա– ւաքական բողոքին, Ափրիկէի հողին վը– րայ արեւէ հիւլէական փորձի դէմ:

—o—

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ծանր յար – ձակումներ կ'ընէ կառավարական չքեղ – նակներու դէմ որոնք զեղծումներ կը կա– տարեն: Իզվեստիա յօդուած մը հրատա– րակած է որուն համաձայն երկրագործու– թեան նախարարութեան որոչ պաչտօն – եաներ պետական դանձէն օգտուած են իր– ենց տաչան (ամարանոց) չինելու կամ բարւոքելու համար: Նման նպատակնե – րու համար մօտ 162 միլիոն ֆրանք մը ըս– խուած է:

ՀԱՐԱՒԱՑԻՆ ԱՓՐԻԿԷի Նախկ. գաւա– ռը ծանր մէջադէպեր պատահած են: Ափ– րիկէցիները կրակի տուած են Եւրոպացի– ներու հունձքերը:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆի փոխ– վարչապետ եւ արտաքին նախարար՝ Շէն Եի չաբաթ օր ճառ մը խօսեցաւ եւ ան– դրադարձաւ Այզընհաուըր – Խրուչչեւ հանդիպումին: Առաջին անգամն էր որ Չինաստան պաչտօնապէս իր կարծիքը կը յայտնէր այս մասին: Ջերմօրէն ընդունե– լով հանդերձ այս տեսակցութեան լուրը, նախարարը բաւն չարձակում մը ըրաւ Միացեալ Նահանգներու վրայ:

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԱՏԸՆԱՒՈՒՐ որ իր արձա– կուրդը կ'անցընէ Քոմոլի ափին, ճաչի մը ընթացքին կարեւոր խօսակցութիւններ ունեցաւ ս.ա.ի ընդհ. քարտուղար Սփաքի եւ Եւրոպայի դաշնակից ուժերու ընդհ. ՄԱՐՋԱԿԱՆ ՇԱՒԱԹԱՎԵՐՋԸ

Ֆութպոլ.— ՈՏՆԱԳՆԴԱԿի 1959–60 տարեշրջանի Ֆրանսայի ախոյեանութեան համար հանդիպումները սկսան: Կը մաս– նակցին երեսուն քաղաքի խումբեր, եր– կու կարգի բաժնուած, որոնցմէ 16 Ա. բաժանումին եւ 14 Բ. բաժանումին կը պատկանին: Անցեալ մարզական եղանա– կին, ախոյեանութիւնը չահած էր Նիս քա– ղաքի խումբը:

Ավիրոն.— ԹԵԼԱՎի Եւրոպայի ախոյե– նութեան, կիներու վերապահեալ մրցում– ներուն մասը աւարտեցաւ Մաքրն, Սոն պետի վրայ: Վերջնական հինգ մրցում – ներու առաջնութենէ չորսը չահեցան խորհրդային թիավարուհիները, իսկ մէկը Հունգարուհի մը: Այրերու վերապահ – ուած թելակի մրցումները պիտի կատար– ուին չաբաթուս ընթացքին:

Ռոfu.— ԿՈՓԱՄԱՐՏի, փետուր ծան– րութեան կարգի, Եւրոպայի ախոյեանու – թիւնը չահեցաւ Ֆրանսացի կոփամարտիկ Կ. Լամփերթի, Սան–Ռեմոյի մէջ պարտութեան մատնելով իտալացի նախ– կին ախոյեանը՝ Սերճիօ Քափրարի: Մըր– ցումին համար նախատեսուած 15 սկը– սումնները, իւրաքանչիւրը 3 վայրկեան տեւողութեամբ, մինչեւ ծայրը գործա– դրուեցան: Հակառակ անոր որ բուռն և– զաւ կռիւը, կռիւամարտիկներէն մէկը չկրցաւ միւսը տապալել ժամանակէն ա– ռաջ եւ Լամփերթի յաղթական յայտա – րարուեցաւ, հազիւ քանի մը կէտի առա– ւելութեամբ:

ՀԵՆԻԱՆԻԻի համալսարհային ախոյե – նութեան մրցումները վերջացան Ամբա – ֆերտամի մօտ, Մանովորթի վազքա – ծիրին վրայ: Ձամբու վազքի՝ սիրող մըր– ցորդներուն առաջնութիւնը չահեցաւ դերմանացի կուսթաւ Շուբ: Նոյն մրցու– մին արհեստաւոր հեծանեւորդներուն մէջ առաջին հանդիսացաւ Ֆրանսացի Անտրէ Տաւիկաա:

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈՒԽԻԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Տէսիլի մէջ հաւաքուած նուէրներ

Յունիս 1959

Պուզուքլեան Աննա, Յակոբեան Ովան– նա, Օհաննէսեան Իսկուհի, Փափազեան Անժէլ, Տէմիրճեան Սրբուհի, Դաւիթեան Մարթա, Պապիկեան Գայեանէ, Շահրիկ– եան Սէվիլ, Բարսեղեան Շողան 500ական ֆրանք, Ղազարեան Սիւզան 200, Աա – տուրեան Մերթին 500, Գրիգորեան Հր– ոիփսիմէ, Զաթալեան Զապէլ, Պօտուր – եան Վարսենիկ 1000ական, Ղազարեան Թէֆարիկ, Տէր Սահակեան Մանուչակ Կարապետեան Մարի 500ական, Գալայ – եան Մարի, Գալուստեան Արաքսի, Շատ– եան Զարուհի 2000ական, Օհաննեան Թէօ– փիսթէ 1000, Պաղտեան Քնարիկ, Առա– քելեան Զապէլ, Պաղտեան Եղսանոյշ, Օհաննեան Թաղուհի, Պալտասարեան Թէ– ֆարիկ, Արրահամեան Թաղուհի, Պօյա– ճեան Աչխէն, Թուլումպաճեան Պէկիւ – զար, Շատեան Վերժին 500ական, Պար– սամեան Սրբուհի, Ղազարեան Նոյեմի 200ական, Մարզարեան Իսկուհի 500, Ղազարեան Արաեմիս 400, Յակոբեան Հերմինէ 1000 ֆրանք: Ընդհանուր դու– մար՝ 18·000 ֆրանք:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ ԵԻ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

1959 – Զ· ՏԱՐԻ

640 մեծադիր էջերով, 300 հին ու նոր նկարներով եւ բազմատեսակ նիւթե – րու կարգին նաեւ Ֆրանսահայ գա– դութին վերաբերեալ ընդարձակ բա– ժինով (170 էջ):

«Ամէնուն Տարեգիրքը» հետաքրք– րական հրատարակութիւն մըն է ա– մէնուն համար:

Հատորը կ'արժէ՝ լաթակազմը 1700 ֆրանք եւ թղթակազմը՝ 1400 ֆր.: Դիմել՝ Փարիզի մէջ Հ. Սամուէլ, Մ. Պարսամեան եւ Հ. Բալուեան գրատուներուն եւ «Յառաջ»ի խմբ– բագրատունը, իսկ գաւառներու մէջ՝ Տարեգրքի ներկայացուցիչներուն:

nuit et jour

snack-self service-glacier

Ses plats chauds ou froids
Sa terrasse face à la mer
Glaces, patisseries maison

Galeries de l'Eden - Beach
JUAN - LES - PINS

ԴՊՐՈՑ· ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1959 – 1960ի դպրոցական տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որ կը փափաքին իրենց զաւակները արձանագրել, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմել Հաստատութեան Տնօրէնու – թեան:

Դպրոցասէրը կը հետեւի պետական լի– սէներու պաչտօնական ծրագրին, աչա – կերտուհիները կը պատրաստէ պրէվէի եւ պաքալօրէայի քննութիւններուն, տալով նաեւ անոնց հայերէն դասախօսութիւն, հայերէնի, քրիստոնէութեան, պատմու – թեան եւ կրօնի ծանօթութիւններով:

Դիմել՝ 1 Պուլվ– տիւ Նօր, Լը Բէնսի:
Հեռաձայն՝ Լը Բէնսի 172:

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

Հրատարակատար՝ Ղօր· Նորթաամի Հետ:

ՍՊԱՆԱԿԱՆ իշխանութիւնները Պաչ– լոնայէն արտաքսած են Ալժերիոյ «ազ– ժամեայ կառավարութեան» վարչապետը՝ Ֆերհաթ Ապպաս:

ՆՈՒԷՐ

Ս. Աստուածածնայ մեհեանին առթիւ Օրիորդ Մատանեան իր ծնողաց յիչատա– կին՝ հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Հ. Կա– պոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին:

×

Ս. Աստուածածնայ մեհեանին առթիւ Տիկին Եղիսաբէթ Տէր Ղուկասեան հա– զար ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին, իր հին եւ նոր ննջեցեալց հոգւոյն համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Գ. ՅԱՆԿ

Փարիզի Ազգաստանամի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Ոմն, Տիկին Երուանդեանի ձեռամբ, Մոնմորանսիի ծերանոցին 500 ֆրանք: Տէր եւ Տիկին Քիւրճօղլեան եւ Պ. Մատ– ուռա Պէրպէրեան 4000, Պ. Շահվերտեան Գեորս 2000, փոխան ծաղկեպատկի՝ Տի– կին Էլմոնէ Պէրպէրեանի մահուան առ – թիւ, Մոնմորանսիի ծերանոցին Պ. Լէ – ւոնեան 2000, Պ. Գասպարեան Վարդերես 1000, Պ. Մէյլէմճեան Յակոբ Անտիլի ծերանոցին 2000 Ֆր.: Պ. Արզումանեան դաչտահանդէսի առթիւ 5000, Պ. Եա – վուճեան դաչտահանդէսի առթիւ 6000: Տիկին Մարզարեան, իր զաւկին Ալժե – րիայէն վերադարձին առթիւ՝ 10·000 Ֆ.: Տիկ. Պետրոսեան, իր ամուսնոյն մահ – ուան երկրորդ տարելիցին առթիւ 2000: Պ. Քարամարեան 1000, Պ. Սաեփան Խաչերեան 5000, դաչտահանդէսի առթիւ: Պ. Օննիկ Եկէնեան 3000 Ֆրանք:

Գաուլտ Կիւլպէնկեան Հիմնադրամէն Պ. Արա Պարթեւեանի չորս տալերը եւ «Աչխատասէր» ամսաթերթը՝ ծերանոցին – րուն համար:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԱԼՊԵԱՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

ԳՐԵՑ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Դիմել հեղինակին՝
Via Pacini 30, MILANO

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նոր արձանագրութիւնները կը չարու – նակուին 1959–1960 ուսումնական տարե – շրջանին համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փա – փաքող ծնողքները փութան դիմել Տես– չուհեան, գրասէր կամ հեռաձայնով:

Collège Arménien S. Moorat
26, Rue Troyon - SEVRES (S & O.) Tél.: OBS. 18-28

Վարժարանի անցեալ տարուան աչա – կերտներուն ծնողքներուն ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ կը յանձնուի.—

Եթէ մինչեւ Սեպտեմբեր 8 չնորոգեն իրենց զաւակներուն արձանագրութիւնը, Տեսչուհիութիւնը ի հարկին, ազատ է անոնց տեղերը յատկացնել նոր արձանագրու – թիւններու. հետեւաբար, այդ թուակա– նէն առաջ պէտք է պատասխանեն, Տես– չուհեան՝ Մայիսի մէջ ղրկած չրջաբե – րականին:

Արձակուրդի առթիւ յաճախեցէք
Մարսիլիոյ ծանօթ ճաչարանը՝

ՃՕՇԿՈՒՆԵԱՆ - ՈՐԴԻ

Ուր պիտի դանէք արեւելեան համա– դամ կերակուրներ եւ մասնաւորա – բար՝

ՏԷՕՆԷՐ – ՔԷՊԱՊ
եւ արեւելեան զանազան
խմորեղէններ

Restaurant J. DJOCHGOUN
4, Rue de la Butte, Marseille (2·)
(Place Jules Guesde)

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՒՐՏԻ ՀԱՅ ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ

Ձեր ուխտագնացութեան միջոցին չմոռնալ այցելելու

Ն. ԹՐՆԿՐԵԱՆԻ

11, Rue des Pyrénées - Lourdes

Միակ հայ վաճառատունը ուր պիտի դանէք Սէնթ–Պերնատէթի եւ Փիրենէի ամէն տեսակ զեղեցիկ յիչատակներ եւ այլ նուէրներ:

Շատ ցածր գիներով:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris 6·

Chèque Postal: Paris 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ
Նոր տպագրութիւն, Պէյրութ, պատկերազարդ
մեծադիր 684 էջ, կազմ· 4·000 ֆր·

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ· ԳԷՈՐԳԵԱՆ
Զ· տարի, Պէյրութ, 1959, 640 էջ 1·400 ֆր·

ԱՒ· ԻՍԱՀԱԿԵԱՆի ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ,
Գահիրէ, 1959, 169 էջ, պատկերազարդ 350 ֆր·

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԵՐԻՆԵՐԸ, Վ· ԱՆԱՆԵԱՆ
Գահիրէ, 1959, 568 էջ 850 ֆր·

ԽՈԴԵԴԱՆ, Խ· ԴԱՇՏԵՆՑ: Գահիրէ, 700 ֆր·

ԵՐԳՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑի, Ճ· ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ
Պէյրութ, 436 էջ, կազմուած 1·000 ֆր·

ԴՐՕՇԱԿ, օրգան Հ· Յ· Դ·, Ա· հատոր 1890–97,
Բ· հատոր, 1898–1901, կազմուած, հատորը 2·400 ֆր·

Le Chant du Pain, Daniel Varoujan
Paris, 1959 630 Frs.

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՑ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
19
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
19 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8472 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4373

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՋԸՆՇԱՒՈՒԸՐԻ ՍՈՒԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Տենդոտ գործունէութեան մէջ է կրկին միջազգային դիւանագիտութիւնը:

Հիմնական յեղաշրջումի ենթարկուած է ցարդ հետապնդուած քաղաքականութիւնը:

Իր ժամանակ, երբ «զազանի դիւանագիտութեան» միջոցաւ կը կարգադրուէին ազգամիջեան վիճելի ու բարդ հարցերը:

Առաջին աշխարհամարտը վերջ դրաւ այդ դրութեան, որ ի պատուի էր մանաւանդ ԺԹ. եւ ԺԹ. դարերուն:

Ազգերու Դաշնակցութեան ստեղծումով՝ պետութիւնները սկսան բաց քարտերով խաղալ կանաչ սեղաններուն վրայ: Դեսպաններու դերը երկրորդական աստիճանի իջաւ:

Բաց դիւանագիտութիւնը աւելի բախտաւոր չեղաւ: Զկրցաւ առաջքն առնել համաշխարհային երկրորդ պատերազմին:

Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը՝ աւելի բազմանդամ՝ Ազգերու Դաշնակցութեան կրաւորական դերին մէջ է մնած: Ո՛չ մէկ խնդիր կրցաւ լուծել ցարդ՝ լրիւ ու գոհացուցիչ կերպով:

Շահերու այլազանութիւնը յանգած է խմբակներու ստեղծումին՝ արդելք հանդիսանալով միաճայնութիւն գոյացնելու օրակարգի հարցերուն շուրջ:

Իսկ Մեծերու սիրական դիրքը, մանաւանդ վեթոյի իրաւունքը, քաշակուսի անիւի են վերածած ազգերու ներքնատունը:

Փորձերը ցոյց տուին տարիներէ ի վեր, որ մանակի կամ հաւաքական ժողովները ո՛չ մէկ դրական արդիւնքի կը յանգին:

«Համակեցութիւն»ը լոկ բառ մըն է, դեր աւելի շատ կը յեղյեղէն անոնք, որ Լրբեք չեն ձգտիր կեանքի մէջ իրագործելու զայն:

Վերջին անգամ ժրնեւի մէջ Զորս Մեծ պետութեանց Արտաքին նախարարներու երկարատեւ ժողովները չկրցան լուծել օրուան հրատապ կնճիռներէն և ո՛չ մէկը:

Ապաւինած իր ռազմական ուժին եւ երկաթեայ կարգապահութեան, որուն բռնութեամբ ենթարկած է տարիւր միլիոն նաւար մարդիկ՝ Խորհրդային Միութիւնը անհաչտ դիրք է բռնած իր երկկի դաշնակիցներուն հանդէպ, նպատակ ունենալով յաւերժացնել ներկայ դոյութիւնը:

Երբե՛ք այսքան բարձր չէր հնչած կրեմլինի վարիչներուն ձայնը: Անգիջող բոլոր մարզերու եւ ամէն խնդրի մէջ, ուր վտանգ մը կը սպառնայ իրենց շահերուն:

Տեղի թէ անտեղի, դաշնակից ճակատի միանականութեան մասին իրենց անուացած կասկածները աւելի յանդուգն ու ամբարտաւան կը դարձնեն Խրուշչեւն ու ընկերները:

Տարակոյս չկայ, որ կարգ մը խոցելի կէտեր կան աղտ աշխարհի ներքին ճակատին վրայ: Սակայն փոխադարձ հասկացողութեամբ դժուար պիտի չըլլայ զարմանել զանոնք:

Այդ նպատակին է որ կը ձգտի, ամէն բանէ առաջ, նախագահ Այզընհաուըրի ճամբորդութիւնը դէպի Եւրոպա:

Դաշնակից բանակներու նախկին ընդհանուր հրամանատարը իբրեւ ռազմագէտ՝ իր անվիճելի ձեռնհասութեան պտղոյղը տուած էր վերջին պատերազմի ընթացքին, ապահովելով յաղթանակը:

Մեծ է իր հմայքը եւ արժէք կը ներկայացնէ իր խօսքը:

Եւրոպայի մէջ ղլուխ ղլխի տեսնուելով Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ պատասխանատու վարիչներուն հետ, Այզընհաուըր կ'ուզէ փարատել ամէն կասկած եւ ամրապնդել դաշնակից-ներու ճակատը, նախ քան Խրուշչեւի հետ իր բախտորոշ տեսակցութիւնը:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԴԷՄ

Անգլիական մամուլը կը շարունակէ իր բուռն յարձակումները Ֆրանսայի եւ Դաշնակցային Գերմանիոյ դէմ: Ընդհանրապէս կարծիքն այն է թէ Տը Կոլ եւ Ատենաուր մտահոգ են Այզընհաուըր-Խրուշչեւ տեսակցութենէն:

Համաձայն պահպանողական Տէյլի Մէյլի, զոր Տը Կոլ յայտարարած է թէ Այզընհաուըր – Խրուշչեւ փոխադարձ այցելութիւնները մեծապէս վտանգած են Ատլանտեան Ուխտի անդամներու սերտ համախոհութիւնը:

Մանաւանդ է ոմանց տեսակէտը. Տը Կոլ դէմ կեցած է արեւմտեան վերին ժողովին, մէկ յստակ պատճառով: Եթէ Այզընհաուըր Խրուշչեւը տեսնէլէ առաջ ժողով մը ունեցած ըլլար Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ դեկավարներուն հետ, այն ատեն ինք տեսակ մը պաշտօնական բանբերը կ'ըլլար Արեւմուտքի եւ կրնար յանուն անոր յանձնարարութիւններ ստանձնել: Եւ որպէսզի այս վտանգը հեռացուի, Տը Կոլ արգելք հանդիսացաւ արեւմտեան Վերին ժողովին: Ներկայիս, Այզընհաուըր առանձին տեսակցութիւններով Տը Կոլի, Ատենաուրի և Մաքմիլլընը հետ, չի կրնար խօսիլ յանուն Արեւմուտքի եւ այդ ձեւով նեղը մնացած ատեն կրնայ ըսել Խրուշչեւի թէ իրաւասութիւն չունի բանակցութիւններ վարելու:

Այս՝ գլխաւոր պատճառն է Անգլիացիներու զժգոհութեան: Անոնց ճնշումին տակ էր որ Ամերիկա տեղի տուած էր եւ ընդունած՝ Խրուշչեւ-Այզընհաուըր հանդիպում մը: Մաք Միլըն, Մոսկուայէն վերադարձին պնդած էր որ Արեւմուտքը աւելի ճկուն քաղաքականութիւն մը որդեգրէ հանդէպ Խորհ. Միութեան:

Այսօր Անգլիա յուսախաբ է որ Ֆրանսա եւ Գերմանիա իրենց անվերապահ համաձայնութիւնը չեն բերեր անգլեամերիկեան այս քաղաքականութեան: Մամուլը շատ խիստ է Տը Կոլի եւ մանաւանդ Ատենաուրի դէմ: Եորքշայըր Փոսթ կը գտնէ թէ Ատենաուր շատ ձախող փորձեր կ'ընէ որպէսզի ինքզինքը եւ իր երկիրը սիրցնել տայ Անգլիոյ մէջ: «Անգլիացիները, կը շարունակէ թերթը, կարելի չէ պարտադրել Գերմանացիները սիրել»:

Նիւ – Եորք Հերըլտ Թրիպիւնի (ամերիկեան) կարծիքով, Ատենաուր եւ Տը Կոլ լուրջ մտահոգութիւններ ունին Այզընհաուըր – Խրուշչեւի տեսակցութեան առթիւ: Կը կարծեն որ Խորհ. Միութեան վարչապետին ներկայութիւնը Ուաշինկթընի մէջ պիտի վնասէ դաշնակից միութեան: Ամերիկեան թերթը մանաւանդ ուշադրութեամբ կ'արձանագրէ նաեւ Լոնտոնի եւ Պոնի մամուլի պայքարը:

Ֆրանքֆուրթի անկախ օրաթերթը՝ Ֆրանքֆուրթըր Ալկըմայներ կը գրէ թէ Պոնի եւ Լոնտոնի սերտ յարաբերութեանց անհրաժեշտութիւնը հարկ եղածին չափ չէ չեշտուած: Իսկ, Տի Վելթ կը խոստովանի թէ Ատենաուր շատ վրդովուած է Տը Կոլի ընթացքէն որ արգելք հանդիսացաւ արեւմտեան Վերին Ժողովին:

Այս դէպքն ալ ցոյց կուտայ, ըստ թերթին Պոնի թղթակցին, թէ կարելի չէ խօսիլ Պոն–Փարիզ առանցքի մը մասին:

Այս ամբողջը ցոյց կուտան թէ արեւմտեան պետութիւնները համերաշխ ոտի մը չունին վճռական տեսակցութենէ քանի մը շաբաթ առաջ:

Այժմ բոլորին ակնարկները ուղղուած են Միացեալ Նահանգներու Նախագահին վրայ՝ սրտատրոփ սպասելով բարի լուրի մը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Օր ը Օրթե

ԵՐԲ ՁԵՆ ՀԱՍԿՆԱՐ…

★

— Հա՛լօ, հալօ՛, Մանիկ… Դուն ես … Բարի լոյս… Անցած ըլլայ…

— Բարի լոյս… Ի՞նչը անցած ըլլայ…

— Գաղտնապահ ըլլալդ գիտէի, բայց ա՛յս աստիճան գաղտնապահութիւնն ալ փիչ մը շատ է… Երկու շաբաթ առաջ չէ՞ր որ եկեղեցիին հանդիպեցանիք… Բա՛ն մը չըսիր… Դուն գիտես որ ինձմէ խօսք դուրս չելլեր… Ինչ որ է… Հիմա՞ ինչ պիտի ընես… Ատանկ մարդ, չունենա՛մ ալ կ'ըլլայ… Շա՛տ մեղմ եղաւ ըեզի…

— Ի՞նչ կ'ըսես, Աստուածդ կը սիրես … Ի՞նչ եղեր է որ… Ի՞նչ գաղտնիք, ի՞նչ մարդ… Կարծեմ, աղջիկը ըեզի սըխալ թիւ տուեր է:

— Լա՛ւ, լա՛ւ, չեմ մեղադրեր: Թերեւս, եթէ իմ գլխուս ալ ասանկ բան մը պատահած ըլլար, ե՛ս ալ մարդու բան չըսէի… Եթէ որեւէ ձեւով օգտակար կրնամ ըլլալ, ըսէ՛, մի՛ ճաշուիր… Բանի մը պէտք ունի՞ս… Դրա՞մ եւայլն:

— Արաբ ըլլամ, եթէ ըսածներէդ բան մը կը հասկնամ…

— Ադէ՛կ, բացատրեմ… Մարդդ ելեր սմսաթերթին մէջ ամէն բան տեղն ու տեղօք պատմեր է… Գողութիւնը ընողը իմ՛ն է եղեր: Բանտէն կը գրէ կոր իր յուշերը… Տեսնե՛ս ինչեր, ինչե՛ր ըրեր է ժամանակին… Ի՛ւ գողութիւններ…

— Վա՛յ խելքդ սիրեմ, Աննիկ: Էրկանս գրածը պատմուածո՛ւ է, երեւակայական … Մարդս առօք–փառօք պարտէզը երկընցեր է, հիմա… Չես հաւատար, ե՛կո՛ւր աչքովդ տե՛ս…

×

— Իմացա՞ր, Սաթենիկ…

— Ի՞նչ կայ…

— Մազուրբայիի էրիկը մարդասպան է եղեր…

— Պարա՛պ խօսք… Շատ բարի, բրիստոնեայ մարդ է… Եւ գրաց–բրաց… Զորս, հինգ վէպ գրած է…

— Ատ վէպ գրողներէն վախցիր… Քեզի կ'ըսեմ, մարդասպան է եղեր…

— Զրպարտութիւն ըլլալու է…

— Ո՛չ, իմ՛ խոստովաներ է…

— Անցեալ իրիկուն մեզի եկած էին, ատանկ բան՛ մը չըսաւ…

— Դուն ալ շատ միամիտ բան ես… Գիրք մը գրեր է եւ մէջը ամէն բան տեղն ու տեղօք պատմեր է… Աղջիկը սպան – ցողը ինկն է եղեր… Մարդուս ըսի որ ա՛լ հետը բարեւ–Աւծու բարիներ կտրէ…

— Դուն, իրա՛ւ, հիւանդ ես եղեր… Յիմա՛ր, վէպերու մէջ, «ես»ը «դուն»ը, մեր գիտցած «ես»ն ու «դուն»ը չեն…

— Վա՞յ, ատա՞նկ է… Չէի գիտեր…

×

— Նստէ՛ սըտեղը, ըսելիք ունիմ, Թագո՛ւկ…

— Ի՞նչ կայ, Գոհարիկ…

— Քեզի, ուրիշ ատեններ ալ ըսած էի, ընորէն ըսեմ — ատ Փառանձեմին հետ մի՛ տեսնուիր… Տեսա՞ր, էրիկը ինչ ապուր կերեր է…

— Փառանձեմի՞ն էրիկը… Եթէ աշխարհի մէջ սուրբ մարդ մը կայ, ան ալ Փառանձեմին էրիկն է…

— Վա՛յ ըեզ բաղաբ որ թագաւորդ մանուկ է… Անպիտան արարածը, Ֆրանսացի սիրուհի մը ունի եղեր… Խե՛ղճ Փառանձեմը լուր չունի եղեր…

— Չեմ հաւատար… Աշխարհի մէջ Փառանձեմին էրկանը պէս հաւատարիմ էրիկ ո՛չ ծնած է, ո՛չ ալ պիտի ծնի…

— Կ'ուզես հաւատա՛, կ'ուզես մի՛ հաւատար, աս ասանկ է… Եթէ ուրիշներէն լսած ըլլայի, կարելի է, ես չհաւատայի, բայց խոստովանանքը ընողը ինքն է…

— Նորէն չեմ հաւատար…

— Չե՞ս հաւատար… Ադէկ, ա՛ռ, կարդա… Զամչցած, չխպնածը… Կարծես թէ հերոսութիւն մը, քաջութիւն մը ըրեր է, Թուրքի լաճեր սատկեցուցեր է, ելեր է էրկան–բարակ կը պատմէ…

— Գոհարիկ, ըեզի բան մը ըսեմ ըրէ՛ … Բայց չվշտանաս… Տէրտէրին գնա՛ որ գլխուդ Աւետարան մը կարդայ… Ցնդա՛ծ, ասիկա պատմուածք է, վէպ է, իրականութիւն չէ… «Ես»ը ամէն ատեն «ես» ըսել չէ, երբեմն ալ «ան» ըսել է… Վա՛յ, գացած դպրոցիդ…

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն վերջերս կարգ մը փոփոխութիւններու ենթարկուած է: Զօրավար–դնդապետ Ժելեզով որ կեդր. կոմիտէի վարչական բաժանմունքի դեկավարն էր, այլեւս ուրիշ պաշտօնով մը կը յիշուի մամուլին մէջ: Քաղաքական չըլլանակները նկատել կուտան թէ քանի մը օրուան ընթացքին երկրորդ փոփոխութիւնն է որ տեղի կ'ունենայ կեդր. կոմիտէին մէջ: Օգոստոս 12ին, կուսակցութեան ուրիշ մէկ պատասխանատու դէմքը՝ Սէմիչաստնի պաշտօնանկ եղած էր եւ զրաւած Աշրըպէկեանի Հանրապետութեան կ. կոմիտէին Բ. քարտուղարը:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ կառավարութիւնը, հակառակ արտասահմանէն եղած բազմաթիւ դիմումներու, որոշած է չարձակել Թէպոր Տէրի եւ Կիլա Հայ զրագէտները, որովհետեւ անոնք «ոճիրներ գործած են հունգար ժողովուրդին դէմ»: Արտասահմանի հունգար գրագէտներու Ընկերութիւնը վկայ մը հրատարակած է այս առթիւ եւ կոչ կ'ընէ աշխարհի բոլոր գրագէտներուն որ իրենց ձայնը բարձրացնեն մարդկային իրաւանց այս բռնաբարումին դէմ:

ՊԱՂՏԱՏԻ «ժողովրդական դատարան»ին նախագահը՝ պրն. Մահտաուի յայտարարած է թէ նախագահ Նասրը «արաբ կեղծ ազգայնականութեան մը անբարոյական պետն է, յիմար փոքր Հիթլէր մը»: Մահտաուի որ 9 սպանութեան դատավարութեան ատեն կը խօսէր, աւելցուցած է թէ Մուսուլի ըմբոստութիւնը աչխարհականներու եւ Նասրի կողմէ պատրաստուած էր: «Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը, ըսած է նաեւ Մահտաուի, սկսած է դաւեր լարել Իրաքի դէմ Ցուլիսի յեղափոխութենէն չաբաթ մը եաք եւ անկէ ի վեր չէ դադրած»:

ԿԻՆԷԻ պատասխանատուները խօսակցութիւններ (տիւլքէրիմ էլայիտի, որ Պրհամտուն (Լիբանան) գացած էր մասնակցելու արաբ երկիրներու դատարած հակիսրայէլական ժողովին, յայտարարած է թէ Իսրայէլի առևտրական մեկուսացումին համար արդէն իսկ ի գործ դրուած միջոցները երթալով աւելի պիտի սասկացնեն բոլոր արաբ երկիրները:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՏԱՐԱԾԵՆՔ ՀԱՅ ԹԵՐԹԸ

Սփիւռքի մէջ հայ թերթը ազգային գոյապահպանման նուիրուած գլխաւոր դէնքերէն մէկն է:

Հակառակ անոր որ մեր թիւին համեմատութեամբ տպաքանակ չունին մեր թերթերը, այսուամենայնիւ հայերէն որեւէ թերթ իր տպաքանակին երկպատիկը կամ եռապատիկը ընթերցողներ ունի:

Զարմանալի թող չթուի այս պարագան: Որովհետեւ իւրաքանչիւր թերթ ստացողներուն կրկինը կամ եռապատիկը անձեր հայերէն թերթեր կը կարդան ձրի, առանց բաժանորդ ըլլալու անոնց:

Ուստի երբ կ'ըսենք թէ հայ թերթը մեր դիմադրական պայքարի գլխաւոր ազդակներէն մին է, չափազանցած չենք ըլլար:

Հայ միջին դասակարգի ընթերցողը իր մտաւոր եւ հոգեկան սնունդը կը առնայ հայերէն թերթերէն:

Ու ասիկա՝ աւելի քան հարիւր տարիէ ի վեր:

Հայ թերթերը չարժուն դպրոցներ են, որոնց կ'աշակերտեն բազմաթիւ ընթերցողներ: Անոնք չատ մը նոր տեղեկութիւններ ու լուրեր կը քաղեն մեր թերթերէն: Շնորհիւ այս վերջիններուն, օրը օրին կը հետեւին ազգային եւ միջազգային կեանքի իրադարձութեանց:

Կը կարդան հայերէնի հոգին վրայ կատարուած նոր նուաճումները ու կը խանդավառուին հայ կեանքի մէջ տեղի ունեցած բոլոր փայլուն յաղթանակներով:

Հայերէն թերթ մը կը խմբագրուի գրեթէ տարբեր բովանդակութեամբ, բազդատմամբ օտար թերթերու: Վերջիններուն ծաւալով հակառակ աւելի պատկառելի ըլլալուն, չունին գրականութեան, գեղարուեստի առօրեայ նիւթեր, չունին ոգի է, մանաւանդ Հայութիւնը հետաքրքրող սիւնակներ, որոնք էական կը նկատուին մեր թերթերու խմբագրութեանց կողմէ, խանդավառելու համար իրենց ընթերցողները:

Մինչ օտար մամուլի մէջ ազգային մեծ ոգիի մը կամ բացառիկ ձեռնարկի մը յատկացուած կ'ըլլայ թերթին սիւնակին մէկ տասնհերորդը հազիւ, մեր թերթերուն մէջ նման ոգեկատարութեան կը նուիրուին մէկէ աւելի սիւնակներ: Ասիկա՝ պարզապէս հայ կեանքի բոլոր ելեւէջները ցայտուն կերպով տալու եւ մեր բազմութիւններուն մէջ՝ հանդէպ մեր փառատոներուն խանդավառութիւն եւ ոգեւորութիւն ստեղծելու նկատումով:

Ցեղով, նիւթերու տեսակներն ևս տարբեր են հայերէն եւ օտար թերթերու:

Մեզի համար սերունդին դիմադիծը անաղարտ պահելը, մեր աւանդութեանց հաւատարիմ մնալն ու մեր լեզուին գործածութեան մասին հոգածութիւն ցոյց տալը կը մնայ առաջին նպատակ, օտարներ, տասնամեակներու ընթացքին իսկ չեն չափեր նման հարցեր:

Երբ մենք կը խօսինք հայ դպրոցներու կարեւորութեան մասին, կը չեշտենք զանոնք տիպար ուսուցիչներով օժտելու պահանջը, օտարներ նման հարցերով գրեթէ չեն զբաղիր:

Տիպար վարժարաններ ըսելով մենք կը հասկնանք հաստատութիւններ, ուր մեր լեզուն, մեր պատմութիւնն ու ազգային աւանդութիւնները կ'աւանդուին ձեռնհասօրէն: Ուրիշներ տիպար վարժարան անունին տակ, կը հասկնան դպրոցներ, որոնց մէջ սման իւրաքանչիւր ճիւղը կ'աւանդուի մանկավարժական արդիական մեթոտներով, ու գիտութեան դասեր կ'ամարկայացուին, մատչելի դարձնելու համար փոքրիկներու, եւայլն:

Կը նշանակէ, տարբեր են հայերէն եւ օտար թերթերու հետապնդած նպատակները, մինչեւ որոշ սահման:

Անդամ մեզի համար աւելի հետաքրքրական է լուր մը, որ կը հասնի մեր հայրենիքէն, կամ հայրենամերձ երկիրներէ, ուր կ'ապրին մեր ժողովուրդի խլեակները. մինչ օտար թերթերու համար ամէն լուր ունի գրեթէ հաւասար չահեկանութիւն:

Ամբողջ դաղթաշխարհի Հայութիւնը ամիսներով լարուած հետաքրքրութեամբ հետեւեցաւ Լիբանանի դէպքերուն, մինչ վստահ ենք որ, օտարներէն չատեր հապիւ թէ աչք մը նետեցին այդ լուրերուն վրայ:

Այսպէս ալ պիտի ըլլայ վաղը:

Ու հայ թերթը, պիտի չարունակէ կանգնած երկրորդականէն անջատել ու տալ իրենց ընթերցողներուն ընտրովի այն բոլորը զոր կը նկատէն պիտանի ու կարեւոր:

Այս պիտանին եւ կարեւորը կարելի է սակայն տալ մեր զանգուածներուն աւելի լայնօրէն ու արագ, եթէ մեր թերթերն ալ ունենան իրենց ընթերցողներու եւ անվճար թերթ կարդացողներու կողմէ քիչ մը աւելի բարեացակամ վերաբերում:

Եթէ հայերէն թերթը մեր դիմադրականն ճիւղերը զօրացնող գործօն մըն է, սխալ է ղրկուիլ անկէ: Պէտք է դուրգուրալ անոր վրայ, որովհետեւ այն խողովակն է ան, որուն միջոցով կը հասնին մեզի հայրենիքի եւ հայրենիքէն դուրս գտնուող մեր ժողովուրդին մասին լուրեր, որոնց հաղորդ մնալը պայման է մեր ազգային տեսակէտով:

Կայ դեռ հոգեկան մեր աշխարհը հայ թերթերու բովանդակութեամբ հրահրելու հարցը: Նո՛յնքան կարեւոր:

Ու մենք, որ պատրաստ ենք չատ մը երկրորդական բաներու համար հազար-ներ ծախսելու, տարակոյս չկայ, որ եթէ սիրենք հայ թերթը ու դուրգուրանք անոր վրայ, կը գտնենք քանի մը հարիւր փեսօ, մեր տունէն ներս մտցնելու համար զայն:

Թող չըսուի թէ օտար թերթերու ծաւալը չունին մերինները:

Անշուշտ այդպէս է: Բայց բարեխիղճ ընթերցող մը եթէ վերցնէ օտար մեծ թերթ մը եւ անջատէ անկէ ծանուցում-ներու չեղջակոյտ մը, որուն հետ կապուած ոչ մէկ աղերս ունի ինք, խմոյն պիտի տեսնէ, որ այդ թերթը նոյնհետ-տայն պիտի կորանցնէ իր ծաւալին երեք քառորդը: Մնացած մէկ քառորդէն ալ կարելի է զեղչել լուրեր, որոնք ոչ մէկ տեսակէտով կը հետաքրքրեն մեզ:

Մտչելով կամ քամելով կը հասնինք տեղ մը, ուր կը տեսնենք, որ մեր թերթերուն մէջ տակաւին կը մնան արտայօսիկ սիւնակները, որոնք կը պակսին ուրիշներու:

Արդ, պէտք է ոչ միայն աշխատինք ապրեցնել մեր թերթերը, այլեւ նոր բաժանորդներ գտնելով անոնց, առեղծենք նիւթական ռեսուրսներ, որպէսզի որակեալ աշխատակիցներով համեմուն իրենց էջերը:

Եթէ օր մը լուրջ պրպտում մը կատարուի վերջին քառասուն տարիներու հայ թերթերու բովանդակութեան մասին, իրաւամբ պիտի հաստատուի, թէ անոնցմէ չատերը իրենց սիւնակներուն մէջ հիւրընկալած են քոյր օրհաններու տուած կարգ մը յօդուածները:

Գրողներ ունինք, որոնց տեղ մը հրատարակած յօդուածը չէջանը ըրած է քանի մը տարբեր երկիրներու մէջ լոյս տեսնող հայերէն թերթերու մէջ: Այդ գրողները սիրով պիտի լծուէին իրենց մատուր վաստակով մեր մշակոյթը հարթատացնելու ճիգին, եթէ մեր թերթերը նիւթապէս ի վիճակի ըլլային վարձատրել գիրենք:

Անոնցմէ չատերը ի վիճակի չեն այլ գոհողութիւնը ընելու, որովհետեւ չունին բաւարար բաժանորդ, որ կարենան տակալ տպագրութեան, թուղթի, վարձքի եւ յարակից ծախքերու, ապա իրենց չահածէն մաս մըն ալ յատկացնելու դրչի աշխատաւորներու:

Հայ թերթը զարգանալու, վերելք եւ նուաճում արձանագրելու համար նոր բաժանորդներու պահանջ ունի:

Ժամանակ է վերջ տալու անվճար ու ձրի թերթ կարդալու յոռի սովորութեան: Ժամանակ է չատ մը երկրորդական ծախքերը կրճատել ու հոգեմաւոր անունդի համար հայերէն թերթի մը բաժանորդ դառնալու:

Մենք կոչ կ'ընենք վերջին տարիներու մեր չէջանը հաստատուած բազմաթիւ ազգայիններու, որոնցմէ չատերը հայերէն թերթի բաժանորդ չեն:

Անոնք, եւ ցարդ բաժանորդ չեղող ազգայիններ նմանապէս պէտք է դառնան նախանձախնդիր ունենալու իրենց թերթը, դիմադրական ճիւղերու նուիրուած ազգապահպանման առաջին գործօններէն այս մէկը, զայն իր նպատակին ծառայեցնելու համար:

Գոհունակութեամբ հանդիպած ենք Միացեալ Նահանգներու մեր քոյր օրհաններուն մէջ անուններուն բազմաթիւ ազգայիններու, որոնք ամէն տարի թերթ կը նուիրեն հայրենակցի մը կամ բարեկամի մը:

"ՀԱՆՃԱՐ ԵՒ ՇՓՈԹՈՒԹԻՒՆ"

Այս է տիտղոսը այն թատերակին զոր գրած է Փրանսացի մեծանուն թատերագիրը Ալէքսանդրը Տիւմա, 1836 թուականին:

Երկին նիւթը՝ նկարագրութիւնն է իւրովայրկ ու փոթորկալից կեանքին անգլիացի հանճարեղ դերասան Խմբնտ Քինի, որ ԺԹ. դարուն նշանաւոր հանդիսացած է ոչ միայն իր հանճարեղ բեմական մեկնարկութիւններով, այլեւ իր բազմաթիւ դէպքակզակից արարքներով:

Խմբնտ Քին ծնած է 1787ին, Լոնտոն:

Աղքատ ընտանիքի զաւակ, Քին սկիզբները եղած է նաւաստի, եւ ապա կրկնի մը մէջ պարապած է հապճուութեամբ եւ լարախաղացութեամբ:

Առաջին անգամ, 1914ին բեմ եկած է Շէյքսփիրի «Վենետիկի Վաճառականը»ի Շէյլոքի դերով, եւ իր առաջին երեւումին իսկ ձեռք բերած է արտակարգ յաջողութիւն:

Հետզհետէ բեմական նոր նուաճումներ գործելով, արագավազ վերելքով մը դարձած է Անգլիոյ առաջնակարգ դերասանը եւ յորջորջուած է «Անգլիոյ արեգակը» մականունով:

1818ին այցելած է Փարիզ ուր մեծամեծ պատիւներով ընդունուած է իր արուեստակիցին՝ Թալմայի կողմէ եւ այդ այցելութենէն տասը տարի ետք, երկրորդ այցելութեան մը ընթացքին փարիզեան հասարակութեան ներկայացած է Շէյքսփիրի «Ռիչար Գ.»ով:

Այս հանճարեղ դերասանը, սակայն, իր կեանքի ընթացքին ունեցած է չփոթութեան անհամար պահեր ալ:

Բեմի վրայ երբեւ միահեծան արքայ սիրապետող այս հսկան, դուրսը՝ կեանքին մէջ վարած է դառարկապորտի կեանք մը, դեղերելով կապելայէ կապելայ, իշխանուհիներու եւ կոմսուհիներու մտերիմ ընկերակցութենէն չատ դիւրաւ մտնելով հասարակ ապաստուհիներու եւ պերճասիճներու մահիճը...

Իր հանճարը մեծագոյն չփոթութեան ենթարկուած է այն օրը, երբ Քին «Համլէթ»ի ներկայացման ընթացքին, բեմէն հրապարակաւ նախատած է Կալէսի իշ-

---

Ծափահարելի այս սովորութիւնը հաղուագէպօրէն փորձուած է մեր չէջանին մէջ:

Մենք սիրով սիւնակի մը մէջ պիտի տայինք տարեկան մը «Արմենիա» նուիրողին եւ տացողին անունները, եթէ հայրենակիցներ, միեւնոյն նախանձախնդրութեամբ, հոս ալ, փորձէին գործադիր կանգնիլ մեզի, բացատրուած պատճառներով:

Կարճ. քաջալերենք հայ թերթը նոր բաժանորդներով ու ծաւալենք զայն հաւասարապէս այս ափերուն վրայ: Արդի պայմաններուն մէջ, աւելի քան պատասխանատուութիւն մըն է ասիկա: «ԱՐՄԵՆԻԱ»

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ

... ԵՒ ՀԻԹԼԻՐ ՉՄԵՌԱՒ

20 Յուլիսի երեկոյեան իսկ, պաշտօն կը յանձնէ բովանդակ Գերմանիոյ ընդհ. Ապահովութեան դրասենեակի տնօրէն Քալթենպրիւննէրի կազմել «20 Յուլիսի յաւուրկ յանձնախումբ» մը, բաղկացած Ձօտաւորապէս 400 ոստիկաններէ, որոնք պիտի փնտռէին եւ երեւան հանէին դաւադրական գործին եւ մահափորձին մասնակցող կամ հետեւէն թէ մօտէն մեղսակից անձերը, Գերմանիոյ ո՛ր անկիւնն ալ ըլլային անոնք:

Այս «Յանձնախումբ»ը անմիջապէս գործի կը լծուի եւ կասկածելի դէմքեր չուտով կը խճողեն Պերլինի բանտերը՝ Փլոթցենզէ եւ Մօապիթ:

Հարցաքննութիւնները արագ են եւ ձեռք բերուած խոստովանութիւնները դոհացուցիչ, շնորհիւ տանջանքի գտնուգան ու զարմանազան ձեւերու...

Եւ 7 Օգոստ. 1944ին, մահափորձէն տասներեք օր ետք, զգայացունց լուրեր կը չրջին:

Մտեղչալ մը, երեք զօրավարներ, չորս բարձրաստիճան սպաներ կը գտնուին դաւադրութեան մասնակցած ըլլալու համբաստանութեան տակ եւ հանուած են նախկին ամենաբարձր տեսանին՝ «Ժողովրդական «Դատարան»ին առջեւ, դատուելու համար:

Առաջինը կը նախագահէ Հիթլէրի «մարդը», Ռոլանտ Ֆրայզլերը որուն վրայ Առաջնորդը մեծ վստահութիւն ունի եւ արդարեւ, Առեանի բացումէն առաջ ակնարկելով նախագահին, Գերմանիոյ մենատէրը ըսած էր.

— Ֆրայզլերը յանդուգն կը կրզադրէ ամէն բան. անիկա մեր Վիչինսքին է...

Եւ երբ պահ մը անդրադառնանք այն դերին որ խաղաց Վիչինսքի Սթալինի կողմէ խորհրդային դէմ սկսուած մաքրագործումներու դատավարութեան ընթացքին, չուտով կըրնանք հասկնալ թէ Հիթլէր ի՛նչ տեսակ ծառայութիւն կը սպասէր իր «մարդ»էն...

Ընդհանուր դատախազի աթոռը դրաւած է դարձեալ Հիթլէրի ուրիչ մէկ «մարդը»՝ Լաուց:

Քանի մը խօսքով նկարագրենք դատարանի սրահին յարդարանքն ու հոն կատարուած բեմադրութիւնը.—

«Ժողովրդական Դատարան»ը հաստատուած է Պերլինի փողոցներէն Պելվիւի 15 թիւ չէնքին մէջ, վերաքննիչ Առեանին մեծ սրահին մէջ: Պատերը ճերմակ են, փայտեայ սպարզ կարասիներ եւ աթոռներ՝ հասարակութեան համար: Սրահին յետակողմի պատն ի վար, նացի արդարութեան այլաբանական նչան, Արդարութեան Ժապրին տեղ — ո՛վ հեգնանք — երեք հիթլէրական դրօշակներ, որոնց վրայ ակնարկ կը ցցուին սեւ կեռ խաչերը եւ դրօշակներուն առջեւը՝ Հիթլէրի մէկ կիսանդրին...

Ռորհրդանչանական բեմադարդարութիւն մը անկասկած...

Ուղղակի Հիթլէրի համար է որ կը գործէ այս «արդարութիւն»ը եւ մի՛ այն նացիական գաղափարաբանութեան փառքին համար է որ պիտի պատժէ ան... Ասոր ապացոյցը պիտի չուշանայ:

Եւ ի զուր չէ որ այդ նոյն կեռ խաչերը, այս անգամ ոսկեզօծ, կը զարդարեն դատաւորներու պատմուճաններն ալ...

Հիթլէր, ինք անձամբ նչանակած է դատական կազմին անդամները:

Ամբաստանեալները բոլորն ալ գինուորականներ են.— Մտեղչալ Ֆոն Վիցլեբէն (63 տարեկան), զօրավար Փաուլ Ֆոն Հազէ (59 տարեկան), զօրավար Հելմութ Շթիփ (43 տարեկան), զօրավար Էրիք Հէօփնէր (58 տարեկան), գնդապետ Ռոցէրթ Պեռնարտիս (36 տարեկան), հրամանատար Քարլ Քրատսինկ (24 տարեկան), պահեստի տեղակալներ Ալպէրթ Ֆոն Հակէն (40 տարեկան) եւ Փեթէր Եորք Ֆոն Վարթենպուրկ (40 տարեկան):

Այս ութ գինուորականները, նախ քան ժողովրդական Դատարանին յանձնուիլը, ներկայացած են մտեղչալ Ֆոն Ռունտչտէթի, մտեղչալ Քայթըլի եւ զօրավար Կուտէրեանի նախագահութեան տակ գտնուող «Բանակի Պատուոյ Առեան»ին առջեւ, որ զանոնք աստիճանազրկելէ եւ բանակէն վտարելէ ետք, յանձնած է «Ժողովրդական Դատարան»ին:

Նախագահ Ֆրայզլէր, ինքնութեանց հաստատել հարցաքննութենէ մը ետք, խօսքը կուտայ ընդհանուր դատախազ Լաուցի:

Լաուց.— Ութ մեղադրեալները կ'ամբաստանեմ հետեւեալ յանցանքով.— 1944ի ամրան, անոնք երկրին մէջ ձեռնարկած են դաւադրական գործի մը, որուն ուղղակի նպատակն էր վաստրէն սպաննել Առաջնորդը եւ ապա չանացած են ձեռք առնել Պետութիւնն ու բանակը եւ չէզոքացնել նացի կուսակցութիւնը եւ այնուհետեւ պատերազմին վերջ դնելու մտօք բանակցութեանց ձեռնարկել թշնամիին հետ, կնքելու համար անարդ հաշտութիւն մը: Բարձրաստիճան դատաւանները այս արարքին համար ութ ամբաստանեալները արժանի են պատժուելու օրէնքին հետեւեալ տրամադրութեանց համաձայն: (Հոս կը կարդացուին օրէնքին տրամադրութիւնները):

Ֆրայզլէր.— Մեղադրեալներ, այս ամբաստանութիւնը ամէնէն հրէշայինն է, որ երբեւիցէ բանաձեւուած ըլլայ դէմ ժողովուրդի պատմութեան ընթացքին: Այսօր, մեր պարտքն է հաստատել ինչ որ դուք ըրած էք եւ ապա արձակել մեր վճիռը, համաձայն իրաւունքի, գերմանական, մեր ըմբռնումին:

(8 Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

—o—

Ե.

Մեծ՝ լուծելու յայտնված հարցերը հետևյալ հինգն են. հարկ ու հաստատ ժողով, ընտրական օրենքներ, տոկոսների վճարում, ազգային ներկայացուցչութիւն, ինչպես նաև ընդհանուր ներքին վիճակը, որ ներկայումս ամենից ծանր է։

Ինչպէս տեսնում ենք, հարցերը շատ են, եւ ամենքն էլ կարեւոր։ Ամենից առաջ պէտք է ասել, որ ժողովը ոչ միայն ժողովրդական է, այլեւ ազգային։ Ներկայացուցիչներ են եկել ոչ միայն Կովկասից, այլեւ Պարսկաստանից, Թուրքիայից, Ռուսիայի տարբեր նահանգներից, Եգիպտոսից, Ամերիկայից, Ֆրանսիայից, Անգլիայից, Գերմանիայից եւ այլն։ Ներկայացուցիչների մեծ մասը ընտրուած է ժողովրդի կողմից, ոմանք էլ նշանակուած են ազգային կազմակերպութիւնների կողմից։ Ներկայացուցիչների թիւը հասնում է 200-ի։ Ժողովը տեւելու է մի քանի շաբաթ։

Ժողովի նպատակն է ոչ միայն ուսումնասիրել ներկայացուած հարցերը, այլեւ որոշումներ կայացնել։ Ժողովի որոշումները պարտադիր են ազգի համար։ Ժողովի որոշումները կարող են ուժի մէջ մտնել միայն այն դէպքում, եթէ նրանք հաստատուած լինեն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողմից։

Ժողովի նիստերը տեղի են ունենում Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանի շէնքում։ Ներկայացուցիչները ապրում են Վաղարշապատում։ Ամենքն էլ ապրում են միեւնոյն հիւրանոցում։ Ամենքն էլ ուտում են միեւնոյն ճաշարանում։ Ամենքն էլ միեւնոյն ժամին են գալիս ժողովի նիստերին։ Ամենքն էլ միեւնոյն ժամին են գնում տուն։ Ամենքն էլ միեւնոյն ժամին են գնում ճաշի։ Ամենքն էլ միեւնոյն ժամին են գնում քնելու։ Ամենքն էլ միեւնոյն ժամին են արթնանում։ Ամենքն էլ միեւնոյն ժամին են գնում զբօսանքի։ Ամենքն էլ միեւնոյն ժամին են գնում ննջելու

ՓԱՐԻԶԻ խորհրդային դեսպանը կիրակի օր այցելութիւն մը տուած է Տը Կոլլին: Կ'ըսուի թէ Վինոկրատովի եւ Տը Կոլի խօսակցութեանց նիւթը եղած է Արուչչեւ – Տը Կոլ հաւանական տեսակցութիւն մը:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻՆ կը հաղորդեն թէ ամերիկեան Գ. Նաւատորմիղին նախկին հրամանատարը, այժմ հանգստեան կոչուած, Ծովակալ Ուիլըմ Հալսի մեռած է 76 տարեկանին: Ինք էր որ Խաղաղականի մէջ, գործողութիւնները դեկավարած է Ճափոնի դէմ, վերջին աշխարհամարտին:

ՄԻԼԱՆՈՅԻ եպիսկոպոսարանը՝ վերափոխման տօնին օրը, հովուական թուղթ մը հրատարակած է զգուշութեան հրաւիրելով կղերն ու հաւատացեալները «որոշ դաղափարական հոսանքներու դէմ, որոնք մթերը կը պղտորեն»: Վերջերս, Սիկիլիոյ մէջ, հակոմնեայ քաղաքական ըմբռնում ունեցողներու ընտրական համագործակցութեանց ակնարկելով, թուղթը կը չեչտէ թէ «Մարքսիզմի սկզբունքներուն ծաւալումը չատ վտանգաւոր է եւ անհրաժեշտ է որ բոլոր հաւատացեալները ինքնաբուխ եւ կորովի կերպով, հակամարքսիստ դիմադրական հաստատուն ճակատ մը կազմեն»:

ՍԻՆԱՑԻ թերակղզիին մէջ քարիւղի նոր խաւ մը գտնուած է: Ա. Մ. Հ.ի արդիւնաբերութեանց նախագահը՝ Ափիզ Սիթքի, յայտարարած է թէ Հանրապետութեան ամէնէն հարուստ հանքը կարելի է նկատել եւ նախատեսելի է որ անոր օրական արտադրութիւնը 700 թոն ըլլայ:

ՀԱՑԻԼԻ ՍԵԼԱՍԻԷ եթովպիոյ կայսրը, մեծագոյն չափով ընդունուելու եւ ուրախ ուր կ'այցելէ «անպաշտօն» կերպով: Ազբիականի Փուլա նաւահանգիստը հասնելուն, մառեչալ Թիթօ անձամբ դիմաւորած է կայսրը եւ, քանի մը օրուան համար, միասին գացած են «հանգչելու» մառեչալին ամառանոցը, Պրիոնի կղզին:

ՊՈԼԻՎԻԱ 60 միլիոն տոլար վարկի մը առաջարկը ստացած է Խորհ. Միութեան կողմէ: Վարկին ընդհանուր պայմանները չատ նպաստաւոր են. հատուցումի եր – կար ժամանակաշրջան, տարեկան 2 առ հարիւր տոկոս եւ ... խորհրդային փորձագէտներու աշակցութիւն ճարտարարուեստի զանազան մարզերու մէջ:

ՄԱՐՈՔՆ ալ, ըստ Ալալ էլ Ֆասի քաղաքական պարագլուխին վարած եւ Րաբաթի մէջ հրատարակուող Ալ Ալամ թերթին, մօտ 12 միլիառ ֆրանքի փոխառութիւն մը կնքած է Խորհ. Միութեան հետ: Խորհրդային դեսպանատունը, իր մեծերուն այս երկրին մէջ ալ ի գործ դրած խորհրդաւոր քաղաքականութիւնը չքողաղերծելու համար, առ այժմ ոչ կը հաստատէ եւ ոչ ալ կը հերքէ այս լուրը:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ վիճակագրութեանց եւ փաստարկութեանց կեդրոնական գրասենեակը ուսումնասիրութիւն մը կատարած է Ֆրանսացի ժողովուրդին՝ բժիշկի, դեղագործի եւ առամնաբոյժի յատկացուցած դումարներուն վրայ: Տարեկան ընդհանուր գումարն է 577 միլիառ ֆրանք, հետեւեալ բաժանումով. բժիշկի՝ 180 միլիառ, դեղագործի՝ 280 միլիառ, առամնաբոյժի՝ 117 միլիառ: Ըստ վիճակագրութեան անցեալին հետ բաղդատական եզրակացութեանց, ժողովուրդը հետզհետէ աւելի զիտակցելով առողջապահական եւ բուժումի միջոցներու անհրաժեշտութեան, երթալով աւելի մեծ դումարներ կը յատկացնէ այդ ուղղութեամբ:

ՌՈՒՄԻՈՅ Հանրապետութեան պերագոյն առեանը մերժեց ընդունիլ Քոնըն Տօյլի հեղինակի իրաւունքները եւ վճարել անոր տարուն պահանջած մէկ միլիառ 150 միլիոն ֆրանքը: Դատարանի թիւ 213 սենեակը լեցուն էր. ամէն ոք կ'ուզէր լսել ամերիկացի փաստաբանին ուսերէնը: Ծանօթ է որ Խորհ. Միութեան մէջ հեղինակի օրէնք իրաւունք չէ ճանչցուած բայց ամերիկացի իրաւագէտը փորձած էր Խորհրդային Սահմանադրութեան թիւ 399 յօդուածը օգտագործել որուն համաձայն «արգիլուած է մէկէն դրամ չահիլ ի վնաս ուրիշի մը կամ հարբուստանալ ուրիշի մը երեսէն»: Բայց դատախաղը յայտարարեց.— «Իրաւունք ունէք թիւ 399 յօդուածը մէջտեղ հանելու, սքանչելի յօդուած մըն է եւ Խորհ. Միութեան մէջ ամէն մարդ զայն կը յարգէ: Բայց թիւ 399 յօդուածը այս պարագային հետ կապ չունի, արդարեւ թիւ 2 յօդուած մը կայ հեղինակի իրաւունքներու համար որ օտարները բացարձակապէս կը

Տիկին Հանըմ Շմաւոնեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Գալըչեան եւ զաւակը, Պ. Էմիլ Ժաքլար ինչպէս նաեւ Շմաւոնեան, Քէպապճեան, Ադամեան եւ Առաքելեան (Ամերիկա) ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, հօր եւ ազգականին՝

ՊԵՏՐՈՍ ՇՄԱՒՈՆԵԱՆԻ

(56 տարեկան)

կսկծալի մահը:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս հինգշաբթի Օգոստ. 20, ժամը 14ին իր բնակարանը՝ 13, Ռիւ տը Լ'Էնթենտանթ, Փարիզ 13րդ թաղամաս, մէթրօ Մէկոն–Պլանչ, հանրակառք թիւ 47, եւ մարմինը պիտի փոխադրուի Թիէի գերեզմանատունը:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՆՈՒԻՐՆԵՐ
ԿԱՊՈՑՑ ԽԱԶԻ ԿԱՑԱՆԻՆ

Պելճոնթէյնի կայանի անօբէնութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է, կրընսլէյն, Տէր եւ Տիկին Սիսլեանէ 10·000 ֆր. Տէր եւ Տիկին Թարաքճեանէ (Պելճորէն) 3000 ֆրանք արժողութեամբ գարթուփէ մը: Տէր եւ Տիկին Թադէոսեանէ (Լիոն) 2000 ֆր.: Տիկին Ղազարեանէ (Լիոն) 1000 ֆր.: Օր. Մակի Վարդապետեանէ (Մարսէյլ) 2000 ֆր.: Տիկ. Սաթ. Թիւթկէլեանէ (Մարսէյլ) 2000 ֆր եւ հինգ քիլօ չաքարեղէն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏՕՆ

Կազմակերպուած Փարիզի եւ չրջակայքի Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերութեան կողմէ, տեղի պիտի ունենայ 11 Հոկտ. 1959, ժամը երեքին:

Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

Նկատի ունենալ այս թուականը:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ ԵՒ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ
ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ
1959 – Զ· ՏԱՐԻ

640 մեծադիր էջերով, 300 հին ու նոր նկարներով եւ բազմատեսակ նիւթե – րու կարգին նաեւ Ֆրանսահայ գադութին վերաբերեալ ընդարձակ բաժինով (170 էջ):

«Ամէնուն Տարեգիրքը» հետաքրքրական հրատարակութիւն մըն է ամէնուն համար:

Հատորը կ'արժէ՝ լաթակազմը 1700 ֆրանք եւ թղթակազմը՝ 1400 ֆր.:

Դիմել՝ Փարիզի մէջ Հ. Սամուէլ, Մ. Պարսամեան եւ Հ. Բալուեան գրատուներուն եւ «Ցառաջ»ի խմբագրատունը, իսկ զաւառներու մէջ՝ Տարեգրքի ներկայացուցիչներուն:

---

nuit et jour

snack-self service-glacier

Ses plats chauds ou froids
Sa terrasse face à la mer
Glaces, patisseries maison

Galeries de l'Eden - Beach
JUAN - LES - PINS

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նոր արձանագրութիւնները կը չարունակուին 1959–1960 ուսումնական տարեչրջանին համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափագող ծնողքները փութան դիմել Տեսչութեան, գրաւոր կամ հեռաձայնով:

Collège Arménien S. Moorat
26, Rue Troyon - SEVRES (S & O.) Tél. : OBS. 18-28

Վարժարանի անցեալ տարուան աչակերտներուն ծնողքներուն ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ կը յանձնուի.—

Եթէ մինչեւ Սեպտեմբեր 8 չնորոգեն իրենց զաւակ՝ երուն արձանագրութիւնը, Տեսչութիւնը ի հարկին, ազատ է անոնց տեղերը յատկացնել նոր արձանագրութիւններու. հետեւաբար, այդ թուականէն առաջ պէտք է պատասխանեն, Տեսչութեան՝ Մայիսի մէջ ղրկած չրջաբերականին:

ԴՊՐՈՑ· ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1959 – 1960ի դպրոցական տարեչրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որ կը փափաքին իրենց զաւակները արձանագրել, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմել Հասատատութեան Տնօրէնութեան:

Դպրոցասէրը կը հետեւի պետական լիսէներու պաչտօնական ծրագրին, աչակերտները կը պատրաստէ պրէվէի եւ պաքալօրէայի քննութիւններուն, տալով նաեւ անոնց հայեցի դաստիարակութիւն, հայերէնի, գրականութեան, պատմութեան եւ կրօնի դասընթացքներով:

Դիմել՝ 1 Պուլվ– տիւ Նօր, Լը Բէնսի:
Հեռաձայն՝ Լը Բէնսի 172:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԱԼՊԵԱՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

ԳՐԵՑ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Դիմել հեղինակին՝
Via Pacini 30, MILANO

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer - Paris (9e)
Tél. : PROvence 64-90

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

×

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ.— կարօ Գէ – որգեանի, 1959, Զ· տարի, լաթակազմը՝ 1706 ֆրանք, թղթակազմը՝ 1400 ֆր·, 640 էջ, մաքուր տպագրութիւն, բազմաթիւ նկարներով (Ֆրանսահայ գաղութին մասին միայն 182 էջ) թղթատարի ծախք երկու հարիւր ֆրանք:

ՅՈՎԱԶԱԶՈՐԻ ԳԵՐԻՆԵՐԸ, Վ. Անանեան (արկածային վիպակ) տպ· «Ցուսաբեր», Գահիրէ, 1959, էջ 558: Գինն՝ 900 ֆրանք:

ԱԻԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ, տպ· «Ցուսաբեր», Գահիրէ, 1959, էջ 169, գինն 400 ֆրանք:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris 6e

Chèque Postal : Paris 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, *Ս· ՎՐԱՑԵԱՆ*
Նոր տպագրութիւն, Պէյրութ, պատկերազարդ մեծադիր 684 էջ, կազմ· 4·000 ֆր·

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, *Կ· ԳԷՈՐԳԵԱՆ*
Զ· տարի, Պէյրութ, 1959, 640 էջ 1·400 ֆր·

ԱԻ· ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ,
Գահիրէ, 1959, 169 էջ, պատկերազարդ 350 ֆր·

ՅՈՎԱԶԱԶՈՐԻ ԳԵՐԻՆԵՐԸ, *Վ· ԱՆԱՆԵԱՆ*
Գահիրէ, 1959, 568 էջ 850 ֆր·

ՅՈՌԵԴԱՆ, *Ա· ԴԱՇՏԵՆՑ*: Գահիրէ, 700 ֆր·

ԵՐԳՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ, *Ճ· ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ*
Պէյրութ, 436 էջ, կազմուած 1·000 ֆր·

ԴՐՕՇԱԿ, օրգան Հ· Յ· Դ·, Ա· հատոր 1890–97,
Բ· հատոր, 1898–1901, կազմուած, հատորը 2·400 ֆր·

Le Chant du Pain, Daniel Varoujan
Paris 1959 630 Frs.

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՑ

Գարունը կը վերսկսի գեղազարդել բնութիւնը, տերեւաթափ ծառերը կը գունաւորուին դալարով եւ ծաղիկներով, կեանքը կը վերաճորոգուի

Ձեր բնակարանն ալ պէտք է որ վերանորոգուի
ՆՈՐ ԳՈՅՆԵՐՈՎ ԵՒ ՆՈՐ ՁԱՐԴԱՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
Նոր կենսունակութիւն ստանալու համար

PEINTURES THOMLAC

16 bis, BOULEVARD SEBASTOPOL, PARIS (4e)

Tél. : ARC. 26-61 (Métro : Châtelet - Halles)

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Իր սեփական արտադրութիւնը եղող արդիական դոյներով առաջնակարգ Սինթէթիք եւ վինիլիք նորոյթ իւղաներկներու, գեղարուեստական պատի թուղթերու, լինոլէումներու եւ միկնեվիլներու տեսակները, նաեւ ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը պիտի հայթայթէ ձեզի, ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ՝

52, Rue de Chalon - Paris (12e)
64, Boulevard de Belleville - Paris (20e)
166, Av. Aristide Briand - Pavillons-sous-Bois (S.)
4bis, Rue Paul Vaillant-Couturier - Argenteuil (S.O.)
241, Rue Paul Vaillant Couturier, Alfortville (seine)
18, Rue Brézin (Paris (14e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՒԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
20
ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI
20 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8473 35EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4374

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ

Խիստ ուշագրաւ էր ճառը, զոր Մխչեան Տըպրէկ խօսեցաւ կիրակի օր Իլ-Պուշարի մէջ: Տեսակ մը հաշուեկշիռը կատարած – լութեան գործունէութեան՝ ներքին եւ արտաքին ճակատներուն վրայ:

Վարչապետը գոհ է տարուած աշխատանքներէն եւ ձեռք բերուած արդիւնք – ներէն: Գոհ է նոյնիսկ նոր Սորհրդարանէն, որ կարճ ժամանակի մէջ մեծ թիւով օրէնքներ քուէարկած է, նասաչրջանի կակուդէն առաջ:

Ըստ իրեն, նոր Սահմանադրութիւնը կատարելութեան եւ Սորհրդարանի գործերը յոտակօրէն իրարմէ զատելով հանղեր, գործադիր եւ օրէնսդիր իշխանութեանց միջեւ կարգապահ գործակցութիւն մը հաստատած է:

Այս յայտարարութիւնն ըրաւ պատասխանելու համար անոնց, որոնք կ'ուզեր – կին թէ ներկայ Սահմանադրութիւնը անտեսած է ժողովրդավարական սկզբունք – ները:

Նման առարկութեանց հակառակը փաստելու համար, ուշադրաւ նաեւ որ եթէ ժողովրդավարութեան չափանիշը մամուլի քննադատութեան իրաւունքն է՝ այդ առեն Ֆրանսա ամէնէն ժողովրդավար երկիրն է, քանի որ Թոյլ կուտայ կառավարութեան հակառակորդ թերթերու հրատարակութիւնը:

Տնտեսական – ելմտական մարդին մէջ երկիրը ոտքի վճռակ մը կը ներկայացնէր, բաւ, երբ կառավարութիւնը իշխանութեան գլուխ եկաւ: Ծոխքերը անհամեմատօրէն աւելի էին հասոյթներէն: Այդ պատճառաւ ալ ապրուստի գինները կը բարձրանային, իրրեւ հետեւանք ունէ – նալով աշխատավարձերու յաւելումը:

Նախորդ կառավարութիւնները չկրե – նալով ելեմուտքը հաւասարակշռել հասոյթի բնական միջոցներով — տուրքեր — րով — կը տիպուէին դիմել ներքին եւ արտաքին փոխառութեան: Ֆրանքը կը կորնչնէր իր արժէքը: Կառավարութիւնը չարունակ թղթադրամ կը տպէր, հետեւելով էնֆլասիոնի դրութեան:

Վարչապետը յիշեց թէ 1956ին Ֆրանսա 900 միլիոն տոլար պարտք ունէր արտասահմանի: 1957ին՝ 1400 միլիոն տոլար (այսինքն 700 միլիառ Ֆրանք): Ադիտալի վիճակ էր ստեղծուած:

Կառավարութիւնը ուժ ամսուան ըն – թացքին հաւասարակշռեց ելեմուտքը: Նոր թղթադրամ չտպեց:

Հաւասարակշռեց նաեւ ներածումներն ու արտածումները՝ ո'չ թէ ստիճանա – բար, այլ արագօրէն: Այժմ աւելի կ'արտածենք քան թէ կը ներածենք: Ճարատարուեսի արտադրութիւնը աւելցած է՝ մրցանիչ կոտրելու աստիճան: Գանձին վիճակը շատ լաւ է եւ կառավարութիւնը ստիպուած չէ ներքին փոխառութիւն կրնալ՝ ինչպէս ամէն տարի այս եղանակին: Ժողովուրդը, առեւտրականներն ու արտաքին աշխարհը մեծ վստահութիւն ունին այժմ կառավարութեան հանդէպ:

Եւ սակայն Ֆրանսա ապաքինման չըրջանին մէջ է տակաւին, աւելցուց: Ոսկի եւ օտար դրամ կը մանէ գանձին մէջ, սակայն անոնք հազիւ կ'անցնին տասը տարիէ ի վեր արտասահմանէն փոխառնուած դրամներու դումարը:

Դեռ շատ բան կայ ընելիք: Արտադրութեան բարելաւումէն ամէնէն առաջ օգտուողները պիտի ըլլան աշխատաւորնե – րը: «Քաղաքական եւ ընկերային պահանջ մըն է այս, որուն մէջ պիտի չթերանանք» չէ՛տեց վարչապետը:

Իր հաշուեկշիռը վերջացուց՝ պարզելով Այժերիոյ մասին կառավարութեան տեսակէտը, որուն ուժ պէտք է տան Ֆրանսայի դաշնակիցները, եղրակացուց:

ՀՐԱՆՏ–ԱԱՄՈՒԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ - ՎԻՆՈԿՐԱՏՈՎ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

★

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ԴԵՍՊԱՆԸ ԻՆՉ ԸՍԱՒ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ

★

Խորհրդային դեսպանին այցելութիւնը Նախագահ Տը Կոլի, մեծ անակնկալ մըն էր, թէեւ երկրորդը իր տեսակին մէջ: Ծանօթ է որ Յուլիս 14ի տօնակատարու – թիւններէն ետք, երբ էլիզէի պալատին մէջ, Տը Կոլ դիւանագիտական մարմինը կ'ընդունէր, անսպասելիօրէն Փարիզի խորհրդային դեսպանը ուզած էր առանձին խօսիլ Նախագահին հետ: Հակառակ որ փոթոռմոլէ բոլորովին դուրս էր նման դիմում մը, Տը Կոլ ընդառաջ գացած էր եւ ունկնդիր կէս ժամ խօսած՝ դեսպանին հետ: Այն առեն կ'լսուէր թէ Վինոկրատով Սորհ. Միութեան պատասխանը հաղորդած էր Տը Կոլին այս վերջինին մէկ դիմումին առթիւ: Ֆրանսական կառավարութիւնը Սորհ. Միութեան հաւատնութիւնը ուզած էր անդամակցելու համար հիւսիսեան ակումբին:

Կիրակի օր դեսպան Վինոկրատով 480 քիլոմեթր ըրած է մէկ ժամ խօսելու համար Տը Կոլի հետ որ Քոլոմպէյ–լէ–Տէօ–Ջ'էկլիզ կը հանդստանար:

Ի՞նչ էր դեսպանին ըսելիքը:

Ցարդ ոչ մէկ պաշտօնական յայտարարութիւն: Նախ ըսուեցաւ որ դեսպանը խօսած էր Արուչչեւի հաւանական մէկ այցելութեան մասին, Փարիզ: Կը թուի թէ այս լուրը չատ հիմնուած չէ, աւելի հաւանական է որ անոր «փայլուն երկ – րորդներէն» մէկը պայ Մարսէյլ, պաշտօնական բացումը կատարելու համար խորհրդային ցուցահանդէսին: Այս մասին խօսակցութիւններ եղած են երկուքին միջեւ, բայց տեսակցութեան բուն պատճառը՝ յուշագիր մըն է զոր խորհրդային դեսպանը յանձնած է Նախագահ Շարլ Տը Կոլի: Այդ յուշագրով Սորհ. Միութիւնը իր զարմանքը եւ ցաւը կը յայտնէ Ֆրանքեւկերման բարեկամութեան եւ դիտակցութեան առթիւ: Կրեմլինը կը կրկնէ ծանօթ եւ զսպական յանկերգը.— Ինչո՞ւ Գերմանիոյ դաշնակիցն էք, անոր դէմ այնքան քաջութեամբ կռուելէ ետք: Անշուշտ կը յիշուին նաեւ 1944ի փայլուն օրերը երբ Տը Կոլ Մոսկուայի մէջ համաձայնութիւններ կը ստորագրէր Կրեմլինի հետ:

Սորհ. Միութիւնը կը չեշտէ կրկին թէ Գերմանիա «վրէժի» պահանջներ ունի, բայց իր «դատը» պաշտպանելու համար ոչ մէկ նոր փաստ կը բերէ: Ծուչպրին մէջ կը յիշուի նաեւ կրոմիքթայի ծրագիրը Գերմանիոյ մասին, որուն բոլոր կէտերը քննուեցան եւ մերժուեցան Արտաքին Նախարար Քուվ Տը Միւրվիլի կողմէ, Ժընեւի ժողովին:

Ամէն պարագայի մէջ, Վինոկրատովի առաքելութեան նպատակը չատ յստակ չէ: Կ'ըսուի նաեւ թէ Սորհրդային Միութիւնը ուզած է օգտուիլ Ֆրանսայի ներկայ «փափուկ» դիրքէն իր դաշնակիցներու նկատմամբ, ստեղծելու համար նաեւ անջատում մը Պոնի եւ Փարիզի միջեւ: Այդ պարագային՝ Մոսկուայի դիրքը կը դօրանայ Միացեալ Նահանգներու հան – դէպ: Ատլանտեան Ուխտը պատճառ դարձած էր վերջին տասը տարիներու ընթացքին որ Սորհրդային Միութիւնը չունենայ այլեւս ժամանակին ունեցած իր զօրաւոր դիրքը:

Սորհրդային աղբիւրներու համաձայն, յուշագրէն զատ, Վինոկրատով Արուչչեւէն անձնական նամակ մը յանձնած է Տը Կոլի, որուն մէջ անդամ մը եւս Սորհ. վարչապետը «բաց սրտով» կը խօսի...

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԷՄ

★

Անգլիական մամուլը կը չարունակէ իր հակաֆրանսական պայքարը: Մանչեսթըր Կաւարտիրըն իմբաղդրականով մը, նուիրուած Ֆրանսայի, կը գրէ.— «Ֆրանսան հիմա նեղութիւն պատճառող դաշնակից մըն է: Ցատակ է թէ Ալժանտեան Ուխտը բան մը պէտք է ընէ որպէսզի ան (իմա՝ Ֆրանսա) հրաժարի չենթարկուելու իր տրամադրութենէն: Պէտք չէ սակայն ձեռքը բան տալ ինչպէս անուշեղէն մը՝ դժուարահաճ երախայի մը»:

Տէյլի Հերըլտ անդրադառնալով Տըպրէկի ճառին, կը գրէ.— «Եթէ Ֆրանսա կ'ուզէ, ինչպէս Վարչապետը յայտարարեց, որ Ամերիկա եւ Անգլիա իրեն զօրավիզ կանգնին, պէտք է ընդունի որ Ալժերիոյ հարցը ՄԱԿի ընդհ. ժողովին օրակարգի նիւթ դառնայ եւ ընդունի նաեւ դաշնակիցներու հետ խորհրդակցաբար գտնուած լուծում մը:

Կ'ըսուի թէ Տէյլի Հերըլտ առաջին անգամ հրատարակած է Ֆրանքեւկերման հիւլէական զործակցութեան մը լուրը պարզապէս... տպաքանակը բարձրացնելու համար: Ձիշդ այդ պատճառով Լոն – տոնի միւս թերթերը մեծ կարեւորութիւն չեն տուած իրենց պաշտօնակիցին, մինչ Փարիզ կը յուզուէր

Անգլիական մամուլը կը դատապարտէ Ֆրանսան, որ կը մտադրէ հիւլէական փորձերու ձեռնարկել:

Նիուզ–Քրոնիքըլ նուազ խիստ է եւ կը մտածէ թէ դիպուածով չ' որ Տըպրէկ ճառ խօսեցաւ Ալժընհատուրքի զալէն քիչ առաջ եւ կը գրէ.— «Ֆրանսա վճռած է իր տէրը ունենալ արեւուն տակ, հիւլէական ռումբով եւ Տը Կոլ կրնայ ըսել թէ իր երկրին չահերուն համար կը պայքարի, ինչպէս կ'ընէր պատերազմին ժամանակ:

Բայց ըլլայ խաղաղութեան ժամանակ, ըլլայ պատերազմի եւ առանց նոյնիսկ խօսելու Վարչապետ Տըպրէկի տարօրինակ պատաճառաբանութեանց, Ալժերիոյ մասին, Ֆրանսա պէտք չէ մոռնայ որ տասը տարի առաջ անդամակցեցաւ Ատլանտեան Ուխտին: Իր ներկայ վարուելակերպը միայն հիասթափութիւն կրնայ պատճառել իր դաշնակիցներուն: Արեւմտեան մեծ պետութիւնը՝ Ամերիկան է. կարեւոր իր դաշնակիցներուն: Արեւմտեան մեծ պետութիւնը՝ Ամերիկան է. կարեւոր խօսակցութիւններ կը պատրաստուին, եւ Ֆրանսայինները Ամերիկայի դէմ խոխոտելով, ճիշդ այս պահուն, ոչ մէկ ձեւով կ'օժանդակեն Արեւելք–Արեւմուտք համաձայնութեան մը:

Ամերիկեան մամուլն ալ խիստ է Տըպրէկի հանդէպ: Նիւ–Եորք Հերըլտ Թրիպիւն կը գրէ.— «Վարչապետ Տըպրէկի ճառը յոռետեսութեան, նոյնիսկ յուսահատութեան նմոյշ մըն է: Ատենդութեամբ Ֆրանսայինները իրատես ժողովուրդ մըն են: Անկասկած ի վիճակի են տեսնելու, ուրիշ ոեւէ մէկուն պէս, որ Միացեալ Նահանգները եւ Սորհ. Միութիւնը, առ – նուազն իրենց ճարտասանութեամբ, հետեւողականութեան եւ վարկի անբաղդատելի դիրքեր ունին: Ընդունիլ այս պարագան, ըսել չէ թէ, ինչպէս կը կարծէ Տըպրէկ, Ուաշինկթընի եւ Մոսկուայի հանդիպումներուն ձգտումը պիտի ըլլայ ճզմել Ֆրանսան: Տըպրէկ ակնարկեց եւրոպական երրորդ ուժի մը որ վեր է Միացեալ Նահանգներէն եւ Սորհ. Միութենէն: Եթէ կարելի է այսօր, նոյնիսկ խօսքով, լրջօրէն նման կարծիք մը ունենալ, ատոր պատճառն է՝ պատերազմէն ետք տնտի ունեցած անհատաստաւի մերձեցում մը՝ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ: Եւ քանի որ նման մերձեցում մը տեղի ունեցաւ, ասիկա դառ մըն է զոր Ֆրանսայի վեկավարները պէտք չէ մոռնան:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

★

Պէյրութ (Յառաջ).— Կարդինալ Ագաջանեան Պէյրութ ժամանեց Օգոստոս 11ին ուր, օդակայան զինքը դիմաւորելու գացած էին հայ կաթողիկէ Համայնքի կղերն ու աշխարհական անձնաւորութիւնները:

Մամուլի Ֆրանսական գործակալութիւնը (Ա. Ֆ. Փ.) կը հաղորդէ որ կաթողիկոս–Պատրիարքը չարաթ մը Պէյրութ մնալէ ետք, մեկնած է Ատարպալիա՝ մասնակցելու Պրիսպէնի եպիսկոպոսարանի հարիւրամեակի հանդիսութեանց: կարդինալը պիտի այցելէ նաեւ Ինտոնէզիա:

Ջուքի մէջ, Օգոստոս 14ին, սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցած է Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահ՝ զօրավար Ֆուատ Շեհապի հետ:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Մաչ չարաթաթերթին վերջին թիւին մուտքը արդիլուեցաւ Մարոքի մէջ: Թերթը յօդուածով մը կ'անդրադառնար Մահամէտ Ե.ի վերադարձին որուն իբր խորագիր գրած էր՝ «Հիւանդ թագաւոր մը իր հիւանդ երկրին գլուխն վերաւ»:

ՍՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Վոփրոսի Ֆիլոզոֆիի պարբերաթերթին խմբագրական կազմէն ուժ հոգի պաշտօնանկ եղան: Առանց կարգին թերթին (Փիլիսոփայական Հարցեր) խմբագրապետը՝ փրոֆեսէօր Ֆէտոսէյեվ որ նոյն ժամանակ Գիտական կաճառին փիլիսոփայական ճիւղին տեսուչն է:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Մշակոյթի նախարարը՝ Անդրէ Մալրօ որ շրջապտոյտ մը կը կատարէ Լատին Ամերիկայի զանազան երկիրները, Ռիօ–ը–Ճանեյրոյի Պատուոյ Քաղաքացի կոչուեցաւ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ բանակներու նախարարութիւնը կը հաղորդէ թէ որոշած է 6 ամիսով երկարաձգել երկու զաւակի հայր եղողներու զինուորական ծառայութիւնը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ համայնավար պաշտօնաթերթ Իւմանիթէի խմբագրապետը Անդրէ Սթիլ իր հրաժարականը ներկայացուց կեզը. կոմիտէին, առողջական պատճառներով չկարենալով չարունակել իր պաշտօնը: Թերթին նոր խմբագրապետն է՝ Ժընէ Ադամօ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Պատերազմական նախարարութեան պաշտօնաթերթը՝ Կարմիր Աստղ ծանր յարձակում մը կ'ընէ Նիք – սընի դէմ որ ամերիկեան հեռատեսիլէն յայտարարած է թէ պատերազմէն ետք Միացեալ Նահանգները ոչ ուզած են, ոչ ալ ստացած «մէկ թիզ օտար հող»: Թերթը կը «հշդէ» թէ Ամերիկան միլիոնաւոր հեքտար հող կը գրաւէ:

Պոնի մէջ վերապահութեամբ կ'ընդունուին այն զրոյցները որոնց համաձայն Արուչչեւ պիտի առաջարկէ Այզընհաուըրի որ անցք մը ստեղծուի արեւելեան Պերլինի եւ արեւելեան Գերմանիոյ միջեւ: Ատոր փոխարէն դաշնակից ուժերը պէտք է պարպեն Պերլինը: Պոնի մէջ դիտել կը տրուի որ նման առաջարկ մը անընդունելի է եւ խստօր կը համեմատի նոյնիսկ Ժընեւի խորհրդային առաջարկներուն հետ:

Նիւ Եորքի մէջ ելեկտրական հոսանքի չատ ծանր ընդհատում մը պատահած է եւ պննկարագրելի կացութիւն մը ըստեղծուած է Մանհաթանի մէջ: Ութ ժամէն միայն կարելի եղած է վերահաստատել ելեկտրականութիւնը:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ՕՐԵՐՈՒ

ՀԱՅ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

(ՀԱՄԱՌՕՏ ԱԿՆԱՐԿ)

ՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Հանրութիւնը ամէն տեղ եւ յատկապէս Միջին Արեւելքի հայ ազգային–դպրոցական դեկավարութիւնը լաւածանօթ է այս կազմակերպութեան, որ քանի մը անհատներու նախաձեռնութեամբ ծնունդ առաւ 1950 թուին եւ հիմա մեծ կազմակերպութիւն մը դառնալու ճամբուն վրայ է:

Շուրջ տասը տարիէ ի վեր ամէն տարի կանոնաւոր կերպով կ'օժանդակէ հայ դպրոցին եւ հայ ուսանողին, առանց խարութեան, առանց յարանուանական, դաւանական տարբերութիւններ փնտռելու, առանց կուսակցական նախապիրմութիւններ նկատի առնելու:

Դպրոցը Հայուն է: Հոն Սուրբ Մեսրոպի աքանչելագործ ա· բ· գ·ը կը սորվեցնեն: Դպրոցը եկեղեցիի պէս բան մըն է Հայուն համար: Երբեմն քիչ մը աւելի: Հազար ճեւով ու ծուռ մտքերով մօտեցիր եկեղեցիին, կրնա՞ս խորհուրդ խորհիլէն տատ մը պակսեցնել: Կրնա՞ս Գրիգոր Լուսաւորչի Աւաբելականը եղծել կամ Մաշտոցը ուղեցոյց չունենալ:

Հայ տղուն ու աղջկան հայերէն սորվեցնելու համար ա· բ· գ·ը ո՞ւր կրնաս սորվեցնել, եթէ ոչ հայ դպրոցին մէջ:

Հիմնականը արդեօք այն չէ՞, որ հայերէնով գրաճանաչ դառնայ հայ տղան կամ աղջիկը, որպէսզի օտար ափերու վրայ հայ մնալու եւ յարատեւելու հնարաւորութենէն չզրկուի:

Ահա թէ ինչ կը մտածէ եւ կ'ընէ Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը, առանց տատանումի ու համոզումով:

1950 թուին քանի մը ազգայիններ անազմուկ եւ շատ համեստ ծրագրով հայ ազգային–հասարակական կեանքին մէջ ճամբայ մը բացին:

Իրենց նպատակը միայն երեք կէտերու մէջ ամփոփուած էր.— Ա) Օգնութեան հասնիլ հայ դպրոցին, առանց յարանուանական խարութեան: Բ) Օգնել Ամերիկա ծնած կարօտ հայ աշակերտներուն՝ շրջանակելու իրենց բարձրագոյն կրթութիւնը: Գ) Աջակցիլ հայ վարժարաններու հաստատումին այն երկիրներուն մէջ, որոնք բարեկամ են Միացեալ Նահանգներուն:

Երկրորդ կէտը տատացիօրէն չէ գոր ծադրուած եւ իրականին մէջ դուրսէն եկած կարգ մը ուսանողներ օգտուած են Հայ Կրթականի եւ կամ անհատաբար իր անդամներու անձնական օժանդակութենէն:

1950էն մինչեւ 1958 տասներեք հոգի էին Հ· Կ· Հիմնարկութեան անդամները: 1958ին եօթը անձերու յաւելում մը տեղի ունեցաւ: Քանի հոգի են հիմա եւ կը կաշխատին հիմնադիր անդամ: Տարեկան անդամատուրք մը կը վճարեն հիմնադիրները եւ տարեկան միայն մէկ հացկերոյթ կը կազմակերպեն: Այս հասոյթը ամբողջութեամբ եւ ամէն տարի կանոնաւոր կերպով կը դրկեն բազմաթիւ հայ դպրոցներու, առանց յարանուանական եւ այլ խարութեան: Վաթսունեւչորս դպրոցներ, որոնց մէջ՝ ճեմարաններ, միջնակարգ վարժարաններ, Անթիլիաս, Երուսաղէմ, Վենետիկ, Վիեննա:

1950–1958 թուականներուն շուրջ երկու հարիւր յիսուն հազար տոլար բաժնուած է այս դպրոցներուն: Եւ այս հրապարակայ գումարը հայթայթուած է միայն քանի ազգայիններու աշխատանքով եւ զոհողութեամբ: Հայը ինչե՜ր կրնայ ընել, եթէ ուզէ:

×

Երբ կը խօսուի Հայ Կրթական Հիմնարկութեան եւ իր հիմնադիրներուն մասին, պիտի խօսուի նաեւ Հիմնարկութեան պատուոյ անդամուհի Տիկին Սոֆիա Ցակոբեանի մասին, որ անցեալ տարի շուրջ երկու հարիւր յիսուն հազար տոլար արժոյթով հաստատեալ հող նուիրեց Հայ Կրթական Հիմնարկութեան, հիմնելու համար Լեւոն եւ Սոֆիա Ցակոբեան Կրթական Փոնտ մը: Այս ազնիւ հայուհին իր իշխանական նուիրատուութեամբ հին օրերու Սանասարեանները, Մանթաշեանները եւ այլ մեծ բարերարները կը յիշեցնէ: Կը վախնանք շատ խօսելու իր մասին, համեստութիւնը չվիրաւորելու համար: Այո՛, ազնուական նուիրատուութիւն մը ընել եւ չուզել չեփորուիլ, դովուիլ, — առաքինութեանց տոմարին մէջ կա՞յ արդեօք ուրիշ անուն մը, որ Տիկին Սոֆիա Ցակոբեանի անունը յիշեցնէ: Կը մաղթենք, որ երկար ըլլայ իր կեանքը եւ օրինակ ծառայէ իր զովելի արարքը:

×

1958ի ընթացքին Հայ Կրթականի հիմնադիրները, որ մինչ այդ անձամբ կը վարէին ամբողջ գործը՝ դրագրութիւն, կարդադրութիւններ, եւայլն, որոշեցին գործիչ–քարտուղար մը ունենալ եւ այդ պաշտօնին կոչեցին բազմաշնորհ երիտասարդ մտաւորական մը, յանձին Պ· Բիւզանդ Կոանեանի:

1958ի տարեվերջին, Պ· Բ· Կոանեան անցաւ իր պաշտօնին ղեկավարը: Բացի առօրեայ գործերէն, Պ·Կոանեան 1959 Յունուարին Միացեալ Նահանգներու հայաշատ քաղաքները շրջագայեցաւ, վերակազմեց այն յանձնախումբերը, որոնք 1958ին Խորէն Աբգ· Բարոյեանի կողմէ կազմուած էին եւ որոնք յետագային, կարգ մը յարմարութիւններ ի նկատի ունենալով, փոխանցուած էին Հայ Կրթական Հիմնարկութեան:

Յանձնախումբերուն նպատակը նոյնը մնաց.— « Միջին Արեւելքի հայ չքաւոր աշակերտներուն օժանդակել, տարեկան քանըհինգ տոլարի վճարումով մը սակաւ մը որդեգրելով »:

Հայ Կրթական Հիմնարկութեան հիմնադիր անդամներու համաձայնութեամբ, Պ· Կոանեան նոր անուան տակ կազմակերպեց այդ յանձնախումբերը, որոնք, զուգահեռ իրենց հիմնական նպատակին, պիտի կատարէին նաեւ մշակութային աշխատանքներ, իրենց բնակած քաղաքներուն մէջ:

Այսպիսով Հայ Կրթականը քիչ մը աւելի կը մօտենար հայ հասարակութեան:

Լոս Անճելըսի մէջ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան յանձնախումբը, տարուան առաջին ամիսներուն, Մարտ 22ին, Ապրիլ 19ին եւ Մայիս 22ին երեք դասախօսութիւններ կազմակերպեց· Ա) «Հայկական ճարտարապետութեան մասին», դասախօս՝ Պ· Բ· Կոանեան, Բ) «Հայ գրականութեան երեք նշանաւոր բանաստեղծներու մասին, — Պետրոս Դուրեան, Միսաք Մեծարենց եւ Վահան Թէքէեան», դասախօսներ՝ Պ· Պ· Թորգոմ Փոստաճեան, Տօքթ· Յակոբ Արդուլեան եւ Օշին Քէչիչեան, Գ) «Հայաստանի հանքային հարստութիւններու եւ գիւղատնտեսական հնարաւորութիւններու մասին», դասախօս՝ Պ· Կոպեոնիկ Թանարճեան:

Այս դասախօսութիւնները մեծ հետաքրքրութիւն առաջացուցին հանրութեան մէջ: Յանձնախումբը նոր առաջադրանքներ ունի աշնան ամիսներուն համար:

Հայ Կրթական Հիմնարկութեան մասին այս համառօտ տեղեկութիւններէն կը տեսնուի որ ան հայ կեանքին մէջ շատ փարեւոր դեր մը ունի եւ որ կատներով պոյացած հիմնադրամները կարելիութիւններ պիտի ստեղծեն անոր աւելի լայն սահմաններու մէջ դպրոցական – մշակութային աշխատանքներ տանելու՝ մօտիկ ապագային մէջ:

ԵՐ· ՓՆՏՓԵԱՆ

ՊԱՅՐՈՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Աշիկ Դաշտենցը՝ «Ոդեղան»ի հեղինակը, Շէյքսփիրի եւ Լոնկֆելոյի տաղանդաւոր թարգմանիչը, հայ ընթերցողի ուշադրութեան է յանձնել մի կարեւոր ուսումնասիրութիւն՝ նուիրուած համաշխարհային դրականութեան հսկաներից մէկի՝ Պայրընի կապերին հայկական իրականութեան հետ: Այդ աշխատութիւնը նեղ մասնագիտական բանասիրութիւն լինելուց առաջ՝ մի երկ է, որ ջերմ ընդունելութեան է արժանի բոլոր հայ ընթերցասէրների կողմից:

Անգլիական աշխարհահռչակ բանաստեղծը՝ Պայրընը, իր կենդանութեան ժամանակներից սկսած, եղել է եւ մնում է հայ ժողովուրդի ամէնէն սիրելի դրողներից մէկը ոչ միայն իր բանաստեղծական հանճարի համար, այլեւ որպէս ճնշուած ժողովուրդների ազատագրութեան, մարտաչունչ քարոզիչ եւ անձնազոհ մարտիկ, քանըհինգ տոլարի վճարումով մը սակաւ մը որդեգրելով »:

Հայ Կրթական Հիմնարկութեան հիմնադիր անդամներու համաձայնութեամբ, Պ· Կոանեան նոր անուան տակ կազմակերպեց այդ յանձնախումբերը, որոնք, զուգահեռ իրենց հիմնական նպատակին, պիտի կատարէին նաեւ մշակութային աշխատանքներ, իրենց բնակած քաղաքներուն մէջ:

Այսպիսով Հայ Կրթականը քիչ մը աւելի կը մօտենար հայ հասարակութեան:

Լոս Անճելըսի մէջ Հայ Կրթական Հիմնարկութեան յանձնախումբը, տարուան առաջին ամիսներուն, Մարտ 22ին, Ապրիլ 19ին եւ Մայիս 22ին երեք դասախօսութիւններ կազմակերպեց· Ա) «Հայկական ճարտարապետութեան մասին», դասախօս՝ Պ· Բ· Կոանեան, Բ) «Հայ գրականութեան երեք նշանաւոր բանաստեղծներու մասին, — Պետրոս Դուրեան, Միսաք Մեծարենց եւ Վահան Թէքէեան», դասախօսներ՝ Պ· Պ· Թորգոմ Փոստաճեան, Տօքթ· Յակոբ Արդուլեան եւ Օշին Քէչիչեան, Գ) «Հայաստանի հանքային հարստութիւններու եւ գիւղատնտեսական հնարաւորութիւններու մասին», դասախօս՝ Պ· Կոպեոնիկ Թանարճեան:

Այս դասախօսութիւնները մեծ հետաքրքրութիւն առաջացուցին հանրութեան մէջ: Յանձնախումբը նոր առաջադրանքներ ունի աշնան ամիսներուն համար:

Հայ Կրթական Հիմնարկութեան մասին այս համառօտ տեղեկութիւններէն կը տեսնուի որ ան հայ կեանքին մէջ շատ փարեւոր դեր մը ունի եւ որ կատներով պոյացած հիմնադրամները կարելիութիւններ պիտի ստեղծեն անոր աւելի լայն սահմաններու մէջ դպրոցական – մշակութային աշխատանքներ տանելու՝ մօտիկ ապագային մէջ:

ԵՐ· ՓՆՏՓԵԱՆ

բանութեան դէմ բանիւ եւ գործով ծառացած անհաշտ ըմբոստ: Պայրըն ամէն – նէն գործօն աջակցութիւն է ցոյց տուել Իտալիայի ազատագրական չարժումներին, ամենաջերմ հետաքրքրութիւն է ունեցել Օսմանեան կայսրութեան լուծի տակ տառապող ժողովուրդների ազատութեան գործի նկատմամբ: Մեծ բանաստեղծի կարճատեւ եւ փոթորկալից կեանքն աւարտուեց Հելլադայում, որտեղ նա, յանուն Հոմերոսի եւ Փիղհլասի հայրենիքի ազատագրութեան, յոյն հայրենակիցներին մարտի էր տանում Թրքական բռնակալութեան դէմ:

Ըմբոստ բանաստեղծի անմահութեան պսակի մէջ կայ մի գաւիթաւերիւ, որն անմիջականօրէն նրան առնչում է հայ ժողովուրդի պատմութեան եւ բախտի հետ: Պայրըն ոչ միայն հետաքրքրուել է հայ ժողովուրդի ճակատագրով, այլեւ սովորել է Հայոց լեզուն, ծանօթացել մեր պատմութեանն ու դասական դրականութեան նմոյշներին, կատարել է Թարգմանութիւններ հայերէնից, Թարգմանել է Խորենացի եւ Լամբրոնացի, մասնակցել է հայ–անգլիերէն եւ անգլերէն–հայերէն քերականութիւնների եւ բառարանների հրատարակութեան գործին, գրել մեր ժողովուրդի մասին անկաշառ հիացական տողեր: Աշիկ Դաշտենցի աշխատութիւնը նուիրուած է Պայրընի կեանքի այդ փաստերի լուսաբանութեանը:

Դաշտենցը բարեխղճօրէն օգտագործել է եւրոպական, ռուսական եւ հայկական բազմաթիւ աղբիւրներ, իր աշխատութիւնը չարադրել է փաստալից, հետեւողական, համոզիչ ու ամբողջական: Նա սոսկ փաստերն արձանագրող ու նրանց կապակցող կենսագիր չէ, այլ այդ փաստերը պատճառաբանող եւ լուսաբանող հեղինակ:

Ընթերցողը զգալարուեստական հաճոյք է ստանում կարդալով այդ գրքի այն մասերը, ուր նկարագրուած են Պայրընի վենետիկեան օրերը, Ս· Ղազարի կղզին, բանաստեղծի տքնութիւնը Հայոց լեզուն սորվելու համար, նրա եւ իր Մխիթարեան բարեկամների՝ Ս· Սմալէանի եւ Հ· Ավգերեանի մտերմիկ եւ սրատուչ կապերը, նրա վիպային սիրային արկածը կղզում, մեկնումը Մխիթարեան մենաստանից, նրա անթառամ յիշատակները Ս· Ղազարի կղզում եւայլն:

Հեղինակը բարձր գնահատական է տալիս մեծ բանաստեղծին նաեւ իբրեւ առեւտուրի Եւրոպայում առաջին եւ հեղինակաւոր հայագէտներից մէկի:

Դաշտենցը համառօտակի խօսում է Պայրընի ստեղծագործութիւնների հայկական թարգմանութիւնների մասին: Ցիշատակում են « Շիլլոնի կալանաւորի » թարգմանութիւնը, որ կատարել է Ցովհ· Թումանեանը եւ մի քանի այլ թարգմանութիւններ: Մեզ թւում է, որ այդ մասին կարելի էր խօսել աւելի հանգամանօրէն: Մենք ունենք «Ծովահէն»ի թարգմանութիւնը՝ կատարուած Ցովհ· Մկրտչեանի լուսաբանութեամբ:

Դաշտենցը բարեխղճօրէն օգտագործել է եւրոպական, ռուսական եւ հայկական բազմաթիւ աղբիւրներ, իր աշխատութիւնը չարադրել է փաստալից, հետեւողական, համոզիչ ու ամբողջական: Նա սոսկ փաստերն արձանագրող ու նրանց կապակցող կենսագիր չէ, այլ այդ փաստերը պատճառաբանող եւ լուսաբանող հեղինակ:

Ընթերցողը զգալարուեստական հաճոյք է ստանում կարդալով այդ գրքի այն մասերը, ուր նկարագրուած են Պայրընի վենետիկեան օրերը, Ս· Ղազարի կղզին, բանաստեղծի տքնութիւնը Հայոց լեզուն սորվելու համար, նրա եւ իր Մխիթարեան բարեկամների՝ Ս· Սմալէանի եւ Հ· Ավգերեանի մտերմիկ եւ սրատուչ կապերը, նրա վիպային սիրային արկածը կղզում, մեկնումը Մխիթարեան մենաստանից, նրա անթառամ յիշատակները Ս· Ղազարի կղզում եւայլն:

Հեղինակը բարձր գնահատական է տալիս մեծ բանաստեղծին նաեւ իբրեւ առեւտուրի Եւրոպայում առաջին եւ հեղինակաւոր հայագէտներից մէկի:

Դաշտենցը համառօտակի խօսում է Պայրընի ստեղծագործութիւնների հայկական թարգմանութիւնների մասին: Ցիշատակում են « Շիլլոնի կալանաւորի » թարգմանութիւնը, որ կատարել է Ցովհ· Թումանեանը եւ մի քանի այլ թարգմանութիւններ: Մեզ թւում է, որ այդ մասին կարելի էր խօսել աւելի հանգամանօրէն: Մենք ունենք «Ծովահէն»ի թարգմանութիւնը՝ կատարուած Ցովհ· Մկրտչեանի

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ

... ԵՒ ՀԻԹԼԻՐ ԶՄԵՌԱՒ

—o—

Առաջին հարցաքննուողը կ'ըլլայ զօրավար ՀելմուԹ ՇԹիֆ:

— Ձի՞ղ է որ 1943ի ամրան գնդապետ Ֆոն Թրէսքով ձեզի այցելեց:

— Այո՛:

— Ըսաւ ձեզի որ հարկ էր վերջ տալ պատերազմին, բանակցութիւններ վարելով թշնամիին հետ, պայմանաւ սակայն որ մինչ այդ Առաջնորդը չէզոքացուած ըլլայ:

— Այո՛:

— Ինչ որ կարելի պիտի ըլլար մահափորձով մը...

— Այո՛:

(Նախապէս գնդապետ, ապա զօրավար Հէնինկ Ֆոն Թրէսքով եղած է այն անձը, որ առաջին անգամ ձեռնարկած է մահափորձի մը Հիթլէրի դէմ, 13 Մարտ 1943ին, որ իր կարգին ձախողած է: Այս ձախողանքէն ետք, 21 Ցուլիս 1944ին, Թրէսքով անձնասպան կ'ըլլայ արեւելեան ճակատին վրայ):

Ֆրայզլէր·— Ձեր տեսակցութիւնը Թրէսքովի հետ տեղեկացուցի՞ք ձեր մեծաւորին:

ՇԹիֆ·— Այս մասին խօսեցայ ընդհանուր սպայակոյտի պետ՝ զօրավար Հօյսինկէրի:

Ֆրայզլէր·— Աւելի բարձր աստիճանաւորի մը տեղեկագիր յղեցի՞ք այս մասին:

ՇԹիֆ·— Ո՛չ:

Ֆրայզլէր·— Ձի՞ղ է որ յայտարարած էք Թէ՝ սպայակոյտի անդամակցող սպաներուն պատմական պարտականութիւնն է Հիթլէրը մէջտեղէն վերցնելու գործը:

ՇԹիֆ·— Այո՛...

Եւ նախագահը՝ Ֆրայզլէր, դառնալով դատաւորներուն, կը բացագանչէ.

— Ընկերք դատաւորներ, բաւական է ձեզի համար դիտնալ Թէ ամբաստանեալը Առաջնորդին անհետացումը կը համարի ամէն սպայի պատմական պարտականութիւնը. այս պարագան ձեզի յստակ կերպով պիտի թելադրէ արուելիք պատիժը: Ասկից իմ ընկերք դատաւորներուս եւ ինծի համար բաւական է, քանի որ կայ մէկը որ կը համարձակի յայտարարել Թէ, ի՛նչ դաւանանքի եւ ի՛նչ զգաստ բաբանութեան ալ պատկանի, բարձրաստիճան սպայի մը պարտականութիւնն է, որոշ պարագաներու, մասնակից ըլլալ այն մահափորձին որ ուղղուած է վէհրմախթի վերին պետին դէմ, որ մեր Առաջնորդն է:

Այնուհետեւ նախագահ Ֆրայզլէր կ'անդրադառնայ զօրավար ՇԹիֆի կատարած գործունէութեան՝ Ցուլիս 20ի դաւադրական ձեռնարկին:

Ֆրայզլէր·— Ձի՞ղ է որ յետագային վիճաբանութիւն մը ունեցաք զօր· Օլպրիխթի հետ, որուն ներկայ էր նաեւ Թրէսքով:

ՇԹիֆ·— Այո՛...

Ֆրայզլէր·— Ձի՞ղ է որ այս վիճաբանութեան ընթացքին ձեզ ներկայացուցին Պէքի, որ այդ ատեն գնդապետ–զօրավար էր:

ՇԹիֆ·— Այդ օրը, կամ ուրիշ օր մը, բայց ճիշդ է որ ներկայացուցին:

Ֆրայզլէր·— Ամէն պարագայի, ճի՞շդ է որ զօրավար Պէք առաջարկեց ձեզի մասնակցիլ մահափորձին:

ՇԹիֆ·— Ճիշդ է:

Ֆրայզլէր·— Անկասկած, ճիշդ է նոյնպէս, որ այս առաջարկին վրայ փոխանակ ապտակով մը զայն դեսին փռելու, ընդհակառակն դուք պահանջեցիք որ ձեզի ժամանակ տան խորհելու:

ՇԹիֆ·— Այո՛, ճիշդ է:

Ապա նախագահը կ'ուզէ մանրամասնօրէն ճշդել ՇԹիֆի դերը մահափորձին մէջ: Արդարեւ, հաստատուած է Թէ ՇԹաուֆֆենպէրկ իրեն պահ է տուած մահափորձին յատկացուած ռումբեր:

Ֆրայզլէր·— Ձի՞ղ է որ Թշուառական մարդասպանը՝ կոմս ՇԹաուֆֆենպէրկ ձեզի առաջարկած է անձնապէս կատարել մահափորձը:

ՇԹիֆ·— Այո՛...

Ֆրայզլէր·— Ձի՞ղ է որ մերժեցիք:

ՇԹիֆ·— Այո՛...

Ֆրայզլէր·— Այնուհետեւ ՇԹաուֆֆենպէրկ ձեզի յանձնեց ռումբերու եւ պայթուցիկներու ծրար մը: Ձի՞ղ է:

ՇԹիֆ·— Այո՛...

Ֆրայզլէր·— Ի՞նչ կը խորհիք. ի՞նչ բանի պիտի ծառայէին ատոնք:

ՇԹիֆ·— Այդ ռումբերը պիտի գործածուէին ՇԹաուֆֆենպէրկի կողմէ Առաջնորդին դէմ կատարուելիք մահափորձի մը ընթացքին: Առիկա հաստատ պիտեմ:

Ֆրայզլէր·— Ա՛հ, վերջապէս հասանք բուն կէտին... Ուրեմն, երբ ՇԹաուֆֆենպէրկ ձեզի առաջարկեց մահափորձը անձամբ կատարել, դուք մերժեցիք, սակայն չվարանեցաք պահպանութիւնը ստանձնելու այն ռումբերուն՝ որոնք պիտի ծառայէին ոճրային զգուելի արարքի մը:

ՇԹիֆի հարցաքննութիւնը այստեղ վերջ կը գտնէ:

Ամբաստանեալը կ'ընդունի որ տեղեակ էր ՇԹաուֆֆենպէրկի մահափորձի ծրագրին եւ իր համաձայնութիւնը տուած էր երբ իրեն յայտարարուած էր Թէ՝ դէպքը տեղի պիտի ունենար յաջորդ օրը, այինքն Ցուլիս 20ին:

Մահափորձին եւ Պէրլինի ըմբոստական արարքին մ'ջ իր մասնակցութիւնը այլեւս ոչ մէկ կասկած կը վերցնէ:

(9 Շար·)

ՀԱՅԿԱԿՆ

Գ.

Մեր ընթերցողները, չմոռանան ամեն անգամ ձմեռ գալուն պես ամենից առաջ ձմեռային հագուստ հագնել, եւ ոչ միայն մարդիկ, այլ եւ ամեն տեսակ կենդանիներ ձմռան համար ունին իրենց հագուստը։ Ձմռան ցուրտ օրերին ամեն կենդանի ունի իր մորթին, որ ամառը թափում է, եւ նորից նոր մորթ է աճեցնում։ Ձմռան ցրտերին ամեն կենդանի ունի իր մորթին, որ ամառը թափում է, եւ նորից նոր մորթ է աճեցնում։

Եւ հասկանալի է, որ մեզ էլ ամեն տարի ձմռան համար հարկավոր է նոր հագուստ, որովհետեւ հին հագուստը ձմռան ցրտերին չի կարող պաշտպանել մեզ։

Ահա ինչու ես ուզում եմ ձեզ ասել, որ ձմռան համար հագուստ պատրաստելու ժամանակը հասել է։ Ես գիտեմ, որ ձեր մայրերը, քույրերը եւ հարեւանները ձեզ համար հագուստ են կարում, եւ ես ուզում եմ ձեզ խորհուրդ տալ, որ ձեր հագուստը կարելի է կարել ոչ միայն ձեր չափով, այլ եւ մի քիչ մեծ, որպեսզի հետագայում էլ կարողանաք հագնել։

Ես գիտեմ, որ ձեզանից շատերը ուզում են ձեզ համար ձմեռային գլխարկներ կարել։ Ես ուզում եմ ձեզ ասել, որ ականջակալներով գլխարկները ավելի լավ են, քան առանց ականջակալների գլխարկները։ Ականջակալներով գլխարկները ավելի լավ են պաշտպանում ականջները ցրտից։

Ես գիտեմ, որ ձեզանից շատերը ուզում են ձեզ համար ձմեռային ձեռնոցներ կարել։ Ես ուզում եմ ձեզ ասել, որ ձեռնոցները ավելի լավ են, քան ձեռնափայտերը։ Ձեռնոցները ավելի լավ են պաշտպանում ձեռքերը ցրտից։

Ես գիտեմ, որ ձեզանից շատերը ուզում են ձեզ համար ձմեռային կոշիկներ կարել։ Ես ուզում եմ ձեզ ասել, որ կոշիկները ավելի լավ են, քան գուլպաները։ Կոշիկները ավելի լավ են պաշտպանում ոտքերը ցրտից։

Ես գիտեմ, որ ձեզանից շատերը ուզում են ձեզ համար ձմեռային վերարկուներ կարել։ Ես ուզում եմ ձեզ ասել, որ վերարկուները ավելի լավ են, քան բաճկոնները։ Վերարկուները ավելի լավ են պաշտպանում մարմինը ցրտից։

Ես գիտեմ, որ ձեզանից շատերը ուզում են ձեզ համար ձմեռային շալեր կարել։ Ես ուզում եմ ձեզ ասել, որ շալերը ավելի լավ են, քան գլխաշորերը։ Շալերը ավելի լավ են պաշտպանում պարանոցը ցրտից։

Ես գիտեմ, որ ձեզանից շատերը ուզում են ձեզ համար ձմեռային շապիկներ կարել։ Ես ուզում եմ ձեզ ասել, որ շապիկները ավելի լավ են, քան վերնաշապիկները։ Շապիկները ավելի լավ են պաշտպանում մարմինը ցրտից։

Ես գիտեմ, որ ձեզանից շատերը ուզում են ձեզ համար ձմեռային տաբատներ կարել։ Ես ուզում եմ ձեզ ասել, որ տաբատները ավելի լավ են, քան կիսաշորտերը։ Տաբատները ավելի լավ են պաշտպանում ոտքերը ցրտից։

Ես գիտեմ, որ ձեզանից շատերը ուզում են ձեզ համար ձմեռային ներքնազգեստ կարել։ Ես ուզում եմ ձեզ ասել, որ ներքնազգեստը ավելի լավ է, քան ներքնակները։ Ներքնազգեստը ավելի լավ է պաշտպանում մարմինը ցրտից։

Ես գիտեմ, որ ձեզանից շատերը ուզում են ձեզ համար ձմեռային ներքնակներ կարել։ Ես ուզում եմ ձեզ ասել, որ ներքնակները ավելի լավ են, քան ներքնազգեստը։ Ներքնակները ավելի լավ են

ՉԵԽ ՖԻԼԱՐՄՈՆԻՔ նուագախումբը մեկժած է մասնակցիլ խոխպուրկի փառատօնին, հակառակ անոր որ նախապէս պայմանագիր ստորագրած էր։ Չեխերուն պատճառաբանութիւնը այն է որ հունգար ջութակահարուհի՝ Եոհաննա Մառցի, որուն հետ պիտի նուագէր չեխ նուագախումբը, համայնավար չէ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Հասարակապետութիւնը, ստեղծուած 1958 Սեպտ. 28ի հանրաքուէով, կը բաղկանայ 13 հանրապետութիւններէ, որոնց բնակչութեան ընդհանուր թիւը կը հասնի 84 միլիոնի։

ԿԻՆԷԻ Հանրապետութեան Նախագահը՝ Սէքոու Թուրէ Լոնտոն հրաւիրուեցաւ կառավարութեան կողմէ։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հիւսիսամուտքը, Ապառաժուտ Լեռներէն մինչեւ Միջերկրական ովկիանոսը տարածուող երկրամասը չատ ծանր երկրաշարժի մը ուէրները կրած է։ Ծնողումները այնքան ուժգին եղած են որ լեռներ տեղափոխուած, գետեր իրենց ընթացքէն ելած են։ Գիւղեր հիմնայատակ եղած են, Ուէսթ Ելլսթոնի ազգային նշանաւոր ծառատանէն 30 մղոն անդին, Հէպճընի ջրեւէկտրական մեծ ամբարտակի կառոյցը վտանգուած է, որմնադրութեանը կրած ճեղքուածքներուն պատճառով։ Տեղ տեղ գետերը իրենց գնացքէն ելլելով, դաշտ ու հովիտ ողողած, բերքերը փճացուցած են։ Նիւթական վնասները չատ մեծ են։ Բարեբախտաբար, ցարդ ճշդուած մարդկային զոհերու թիւը համեմատաբար քիչ է։ Անակնկալ, նոր ու չատ աւելի մեծ ազէտներու առաջքն առնելու համար, օդանաւային անընդհատ հսկողութեան առակ է բոլոր վտանգուած երկրամասը։

ՊՈՆԻ իշխանութիւնները չատ գժգոհ են Ֆերաթ Ապպասի ըրած յայտարարութենէն Տեր Շուիկըլ Թերթին։ Ալժերիա-կան «կառավարութեան վարչապետը» ըսած էր թէ Գերմանիան կ'օժանդակէ Ֆրանսայի՝ Ալժերիոյ պատերազմին համար։ Պոնի մէջ կը յիշեցնեն թէ Անգլո-Ծոլեան հոգամասերու բարգաւաճման համար, Հասարակաց Շուկայի հիմնադրամին Գերմանիա 200 միլիոն տոլար տուած է, հինգ տարուան համար, բայց Ֆրանսա խոստացած է Ալժերիոյ համար չօգտագործել այդ հիմնադրամէն տրամադրուած դրամները։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀՈՒՐԸ Օգոստոս 26ին պիտի հասնի Պոն, փոխանակ Օգոստոս 27ի, որպէսզի մէկ օր հանգստանայ Դաշնակցային Գերմանիոյ մայրաքաղաքը որ կը պատրաստուի մեծ չուքով ընդունելու Նախագահը։

nuit et jour

snack-self service-glacier

Ses plats chauds ou froids
Sa terrasse face à la mer
Glaces, patisseries maison

Galeries de l'Eden - Beach
JUAN-LES-PINS

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Ազա Թէրզեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Լեւոն Կազէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Եղուարդ Կազէլեան եւ զաւակները (Տրակինեան), Տէր եւ Տիկին Հրանդ Թէրզեան (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Սուրէն Թէրզեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Սարգիս Փրիդոբեան (Ռումանիա),

Խորին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով եւ հեռագրով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին

Արժանապատիւ Տէր
ՍԱՀԱԿ Աւագ Քհնյ· ՇԱՄԼԵԱՆԻ

վախճանումին առիթով։

Սրտայոյզ երախտագիտական շնորհակալութիւններ մատնաւորապէս Սէն Ժերոմի Ս· Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղական Խորհուրդի անձնուէր անդամներուն, քահանայ հայրերուն, ինչպէս նաեւ Փրատոյի, Պոմոնի սարկաւագներուն եւ ղպիրներուն որոնք զմայլելի եւ հոգեշունչ երգեցողութիւններով արժանապատիւ փայլ մը տուին մեր ողբացեալ Տէր Հօր օծումին եւ թաղման արարողութիւններուն, մխիթարելով մեր սգակիր սիրտերը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այբի Տիկին Հայկանոյշ երամեան եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ՝ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի կիրակի առաւօտ Պոմոնի Ս· Գր· Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ ազգականին

ՄԻՆԱԱ ԵՐԱՄԵԱՆԻ

հոգւոյն ի յիշատակ, անոր մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին հանդուցեալին յիշատակը յարգողները։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

Արեւստան

ԹԻՒ 10
ԱՆԴԱՍՏԱՆ Գրականութեան
Արուեստի ԱՆԴԱՍՏԱՆ
Հայ եւ Օտար գրականութեան
ԱՆԴԱՍՏԱՆ
Խմբագիր
ԲԻՋԱՆԴ ԹՕՓՈՒԼԵԱՆ
46, Rue Richer - PARIS (9·)
Գին՝ 1200 ֆրանգ
Արտասահման 4 տոլար

Օգոստոս ամսուան ընթացքին
ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ
51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)
ԲԱՑ Է ՄԻԱՅՆ ԿԷՍՕՐԷ ՎԵՐԱ
ԺԱՄԸ 2 –6,30
ՓԱԿ Է ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ԴՊՐՈՑ· ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1959 – 1960ի դպրոցական տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Ամէն անոնք որ կը փափաքին իրենց զաւակները արձանագրել, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմել Հաստատութեան Տնօրէնութեան։

Դպրոցասէրը կը հետեւի պետական լիսէներու պաշտօնական ծրագրին, աշակերտները կը պատրաստի պրէվէի եւ պաքալօրէայի քննութիւններուն, տալով նաեւ անոնց հայերէն դասախարակութիւն, հայերէնի, ղրականութեան, պատմութեան եւ կրօնի ծանօթութիւններով։

Դիմել՝ 1 Պուլվ– տիւ Նօր, Լը Բէնսի։
Հեռաձայն՝ Լը Բէնսի 172։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԱԼՊԵԱՆ ՌԱՋՄԻԿՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

ԳՐԵՑ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Դիմել հեղինակին՝
Via Pacini 30, MILANO

ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ
ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Պաշտամունք՝ այս կիրակի, Սէն Ժերոմ, ժամը 9,30ին։ Ռիւ Ժէմափ՝ ժամը 10,45ին։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ
8 bis, Rue des Ternes
Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10·45, կը խօսի Պատուելի ԳԱՅԱՁԵԱՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նոր արձանագրութիւնները կը շարունակուին 1959–1960 ուսումնական տարեշրջանին համար։

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաղող ծնողքները փութան դիմել Տեսչութեան, ղրաւոր կամ հեռաձայնով։

Collège Arménien S. Moorat
26, Rue Troyon - SEVRES (S & O.) Tél. : OBS. 18-28

Վարժարանի անցեալ տարուան աշակերտներուն ծնողքներուն ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ կը յանձնուի։—

Եթէ մինչեւ Սեպտեմբեր 8 չնորոգին իրենց զաւակ՝ երուն արձանագրութիւնը, Տեսչութիւնը ի հարկին, ազատ է անոնց տեղերը յատկացնել նոր արձանագրութիւններու։ Հետեւաբար, այդ թուականէն առաջ պէտք է պատասխանեն, Տեսչութեան՝ Մայիսի մէջ ղրկած չրջաբերականին։

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
46, Rue Richer - Paris (9e)
Tél. : P R O vence 64-90

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

×

ԱՄԻՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ.— կարօ Գէ – որգեանի, 1959, Զ· տարի, լաթակազմը՝ 1706 Ֆրանք, թղթակազմը՝ 1400 Ֆր·, 640 էջ, մաքուր տպագրութիւն, բազմաթիւ նկարներով (Ֆրանսահայ գաղութին մասին միայն 182 էջ) թղթատարի ծախքը երկու հարիւր Ֆրանք։

ՑՈՎԱԶԱԶՈՐԻ ԳԵՐԻՆԵՐԸ, Վ· Անանեան (արկածային վիպակ) տպ· «Յուսաբեր», Գահիրէ, 1959, էջ 558։ Գին՝ 900 Ֆրանք։

ԱԻԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ, տպ· «Յուսաբեր», Գահիրէ, 1959, էջ 169, գին 400 Ֆրանք։

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris 6·
Chèque Postal : Paris 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, *Ս· ՎՐԱՑԵԱՆ*
Նոր տպագրութիւն, Պէյրութ, պատկերազարդ
մեծադիր 684 էջ, կազմ· 4·000 ֆր·

ԱՄԻՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, *Կ· ԳԷՈՐԳԵԱՆ*
Զ· տարի, Պէյրութ, 1959, 640 էջ 1·400 ֆր·

ԱԻ· ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ,
Գահիրէ, 1959, 169 էջ, պատկերազարդ 350 ֆր·

ՑՈՎԱԶԱԶՈՐԻ ԳԵՐԻՆԵՐԸ, *Վ· ԱՆԱՆԵԱՆ*
Գահիրէ, 1959, 568 էջ 850 ֆր·

ԽՈԴԵՌԱՆ, *Ա· ԴԱՇՏԵՆՑ*: Գահիրէ, 700 ֆր·

ԵՐԳՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ, *Ճ· ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ*
Պէյրութ, 436 էջ, կազմուած 1·000 ֆր·

ԴՐՕՇԱԿ, օրգան Հ· Յ· Դ·, Ա· հատոր 1890–97,
Բ· հատոր, 1898–1901, կազմուած, հատորը 2·400 ֆր·

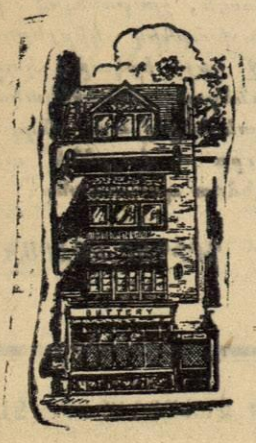
Le Chant du Pain, Daniel Varoujan
Paris, 1959 630 Frs.

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՑ

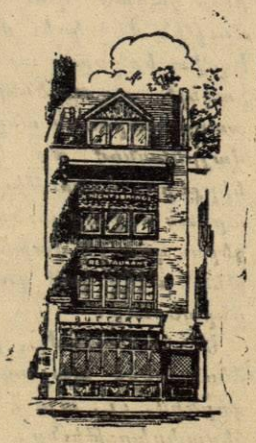
ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՑ
(HYDE PARK)

Knightsbridge Buttery 26, Knightsbridge, London S.W.I.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ
ԻՆՉՊԷՍ ՆԱԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՐ ՕՂԻՆ

RAKI DUZE

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 8,30Է ՆՈՒԱՐՏԵԱՆ 2

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
21
ՕԳՈՍՏՈՍ
//
VENDREDI
21 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8474 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4375

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՂՁԱԼԻ ԲԱՆԱՁԵՒԸ

Քաղաքական բարդ հարցերու չարքին, կարեւոր տեղ մը կը զբաւէ տակաւին Ալժերիոյ կնճիռը, որ կը զբաղեցնէ ոչ միայն Ֆրանսայի պատասխանատու վարիչները, այլ նաեւ միջազգային դիւանագիտութիւնը:

Շուտով պիտի լրանայ հինգ տարին, երբ առաջին անգամ (1954 Նոյեմբերին) Ալժերիոյ խլամ ազգայնական տարրերը ապստամբութեան դրօշ բարձրացուցին Ֆրանսական իշխանութեանց դէմ, ան - կախութիւն պահանջելով:

Ազգային Ապստամբութեան ճակատը հետզհետէ զօրացաւ՝ ներքին՝ տեղացիներու եւ դուրսէն՝ արաբական պետութեանց օժանդակութեան շնորհիւ:

Առաջինները իրրեւ կամաւոր զինուած բազրուեցան՝ աստիճանաբար աւելցնելով կռուող բազուկներու թիւը: Արաբական սահմանակից կամ հեռաւոր պետութիւնները ալ ռազմական եւ նիւթական նպաստ բերին ապստամբներուն, դժուարացնելով Ֆրանս. կառավարութեան խաղաղեցման ձեռնարկները:

Մինչ մէկ կողմէ չարժումը զսպելու համար զինուորական միջոցներ ձեռք կ'առնուէին, միւս կողմէ մասնագէտներ Սահարայի աւազուտքին մէջ երեւան հանուած հարուստ նաւթահանքերու օգտագործման կին նուիրուած:

Շնորհիւ կատարուած աշխատութեանց, կարճ ժամանակէն Սահարայի քարիւղը պրեթէ ինքնաբաւ պիտի դարձնէ Ֆրանսան վառելանիւթի կողմէ, անհուն չափեր ապահովելով Ալժերիոյ եւ մայր երկրին:

Հակառակ հիւլէական ուժի օգտագործման կարելիութեանց, քարիւղը այսօր եւս — ինչպէս գալոց տարիներու ըն - թացքին — առաջնակարգ դեր կը խաղայ — եւ պիտի խաղայ — քաղաքակիրթ ազգերու տնտեսութեան մէջ:

Այդ պատճառաւ ալ արեւմուտքի եւ արեւելքի մեծ պետութիւնները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այն հոդամասերուն, որոնց ընդերքին մէջ քարիւղի հարուստ հանքեր կան:

Մերձաւոր Արեւելքի մէջ արեւմտեան պետութեանց եւ Խորհրդային Միութեան միջեւ տեսնուած մրցակցութիւնը քար - ւղն ունէր իրրեւ դրդապատճառ:

Ասիական եւ արաբական ազգայնական գործօնը երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին իրրեւ հետեւանք ունէր - ցաւ արեւմտեան դաշնակիցներու հեռացումը Մերձաւոր Արեւելքէն:

Ամէնէն աւելի տուժողն եղաւ Մեծն Բրիտանիա, որ հետզհետէ քաշուեցաւ Հնդկաստանէն, Պիրմանիայէն, Սէյլա - նէն, Եղիպտոսէն, Պաղեստինէն, Յորդանանէն եւ Իրաքէն:

Ֆրանսա նոյնպէս անկախութիւն շնորհեց հոգատարութեան ենթակայ Սուրիոյ ու Լիբանանի, ինչպէս նաեւ՝ Հնդկաչինի: Ափրիկէի մէջ ալ Մարոքի ու Թունուզի: Իսկ այժմ ալ, ըստ նոր Սահմանադրութեան, անկախութեան հնարաւորութիւն - ներ կուտայ նախկին գաղթավայրերու բնակչութեանց:

Այս պայմաններուն տակ դժուար կացութիւն մը կը ստեղծուէր Ալժերիոյ համար:

Հինգ տարիէ ի վեր իրերայաջորդ գահ - լիճներն ու ազգային ժողովները չկրցան դանել բանաձեւ մը, որ գոհացում տար մէկ կողմէ Ֆրանսայի, միւս կողմէ Ալ - ժերիոյ ազգայնական տարրերուն:

Հանրապետութեան Նախագահը ծրա - գրած է վերջին փորձ մը եւս կատարել՝ դանելու համար բաղձալի բանաձեւը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱԿԱՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԸ «ՅԱՒ» ԿԸ ՑԱՑՏՆԷ

Անգլիական մամուլը կը չարունակէ իր ծանր յարձակումները Ֆրանսայի դէմ:

Լոնտոնի ֆրանսական դեսպանը առջի օր ընդունուեցաւ Արտաքին Նախարարը փոխարինող՝ Ճոն Փրոֆիւմոյի կողմէ: Շովէլի (Ֆրանսական դեսպանը) եւ անգլիացի դիւանագէտին խօսակցութեանց բնոյթը թէեւ յայտնի չէ, բայց կը կարծուի թէ Ֆրանսական դեսպանը տեղեակ պահած է Անգլիացիները Վիճակրատուվի եւ Տը Կոլի խօսակցութիւններէն, խօսած է նաեւ Լաոսի կացութեան մասին, եւ վերջապէս, Ֆրանսայի դեսպանը իր կառավարութեան «ցաւ»ը յայտնած է անգլիական մամուլին տարած խիստ պայքարին համար, Ֆրանսայի եւ մանաւանդ անոր Հանրապետութեան Նախագահին դէմ:

Ֆրանսական մամուլն ալ մեծ ցաւով կ'արձանագրէ Անգլիոյ արդիդրած այս ընթացքը որ անբարեացակամ եւ նոյնիսկ թշնամական է: Ֆիկարօ կը գրէ թէ ցոր - չափ հակաֆրանսական յօդուածները հրատարակող թերթերը՝ Տէյլի Հերըլտ եւ Տէյլի Էքսփրէս կը կոչուէին, այնքան ալ ծանրակշիռ չէր, որովհետեւ ամէն մարդ դիտէ թէ այդ թերթերը «ղպայացունց» հրատարակութիւններու սովորութիւնն ունին, բայց երբ Թայմզ, որ կիսապաշտօնական հանդամանք ունի, խմբագրականով մը կը յարձակի Ֆրանսայի վրայ, խնդիրը անուշտ կը փոխուի եւ աւելի լուրջ եւ մտահոգիչ հանգամանք կը ստանայ:

Թայմզ կը գրէ թէ Ֆրանսական հիւլէական ռումբը «Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի ուղղուած տարճանակ մըն է» եւ անգլիացի խմբագիրը կ'եզրակացնէ թէ Տը Կոլ միայն հիւլէական ուժի կը հաւատայ եւ այդ պատճառով հիւլէական ռումբ կ'ուզէ որպէսզի գլուխ բռնէ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի:

Անգլիոյ դառնութիւնը կուգայ ան - չուշ Հասարակաց Շուկայի կազմութենէն, բայց այս բաւարար պատճառ մը չէ, իսկ եթէ Անգլիա յուսախաբ է Ֆրանքւեւերման բարեկամութենէն, պէտք չէ մոռնայ թէ իր մեծագոյն քաղաքակից անդամ՝ Զըրչիլ, պատմական դարձած կոչի մը մէջ, 1948ին ի Ցիւրիխ, մատթած էր նման բարեկամութիւն մը: Եւ Ֆիկարօ կը չեչտէ.- «Պէ՞տք է կարծել թէ Մեծն Բրիտանիոյ ներկայ դեկավարները նուազ յատակատես են քան իրենց պետական մեծ դէմքը, եւ կրկին վերադարձած են Եւրոպան բաժնելու իրենց հին քաղաքականութեան, որ ասկէ ճիշդ քսան տարի առաջ, յանգեցաւ ծանօթ այն ողբերգութեան որուն տիմարութիւնը ապացուցանել, այլեւս աւելորդ է 1959ին:

Եւ Ֆիկարօ արդար դառնութեամբ մը դիտել կուտայ թէ Անգլիա ուղէ կամ ոչ մաս կը կազմէ Եւրոպայի եւ իր ներկայ ընթացքը միայն Խրուշչեւին կրնայ օգտակար ըլլալ: Մոսկուայի ճանապարհը լայնօրէն արձականդ կը հանդիսանայ բրիտանական մամուլին հրատարակած հակաֆրանսական յօդուածներուն:

Ֆրանսայի դեսպանին այցելութիւնը պաշտօնական բողոքի մը բնոյթը չունէր անշուշտ: Շովէլ միայն «ցաւ» կը յայտնէր անգլիական թերթերու որոշ յօդուածներու հրատարակութեան եւ տարածման առթիւ: Իւանագիտական մարզի մէջ նորութիւն մը կայ «բողոքին» եւ «ցաւ»ին միջեւ որ իր կարեւորութիւնն ունի նման պարագաներու մէջ:

Օր ըն Օրին

ՄԵՆՔ ՉԷինՔ ԾԱԽԵՐ

Շատ պիտի ուզէինք ստուգել իմիտու - թիւնը այն անխելք մարդուն, որ ելեր յայտարարեր է — եւ շատերուն ալ հաւատացուցեր է — թէ հայ եւ հրեայ ժողովուրդները իրարու կը նմանին, իրարու էիքէ ինկած են եւ ունին միեւնոյն մեղքերն ու առաքինութիւնները

Սխալ է այս տեսութիւնը:

Մենք՝ միմուռաթ բազմութիւն մը, չունեւոր, տկլոր ու մօտաւորապէս անհայ - րենիք, անոնք՝ ուսուտր, հագուած սրբուած եւ տէրը՝ անկախ հայրենիքի մը, որուն օրէնքները իրենք կը մշակեն եւ այդ օրէնքներուն գործադրութեան համար ալ իրենք կը նշանակեն իրենց ուզած պաշտօնատարները:

Իսկ մեր «անկախ»ին մէջ, Երեւանի օ - փերային առջեւ պահակ դրուած ոստի - կան անգամ պէտք է, նախ, արժանացած ըլլայ Չեկայի վստահութեան:

Հրեան հանգանակութիւն մը կը կազ - մակերպէ ու կը հաւաքէ, մէկ անգամէն, իսուն, հարիւր միլիոն տոլար:

Հայուն հոգին բերանը կուգայ մինչեւ ար մէկ միլիոն տոլար իով իովի բերէ:

Թէլ Ավիվի կառավարութիւնը փոխա - նութիւն մը հրապարակ կը հանէ, աշ - խարհի բոլոր շուկաներուն վրայ, եւ կը գրպանէ հինգ հարիւր միլիոն:

Երեւանի « կառավարութիւնը » Ազգատ Ազգարոսին պէս իր ձեռքը երկնցնելու է մինչեւ Կրեմլին, բանի մը կոպէկի համար...

Իսրայէլ, տասը տարեկան անկախ պետութիւն մը, սկսեր է գինամթերք ծախել Գերմանիոյ:

Հայաստան, Խառատուն տարիէ ի վեր «անկախ» եւ «իր ճակատագրին տէր եւ տնօրէն», տուփ մը լուցկի ալ չի կրնար ծախել:

Հրեան կը պառայ, կը կանչէ եւ Երկ - րորդ Աշխարհամարտի ընթացքին իր կրած վնասներուն հատուցումը կը ստանայ — կարծեմ հազար միլիոն տոլար:

Հայը ուզածին չափ թող պառայ, կանչէ, մէկ տոլար ալ ձեռք չի կրնար ձգել՝ իբրեւ հատուցում ի՛ր կրած վնասներուն:

Կ'ըսեն թէ շուկան, Հայուն ալ աչքը բաց է, Հրեային ալ: Ատոր ալ մի՛" հաւատաք:

Մինչեւ Հայը իր խանութը կարգի դնէ եւ յաճախորդ փնտռէ, Հրեան անոր ծախելիքը արդէն ծախած է այդ յաճախորդին:

Ուրիշներ կրնան ուրիշ նմոյշներ ալ տալ, ջրելու համար անխելքներուն տե - սութիւնը թէ հայ եւ հրեայ ժողովուրդները միեւնոյն նկարագիրը, միեւնոյն խառնուածքը եւ միեւնոյն տագանդը ունին: Չունի՛ն:

Այս օրերս մեծ փոթորիկ մը պայթած է Իսրայէլի մէջ: Հրեայ Պէն Կուրիոնը պայմանագիր մը կնքեր է գերման Ատենաւուրի հետ եւ յանձն առեր է անոր հայթայթել բանի մը զէնքեր:

Ընդդիմադիրները փրփրեր են:

— Չե՞ս ամչնար, մարդ Աստուծոյ... ինչպէ՞ս կարելի է առեւտուր ընել — ու մանաւանդ զէնքի առեւտուր — ժողո - վուրդի մը հետ, որ տակաւին, երէկ, կը փորձէր մեզ բնաջնջել...

Ծերունազարդ վարչապետը կը պա - տասխանէ.

— Երէկուան Գերմանիան եւ այսօրուան Գերմանիան իրարմէ տարբեր բաներ են ... Ապագրաւիքը պիտի գործադրեմ...

Պէն Կուրիոն իր հակառակորդներէն նուազ Հրեայ չէ: Ո՛չ ալ նուազ հայրե - նասէր:

Բայց, կը տեսնէ՞ք պետական շահերը ինչե՛ր ըսել եւ ընել կուտան նոյնիսկ ա - մէնէն ջերմեռանդ հայրենասէրին:

Իսրայէլ դրամ պիտի շահի՝ մահացու զէնք ծախելով իր երէկուան թշնամիին:

Դրամ կոչուած փորձանքին սիրոյն չէ՞ որ ուրիշ ազգեր ալ համայնավար Վիշա - պին հետ առեւտուր կ'ընեն:

Պետական շահ եւ բարոյական: Ջուրն ու ձէթը, թերեւս, օր մը իրարու հետ ձուլուին, այս երկուքը պիտի չձուլուին:

Մե՞նք ինչ պիտի ընէինք եթէ, վաղը, Թուրքը, քնդաճօք գնել ուզէր մեզմէ: Մենք չէինք ծախեր, վստահ եմ:

Այս կէտին մէջ ալ Հայն ու Հրեան իրարու չեն նմանիր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՑԻ 32րդ խորհուրդը պիտի բացուի Սեպտեմբեր 4ին, Քազապլանքայի մէջ: Ռապաթ պիտի հասնի, մօտերս, Լիկայի ընդհ. քարտուղար՝ Ապտէլ Հալէք Հասունա: Համաձայն Խ - թիքլալի պաշտօնաթերթ՝ Ալ Ալամի, օ - րակարգի ղլխաւոր հարցերն են՝ պաղես - տինեան կառավարութեան մը կազմու - թիւնը որ իր հրամանին տակ ունենայ բանակ մը՝ ի պահանջել հարկին յար - ձակելու համար Իսրայէլի վրայ: Թէր - թին Գահիրէի թղթակիցը կ'աւելցնէ թէ Լիկայի անդամ պետութիւնները իրենց դրամական օժանդակութեամբ պիտի ա - պահովեն կառավարութեան եւ բանակին ծախքերը: Բանակին հրամանատար պի - տի կարգուի Յորդանանցի նախկին սպայ՝ Ալի Ապու Նավէր:

ԴԱՀԻՐԷՆ Միջին – Արեւելք մամուլի դործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Իրա - քի զինուորական կառավարիչը՝ զօրավար Ահմէտ Սալահ էլ Ապտի հրաժարած է: Լուրը հաստատուած չէ պաղտատի կող - մէ, բայց անհաւանական չէ, որովհետեւ Սալահ էլ Ապտի տարակարծիք էր զօր - քաւոքմի հետ համամիաւարներու հանդէպ ձեռք առնուած միջոցներուն առթիւ: կառավարիչը համամիտ էր ապրիլ ար - մատական դպրոմի մը:

ՍԹԱԼԻՆԿՐԱՏի ջրա-էլեկտրական հրա - կայ կեդրոնին չինութիւնը դադրած է նիւթի պակասի պատճառով: Փրաւտա կը գրէ թէ չաղաթ եւ պղպեղաթայ կաղ - մածներ կը պակսին մեքենաներու, ար - հեստներու համար: Թերթը կ'աւելցնէ թէ Լենինկրատի, Սվերդլովսկի եւ Տնիէփեթ - րովսքի գործատունները չեն յանձնած չի - նանիւթերը: Համաձայն Փրաւտայի, այս կացութեան երկու պատասխանատուներն են՝ Կոսպլանը եւ էլեկտրական կեդրոն - ներու չինութեան նախարարութիւնը:

ՀՌՈՄի Քիճի պալատը այլեւս խառ - նական արտաքին քաղաքականութեան կեդրոնն ըլլալէ պիտի դադրի: Դիւանագե - րու փոխադրութիւնը սկսած է արդէն եւ պիտի վերջանայ Սեպտեմբեր 15ին: Ժե - դարուն չինուած այս հին պալատէն որ կը դանուի Հռոմի սիրտը Վիա Տէլ Քոն - սօ, նախարարութիւնը պիտի փոխադրուի եօթը յարկանոց և հազար սենեակնոց ար - դիական չէնքի մը մէջ, չինուած 1938ին Պենիթօ Մուսոլինիի հրամանով:

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷի Նափալ նա - հանգին մէջ բազմաթիւ ձերբակալութիւն - ներ կատարուած են: աւելի քան 300 ափրիկեցի կիներ ձերբակալուած են ո - րոնք զանազան յարձակումներ գրած են եւրոպացի գործաւորներու եւ պաշտօն - եաներու վրայ:

ՔՈՒՊԱՅԻ մէջ քանութ հոգի ձերբա - կալուած են, պետութեան դէմ դաւա - ճանած ըլլալու մեղադրանքով:

ԻՍՐԱՑԼԻ վարչապետ՝ Պէն Կուրիոն արձակուրդի եկած է հարաւային Ֆրան - սա:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՅԻՇԱՏԱԿԵԼԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ

Երբ ողբացեալ Շաւարշ Միսաքեանի «Օրեր եւ Ժամեր» ստուար հատորը լոյս պեսաւ, որ մեր վերջին յիսնամեայ հանրային կեանքը յուզող խնդիրներուն կենդանի եւ բարախուն մկկ վկայութիւնն է եւ առով իսկ ընթերցանութեան լաւագոյն վաստակը, այս սիւնակներուն մէջ անոր նուիրեցի ամփոփ ըրադատական – քննադատական յօդուած մը (Յառաջ 25 Յուլիս 1958)։ Զուլացայ սակայն քանի մը անձնական յուշերու ալ տեղ տալէ, սպասելով աւելի յարմար առիթի մը։ Հիմա որ «Յառաջ»ի հիմնադրութեան 34րդ տարեդարձն է, ուշ չէ, կը խորհիմ, առիթէն օգտուիլ եւ ողեկոչել յիշատակը մէկու մը, որուն աշխատակցած եմ իր գործունէութեան զանազան հանդրուաններուն մէջ, հակառակ մեր ունեցած յաճախակի տարակարծութիւններուն։

Առաջին աշխատակցութիւնս 1909ին է, երբ ան կը հրատարակէր «Ազդակ» անունով շաբաթաթերթ մը Պոլսոյ մէջ, երիտասարդ, հաւատաւոր եւ ըմբոստ բռնվանդակութեամբ, իր չուրջը համախմբած ըլլալով երիտասարդ ուժեր։ Կարծենէն, ուր կը գտնուէի իբրեւ ուսուցիչ Սանասարեան վարժարանին մէջ, իրեն կը զրկէի ծանօթ թատերագիրը եւ բանաստեղծ, Շելլէրի «Վիլհելմ Թէլ»ին կին տիպարներուն մասին զրուած յօդուած մը, որ անմիջապէս լոյս տեսաւ։ Շելլէր մասնաւորաբար իր «Վիլհելմ Թէլ»ով Սանասարեանի ուսանողներուն ամէնէն շատ սիրած հեղինակն էր, որ երիտասարդներուն համար ազատութեան երգիչի համբաւով կը ներկայանար։

Յաջորդ տարին իսկ, 1912ին, «Յառաջ»ի իրրեւ խմբագիր, Շաւարշ Միսաքեան կուգար Կարին եւ անմիջապէս գործի կը ձեռնարկէր։ Սաւառնական իրրեւ հեգրոն, յաճախ կը հանդիպէր Սանասարեան վարժարանը։ Այդ այն տարին էր, երբ Գր։ Եպս։ Պալաքեան, Սանասարեանը Սեբաստիա փոխադրելու հաւանէյարդարութեամբ զբաղած էր։ Աչքերնիս իրենց ծննդավայրերը մեկներ էին։ Ուսուցիչները անորոշութեան մէջ էին։ Բայց եւ այնպէս որոշած էին պըատյա մը կազմակերպել մեր Սրտաճոր ամարանոցը, որ աւերակ վիճակ մը կը ներկայացնէր, փեթակ մը, որուն մէկէն հեռացեր էին բոլոր գործօն մեղուները։։։։ Բացի ուսուցիչներէն, այդ յիշատակելի եւ վերջին պատոյին կը մասնակցէին նաեւ Ռոստոմ, Պալաքեան Սրբազան եւ Շաւարշ Միսաքեան։ Շատ հաճելի եւ խանդավառ անցաւ այդ օրը, սակայն դալիք աշնանային ամիսներուն անորոշութիւնը կը ճնշէր բոլորիս հոգիները։

Աշնան, ժողովուրդին փափաքին վրայ, Սանասարեանը կը վերաբացուէր, բայց ոչ Պոլսոյ Ինամակալութեան նիւթական օժանդակութեամբ։ Եւ Ռոստոմ Զօրեան կ'ընտրուէր տեսուչ նորաբաց Սանասարեանի։

Շ։ Միսաքեան ամբողջ տարի մը կը չարունակէր «Յառաջ»ը հրատարակել, տեղական ուժերու պործակցութեամբ։ Յաջորդ տարիներու պատմութիւնը երկար է։ Մինչեւ տարագրութիւն «Ապտամարտ» օրաթերթին պաշտօնական թղթակիցն էի Տրապիզոնէն, Զորլուէն եւ Գոնիայէն։ Աչխատակցութիւնս վերսկայ «Ձակատամարտ»ին, երբ պինադպարին Շ։ Միսաքեան կը վարէր այդ օրաթերթը։ Բայց աւելի վերջերը երբ Փարիզ հաստատուեցանք երկուքս ալ, եւ «Յառաջ»ը լոյս կ'ընծայէր, այլեւս պատահականութեան չձգուեցաւ աչխատակցութիւնս, եւ գրեթէ ամէն կիրակի գրական յօդուած մը ունէի «Յառաջ»ի մէջ։

×

«Յառաջ»ի հիմնարկութեան 35 ամեակին առթիւ Շ։ Նարդունի «Օրը Օրին» մը ունէր։ Կ'անդրադառնար մեծ պարբերաթերթի մը, զոր հրատարակել ուզած էր Շ։ Միսաքեան եւ սակայն չէր ձեռնարկած, իրեն հետ ունեցած անհամաձայնութեան, պարբերաթերթը խմբագրելու, անոր բովանդակութեան ու տըրուելիք «տարազ»ին հետեւանքով։

Նման ձեռնարկի մը մասին ես ալ իրեն հետ ունեցած եմ խորհրդակցութիւն եւ կազմած ծրագիրը, սակայն այդ ձեռնարկն ալ չիրականացաւ։ Վերջին պատերազմին ամէնէն տագնապալի չրջանին էր։ Յաճախ գրատուն կուգար, ինչպէս այդ օրերուն եւ անկէ ետքն ալ, տեսակ մը ժամադրավայր նկատուած էր։ Գրագէտներ ու մտաւորականներ իրարու կը հանդիպէին հոն։ Չեմ գիտեր թէ իր անտիպ յուշերուն մէջ որեւէ յիշատակութիւն կա՞յ արդեօք այդ մասին։ Առաւօտ մը, երբ լաւ տրամադրութեան մէջ էր, միասին գրական – գեղարուեստական պարբերական մը հրատարակելու մասին խօսեցաւ եւ լրջօրէն։ Մարսէլ պիտի մեկնէր, փափաքեցաւ որ մինչեւ իր վերադարձը պատրաստէի պարբերաթերթին համար գրական եւ նիւթական ծրագիր մը, աչխատակիցներու ցանցով մը։ Կազմեցի այդ ծրագիրը, ինչպէս յաճախ չատ դիւրութեամբ կը կազմենք նման ծրագիրները։ Վերադարձին, երբ ներկայացուցի պատրաստած ծրագիրս, արդէն հրաժարած էր այդ գաղափարէն։ Տարի մը եղբ սակայն առանձին լոյս կ'ընծայէր «Արածանի» եւ «Հայկազեան» պարբերականներու քանի մը թիւերը։ Պատերազմը ակամայ դադար մը պարտադրած էր իրեն։ Այդ անգործութիւնը կ'ուզէր փոխարինել բանով մը։ Որովհետեւ որեւէ կերպով ժողովուրդին խօսիլ կ'ուզէր։ Եւ ուրիշներուն հետ չէր կրնար լծուիլ ծրագրի մը իրագործման, որովհետեւ չափէն աւելի բծախնդիր էր։ Աւելի լաւը եւ խնամուած պարբերական մը չկարե – նալ հրատարակելու ցաւը ունեցաւ միշտ։ Թերեւս այդ էր պատճառը նաեւ որ ուրիշ անգամ նման ծրագրի մը իրականութեան համար ալ վարանումներ ունեցաւ։

1930ին եղբօրս Մերուժան Պարսամեանին հետ որոչեցինք «Կեանք եւ Արուեստ» անունով տարեգիրքը հրատարակել։ Այդ օրերուն ամէն չաբաթ «Մասիս» ապարանին դէմի սրճարանը կը հաւաքուէինք։ Արդէն հիմնած էինք «Նահատակ Գրականներու Բարեկամներ» հրատարակչական։ Շաւարչին յայտնեցի միտքս, թէ «Կեանք եւ Արուեստ» անունով տարեգիրք մը լոյս պիտի ընծայենք։

— Ես ալ միտք ունիմ տարեգիրք մը հրատարակել, ըսաւ։

— Ես կը հրաժարիմ ըսի, քանի որ մտադրած ես դուն ալ տարեգիրք մը հրատարակել։ Պիտի սպասեմ չաբաթ մը գրական պատասխանի։

Շաբաթ մը եաքը, երբ իրեն հանդիպեցայ, հրաժարած էր արդէն իր մտադրութենէն։ Մենք ձեռնարկեցինք տարեգիրքի հրատարակութեան։ Հինգ տարի անընդհատ լոյս ընծայեցինք «Կեանք եւ Արուեստ» տարեգիրքը, վեցերորդ տարիէն սկսեալ գոյն վերածելով գրական–գեղարուեստական ամսաթերթի, եւ չարունակեցինք մինչեւ 1940, պատերազմի առաջին ամիսը, երբ ինքնաբերաբար դադրեցուցինք, տպագրութեան եւ թուղթի դժուարութիւններուն հետեւանքով։

Հրատարակագրութեան հետեւելով մեկտեղ, Շ։ Միսաքեան կ'ուղէր եւ ի վիճակի էր նաեւ գրականութիւն ընել։ Բայց չէր կրնար առօրեայէն դուրս գալ եւ իր երազը իրագործել։ Աւելի նաեւ իր գործունէութիւնը եւ անհանգիստ հոգին, գրեթէ ամէն բանի մէջ եւ ամէն առեն։ Աւելի նաեւ օրաթերթին լրջութիւնը, որուն համար կը գոհէր անձնական հանգիստը, այդ աչխատանքը վերածելով կիրքի մը։

Շ։ Միսաքեան ամէնուն հանդէպ վերապահ էր, խորհրդապահ եւ սակաւախօս եւ ամէն հանդրուաններու աչխատանքի տարբեր նկարագիր ունէր։ «Ազդակ»ի եւ չաբաթաթերթի «Ապտամարտ»ի Շ։ Միսաքեանը տարբեր էր «Յառաջ»ի չափահաս խմբագրէն, ինչպէս որ տարբեր էր «Շանթ»ի մէջ գրական էջերը եւ քերթուածներ մշակող ու գոհացած Շաւարշն Մէկէն, որ իր գրական ծածկանունն էր։

Վերջին տարիներու գոհունութեան եւ գժգոհութեան գլայտ – թիւնը իր նկարագրին հիմնական տարրերէն մէկն էր, հակառակ ընկերական չրջանակներու եւ ժողովրդական հաւաքոյթներու մէջ պոռթկացող ուրախութեան պահերուն, երբ մանուկի մը պէս կը փորձէր զուարճանալ ու հրճուիլ առանց արուեստականութեան։

Չանճոյքով եւ մխիթարն տանն տխրութեամբ կը յիչեմ այս քանի մը գրուագները, «Յառաջ»ի հիմնարկութեան տարեդարձին առթիւ։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

"ՀԷ՞Յ ՄՇՈՅ ՍՈՒԼԹԱՆ..."

«Հէ՛յ, Մշոյ Սուլթան Սուրբ Կարապետ...»

Է՛ր երբեմն, երբ մեր նախնիքը այս նախաչաւութիւնը խունկի եւ ալօթքի վերածած, ամիսներով պատրաստութիւն կը տեսնէին որոչելու օրը,—վարդավառին — «Մուրադատուր» Սուրբ Կարապետին ոտքը երթալու եւ իրենց ուխտը կատարելու։

— Սուրբ Կարապետ բարձր է, բոլոր,
Ճամբաները ոլո՛ր–մոլո՛ր,
Ուխտ կուգան թէ՛ ոտնաւոր թէ ձիաւոր։։

Եւ իրօք, մեր մեծերուն, տարեգիրներուն պատմածներուն նայելով, ամէն տարի վարդավառի ոտնին, յորդահոսան բազմութիւններ ամէն կողմէ, Հայաստան աչխարհի բոլոր մասերէն հոն կը վազէին մասնակից ըլլալու այդ մեծ տօնակատարութեան։ Հոն կը վազէր թէ «ոտնաւորը», թէ «ձիաւորը», թէ հարուստը եւ թէ աղքատը, թէ Հայոց ընտրանին եւ թէ պարզ չինականը։

Ամէն ոք ցանկութիւն, մեծ փափաք ուներ այդ օրերուն, անմոռան չմնալու այդ մեծ ուխտագնացութեան։

Ու հոն, ականատեսներու պատմածներուն նայելով, «Մուրադատուր» Սուրբին ոտքը հաւաքուած բազմահազար ժողովուրդը, — հայ ժողովուրդը — քանի օր չարունակ կ'ապրէր կեանք մը որ խոտոր կը համեմատէր իր դաւանած կրօնքին ու պաչտած Սուրբին անունին։

Երգ, պար, փող ու թմբուկ, արչաւ ու գոտեմարտ եւ հազարումէկ տեսակ այլ խաղեր։ Եզակի Սուրբին ի պատիւ սարքուած այս տօնը կը վերածուէր զանազան սուրբերու տօնակատարութեան մը, ու Հայը տարին մէկ անգամ, տարուան մէջ երկու–երեք օր արդար եւ օրինաւոր տուրքը կուտար իր հին աստուածներուն։

Վահագնը, Անահիտը, Աստղիկը եւայլն, այդ քանի մը օրերուն մարմին եւ հոգի կը առանային ու հայ մարդուն սիրտը, հոգին, մարմինը նոր հաւատքով, նոր յոյսով, նոր խանդով, նոր Հաւատամք – ներո[illegible] կը լեցնէին։

×

Երկու տարի է, մենք ալ այս հիւրընկալ ափերուն վրայ նոր ձեւի ուխտագնացութիւն մը կը կատարենք։ Մեզ ուխտի, կամ ուխտատեղի հրաւիրողները մեր եկեղեցականներն են, — նոր Սերնդականները, — մենք ալ օրեր, չաբաթներ անհամբերութեամբ կը սպասենք այդ ուխտագնացութեան օրուան։

Այլ պարագաներու մէջ «Հաչիւ ընող» ժողովուրդ է մեր ժողովուրդը, բայց այս պարագային լայն ու առատաձեռն։ Տուէք իրեն այն բաները զոր կը սիրէ, անիկա պատրաստ է ամէն տեսակ զոհողութեան։ Ու ասիկա սրտանց եւ սիրով։

Երկու տարի է, Օգոստոսի կիսուն, ո–

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ

... ԵՒ ՀԻԹԼԻՐ ԶՄԵՌԱՒ

Եւ սակայն, քաջութեան վերջին զրահով մը Շթիֆ կը յայտարարէ։

— Յանուն Գերմանիոյ չահերուն էր որ այս քայլը առի...

Եւ նախագահ Ֆրայզլէր բարկաճայթ կը գոռայ։

— Յանո՞ւն Գերմանիոյ չահերո՞ւն... Գայթակղալից է ձեր արարքը եւ չէք արժէնար այդ խօսքերը արտասանելու։ Գերմանիան անձնաւորողը մեր Առաջնորդն է եւ մենք իր հետեւորդներն ենք։ Մինչ դուք, դո՛ւք երբեք իրաւունք չունիք յանուն Գերմանիոյ խօսելու...

×

Իր կարգին, մառեչալ Վիլհելմէն կը հերկայանայ Դատարանին։

Մեքենականօրէն կը բարեւէ առեանը հիթլերական բարեւով մը, որ հիմա կը փոխարինէ զինուորական աւանդական բարեւը։

Իր այս ընթացքը տեղի կուտայ նախագահին, Ռոլան Ֆրայզլէրի հետեւեալ բերտ յանդիմանութեան.

— Էրվին Ֆոն Վիլհելմէն, եթէ ես ձեր տեղը ըլլայի, այլեւս բնաւ պիտի չգոըծածէի զերմանական այս բարեւը։ Բոլոր պատիւ ունեցող Գերմանացիներն են մեզ որ կրնան զործածել այդ բարեւը, եւ առանց անդրադառնալու ձեր մասին արձակուելիք վճիռին, կրնամ ըսել որ ես ձեր տեղը պիտի ամչնայի այդ բարեւը զործածելով։

Այս խօսքերը, արտասանուած առանց չեշտով մը, մահուան սպառնալիքի մը նման կ'իջնեն ներկաներու վրայ։

Մահառարսուռ լռութիւն կը տիրէ պահ մը սրահին մէջ։ Նախագահը խզելով այդ լռութիւնը կը չարունակէ։

— Էրվին Ֆոն Վիլհելմէն, ծնած էք Պրէսլաու՝ 4 Դեկտեմբեր 1881ին, ամուսնացած եւ այժմ այրի։ Ունիք երկու զաւակներ որոնք ներկայիս 35 եւ 36 տարեկան են։ 1901ին զործօն սպայ էիք եւ 1942ին՝ պահեստի զարձած առողջական պատճառներով։ Ըսած էք նոյնիսկ թէ այս բանը զժգոհութիւն պատճառած է ձեզի։ Ինչո՞ւ։

Ֆոն Վիլհելմէն։— Որովհետեւ, երբ առողջացայ ինձի խոստացան անմիջապէս պաչտօնի կոչել։ Սակայն, ի զուր սպասեցի։

Ֆրայզլէր։— Այո՛, սակայն իրրեւ ներքոխոհան ես ներկայ էի Ռաչխոֆակի 19 Յուլիս 1940ի այն նիստին, ուր մեր Առաջնորդը ձեզ մառեչալ անուանեց։ Եւ պէտք է աւելցնեմ թէ երբ մարդ այս – պիսի մեծ պատիւի մը կ'արժանանայ այլեւս զժգոհ ըլլալու որեւէ պատճառ պէտք չէ ունենայ։

Վիլհելմէն կը փորձէ պատասխանել, սակայն նախագահը ընդմիջելով զայն, կը չարունակէ։

— Ձի՞չ է, այնպէս չէ՞... սակայն յայտարարած էք թէ զժգոհ էք...

Այս հարցաքննութեան ընթացքին կը պատահի տարօրինակ դէպք մը։ Ամբաստանեալ մառեչալին տարաւոր չարունակ վար կ'իյնայ եւ ծերունին տախտակած էր միշտ զայն վեր հանել։ Ինչպէս միւս բոլոր ամբաստանեալները, նոյնպէս եւ Վիլհելմէն տարաւին ուսադիր չուներ։ Աւելի, սադայէլատիպ նախագահին հրնարքն էր, ամբաստանեալը փիղիքական տառապանք վիճակի մը մատնելով անկէ կարելի չափով խոստովանութիւն կորզելու համար։

Հին զինուորական, Վիլհելմէն կը ճանչնար զօրավար Պէքն ու Ոլպրիխթը եւ 1943ին է որ Գերմանիոյ զինուորական կացութեան վերաբերեալ խօսակցութիւն մը ունեցած էր Պէքի հետ։

Ֆրայզլէր։— 1943ի Փետրուարի մէջ, այցելութիւն մը տուիք զօրավար Պէքի, իր բնակարանը, եւ հոն վիճաբանեցաք Գերմանիոյ զինուորական կացութեան մասին, զոր չափազանց ծանր կը գտնէիք։ Երկուքդ ալ այն կարծիքն ունէիք թէ՝ Առաջնորդը բանակի վերին հրամանատարութեան վերաբերմամբ սխալ կարգադրութիւններ ըրած էր եւ թէ կարգ մը արժէքաւոր զինուորական պետեր չէզոքացուած էին առանց արդարանալի պատճառներու։ Դարձեալ ձեր կարծիքով այս սխալ կարգադրութիւնները իրենց վատթար աղետկութիւնը ունեցած էին պատերազմի ընթացքին վրայ։ Եւ այս առթիւ փնտռած էիք թէ՝ ո՞վ կրնար աւելի լաւ ընել։

Ֆոն Վիլհելմէն։— Ձի՛չ է։

Ֆրայզլէր։— Եւ ո՞վ էր, ըստ ձեզի, որ պիտի կարենար աւելի լաւ ընել։

Ֆոն Վիլհելմէն։— Մենք, երկուքս...

Ֆրայզլէր։— Դուք երկո՞ւքդ... կրկնեցէ՛ք այդ խօսքերը որ աւելի լաւ իմանանք։

Ամբաստանեալ մառեչալը, այս անգամ աւելի բարձր ձայնով, կը կրկնէ։

— Այո՛, մենք երկուքս։

Ֆրայզլէր։— Այդ պարագային պէտք է ըսեմ թէ կը գտնուիք յատկնոտ յայտարարութեան մը չանդիման, որ երբեւիցէ իմացած ըլլանք։ Մառեչալ մը եւ զօրավար մը կը յաւակնին ընել աւելին քան այն որ մեր բոլորիս Առաջնորդն է, որ Գերմանիոյ սպահանները ընդարձակեց մինչեւ Եւրոպայի չրջադիծը, որ տարաձեց Գերմանիոյ ապահովութիւնը մինչեւ Եւրոպայի ներսերը։ Եւ կ'ընդունի՞ք որ բան էք ասիկա։

Ֆոն Վիլհելմէն։— Այո՛։

(10 Շար։)

ՓԱՐԱՁԱՓԱԿ

Ա.

Մարդկային միտքը, իրերի շրջապատ լուծելով իր հետաքրքրության մեջ, նախ եւ առաջ ձգտում է գտնել իրերի պատճառները, ուսումնասիրել նրանց ծագումը, զարգացումը, ներքին եւ արտաքին կապերը, հարաբերությունները, ապա միայն անցնում է գործնական կիրառության։

Գիտնականները, որոնք ուսումնասիրում են բնության երեւույթները, ձգտում են գտնել այդ երեւույթների պատճառները, հետեւել նրանց զարգացման ընթացքին, որպեսզի հետագայում կարողանան ազդել նրանց վրա, ստեղծել նոր բնական պայմաններ, նոր տեսակներ։ Միայն այդ ճանապարհով է հնարավոր դառնում մարդկային գործունեությունը։

Նույնը պետք է ասել նաեւ հասարակական գիտությունների մասին։ Նրանք էլ ուսումնասիրում են հասարակական կյանքի երեւույթները, որպեսզի հասկանան դրանց էությունը, ներքին կապերը, զարգացման օրենքները եւ հետագայում կարողանան ազդել դրանց վրա։

Ինչպես բնական գիտությունները, այնպես էլ հասարակական գիտությունները ծագել են մարդկային գործունեության պահանջներից։ Մարդկանց նյութական կյանքի պահանջները ստիպել են նրանց ուսումնասիրել հասարակական կյանքի երեւույթները, որպեսզի

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ մահուան դատապարտուեցան հինգ սպաներ եւ մէկ քաղաքացին որոնք մասնակցած էին Մուսուլի ապրատամբութեան։ Գերագոյն ատեանը ցկեանս ժաժանակիր աշխատանքի դատապարտեց ուրիշ երեք սպաները։

ՈՒՇԻՆԿՕՐՆԵՆ Արտաքին նախարարութիւնը կը յայտարարէ թէ բացարձակապէս լուր չունի Խրուշչեւի մէկ նոր առաջարկէն՝ Պերլինի խնդրին լուծման համար։

ՉԵՒՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ համաձայնակար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը՝ Ռուտէ Փռաւօ անդրադառնալով վարչապետ Միչէլ Տըպրէի ճառին, կը դրէ թէ Ֆրանսա նեղ կացութեան մատնուած է ոչ միայն ալժէրիական քաղաքականութեան պատճառով, այլ նաեւ, որովհետեւ ծայրայեղ ազ քաղաքականութիւն մը կը վարէ այսօր, Պոնի մարզոյ հետ։

ՊԱՐՉԵԼՈՆԱՅԻ մօտ արկած մը ունեցաւ անդլիական օդանաւ մը որ փչուր փչուր եղաւ։ 33 ճամբորդները որոնց 23ը անգլիացի ուսանողներ՝ մեռան։

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կը հաղորդեն թէ միջազգային մթնոլորտին բարելաւումը թոյլ կուտայ խորհրդային քաղաքացիներուն որ քիչ մը խնդան։ Ահա՛, Մոսկուայի փողոցներուն մէջ չրջող վերջին պատմութիւնը։ — Երկու տեսակ Ամերիկացիներ կան՝ լաւատեսները եւ յոռետեսները։ Առաջինները ուսերէն սորվեցնել կուտան իրենց զաւակներուն, իսկ միւսները ··· չինարէն։

ՔՈՒՊԱՅԻ վարչապետը Դոմթրօ յայտարարած է իտալական թերթի մը թէ ինք՝ բռնատէր մը չէ եւ կը նախընտրէ կառիպալտի մը քան Մուսոլինի մը ըլլալ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ճամբաներուն վրայ արկածներու հետեւանքով, Օգոստ. 14էն 17, 77 հոգի մեռած եւ 1877 հոգի վիրաւորուած են։

ՆՈՒԷՐ ՈՒԽՏԻ ՄԸ ԱՌԹԻԻ

Մարսէյլէն Տիկին Արմենուհի Ալոյեան Հայաստան երթալով եւ իր ծնողքը տեսնելուն ուխտին ի կատարումն, վերադարձին 2000 ֆր. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին եւ 1000 ֆր. «Հայ-Բոյժ»ին։

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ.Բ.Ը.Մ.ի Կառատնի մասնաճիւղը իր բոլոր անդամներուն կողմէ սրտագին ցաւակցութիւն կը յայտնէ Յովհաննէս եւ Հաղարեան ընտանիքին (Կառատան եւ Լիոն) իրենց սիրեցեալ Մարթիրոս Յովհաննէսեանի կսկծալի մահուան առթիւ, չնորհակալութիւն նաեւ Սարգիս Յովհաննէսեանի 5000 ֆրանք նուիրատուութեան համար։

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Համա-Ծարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի եւ Վիէնի մասնաճիւղերը իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն այրի Տիկին Ծարօյեանի (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Ս. Աւագեանի եւ Արզումանեան ընտանիքներուն (Մարսէյլ), ինչպէս նաեւ իրենց ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն, եղբօր եւ զարմիկին՝

ԿԻՐԱԿՈՍ ԽԱՐՈՑԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ 12 Օգոստ. 1959, Լիոնի մէջ։

nuit et jour

snack-self service-glacier

Ses plats chauds ou froids
Sa terrasse face à la mer
Glaces, patisseries maison

Galeries de l'Eden - Beach
JUAN - LES - PINS

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Հայկանոյշ Երամեան եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ՝ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի կիրակի առաւօտ Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ ազգականին

ՄԻՆԱՍ ԵՐԱՄԵԱՆԻ

հոգւոյն ի յիշատակ, անոր մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին հանդուցեալին յիշատակը յարգողները։

ԴՊՐՈՑ· ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1959 – 1960ի դպրոցական տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Ամէն անոնք որ կը փափաքին իրենց զաւակները արձանագրել, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմել Հաստատութեան Տնօրէնութեան։

Դպրոցասէրը կը հետեւի պետական լիսէներու պաշտօնական ծրագրին, աշակերտները կը պատրաստէ պրէվէի եւ պաքալօրէայի քննութիւններուն, տալով նաեւ անոնց հայեցի դաստիարակութիւն, հայերէնի, գրականութեան, պատմութեան եւ կրօնի ծանօթութիւններով։

Դիմել՝ 1 Պուլվ– տիւ Նօր, Լը Բէնսի։
Հեռաձայն՝ Լը Բէնսի 172։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ
8 bis, Rue des Ternes
Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10·45, կը խօսի Պատուելի ԳԱՅԱՅԵԱՆ

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
46, Rue Richer - Paris (9e)
Tél. : PROvence 64-90

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ.— Կարօ Գէորգեանի, 1959, Զ· տարի, լաթակազմ՝ 1706 Ֆրանք, թղթակազմ՝ 1400 Ֆր·, 640 էջ, մաքուր տպագրութիւն, բազմաթիւ նկարներով (Ֆրանսահայ գաղութին մասին միայն 182 էջ) թղթատարի ծախք երկու հարիւր ֆրանք։

ՅՈՎԱՍԱՓՈՐԻ ԳԵՐԻՆԵՐԸ, Վ· Անանեան (արկածային վիպակ) տպ· «Ցուսաբեր», Գահիրէ, 1959, էջ 558։ Գին՝ 900 Ֆրանք։

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ, տպ· «Ցուսաբեր», Գահիրէ, 1959, էջ 169, գին 400 Ֆրանք։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ
Ալեքսանդրիա
Թիւ 10
ԱՆԴԱՍՏԱՆ Գրականութեան
Արուեստի ԱՆԴԱՍՏԱՆ
Հայ եւ Օտար գրականութեան
ԱՆԴԱՍՏԱՆ
Խմբագիր
ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ
46, Rue Richer - PARIS (9·)
Գին՝ 1200 ֆրանք
Արտասահման 4 տոլար

Օգոստոս ամսուան ընթացքին
ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ
51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)
ԲԱՑ Է ՄԻԱՅՆ ԿԷՍՕՐԷ ՎԵՐԶ
ԺԱՄԸ 2 –6,30
ՓԱԿ Է ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԱԼՊԵԱՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

ԳՐԵՑ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Դիմել հեղինակին՝
Via Pacini 30, MILANO

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՋ. ԵԿԵՂԵՑԻ
ՄԱՐՍԷՅԼ

★

Պաշտամունք՝ այս կիրակի, Սէն Ժէրմէն, ժամը 9,30ին։ Ռիւ Ժէմափ՝ ժամը 10,45ին։ Կը խօսի պատուելի Հելվաճեան։

ՊԵԼԺԻԱ

Կայանի տղաքը կը խնդրեն որ հաճիք ներկայ ըլլալ իրենց

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

որ տեղի պիտի ունենայ Գայէնհօֆ 21, Ավրնիւ Մաքս-Թեմմէրման, Հայտ, Կիրակի Օգոստոս 30ին, ժամը 11էն սկսեալ։

ՊԱՐ, ԵՐԳ, ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

ՊԻԻՖԷ, ԽՄԻՋՔ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նոր արձանագրութիւնները կը չարունակուին 1959–1960 ուսումնական տարեշրջանին համար։

Իրենց զաւակները արձանագրել փափագող ծնողքները փութան դիմել Տեսչութեան, զրաւոր կամ հեռաձայնով։

Collège Arménien S. Moorat
26, Rue Troyon - SEVRES (S & O.) Tél. : OBS. 18-28

Վարժարանի անցեալ տարուան աշակերտներուն ծնողքներուն ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ կը յանձնուի.—

Եթէ մինչեւ Սեպտեմբեր 8 չնորոգեն իրենց զաւակ՝ երուն արձանագրութիւնը, Տեսչութիւնը ի հարկին, ազատ է անոնց տեղերը յատկացնել նոր արձանագրութիւններու. հետեւաբար, այդ թուականէն առաջ պէտք է պատասխանեն, Տեսչութեան՝ Մայիսի մէջ ղրկած չրջաբերականին։

Գարունը կը վերսկսի գեղազարդել բնութիւնը, տերեւաթափ ծառերը կը գունաւորուին դալարով եւ ծաղիկներով, կեանքը կը վերաճորոգուի

Ձեր բնակարանն ալ պէտք է որ վերանորոգուի
ՆՈՐ ԳՈՑՆԵՐՈՎ ԵՒ ՆՈՐ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
Նոր կենսունակութիւն ստանալու համար

PEINTURES THOMLAC
16 bis, BOULEVARD SEBASTOPOL, PARIS (4e)
Tél. : ARC. 26-61 (Métro : Châtelet - Halles)

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ
Իր սեփական արտադրութիւնը եղող արդիական գոյներով առաջնակարգ ՍԻՆԹԻԹԻՔ եւ ՎԻՆԻԼԻՔ նորոյթ իւղաներկներու, գեղարուեստական պատի թուղթերու, ԼԻՆՈԼԷՈՄՆերու եւ ՄԻՒՆԵՎԻԼՆերու տեսակները, նաեւ ձեր բոլոր նկարչական արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը պիտի հայթայթէ ձեզի, ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ՝
52, Rue de Chalon - Paris (12e)
64, Boulevard de Belleville - Paris (20e)
166, Av. Aristide Briand - Pavillons-sous-Bois (S.)
4bis, Rue Paul Vaillant-Couturier - Argenteuil (S.O.)
241, Rue Paul Vaillant Couturier, Alfortville (seine)
18, Rue Brézin (Paris (14e)

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris 6e
Chèque Postal : Paris 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, *Մ· ՎՐԱՅԵԱՆ*
Նոր տպագրութիւն, Պէյրութ, պատկերազարդ մեծադիր 684 էջ, կազմ· 4·000 ֆր·

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, *Կ· ԳԷՈՐԳԵԱՆ*
Զ· տարի, Պէյրութ, 1959, 640 էջ· 1·400 ֆր·

ԱՒ· ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ,
Գահիրէ, 1959, 169 էջ, պատկերազարդ 350 ֆր·

ՅՈՎԱՍԱՓՈՐԻ ԳԵՐԻՆԵՐԸ, *Վ· ԱՆԱՆԵԱՆ*
Գահիրէ, 1959, 568 էջ 850 ֆր·

ԼՈՌԵԴԱՆ, *Ա· ԴԱՇՏԵՆՑ*: Գահիրէ, 700 ֆր·

ԵՐԳՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ, *Ճ· ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ*
Պէյրութ, 436 էջ, կազմուած 1·000 ֆր·

ԴՐՕՇԱԿ, օրգան Հ· Յ· Դ·, Ա· հատոր 1890–97, Բ· հատոր, 1898–1901, կազմուած, հատորը 2·400 ֆր·

Le Chant du Pain, Daniel Varoujan
Paris, 1959 630 Frs.

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՇԱԲԱԹ
22
ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI
22 AOUT
1 9 5 9

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8475 35EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4376

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԻՐՔԵՐԸ ԿԸ ԲԻՒՐԵՂԱՆԱՆ

Նախագահ Այզընհաուըրի ծրագրած համբորդութիւնը դէպի Եւրոպա՝ կը չափուի առիթ ընծայել զանազան մեկնութեանց:

Ո՛չ միայն Եւրոպայի դիւանագիտական շրջանակները, այլ նաեւ հանրային կարծիքը մեծ կարեւորութիւն կը վերագրեն այս դէպքին, որ պատմական նշանակութիւն պիտի ունենայ: Հիմնական յեղաշրջում առաջ պիտի բերէ դաշնակիցներու յետպատերազմեան քաղաքական ուղղութեան մէջ:

Մտահոգութեան մատնուած են մանաւանդ Ֆրանսա, արեւմտեան Գերմանիա եւ Իտալիա, որոնք Միացեալ Նահանգներու հեղինակաւոր պետին այս քայլին մէջ կը նախատեսեն որոշ դիրքորոշումներ՝ ի վնաս իրենց եւ ի նպաստ Խորհրդային Միութեան:

Տարեգլխին ի վեր ամերիկեան եւ խորհրդային պատասխանատու վարիչներու փոխադարձ այցելութիւնները մէկ երկրէն միւսը եւ անոնց ունեցած գլուխգլխի տեսակցութիւնները ճամբայ յարգարեցին Այզընհաուըր – Խրուշչեւ տեսակցութեան:

Կրեմլինի մենաւէրը վերջին ծայր դոհ է, որ յաջողեցաւ հասնիլ իր ա՛նկան վայրկեան երազին:

Հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու դիւտը իր հարուածային զարկացումով այնպիսի յառաջդիմութիւններ արձանագրեց, որ մարդիկ սկսան մրցումի ելնել Արարիչին հետ: Ու ծնան սպուտնիկները, որոնք երկրագունտին չուրջ կը թռչտին՝ օրէ օր աւելի մեծ թիւով:

Ուաշինկթըն եւ Մոսկուա ուժերու հաւասարութիւն ձեռք բերած՝ այժմ իրենք դիրենք ի վիճակի կը նկատեն աշխարհի մնացեալ մասին պարտադրելու իրենց կամքը:

Մեծն Բրիտանիա՝ քան տարիէ ի վեր դարձած աշխարհի ամէնէն հզօր կայսրութիւնն ըլլալէ՝ միջանկեալ դերը մը բռնած է մարդկութեան ճակատագիրը տնօրինելու յաւակնող հսկայական երկու ուժերուն միջեւ:

Մենկուացած իր կղզիին մէջ՝ չուզեր չաս մխրճուիլ ցամաքային Եւրոպայի զործերուն մէջ, մանաւանդ տնտեսական դետնի վրայ:

Իրրեւ «դրական քաղաքականութեան» ջերմ կուսակից՝ չուզեր կաչկանդուիլ Հասարակաց Շուկայի սեպմումներով եւ կը պահանջէ հաստատել Փոխանակութեանց Ազատ Գօտի մը: Ցանուն Անգլիոյ կենսական չահերուն՝ չի քաշուիր առեւտրական յարաբերութիւններ մշակելէ կարմիր Չինաստանի եւ խորհրդային պետութեան ենթակայ ուրիշ երկիրներու հետ:

Ցաջողեցաւ դիտական դաղտնիքներ կորզել Միացեալ Նահանգներէն եւ դարձաւ «հիւլէական քլիւպ»ի երրորդ անդամը:

Ու այժմ չուզեր, որ Ֆրանսա մաս կազմէ այդ «քլիւպ»ին:

Շատ բնական է Ֆրանսայի ձգտումը՝ այս ճիւղին մէջ հիւսիսի իր դաշնակիցէն ետ չմնալու մասին: Այս ուղղութեամբ կատարուած ճիգերը — մասնաւորաբար զօրավար Տը Կոլլի իշխանութեան գլուխ գալէն ի վեր — սկսած են նախանձ շարժել:

Ֆրանսա յաջողած է իր սեփական միջոցներով տիրանալ դիտական նորագոյն դաղտնիքներուն եւ հասած՝ փորձի շրջանին:

Ցամաքային Եւրոպայի գլխաւոր պետութիւնները սկսած են աւելի սերտացնել իրենց փոխադարձ կապերը:

Արեւելքի եւ Ցայրագոյն Արեւմուտքի միջեւ երրորդ ուժ մը կրնայ կազմել Եւրոպան: Ցետպատերազմեան դանդաղ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լոնտոնի Ֆրանսական դեսպանը՝ Շո – վէլ, Փարիզ հասաւ ուր երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Արտաքին Նախարար Քուվ Տը Միւրվիլի հետ: Դիւանագիտական շրջանակներու համաձայն, Շովէլի համբորդութիւնը մաս կը կազմէ հերթական հանդիպումներու զոր դեսպանը կ'ունենայ Փարիզի մէջ: Անգլիոյ Արտաքին նախարարութեան պաշտօնական բաները մերժած է որեւէ բան ըսել այս մասին, բայց ճշդած է թէ նախարարութեան հսկողութեան տակ չի գտնուիր բրիտանական մամուլը: Լրագրող մը, այդ պահուն ըսած է.— կրնայ չէ՞ աղդայնացնել Տէյլի Հերըլտը:

Ընդհանուր ձեւով կարծիքն այն է թէ Մորհ. Միութիւնը ամէն ջանք կը թափէ բաժնելու համար Ատլանտեան Ուխտի անդամները: Նիւ Եորք Թայմզ կը գրէ նաեւ թէ Խրուշչեւ, Փարիզի իր դեսպանին միջոցով, առաջարկած է Տը Կոլլին որ գլուխ գլխի հանդիպում մը ունենան Մոսկուայի մէջ: Եւ թերթը կը չարունակէ. «Նման հրաւէր մը ցոյց կուտայ թէ Խրուշչեւ կ'ուզէ Մոսկուան արեւմտեան պետութեանց դնկավարներու մէջքէն դարձնել: Եւ սիրաչահելով Ֆրանսան, կրեմլինը կ'ուզէ նաեւ վերջ տալ Պոն – Փարիզ առանցքին որ կը նշանակէ «Ֆրանքեւդերման հաշտութիւն մը՝ ինչ որ խաղաղութեան եւ արեւմտեան պաշտպանութեան հիմն իսկ է»:

Մորհ. Միութիւնը, համաձայն Նիւ Եորք Թայմզի, կ'ուզէ կրկին մէջտեղ հանել Ֆրանքեւխորհրդային դինակցութիւն մը Գերմանիոյ դէմ: Այս նպատակին համար է որ մէկ կողմէն, Մոսկուա կը քաջալերէ Ֆրանսական «անկախ» քաղաքականութեան ձգտումը Ատլանտեան Ուխտէն նեղս, միւս կոմիմ կասկածները կը հրահրէ Մորհ. Միութեան եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ համաձայնութեան մը համար, որուն հետեւանքով պիտի ճգմուի Ֆրանսան: Եւ թերթը կ'եզրակացնէ.— «Այս խաղերը այնքան յստակ են որ մարդ չի կրնար խարուիլ մանաւանդ դառնացած Ֆրանսացիները: Մէկ խնդիր կայ՝ բոլոր տարակարծութեանց վերեւ՝ խորհրդային սպառնալիքը:

Իտալական մամուլը, իր կարգին, կը մտահոգուի արեւմտեաններու միջեւ ծագած տարակարծութիւններէն: Զափաւորական՝ Իլ Մեսսաճեռո իրրեւ խորագիր կը դրէ «Լարուած կացութիւն Փարիզի եւ Լոնտոնի միջեւ»:

Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն համաձայն սակայն, արեւմտեան տպաւորութիւնը վերջ գտած է արդէն եւ մտահոգութիւն ոչ մէկ պատճառ կայ: Մամուլը փոխած է իր լեզուն եւ նոյնիսկ Տէյլի Հերըլտը որուն քուն փախած էր Ֆրանսական հիւլէական ռումբէն, տեսակցութիւն մը հրատարակած է Սուեթլէյն, իսկ անկախ չարթաթերթ մը՝ Թայմ Էնտ Թայտ, Ֆրանսան կը պաշտպանէ:

Կը թուի թէ Արեւմուտքը՝ դիտակից կացութեան, պատրաստ է միացեալ ճակատ մը կազմելու Մոսկուայի դէմ:

ձեռնարկները — Եւրոպական Հաւաքական Նուիրիւն, Եւրոպական Խորհրդարան, Հասարակական Պաշտպանութիւն եւայլն, — կը ձգտին այդ նպատակին: Այդպիսի պետութիւնները տրամադիր են իրենց դերիշխանական որոշ իրաւունքներէն դիմելու՝ իրականացնելու համար այդ ծրագիրը:

Ինքերը կը բիւրեղանան հետզհետէ:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Օր Օրթը

ԶՐՈՑՑ ԿԱՐՄԻՐԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Ուրեմն, էսպէս, ձեր Պատգամաւորական ժողովը վերջացել է...

— Այո՛, մեր Պատգամաւորական ժողովը վերջացաւ, ընկեր Փոթորիկ...

— Ասում են բուռն վիճաբանութիւններ են տեղի ունեցել...

— Իրա՞ւ ատանկ կ'ըսեն: Շատ ուրախ եմ... Ատիկա կը նշանակէ որ — եթէ գրոյցը անհիմն չէ — մեր Պատգամաւորական ժողովն ալ կը նմանի ազատ երկիրներու խորհրդարաններուն, ուր երեսփոխանները իրարու գլուխ կը ջարդեն, երբեմն, ու չի նմանիր Ռուսական Գերագոյն Խորհուրդին, ի Մոսկուա, ուր ազա՛տ ու անկա՛խ հանրապետութեանց երեսփոխանները իրաւունք չունին կառավարութեան ծրագիրներուն եւ առաջարկներուն դէմ բողոքելու...

— Դուք սխալ էք հասկացել — եթէ վէճ, վիճաբանութիւն տեղի չի ունենում Մոսկուայի Գերագոյն Խորհուրդում, դա ինքնին նշանակում է որ կեդրոնի կառավարութիւնը նախօրօք, հանրապետութեանց կարծիքն է շօշափել եւ նրանց հաւանութիւնն է ապահովել... Ժամանակ են ուզում խնայել, էլի... Էս կապիտալիստ երկիրներո՞ւմ ինչ են անում — մի օրինագիծ են վերցնում եւ ամիսներով նրա շուրջ վիճաբանութիւն են անում... Դա սխալ ձեւն է... Բայց, մենք հեռագրանք մեր նիւթերց... Ուրեմն, վէճեր էք ուսցել...

— Այո՛, ինչո՞ւ չէ... Մեր ընկերները ամէն իրաւունք ունին իրենց տեսակէտները պարզելու:

— Ասում են ձեր ատենապետներից մէկի ատենաբեան ձայնը լսում էր Շիֆակոյում...

— Շատ ճիշդ լուր է...

— Եւ ընկերները բարձրաձայն էին արտայայտում...

— Ատ ալ ճիշդ է... Գաղտնի գործեր չունենալով, փսփսալու պէտք չունէինք... Մե՛զ որ դուն այնտեղ չէիր, ընկեր Փոթորիկ...

— Ես էնտեղ չէի, բայց մերոնցից մի հաւիսը պանդոկումն էին: Զուգադիպութիւն, էլի... Նրանք ասում են որ...

— Եթէ այնտեղ էին, ինչո՞ւ վեր չեն բարձրացեր... Զիրենք կը հիւրասիրէինք...

— Բայց ասում էք որ ձեր ժողովներում դրսից մարդ չէք ընդունում...

— Ճիշդ է... Որովհետեւ եթէ դուռնիերը բանաինք, ընկերներուն համար նստելի տեղ չի մնար...

— Ուրեմն, ես կարո՞ղ եմ յաջորդ տարի գալ...

— Եկո՛ւր, եկո՛ւր...

— Կարո՞ղ եմ խօսք վերցնել...

— Այո՛...

— Կարո՞ղ եմ ձեր սխալների մասին արտայայտուել...

— Ի հարկէ...

— Աղբեր, դուք յիմար էք... Ինչպէ՞ս կը լինի որ ձեր վերին ժողովին դրսից մարդ էք ընդունում եւ մանաւանդ ինձ նման մի մարդու, որ ձերոնցից չէ...

— Ըսի բեզի — գաղտնի գործեր չունինք...

— Մեր ժողովներում մի Դաշնակցականի՞ն ներս առնեն, անկարելի բան է, աղբեր...

— Դաշնակցական մը խենթեցած պիտի ըլլայ որ ձեր ժողովներուն ներկայ ըլլալու փափաք ունենայ...

— Դու մեզ վիրաւորում ես...

— Դուք վիրաւորուիլ անգամ չէք գիտեր...

— Ինձ էնպէս է թուում որ դուք մի բիչ փոխուել էք, էս տարի... Միկոյեանը որ էստեղ էր, օրերով, շաբաթներով նրա մասին գրեցիք: Դուք աւելի գրեցիք քան մերոնք: Դոլուխանովի մասին էլ լաւ բաներ գրեցիք... Մի քանի օր առաջ էլ Երեւանի հայկական պարախումբի յաջողութիւնը Նիւ Եորքում՝ ձեր առաջին էջի վրայ տուել էիք... Կարո՞ղ եմ եզրակացնել որ խելքի էք աշել եւ հասկանում էք որ խորհրդային Հայաստանից դուրս չիք փրկութիւն մեր ազգի համար...

— Փոխուած չենք, մեր եղածին պէս մնացած ենք... Թերեւս ձեր աղաներուն ակնոցները փոխուած են... Գալով «փրկութեան», սա լրջուկ «խորհրդային» բառը սրբէ նետէ, մնացածին համաձայն եմ:

Երբաս բարով...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱՖ ՄԻԱՑԵԱԼ Հանրապետութեան Արտաքին փոխ – նախարարը Հիւսէյն Սապրի յայտարարած է թէ Նախագահ Նասըի այցելութիւնը Սպանիա հաւանական է, բայց չէ ճշդած անոր թուականը: Նախարարը, որ Սան–Սեպաստիանի մէջ ընդունուած է զօր. Ֆրանքոյի կողմէ, աւելցուցած է.— «Մեր երկու երկիրները միշտ շատ սերտ յարաբերութիւններ ունեցած են եւ այդպէս ալ պիտի շարունակուի»:

ԿԻՊՐՈՍԻ համայնավար կուսակցութիւնը պատուիրակութիւն մը ղրկած է կղզիին կառավարիչին, որպէսզի ջնջուի կուսակցութեան գործունէութեան դէմ եղած արգելքը: Լիմասոլի եւ Լառնաքայի քաղաքապետները որոնք կ'առաջնորդէին պատուիրակութիւնը, կ'ուզէին օրինաւոր դարձնել կուսակցութիւնը, որպէսզի արտօնուի անոր յառաջիկայ համագումարը:

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻՆ կը հաղորդեն որ Պաղտատի Ուխտի փոխ–անդամներու խորհուրդի որոշումով, կազմակերպութեան անունը պիտի ըլլայ՝ «Կեդրոնական Ուխտի Կազմակերպութիւն» (Սէնթրըլ Թրիթի Օրկընեզէյշըն): Յանօթ է որ 1958 Յուլիս 14ի յեղափոխութենէն ետք Իրաք քաշուած էր Ուխտէն:

ԳԱՀԻՐԻի ձայնասփիւռը հիմնուելով Դամասկոսի «Հաւաստի աղբիւրներուն» կը հաղորդէ որ իրաքեան իշխանութիւնները համայնավար նոր դաւադրութիւն մը երեւան հանած են, որուն ձգտումն էր արհեստական խռովութիւններ ստեղծել զանազան քաղաքներու մէջ: Համաձայն ետպետական ձայնասփիւռին, ըմբոստացման ձգտումը պիտի սկսէր Պաքուպայէն եւ ծաւալէր մինչեւ Պաղտատ, Հիլլէ, Մուսայիպ:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ «Ալ Նասը» թերթը կը գրէ թէ եմէնցի քառասուն մաքսանենգներ որոնք մահուան դատապարտուած էին, սկսած կառավար մը սպանած ըլլալու համար, Մէքքէի մէջ, հանրութեան առջեւ պիտի գլխատուին ուրբաթ օր մը՝ (նուիրական օր մահմետականներուն համար):

ՅՈՐՉ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Արտաքին նախարարութիւնը գեկոյց մը հրատարակեց, որուն համաձայն հինգ քաղաքներ որոնք ցարդ արգիլուած էին օտար դիւանագէտներու, այլեւս արտօնուած են: Անոնք են՝ Աչիասպատ, Պաթում, Վիլնա, Երեւան եւ Թալին:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴի առթիւ Փարիզի ոստիկանութիւնը ջնջած էր «կապոյտ գօտի» նկատուած չրջանը ուր կառքերը չեն կրնար մէկ ժամէն աւելի կենալ: «Կապոյտ չրջանը» վերահաստատուած է երկուշաբթիէն սկսեալ (Օգոստ. 24):

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

"ԻՍՐԱՅԷԼ ՕՐԻ" ՊԱՏՄԱՎԷՊԻ ՄԱՍԻՆ

Հայպետհրատի հրատարակութեամբ լոյս տեսաւ խորհրդահայ նշանաւոր արձակագիր Մովսէս Արազու «Իսրայէլ Օրի» պատմավէպի առաջին գիրքը, որի երեւան գալը ուշադրաւ երեւոյթ է խորհրդահայ գրականութեան մէջ:

Պատմավիպագրութիւնը հայ գրականութեան ամենահարուստ ճիւղերից մէկն է: Մեր պատմավիպագրութեան հիմնական բովանդակութիւնը, կարելի է ասել, միշտ էլ եղել է օտար բռնակալների դէմ հայ ժողովրդի մղած ազատագրական պայքարը, Հայաստանի ազատութեան ու անկախութեան զաղափարը: Հայ ազատագրական պայքարի դեմարուեստական վերարտադրութեանն են նուիրուած Աբովեանի, Րաֆֆու, Մուրացանի, Դեմիրճեանի, Զօրեանի եւ ուրիշների լաւագոյն ստեղծագործութիւնները: Շնորհակալ գործ է կատարել Արազին, որը, չարունակելով այդ աւանդութիւնը առանձին անգամ գրական ստեղծագործութեան նուիթ է դարձրել պատմական նշանաւոր մի անձնաւորութեան կեանքն ու գործունէութիւնը:

Ո՞վ է Իսրայէլ Օրին եւ ի՞նչպէս է նա պատկերուել Արազու վէպում:

Իսրայէլ Օրին 17րդ դարի վերջի եւ 18րդ դարի սկզբի հայ ազատագրական չարժման ամենանշանաւոր դէմքն է: Նրա անուան հետ է կապւում այդ չարժման նոր հանգրուանի եւ հայ – ռուսական քաղաքական յարաբերութիւնների զարգացման ու ամրապնդման պատմութիւնը: Օրին առաջինն էր, որ վճռական չրջադարձ կատարեց արեւմտեան ուղղութիւնից դէպի ռուսական ուղղութիւնը, 1701 թուականին քաղաքական բանակցութիւններ վարեց Պետրոս Ա.ի հետ եւ հայ ժողովրդի ազատագրութիւնը մէկընդմիշտ կապեց Ռուսաստանի օգնութեան հետ:

Կղերա – քաղքենի պատմագրութիւնը Օրու գործունէութիւնը միշտ էլ ներկայացրել է ծուռ հայելու մէջ, աղճատել ու աղաւաղել է նրա կեանքի ու գործունէութեան պատմութիւնը: Օրու կատարած պատմական յառաջադէմ դերը առաջին անգամ ճիշդ գնահատեց խորհրդահայ պատմաբանների կողմից: Ու թեեւ այդ էլ խթան հանդիսացաւ ու դիտական ամուր հիմք ծառայեց նրա վերաբերեալ գեղարուեստական երկ ստեղծելու համար:

Արազու վէպի գրքի առաջին գլուխն սկսում է Իսրայէլ Օրու հայրենիք վերադառնալով: Շուրջ 20 տարի Արեւմտեան Եւրոպայում գործելուց, քաղաքական ազդեցիկ չրջաններում Հայաստանի ազատութեան հարցը բազմից յարուցելուց յետոյ, վերջապէս 1699 թուականին Օրին գալիս է Հայաստան՝ ապստամբութիւն նախապատրաստելու համար: Նա լինում է էջմիածնում, հոգեւորականները չատ սառն են դիմաւորում նրան: «Նոյն դրժոխքն է, նոյն բռնակալութիւնը, ինչպէս քսան տարի առաջ»... ասում է Օրին: Այլեւս անիմաստ էր էջմիածնում մնալը. նա անցնում է Ղարաբաղ՝ յոյսը դրած մելիքների ու Գանձասարի կաթողիկոսի վրայ:

Վէպի յետագայ գլուխները նուիրուած են Օրու գործունէութեանը Ազուեցիա – թում եւ Գանձասարում: Այստեղ էլ նա մեծ դժուարութիւնների է հանդիպում, բայց երբեք չի ընկճւում ու չի յուսա – հատւում: Նա վարպետօրէն իր չուրջն է համախմբում մելիքներին, վերացնելով նրանց մէջ եղած թշնամանքն ու անհամաձայնութիւնները: Օրուն յաջողւում է Անգեզակոթում մելիքների զաղանի ժողով գումարել եւ քննարման դնել Հայաստանի ազատագրութեան ուղիների եւ դէնքի ուժով օտարի լուծը թօթափելու հարցերը: Ցաջողութեամբ աւարտելով իր առաքելութիւնը, Օրին վերադառնում է Եւրոպա՝ նոր եռանդով չարունակելու հայ ժողովրդի ազատագրութեան նուիրական գործը: Սրանով էլ աւարտւում է վէպի առաջին գիրքը:

Արազու «Իսրայէլ Օրի» վէպը չատ արժանահաւատ գործ է եւ, հասկնալի է, վերջնական կարծիք կարելի է յայտնել երկրորդ գրքի ապագրութիւնից յետոյ միայն: Այնուամենայնիւ մենք կը կամենայինք մի քանի խօսք ասել վէպում արծարծուած պատմական հարցերի վերաբերեալ, գրականագէտներին թողնելով գրքի գեղարուեստական արժանիքների գնահատութիւնը:

«Իսրայէլ Օրի» վէպի գրական կողմերից մէկն այն է, որ հեղինակը կարողացել է հմնականում ճիշդ ըմբռնել դարաշրջանի ոգին եւ պատմական դէպքերի ընթացքը: Վէպի գլխաւոր հերոսը, նրա կեանքն ու գործունէութիւնը ներկայացուած են պատմական դէպքերի ընդհանուր ֆոնի վրայ, դրանց հետ սերտօրէն կապակցուած: Օրին ջերմ հայրենասէր է, ժողովրդասէր, Հայաստանի ազատագրութեան զաղափարի նուիրուած անձնաւորութիւն, նախ մի գործիչ եւ ոչ թէ «ոմն արկածախնդիր», ինչպէս չաղակրատել են քաղքենի պատմաբանները: Ժողովրդի փրկութիւնը Օրու համար «գերագոյն օրէնք է»: Նա դիտակցում է ժողովրդի ուժը, յանդիմանում է մելիքներին, որ քիչ ուչադրութիւն են դարձնում չինականների վրայ, «Մեր ապագայ կրւում ձեր գօրքի մեծ մասը չինականներից է լինելու»... «Ժողովուրդը քնած առիւծ է, մեր սրբազան պարտքն է զարթնեցնել նրան» (էջ 200–201): Մի այլ տեղ՝ Օրին, հիացած Հայաստանի բնական գեղեցկութիւններով, զայրոյթով բացականչում է. «Այս չքնաղ աչխարհում մեր ժողովուրդը սղաւոր է» (էջ 113):

Վէպում յաջող են տրուած Հայաստանի տնտեսական – քաղաքական ծանր վիճակը, պարսկական խաների բռնութիւն – թիւնները ու կամայականութիւնները: Անկասկած, ճիշդ է վարուել հեղինակը, երբ փորձել է ցոյց տալ նաեւ ներքին ընկերային – դասակարգային ներհակութիւնները, մելիքների, հոգեւորականների ու վիւղացիների փոխյարաբերութիւնները: Այս կապակցութեամբ վէպում օգտագործուած են մի չարք թեւաւոր դիպուկ արտայայտութիւններ, որոնք անչնչելի տպաւորութիւն են թողնում րնթերցողի վրայ: Այսպէս, օրինակ. երբ մելիք Էմիրբէկին ասում են՝ փորձ չատ է մեծացել, նա պատասխանում է. «Ախ, ինչի՞ չպիտի փորս մեծանայ, վարողը ես չեմ, հնձողը ես չեմ, ես մենակ ուտողն եմ» (էջ 81): Օրին դիւղացիներից մէկին հարցնում է. «Ձեր մելիքները ինչպէ՞ս են վարւում հետներդ». Նա պատասխանում է. «Ինչքան էլ լաւ լինեն, էլի նրանք մելիք են, մենք ռահաթ. մարդուս ոտին որ դնջիլ կայ, հաչիւր մէկ է՝ երկաթից է չինած, թէ պղնձից» (էջ 426): Նկարագրելով մելիքների միջեւ եղած նեղքին պայքարը եւ մելիքների զաղանի ժողով հրաւիրելու դժուարութիւնները, հեղինակն ասում է. «Երեք մելիք որ բերես, երկուսը իրար պողերով կը խփեն»:

Արազու վէպում պատչաճ տեղ է գտել նաեւ Անդրկովկասի եղբայրական ժողովրդների բարեկամութեան զաղափարը: Հեղինակը պարսկական խաների լծից հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը չի մեկուսացնում վրաց եւ ադրբէջանական ժողովրդների ազատագրական պայքարից: Իսրայէլ Օրին ականատես լինելով հայ եւ ադրբէջանցի դիւղացիների սրտառուչ հանդիպումներին, յանդում է այն եզրակացութեան, որ «Թշնամութիւնը գալիս է վերեւից՝ կառավարութիւնից, իսկ բարեկամութիւնը ներքեւից՝ ժողովրդից: Այդ բարեկամութիւնը անհրաժեչտ հայ ժողովրդի ազատութեան համար» (էջ 65): Ցանկալի է, որ վէպի երկրորդ մասում, պատմական փաստացի օրինակներով, իր յետագայ պարզացումն ու խորացումը գտնի Անդրկովկասի ժողովրդների ազատագրական միասնական պայքարը:

«Իսրայէլ Օրի» պատմական վէպի հանդուցային հարցերից մէկն էլ հայ–ռուսական յարաբերութիւնների հարցն է: Այստեղ եւս հեղինակն աչխատել է, բան կարելւոյն, հարազատ մնալ պատմական փաստերին, դէպքերն ու դէմքերը ներկայացնել իրենց զարզացման հունի մէջ: Բայց, ցաւօք սրտի, չեն յաղթահարուած մի քանի այնպիսի հարցեր, որոնք պատմական վէպի համար՝ ընդհանրապէս եւ տուեալ վէպի համար՝ մասնաւորապէս էական նչանակութիւն ունեն: Պատմական վէպը, ի հարկէ, գիտական պատմութիւն չէ եւ ճիշդ չէր լինի վիպասանից պահանջել այն, ինչ պահանջւում է պատմաբանից: Սակայն, ինչպէս պատմաբանը, այնպէս էլ վիպասանը պէտք է հարազատ մնան պատմական ճչմարտութեանը: Պատմականութիւնը պարտադիր է թէ՛ մէկին եւ թէ միւսի համար: Ահա, այս առումով էլ, մեր կարծիքով, ճիշդ չէ տրուած հայ–ռուսական յարաբերութիւնների եւ վէպի գլխաւոր հերոս Իսրայէլ Օրու ուղղութեան հարցը: Վէպում հայերի՝ ռուսական ուղղութիւնը չատ աւելի թոյլ ու ազօտ է ներկայացուած, քան այդ իրականում եղել է:

Հեղինակը մի չարք տեղերում խօսում է Հայաստանի ազատագրութեան ծրագրերի, նոր պայմաններում նրանց վերանայման ու փոփոխման անհրաժեչտութեան մասին, բայց այդ կարեւոր հարցը մինչեւ վերջ չի հասցնում եւ հասատատ փաստերով չի բացայայտում:

Արազու վէպի թերութիւններից մէկն էլ այն է, որ հեղինակը անհրաժեչտ չափով քննադատական մօտեցում չի ունեցել իր օգտագործած գրականութեան նկատմամբ: Նա գրեթէ նոյնութեամբ կրկնել է մելիքների կողմից Օրուն եւ Մինաս վարդապետին «սպիտակ թղթեր» տալու տեսակէտը, որը վերանայման կարիք է զգում: «Իսրայէլ Օրի» պատմական վէպում կան նաեւ մի չարք այնպիսի անճչդութիւններ, որոնցից հեչտութեամբ կարելի էր խուսափել, պատմական հաստատ փաստերն աւելի խորն ուսումնասիրելու պէտքում: Օրինակ, 13րդ էջում ասուած է, որ Օրին իր եւրոպական հռչակաւոր ձեռք էր բերել Լեհաստանում, երբ յայտնի է, որ 1699 թուականին նա Լեհաստանի վրայով չէր եկել Հայաստան եւ, երկրորդ՝ եւրոպական հպատւաններ ձեռք բերելու համար Լեհաստանը բնաւ չայր չէր:

Արազու վէպի այս եւ նման մանրակիր թերութիւնները, անկասկած, ապրում են նրա գործի ընդհանուր արժէքի վրայ: Բայց, իր բոլոր թերութիւններով հանդերձ, «Իսրայէլ Օրի» վէպը ստեղծագործական խիղախում է, եւ այն իր հատատ տեղը կը գրաւի մեր պատմավիպագրութեան մէջ:

«Սովետ. Հայաստան» Վ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՐԸ

Իզմիրի կանաչ հովիտներէն մէկուն մէջ, կապոյտ լճակի մը ափին, չնորհիւ Նոր Սերունդի տղոցը, երանաւէտ օրերու ուխտադնացութիւն մը ապրեցանք:

Լիոնէն, Վալանսէն, Տևսինէն, Վիէնէն, Սէն–Շամոնէն, Սէնթ–Էթիէնէն եւ ուրիչ չրջաններէն — մօտաւորապէս երկու հազար հոգի — անձնական կառքերով կամ fun եւրով, ամանք. նախորդ գիչերուընէ, ամանք առտուն կանուխ, գրաւեր էին ճամբաբին չուրջի դաչտերն ու պարտէզ – նները:

Շէնքին դագաթը, Քրանսականի կող –

բանից: Սակայն, ինչպէս պատմաբանը, այնպէս էլ վիպասանը պէտք է հարազատ մնան պատմական ճչմարտութեանը: Պատմականութիւնը պարտադիր է թէ՛ մէկին եւ թէ միւսի համար: Ահա, այս առումով էլ, մեր կարծիքով, ճիշդ չէ տրուած հայ–ռուսական յարաբերութիւնների եւ վէպի գլխաւոր հերոս Իսրայէլ Օրու ուղղութեան հարցը: Վէպում հայերի՝ ռուսական ուղղութիւնը չատ աւելի թոյլ ու ազօտ է ներկայացուած, քան այդ իրականում եղել է:

Հեղինակը մի չարք տեղերում խօսում է Հայաստանի ազատագրութեան ծրագրերի, նոր պայմաններում նրանց վերանայման ու փոփոխման անհրաժեչտութեան մասին, բայց այդ կարեւոր հարցը մինչեւ վերջ չի հասցնում եւ հատատ փաստերով չի բացայայտում:

Արազու վէպի թերութիւններից մէկն էլ այն է, որ հեղինակը անհրաժեչտ չափով քննադատական մօտեցում չի ունեցել իր օգտագործած գրականութեան նկատմամբ: Նա գրեթէ նոյնութեամբ կրկնել է մելիքների կողմից Օրուն եւ Մինաս վարդապետին «սպիտակ թղթեր» տալու տեսակէտը, որը վերանայման կարիք է զգում: «Իսրայէլ Օրի» պատմական վէպում կան նաեւ մի չարք այնպիսի անճչդութիւններ, որոնցից հեչտութեամբ կարելի էր խուսափել, պատմական հաստատ փաստերն աւելի խորն ուսումնասիրելու պէտքում: Օրինակ, 13րդ էջում ասուած է, որ Օրին իր եւրոպական հռչակաւոր ձեռք էր բերել Լեհաստանում, երբ յայտնի է, որ 1699 թուականին նա Լեհաստանի վրայով չէր եկել Հայաստան եւ, երկրորդ՝ եւրոպական հպատւաններ ձեռք բերելու համար Լեհաստանը բնաւ չայր չէր:

Արազու վէպի այս եւ նման մանրակիր թերութիւնները, անկասկած, ապրում են նրա գործի ընդհանուր արժէքի վրայ: Բայց, իր բոլոր թերութիւններով հանդերձ, «Իսրայէլ Օրի» վէպը ստեղծագործական խիղախում է, եւ այն իր հատատ տեղը կը գրաւի մեր պատմավիպագրութեան մէջ:

«Սովետ. Հայաստան» Վ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ

... ԵՒ ՀԻԹԼԻՐ ԶՄԵՌԱՒ

Այնուհետեւ նախագահը ամբաստանեալը կը հարցաքննէ զօրավար Պէքի եւ Օլպրիխտի հետ ունեցած իր խօսակցութիւնների մասին:

Ֆոն Վիցլեպէն.— Առաջին առթիւ, ես եւ Օլպրիխթ համաձայն գտնուեցանք որ պէտք էր բնականաբար անմիջապէս ձեռք անցընել Հիթլէրը:

Ֆրայզլէր.— Եւ այս բանը դուք բնակա՞ն կը գտնէք:

Ֆոն Վիցլեպէն.— Այդ չրջանին, այո՛: Սակայն, պարտաւոր եմ դիտել տալու ձեզի թէ ես այս գործը մահափորձի մը ձեւին տակ չէի հասկնար:

Ֆրայզլէր.— Հապա ինչպէ՞ս:

Ֆոն Վիցլեպէն.— Պիտի սպասէինք յարմար առիթի մը եւ երբ Հիթլէրը նուազագոյն հետեւորդներով դուրս ելլէր, պինքը ոչլ, ձեռք պիտի անցնէինք:

Ֆրայզլէր.— Եւ եթէ Առաջնորդը այդ գործողութեան միջոցին վիրաւորուէր...

Ֆոն Վիցլեպէն.— Օլպրիխթ եւ ես նկատի առած էինք այս պարագան:

Ֆրայզլէր.— Եւ եթէ վէրքը մահացու ըլլար...

Ֆոն Վիցլեպէն.— Այդ պարագային գործը նոյնքան ծանր պիտի ըլլար, որքան հիմա...

Ֆրայզլէր.— Եւ այդ պարագային մարդասպան մը եղած պիտի ըլլայիք դուք...

Ֆոն Վիցլեպէն.— Այո՛, սակայն պարտաւոր եմ վերստին յիչեցնելու ձեզ թէ ես միայն առեւանգում մը ենթադրած էի...

Ֆրայզլէր.— Անկասկած խորհեցաք որ եթէ Առաջնորդը կարենայիք ձեռք անցընել, ան, կամայ թէ ակամայ, ձեր կամքին պիտի ենթարկուէր:

Ֆոն Վիցլեպէն.— Ճիշդ է:

Ֆրայզլէր.— Եւ ահա՛ անարդ տիրանենդութիւնը... դարչելի դաւաճանութիւնը ճորթին՝ իր վեհապետին դէմ, վինուորին՝ հանդէպ իր հրամանատարին եւ Գերմանացիին՝ հանդէպ իր Առաջնորդին:

Եւ այսպէս, չարունակաբար, խորամանկ նախագահը կը չարունակէ հարցաքննութեանց չղթային օղակը տակաւ սեղմելով, կորզել մառնալ Վիցլեպէնէն տակաւին ուրիչ խոստովանութիւններ, որոնց բոլորն ալ կը հաստատեն անոր կատարեալ գործակցութիւնը դաւադրական չարժումին մէջ:

Կարգը եկած է դաւադրութեան պարագլուխներէն՝ զօրավար Էրիք Ֆոն Հէօբներուն, որ իր կարգին կուգայ հաչիւ տալու իր «մեղք»երուն համար:

Զօրավար Հէօբներ ծնած է Ֆրանքֆորթ–Օաեր, 1886 Սեպտ. 14ին: 1914–1918 կը ծառայէ հետեւակ բանակին մէջ եւ 1939ին կը հրամայէ զրահապատ բանակի մը՝ Ֆրանսայի եւ Լեհաստանի մէջ: Ապա կը հրամայէ ռուսական ճակատի զրահապատ բանակին եւ 1942ին կը պաչտօնազրկուի, մերժած ըլլալով կատարել Առաջնորդին մէկ հրամանը զոր անպատչաճելի էր նկատած: Հիթլէրը, պաչտօնազրկելով Հէօբներները, միեւնոյն ժամանակ կ'արգիլէ անոր համազգեստ կրել եւ բոլորովին կը մեկուսացնէ զայն: Եւ Հէօբներ կը սկսի դաւադրել: Լեզու կը գտնէ Պէքի եւ Օլպրիխթի հետ: Անոնց պէս, ինքն ալ կը հաւատայ թէ պատերազմին ուղղութիւնը պէտք է փոխել: Ըստ իրենց՝ Հիթլէրը անկարող է դէմքման բանակը դէպի յաղթանակ առաջնորդելու: Այսպէս, Հէօբներ տակաւ կը խրի դաւադրութեան մէջ, այն հետ հաւատքով որ իր այդ քայլը պիտի կրնայ զինք վերստին հաստատել իր նախկին զինուորական դիրքին մէջ:

Յուլիս 20ին, Հէօբներ կը հասնի Պերլին, իր պատսպարին մէջ ունենալով իր զինուորական համազգեստը: Օլպրիխթի հետ կը ճաչէ, եւ այս վերջինը իրեն կը յայտարարէ.

— Քիչ յետոյ տեղի պիտի ունենան կարեւոր դէպքեր: Եկէք ու դիս գտէք Պէնտէլբլոքի մէջ...

Ժամը 15,30ին, Հէօբներ, որ այս անդամ հագած է իր զինուորական համազգեստը, կը հասնի Պէնտէլբլոք: Բոլոր դաւադիրներուն նման ինք ալ հաւատացած է թէ Հիթլէրը մեռած է արդէն: Այն տաք մթնոլորտին մէջ, որ կը տիրէ պատերազմական նախարարութեան (Պէնտէլբլոք) չէնքին ներս, Պէք կը յայտնէ իրեն թէ ինք կը փոխանորդէ հիմա զօրավար Ֆրոմը, իրրեւ ներքին բանակներու հրամանատար. այն Ֆրոմը՝ որ նախապէս վարանեցաւ, մերժած էր ատրպարել հրամանադրերը որոնք պիտի յղուէին զինուորական չրջաններու հրամանատարներուն:

Ֆրայզլէր.— Պէքէն եաք, Օլպրիխթ ձեզի ըսաւ թէ պէտք էիք դրաւել այլեւս Ֆրոմի դրասենեակը որովհետեւ զայն կը փոխարինէիք: Այն ատեն մտաք դրասենեակէն ներս, բայց Ֆրոմ դեռ հոն կը գտնուէր: Ցփոթած ըսիք անոր. «Կը գաւրմ, Ֆրոմ, ձեզ այս դրասենեակին մէջ գտնելով, այս պայմաններուն մէջ, սակայն պէտք է որ ես դրաւեմ ձեր տեղը ... ձի՞չտ է:

Հէօբներ.— Այո՛:

Ֆրայզլէր.— Ի՞նչ պատասխանեց ձեզի:

Հէօբներ.— Ֆրոմ ըսաւ. «Այո՛, Հէօբներ, ես ալ կը գաւրմ, բայց ուրիչ կերպ չեմ կրնար չարժիլ: Սակայն, իմ կարծիքովս, Հիթլէրը չէ մեռած եւ դուք սխալանքի մէջ էք:

(11 Շար.)

քին հպարտօրէն ծածանող հայկական եռագոյնը, չորս կողմէն լսուող հայերէն խօսակցութիւնները փոքրիկ Հայաստանի մը վերածեր էին այդ ափ մը հողամասը եւ արցունքի կաթիլներ կ'երեւային չառերու աչքերուն մէջ։ վերյիշելով Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետը, Արմաշի Ջար – խափան Ս. Աստուածածինը, կարմիր Վանքը, մեր մեծ ու պզտիկ բոլոր ուխտատեղիները, անհետացած սիրելի հին դէմքերը։

Ակռիկ, մանչ ամբողջ չաբաթ մը յողներ էին, ամօթով չմնալու համար հարակութեան առջեւ։ Երգչախումբի, պարախումբի բազմաթիւ փորձեր։ Պատմախանատու ընկերները, մինչեւ առտուան երեքը չարունակուող ժողովին մէջ ըրած էին վերջին կարգադրութիւնները։

Կիրակի առաւօտ, իսկական փեթակի տպաւորութիւնը կը ձգէր բանակավայրը։ Մեր, երիտասարդ խառնուած են։ Մէկ քանի ամսուան նորածիններն ալ հաշուելով, չորս սերունդ ներկայ էր։

Հոս, տարիներով հեռու մնացած բարեկամներ յանկարծ կը հանդիպին իրարու, կ'ողջագուրուին, կը քրքրեն հին յուշեր։ Հոն, Շրջ. ժողովներու «ապ ու պղպեղ» Սարգիսը, Տեսնի իր «պինուորներով» կը պատրաստէ զովացուցիչ ըմպելիներու բաժինը։ Շամփուրով խորոված ծանր աշխատանքը ինկած է Վիէնի ընկերներուն։ Արդար ըլլալու համար պէտք է ըսել թէ, միջին Ֆրանսայի բոլոր ընկերները լծուած են գործի։

Կէսօրուան հաւաքական ճաշէն ետքը, ժողովուրդը հաւաքուեցաւ հապճեպով պատրաստուած բեմին չուրջ։

Պատին վրայ կը փայլին գոյգ Արաբատները, դաշտը, եկեղեցիները՝ գծուած ընկ. Ժ. Փալամուտեանէ։

Հիւրերուն մէջ կը գտնուին «Տօֆինէ Լիպէռէ»ի թղթակիցը, Ռատիօ Կրընոպլի մասնագէտները, հանդէսը ժապաւէնի վրայ առնելու համար։

Ժամը ճիշդ 3ին, Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան կոմէ բարի գալուստի խօսք ըրաւ Վիկէն Թորոսեան։ Երգչախումբը երգեց Ֆրանս. ազգ. փառերգը ու «Մշակ Բանուոր»ը։ Յօսնակ՝ ընկ. Գ. Փափազեան հանդէսը բացուած յայտարարելով, խօսքը տուաւ օրուան նախագահ ընկ. Կ. Մեհեանին։

Ընկերը կարճ եւ կուռ ճառով մը բացատրեց Նոր Սերունդի նպատակը, եւ այն յոյսերը որ կապուած են իրենց։ Հայ ժողովուրդը, Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը չա՞տ բան կը սպասեն հայրենադարձ, արտասահմանի մէջ հասակ նետած այս երիտասարդութենէն, եւ հաւատք յայտնեց թէ յուսախաբ պիտի չըլլանք։

Արտասանեցին՝ Ալիս Ցարուխեանեան՝ Զարեանէն կտոր մը, Գրիգորեան՝ «Ես երգելով կ'ուզեմ մեռնիլ»։

Երկրորդ բանախօսն էր Մարսէյլոյ մեր խանդավառ բարեկամներէն՝ ծանօթ գրագէտ Կարապետ Փալամեան։

Ցարդելի բանախօսը վեր հանեց հայ ժողովուրդի ցեղային առաքինութիւնները, իր ուրոյն դիմագիծը պահելու յամառ, տակուն աշխատանքը։ Ինքը եւս կը հաւատայ որ Ազգային Ոգին վառ է եւ վառ պիտի մնայ չնորհիւ հայ երիտասարդութեան, չնորհիւ Նոր Սերունդին, միայն թէ անընդհատ աշխատանք պէտք է տանիլ այդ ուղղութեամբ։

Երգչախումբը, դեկավարութեամբ ընկ. Կ. Ազբիկեանի, մեծ յաջողութեամբ երգեց Շաղօն, Լուսին չկար, Ցոլակ ձաճ, Խմենք գինին։ Ժողովուրդի պահանջին վրայ, առիթ ունեցաւ կրկնել կարգ մը երգեր։ Ի պատիւ դեկավարին եւ մեր երիտասարդներուն՝ ըսեմ թէ կարճ ժամանակի մը մէջ յաջողած էին սորվիլ «Շաղոյ»ին պէս բարդ երգ մը։ Մեներգները կատարեցին Օրխորդներ Աստղիկ Քէօսեան, Ժանին Պետոեան, Արաքսի եւ Մարգարեան Արարատ։

Մեր համակրելի բարեկամուհին Ֆրանսուհի Տիկին Օաէթ Մելքայէլեան, հայերէնով վերջացող դեղեցիկ ճառով մը թարգմանը հանդիսացաւ Ֆրանսայի հանդէպ հայ ժողովուրդին տածած երախտապիտական զգացումներուն եւ մաղթեց որ, հայ ժողովուրդը օր մը հասնի իր փախքին ու հաւաքուի ամբողջացած հայրենիքին մէջ։

Նոր Սերունդի Պանէլօ–Քաշանի պարախումբը, իր չնորհալի տարազներովն ու պարերովը անդամ մը եւս փայլեցաւ։ Մենապարերը կատարեցին Հայկուհի Դանիէլեան, Մարկրիթ Հանչէրեան, Վիկէն Թորոսեան։

Պօյաճեան եւ Խօքխուդեան կիթառով նուագեցին Սարերը ծաղկել, Ովսաննա, Աշուղ լիճեմ։

Ռատիօ Կրընոպլի եւ ժողովուրդի պահանջին վրայ, երգչախումբը առիպուեցաւ կրկին բեմ գալ եւ երգել մէկ քանի երգեր։

Վերջին խօսողն էր ընկ. Շ. Նարգունի։

«Հայ ժողովուրդի պատմութիւնը՝ երիտասարդութեան պատմութիւնն է։ Մօտէն ուսումնասիրեցէք զայն եւ պիտի տեսնէք որ, բոլոր մեծ գործերը կատարուած են երիտասարդներու կողմէ։ Մուրենացի, Սահակ–Մեսրոպ գրեթէ ձեր տարիքով երիտասարդներ էին։

« Պէտք չէ տատրաղատութեան դպացում ունենալ։

Ներկայիս փոքր մեր ժողովուրդը իր բազմադարեան ժառանգութեան ամբողջ հարստութեան տէրը չէ։ Ան ունի միայն իր հոգին, իր լեզուն, իր հաւատքը։ Ան ունի իր հայրենիքը, որ ամայի է, բայց որ կրնայ դարձեալ ծաղկեցնել։ Ան ունի իր ցրուած զաւակները, որոնք կրնան հաւաքուիլ։ Ան ունի իր ոգին, որ կրնայ ամրանալ։ Ան ունի իր ապագան, որ կրնայ ապահովուիլ։ Ան ունի իր ներկան, որ կրնայ փրկուիլ։ Ան ունի իր անցեալը, որ կրնայ ամբողջանալ։ Ան ունի իր ամբողջ պատմութիւնը, որ կրնայ շարունակուիլ։ Ան ունի իր ամբողջ ապագան, որ կրնայ ապահովուիլ։ Ան ունի իր ամբողջ ներկան, որ կրնայ փրկուիլ։ Ան ունի իր ամբողջ

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ համաձայնութիւն մը կնքուած է Իրաքի անտեսական պատուէր – րակութեան եւ Ռուհ. Միութեան նախա– բարաց ժողովի պատկան մարմնին մի– ջեւ: Շուտով Ռուհ. Միութիւնը Իրաքի արամադրութեան տակ պիտի դնէ փոր– ձագէտներու առաւել խումբ մը, որպէսզի հիւլէական բարդ մը չինեն, հիւլէական ուժի խաղաղ գործածութեան փորձեր կատարելու համար: Այս համաձայնու – թեան բերումով, Ռուհ. Միութիւնը իր վրայ առած է նաեւ պիտական բարձրա – դոյն ուսումի հաստատութեանց կազմա– կերպութիւնը Իրաքի մէջ, հետազօտու – թեանց եւ գործադրութեան փորձարան – ներու ստեղծումը՝ ի տես Իրաքցի մաս– նագէտներու պատրաստութեան:

ՓԱՐԻԶԻ թաղապետական տեղեկագիրը կը յայտնէ թէ 1958ին քաղաքերծուած եւ քննուած են 359 առեւտրական անկանոն գործառնութիւններ, 16 միլիառ 600 մի– լիոն ֆրանքի արժողութեամբ: Գործուած դեղծումներուն 137 հատը դատական հե – տապնդումի յանձնուած են: Ընթացիկ տարուան առաջին վեցամսեակին, երբ – ւան հանուած են առանց հաշուեցոյցի կատարուած 367 առուծախեր եւ ամբաս– տանուած են 70 հոգի:

ԹՈՒՆՈՒԶի եւ Ֆրանսայի ամիսներէ ի վեր կատարած բանակցութիւնները դրա– կան արդիւնքի չեն յանգած՝ ոչ տնտե – սական եւ ոչ ալ ելեմտական մարզերուն մէջ: Այս պատճառով եւ կարգ մը այլ դժգոհութիւններով, նախագահ Պուրկի – պա՝ իր չաբաթական տաուլիսին ընթաց– քին, յայտարարեց թէ յառաջիկայ Հոկ – տեմբերէն սկսեալ «Ֆրանսայի եւ Թու– նուզի մաքսային միութիւնը պիտի ջնջի: Եթէ այդ ժամանակաշրջանին Ֆը – րանսայի հետ վաճառականական նոր հա– մաձայնութիւն մը կարելի չըլլայ կնքել եւ կամ եթէ Ֆրանսան մեր մաքսային անջատումին փոխարէն անընդունելի մի– ջոցներու դիմէ, պատրաստ ենք մինչեւ իսկ ֆրանքի դրամական զօտիէն դուրս ելլել: Մեր փափաքն է բոլոր աշխարհի հետ գործակից եւ մեր ապագայ յաջո– ղութիւնը ապահովել»: Նախագահ Պուր– կիպայի որոշումը եւ յայտարարութեան ոճը մասնաւոր յուզում չեն պատճառած Ֆրանսական պատասխանատուութեան, որ կը նախատեսէ թէ, հակառակ երեւոյթնե – րուն, կարելի պիտի ըլլայ մօտալուտ եւ երկուստեք ընդունելի ընդհանուր համա– ձայնութիւն մը կնքել:

ԻՍՐԱՅԷԼի զանազան քաղաքներու եւ մասնաւորաբար Վատի–Սալիպի մէջ, օ– րերէ ի վեր գժգոհութեան զանգուածա– յին ցոյցեր կը կատարուին պետական իշխանութեանց դէմ: Յուցարարներու պարագլուխները, առանց բացառութեան, Հիւսիսային Ափրիկէէն գաղթածներ են, որոնք կը մեղադրեն տեղական իշխանու– թիւնները թէ երկրին մէջ զարտողութիւն կը դրուի, ըլլայ աշխատանքի, ըլլայ ըն– կերային զանազան պարագաներու մէջ՝ հին ու նոր գաղթականներուն վերաբեր– եալ: Բողոքի ամբոխային խլրտումները այնպիսի համեմատութիւններ ստացած էին, որ կառավարութիւնը ստիպուեցաւ քննիչ յանձնախումբ մը նշանակել: Այդ յանձնախումբին զեկոյցը հաստատած է

ԿՐՃՆՈՊԼԸ.— Կաթ. Պատրիարքութեան կողմէ այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն–Ժիւսթ, ՊԱՌ ՏԻՒ ՇԱԼԷ, Ավընիւ Փորօ, ծառաշուք եւ օդասուն ընդարձակ պարտէզին մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

կերուխում — շամփուրով խորոված Սովորական գիներով:

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Ծանօթ.— Քանըպիէրէն Փալէ տը լա Շօսիւրի առջեւէն առնել 53 թիւը եւ իջ– նել Սէն–Ժիւսթ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Ներկիզեան եւ Տէր եւ Տիկ. Մկրտիչ Փիլաճեան սրտա– պին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բո– լոր անոնց, որոնք իրենց զաւակներուն Ժանին Փիլաճեանի եւ Ժօզէֆ Ներկիզ – եանի ամուսնութեան առթիւ, իրենց ու– րախութեան մասնակից եղան իրենց ներ– կայութեամբ, ծաղկեփունջերով, հեռա– գիրներով եւ նամակներով, եւ այս առ– թիւ 2000 ֆրանք կը նուիրեն «Ցառաջ»ի բարեգործական ֆոնտին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

×

Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Ներկիզեան եւ Տէր եւ Տիկ. Մկրտիչ Փիլաճեան սրտա– պին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բո– լոր անոնց, որոնք իրենց զաւակներուն Ժանին Փիլաճեանի եւ Ժօզէֆ Ներկիզ – եանի ամուսնութեան առթիւ, իրենց ու– րախութեան մասնակից եղան իրենց ներ– կայութեամբ, ծաղկեփունջերով, հեռա– գիրներով եւ նամակներով, եւ այս առ– թիւ 2000 ֆրանք կը նուիրեն «Ցառաջ»ի բարեգործական ֆոնտին:

ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

×

Պաշտամունք՝ այս կիրակի, Սէն Ժէ – րոմ, ժամը 9,30ին: Ռիւ Ժէմափ՝ ժամը 10,45ին:

Կը խօսի Վերապատուելի Հելվաճեան:

Թէ գաղթականներուն բողոքները անհիմն չեն եւ հրաւիրած կառավարութիւնը, որ լրջօրէն նկատի առնէ Հիւսիսային Ափրի– կէայի հրեայ գաղթականներուն դանգատ– ներն ու գոհացում տայ անոնց արդար պահանջներուն՝ եթէ կ'ուզէ առաջքն առ– նել յետագային վտանգաւոր ընկերային կացութեան մը:

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՊԵԼԺԻՒՄ

Կայանի տղաքը կը խնդրեն որ հաճիք ներկայ ըլլալ իրենց

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

որ տեղի պիտի ունենայ Գայէնհօֆ 21, Ավընիւ Մաքս–Թեմմէրման, Հայտ, Կիրակի Օգոստոս 30ին, ժամը 11էն սկսեալ:

ՊԱՐ, ԵՐԳ, ՆԵՐԿԱՑՄԱՄԲ

ՊԻՒՖԷ, ԽՄԻՉՔ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նոր արձանագրութիւնները կը չարու – նակուին 1959–1960 ուսումնական տարի – շրջանին համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փա – փաքող ծնողքները փութան դիմել Տես– չութեան, զբաւոր կամ հեռաձայնով:

Collège Arménien S. Moorat
26, Rue Troyon - SEVRES (S & O.) Tél. : OBS. 18-28

Վարժարանի անցեալ տարուան աշա – կերտներուն ծնողքներուն ՈՒՇԱԴՐՈՒՒ – ԹԵԱՆ կը յանձնուի.—

Եթէ մինչեւ Սեպտեմբեր 8 չնորոգեն իրենց զաւակ՝ երուն արձանագրութիւնը, Տեսչութիւնը ի հարկին, ազատ է անոնց տեղերը յատկացնել նոր արձանագրու – թիւններու. հետեւաբար, այդ թուակա– նէն առաջ պէտք է պատասխանեն, Տես– չութեան՝ Մայիսի մէջ ղրկած չրջաբե – րականին:

ԴՊՐՈՑ. ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1959 – 1960ի ղպրոցական տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որ կը փափաքին իրենց զաւակները արձանագրել, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմել Հաստատութեան Տնօրէնու – թեան:

Ղպրոցասէրը կը հետեւի պետական լի– սէներու պաշտօնական ծրագրին, աչա – կերտուհիները կը պատրաստէ պրէվէի եւ պաքալօրէայի քննութիւններուն, տալով նաեւ անոնց հայերէն դասախարակութիւն, հայերէնի, գրականութեան, պատմու – թեան եւ կրօնի ծանօթութիւններով:

Դիմել՝ 1 Պուլվ– տիւ Նոր, Լը Բէնսի:
Հեռաձայն՝ Լը Բէնսի 172:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԱԼՊԵԱՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

ԳՐԵՑ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

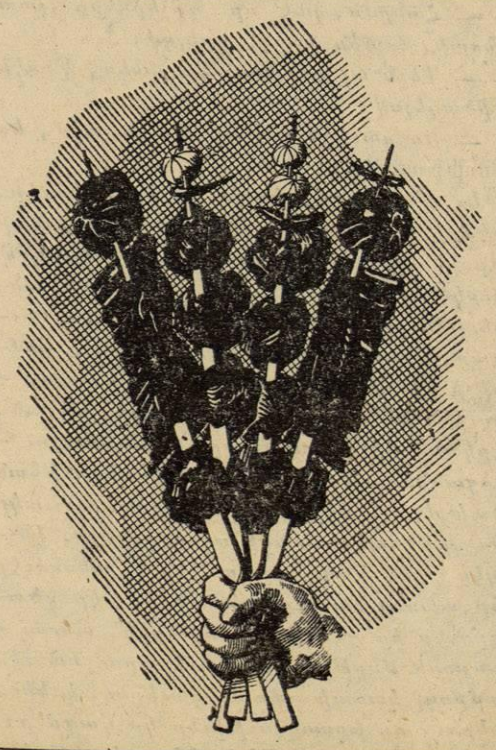
Դիմել հեդինակին՝
Via Pacini 30, MILANO

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ
8 bis, Rue des Ternes
Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10·45, կը խօսի Պատուելի ԳԱՅԱՅԵԱՆ

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ
Ալպատպան
ԹԻԻ 10
ԱՆԴԱՍՏԱՆ Գրականութեան
Արուեստի ԱՆԴԱՍՏԱՆ
Հայ եւ Օտար գրականութեան
ԱՆԴԱՍՏԱՆ
Խմբագիր
ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ
46, Rue Richer - PARIS (9·)
Գին՝ 1200 ֆրանք
Արտասահման 4 տոլար

Օգոստոս ամսուան ընթացքին
ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ
51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)
ԲԱՑ Է ՄԻԱՅՆ ԿԷՍՕՐՆ ՎԵՐՋ
ԺԱՄԸ 2 –6,30
ՓԱԿ Է ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

ՀԻՄՆադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ
ՁԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ
Ֆրանսական – հայկական եւ կովկաս– եան ընտիր կերակուրներ
4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31 21
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
Métro : F. D. Roosevelt
Հաճելի մթնոլորտ
Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «չաշլիք», «քարսքի»
Bar Américain

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris 6e
Chèque Postal : Paris 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, *Մ· ՎՐԱՅԵԱՆ* Նոր տպագրութիւն, Պէյրութ, պատկերազարդ մեծադիր 684 էջ, կազմ·	4·000 ֆր·
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, *Կ· ԳԷՈՐԳԵԱՆ* Զ· տարի, Պէյրութ, 1959, 640 էջ·	1·400 ֆր·
ԱԻ· ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ, Գահիրէ, 1959, 169 էջ, պատկերազարդ	350 ֆր·
ՅՈՎԱՀԱՆՆՈՐԻ ԳԵՐԻՆԵՐԸ, *Վ· ԱՆԱՆԵԱՆ* Գահիրէ, 1959, 568 էջ	850 ֆր·
ԽՈԴԵԴԱՆ, *Խ· ԴԱՇՏԵՆՑ*: Գահիրէ,	700 ֆր·
ԵՐԳՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ, *Ճ· ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ* Պէյրութ, 436 էջ, կազմուած	1·000 ֆր·
ԴՐՕՇԱԿ, օրգան Հ· Յ· Դ·, Ա· հատոր 1890–97, Բ· հատոր, 1898–1901, կազմուած, հատորը	2·400 ֆր·
Le Chant du Pain, Daniel Varoujan Paris, 1959	630 Frs.

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ
23
ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE
23 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8476 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4377

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՊՐԻ՛ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

«Հայաստան կենդանի էր ու երջանիկ, երէկ, Փալատրիւի լիճի ափերուն վրայ»:

Ա՛յս խորագրով է, որ Տօքթիճ Լիպէրէյ *թղթակիցը՝ Փ. Ժ. Կիլհօ՝ կը նկարագրէ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի անցեալ կիրակի օրուան դաշտահանդէսը:*

Ֆրանսացի լրագրողը յուզիչ ու խանդավառ տողերու մէջ կը պանծացնէ մեր երիտասարդներու փառատօնը, որ, կ'ը – ս՛, անցեալ տարի արդէն մեծ յաջողութիւն մըն էր արձանագրած, սակայն այս տարի կը թուի թէ ամէն մրցանիշ կո – տրրուած է:

Իրրեւ ուշագրաւ երեւոյթ, կը մատնանշէ ներկաներու ժպտուն դէմքերը եւ տիրող բարեկամական արտակարգ մթնո – լորտը՝ զանազան չրջաններէ փութացող հայորդիներուն միջեւ:

«Հեռաւոր հայրենիքի սէրն է, որ կը միացնէ բոլոր այս երիտասարդները»:

Ու իրրեւ պերճախօս արտայայտու – թիւն այդ սիրոյն, կը յիշէ հայկական աւանդական փառաւոր ճաշին յաջորդող զեղարուեստական բաժինը, իր զեղջուկ պարերով, խմբերգներով եւ արտասանու – թիւններով:

Թղթակիցը իր տպաւորութիւնները կ'եզրափակէ հետեւեալ տողերով.

«Շատ հեռու իրենց հայրենիքէն, հայերը այդ օրը աւելի եւս ամրապնդեցին իրարու միջեւ բարեկամութեան եւ իրակա՛ն եղբայրութեան կապերը, ու այս ա – զատ հոգին վրայ մաղթանքներ ըրին, որ հրաշքը իրականանայ եւ վերջապէս (Հայաստան) վերագտնէ իր ազատութիւնը»:

Նոր Սերունդի փառատօնը խոր տպա – ւորութիւն ձգած է բոլոր հանդիսական – ներուն վրայ, որոնք բան չեն գտներ նը – կարագրելու համար Փալատրիւի ափե – րուն վրայ տիրող աննախընթաց ոգեւո – րութիւնը: Աւելի քան երկու հազար Հա – յեր ամէն գաւառակրէ ու հասակէ՝ ան – մոռանալի ժամեր ապրած են հայաշունչ մթնոլորտի մը մէջ, մէկ օրուան համար «կենդանի ու երջանիկ Հայաստան» մը ստեղծելով: Տարազիր Հայերու հոգիին մէջ հայրենիքի եւ Հայութեան սէրը ար – ծարծելով:

Այս բոլորը կը պարտինք Նոր Սերունդի մեր տղոց ու աղջիկներուն, որոնք գի – տակից իրենց ուսերուն վրայ ծանրացող պարտականութեան, այս դժնդակ օրե – րուն իրենց կարելին կ'ընեն յանուն ազ – գապահպանման:

Երիտասարդութիւնն է մեր այսօրուան մխիթարութիւնը եւ վաղուան յոյսը:

Մեծ հայրենասէր Միքայէլ Նալբանդեանց իր երկրագործութիւնը *որպէս ու – դիղ ճանապարհ դիրքը (տպուած 1862ին Փարիզ, Սիմէօն Մանիկեան ծածկանու – նով) կը նուիրէ «Հայկական երիտասարդութեան, ջերմ սիրով»: Երիտասարդնե – րը կ'անուանէ «իմ քաղցր եղբարք»: Ու կ'աւելցնէ.*

«Մեր ազգի ներկան թշուառ է, տըրտունջութիւնը եւ աղքատութիւնը բարձրա – ձայն խօսում են այստեղ: Եթէ յոյս ու – նինք ապագայի վրայ, նորա երեւեցու – ցիչը դուք էք, ձեղանից կախւում է ազ – գի ապագան եւ ձեր վերայ է միակ յոյ – սը: Ի՛նչ չափով պիտի արդարացնէք այդ յոյսը, դորա վկան եւ չափողը պիտի լի – նի ձեր գործը»:

Գրեթէ հարիւր տար՛ առաջ գրուած այս տողերը այսօր ալ ի գործու են, իրրեւ յաւիտենական ճշմարտութիւն:

«Դուք կենդանի էք ու ապագայի արշալոյսը ձեր դէմի վրայ է բացւում»:

Հպարտ ենք մեր Նոր Սերունդով, որ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԲՐԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄԸ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՅ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահութեան դիւանը պաշտօնական կերպով մը հրատարակեց Այզընհաուըրի այցելութեան առթիւ:

Միացեալ Նահանգներու Նախագահը Լոնտոնէն Փարիզ կը հասնի Սեպտեմբեր 2ին, առաւօտեան ժամը 10ին: Նախագահին կ'ընկերանան Արտաքին Նախարար Հերթըր, Պատերազմական փոխ-Նախարար՝ կէյթզ եւ երեք ուրիշ պաշտօնեաներ վերոյիշեալ նախարարութիւններէն:

Նախագահը օդակայանը պիտի դիմաւորուի զօր. Տը Կոլի կողմէ: Երկու Նախագահները միասին պիտի մեկնին Քէ տ'Օրսէ (Արտաքին Նախարարութիւն) ուր Այզընհաուըր պիտի բնակի, Փարիզ գտնուած առեն:

Պետական երկու ճաշկերոյթներ առաջին առթիւ խօսակցութիւններ պիտի ունենան նոյն օրը, ժամը 12էն 13, Էլիզէի մէջ: Մտերիմ ճաշէ մը ետք, խօսակցութիւնները պիտի վերսկին մինչեւ ժամը 5: Այդ ժամուն, Միացեալ Նահանգներու Նախագահին պիտի ներկայացուի դիւանագիտական մարմինը: Ապա, երկու Նախագահները միասին պիտի երթան Ծաղիկան Կամար, Այզընհաուըր ծաղկեպսակ մը պիտի դնէ Անծանօթ Զինուորին գերեզմանին վրայ եւ վերադարձի ճամբան Տը Կոլ պիտի ընդունուին Օքէլ տը Վիլի մէջ՝ Թաղապետական Մորհուդին կողմէ: Նոյն իրիկունը ժամը 20,30ին, զօր. Տը Կոլ, Էլիզէի մէջ, ճաշ մը պիտի տայ ի պատիւ Նախագահ Այզընհաուըրի:

Սեպտեմբեր 3ին, ամերիկեան դեսպանատան մէջ, Այզընհաուըրի հիւրը պիտի ըլլայ զօր. Տը Կոլ, ուրկէ Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը պիտի երթայ Ռամպույէ: Նախագահ Այզընհաուըրը պիտի միանայ Տը Կոլին նոյն իրիկունը եւ նոր խօսակցութիւններ պիտի ունենան: Երկու Նախագահները Ռամպույէ պիտի մնան գիշերը:

Այզընհաուըր Սեպտ. 4ի առաւօտը Ռամպույէէն պիտի մեկնի ուղղակի Պուրժէի օդակայանը:

Միջազգային մամուլի էջերուն դիմաց – ուր նիւթը միշտ Ֆրանսան է: Ոմանք դատապարտելու համար անոր վարած քաղաքականութիւնը, ուրիշներ անկեղծօրէն պաշտպանելու համար անոր չա – հերը:

Իտալական մամուլին դիմաւորութիւնն է Ատլանտեան Ուխտը: «Տրամադրութիւնները դէշ են, Փարիզ, իր արտաքին քաղաքականութեան դէմ քննադատութեանց համար»: Կը գրէ կա – թոլիկ Թերթը Իլ Քօթիտիանօ: «Տը Կոլ պաշտօնական պիտի ընէ Տրպրէն՝ նոր քաղաքականութեան մը ~կսելու համար» կը յայտնէ իր կողմէ ազատական Իլ Թեմփօ: Իսկ նոր Քաշական Իլ Սեֆօլօ կը գտնէ թէ անգլիական քաղաքականութիւնը Եւրոպայի դէմ, արեւմտեան միութեան մահացու հարուած մըն է: Համայնավար Ունիթա, իր կարգին, կը գտնէ թէ յարաբերութիւնները լարուած են Լոնտոնի եւ Փարիզի միջեւ:

քայլ առ քայլ, բայց միշտ յարատեւ ջանքերով նորանոր նուաճումներ կ'արձանագրէ:

Ապրի՛ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Օր ը Օր թ ը

ԲԱԴԻ ԿԸ ՆՄԱՆԻ...

Երիտասարդ մը՝ խմբագրին սենեակը:

Գլուխը թաղեր է Միջին Արեւելքէն եկած հայերէն թերթի մը մէջ: Աչքի զարնող պատկեր — հայ երիտասարդը հայերէն թերթ կը կարդայ՝ Ամերիկայի մէջ:

— Բարեւ, երիտասարդ, ի՞նչ կը կարդաս...

— Մե՛ր թերթը...

— Ուրեմն, հայերէն գիտե՛ս...

— Ի հարկէ գիտեմ, Հայ եմ, չէ՞...

— Երեւի այստեղացի չես... Արտասանութենէդ ալ յայտնի է:

— Ո՛չ, այստեղացի չեմ, դուրսէն կուգամ... Պէյրութէն... Ինչո՞ւ, այստեղացի երիտասարդները հայերէն թերթ չե՞ն կարդար... Այնտեղ, այնտեղացիները կը կարդան...

— Ո՛չ, այստեղ ո՛չ միայն երիտասարդը հայերէն թերթին վրայ չի նայիր, այլեւ աւոր հայրը... Հիմա, աւանկ եղեր է որ միայն մեծ հայրիկները հայերէն լրագիր կը կարդան...

— Հայերէն թերթ չկարդացող հա՞յ կ'ըլլայ եղեր... Զարմանալի բաներ կ'ըսէք...

— Աւելի յարմար բառը կայ — ողբալի...

×

— Ժամուն դուռը... Զարահճի հայ մանչուկ մը եւ չարահճի հայ աղջնակ մը ասդին, անդին կը վազվզեն: Եւ իրարու հետ հայերէն կը խօսին.

— Իրա՞ւ կ'ըսես, իմ հայրիկս աւանկ բաջ է որ առիւծէ՛ն ալ չի վախնար, բայց հու հայրիկդ մուկէն ալ կը վախնայ...

— Դուն աւա՛նկ գիտես... Իմ հայրիկս չար Թուրքերուն դէմ կռիւ ըրած է... Եթէ իրեն ըսեմ որ դուն ըսիր որ...

— Գնա՛ ըսէ, հո՛գս... Ես ալ իմ հայրիկիս կ'ըսեմ որ...

— Զա՛ր... Ես, ա՛լ բեզի հետ չեմ խաղար...

— Զարը դո՛ւն ես... Ես, ա՛լ բեզի չեմ խօսիր...

«Տեղացի» Հայը կը մօտենայ իրենց.

— Ըսէք նայիմ, դուք հայերէնը ո՞ւր սորվեր էք...

Երկու աղաւորդիները կը հաշտուին, իրարու երես կը նային ու կը խնդան: Երկուսէ ալ ըսել կ'ուզեն.

— Աս մարդը խենթ է, ոյեր մեզի կը հարցնէ թէ հայերէնը ո՛ւր սորվեր եմ... Հայերէնը ո՞ւր կը սորվին... Տունը, դպրոցը, փողոցը, պարտէզը, ամէն տեղ..

— Չպատասխանեցիք, հայերէնը ո՞ւր սորվեր էք...

— Մանկապարտէզը, դպրոցը:

— Ուրկէ՞ կուգաք...

— Մե՞նք... Մենք կուգանք աւանկ տեղէ մը, ուր շատ Հայ կայ, Հայու դպրոց կայ, Հայու եկեղեցի կայ, հայ բահանայ կայ, հայ Պոյ Սկաուտ կայ, Հայու դրօշակ կայ... Կաթողիկոս կայ...

— Հոս ալ կայ այդ ձեր ըսածները...

— Հի՛, հի՛, հի՛... Հո՞ս...

— Հա՛, հա՛, հա՛... Հո՞ս...

— Այո՛, հոս, ինչո՞ւ կը խնդաք:

— Հոս Հայ չկայ... Հոս հայերէն չեն խօսիր... Ցոյց տուր նայինք, հոս հայկական դրօշակը ո՞ւր է... Հայ Պոյ Սկաուտները ինչո՞ւ ժամ չեն եկեր... Ինչո՞ւ այստեղ հայերէն թերթ չեն ծախեր... Կը լսե՞ս, կը լսե՞ս, նայէ այս երկու աղջիկները իրարու հետ հայերէն չեն խօսիր... Ըսել է որ հայերէն չեն գիտեր... Եւ բանի որ հայերէն չեն գիտեր, Հայ չեն:

— Ես ալ հայերէն աղէկ չեմ գիտեր, ուրեմն Հայ չե՞մ...

— Ո՛չ, Հայ չես, կէս Հայ ես: Մեր վարժուհին աւանկ կ'ըսէ...

— Մեր վարժուհին կ'ըսէ որ երբ Հայը հայերէն չի գիտեր, կը նմանի բադի մը, որ լողալ չի գիտեր...

— Եթէ Հայ ես, ինչո՞ւ աղէկ հայերէն չես սորվեր...

— Ջսորվեցուցի՛ն...

— Մայրիկիդ, հայրիկիդ ըսէիր որ սորվեցնէի՛ն...

×

Ու չարահճի մանչուկն ու աղջնակը սկսան հալածել թիթեռնիկ մը, որ ժամ եկեր էր, Հայոց ժամը:

«Տեղացի»ն գլուխը կախեց հեռացաւ:

Հայ չէր: Կամ կէս Հայ էր... Ամբչ – ցաւ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԵԼԵԱՆ մամուլը միշտ զարմանքով կը խօսի վարչապետ Տավիտ Պէն Կուրիոնի «արձակուրդին» մասին: Համաձայն Թէլ–Ավիվի թերթերուն, եթէ նոյնիսկ իրաւ է որ «ծերուկը» արձակուրդի գացած է, Ֆրանսան չատ յար – մար տեղ մը չէ այս միջոցին: Ֆրանսան դեսպանը առջի օր իր զարմանքը յայտնած էր Արտաքին Նախարար՝ Տի – կին Մէյրի Պէն Կուրիոնի անակնկալ մեկ – նումին առթիւ: Արդարեւ, վարչապետին Ֆրանսա երթալու լուրը պաշտօնապէս չէ հաղորդուած Թէլ–Ավիվի Ֆրանսական դեսպանին որ... մամուլէն լսած է: Նոյն առեն վարչապետը Լաւանտու կը գտնուի (Ֆրանսական Միջերկրական) եւ Սոկրատ կը կարդայ...:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ Սահմանադրութեան տասնամեակին առթիւ Եոհաննես Քատատ խօսք առնելով հարիւր հազար գիւղացիներու եւ բանուորներու առջեւ յայտարարեց.— Առենը պիտի դայ երբ խորհրդային բանակները պիտի հեռանան Հունգարիայէն, բայց մեր թշնամիները պարապ տեղը կը սպասեն այդ օրուան»: Վարչապետը չէշտեց նաեւ թէ Հունգարիան չատ զօրաւոր է ներկայիս եւ թէ ուզողը կրնայ ապատօրէն Հունգարիա երթալ: «Երկաթեայ վարագոյրը դրամատիրական հնարք մըն է», աւելցուց Քատատ:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ Հանրապետութեան Նախագահութեան նախկին թեկնածու՝ գրաւոր Տէլկատօ, ներկայիս Պրազիլ ապաստանած, ըսած է Լոնտոնի պահպանողական թերթ Տէյլի Մէյլի թէ Սալազարի վարչաձեւը ոտնակոխ կ'ընէ տարրական իրաւունքները: «Նման վարչաձեւ մը ոսոխականական սարսափով է միայն որ կը պահպանուի», աւելցուցած է Տէլկատօ:

(Լուրերու շար.ր կարդալ Դ. էջ)

ԲԵՐԴԻՆ ՏԷՐԸ

•

Քաղաքին մէջ իմ ծանօթութիւնս անոր հետ պատահականութեան մը արդիւնքն էր՝ մարդեղութեանս առաջին տարիներուն եւ դէպքերու տարօրինակ քմայքով: Ես բերդի ուսին թառած՝ Քաղաքաշ Քաղէնց ան ծնած ջուրին միւս կողմը, ձիւրաչէնի մէջ, ճիշդ բերդին դիմացը:

Այս ծանօթութիւնս պէտք է պատահեր դեռ չատ կանուխ, իր պզտիկ քրոջ մեր տունը հարս գալուն առիթով, երբ ես տակաւին աշխարհաքաղաքացի չէի: Բայց անոր առաջատար գործը դրեթէ դլխին՝ կանխահաս մահովը, երկու ընտանիքներու յարաբերութիւնները կը զաղչանային եւ փոքր հօրեղբօրս վերատին ամուսնութիւնով, խնամիական կապերը կը խզուէին եւ կը մնար միայն չոր ու ցամաք Աստուծոյ բարեւը, այնպէս ինչպէս սովորական ծանօթներ:

Հոս ալ կը սկսի դէպքերու քմահաճ կարգադրութիւնը, որ օր մը մեզ իրարու դէմ պիտի հանէր. ան վաթսունը անց... ես հազիւ չորս տարու:

Մեր այս հանդիպումը պիտի ունենար իր մեկնակէտը, զարգացումը եւ հասնէր իր մահով անվրէպ վախճանին, բոլոր աստենական բաներուն պէս, որոնք երբ կը սկսին, անպատճառ կ'ունենան իրենց վերջակէտը:

Դեռ կանուխէն, առջեւս դնեց ուղի մը եւ ցոյց տուաւ հեռուէն հանդրուան մը, որ ինծի համար պիտի ըլլար, խաւարին մէջէն նշմարուած լուսաւոր փարոս մը, ճամբայ ցոյց տուող վառնդի ենթակայ և ուղեկորոյս նաւու մը, կամ դիւերուան մութին մէջ անտառին ծայրը գտնուած առկայծող ճրագ մը մոլորած ճամբորդին, որուն ուղղուեցան չեչտակի աչքերս, յետոյ ալ քայլերս: Ցետագային, տարիներ վերջը՝ երբ ամբողջ անդոհական դիւեր մը անցուցի Սկիւտարի նոճաստանին մէջ, նման առկայծող լոյսի մը պաշտպանութեան տակ, յիշելով՝ այսօր ալ դեռ կը համակուիմ սարսուռով եւ կը գտամ անոր հեռաւոր պաշտպանութեան ջերմութիւնը:

Ինչպէս ո՛չ ոք, ես ալ իրրեւ անփորձ ապայ եւ անստուգութիւնով պատանք ուած, չէի կրնար գուշակել գալիք պատահմունքները, անոնց «ինչու»ն եւ «ինչպէս»ը կամ անոնցմէ ծագելիք հետեւանքները: Վաղը հեռուէն էր մութ ու անառոյգ, ուր յետագային պիտի չինէի իմ դղեակս, պատանիի մը կանխահաս եւ դունագեղ երեւակայութեամբ միակ մը տածումս՝ անմիջական ներկան էր իր հպերով եւ պահանջներով, դուրս գալ վտանգաւոր այս չրջագծէս, ուր գատապարտուած էի ապրիլ:

Արդարեւ, ես կը նմանէին անապատին մէջ առանց կողմնացոյցի կորսուած այն ճամբորդին, որ անհնարին եւ տաժանելի ճիդերէ վերջ, կը հասնէր իր մեկնակէտին: Ու դիշեր ցերեկ կը մտածէի դուրս գալ այդ յոռի չրջագծէս, բանալ արահետ մը, որ ցոյց պիտի տար ճչմարիտ ուղղութիւնս, առաջնորդուելու փրկութեանս, որուն ձեւն ու գոյնը կը մնային տարտամ ու անորոշ:

Այսպէս չարունակական դէպքերու գժնդակ եւ անյարիր ընթացքը կոտրեցին թափս եւ կաչկանդեցին չարժումներս, դատապարտելով հօթնամեայ անձկութեան եւ լքումի չրջան մը, կորսուած ամէնէն եռանդուն եւ խալական տարիներէս փունջ մը, երբ օրերս եւ ժամերս չէին սահեր եւ որոնցմէ մնացին դեռ այսօր ալ պիս խորապէս լկտող յոյսի, լքումի ու անձկութեան փոփոխակի պահերուս դառն յիշատակը:

Ո՛հ, ինչքա՜ն անքուն դիշերներ, ի՜նչքան արցունք, ինչքա՜ն ազօթք... այն քան յոյս, այն միակ յենարանը, որուն կոթնեցայ երբ պէտք ունեցայ անոր:

Ցուսալ կեանքէն մեղի չնորհուելիք բարիքներուն, բայց նեռել անոր դժնեայ տատասկները պատանեակի մը անփորձ երեւակայութեամբ եւ ուժովցած անոնց մեղի պարգեւած իրաւունքին ուժովը: Այս եղաւ միակ բարոյական դրամագլուխս: Ցուսալ, կանխաւ հաւատալու համար ապագային: Այդպէս ալ թրծուեցայ ու մնացի, մինչեւ անդամ երբ եռչեւս կ'ուրուագծուէր կառափնատը:

Այսպէս կորեցի ճամբայ մը բազմաթիւ խութերով ու կածաններով լի, զոր ճեղքեցի աննկուն դիմադրութեամբ, իյնալով ու բարձրանալով, մերթ արիւնլուայ եւ հեւասպառ, մերթ յուսահատ՝ գրեթէ լքուած ու քչնամական ժահրով թունաւորուած մթն-լորտի մը մէջ, ուր ատիպ ուած էի տանիլ քաչքը չուքի կեանքս: Այդ կեանքը ուրիչ բան չէր եթէ ոչ թիակվարել փոթորկոտ ծովու մը վրայ, ուր իմ պզտիկ եւ խարխուլ նաւակս խաղալիկ ալիքներուն, տարուբեր՝ կեանքի եւ մահուան մէջէն, հասնելու փրկութեանս լաստին, բայց ես դեռ փրկուած չէի:

Ահաւասիկ պատահածը:

Կեանքիս հաւախօսին էր, երբ մենք Քաղաքաշէնն ձիւրաչէնի թաղը փոխադրուեցանք, անմիջապէս անոր հետ դէմ յանդիման գալու, նոր դէմքերու մէջ, միւս թաղեցիներուն քով ու հետ, քիչ մը հեռու մեզմէ, զրեթէ ամէն օր, բայց յատակօրէն ամէնքէն զանազանող որոշ դիծերով ու յատկանիշերով, որոնք չէին խուսափիր ոեւէ մէկու մը ուշադրութենէն, ո՛չ իսկ չորս տարեկան մանուկի մը զգայուն ու նորափթիթ իմացականութենէն: Կարելի չէր չնչմարել զինքը, այնքան արտառոց, այնքան տիպար եւ այնքա՜ն թատերական:

Ու աւելին՝ կարծէք բազմութեան մէջէն լսել ուզէր «հէ՛յ մարդի՛կ, ինծի նայեցէ՛ք»: Ու յետագային ալ ծանօթութեանս եւ դէպքերու զարգացումին հետ՝ պիտի տեսնէի եւ ստուգէի որ, ամէն բանով տարօրինակ այս անձը իր անխոնջ աշխատանքով ու նուիրումով, թաղին մէջ՝ ազգային գործերու զսպանակը եւ դանդաղ դարձնող միակ վարիչ ուժն էր, իր դրական եւ բացատական քաղը կողմերով: Այսպէս տեսայ, այսպէս ալ ծնաւ ինքը իմ մանուկի ուղեղիս մէջ, մեծցաւ ու վախճանեցաւ հոն, իր վսեմութեամբ եւ նսեմութեամբ:

Բան մը կար, որ դիս առաջին վայրկեանէն կապեց անոր փարթամ անձին եւ ես իրրեւ մանուկի՝ խաղերուս եւ դասերուս ընթացքին յափշտակուած մնացի իրմով: Մտատիպա՞ր մը, — ո՛չ, բայց մեր պիտցած եւ ճանչցած սովորական մարդոցմէ դուրս՝ արտառոց բայց առինքնող «ես»ով անձ մը:

*Անտարակոյս, եթէ մեր տունին փոխադրութեան պահանջը ընտանեկան դէպքերու հարիւրաններէն չըլլար, պիտի մնայի ծնած թաղս, ուր պիտի ենթարկուէի տարբեր իրադարձութեանց եւ դէպքերու պարտադրութիւններուն, հետեւաբար պիտի ունենայի ուրիշ առիթներ այլապէս տարբեր կեանքի մը առաջնորդող, բայց ոչ անոնք որ տուաւ նոր միջավայրս. ուստի այնքան մօտէն պիտի չճանչնայի զինքը՝ «Բերդին Տէրը», կարապետեանը, որուն մէկ խօսքը յետագային ցուցմունք մը պիտի ըլլար ինծի կազմելու անով կեանքիս ամէնէն մեծ անկիւնադարձը եւ պիտի մատնանչէր ինծի այն հորիզոնը, հուսկ փրկութեանս ելքը, քանի որ ապրեցայ: Եւ կամ հազիւ պարզ ճանչուութիւն մը չունային

ՓԱՇՈՒՐԱՆ

2.

Շրջվեցավ մատուցքով մը բերաւ ու դրաւ սեղանին վրայ։ Նայեցի, տեսայ, ինչ որ կար ափսէին մէջ։ Ոչինչ։ Ոչ մի կերակուր։ Ոչ մի միս։ Ոչ մի ձուկ։ Ոչ մի բան։ Ոչ մի ուտելիք։ Ոչ մի ուտելիք։ Ոչ մի ուտելիք

Օրեր եւ Ժամեր

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԻԶՄԻՐԻ 28րդ միջազգային տօնավա – ճառին բացումը կատարեց արեւմտեան Գերմանիոյ Տնտեսական նախարար՝ Տօքթ. Էհռարտ, վարչապետին ներկայու – թեան: 19 երկիրներ, որոնց կարգին Ֆը – րանսա, կը մասնակցին:

ԼԱՈՍԻ թագաւորին առողջական վի – ճակը չատ ծանր է եւ ստիպուեցաւ խնա – մակալ մը ընտրել:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչապետը Ար – րուչչեւ, Սեպտեմբեր 18ին պիտի խօսի ՄԱԿի ազգաժողովին մէկ նիստին:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ 12 միլիոն տոլարի վարկ մը բացած են Արաբ Միաց – եալ Հանրապետութեան:

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ՏԱԳՆԱՊՆԵՐՈՒ հեռե – ւանքով, 1958ին 1·137·741 օր զործա – դուլ եղաւ: Վերջին 11 տարիներու նուա – զագոյն թիւն է այս: Բարձրագոյն թիւը 1947ին էր, երբ համաձնաւար զրկուու – թիւններով 22·673·285 զործադուլի օրեր կորսուեցան, 2·997·559 բանուորներով:

ՓԱՐԻԶի Մաֆսիմս նշանաւոր ճաշարա – նին Մեթր-տ'Օթէլը Ալպեր, մեռաւ 76 տարեկանին: Փարիզի ամէնէն ծանօթ դէմքերէն էր, որ ճանչցած է միջազգային դէմքեր՝ Ազա Խանէն մինչեւ Վինսըր – ները:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ ազատագրման 15րդ տա – րեդարձին առթիւ Մեծ Ժողովին Խոր – հուրդը որոշեց ներում շնորհել կարգ մը դատապարտեալներու:

ԽՐԻՄի մէջ, Սեւ Ծովու եղերքը, քա – ղաքական բազմաթիւ անձնաւորութիւն – ներ «հանգստանալու» զացած են: Խրուշ – չեւէն եաք, կը կարծուի թէ Կոռթվոլ եւ Ուլպրիխթ եւս հոն են:

ԱՆԳԼԻՈՑ Մարկարէթ իշխանուհին 29րդ տարեդարձը տօնեց: Այս առթիւ անգլիական թերթ մը իրրեւ խորագիր զրած է.— 29 տարեկան եւ միեւնոյն: Անդ – լիացի քալ ծանօթ աստղագէտ մը կը նա – խատեսէ սակայն թէ իշխանուհին պիտի ամուսնանայ Սեպտեմբեր 17ին:

ՏԻՒՍԵԼՏՈՐՖի մէջ մէկուկէս տար – ուան բանտարկութեան դատապարտուե – ցաւ զերմանական բանակի նախկին ա – մէնէն ծանօթ սպաներէն մէկը՝ զօր. Հա – սօ ֆոն Մանթէօյֆըլ: Ամբաստանուած էր, որ 1944ին 19 տարեկան Ուկրանիացի զինուոր մը հրացանազարկ ընել տուած է:

ԱՐՃԱՆԹինի Հանրապետութեան նախ – կին նախագահը զօր. Արամպուրու Փա – րիզ հասաւ, Իսրայէլէն:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ոմբարձակ օդանաւ մը վիfթըր մառf, որուն արագութիւնը ձայնէն զերազանց է եւ բոլորովին զաղա – նի չինութիւն մըն է, անհետացաւ: Ցատ – կանչական զիծերն են՝ 17·000 մեթր բարձրութեան հասնիլ, ջրածին ոումբ փոխադրել, չրջապիծը՝ 5000 քիլոմեթր տարածութիւնը կ'անցնի: Բոլոր փնտրո – տուքները ցարդ ապարդիւն անցած են:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Ամէն տարի այս եղանակին, Ֆրանսայի մէջ տեղի կ'ունենան լողալու մրցումներ, որոնց գլխաւորներէն մին է Անջսիի լի – ճին անցքը:

Այս աւանդական մրցումը այս տարի եւս տեղի ունեցաւ Օգոստոս 15ին, որու ընթացքին վալանսաբնակ մեր հայրենա – կիցը՝ լուղորդ Գէորգ Պօյաճեան, 18 մրցորդներու մէջ, յաղողեցաւ առաջնու – թիւնը չահիլ, կտրելով Ֆրանսացի լու – ղորդ Լակրանժի այս մրցման մէջ հաս – տատած մրցանիշը:

Մրցման սկզբնաւորութենէն իսկ հայ – ազգի լուղորդը իր մրցակիցներուն վրայ ունեցած է 100 մեթրի առաւելութիւն մը, եւ մրցումը վերջացուցած է 37 վայրկեան 0,5 ժամանակակէտով մը (Լակրանժի ժամանակակէտը՝ 37 վայրկեան 14 էր):

Այսպէսով Գէորգ Պօյաճեան 1959ի չրջանին իր ձեռք բերած յաղողութիւննե – րու պատուոյ տախտակին վրայ կ'աւելցնէ նոր յաղթանակ մը եւս, պատրաստուելով յառաջիկային տեղի ունենալիք Ֆրանսա – յի ախոյենական մրցումներուն:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ

Ընկ. Գր. Փափազեանի նշանախօսու – թեան ուրախ առթիւ Տէր եւ Տիկին Փա – փազեան կը նուիրեն 5000 Ֆր. Շաւիլի եկեղեցիին, 2500 Ֆր. կապ. Խաչի Շաւի – լի մասնաճիւղին:

ՔԼԵՐՄՈՆ ՖԵՐՐԱՆԷՆ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Թիւթիւնճեան 5000 Ֆր.՝ Փարի – զիզի Մշակոյթի Տան (առանալ «Ցառա – ջ»էն), 5000 Ֆր.՝ Շաւիլի եկեղեցիին:

ԴՊՐՈՑ. ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1959 – 1960ի դպրոցական տարեչրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որ կը փափաքին իրենց զաւակները արձանագրել, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմել Հաստատութեան Տնօրէնու – թեան:

Դպրոցասէրը կը հետեւի պետական լի – սէներու պաշտօնական ծրագրին, աչա – կերտուհիները կը պատրաստէ պրէվէի եւ պաքալօրէայի քննութիւններուն, տալով նաեւ անոնց հայեցի դաստիարակութիւն, հայերէնի, զրականութեան, պատմու – թեան եւ կրօնի ծանօթութիւններով:

Դիմել՝ 1 Պուլվ– տիւ Նօր, Լը Րէնսի: Հեռաձայն՝ Լը Րէնսի 172:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գրիգոր եւ Արմենակ Եսայեան կը փնտռեն իրենց եղբայրը՝ Կարպիս Եսա – եան, բնիկ Էօտէմիշէի: Տեղեկութիւն ու – նեցողները կրնան զրել՝ Տիկին Գոհար Մասաղեանի՝

258, Avenue d'Argenteuil Asnieres - Seine

Օգոստոս ամսուան ընթացքին
ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ
51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)
ԲԱՑ Է ՄԻԱՅՆ ԿԷՍՕՐԷ ՎԵՐՋ
ԺԱՄԸ 2 –6,30
ՓԱԿ Է ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նոր արձանագրութիւնները կը չարու – նակուին 1959–1960 ուսումնական տարե – չրջանին համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փա – փաքող ծնողքները փութան դիմել Տես – չութեան, գրաւոր կամ հեռաձայնով:

Collège Arménien S. Moorat
26, Rue Troyon - SEVRES (S & O.) Tél. : OBS. 18-28

Վարժարանի անցեալ տարուան աչա – կերտներուն ծնողքներուն ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ կը յանձնուի.—

Եթէ մինչեւ Սեպտեմբեր 8 չնորոգեն իրենց զաւակ՝ երուն արձանագրութիւնը, Տեսչութիւնը ի հարկին, ազատ է անոնց տեղերը յատկացնել նոր արձանագրու – թիւններու. հետեւաբար, այդ թուակա – նէն առաջ պէտք է պատասխանեն, Տես – չութեան՝ Մայիսի մէջ զրկած չրջաբե – րականին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ
ԱԼՊԵԱՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՀԵՏ
ԳՐԵՑ
ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ
Դիմել հեղինակին՝
Via Pacini 30, MILANO

ԳԵԼԻՒՄ

Կայանի տղաքը կը խնդրեն որ հաճիք ներկայ ըլլալ իրենց

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

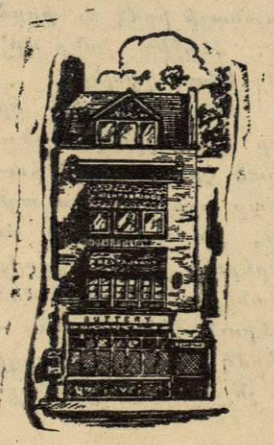
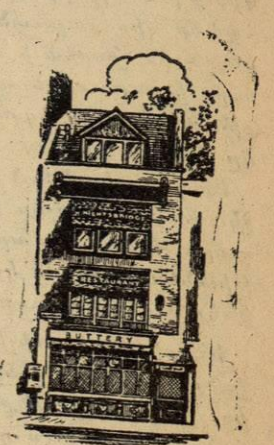
որ տեղի պիտի ունենայ Գայէնիօֆ 21, Ավընիւ Մաֆս–Թեմմէրման, Հայտ, Կիրակի Օգոստոս 30ին, ժամը 11էն սկսեալ:

ՊԱՐ, ԵՐԳ., ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ
ՊԻՒՖԷ, ԽՄԻՉՔ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ
Ամերիկա
ԹԻՒ 10
ԱՆԴԱՍՏԱՆ Գրականութեան
Արուեստի ԱՆԴԱՍՏԱՆ
Հայ եւ Օտար գրականութեան
ԱՆԴԱՍՏԱՆ
Խմբագիր
ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓՈՒԼԵԱՆ
46, Rue Richer - PARIS (9·)
Գին՝ 1200 ֆրանք
Արտասահման 4 տոլար

nuit et jour
snack-self service-glacier
Ses plats chauds ou froids
Sa terrasse face à la mer
Glaces, patisseries maison
Galeries de l'Eden - Beach
JUAN - LES - PINS

Գարունը կը վերսկսի գեղազարդել բնութիւնը, տերեւաթափ ծառերը կը գունաւորուին դալարով եւ ծաղիկներով, կեանքը կը վերանորոգուի
Ձեր բնակարանն ալ պէտք է որ վերանորոգուի
ՆՈՐ ԳՈՅՆԵՐՈՎ ԵՒ ՆՈՐ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
Նոր կենսունակութիւն ստանալու համար
PEINTURES THOMLAC
16 bis, BOULEVARD SEBASTOPOL, PARIS (4e)
Tél. : ARC. 26-61 (Métro : Châtelet - Halles)
ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ
Իր սեփական արտադրութիւնը եղող արդիական գոյներով առաջնակարգ Սին – թետիք եւ Վինիլիք նորոյթ իւղաներկներու, զեղարուեստական պատի թուղթերու, Լինոլէումներու եւ Միինեվիլներու տեսակները, նաեւ ձեր բը – նակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը պիտի հայթայթէ ձեզի, ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ:
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ՝
52, Rue de Chalon - Paris (12·)
64, Boulevard de Belleville - Paris (20·)
166, Av. Aristide Briand - Pavillons-sous-Bois (S.)
4bis, Rue Paul Vaillant-Couturier - Argenteuil (S.O.)
241, Rue Paul Vaillant Couturier, Alfortville (seine)
18, Rue Brézin (Paris (14·)

ԱՆԳԼԻՈՑ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
(HYDE PARK)
Knightsbridge Buttery 26, Knightsbridge, London S.W.I.
ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ
ԻՆՉՊԷՍ ՆԱԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՕՂԻՆ
RAKI DUZE
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 8,30Է ՆԱԽՕՏԵԱՆ 2

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար· 4000 ֆր·վեց·2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
25
ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI
25 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8477 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4378

ՕՐՈՒԱՆ ՏՕՍՔԸ

ԶԱՐԱՇՈՒՔ ԹՈՒԱԿԱՆԸ

Փարիզ հանդիսատրապէս ոտնեց իր ա–զատագրութեան 15րդ տարեդարձը (24 *Օգոստոս* 1944)։

Մայրաքաղաքի պաշտօնատուներն ու վողոցները դրօշազարդուած էին օրերով։ Իսկ կիրակի առաւօտ բոլոր եկեղեցիներ – րու զանգակները միաժամանակ զօղանջե–ցին՝ ողկոյզելու համար այդ պատմական թուականը։

Հաւատ են Փարիզցիները, որ չնորհիւ դիմադրական ճակատին բերած իրենց նը–պաստին՝ օժանդակեցին զօրավար Լըքլէ–րի եւ դաշնակից բանակներու յաղթա – նակին։

Ազատագրութեան տարեդարձի հանդի – սութիւնները մոռցնել չտուին սակայն ուրիշ թուական մը — 23 Օգոստ· 1939 — որ վճռական դեր պիտի խաղար աշխարհի պատմութեան մէջ, աննախընթաց ազէտի մը ենթարկելով մարդկութիւնը։

Միջազգային մամուլը կ'ոգեկոչէ այդ չարաչուք թուականին քառամեակը։

1939 Օգոստոս 23ին էր, որ նացի Գեր–մանիոյ եւ Սորհրդային Միութեան Ար – տաքին նախարարները՝ Ռիպէնթրոպ եւ Մոլոթով կը ստորագրէին բարեկամական դաշինք մը Մոսկուայի մէջ։

Հիթլէր եւ Սթալին ձեռք ձեռքի կու – տային՝ պայթեցնելու համար համաշ – խարհային երկրորդ պատերազմը։

Առանց արեւելեան ճակատէն իր թի – կունքն ապահովելու՝ մեղսակցութեամբ Մոսկուայի, Գերմանիոյ մենաւէրը պի–տի չհամարձակէր 1939 *Սեպտեմբեր 1ին իր բանակները ղրկելու Լեհաստանի դէմ։*

Սթալին եւ Հիթլէր համաձայներ էին իրենց միջեւ բաժնելու այս դժբախտ եր–կիրը։ Այնպէս որ, երբ 18 օրուան յու – սահատական դիմադրութենէ մը վերջ, լեհական բանակները անձնատուր կ'ըլ – լային գերմանական ամեհի ուժին առջեւ, կարմիր բանակի դինուորները — առանց փամփուշտ մը իսկ արձակելու — կը ղրաւէին Լեհաստանի արեւելեան մասը։

Կրեմլին իր մեղսակցութեան բաժինը առաւօրէն կը ստանար լեհական աւարէն։

Նոյն կրեմլինը իր զաւակիր քաղաքա–կանութեան առաջին ապացոյցը տուած էր արդէն անկէ քանի տարի առաջ։ Լէ–նին եւ Մուսթաֆա Քէմալ ձեռք ձեռքի տուած՝ վճռեր էին Հայաստանի Հանրա–պետութեան ճակատագիրը։ Ու երբ 1920ի աշնան Թրքական բանակները կարսի ան–կումէն վերջ Ալեքսանդրապոլ հասան, կարմիր բանակը — առանց ռումբ մը պայթեցնելու — ղրաւեց Կովկասեան Հա–յաստանը։

Լէնին իր մեղսակցութեան բաժինը ա–ռաւօրէն կը ստանար հայկական աւարէն։

Ազգերու Դաշնակցութիւնն ու մեծ դաշ–նակիցները ո՛չ մէկ օգնութիւն կը հասցը–նէին «փոքրիկ դաշնակից»ին։ Հայաստան եւ հայ ժողովուրդ կը լքուէին իրենց բախտին։

1939 *Սեպտ· 3ին երբ Անգլիա ու Ֆրան–սա՝ իրրեւ դաշնակից Լեհաստանի՝ պա–տերազմ կը յայտարարէին Գերմանիոյ դէմ, պահանջելով լեհական հողերուն պարպումը, ի վիճակի չէին օգնութեան հասնելու անոր։*

Ու Լեհաստանն ալ Հայաստանի պէս լքուեցաւ իր ճակատագրին։

1945ի յաղթանակէն ու «ազատագրու – թենէն» 14 տարի ետք ալ տակաւին Մոս–կուա իր թաթին տակ կը պահէ արեւել–եան Լեհաստանը, զայն վերջնապէս կցը–ւած հռչակելով Ռուսիոյ։ *Մինչ «ար – բանեակ» Լեհաստանին միացուցած է ա–րեւելեան Փրուսիան, որ գերմանական է, Օտէր–Նայսէ սահմանագիծը պարտադրե–լով արեւելեան Գերմանիոյ։*

Պատմութիւնը երբե՛ք պիտի չմոռնայ ոճիրը, որ գործուեցաւ Մոսկուայի մէջ 1939 Օգոստ· 23ին։ ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎՃՌԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ

ԽՐՈՒՇՉԷՒԻ ՆԱՄԱԿԸ ԱՏԸՆԱՒՈՒՐԻ

ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐՈՒՄ ՄԻՋԵՒ

Մինչեւ Սեպտեմբեր 12, երեք կարեւոր նիւթեր կան Ֆրանսայի քաղաքական օ–րակարգին վրայ։

Օգոստոս 27էն 30, գօր· Տը Կոլ Ալժե–րիա կը մեկնի։ Այդ պատճառով Օգոստ· 26ին Փարիզի մէջ պիտի դումարուի նա–խարարաց կաբինոր խորհուրդ մը։

Տը Կոլի ճամբորդութեան գլխաւոր նպատակն է հասկնալ բանակին կարծիքը Ալժերիոյ մասին։

Վարչապետ Տըպրէ Պլեհէի մէջ, ճառ մը խօսեցաւ, յիշելով թէ անոնք որ կ'ու–զեն Ֆրանսայի զինակցութիւնը, պէտք է համաձայնին անոր ալժերիական քաղա–քականութեան։

Այդընհանուրի Պոն հանդիսաւոր նախօր – եակին, Վարչապետ Ադընաուր անձնա – կան նամակ մը ստացաւ Խրուշչեւէն։ Գերմանիոյ քաղաքական շրջանակները ոչ մէկ բան կ'ըսեն այս մասին, բայց կասկած չկայ որ Սորհ· Միութեան վար–չապետը Պերլինի մասին կը խօսի։ Կը չեզոքէ միայն թէ յուշագրի մը հանդա–մանքին ուղի, «անձնական նամակի» բը–նոյթ ունի, Խրուշչեւի վերը որ 13 էջերէ կը բազկանայ։ Հաւանական կը թուի որ Խրուշչեւ յայտնած է Գերմանիոյ վարչա–պետին Սորհ· Միութեան զինուժներու ահմանը Պերլինի հարցին մէջ։

Պոն վերադառնալէն առաջ, Ադընաուր դաշտնի տեսակցութիւն մը ունեցաւ Քո–մոյի ափը ուր իր արձակուրդը կ'անցընէ, Իտալիոյ վարչապետ՝ Սէնեիի հետ։ Քա–ղաքական երկու պարագլուխները խօսած են մանաւանդ Ալճանեան Ուխտի մա – սին։ Ծանօթ է որ Գերմանացիք եւ Իտա–լացիք մտահոգ են վերջերս ծագած տա–րակարծութեանց առթիւ։

Արեւմտեաններու միջեւ եղած տարա–կարծութեանց գլխաւոր պատճառը՝ Ֆը–րանսական հիւլէական ռումբն է։

Ամերիկեան թերթ մը որ ծանօթ է իր–րեւ Ֆրանսասէր, կը գրէ՝ «Տըպրէ եւ Տը Կոլ երազներու աշխարհի մը մէջ կ'ապրին։ Երբ դաշնակիցներու առանց պայմանի աջակցութիւնը կ'ուզեն Ալժե – րիոյ համար կամ երբ կը մտածեն «եւրո–պական Գ· ուժի» մը մասին»։

Սորհրդային մամուլը անչուշտ ետ չի մնար հակաֆրանսական այս պայքարին մէջ։ Սովետսկայա Ռոսիա կը գրէ թէ Ֆրանսական ռումբը արդէն իսկ թունա – ւորած է Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ հաստատուող վստահելի մթնոլորտը։ Փրաւտա, իր կողմէն, կը չեշտէ·— Ժո – ղովուրդները կը հասկնան որ եթէ երբեք Ֆրանսական հիւլէական ռումբի պայ – թումին զարհուրելի սունկը Ափրիկէի վը–րայ բարձրանայ, պիտի վտանգէ ոչ մի–այն միլիոնաւոր Ափրիկէացիներու առող – ջութիւնը, այլ իր չուքով պիտի ծածկէ հիւլէական վտանգէն օր առաջ ազատա – գրուելու մարդկութեան յոյսերը»։ Իսկ Մոսկուայի ձայնասփիւռէն Վլատիմիր Օռլով Ֆրանսայի քաղաքականութեան դէմ երկար ամբաստանագիր մը կարդալէ ետք, ըսած է· «Ֆրանսական ռումբը տա–կաւին չէ չինուած։ Եւ արդէն Ֆրանսան վտանգարացուց արեւմտեաններու հետ իր յարաբերութիւնները»։

Անգլիական կիրակնօրեայ Օպզերվըր թերթը կը գրէ· «Ֆրանսայի բոլոր նեղու–թիւնները մեծամոլութեան իր քաղաքա – կանութենէն կուգան։ Բայց որովհետեւ մեծամոլութեան իր զարգացքը ճիշդ մերինին ցոլացումն է, ըան մը չենք կրնար ընել»։

Օր ը Օր թ ը

ԿԱՐՃԼԻԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԸ

—o—

Կարգ մը տանտիկիններու բարի սովո–րութիւնն է — հանդէսի մը մէջ կամ ժա–մուն դուռը, կը հանդիպին մսավաճառին ու կը բողոքեն·

— Մա՛րդ Աստուծոյ, ատ ի՛նչ միս էր որ ղրկած էիր անցած օր··· Զբսե՛մ, ըսի, բայց չեղաւ··· Ուտուելիք բան չէր··· Հիւրերուս հով ամօթով մնացի··· Սովո–րական մարդիկ ըլլային, այնիսկ ալ հոգս պիտի չընէի··· Բայց ազնուական Ուեն–ուրեանները էին··· Տեսնե՛ս, երիկս ինչ–պէ՞ս կատղած է··· Ուրիշ անգամ ասանկ անհամութիւն չընես···

Այս բարի տանտիկիններուն այս բարի սովորութիւնը իւրացուցած են հայերէն թերթերու ընթերցողներէն ոմանք։

Թաւուն դուռը կամ դաշտահանդէսը, կը մօտենան իրենց նախընտրած թերթին խմբագիրներէն մէկուն ու կը գանգատին·

— Կը ներես համարձակութեանս, բայց ըսելիք մը ունիմ··· Մէյ մը կ'ելլէք կը գրէք *քի* թուրբերէն բառեր պէտք չէ գործածենիք եւ պէտք է մաքուր հայերէն գրենիք, մէյ մըն ալ կ'ելլէք ձեր *դպրեվ*–ին մէջ թուրբերէն բառեր կը գործածէք եւ մաքուրէն *պամ պաչխա* հայերէն կը գրէք··· Ասիկա ի՞նչ ըսել է··· Ըսել է *քի* դուք, միեւնոյն, ուրիշին բարոյ տալ գի–տէք եւ ձեր բարոյներուն դուք չէք հա–ւատար··· Կը ներես ասանկ ըսելուս···

— Ե՞րբ գործեր ենք այդ ոճիրները···

— Ազէկ օր հարցուցիր··· *Իշխ*, ձեր լրագիրը ճչաց է··· Նա՛, ա՛ռ, կարդա՛··· Ան պատմութեան մէջ, *պալըխճի* Սեդրա–սը իր *չօճուխին* «ծառէն» բոներ է *ուչ* «վա՛խ եավրուս» ըսեր է եղեր··· Ան գրուածքին մէջն ալ, մէկը ելեր գրեր է *քի* Թուրբերը *հաւաչ հաւաչի փուլիթիք*–յին կը հաւատան *ուչի*··· Ան եղա՞ւ··· Ուրիշ անգամներ ալ *Ֆարոյն* գացած եմ — կը գրէք *ծառը, օտը, մէնձ, օղորմած, էրկու, իրենք, կնիկ*··· Ասո՞նք են ձեր գիտցած մաքուր հայերէն բառերը···

×

Մսավաճառներէն շատերը բերա՛ն չեն բանար ու պատասխան չեն տար, որով – հետեւ ծանօթ են իրենց մեղքին — իրա՛ւ, չուտուելիք միս էր ղրկուածը···

Բայց, խմբագիրներէն շատերը բերան կը բանան ու կը պատասխանեն, որովհե–տեւ ծանօթ են կարգ մը նրբութեանց, որոնց ծանօթ չեն կարգ մը կէս–գրա – գէտներ։

Թերթերու եւ գիրքերու մէջ երեւցած բոլոր նիւթերը միեւնոյն չուրով չեն լուացուիր։ Նիւթ նիւթ տարբերութիւն կայ։ Զուարթ նիւթի մը լեզուն խմբա – գրականի մը կամ դամբանականի մը լեզ–ուին հետ մրցումի չելլեր։ Պատմուածք–ներ կան, որոնց մէջ թուրբերէնը եւ կամ գաւառաբարբառը տեղ չունին։ Պատ – մուածքներ ալ կան, որոնց մէջ, «գրա – բար»ն ու Ալիշանական պերճաբանութիւ–նը տեղ չեն կրնար ունենալ։

Պատմութիւն կայ — շնորհալի ու հա–յագէտ գրագէտին գրիչէն ելած — որուն հերոսը «չի կրնար» *ձեռք, ոտք, մէծ, ո – ղորմած, երկ* բառերը գործածել։ Եթէ գործածէ, բան մը կը կորսուի իրմով ներկայացուած տիպարին հարազատու – թենէն։

Փա՞ստ։ Ահաւասիկ խմբագրին գանգա–տողին «ոճը», որ «գեղազարդուած» է թուրբերէն բառերով···

Ամէն նիւթ ունի իր լեզուն։ Սամա – թիացի *պալըխճի*ին ելիր «ձկնորս» կամ «ձկնավաճառ» ըսէ, ձուկին դանակով ա–ռոր գլուխը կտրած կ'ըլլաս։ Խարբերդցի կամ Վանեցի մեծ մայրիկին բերանը, ե–լիր «այսուհետեւ»ներ, «բնականաբար»–ներ, «ահաւասիկ»ներ լեցուր, խաթարած կ'ըլլաս անոր դիմագիծերը։ Զարշըլը Ար–թին ադան — տակաւին «ողջ» — չի կըր–նար տամ «արգանակ»ը բերանը առնել եւ պիտի խմէ միայն իր «չորպա»ն։

Հայ գրողը թուրբերէնն ու ռամկերէնը, երբեմն, կը հիւրասիրէ՝ իր նիւթին հա – րազատութիւնը անվթար պահելու եւ իր տիպարները *մուչինաներու* եւ *փայլաչօ*–ներու վերածած չըլլալու մտահոգու – թեամբ։

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ռոտոսի կղզիին մէջ գումարուած ոչ–կաթոլիկ եկեղեցիներու Համաշխարհա–յին Ժողովը կը չարունակէ իր խիստ չա–հեկան նիստերը։ Ժողովին կը մասնակ – ցին նաեւ երկու կաթոլիկէ կղերական անձնաւորութիւններ որոնք, պաշտօնա – պէս, ժողովին կը հետեւին իբրեւ թղթա–կից կաթոլիկէ թերթերու բայց՝ ըստ էութեան, Վատիկանի պատուիրակներն են։ Առանց եւ Ուղղափառ եկեղեցւոյ պա–տերուն միջեւ գումարուած գաղտնի նիս–տի մը մէջ, ժողովին կեդրոնական յանձ–նախումբը ընդունելով Հռոմի Ս· Ժողո–վի երիցագոյն՝ Կարդինալ Թիսերանի յը–դած առաջարկը, որոշած է եկեղեցիներու միացեալ աստուածաբանական ժողով մը գումարել յառաջիկայ տարի։ Այս ժողո–վին նպատակը պիտի ըլլայ ուսումնասի–րել կաթոլիկէ եւ Ուղղափառ եկեղեցի – ներու միութեան կարելիութիւնները եւ երկուստեք ընդունելի լուծում մը 9 դարէ ի վեր տեւող բաժանումին։

Ռոտոսի ժողովին կը մասնակցին, եւ այս որոշումին նուիրուած նիստին ներ–կայ եղած են Մոսկուայի Ուղղափառ Պատրիարքարանի պատուիրակներ՝ դէմի հանդամանքով։

Վերջին լուրերու համաձայն սակայն, Կարտինալ Թիսերան կը հերքէ այս լուրը։ Հեռաձայնով յայտնած է Ռոյթըրը անդ–լիական գործակալութեան թէ բացարձա–կապէս տեղեակ չէ որ համաձայնութիւն մը գոյացած է կաթոլիկէ եւ Ուղղափառ եկեղեցիներու ժողովի մը մասին։ Ճիշդ է որ երկու կաթոլիկէ դէտեր կան Ռո–ոտոս, ուսկից եկած է Արեւելեան եկեղեց–ւոյ Ս· Ժողովի քարտուղարը։

Ալժերիոյ կացութիւնը ծանրակչիռ դառնալով, Ռոտոսի եկեղեցական ժողովի միջազգային հարցերու յանձնախումբը կոչ մը ըրած է որպէսզի, անյապաղ, ա–զատ բանակցութիւններ կատարեն եւ խա–ղաղ լուծում մը գտնեն կռուող երկու կողմերը։ Յանձնախումբը իր մտահոգու–թիւնը կը յայտնէ եւ կը համարի թէ Ալ–ժերիոյ կռիւը պատճառ է նաեւ այն բար–դութեանց եւ անհասկացողութեանց, որ տարուէ տարի աւելի կը խորանան քրիս–տոնեայ եւ իսլամ աշխարհներու միջեւ։ Ջոր· Տը Կոլի հաղորդուած է կոչը, որուն մէջ յանձնախումբը «ցաւ կը յայտնէ որ Ալժերիոյ կռիւին յարուցած արգելքնե – րուն պատճառով, Ֆրանսան ի վիճակի չէ արագօրէն գործադրելու իր վճռանձն ծը–րագիրները ի նպաստ թերաճ երկիրնե – րուն»։

ԻՍՐԱՅԷԼ նոր ծանուցագիր մը պիտի յանձնէ պուլկար կառավարութեան, վե–րահաստատելու համար ժամանակին ներ–կայացուցած պահանջը՝ 2·700·000 տո – լար վնասուց հատուցում, պուլկար հա–լածիչ օդանաւերու կրակումով, 1955ին Պուլկարիոյ վրայէն անցնող «էլ Ալ» օ–դային վաճառականական ընկերութեան մէկ օդանաւին կրած յարձակումին եւ խորտակումին համար։

(Լուրերու շար·ը կարդալ Դ· էջ)

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԷՐՔԵՐ

Ժամանակակից հայ կեանքը վէրքերով ծածկուած է։

Անոնք, այդ վէրքերը, ժամանակի պայմաններու բերումով, կը ծաւալին ու կը բազմապատկուին, եւ կրնան օր մը, վաղը, անդարմանելի դառնալ, եթէ չարթննանք օր առաջ եւ չենտառնենք անոնց դարմանը։

Շրջապատուած ենք ընդհանրական, համաչխարհային տագնապներով, որոնք կը սպառնան ընկղմել մեր ժողովուրդը, եթէ չվերակազմենք իր կեանքը եւ ուժերու ամփոփումով, չաւելցնենք իր դիմադրական զօրութիւնը։

Յիրուցան աշխարհի չորս ծագերուն, հարկադրաբար, ենթակայ ենք բազմատեսակ ազդեցութիւններու. ստիպուած ենք, ազդեցութիւններու այդ հոսանքներու տակ, պահել մեր ազգային դոյութիւնը եւ միանդամայն, լեզու դառնալ մեզ շրջապատող ժողովուրդներուն հետ։

Առայժմ, թէեւ դժուարին պայմաններու մէջ, սակայն զուտ ենք այդ «լեզուն», պահելով նաեւ մեր դոյութիւնը, կառչելով մեր ազգային ոգիին՝ ու զարաւոր արժէքներուն։

Դարերով ապրած ենք հակամարտութիւններու մէջ եւ պահած մեր դոյութիւնը, չնորհիւ մեր ցեղային անբասիր ուժին ու ազգային հանդէպ անսասան հաւատքին։ Անցած ենք տագնապներու մէջէն, առանց սակայն տիրելու անոնց. փրկուած ենք կերպով մը, միշտ վնասներ կրելով ու զոհեր տալով։

Ժամանակակից Հայութիւնը, այս տեսակէտէն, աւելի ծանր տագնապներու առջեւ է, արտաքին ու ներքին։ Մեր ուժերէն վեր է արտաքին տագնապներուն զսպումը, սակայն, մեր ուժերու սահմանին մէջն է ներքին, ազգային տագնապներու զսպումը, եթէ անդրադառնանք, քանի ուշ չէ դեռ։ Եթէ քայլութիւնը ուղղենք դիտելու մեր կեանքը, մատնանշելու մեր վէրքերը եւ դարմանումի մասին մտածելու, վճռական միջոցներով։

Ճիշդ է թէ մեր պատմութեան ընթացքին մեծ տագնապներէ ու փոթորիկներէ անցած ենք եւ ջլատուելով հանդերձ, պահած ենք մեր ինքնութիւնը։ Սակայն, այս իրողութիւնը, այսինքն՝ մեր դոյութեան պահպանումը՝ ապահով երաշխաւորութիւն մը չէ եւ չի կրնար տալ մեզի, թէ ասկէ ետքն ալ կրնանք տեւել, իբրեւ ազգ։ Անցեալ դարերուն, արիւնի ջրհեղեղներէ անցած ենք. չենք ընկղմած, կառչելով մեր հայրենի հողին ու ազգային աւանդութիւններուն ու մեր հոգեկան ուժերուն։

Այսօր, աւելի քան քառասուն տարիէ ի վեր, փոխուած են պայմանները եւ մենք, պանդխտութեան մէջ, զրկուած ենք մեր ազգային ղէնքերէն ու զրահներէն։

Բացառիկ, արտակարգ զէնքերու, պաշտպանութեան միջոցներու եւ պատնէշներու պէտք ունինք, մեր ուժը աւելցնելու եւ մեր ազգային դիմադրականութիւնը ամրապնդելու համար։

Այս զէնքին վրայ, ունինք դեռ մէկէ աւելի միջոցներ, քաղաքական, ազգային–մշակութային, կրթական–եկեղեցական։ կրնանք պաշտպանուիլ դեռ, եթէ տեսնենք մեր վէրքերը եւ վիրաբուժութեան, դարմանումի դիմենք։

Քաղաքական զէնքի վրայ, բաժան բաժան ենք այսօր, սփիւռքի մէջ, անտեղի կերպով, կրնանք ըսել անմտութեամբ։ Չենք խօսիր մեր հայրենիքի մասին, որ բռնապրատուած է, եւ ուր ազատ խօսքն ու միտքը կաշկանդած են։ Հոգիները ճմլուած, ազգային բաղձանքները ջլատուած։ Սակայն, Սփիւռքի մէջ տարբեր ու կազմակերպութիւններ, հայ անունով եւ ազգային դրօշով, որոնք մեր հայրենիքը բռնապրատող իշխանութեան հետ են։

Անոնք կ'ապրին ազատութեան մէջ, նոյնիսկ կը փառաբանեն ազատութիւնը, բայց բռնակալութեան հետ են։ Կը հանդուրժեն անոր դոյութեան ու արարքներուն, նոյնիսկ անհրաժեշտ նկատելով անոր ներկայութիւնը։

Այս նոյն տարրերը եւ կազմակերպութիւնները կը պաշտպանեն, կը պանծացնեն հայրենիքը, սակայն չեն պայքարիր հայրենիքի ազատութեան համար։ Գոհած են «հայրենասիրութեան» նոր կերպ մը, նոր բանաձեւ մը, որով խաղաղ կը պահեն իրենց խիղճը, բռնակալին թաթը համբուրելու ատիճան։

Այս երեւոյթը բացառիկ է իր տեսակին մէջ. միայն մեր ժողովուրդին յատուկ։ Կան բազմաթիւ բռնապրատուած հայրենիքներ.— Վրաստան, Ազրպէճան, Պալթեան երկիրներ, Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, Հունգարիա, Պալքանեան երկիրներ, եւայլն։

Ու կան այս երկիրներուն համապատասխան զաղթականներ, տարագիրներ, զաղութներ՝ արտասահմանի մէջ։ Այս օտար զաղութներէն ոչ մէկը իր հայրենիքը բռնապրատող իշխանութեան հետն է։ Հայրենիքէն դուրս պտնուող Վրացին, Ազրպէճանցին, Լեհն ու Չեխոսլովաքը, ոչ միայն հեռու չեն բռնապրատող իշխանութեան, այլեւ դէմ են անոր։ Իրենց կարելի բոլոր միջոցներով կը պայքարին անոր դէմ։ Տարագիր ռուս զաղութն իսկ դէմ է ու կը պայքարի իր հայրենիքը վարող բռնակալ իշխանութեան դէմ։

Իսկ անոնք որ համամիտ են կամ հաշտուած իրականութեան հետ, Վրացի ըլլան թէ Լեհ, Ուքրայնացի թէ ռուս, այլեւս իրենց հայրենիքէն դուրս չեն մնար։ Կը վերադառնան իրենց հայրենիքը, նոյնիսկ նոր զրկանքներ ու դժուարութիւններ աչք առնելով։

Բացառութիւն են կամ անբացատրելի՝ միայն մերինները, հայ ու «հայաստանեան» մեր հայրենակիցները, որոնք ազատութեան մէջ նստած, կը պայքարին ոչ թէ բռնակալութեան, այլ հայրենիքի ազատութեան համար պայքարող տարրերուն եւ կազմակերպութիւններուն դէմ։

«Հայաստանասէր» կը կոչեն իրենք զիրենք, այս տարօրինակ ու խայտաղէտ խմբաւորումները, որոնք հայրենիքէն հեռու մնալով, կը սրտապնդեն հայրենիքի մէջ ապրողներն ու տառապողները յորդորելով.

— Տառապեցէք, բայց խաղաղ կեցէք. դո՛հ եղէք որ թէեւ ծանր պայմաններու մէջ, բայց ողջ էք, ու հայրենի հողի՛ն վրայ։ Չէ՞ք յիշեր Թրքական գեհէնը, Ջարդն ու աքսորը։ Տոկացէք, չենցուցէք Հայաստանը եւ փա՛ռք տուէք իշխանութեան. տոկացէք եւ մի՛ տրտնջաք, մենք ձեզի հե՛տ ենք ու հեռուէն կը զովենք ձեզ ու կը ծափահարենք, չէ՞ որ Հայ ենք մենք ալ, վերջապէս...

Այս ոգիով կը խօսին Սփիւռքի մէջ դործող այս տարօրինակ Հայերը, որոնք «Հայաստանասէր»ը մակդիրը ունին իրենց ճակտին։ Ոչ հայրենիք կ'երթան իրենք, ոչ ալ ազատութեան համար պայքար կը մղեն։ Կը խօսին սակայն, հայրենիքի անունով։ Գիտեն թէ չզթայուած է հայրենիքը, համայնավար բռնակալութեան աբիւնուտ թաթին տակ, ի՛նչ կարելիութիւն ունի, յանուն հայրենիքի, թող տալ ոտքի անոնք քիչ մը, անոնց հետ է իրենց սի՛րտն ու համակրանքը։

Զոհողութի՞ւն պէտք է. իրենք պատրա՛ստ են զոհողութեան երբ հարկ ըլլայ, նոյնիսկ այցելութեան ալ կ'երթան, քանի մը չարաթ հոն մնալու եւ վերադարձին փառաբանելու համար հայրենիքը։

Սփիւռքի Հայութեան վէրքերէն մէկն է այս կեղծ, այս խարդախ «հայասատանասիրութիւնը», հոդ չէ թէ մասնակի նշանակութիւն մը ունենայ ան եւ գանգատելի հատուածի մը սրտին վրայ բացուած ըլլայ։

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

ԼՄՐ.— Նկատելով այս երիտասարդական շարժումին գտած բացառիկ յաջողութիւնը եւ ստեղծած խանդավառութիւնը, անգամ մը եւս տեղ կուտանք ընկերագրական յօդուածի մը, որպէսզի բացականներն ալ հաղորդակից ըլլան նոյն խանդավառութեան։

Վեց–եօթը տարի առաջ, փարիզեան սրճարանի մը վերնայարկը տեսիլ կ'ունենար Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի պատգամաւորական ժողովը։ Հաւաքուած էին Ֆրանսայի բոլոր շրջաններէն երիտասարդ – երիտասարդուհիներ։ Ժողովին ներկայ էին նաեւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան երէց ու ղեկավար ընկերներ։ Կարեւոր հարց մը կար քննութեան, — բանակումի խնդիրը։ Եւրոպան չատ դիւրութեամբ ընդունուած էր։ Բայց պէտք է որոշուեր թէ բանակումը երկի՞ռ պիտի ըլլայ թէ ոչ։ Հարցը պարզ էր պատգամաւորներուն համար։ «Անշուշտ երկուռ պիտի ըլլար. ո՞ւր կ'ապրինք»։

Սակայն ժողովին ներկայ կարգ մը երէց եւ պատասխանատու ընկերներ վիրապահ էին, վախնալով ապագայ պատասխանատուութենէ. հապա եթէ... եւ կը ջանային համոզել երիտասարդները, որ դեռ առեն մը, մէկ կողմ դնէին այս երկուռի խնդիրը։ Երկար տեւեց վիճաբանութիւնը։ Մեր տագքը սկիզբը քիչ մը վարանոտ, սկսան աւելի համարձակ պաշտպանել իրենց տեսակէտը։ Երբ ես ալ խօսք ուզեցի, լսեցի ընկեր Արայի քրթմնջիւնը. «Հա՛, մէկ հատ ալ աւելցաւ»։ Քանի որ ես տարիքոտ ընկեր մըն էի, կ'ենթադրէր ըսելիքս։ Սակայն ոչ, ես այդ կարծիքէն չէի։ «Ընկերներ, ըսի, մեր կուսակցական ընկերներուն դառնալով, կը զարմանամ որ սարսռազդու բանի համար կ'երկնցնէք այս ժողովը, մենք այս մեր երկուռ տագքը կը քաջալերենք որ միասին ուսանին, միասին ժողովներ դումարեն, երդչախումբ, պարախումբ, հանդիսութիւններ ու խնջոյքներ միասին սարքեն, ինչո՞ւ կը վախնաք միասին բանակումէ։ Ի՞նչ անպատեհութիւն. ահա՛ ձեր դէմն են իրենց ներկայացուցիչները, միշտ երկուռ. ուշադրութեամբ նայեցէք անոնց աչքերուն, նայեցէ՛ք, վախցնելիք բան մը ունի՞ն։

Բնականաբար տագքը ծափահարութեամբ ընդունեցան խօսքերս։ Մեծերը տեղի տուին եւ առաջարկը ընդունուեցաւ։ Ահա՛ անկէ ի վեր ամէն ամառ պատգամաւորական վայրերու մէջ տեղի կ'ունենայ բանակումը, տարուէ տարի աւելի յաջողակ, աւելի խանդավառ։ Ու մինչեւ հիմա, պատի՛ւ իրենց, ամենափոքր արատ բերող որեւէ դէպք պատահած չէ։

Այս տարի երիտասարդ ընկերոջս՝ Գրիգոր Փափազեանի հրաւէրով եւ փառատօնին առթիւ, առաջին անգամ ըլլալով դացի տեսնելու մեր տագ բանակումը։ Ու այժմ ուրախ եմ որ ես ալ մէկն եմ եղած այս ձեռնարկը քաջալերողներէն։

Ուրբաթ առաւօտ ընկերանալով մտաւորականներու խումբին, ճամբայ ելանք դէպի բանակատեղին, ուր հասանք կէս պիչերին։ Կրընոպլէն 48 քիլոմէթր հեռու, «Փալատիւ» անուն գեղեցիկ լճակին եղերքը դտնուած այդ կիսաւարտ ընդարձակ չէնքը մեր տագքն ու ազդիկները վերածեր էին փառաչուք հայկական պալատի մը, փոխաբերական իմաստով։

Առտուածածնայ կիրակի օրը առտուն կանուխէն ընդարձակ չէնքին չորս կողմը դտնուած դաշտերն ու ճամբաները լեցուած էին Ֆրանսայի բոլոր շրջաններէն եկող Հայերով։ Օթոբարներ ու անձնական կառքեր ճամբաներուն երկայնքը, ու խուռներամ բազմութիւն։ Կրընոպլի «Լը Տօֆինէ»ն 2000 տոյց կուտայ ներկա-

---

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ

... ԵՒ ՀԻԹԼԻՐ ԶՄԵՌԱՒ

Վիցլեպէնի, Շթիֆի եւ Հէօբներլի նըման, զօրավար Փաուլ Ֆոն Հազէ արհեստով զինուորական մըն էր։ Ծնած էր 24 Յուլիս 1885ին, Հանովրի մէջ։ Առաջին աշխարհամարտին ծառայած էր իբրեւ տեղակալ։ զօրավարի աստիճան ստացած է 1940ին եւ Հիթլէրի կողմէ նշանակուած է Պերլինի զինուորական կառավարիչ։ Իր պատմութիւնը կը սկսի 15 Յուլիս 1944ին...

Ֆրայզլէր.— Պերլինի զինուորական կառավարիչն էիք։ 15 Յուլիս 1944էն առաջ որեւէ նշան չէիք նկատած այն բոլոր դէպքերուն մասին, զոր այսօր կ'ոգեկոչենք այս առեանին առջեւ։

Ֆոն Հազէ.— Բացարձակապէս ո՛չ։

Ֆրայզլէր.— Ի՞նչ անցաւ դարձաւ Յուլիս 15ին։

Ֆոն Հազէ.— Մեծաւորս՝ զօրավար Օլպրիխթ խնդրեց որ երթամ ու զինքը տեսնեմ։ Ինծի ըսաւ. «Կը մտահոգուիմ երբ կը խորհիմ թէ ի՛նչ կրնայ պատահիլ յանկարծ եթէ Առաջնորդը մեռնի։ Այդ պարագային հարկ է որ բանակը եւ ոստիկանութիւնը կարզը ապահովին։ Պատասխանեցի թէ այդպիսի հաւանականութեան մը պարագային հարկ չկար որեւէ մտահոգութեան, որովհետեւ Առաջնորդին յաջորդութեան խնդիրը նախատեսուած էր։ Եւ յետոյ, դիտել տուի թէ պետութեան կարզակազմը այնքան զօրաւոր էր որ իր պետին անհետացումով չէր կրնար կործանիլ։ Այս պատասխանիս վրայ, Օլպրիխթ խօսակցութիւնը փոխեց եւ եկանք պատերազմին ներկայ կացութեան վրայ։ Ինծի ցոյց տուաւ ճակատի քարտէսները եւ քննադատեց Առաջնորդին զործողութիւնները զեկավարելու ձեւը։ «Պէտք է որ, ըսաւ, կարեւոր փոփոխութիւն մը տեղի ունենայ վերին հրամանատարութեան մէջ, առանց որուն Գերմանիան դատապարտուած է ոչնչանալու։ Եւ որովհետեւ Առաջնորդը իր կամքով պիտի չհրաժարի իր զիրքէն, հարկ է զայն մէկդիէն վերցնել...»։

Ֆրայզլէր.— «Մէկդիէն վերցնել»ը առազական խօսք մըն է։ Սպանութեան մը անդրադարձա՞ւ։

Ֆոն Հազէ.— Ցետոյ ըսաւ. «Շատ հաւանական է որ նոյնիսկ այս միջոցին մահափորձ մը տեղի ունենայ Առաջնորդին դէմ։ Ամէն վայրկեան հետաձգնական հազորդակցութեան մը կը սպասեմ, որ դիս պիտի լուսաբանէ այս մասին։ կը սպասեմ որ խռովութիւններ ծագին երկրին մէջ եւ այդ պարագային հետեւեալ հրամանները պատրաստեցի ձեզի համար.— Պերլինի զինուորական կառավարիչի ձեր հանգամանքով, պէտք է չլքէք բոլոր այն թաղերը ուր կը զտնուին նախարարութեանց չէնքերը եւ թոյլ չտաք որեւէ մէկուն մուտքն ու ելքը...»։

Ֆրայզլէր.— Ի՞նչ պատասխանեցիք ատոր։

Ֆոն Հազէ.— Առաջին առթիւ չփոթեցայ, որովհետեւ չէի սպասեր այսպիսի պատրաստութիւններու եւ ուրեմն պատասխան մը չզտայ։

Ֆրայզլէր.— Բայց, վերջապէս անկարելի է որ այս տեսակ հարց մը առկախ թողէիք։ Ի՞նչ պատասխանեցիք։

Ֆոն Հազէ.— «Այո՛» պատասխանեցի զօրավար Օլպրիխթի եւ ընդունեցայ ինծի յանձնուած հրամանները։

Այլեւս հարցը պարզ է զօրավար Հազէի համար. Յուլիս 20ին, Օլպրիխթ իրեն կը տեղեկացնէ թէ Առաջնորդը «մահացու արկած»ի մը զոհ զացած է եւ թէ պէտք է որ Պերլինի պահակախումբին հրահանգ տրուի չլքելու նախարարութեանց չէնքերու թաղերը։

Ֆրայզլէր.— Լրի՞ք...

Ֆոն Հազէ.— Այո՛։

Ֆրայզլէր.— Ո՞ր կէտէն սկսաք։

Ֆոն Հազէ.— Գրասենեակիս. Ունէի Լինտէն թիւ 1։ Անձնապէս հետաձգնեցի զումարտակներու պետերուն որպէսզի հրահանգները զործադրեն։ Մասնաւորապէս հրամանատար Ռեմերի, որ անմիջապէս ճամբայ ելաւ իր զումարտակով՝ պէպի քարոզչութեան նախարարութեան չէնքը։

Ֆրայզլէր.— Այո՛, սակայն ինչ որ ըրաք, բոլորս գիտենք։ Հասկցաք անմիջապէս թէ ի՛նչ տեսակ խաղ մը կ'ուզէին խաղալ տալ ձեզի։ Բոլոր բացատրութիւնները ստացաք նախարար Տոքթ. Կէօպէլսէն եւ այս վերջինը ձեզի հնարաւորութիւն ստեղծեց անմիջապէս խօսիլ Առաջնորդին հետ։ Եւ հրամանատար Ռեմերի առաջնորդութեամբ, Պերլինի պահակազօրքը յաջողեցաք վտանգին առաջքն առնել եւ փրկել երկիրն ու Առաջնորդը։

Ֆրայզլէրի այս յայտարարութեանց տակ թաքնուած է Յուլիս 20ի Պերլինեան ոդերեզուեթեան պատմութեան մէկ երեսը։ Այդ միջոցին Հազէ կը խորհէր թէ Ռեմեր եւ իր զինուորները համաձայն իրենց տրուած հրահանգին պիտի երթային պահակախումբի պետերու թաղերը եւ նոյնիսկ ձերբակալել Կէօպէլսը։ Սակայն ինչպէս արդէն ըսած էինք, հրամանատար Ռեմեր Կէօպէլսի կողմէ «ծուղակը» կ'իմանայ։ Այս վերջինը խորհուրդ կուտայ հրամանատարին հետաձգնել Թաւթէնպուրկի ընդհանուր բանակատեղին։ Հաղորդակցութիւնը իսկոյն կը հաստատուի եւ հրամանատարը կը լսէ նոյնինքն Առաջնորդին ձայնը...

(12 Շար.)

ՄԻՍՔԱՐԻՆ

Բ.

Ինչո՞ւ եւրոպական ազգերը այդքան ուշացան Ամերիկա գալու համար։ Ինչո՞ւ Ամերիկան այդքան ուշացավ Եւրոպան գտնել

Ը. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՔՈՐՖՈՒԻԶ *Աթէնք վերազարձին, ղօր· Կոիվա՝ մամուլի միջոցով, կրկին բուռն յայտարարութիւններ կատարեց արք· Մակարիոսի եւ յոյն կառավարութեան դէմ: Զօրավարը հաստատ մնալով իր տեսակէտին վրայ, Կիպրոսի թնճուկը եւ կղզիին մէջ տիրող քաղաքական տագնապը միշտ կը վերագրէ Յունաստանի եւ Լոնտոնի համաձայնութեանց գործադրութեան:*

ՆԻԿՈՍԻՈՅ *վերջին լուրերուն համաձայն, Կիպրոսի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէն, մամուլին յանձնուած հաղորդագրութիւնով մը, բողոքած է 1955էն ի վեր կուսակցութիւնը արգելքի ենթարկող օրէնքին, ցարդ յետս կոչուած չըլլալուն դէմ: Հաղորդագրութիւնը կը չեշտէ որ Կիպրոսի մէջ, արք· Մակարիոսէն մինչեւ ամէնէն հասմեսո կղզեցին ու բանուորը, համաձայն են այդ քաղաքական արգելքին անմիջական ջնջումին համար: Անգլիական լիշխանութիւնները, յոյն եւ թուրք կառավարութիւնները պատասխանատու կը նկատուին այս «բռնատիրական որոշումին» դէմ ի զօրու պահուելուն:*

ԻՏԱԼԻՈՅ *կրթական նախարարութիւնը նոր ծրագիր մը պատրաստած է հանրային ուսման վերաբերեալ: Ըստ օրինակ – գծին տրամադրութեանց, 1960 Հոկտեմբեր 1էն սկսեալ, ձրի ուսուցումը պարտաւորիչ պիտի ըլլայ՝ փոխանակ 11ի, ինչպէս է ներկայիս, մինչեւ 14 տարեկան:*

ԽՐՈՒՇՁԵԻ *եօթը քաղաք պիտի պտըտի Ամերիկայի մէջ՝ Ուոշինկթըն, Նիւ Եորք, Լոս-Անճելըս, Սան Ֆրանսիսքօ, Տիզ Մոյնզ, Այուա եւ Փիթսպըրկ: Այս այցելութեանց ընթացքին Խրուշչեւի պիտի ընկերանայ Մակի ամերիկեան պատուիրակը՝ Քապոթ Լոճ:*

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ *որոշեց իր օժանդակութիւնը բերել Թուրքիոյ արհեստական եռամեայ ծրագրին:*

ԱՆԳԼԻՈՅ *կարեւոր օրաթերթերէն Մանչեսթըր Կուարտիըն, որոշեց այսուհետեւ միայն Կուարտիըն կոչուիլ: Լոնտոնի թերթերը կը մտահոգուին եւ կը կարծեն Ի՛նչ այս փոփոխութիւնը առաջին քայլ մըն է, եւ ի մօտոյ թերթը լոնտոնեան հրատարակութիւն մըն ալ պիտի ունենայ եւ վտանգաւոր մրցակից մը դառնայ մայրաքաղաքին օրաթերթերուն:*

700·000 ՓԱՐԻԶՑԻՆԵՐ *որոնք արձակուրդի գացած էին, Օգոստոս 23ին մայրաքաղաք վերադարձան:*

ՎԻԱՒԵՃԻՈՅԻ *մէջ (Իտալիա) Լուսինի Ռահվիրաններու մարզկային միջազգային դաշնակցութիւն մը հիմնուեցաւ: Անոնք կը պտնեն թէ անկշռականին մէջ ճամբորդութիւն մը ոչ միայն կարելի է, այլ եւ օգտակար մարդկութեան համար:*

ՆՈՒԱԳԱՅՈՒՄԲԻ *ծանօթ գեկավար՝ Սըր Թոմաս Պիչըմ Զուիցերիոյ մէջ ամուսնացաւ իր քարտուղարուհիին հետ: Երիցպատն գեկավարը՝ 80 տարեկան է, իսկ կինը՝ 27:*

ՊԱՐՍԻՑ ՇԱՀԸ *պատասխանելով Յորդանանի թագաւորին հրաւէրին, ի մօտոյ Ամման պիտի երթայ:*

ՆՈՐ-ՏԻՀԼիԻՆ *կը հաղորդեն որ նեհրու, առաջին անգամ ըլլալով, տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Փաքիստանի նորընտիր վարչապետ զօրավար Այուպ Խանի հետ:*

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ *պետական հրատարակչականը մօտերս պիտի հրատարակէ «Դիւանագիտական Բառարան»ի մէկ նոր տպագրութիւնը, երեք հատոր: Հրատարակութեան ընդհանուր պատասխանատուութիւնը յանձնուած է տնտեսական պիտութեան վարդապետ՝ Տոքթ· Անդրէ Կրոմիքոյի: Առաջին հատորը պիտի լոյս տեսնէ 1959ի վերջ, միւս երկուքը՝ 1960ին: Բառարանին մէջ յօդուած – ներ պիտի ըլլան դիւանագիտական հարցերու վերաբերեալ: կարեւոր մաս մը յատկացուած է յետ-պատերազմեան միջազգային յարաբերութեանց բացատրութեան:*

ԱՐՃԱՆԹինի *կառավարութիւնը 30·000 պաշտօնեաններ դործէ հանած է: Այս ձեւով պետութիւնը տարեկան 2 միլիոն փեսոսի խնայողութիւն մը պիտի ընէ:*

ԾԱՆՕԹ ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾ *եաքոպ էփըշթայն մեռած է 78 տարեկանին: Ծնած էր Նիւ Եորք լեհ-հրեայ ծնողքէ: Իր արուեստը չատ ինքնայատուկ բնոյթ մը ունէր եւ երկար տաեն ընդդիմութեան արժանացած է աւանդապաշտ շրջանակներ – բուն կողմէ:*

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Օրեր եւ Ժամեր

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ ԵՒ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ
ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ
1959 – Զ· ՏԱՐԻ

640 մեծադիր էջերով, 300 հին ու նոր նկարներով եւ բազմատեսակ նիւթերու կարգին նաեւ Ֆրանսահայ գաղութին վերաբերեալ ընդարձակ բաժինով (170 էջ):

«Ամէնուն Տարեգիրքը» հետաքրքրական հրատարակութիւն մըն է ամէնուն համար:

Հատորը կ'արժէ՝ լաթակազմը 1700 ֆրանք եւ թղթակազմը՝ 1400 ֆր·:

Դիմել՝ Փարիզի մէջ Հ· Սամուէլ, Մ· Պարսամեան եւ Հ· Բալուեան գրասենեակներուն եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը, իսկ գաւառներու մէջ՝ Տարեգրքի ներկայացուցիչներուն:

nuit et jour

snack-self service-glacier

Ses plats chauds ou froids
Sa terrasse face à la mer
Glaces, patisseries maison

Galeries de l'Eden - Beach
JUAN - LES - PINS

Արձակուրդի առթիւ յանախեցէք
Մարսիլիոյ ծանօթ ճաշարանը՝

ՃՕՇԿՈՒՆԵԱՆ - ՈՐԴԻ

Ուր պիտի գտնէք արեւելեան համադամ կերակուրներ եւ մասնաւորաբար՝

ՏԷՕՆԷՐ – ՔԷՊԱՊ
եւ արեւելեան զանազան
խմորեղէններ

Restaurant J. DJOCHGOUN
4, Rue de la Butte, Marseille (2·)
(Place Jules Guesde)

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Պօյաճեան, Պետրոս Շմաւոնեանի մահուան առթիւ 3000 ֆր· կը նուիրեն Մոնմորանսիի հանդըստեան տան: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տիկին Հանըմ Շմաւոնեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Գայլեհան եւ զաւակը՝ Պ· Էմիլ Ժաղլար, ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, դրաւոր կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով մասնակցեցան իրենց սուգին՝

ՊԵՏՐՈՍ ՇՄԱՒՈՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նոր արձանագրութիւնները կը չարունակուին 1959–1960 ուսումնական տարեշրջանին համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափագող ծնողքները կրնան դիմել Տեսչութեան, գրաւոր կամ հեռաձայնով:

Collège Arménien S. Moorat
26, Rue Troyon - SEVRES (S & O.) Tél. : OBS. 18-28

Վարժարանի անցեալ տարուան աշակերտուհիներուն ծնողքներուն ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ կը յանձնուի.—

Եթէ մինչեւ Սեպտեմբեր 8 հնարաւորութիւնը իրենց զաւակ(ներուն արձանագրութիւնը, Տեսչութիւնը ի հարկին, ազատ է անոնց տեղերը յատկացնել նոր արձանագրութիւններու. հետեւաբար, այդ թուականէն առաջ պէտք է պատասխանեն, Տեսչութեան՝ Մայիսի մէջ ղրկած չրջաբերականին:

Օգոստոս ամսուան ընթացքին
ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ
51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)
ԲԱՑ Է ՄԻԱՅՆ ԿԷՍՕՐԷ ՎԵՐՋ
ԺԱՄԸ 2 –6,30
ՓԱԿ Է ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

ՊԵԼԺԻՄ

Կայանի տաքքը կը խնդրեն որ հաճիք ներկայ ըլլալ իրենց·

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

որ տեղի պիտի ունենայ Գայէնիօֆ 21, Ավընիւ Մաֆս-Թեմմէրման, Հայտ, Կիրակի Օգոստոս 30ին, ժամը 11էն սկսեալ:

ՊԱՐ, ԵՐԳ, ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՊԻՒՖէ, ԽՄԻՉՔ

ԴՊՐՈՑ· ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1959 – 1960ի դպրոցական տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որ կը փափաքին իրենց զաւակները արձանագրել, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմել Հաստատութեան Տնօրէնութեան:

Դպրոցասէրը կը հետեւի պետական լիսէներու պաշտօնական ծրագրին, աշակերտուհիները կը պատրաստէ պրէվէի եւ պաքալօրէայի քննութիւններուն, տալով նաեւ անոնց հայեցի դաստիարակութիւն, հայերէնի, գրականութեան, պատմութեան եւ կրօնի ծանօթութիւններով:

Դիմել՝ 1 Պուլվ– տիւ Նօր, Լը Բէնսի:
Հեռաձայն՝ Լը Բէնսի 172:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

Ակոյտան

Թիւ 10
ԱՆԴԱՍՏԱՆ Գրականութեան
Արուեստի ԱՆԴԱՍՏԱՆ
Հայ եւ Օտար գրականութեան
ԱՆԴԱՍՏԱՆ
Խմբագիր
ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ
46, Rue Richer - PARIS (9·)
Գին՝ 1200 ֆրանք
Արտասահման 4 տոլար

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԱԼՊԵԱՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

ԳՐԵՑ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Դիմել հեղինակին՝
Via Pacini 30, MILANO

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գրիգոր եւ Արմենակ Եսայեան կը փնտռեն իրենց եղբայրը՝ Կարապետ Եսայեան, բնիկ Էսքէմիչկի: Տեղեկութիւն ունեցողները կրնան դրել՝ Տիկին Գոհար Մատաղեանի՝

258, Avenue d'Argenteuil Asnieres Seine

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris 6·
Chèque Postal : Paris 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, *Մ· ՎՐԱՅԵԱՆ*
Նոր տպագրութիւն, Պէյրութ, պատկերազարդ մեծադիր 684 էջ, կազմ· 4·000 ֆր·

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, *Կ· ԳԷՈՐԳԵԱՆ*
Զ· տարի, Պէյրութ, 1959, 640 էջ 1·400 ֆր·

ԱՒ· ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ,
Գահիրէ, 1959, 169 էջ, պատկերազարդ 350 ֆր·

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԵՐԻՆԵՐԸ, *Վ· ԱՆԱՆԵԱՆ*
Գահիրէ, 1959, 568 էջ 850 ֆր·

ԽՈԴԵԴԱՆ, *Խ· ԴԱՇՏԵՆՑ*: Գահիրէ, 700 ֆր·

ԵՐԳՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ, *Ճ· ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ*
Պէյրութ, 436 էջ, կազմուած 1·000 ֆր·

ԴՐՕՇԱԿ, օրգան Հ· Յ· Դ·, Ա· հատոր 1890–97,
Բ· հատոր, 1898–1901, կազմուած, հատորը 2·400 ֆր·

Le Chant du Pain, Daniel Varoujan
Paris, 1959 630 Frs.

ԱՒԱՐՄԱՆ ԾԱԽԸՐ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանգ: Հատը 20 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
26
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
26 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8477 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4378

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՆՔ ՕԹՈՄԱՆ

Երբ 1896 Օգոստոս 26ին, կարմիր Սուլթանի մայրաքաղաքին մէջ, ափ մը անձնազոհ յեղափոխականներ, զմայլելի յանդգնութեամբ, կը գրաւէին միջազգային դրամատիրութեան միջնաբերդը, իրենց նպատակն էր ցնցել Եւրոպայի խիղճը: Պերճախօս ապացոյցներ մը ուղղել հայկական բարենորոգումներուն երաշխաւոր վեց մեծ պետութեանց, որոնց դեսպանները իշխանական կեանք կը վարէին Վոսփորի դեղածիծաղ ափերուն վրայ:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պոլսոյ Կեդրոնական Կոմիտէն նախապէս Ֆրանսերէն լեզուով խմբագրած էր հայկական պահանջները ներկայացնող կարճ յուշագիր մը, որ վեց դեսպաններուն յանձնուեցաւ՝ Պանք Օթոմանի գրաւումէն անմիջապէս վերջ:

Ամառուան այդ եղանակին դեսպաններն չատեր Թարապիա կը գտնուէին:

Ապրիլ Համիտ — որուն գահակալութեան քառամեակը պիտի տօնուէր Օգոստոս 31ին — ամրապնդուած՝ դեսպաններու բարեացակամ աջակցութեան էր դիմած՝ օսմանեան դրամատունը ազատելու համար յեղափոխականներու ձեռքէն:

Ռուսական դեսպանատան առաջ թարգման Մաքսիմով ճարպիկ դիւանագիտութեամբ կրցաւ համոզել այս վերջիններս, խոստանալով որ պահանջները լրջօրէն պիտի հետապնդէն բարենորոգումներու գործադրութիւնը:

Զեռնարկի գլխաւոր վարիչ Բարգէն Սիւնի եւ քանի մը ընկերները գտնուած էին դրամատան մուտքին առջեւ և ներսը:

Արմէն Գաբօ եւ Հրաչ (Հայկ Թիրեաքեան) վարած էին բանակցութիւնները Մաքսիմովի, դրամատան տնօրէններուն եւ Երլդրզի պալատէն՝ Սուլթանին կողմէ դրկուած պատուիրակներու հետ: Առաւօտեան ժամը 2ին համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով, 27 ֆեսաւիները դինուած պահուներով դուրս ելան Պանք Օթոմանէն: Ֆրանսական «Փիրոնա» չոգենաւով դրկուեցան Մարսէյլ, անկէ ալ՝ Հարաւային Ամերիկա:

Մաքսիմով իր առաքելութեան հնչուն վարձատրութիւնն ստացաւ լիառատ: Յեղափոխականները Ֆրանսական իշխանութեանց ներկայացուցչան իրրեւ «ատակներ»: Մեծ պետութիւնները առիթը օգտագործեցին՝ Սուլթան Համիտէն նոր մենաշնորհներ կորզելու համար:

Հայկական բարենորոգումները բոլորովին մոռցուեցան: Բարձրագոյն Դուռը անգամ մը եւս խաբեց Պոլսոյ դեսպաններն, որոնց ներկայացուց բարենորոգումներու ծրագիրը մը ո՛չ միայն հայկական նահանջներուն, այլ ամբողջ օսմանեան կայսրութեան համար, բացի Հիճազէն:

Սակայն ինչ որ ամէնէն քաղցնելին էր ու եպերելին, երաշխաւոր վեց մեծ պետութեանց դեսպանները հանդարտ սրբատով թոյլ տուին, որ Սուլթանը իրենց քթին տակ ջարդել տայ հազարաւոր անմեղ Հայեր: Դեսպանատուններն Ոսկեղջիւրի մէջ ունէին իրենց պահականաւերը — թնդանօթներով զինուած: Մէկ լուրջ ոտառնալիք իրենց կողմէ, վայրկենապէս կրնար դադրեցնել տալ ջարդը:

Զբրին այդ ոտառնալիքը ու գոհացան պղտառնական դիտողութիւններով:

Հայկական խնդիրը չհաշուեր դրամատիրոջ մըն էր իրենց ձեռքը:

Ցետագային աքանչելի կերպով օգտագործեցին ղայն:

ՀՐԱՆՏ-ԱՄԱՄՈՒԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՈՆ ՊԱՏՐԱՍՏ Է ԱՅԶԸՆՇԱՈՒԸՐԸ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՎԵՑ ԺԱՄ ՊԻՏԻ ԽՕՍԻ ԱՏԸՆԱՈՒՐԻ ՀԵՏ

Այզընհաուըրի եւրոպական ճամբորդութիւնը կը սկսի այսօր չորեքշաբթի:

Միացեալ Նահանգներու Նախագահը մամուլի վերջին ասուլիս մը տալէ առք Սպիտակ Տան մէջ, կեանքին մէջ առաջին անգամ ըլլալով պօյինկ 707 օդանաւով մը պիտի մեկնի դէպի Պոն:

Դաշնակցային Գերմանիոյ մայրաքաղաքը պատրաստ է արդէն բացառիկ չուքով ընդունելու Այզընհաուըրը:

Շաւմպուրկի պալատը բոլորովին վերանորոգուած է Նախագահին այցելութեան առթիւ:

Այզընհաուըր չորեքշաբթի իրիկուն կը հասնի Պոն, քիչ եաք ամերիկեան դեսպանը ճաշ մը կուտայ իր պատուոյն:

Հինգշաբթի առաւ Այզընհաուըր կ'այցելէ Պատ-Կոտեսպէրկի ամերիկեան «թաղը»: Ապա պաշտօնական այցելութիւն մը պիտի տայ Նախագահ Հօյսի:

Նոյն առաւօտ մինչեւ ցերեկ Շաւմպուրկի պալատին մէջ Ամերիկայի հետ առաջին խօսակցութիւնները պիտի ունենայ, որոնք պիտի չարունակուին ճաշէն եաք, մինչեւ մեկնումի ժամը:

Նախագահ Այզընհաուըր ժամը 5ին Լոնտոն պիտի մեկնի:

Թագուհիին այցելութիւն մը տալէ եաք (Սկոթիա) Նախագահը խօսակցութիւններ պիտի ունենայ վարչապետ Մաք Միլլընի հետ:

Սեպտեմբեր 1ը, պարապ օր մըն է Այզընհաուըրի եւրոպական օրացոյցին մէջ: Սեպտեմբեր 2ին, Նախագահը Փարիզ կուգայ: Սեպտեմբեր 4ին, Ուոշինկթընի կը վերադառնայ:

Փարիզի տեսակցութիւնէն առաջ, Ամերիկացիները իրենց կարծիքը կը յայտնեն Ֆրանսական քաղաքականութեան մասին: Ծանօթ է որ վարչապետ Տըպրէի ճառը լաւ ընդունելութիւն չգտաւ Ֆրանսայի բարեկամներուն մօտ. այս առթիւ ամերիկացի հեղինակաւոր լրագրողը՝ Ուոլթըը Լիփմըն կը գրէ.— «Ֆրանսան, Տըպրէի բերնով կը պահանջէ որ իր դաշնակիցները ամբողջովին զօրավիղ կանգնին իրեն, Ալժերիոյ քաղաքականութեան մէջ: Այս կը նշանակէ որ պէտք է «պարտպ» չէք մը տոորագրենք եւ վերջը Տրպրէ պիտի լեցնէ այդ չէքը: Այս անկարելի է»:

Լիփմըն երկար կը խօսի Ալժերիոյ մասին եւ կը կարծէ որ Ալժերիոյ պատերազմը կրնայ ընդարձակուիլ մինչեւ Մարոք եւ Թունուզ եւ անդարմանելի խզում մը յառաջ բերել Արեւմուտքի եւ Հիւսիսային Ափրիկէի մահմեդականներու մէջեւ: Ամերիկացի լրագրողը չի հաւատար որ Ամերիկայի մէջ մէկ հոգի ըլլայ որ կարծէ թէ Ալժերիոյ ըմբոստութիւնը կարելի է անհետացնել զինուորական յաղթանակով մը կամ տնտեսական բարելաւումներով:

Լիփմըն անհամաձայնութեան ուրիշ կէտեր ալ կը գտնէ Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի միջեւ, ինչպէս հիւլէական զարդինքներու փոխանակութիւնը, հիւլէական ակումբի անդամակցութիւնը եւն., եւն.: Այս իսկ պատճառով, Այզընհաուըրի այցելութիւնը Փարիզ, բաւական դժուարութիւններու դուռ պիտի բանայ:

× Խորհրդային չրջանակները լաւատես են եւ Օսօռի Մոսկուայի սեփական թղթակիցը կը գրէ իր թերթին.— «Միկոյեան ինձի բաւ որ Խրչ. Միութեան եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ մթնոլորտը պայծառ է, ո՞վ կրնար նախատեսել այս բարելաւումը քանի մը ամիս առաջ»:

Օրը Օրին

Ա՞Ս ԷՐ ԵՂԱԾԸ...

Կոյրը մէկ աչքով ալ կը գոհանար, Աստուած իրեն տուաւ երկու աչք...

«Դրախտավայր»ին Առաջնորդը, խրուշչեւ միտքը դրաւ որ չորս Մեծ պետութեանց Մեծերը — երկուքը նախագահ, երկուքը վարչապետ — «վեհաժողով» մը գումարէին եւ իրենց միջեւ կարգադրէին օրուան վէճերը, որոնց համրանքը օրէ օր կ'աճի:

Արեւմտեան դաշնակիցները պայման դրին.

— Այդ «վեհաժողով»ը կը գումարենք, եթէ Արտաքին նախարարներու՝ ժընեւի ժողովը դրական արդիւնք մը տուած ըլլայ...

Արտաքին նախարարներու ժողովը, որուն պաշտօնական «հոգոցն հանգուցեալ»ը կարդացին արդէն, Լեմանի ափունքը, այդ արդիւնքը չտուաւ: Ընդհակառակն, փաստեց որ խորհրդային Միութիւնը, տակաւին, հրաժարած չէր՝ Եւրոպան ալ — ու աշխարհի մնացեալ ցամաքամասերն ալ — կարմրցնելու իր նպատակէն:

Դաշնակիցները վճռական դիրք բռնեցին՝ ի տես Մոսկուայի խաղերուն եւ ի լուր անոր թատերական ազդարարութեանց եւ սպառնալիքներուն: Եւ յայտարարեցին.

— Մենք Արեւմտեան Պերլինէն դուրս չենք ելլեր եւ եթէ պէտք ըլլայ, կը կռուինք... Մենք իր թախտին չենք կրնար ծգել նախկին մայրաքաղաքին երկու միլիոն Գերմանիները...

Աշխարհը ծափահարեց այս ուժեղ ու առնական կեցուածքը:

×

Ի՞նչ պատահեցաւ, սակայն: Եթէ դաշնակիցները տեղի չտուին, Մոսկուան նահանջե՞ց: Ո՛չ Մոսկուան չնահանջեց: Ու տակաւին կը պահանջէ որ դաշնակիցները Պերլինէն ետ քաշուին՝ մէկուկէս տարիէն: Մեծագոր Արեւմուտքը այդ տեսակ պահանջ չներկայացուց խրուշչեւին ու չպոռաց անոր երեսին.

— Դո՛ւրս ելիր Արեւելեան Եւրոպայէն՝ մէկուկէս տարիէն...

Ու գոհացաւ «Ազատ Գերիներու Շաբաթ»ներ սարքելով... Փակագծի մէջ ըսեմ որ Պոսթընի ժողովին ներկայ եղած են միայն 70 հոգի...

Մոսկուայի վարիչները որսկան շունը — րու հոտառութիւն ունին եւ գիտեն թէ ի՛նչ կ'արժեն Լոնտոնի, Փարիզի եւ Ուաշինկթընի մէջ արտասանուած ճառերը եւ «դուրս չենք ելլեր»ները:

Այս անփառունակ կացութեան մէջ է, ահաւասիկ, որ Ամերիկա կը հրաւիրուի վարչապետ խրուշչեւ՝ Ժընեւի ժողովին յուզարկաւորութենէն օր մը առաջ: Շատ ճշանակալից երեւոյթ է որ հրաւէրի ծրագիրը սեղանի վրայ է եղեր Յուլիսի սկիզբները ու մետասաներորդ ժամուն է որ Այֆը խօսեր է Տիֆին հետ՝ ամուր մասին: Նիքսըն, Մոսկուայի օդակայանը հասնելուն, արդէն գիտէր որ խրուշչեւ իր մուրատին պիտի հասնէր...

Ասիկա կը նշանակէ որ մէկ կողմէն «դրական արդիւնք» կը սպասէին, միամտօրէն, միւս կողմէն, ամէն բան կարգադրած էին — վարագոյրին ետեւը—որպէսզի Այֆն ու խրուշը առանձին գրոյց մը ունենային: Վարպետորդի Ուկրայնացին իր պահանջած «վեհաժողով»ին մէջ արդէն որո՞ւ հետ պիտի տեսնուէր որ...

Միամտութիւն է ակնկալել որ խրուշչեւի Ամերիկա այցելութեամբ, «պազ» կոչուած պատերազմը յանկարծ «տաֆ – նայ», որովհետեւ վարչապետը իր աչքերով պիտի տեսնէ Ամերիկան ինչպէս որ է...

Այս այցելութիւնն ալ որեւէ արդիւնք պիտի չտայ եւ Այզընհաուըրի Մոսկուա ճամբորդութիւնն ալ պիտի չբարեփոխէ խրուշչեւներու մտայնութիւնը:

Իսկ մարդկութիւնը ականատես պիտի ըլլայ երկու անփառունակ երեւոյթներու — առաջինն՝ խրուշչեւի համբաւն ու հեղինակութիւնը նոր թափ պիտի ստանան եւ վարչապետը աւելի եւս պիտի շփացնայ. երկրորդ՝ Արեւմտեան ճակատին բարոյական դիրքը պիտի տկարանայ: Ու մարդիկ — մանաւանդ գերիները — պիտի ըսեն իրարու.

— Ա՞ս էր եղածը... Ամբողջ աղմուկը...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Տնտեսական նախարարը առայժմ չեռացգեց Թուրքիոյ վարկ մը բանալու գաղափարը: Գերման նախարարը երկու կէտերու վրայ կը պնդէ.— Ա) Եւրոպայի հասարակապետական իմաստը, Բ) Թուրքիոյ կողմէ ճիգի մը անհրաժեշտութիւնը:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ սպայակոյտի նախկին պետը՝ զօրավար Շթէմմէրօ որ պաշտօնանկ եղած էր 1953ին կրկին հրապարակ եջած է: Պատերազմական նախարարութեան պաշտօնաթերթը կրագնայա զվեզօվա կը յիշէ անոր անունը իրրեւ կցորդ Վոլկայի զինուորական շրջանին հրամանատարին:

ԹՒՆԵԹԻՈՅի մէջ (Իտալիա) վարչապետ Անթոնիօ Սէնիի ճառ մը խօսած է Տէ Կասփէրիի մահուան հինգերորդ տարեդարձին առթիւ եւ չեչտած.— «Մեր պայքարին գլխաւոր հարցը հակահամայնավար պայքարն է»:

ԵՒՈՎԻՒՈՅ կայսրը տասը օր Եւհոսլաւիա մնալէն եաք, Ադիս Ապապա վերադարձած է:

ՊԱՐՍԿԱՄՏԱՆԻ խորհրդային դեսպանը, 12 օրուան ընթացքին, երրորդ անգամ ըլլալով տեսակցութիւն մը ունեցած է Արտաքին նախարար՝ Ապպաս Արամի հետ:

ԼԻԲԱՆԱՆի կառավարութիւնը որոշած է Լիբանանցի ճարտարապետներու յանձնել Փարիզի Ուսանողական Ոստանին մէջ լիբանանեան տան շինութիւնը: Այս շինութիւնը պիտի արժէ 400 միլիոն ֆրանք որուն կէսը պիտի վճարէ կառավարութիւնը, իսկ միւս կէսը պիտի հայթայթեն Ափրիկէի Լիբանանցիները:

ՏԷՑԼի ԹԵԼԵԿՐԱՖի Պաղատաի թղթակիցը կը պատմէ թէ քաղաքին յատկանշական գիծերէն մէկն է Մարքս–Լենին–եան զիրքերու աճան վաճառումը: Մոսկուայի եւ Փեքինի հրատարակութիւնները (Մարքս, Ընկելս, Լենին) կ'արժեն, օրինակի համար, 600 ֆր. կազմուած հինգ հատորները միասին, մինչ ամերիկեան ուսումնականական վէպ մը կ'արժէ 500 ֆրանք:

ԱՐՏԱԿ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ԻՐԱՆի ԹԵՄԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԸՆՏՐՈՒԵՑԱՒ

Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը Ազդակ Օգոստոս 22ի իր թիւով կը հաղորդէ.—

Իրանի թեմի թեմական Խորհուրդը, Օգոստոս 18ին, Թեհրանի մէջ գումարուած նիստին միաձայնութեամբ թեմին առաջնորդ ընտրած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Դրան եպիսկոպոս Արտակ Ս. Մանուկեանը:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ՄԸ

ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀՈՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԵՐՈՍԸ ԱՂՔԱՏ ԿԸ ԾՆԻ, ԱՂՔԱՏ ԿԸ ՄԵՌՆԻ

Հարիւր տարի առաջ՝ 1859 Օգոստոս 27ին, Փենսիլվանիոյ մէջ կը ժայթքէր քարիւղը 21 մեթր խորութեամբ հորէ մը՝ չնորհիւ Էտուին Տրեքի յարատեւ ջան-քերուն:

Հարիւր տարի եւաք «սեւ ոսկին» դարձած է աշխարհի ճարտարարուեստին էական նիւթը: 1890ին քարիւղի սպառումն էր, առաւելապէս լուսաւորութեան եւ ջեռուցման համար, տասը միլիոն թոն: Անցեալ տարի սպառման քանակը 935 միլիոն թոնի բարձրացած էր: Հանքերու շահագործման դրամագլուխը կը հասնի չորս միլիառ սթերլինի: Քարիւղի ընկերութիւնները ամէնէն հզօր ընկերութիւն-ներն են, պետութիւններ կը մրցին քարիւղի հանքերու տիրապետութեան համար:

Քարիւղի ճարտարարուեստին հիմնադիրն է, առաջին անգամ քարիւղի հորը բացող, Էտուին Տրեք, որ ծնած է 1819 Մարտ 29ին գիւղակի մը, Կրինվիլի մէջ: Գեղջուկ ընտանիքի զաւակ, փափկակազմ եւ ջլային. հակասութիւն մը՝ քաջակազմ գիւղացիներու մօտ: Ընտանիքը կը զաղթէ աւելի հեռուն: Դպրոցին մէջ երախան չրուած է թէեւ, բայց ուշիմ:

1835էն 1840 Ամերիկայի մէջ ամէնէն ժողովրդական մարդն էր ձեքսըն, որ թշուառ մանկութիւն մը ունեցած էր, բայց աշխատանքով եւ յանդգնութեամբ բարձրացած էր նախագահական աթոռին վրայ: Նախագահը բարեկամն էր համեստ դասակարգերու: Կը հրաւիրէր հայրենակիցները «չիլ ունենալու, ձեռներէց ըլլալու», որովհետեւ նախաձեռնութեան եւ աշխատանքի ոգիով կարելի էր «նահանգները աշխարհի առաջին երկիրը դարձնել»:

Դպրոցին մէջ ցրուած երախան, յամառ ընթերցող պատանի մըն էր: Կը հետաքրքրուէր արկածախնդիրը անհատներու պատմութեամբ եւ օր մըն ալ, 19 տարեկան, կը ներկայացնէր հօրը՝ իր մեկնումի որոշումը: Հայրը կը զարմանար, մայրը կուլար, որովհետեւ գիտէին, թէ տղուն որոշումը անդառնալի էր:

Եւ Էտուին կը մեկնէր, հեռուն, երկու տոլարով եւ երկու կտոր հացով՝ անծանօթ հորիզոններու տակ բախտ որոնելու: Ճամբան կը հանդիպէր զաւարկապորտի մը, ամայութեան մէջ, իրիկնամութին: Ճամբորդը զրպանէն կը հանէր սրուակ մը, ուրկէ ծունկերուն վրայ կը թափէր սեւ հեղուկ մը եւ կը սկսէր չխել: Այս հեղուկը — կ'ըսէր ճամբորդը — յօդացաւի միակ դեղն է: Երիտասարդը ֆալիֆորնիան կ'երազէր: Ուշ չէր դներ անկոչ ընկերոջ խօսքին եւ կը քնանար բաց օդին, առանձնացած:

Երբ արեւածագին կ'արթննար, ճամբորդը հեռացած էր արդէն երիտասարդին փոքրիկ հարստութիւնն ալ հետը տանելով: Կը վերցնէր դատարկ սրուակը, կը կարդար պիտակը. «հանքային իւղ բժշկական, թանկագին դեղ յօդացաւերու, մարթային հիւանդութեանց դէմ»:

Աւօթի էր, պէտք է գործ մը գտնէր, օրապահիկը ճարելու համար: Կը հասնէր ագարակ մը, կ'աշխատէր մէկ քանի օր եւ յետոյ կը մեկնէր, որովհետեւ նպատակը տեղ մը կանգ առնել չէր, այլ քալել, նոր հողամասեր տեսնել, նոր կեանք մը սկսիլ: Կը ծառայէր նաւու մը մէջ, լիճին մէջ կ'իյնար. կը փրկուէր ստոյգ մահէ մը. կը ձդէր համեստ գործը, կ'աշխատէր ագարակի մը մէջ: Դարձեալ կը հեռանար, միշտ դէպի արեւմուտք:

Կը հասնէր գիւղի մը պանդոկը:

Ճաշի առեն սեղանակիցներ կը չաղակրատէին: Մէկը կը գովէր նոր ստացած մեքենան, ուրիշ մը կը պարծէր, թէ լաւ չահ մը ապահոված էր բժշկական իւղ վաճառելով: «Այս իւղը կը հոսի ինքնին՝ ժայռէն դուրս գալով: Կը ծխայ ջուրին վրայ, բուժիչ յատկութիւն ունի»: Կը մնայ պանդոկին մէջ որպէս սպասեակ: Կը լսէր մօրը հիւանդութիւնը, կրտսեր եղբօր տունէն հեռանալը, իրեն նման՝ արկածախնդրութեանց հետամուտ: Կը վերադառնար տուն ողջագուրելու ծերունի հայրը, հիւանդ մայրը:

Փիթսպուրկ, ճարտարարուեստական քաղաքին մօտ, Թարենթ գիւղին մէջ հողը փորելով ջրոտ աղ կը հանէին: Ջուրը կը չոգիանար, կը մնային բիւրեղներ: Շահաբերը գործ մըն էր ասիկա: Բայց օր մը, հորէն դուրս կը ժայթքէ սեւ, թանձր իւղ մը, որ պատահաբար կրակ կ'առնէ, երկու օրուան աշխատանք պէտք կ'ըլլայ հրդեհը մարելու համար: Ուրեմն ժայռէն դուրս եկող իւղը վաճառի է, լուսաւորութեան կը ծառայէ: Իւղը կը դործածուէր իրրեւ դեղ՝ զարմանելու համար մարթային հիւանդութիւններ, այժմ կը ծառայէր լուսաւորութեան՝ կրկին սպառում ունենալով եւ չահ ապահովելով շահագործողներուն:

Դրամատէրեր կը հետաքրքրուին չահաբեր նիւթով, Նիւ Եորքի մէջ կը կազմուի ընկերութիւն մը «Փենսիլվանիա Ռոք Օյլ Քըմփընի» 500·000 տոլար դրամագլուխով: Էտուին կը ծանօթանար դրամատէր Թաունսենտի, ընկերութեան պաշտօնեանեերէն մէկը կը դառնար:

Կը հիւանդանար ծանրապէս, վերջապէս կը բուժուէր տասնեակ օրեր անկողին դամուած մնալէ ետք:

1857 Դեկտ. 12ին Նիւ Եորքէն կը մեկնէր էրիէ, տակէ Թիթսվիլ: Չկան գործիքներ, չկան գործաւորներ: Էտուին պիտի սեղծէր միջոցներ, պիտի սկսէր պեղումներու: Ամիսները կը սահէին, աշխատանքը տաժանագին էր. արդիւնքը ոչինչ: Ծախքեր կը կատարուէին, չահ մը ապահովուած չէր: 1858 Օգոստ. 25ին ընկերութիւնը կ'որոշէր դադրեցնել աշխատանքները: Էտուին կը չուարէր, բայց չէր յուսահատեր: Կը շարունակէր գործը դեռ ամիսներ:

Երջանիկ օր մը, երբ առանձնացած կը խորհրդածէր, կը լսէր աղմուկ մը, դուրս կը ցատկէր, դէպի հորը կը սլանար, բանուորներ զարմացած կանգ առած կը դիտէին հորէն ժայթքող հեղուկը, որ կը հասէր տասնօրէն մանուածոյ հոտ մը սփռելով շրջապատին վրայ: Երջանիկ էր Էտուին, յաղթած էր բնութեան, կը համոզուէր, թէ երբեք յուսահատելու չէ, թէ յարատեւութիւնը կը յաղթէ ամէն խոչընդոտի:

Ո՞ւր դնել առատահոս հեղուկը, կը պակսէին ընդունարանները: Առաջին օրը քանի տակառ կը հաւաքէին, ամաններու, չիշերու, խոհանոցի, տան կարասիներու մէջ: Անտառը քովն էր, բանուորներ կը չանային տակառներ պատրաստել:

Իր անունը կը լսուէր ամէն կողմ, բայց մարդկային ապերախտութիւնը կը հետացնէր այս անխոնջ աշխատաւորը գործէն, չահը վերապահելով միայն ընչաքաղց ընկերութեան: Էտուին պարտաւոր էր համեստ պաչտօն մը գտնել ապրելու համար: Կ'ընտրուէր հաչտարար գատաւոր: Կը մեկնէր Նիւ Եորք, կը հիւանդանար կրկին, կը սպառէր խնայողութիւնը եւ կ'ապրէր բարեկամներու հանդանակութեամբ:

Էտուին Տրեք կը մեռնի 1880 Նոյեմբեր 15ին: Երբ Փենսիլվանիոյ հորերը առատօրէն իւղ կը հոսէին ընկերութիւններ միլիոններ կը հաչուէին, հսկայական տարողութեամբ նաւեր քարիւղ կը բաչխէին աչխարհի, տոլարներու աչխարհը հարստացնելով:

Քսան տարի եւաք քարիւղի կարեւորութիւնը հրապարակողներ, կը գրեն քարիւղի պատմութիւնը, կը յիչեն Էտուինի մոռցուած դէմքը եւ 1909ին միայն իր աճիւնները կը փոխադրուին Թիթսվիլ, քարիւղի մեծ ընկերութիւնն ալ կը բարեհաճի յուչարձան մը կանգնել տալ իսկական հիմնադիրին դամբանին վրայ:

Մեռաւ աղքատ եւ անմխիթար, ուրիշներուն միլիառներ պարգեւող այս հսկայ մեծ չինականի զաւակը: Չէր կրնար երեւակայել, թէ իր գործը պիտի ձեւափոխէր աչխարհը, նոր ճարտարարուեստներ պիտի ծագէին, գանազան նիւթեր պիտի պատրաստուէին ժայռի հեղուկէն, որ պիտի ստանար ոսկիի արժէք: Իր ըսպառումը մտահոգիչ է Ամերիկայի համար, երկրի մը մէջ իր ջոյութիւնը հարստութիւն մըն է այդ երկրին համար, բայց միանգամայն պայքարի կրկէս մը:

ՅՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

★

Աչոտ Փալանջեանի (Աչփալ) «Ընչանուն» խորագրով ժողովածուն ընդդրկում է վերջին տասնամեակում հեղինակի գրած ստեղծագործութիւնների մի մասը՝ կարճ նորավէպեր, թերթօններ, գրական կապակումներ, ինչպէս նաեւ մի հատուած «Իշխան Բագրատունի» սատիրական վէպից:

Երգիծական գործերի ժողովածուներ մեզ մօտ լոյս են տեսնում հազուադէպ, մի տեսակ բացառութեան կարգով, եւ ընթերցողները երգիծանքը կարդում են միայն պարբերական մամուլում: Գրաիսօսող ժողովածուն ողջունելի երեւոյթ է նախ եւ առաջ այդ տեսակէտից: Առանձին ժողովածուով վերահրատարակել երգիծական գործերը, մասնաւորապէս թերթօնները, նշանակում է ընդունել դրանք իրրեւ որոշակի գեղարուեստական արժէքներ, բացի նրանից, որ դրանք հանդիսանում են օրուայ հրատապ հարցերին պատասխանող, այսպէս ասած՝ այժմէական գործեր: Իսկ գեղարուեստական արժէքներ գրաիսօսող ժողովածուում իրօք կան:

Ժողովածուի առաւել ծաւալուն բաժինը կազմում են թերթօնները: Այստեղ կան այնպիսի սրամիտ թերթօններ, ինչպէս՝ «Լեզուախառնուածք», «Վարսա – վիրական հաչիւներ», «Գործնական խորհրդակցութիւն», «Գոմչադէտները», եւայլն: Կիրառելով խօսքի եւ գրութեան ծիծաղ, հեղինակն այդ թերթօններում ճաղկում է մեր կենցաղում, ինչպէս եւ մեր կեանքի այլ բնագաւառներում եղած խոտելի երեւոյթները: Մերթ ծիծաղի, մեր սատիրի ուժով հեղինակը քննադատում է գրասենեակայիններին, խոտանարարներին, գուփողներին, բութ ու անմշակ մարդկանց, անփոյթ եւ անբարեխիղճ աչխատաւորներին: Այդպիսի մարդկանց հեղինակը մի տեղ սրամիտ կերպով անուանում է «լաւ գրուած գրքի վրիպակներ» (էջ 72) եւ այն միտքն է յայտնում, որ համապատասխան սրբագրիչները պէտք է սրբագրեն դրանք: Անշուչտ, ինքը՝ հեղինակը եւս իր երգիծանքով մասնակցում է այդ վրիպակների սրբագրութեանը:

Առանձնապէս հետաքրքրութեամբ են կարդացւում գրական կապակումները, որոնց մէջ լաւ են գրսեւորուել հեղինակի գիտողականութիւնն ու երգիծելու ընդունակութիւնը: Ա. Փալանջեանն այստեղ նորը կերպով նկատում ու մեզ հիմնուրով ներկայացնում է առանձին հեղինակների բնորոչ գրելաձեւը, առաւելութիւններն ու թերութիւնները: Այս կապակումների բուն արժէքն այն է, որ դրանցում ճչգրիտ հեղինակների առանձին թերութիւնները երգիծական ոճի ընձեռած մի-

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ

... ԵՒ ՀԻԹԼԻՐ ԶՄԵՌԱՒ

Ո՛չ Հազէ իր Ունթէր տէն Լինտէնի դրասենեակին մէջ եւ ոչ ալ Պաուերզամական Նախարարութեան չէնքին մէջ հաւաքուած միւս գաւադիրները տեղեկութիւն ունին այս անցքերէն: Անոնք, զրաւած են իրենց դրասենեակներէն հեռաձայնով հրամաններ արձակել ալ ու ձախ, եւ սակայն կ'անդիտանան թէ՝ անոնք որ այդ հրամանները պէտք է գործադրեն վերջին պահուն, արդէն յարաբերութիւններ են մշակած նոյնինքն Առաջնորդին հետ, եւ անորմէ հրահանգներ են ստացած: Եւ այսպէս, սկսուած չարժումը դրեթէ խեղդամահ է եղած իր սաղմին մէջ իսկ···:

Գաւադիրները մեծ սխալ մըն էին գործած: Անոնք զանց էին առած մասնաւոր մարդիկ ուղարկելու, որոնք պաչտօն պիտի ունենային գործադրել տալու կէտ առ կէտ արձակուած հրամանները:

Այս է թերեւս Ցուլիս 20ի գաւադրական չարժումին ձախողութեան իսկական պատճառը: Այդ չարժումը ունէր բազում զեկավարներ՝ զրասենեակներու մէջ եւ սակայն փողոցը··· պարապ էր:

Մինչեւ վերջին վայրկեանը Հազէ կ'անդիտանայ կացութեան իսկութիւնը: Միայն երեկոյեան դէմ, ձայնասփիւռէն կը տեղեկանայ թէ Առաջնորդը ողջ է եւ մահափորձը ձախողած: Անմիջապէս կը հեռաձայնէ Օլպրիխթի, որ ընդհակառակ՝ կ'ապահովէ զինքը բոլորովին տարբեր բան լսելով: «Այդ լուրը, կը յայտարարէ Օլպրիխթ, բոլորովին կը հակասէ ճչմարտութեան: Այդ լուրը տարածուած է հակառակորդներու կողմէ, ներքին չփոթութիւն մը ստեղծելու համար»:

Ճչմարտութիւնը իրեն համար երեւան կ'ելլէ երեկոյեան դէմ, երբ զօրավար Ռանքէ իրեն կը հեռաձայնէ եւ կը յանձնարարէ երթալ ու տեսնել քարոզչութեան նախարարը՝ Կէօպէլս: Հազէ կը դիմէ հոն, նախարարը չոր ու ցամաք կ'ընդունի զինքը եւ երբ Հազէ կը յայտնէ թէ եկած է հրահանգներ ստանալու, Կէօպէլս, միշտ չոր ու ցամաք, կը յայտարարէ թէ ամէն հրահանգ տրուած է արդէն հրամանատար Ռեմերին, նոյնինքն Առաջնորդին կողմէ, եւ թէ Հազէ կատարելիք որեւէ գործ չունի:

Ֆոն Հազէ·— Նախարար կէօպէլս այնուհետեւ պահանջեց որ չհեռանամ եւ մնամ նախարարութեան չէնքին մէջ:

Ֆրայզլէր·— Եւ հիմա, դուք հոս էք··· իրրեւ ամբաստանեալ:

Այսպէս, տարաբախտ Հազէ, իրեն համար կորսուած դրութիւնը յուսահատական ճիգով մը փրկելու մտքով, իր ոտքով կ'իյնայ գայլի կլափին մէջ··· եւ կը ձերբակալուի Ցուլիս 20ի երեկոյեան, քարոզչութեան նախարարութեան պաչտօնատեղիին մէջ:

×

Կարգը եկած է հարցաքննելու եւ դատելու այնպիսի դէմքեր, որոնք կարեւոր դեր են կատարած դաւադրական կազմակերպութեան մէջ, եւ որոնք հաւանական յաջողութենէ մը ետք պիտի կոչուէին պատասխանատու պաչտօններու նոր կազմուելիք դերման կառավարութեան մէջ:

Զորս հոգի են ասոնք.— Տեղակալ-զնդապետ Ռոպէրթ Պերնարտիս, հրամանատար Քարլ Քլաուզինկ եւ պահեստի տեղակալներ՝ Փեթեր Եորք Ֆոն Վարթենպուրկ եւ Ալպրեխթ Ֆոն Հակէն: Զորսն ալ դաւադիրներ են մեղսակցութեան տարբեր չափով ու ձեւով:

Առաջինը՝ տուած է իր ամբողջական համաձայնութիւնը դաւադրական չարժումին եւ զինքը Ցուլիս 20ին կը դանենք դաւադիրներու ընդհանուր հաւաքոյթին՝ Պերլին, .աուերզամական Նախարարութեան չէնքին մէջ:

Երկրորդը, իր կատարած երեք ճամբորդութեանց ընթացքին, իր հետ բերած է պայթուցիկ նիւթեր գորս զօրավար Եթիֆի հրահանգով յանձնած է Շեթաու-Ֆէնպէրկի: Այս նոյն պայթուցիկներով է որ լեցուած են Ցուլիս 20ի մահափորձին յատկացուած ռումբերը:

Փեթեր Եորք Ֆոն Վարթենպուրկ, որ առաջին հարցաքննուողը կ'ըլլայ, ծնած է 1904ին, Քլայն-Լոլցընի մէջ: Ազգականական կապեր ունենալով Կոմս Շեթաու-Ֆէնպէրկի հետ — զարմիկներ են — երիտասարդ Եորք կ'ուսանի իրաւագիտութիւն եւ քաղաքական գիտութիւններ Պոնի եւ Պրեսլաուի մէջ: Զրահապատ բանակով մը կը մասնակցի Լեհաստանի արշաւանքին եւ այդ չրջանին է որ կը ստանայ երկաթեայ Խաչի Բ. աստիճանը, յետոյ Արդարութեան Նախարարութեան պահանջով զինուորական գործօն ծառայութենէ յետս կը կոչուի եւ կը կցուի Արդարութեան Նախարարութեան, ապա 1942ին պաչտօնի կը կոչուի «Արեւելեան ճակատի տնտես. գրասենեակին մէջ»:

Նախագահը այս բոլորը ճչգրտել ետք, իր յարձակողականը կը սկսի.

Ֆրայզլէր·— Դուք արձանագրուած չէ՞ք Ազգային Ընկերվարական (Նացի) կուսակցութեան կամ անոր կազմակերպութիւններէն մէկուն:

Ֆոն Վարթենպուրկ·— Ո՛չ:

Ֆրայզլէր·— Եւ ինչո՞ւ, եթէ կը հաճիք:

Ֆոն Վարթենպուրկ·— Որովհետեւ ի վերջոյ, Ազգային – Ընկերվարական մը չեմ: Եւ ուրեմն չէի կրնար անդամ ըլլալ կուսակցութեան մը որուն պաղպաղաբաններ գործունէութեան եա···

(13 Շար·)

Ա.

Ջորտրեի վերին հարկում էր ննջասենյակը, որտեղ նա ամեն առավոտ ժամը ութին արթնանում էր: Ինքնաշարժը կանգնեցրեց ճիշտ տան դռան առաջ, ներս մտավ, ինչպես միշտ, ժամանակին, ու սկսեց սանդուղքով բարձրանալ: Ամեն անգամ, երբ նա հասնում էր երկրորդ հարկի վերջին աստիճանին, ոտքերը կանգ էին առնում, ասես ինչ-որ անտեսանելի ուժ էր խանգարում նրան շարունակել ճանապարհը: Ամեն անգամ նա ստիպված էր լինում ինքն իրեն հրել առաջ, ինչպես մարդ, որ ուզում է ներս մտնել ամայի տուն, որտեղ ուրվականներ են բնակվում: Ամեն անգամ նա ստիպված էր ինքն իրեն հիշեցնել, որ ինքը ոչ թե ուրվական է, այլ կենդանի մարդ, որ ինքն ունի մարմին, ոսկորներ, մկաններ, արյուն, որ ինքն ունի ուղեղ, որ ինքն ունի կամք, որ ինքն ունի ուժ, որ ինքն ունի կյանք, որ ինքն ունի սեր, որ ինքն ունի ատելություն, որ ինքն ունի հիշողություն, որ ինքն ունի ամեն ինչ, ինչ ունի ամեն մի կենդանի էակ, ամեն մի մարդ, ամեն մի կին, ամեն մի տղամարդ, ամեն մի երեխա, ամեն մի ծերուկ, ամեն մի ծերուկ կին, ամեն մի ծերուկ տղամարդ

ԻՐԱՒՔ Ազգաքին նախարարութեան մէկ բանբերը յայտարարած է թէ Իրաք պիտի չմասնակցի Արաբական Լիկայի Խորհուրդի ժողովին որ կը բացուի Սեպտեմբեր 1ին, Քաղաքականքա:

ՅՈՐԴԱՆԱՆի մէջ կը չարունակուի հանասարեան պայքարը, հակառակ անոր որ Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը եւ Յորդանանը վերջերս վերսկան իրենց դիւանագիտական յարաբերութիւնները: Ամմանի դատարանին առջեւ կը դատուին այն ազանները որոնք պետական հարուածով մը ուզեցին Յորդանանը միացնել Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան:

ԿԻՆԵԻ պատուիրակութիւնը որ Մոսկուա էր եւ բանակցութիւններ կը վարէր Կրեմլինի հետ, վերջացուց իր աշխատանքները: Հասարակաց զեկոյցը սոսրագրեցին Տիալօ (Կինէ), Անաստաս Միկոյեան (Խորհ. Միութիւն): Խորհ. Միութիւնը մեծ վարկեր բացած է Կինէի, երկար ժամանակի համար: Միւս կողմէ Սէքու Թուրէի երկիրը 744 թոն ըրնձ եւ 255 թոն ալիւր ստացաւ Միացեալ Նահանգներէն:

ԹՒՊԻՒԻՆ ՏԸ ԼՕՋԱՆ, դուիցերիական կարեւոր օրաթերթը կը գրէ թէ Արեւմուտքի համար մեծ պարտութիւն է եթէ Ֆրանսան հեռանայ Ալժերիայէն.— «Եթէ կ'ուզենք առարկայօրէն եւ իրատեսութեամբ քննել հարցերը, պէտք է օրօրա- վիդ կանգնիլ Ֆրանսայի, նոյնիսկ ցաւի պիրա»:

ԽՈՒՇՉեւի զուտ ամերիկեան ճաշ մը պիտի ուտէ Տիզ Մօյնզի մէջ, Տիկին Կարդիի ապարակը: Ճաշացուցակն է.— Խորոված՝ եզան կոպիկի, անոյշ գետնախնձոր, խաչած եղիպտացորեն, խնձորով կարկանդակ:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մշակութային հարցերու նախարարը՝ Անդրէ Մալրօ Ռիօ-ու-Եանէրիօ հասաւ երեքշաբթի օր: Նախարարը պիտի այցելէ Լատին Ամերիկայի զանազան երկիրները:

ԻՏԱԼԻՈՑ վարչապետ եւ Արտաքին նախարարը ճախոն պիտի երթան Նոյեմբերին:

ՆԵՀՐՈՒ հաստատեց թէ Չինաստան դիմում րրած է Հնդկաստանի, որպէսզի այս տարի հնդիկ ուխտաւորներ թոյլեթ չերթան:

ԻՏԱԼԻՈՑ ժողովրդավար կուսակցութեան Բիւրոն (արքայական երկու կուսակցութեանց ճնուլումը) որոշեց մինչեւ խորհրդարանական վերամուտը դիրք չճշդել կառավարութեան հանդէպ: Սեպտեմբերի վերջ յայտնի պիտի ըլլայ թէ կուսակցութիւնը պիտի պահէ՞ իր երեսփոխանները: Նոյն դիրքին մէջ են՝ աջակողմեան երկու միւս կուսակցութիւնները՝ ազատական կուսակցութիւն եւ Իտալական Ընկերային Շարժում (Նոր-Ֆաշական):

Այրի Տիկին Լիլիկ Սապունճեան, Լիլիկ, Էմիլ եւ Ասպիկ Սապունճեան, Այրի Տիկին Եավրեան եւ զաւակները (Թիֆլիզ), Տէր եւ Տիկին Սապունճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբիկ Սապունճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբիկ Սապունճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յեղեան եւ զաւակները (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Պասեան եւ զաւակները (Թաւրիզ), Տէր եւ Տիկին Յովհ. Սապունճեան եւ զաւակները, Արտաշէս Սապունճեան, Այրի Տիկին Վարդուհի Սապունճեան (Թեհրան), Տէր եւ Տիկին Բենիամին Սապունճեան եւ զաւակները (Ապատան), Այրի Տիկին Հայկանուշ Զրբաչեան, Տէր եւ Տիկին Արծրունի Զրբաչեան, Տէր եւ Տիկին Հայկ Գոբծուճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Զարոյեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Պէրպէրեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Զանթիկեան (Նիւ Եորք), եւ իր բոլոր բարեկամները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին

ՆԵՐՍԷՍ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆի

զառնապէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ երբեքշաբթի 25 Օգոստոս, առաւօտեան ժամը 3ին, իր բնակարանին մէջ, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութեան ախուր արարողութիւնը պիտի կատարուի այս հինգշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, իր բնակարանին մէջ, 36 Ռիւ տիւ Թէնէրալ Լըֆլէր, Պուա Քոլոմպ:

Մասնաւոր մահագդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	2·500	ֆր· միւնչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	1·500	ֆր· միւնչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ	1·000	» » » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	1·500	» » » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	2·000	» » » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ	1·000	» » » »
«ՓՈՍՏԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱՀԱԿ»	1·000	» » » »
«ԿԼ ՓՆՏՈՒԻ»	500	» » » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար է:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

★

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Վահանի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Փերէի մայրապետներու զովասուն անտառին մէջ:

Երգ, նուագ, պար եւ հաճելի անակընկալներ:

Տեղւոյն վրայ պիտի դանէք «հում միսի յօշած», «չամփուրով խորոված» եւ ապանդէրներ:

Վահանէն՝ Սէն Փերէ ամէն ժամ օթոքառ կայ, Սիմեոմա Փալասի առջեւէն եւ Փլաս տը լա Ռեփիւպլիքէն:

Սիրով կը հրաւիրուի Վահանի եւ չըբջանիներու Հայութիւնը անխտիր:

Օգոստոս ամսուան ընթացքին

ՀՐԱՆՏ ԱԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)

ԲԱՑ Է ՄԻԱՅՆ ԿԷՍՕՐԷ ՎԵՐՋ

ԺԱՄԸ 2 –6,30

ՓԱԿ Է ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

ԿԼ ՓՆՏՈՒԻ

Գրիգոր եւ Ամենակ Եսայեան կը փնտռեն իրենց եղբայրը՝ Կարապետ Եսայեան, բնիկ Իօզգատի: Տեղեկութիւն ուղղողները կրնան զրել՝ Տիկին Գոհար Մասաղեանի՝

253, Avenue d'Argenteuil Asnieres Seine

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Ակոտպան

ԹԻՒ 10

ԱՆԴԱՍՏԱՆ Գրականութեան

Արուեստի ԱՆԴԱՍՏԱՆ

Հայ եւ Օտար գրականութեան

ԱՆԴԱՍՏԱՆ

Խմբագիր

ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ

46, Rue Richer - PARIS (9e)

Գին՝ 1200 ֆրանք

Արտասահման 4 տոլար

---

nuit et jour

snack - self service - glacier

Ses plats chauds ou froids
Sa terrasse face à la mer
Glaces, patisseries maison

Galeries de l'Eden - Beach

JUAN - LES - PINS

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԱԼՊԵԱՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

ԳՐԵՑ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Դիմել հեդինգակին՝

Via Pacini 30, MILANO

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՊԵԼՃԻՈՒՄ

Կայանի տաքը կը խնդրեն որ հաճիք ներկայ ըլլալ իրենց

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

որ տեղի պիտի ունենայ Գայէնհօֆ 21, Ավընիւ Մաֆա-Թեմմէրման, Հայտ, Կիրակի Օգոստոս 30ին,

ժամը 11էն սկսեալ:

ՊԱՐ, ԵՐԳ, ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

ՊԻԻՖԷ, ԽՄԻԶՔ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նոր արձանագրութիւնները կը չարունակին 1959–1960 ուսումնական տարեշրջանին համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափագող ծնողքները փութան դիմել Տեսչութեան, գրաւոր կամ հեռաձայնով:

Collège Arménien S. Moorat
26, Rue Troyon - SEVRES (S & O.) Tél. : OBS. 18-28

Վարժարանի անցեալ տարուան աշակերտուհիներուն ծնողքներուն ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ կը յանձնուի.—

Եթէ մինչեւ Սեպտեմբեր 8 չնորոգեն իրենց զաւակ՝ երուն արձանագրութիւնը, Տեսչութիւնը ի հարկին, ազատ է անոնց տեղերը յատկացնել նոր արձանագրութիւններու. հետեւաբար, այդ թուականէն առաջ պէտք է պատասխանեն, Տեսչութեան՝ Մայիսի մէջ ղրկած չըլլալուն համար:

Գարունը կը վերսկսի գեղազարդել բնութիւնը, տերեւաթափ ծառերը կը գունաւորուին դալարով եւ ծաղիկներով, կեանքը կը վերանորոգուի

Ձեր բնակարանն ալ պէտք է որ վերանորոգուի

ՆՈՐ ԳՈՑՆԵՐՈՎ ԵՒ ՆՈՐ ՁԱՐԴԱՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

Նոր կենսունակութիւն ստանալու համար

PEINTURES THOMLAC

16 bis, BOULEVARD SEBASTOPOL, PARIS (4e)

Tél. : ARC. 26-61 (Métro : Châtelet - Halles)

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Իր սեփական արտադրութիւնը եղող արդիական գոյներով առաջնակարգ Սէնթէթիք եւ Վինիլիք նոթոյթ իւղաներկներու, զեղարուեստական պատի թուղթերու, Լինոլէումներու եւ Միներվիլներու տեսակները, նաեւ ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը պիտի հայթայթէ ձեզի, ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ՝

52, Rue de Chalon - Paris (12e)
64, Boulevard de Belleville - Paris (20e)
166, Av. Aristide Briand - Pavillons-sous-Bois (S.)
4bis, Rue Paul Vaillant-Couturier - Argenteuil (S.O.)
241, Rue Paul Vaillant Couturier, Alfortville (seine)
18, Rue Brézin (Paris (14e)

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ԱԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris 6e
Chèque Postal : Paris 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, *Ս. ՎՐԱՅԵԱՆ* Նոր տպագրութիւն, Պէյրութ, պատկերազարդ մեծադիր 684 էջ, կազմ·	4·000 ֆր·
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, *Կ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ* Զ· տարի, Պէյրութ, 1959, 640 էջ·	1·400 ֆր·
ԱՒ· ԻՍԱՀԱԿԵԱՆի ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ, Գահիրէ, 1959, 169 էջ, պատկերազարդ	350 ֆր·
ՅՈՎԱՆՆԱՒՈՐի ԳԵՐԻՆԵՐԸ, *Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ* Գահիրէ, 1959, 568 էջ	850 ֆր·
ԽՈՐԵԻԱՆ, *Խ. ԴԱՇՏԵՆՑ*: Գահիրէ,	700 ֆր·
ԵՐԿՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑի, *Ճ. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ* Պէյրութ, 436 էջ, կազմուած	1·000 ֆր·
ԴՐՕՇԱԿ, օրգան Հ· Յ· Դ·, Ա· հատոր 1890–97, Բ· հատոր, 1898–1901, կազմուած, հատորը	2·400 ֆր·
Le Chant du Pain, Daniel Varoujan Paris, 1959	630 Frs.

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՑ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՒԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
27
ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI
27 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8378 35EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4379

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԱՌՆ ԴԱՍԷՆ ՎԵՐՋ ԱԼ...

Ֆրանսայի Արտաքին նախարարութիւնը 1897ին հրատարակեց երկու հատոր – նոց Դեղին Տետրակ մը (371+36+124 էջ), որ կը պարունակէ Թուրքիոյ Ֆրանսական դեսպանին եւ հիւպատոսներուն տեղեկագիրները եւ Արտաքին նախարարին հրահանգները Հայկական Գործերուն մասին (1893–1896):

Դեղին Տետրակը, ի մէջ այլոց, չահեկան մանրամասնութիւններ կուտայ նաեւ Պանք Օթոմանի գրաւման մասին:

Դէպքի նախօրեակին Հ. Ց. Դ. Վիշապի կեդրոնական կոմիտէն աղղարարութիւն մըն է ուղղեր Պոլսոյ դեսպաններուն՝ յայտնելով, որ մեծ պետութիւնները երեսի վրայ ձգած ըլլալով Հայերը, պէտք է սպասել ծանր դէպքերու:

Եւ օր մը վերջ Օսմանեան Դրամատան գրաւումը կուգայ ապացուցանելու, որ աղղարարութիւնը «պլըֆ» մը չէր:

Պոլսոյ Ֆրանս. դեսպանատան գործակատար ը լա Պուլինիէր իր 3 Սեպտ. 1896ի տեղեկագրին մէջ — ուղղուած Արտաքին Նախարար Գարրիէլ Հանոթաքի — կ'երկէ թէ յեղափոխականներու ծրագիրը մեծ ճարպիկութեամբ պատրաստուած էր, սակայն «Հայերուն յատուկ յարատեւութեան ոգիի պակասը» արգելք եղաւ անոր գործադրութեան:

Ու կը բացատրէ թէ մինչ խումբ մը ֆետայիներ պիտի գրաւէին Պանք Օթոմանը, ուրիշ խումբեր պիտի փորձէին օդը հանել Վասպ Աչին, ապատամբեցնել Սամաթիան եւ դիրք բռնել Քրէտի Լիոնէի առջեւ, որ կը զսպուէր Ղալաթիան Պոլսոյ միացնող կամուրջին գլուխը, ռումբ ու զնդակ տեղացնել դիմացի մեծ պահականոցին վրայ: Զորրորդ խումբ մը պիտի գրաւէր Վոյվոտայի պահականոցը:

Պանք Օթոմանի հերոսներէն Արմէն Գարօ իր յիշատակներուն մէջ կ'աւելցնէ թէ հինգ անձնուէր տղաք պիտի սպասէին Ղալաթիոյ կամուրջին վրայ եւ երբ Սաթըլամին կառքն անցնէր, ութ ռումբի հարուածներով պիտի ոչնչացնէին զայն:

Բերայի փողոցը, նշանակուած չորս կէտերու վրայ մարդ պիտի կենար եւ պատուհաններէն ռումբեր տեղար Պանք Օթոման եկող զօրքին վրայ:

Երկու Մշեցի տղերք յանձն էին առած մի հատ հսկայական ռումբ նետել Ղալաթիա Սէրային վրայ, երբ գինուորները փողոց դուրս գային (Ապրուած օրեր, էջ 108–109):

Ֆրանսայի գործակատարը կը բացատրէ թէ յեղափոխականներուն նպատակն էր վախցնել դրամատիրութիւնը, որ կը կարծէին թէ մեծ ազդեցութիւն ունի կառավարութեան որոշումներուն վրայ, սարսափի մատնել եւրոպացի բնակիչները ռումբի եւ տինամիթի գործածու – թեամբ, տպաւորութիւն գործել դեսպանատան վրայ՝ Բերայի կեդրոնին մէջ հատատուելով, ու միաժամանակ ցոյց տալ Սուլթանին՝ ցարդ անձանօթ մնացած զաղտնի զօրաւոր կազմակերպու – թեան մը գոյութիւնը:

Այս բոլորը տեղի պիտի ունենային Օգոստոս 31ին, Ազատիլ Համիտի գահակալութեան տարեդարձին, սակայն, կ'ըսէ գործակատարը, «դաւադիրներու բնական ջղագրգռութիւնն ու անհամբերութիւնը» կանխեցին դէպքը: Ո՛չ Պապը Ալիի վրայ յարձակում գործուեցաւ, ոչ ալ Քրէտի Լիոնէի վրայ:

Խաֆիէ մը ոստիկանական նախարար Նազըմ վաշայի լուր տուած էր թէ Սամաթիա Սուլու Մանասթըրի աղջկանց վարժարանին մէջ Հայերը ռումբ կը շինէին՝ յեղափոխական նպատակներով: Խնդակէս ծրագրուած էր, որ Սամաթիոյ մէջ Գնունիի, Արտաշէսի եւ Մխոքեանի գլխավորութեամբ ռումբերով յարձակում պիտի գործուէր զօրանոցին վրայ ճիշդ այն ժամուն, երբ պիտի գրաւուէր Օսմանեան Իրամատունը: Սակայն հոս թուրք պինուորները որոշեալ ժամէն առաջ պաշարեցին յեղափոխականներու տունը:

Սամաթիացիք հերոսական դիմադրութեամբ նահատակուեցան՝ անմահ անուն ձգելով:

Արիւնածարաւ Սուլթանը նոր առիթ մը դտած էր հայ ջարդելու:

Վեց մեծ դեսպանները սպառնացած էին Եըլտըզի պալատը ռմբակոծել տալ իրենց պահականաւերով՝ եթէ մէկ եւրոպացիի ֆիքը արիւնէր:

Ինչպէս տեսանք, հազարաւոր Հայեր ջարդուեցան իրենց քթին տակ, բայց եւրոպական ռազմանաւերէն ռումբ մը չարձակուեցաւ Սուլթանի պալատին դէմ:

Մեծ պետութիւնները չէին ուզեր դէմ մարդ ըլլալ Համիտին հետ:

Այս դառն դասէն վերջ ալ, չարունակեցինք դեռ ազդովին յոյս ունենալ Արեւմտեան եւրոպացիներուն վրայ:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԻԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՒՈՒԲԻՒ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Նախապահ Այզընհաուըր մեկնումէն մէկ օր առաջ մամուլի կարեւոր ասուլիս մը տուաւ Ուաշինկթընի Սպիտակ տան մէջ: Նախագահը ծանրացաւ գլխաւորապար հինգ կէտերու վրայ, որոնք իր եւրոպական ճամբորդութեան նպատակները կը նկատէ:

Ա.) Ապահովել Եւրոպան որ Միացեալ Նահանգները իր կողքին են, իր դասը կը պաշտպանեն եւ վճռած են, եթէ հարկ ըլլայ, ուժով ընդդիմանալ որեւէ յարձակման:

Բ) Միասին փնտռել միջոցներ՝ բանակցելու համար Խորհ. Միութեան հետ Գերմանիոյ եւ ապագինման մասին:

Գ) Խօսիլ Արեւմուտքի, Մաք Միլընի, Տը Կոլի հետ այն հարցերուն չուրջ, որոնք հասարակաց են Ամերիկայի եւ այդ երկիրներուն:

Դ) Վստահեցնել Ատլանտեան Ուխտը, եւ Միացեալ Նահանգաց բոլոր միւս դիւանակիցները որ Ամերիկան կը մնայ իրենց պարկեշտ ընկերը:

Ե) Թելադրել ամէն մէկ պետական դեկավարի որ միանարար գտնուին միջոցներ օժանդակելու համար թերաճ երկիրներու բարօյական եւ նիւթական յառաջդիմութեան:

Նախագահը անդրադարձաւ նաեւ Լաոսի կացութեան եւ յայտնեց թէ նոյն օրը դիմում մը ստացած է Լաոսի կառավարութենէն անմիջական օժանդակութիւն մը ապահովելու համար երկրին, որ – պէսզի ան կարենայ կռուիլ համապատասխան ըմբոստութեան դէմ:

Այզընհաուըր պատասխանեց նաեւ կարգ մը հարցումներու, մանաւանդ կարգ մը քննադատութիւններու: Ասոնց կարգին ծանօթ է նախկին նախագահ Թրումընի կարծիքը որ ղղայացուցած յօդուածի մը մէջ կը գրէ թէ Այզընհաուըրի ճամբորդութիւնը Մոսկուա, սխալ մըն է որմէ պիտի տուժէ Նախագահին վարկը:

Երբ լրագրող մը հարցուց Նախագահին թէ ի՞նչ կը մտածէ այս մասին, Այզընհաուըր պատասխանեց.— « Խրուշչեւը հրաւիրեցի երկու պատճառներու համար: Նախ կ'ուզէի անձամբ հասկնալ թէ այդ մարդը որքանո՞ր է բանակցելու համաշխարհային հաշտ կացութեան մը համար: Ցետոյ, կ'ուզէի ապահով ըլլալ որ այս մարդը որեւէ պատրանք չունենայ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Օր ը Օրին

« ԿՐՕՆԸՐ ԱԶԱՏ Է » ...

Հետեւեալ գոհարները մեզի հրամցնողն է հանրածանօթ Ամերիկացի լրագրող մը, Պապ Քանսիտայն, որ Նիքսընի շրջագայութիւն անդամներէն մէկն էր:

×

— Սվերտլովսկի մէջ պանդոկէն ներս մտանիք, բարեկամս ու ես... Տնօրէնին գրասենեակը կար երիտասարդ աղջիկ մը ... Մեր շնորհիով տղաները փոխել պիտի տայինք եւ բուբլի պիտի առնէինք ... Օրիորդը շատ բարեկիրթ ձեւերով, աղուո՛ր մը ճնշեց մեր դրամները՝ կեղտոտ վրայ-գլուխով իր պաշտօնակցին հետ եւ ի վերջոյ համոզուեցաւ որ անոնք կեղծ չէին...

— Բարեկամս գրպանէն հանած էր «մէկնոց», «հինգնոց», «տասնոց» թղթադրամներ... Իսկ ես սեղանին վրայ դրած էի արծաթ « մէկ տոլարնոց » մը... Աղջիկը աչքերը. չորս բացաւ ու մատներուն մէջ չափեց չափչփեց ա – նոր չափն ու ծանրութիւնը ... Ցետոյ, կարդաց արծաթէ « մէկնոց »ին վրայի մակագրութիւնը, որ կ'ըսէր — « Աստուծոյ կ'ապաւինինք »: Օրիորդը կարդաց այդ բառերը եւ ապշա՛ծ, մեզի նայելով հարցուց.

— Ի՞նչ կը նշանակէ...

— Կը նշանակէ որ մենք, մեր երկիրը, Աստուծոյ կը հաւատանք եւ Անոր հաւատալով, Անոր կ'ապաւինինք, մեր յոյսը Անոր վրայ կը դնեմք...

Աղջիկը մեզի յանձնեց բուբլիները եւ վերադարձուց արծաթէ «մէկնոց»ը: Բա՛ն հասկցած չէր տրուած բացատրութենէն..

×

— Լենինկրատ էինք... Հարցուցինք ինքնուիքի ուղեցոյցին որ մեզ տանէր Սուրբ Իսահակի Մայր եկեղեցին... Կամ ուրիշ եկեղեցիներ, որոնք շինուած էին Մեծն Պետրոսի եւ անոր յաջորդներուն կողմէ...

Ուղեցոյցը զարմացաւ.

— Ինչո՞ւ, ի՞նչ պիտի ընէք... Պարապ են...

×

— Մոսկուայի մէջ, երբ օդակայանէն մեր պանդոկը կ'երթայինք, նկատեցինք որ ցարական շրջանի Մայրապետանոցին սոխաձեւ գմբէթը նոր ոսկեզօծուած էր ... Ի՞նչ կը նշանակէր... Հարցուցինք մեզ առաջնորդող աղջկան... Ու աղջիկը պատասխանեց.

— Ատենը մէյ մը, կ'ոսկեզօծեն այս տեսակ շէնքերու գմբէթները... Թանգարաններ են անոնք... Ժամանակին շատ մը եկեղեցիներ կան եղեր... Սա մօտերը փողոց մը կայ, երկա՛ր, ուր, ատենին տասնըմէկ եկեղեցի կայ եղեր... Երեւակայեցէ՛ք... Ի՞նչ պէտք կար:

×

— Զօյա էր անունը այն աղջկան, որմէ խնդրած էինք, Հռուբն ու ես, որ մեզ Լենինկրատի այսինչ եկեղեցին տանէր... Հարցուցինք իրեն թէ կեանքին մէջ երբեւիցէ եկեղեցի գացա՞ծ էր...

Աղջկան արտայայտութենէն յայտնի էր որ մեր հարցումը վիրաւորած էր զինքը..

— Ի հարկէ չեմ գացած, պատասխանեց... Ինչո՞ւ պիտի երթայի... Ի՞նչ իմաստ կայ... Աստուած ըսուած բան չկայ...

Բացատրեցինք իրեն.

— Դուք հրաշքներ գործեցիք ... Սպուտնիկներ « վեր » ղրկեցիք... որեւէ ատեն իմքինքիդ հարց տուի՞ր թէ ով ստեղծած էր լուսինը, արեւը, մոլորակները, աստղերը:

— Մենք սորված ենք որ ատոնք նիւթէ շինուած նիւթեր են... Եւ որեւէ կապ չունին այն բանին հետ, որուն « Աստուած » անունը կուտաք, դո՛ւք...

— Բայց, առաջի՞ն նիւթը ով ստեղծեց...

— Նի՛ւթը, պատասխանեց աղջիկը, որ, անշուշտ, մտքէն կ'ըսէր, մեզի համար թէ խենթեր էինք...

Հարցուցինք.

— Զօյա, պիտի ուզէի՞ր որ եկեղեցիի մը մէջ պսակուէիր ու երախաներդ ալ եկեղեցին կնքել տայիր...

— Ի հարկէ, ո՛չ...

— Հայրիկդ, մայրիկդ եկեղեցի կ'երթա՞ն...

— Ո՛չ...

— Մեծ մայրի՞կդ...

— Կ'երթայ...

Աղջիկը չարաճճի խմծիծաղով մը հասկցուց թէ մեծ մայրիկը ցնդած էր...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉՕՐԱՎՈՒԱՐ ՏՂ ԿՈԼԻ յուշերուն Գ. հատորը լոյս պիտի տեսնէ Հոկտեմբերի վերջը: Հատորին անունն է «Փրկութիւնը» եւ կ'ընդգրկէ 1944 Օգոստոսէն 1946 Յունուարի շրջանը:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ միջազգային կազմակերպութեան քննիչ յանձնախումբը Մոսկուա մեկնեցաւ ուսումնասիրելու համար ընկերակցական ազատութեան կացութիւնը Խորհ. Միութեան մէջ: Այս մարմինը առաջին անգամ Ամերիկայի մէջ կատարեց իր ուսումնասիրութիւնը եւ Խորհ. Միութեան հրաւէրին վրայ է որ առջի օր ժընեւէն մեկնեցաւ, այս անդամ աշխատանքի խորհրդային պայմանները մօտէն քննելու համար:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Տնտեսական նախարարը՝ Լէհրարտ Անքարայէն Աթէնք հասաւ ուր կը քննէ Յունաստանի տնտեսական վիճակը եւ անոր անդամակցութեան պայմանները Հասարակաց Շուկայի վեց անդամներուն կողքին: Նկատի առնելով տնտեսական իր պայմանները, յունական կառավարութիւնը նախ կ'ուզէ լայն վարկեր ապահովել իր բարգաւաճման համար:

ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ հինգ սպաներ եւ մէկ քաղաքային որ մահուան դատապարտուած էին անցեալ չաբաթ, Մուսուլի ապստամբութեան իրենց մասնակցութիւնը բերած կրակի պիտի դործուէր զօրանոցին վրայ ճիշդ այն ժամուն, երբ պիտի գրաւուէր Օսմանեան Իրամատունը: Սակայն հոս թուրք պինուորները որոշեալ ժամէն առաջ պաշարեցին յեղափոխականներու տունը:

Սամաթիացիք հերոսական դիմադրութեամբ նահատակուեցան՝ անմահ անուն ձգելով:

Արիւնածարաւ Սուլթանը նոր առիթ մը դտած էր հայ ջարդելու:

Վեց մեծ դեսպանները սպառնացած էին Եըլտըզի պալատը ռմբակոծել տալ իրենց պահականաւերով՝ եթէ մէկ եւրոպացիի ֆիքը արիւնէր:

Ինչպէս տեսանք, հազարաւոր Հայեր ջարդուեցան իրենց քթին տակ, բայց եւրոպական ռազմանաւերէն ռումբ մը չարձակուեցաւ Սուլթանի պալատին դէմ:

Մեծ պետութիւնները չէին ուզեր դէմ մարդ ըլլալ Համիտին հետ:

Այս դառն դասէն վերջ ալ, չարունակեցինք դեռ ազդովին յոյս ունենալ Արեւմտեան եւրոպացիներուն վրայ:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԻԼ

ՈՐ ցարական շրջանի Մայրապետանոցին սոխաձեւ գմբէթը նոր ոսկեզօծուած էր ... Ի՞նչ կը նշանակէր... Հարցուցինք մեզ առաջնորդող աղջկան... Ու աղջիկը պատասխանեց.

— Ատենը մէյ մը, կ'ոսկեզօծեն այս տեսակ շէնքերու գմբէթները... Թանգարաններ են անոնք... Ժամանակին շատ մը եկեղեցիներ կան եղեր... Սա մօտերը փողոց մը կայ, երկա՛ր, ուր, ատենին տասնըմէկ եկեղեցի կայ եղեր... Երեւակայեցէ՛ք... Ի՞նչ պէտք կար:

×

— Զօյա էր անունը այն աղջկան, որմէ խնդրած էինք, Հռուբն ու ես, որ մեզ Լենինկրատի այսինչ եկեղեցին տանէր... Հարցուցինք իրեն թէ կեանքին մէջ երբեւիցէ եկեղեցի գացա՞ծ էր...

Աղջկան արտայայտութենէն յայտնի էր որ մեր հարցումը վիրաւորած էր զինքը..

— Ի հարկէ չեմ գացած, պատասխանեց... Ինչո՞ւ պիտի երթայի... Ի՞նչ իմաստ կայ... Աստուած ըսուած բան չկայ...

Բացատրեցինք իրեն.

— Դուք հրաշքներ գործեցիք ... Սպուտնիկներ « վեր » ղրկեցիք... որեւէ ատեն իմքինքիդ հարց տուի՞ր թէ ով ստեղծած էր լուսինը, արեւը, մոլորակները, աստղերը:

— Մենք սորված ենք որ ատոնք նիւթէ շինուած նիւթեր են... Եւ որեւէ կապ չունին այն բանին հետ, որուն « Աստուած » անունը կուտաք, դո՛ւք...

— Բայց, առաջի՞ն նիւթը ով ստեղծեց...

— Նի՛ւթը, պատասխանեց աղջիկը, որ, անշուշտ, մտքէն կ'ըսէր, մեզի համար թէ խենթեր էինք...

Հարցուցինք.

— Զօյա, պիտի ուզէի՞ր որ եկեղեցիի մը մէջ պսակուէիր ու երախաներդ ալ եկեղեցին կնքել տայիր...

— Ի հարկէ, ո՛չ...

— Հայրիկդ, մայրիկդ եկեղեցի կ'երթա՞ն...

— Ո՛չ...

— Մեծ մայրի՞կդ...

— Կ'երթայ...

Աղջիկը չարաճճի խմծիծաղով մը հասկցուց թէ մեծ մայրիկը ցնդած էր...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԻՍՐԱՑԵԼԻ վարչապետը՝ Պէն Կուրիոն անակնկալօրէն Իսրայէլ վերադարձաւ: Քանի մը օր է միայն որ Հարաւային Ֆըրանսա արձակուրդի եկած էր: Վարչապետին մեկնումը մեծ զարմանապահու – թեամբ կատարուած է:

ԱԻՍՏՐԻՈՅ Հանրապետութեան Նախագահը Մոսկուա պիտի երթայ Հոկտեմբեր 5ին, համաձայն Տի Ֆոլիշքիմը համայնավար թերթին հրատարակած լուրին:

ՆՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ՀԱՄԱՑՆԱԳԻՏԱՐԱՆԻ մէկ նոր տպագրութիւնը կը պատրաստուի, որ իր տեսակին մէջ կարեւորագոյն գործ պիտի ըլլայ բովանդակ աշխարհի մէջ: Գիտական ամէնէն արդիական հարցերը իրենց տեղը ունին այս երկրորդ Համայնագիտարանին մէջ, ինչպէս հիւլէական ուժը, արուեստական արբանեակները, միջերկրային հրթիռները, եւայլն:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԹԻՍՐԱՆ իտալական մամուլի Անսա գործակալութեան յայտնած է թէ Տիեզերական յառաջիկայ ժողովին դլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ սերտացնել կաթոլիկ եկեղեցւոյ կապերը: Ժողովը պիտի չզբաղի կաթոլիկ եւ Ուղղափառ եկեղեցիներու հաւանական միութեան մը հարցով: Ժողովէն ետք է միայն որ նման համաձայնութեան մը մասին կարելի պիտի ըլլայ խօսիլ:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԲԱԲԱԼԵԱՆ

Օգոստոս 1ին, երկարատեւ ու ծանր հիւանդութիւնից յետոյ իր մահկանացուն կնքեց ազգային – յեղափոխական գործիչ, Թերթիս պատասխանատու ընկեր ԱՐՏԱՇԷՍ ԲԱԲԱԼԵԱՆԸ, խոր սուգի մատնելով ընկերներին, բարեկամներին եւ ծանօթ – ներին:

Ծնուել է Ղարաբաղի Շուշի քաղաքում 1886 թ. Նոյեմբեր 17ին: Պատանի հա – սակից դիմաւորպրուել է Հ. Յ. Դաշ – նակցութեան, աշակերտական – ուսանողական տարիներից երեւան է բերել գաղափարական բարձր նկարագիր, անվեհատ նուիրուածութիւն, խորին հաւատք եւ բուռն գործունէութիւն այն բոլոր մարզերում, ուր գործուղել է նրան իր կազմակերպութիւնը եւ ժողովրդի կարիքը:

1915ին, հալիւ նորաւարտ, երիտասարդ բժիշկ, արձագանգում է իր ժողովրդի կանչին, կամաւոր արձանագրուելով մեկնում է ռազմաճակատ, մասնակցում իր գնդի բոլոր կռիւներին որպէս դիմուոր, ապա ծառայում որպէս բժիշկ: Կատարում է նախախնամական դեր, բազմաթիւ վիրաւոր ու հիւանդ հայ կամաւորների համար, փրկում է հազարաւոր կեանքեր, ամոքում վշտեր ու տանջանքներ. դիշեր ու ցերեկ, ամառ թէ ձմեռ, առանց դադարի, առանց հանգստի, առանց վերապահութեան:

1918ին նրան տեսնում ենք Հայաստա – նում, ուր այնքան պէտք ունէին իրեն, ուր հիւանդ կար, ուր օգնութեան, խնամքի կարիք ունեցողներ կային, իսկ ո՞րտեղ հիւանդ չկար այդ ծանր մռայլ օրերին, մեր արիւնոտ երկրում, հարիւրներով, հազարներով, ամէն կարգի, տարափոխիկ, այլազան վտանգաւոր հիւանդութիւններ...

Գուն ու դադար չունի Բաբալեանը, վազում է դէս ու դէն, վազում անընդհատ, առանց յոգնելու, առանց արտունչի, յամառ, դիտակից, հաւատքով ու եռանդով լի:

Հայաստանի Հանրապետութեան չորս – նին Մարհրդարանի անդամ է եւ ապա Ինամատարութեան նախարար, չորում է դիւղերն ու քաղաքները, զօրանոցներն ու ճակատները՝ կազմակերպելու, բարելաւելու զօրքի ու ժողովրդի խնամատարութեան գործը, միաժամանակ մի որոշ չորան վարում է նաեւ Գիւղատնտեսական նախարարութեան աշխատանքները:

Պայքում է հայ – թրքական պատերազմը. Դոկտ. Բաբալեանը գտնւում է կրակի առաջին գծերում: Այնքա՜ն գործ ունի նա, այնքա՜ն հոգս ու պարտակա – նութիւններ, որ մոռացել է ինքն իրեն: Թշնամին յառաջանում է, դաւաճանները հարուածում են թիկունքից, կացութիւնը ժամ առ ժամ դառնում է վտանգաւոր, մերոնք նահանջում են, բայց նա չի կարող հեռանալ, դեռ հիւանդներ ունի, որոնք լքել չի կարող, եւ Հայաստանի խորհրդարանի նախարարը դէրի է ընկնում կարսում Թիւրքերի ձեռքը:

Մի ամբողջ ողիսական է այդ կեանքը, մարդկային տառապանքների մի երկար չարան:

Ազատուելով Թիւրքական դերութիւնից, Հ. Յ. անկումից յետոյ, Դոկտ. Բաբալեանը ապաստանում է հիւրընկալ Իրան, նախ Թաւրիզ եւ ապա Թեհրան, ուր հաստիւ պատ ինքն իրեն, նոր թափով ու եռանդով լծւում է ազգային – կուսակցական գործունէութեան:

Եւ ահա երկրորդ համաշխարհային պատերազմը:

Ռուսական կարմիր բանակը խուժում է Իրան: Մի չարք ընկերների հետ ձերբակալուած է նաեւ Դոկտ. Բաբալեանը, որպէս «հակայեղափոխական»...:

Երկար ժամանակ բանտում մնում է՝ կարուած աշխարհից, զուրկ «ամէն յարաբերութիւնից», աւելի ուշ՝ թոյլատրում է այցելել նրան:

Ընկճուած չէ հին յեղափոխականը, ծիծաղում է, կատակում բանտի մէջ եւ ինքն է, որ սիրտ է տալիս այցելող ընկերներին, — «լաւ կը լինի»...

Վերջանում է պատերազմը: Շնորհիւ ազդու միջամտութիւնների՝ ազատւում է բանտից նաեւ Բաբալեանը եւ նորէն նետւում հանրային, հասարակական, կուսակցական եռուն կեանքի մէջ, որպէս Թեհրանի Գործակալական Ժողովի նախագահ, Եկեղեցական Վարչութեան նախագահ, Թեմական Խորհրդի փոխ նախագահ, «Ալիք»ի պատասխանատու, կուսակցական բարձրադոյն մարմինների անդամ, մոռացած ամէն ինչ, եւ հանդիստ, եւ ապրուստ, եւ առողջութիւն:

Դաժան, ծա՜նր եղաւ տարադիր մարդու իր կեանքը, սակայն աննկուն մնաց դաղափարական նուիրեալի իր հաւժկու կամքը: Դիմացաւ ամէն ինչի, մենակ ոգաց իր անձնական վշտերն ու թանկագին կորուստները, մի վայրկեան անդամ չլքեց իր դիրքերը հանրային պարտականութեանց մարդում, մխիթարեց ծառայելով իր սիրելի ժողովրդին ու կազմակերպութեանը եւ յուսադրուեց վաղուան լաւ օրերի հեռանկարով:

Այսօր, իր մահուան լուրի անմիջական ազդեցութեան տակ, դժուար է ընդգծել դիմաստուերը Բաբալեան մարդու, Բաբալեան Հայի եւ Բաբալեան Դաշնակցականի: Դեռ կ'անդրադառնանք իր կեանքին ու գործին, վեր հանելու համար պայծառ ու միրելի դէմքը մի մարդու եւ ընկերոջ, որ անդարձ բաժանուեց մեզանից, բայց որ ապրում է, դեռ երկար պիտի ապրի մեր սրտերում:

Ցանձին Բաբալեանի՝ Թեհրանի Հայութիւնը կորցնում է իր հանրային լաւագոյն դէմքերից մէկին, իսկ իր կազմակերպութիւնը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, իր հաւատաւոր ու նուիրուած ուխտաւորներից մէկին:

Հողը թեթե՛ւ, սիրելի ընկեր...

«ԱԼԻՔ»

ՀԱՅԵՐԷՆ ԹԵՐԹԻ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ՄԷՋ

★

Առաւօտեան ժամը ութն է:

Խմբագիրը նոր նստած է իր դրասեղանին առջեւ եւ սկսած օրուան թերթերը աչքէ անցընել՝ լուրերը թարգմանելու եւ թերթին դանազան բաժիններդ պատրաստելու համար:

— Բարի լո՛յս, պարոն խմբագիր, այս ի՛նչ է, առտու–իրիկուն դլուխդ ծռեր կ'աշխատիս: Ա՛ռ դրելուդ վերջը չկայ...: Ես ալ այսօր fոնժէ ունէի, մէկ մը խմբագրատուն հանդիպիմ, ըսի: Հիմա մէկ–մէկ սուրճ կրնանք խմել:

— Շատ չնորհակալ եմ, քիչ առաջ խմեցի:

— Է՛հ, քառասուն տարին անդամ մը սուրճ պիտի ապս...

— Բարի լոյս քեզ: Եղբայր, այսօր տաքը առտուընէ սկսած է: Դուրսը կրակ կը թափի կարծես: Հոս ի՛նչ դով է: Ի՞նչ կայ, ի՞նչ չկայ, պարոն Համբարձում: Գործերը ի՞նչպէս կ'երթան: Տունէն բոլորը լա՞ւ են:

Երկու այցելուները արդէն տեղ դրաւած են խմբագրին դրասեղանին չուրջ:

Ժօսակցութեան թելը կ'երկարի առեւտրական հրապարակէն մինչեւ ազգային դործերը: Ըստ հայկական սովորութեան՝ բարձրաձայն եւ յաճախ... բարձրաձայն:

Ամէնօրեայ տառապեալ, խաչեալ խմբագիրը ճիգ կ'ընէ ինքնամփոփուելու եւ դործը չարունակելու, յաճախ քաղաքավարութեան կեղծ ժպիտով կամ դլխու չարժումներով «համամտութիւն» տալով յայտնուած կարծիքներուն:

— Գիշերը երա՞գ տեսաք, թէ խմբագրին օգնելու եկաք, ըսելով ներս կը մտնէ բարեկամ մը, իրեն հետ բերելով արտասահմանէն ժամանած հայրենակից մը, զոր կը ներկայացնէ նախ խմբագրին եւ յետոյ խմբագրատան առաջին երկու յաճախորդներուն:

Աւելորդ է ըսել, թէ քառակը կը բոլորուի նոյն զրասեղանին չուրջ: Մինչ քովնեի զրասեղանը կը մնայ պարապ:

Հայ խմբագիրը յարդելու համար, պէտք է անոր քով կամ դիմացը նստիլ... Ի վերջոյ, հայ ժողովուրդն ալ կենցա – դաւարութիւն դիտէ:

Ժօսակցութեան սահմանները հալիւ ընդարձակուած, սրտնեղութիւն արտայայտող դէմքով մը ներս կը մտնէ հինդերորդ այցելուն, Ք. Միւթեճեան քարտուղարը: Զոր «բարի լոյս»է մը յետոյ կը դիմէ խմբագրին.

— Ա՛ս մեր տղաքը մարդ պիտի չըլլան: Երէկ ըսի, որ յայտարարութիւն մը դրեն ու ղրկեն Թերթին: Որո՞ւն կ'ըսես: Ամէն բան ձեռքովդ պէտք է ընես: Ինծի թուղթ մը կուտա՞ս:

Ու աթոռ մը կը քաշէ եւ կը նստի խմբագրի կողքին, արմուկ–արմուկի:

— Գրիչս ալ տունը մոռցեր եմ: Մատիտ մը տուր, դրեմ:

Կը մրոտէ թուղթը եւ կուտայ խմբագրին:

— Ձեւի մը բեր եւ կէսօրուան Թերթին հասցուր:

Առաւօտեան այցելու հնդեակէն երկուքը խմբագրին գլուխն վրայէն աչքէ կ'անցընեն լուրերու թարգմանութեան համար դնուած տեղական Թերթերուն խորագիրները, մէրթ ընդ մերթ բարձրաձայն կարդալով զանոնք, նաեւ յայտնելով իրենց կարծիքը օրուան քաղաքական կացութեան մասին:

Միւս երեքը առած են դրասեղանին մէկ անկիւնը Թուականի կարդով դրուած արտասահմանի հայերէն Թերթերը, ո – րոնցմէ քաղուածքներ պիտի ընէ խմբագիրը:

Կը բանան մէկիկ մէկիկ, աչքէ կ'անցընեն ու կը տարտղնեն դրասեղանին վրայ: Բաբելոնի մանրանկարը կը տեղ – ծուի՝ քաղաքավարութեան սիրոյն համ – բերատարութիւն ցուցաբերող հայ խմբագրին աչքերուն առջեւ:

— Վախ, Շահպազն ալ մեռեր է: Ի՜նչ մարդ էր, պատուական մարդ: Յեղափոխական: Վերջին անդամ Պոլսոյ մէջ տեսած էի դինք եւ...

Անպիտան հեռախօսը կը ձայնէ ճիշդ այդ վայրկեանին, երբ հալիւ սկսած է բանախօսութիւնը Շահպազի մասին:

— Բարի լո՛յս, բարի լո՛յս:

— Ա՛ստծու բարին:

— Եթէ մենք ձեզի չհարցնենք, քառասուն տարի անցնի, դուք մեզի չէք յիշեր: Ի՞նչ կայ, ի՞նչ չկայ: Առողջութիւնդ ի՞նչպէս է: Ես ամառուան արձակուրդի մէջ եմ: Օր մը, առտուընէ, կը սպասեմ որ այցելէք: Շատ դոհ պիտի մնաք: Աքանչելի օդ, պաղ ջուր:

— Շնորհակալ եմ: Կը մտածենք: Եթէ առիթ ստեղծուի...

Հալիւ վերջացած այս խօսակցութիւնը հեռաձայնը դարձեալ կը հնչէ.

— Եղբա՛յր, ո՞վ էր այդ մարդը: Ձայը վայրկեան է ի զուր կը փորձէի առնել Թերթին հեռաձայնի թիւը: Թուղթ մը առ եւ ղրէ: Մեր Կիրակոսը, օրերը ձեղի, երէկ դիշեր մեռաւ: Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ (այսօր) կէսօրէ ետք: Այսօրուան Թերթին մէջ մահադրը անպատճառ դրէք:

— Գրեցէք եւ ղրկեցէք: Կը չանանք տպել:

— Չեմ կրնար դալ, անկարելի է: Թաղման վերաբերեալ ուրիշ դործերով դրաղած եմ: Ես ըսեմ՝ դուն դրէ:

Ու կը սկսի մարդահամարը հանդուցեալի դերդաստանին: Երեսունեւչորս անուն–մականուններ, երեսունեւչորս երկիրներու անուններ եւ մասամբ նորին...

Մինչ այդ, դրասեղանին չուրջ հաւաքուած հնդեակը մեծապէս դիւրացուցած է դործը խմբագիրին: Դրասեղանին վրայ դտնուող մոխրամանները լեցուած են: Սիկարի ծուխը խմբադրատան մէջ տեղծած է նեղչնչումի մթնոլորտ մը: Թերթին եկած ու տակաւին չբացուած նամակները կը մրոտին:

— Ձեւի մը բեր եւ կէսօրուան Թերթին հասցուր:

— Ձեւի մը բեր եւ կէսօրուան Թերթին հասցուր:

Առաւօտեան այցելու հնդեակէն երկուքը խմբագրին գլուխն վրայէն աչքէ կ'անցընեն լուրերու թարգմանութեան համար դնուած տեղական Թերթերուն խորագիրները, մերթ ընդ մերթ բարձրաձայն կարդալով զանոնք, նաեւ յայտնելով իրենց կարծիքը օրուան քաղաքական կացութեան մասին:

Միւս երեքը առած են դրասեղանին մէկ անկիւնը Թուականի կարդով դրուած արտասահմանի հայերէն Թերթերը, ո – րոնցմէ քաղուածքներ պիտի ընէ խմբագիրը:

Կը բանան մէկիկ մէկիկ, աչքէ կ'անցընեն ու կը տարտղնեն դրասեղանին վրայ: Բաբելոնի մանրանկարը կը տեղ – ծուի՝ քաղաքավարութեան սիրոյն համ – բերատարութիւն ցուցաբերող հայ խմբագրին աչքերուն առջեւ:

— Վախ, Շահպազն ալ մեռեր է: Ի՜նչ մարդ էր, պատուական մարդ: Յեղափոխական: Վերջին անդամ Պոլսոյ մէջ տեսած էի դինք եւ...

Անպիտան հեռախօսը կը ձայնէ ճիշդ այդ վայրկեանին, երբ հալիւ սկսած է բանախօսութիւնը Շահպազի մասին:

— Բարի լո՛յս, բարի լո՛յս:

— Ա՛ստծու բարին:

— Եթէ մենք ձեզի չհարցնենք, քառասուն տարի անցնի, դուք մեզի չէք յիշեր: Ի՞նչ կայ, ի՞նչ չկայ: Առողջութիւնդ ի՞նչպէս է: Ես ամառուան արձակուրդի մէջ եմ: Օր մը, առտուընէ, կը սպասեմ որ այցելէք: Շատ դոհ պիտի մնաք: Աքանչելի օդ, պաղ ջուր:

— Շնորհակալ եմ: Կը մտածենք: Եթէ առիթ ստեղծուի...

Հալիւ վերջացած այս խօսակցութիւնը հեռաձայնը դարձեալ կը հնչէ.

— Եղբա՛յր, ո՞վ էր այդ մարդը: Ձայը վայրկեան է ի զուր կը փորձէի առնել Թերթին հեռաձայնի թիւը: Թուղթ մը առ եւ ղրէ: Մեր Կիրակոսը, օրերը ձեղի, երէկ դիշեր մեռաւ: Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ (այսօր) կէսօրէ ետք: Այսօրուան Թերթին մէջ մահադրը անպատճառ դրէք:

— Գրեցէք եւ ղրկեցէք: Կը չանանք տպել:

— Չեմ կրնար դալ, անկարելի է: Թաղման վերաբերեալ ուրիշ դործերով դրաղած եմ: Ես ըսեմ՝ դուն դրէ:

Ու կը սկսի մարդահամարը հանդուցեալի դերդաստանին: Երեսունեւչորս անուն–մականուններ, երեսունեւչորս երկիրներու անուններ եւ մասամբ նորին...

Մինչ այդ, դրասեղանին չուրջ հաւաքուած հնդեակը մեծապէս դիւրացուցած է դործը խմբագիրին: Դրասեղանին վրայ դտնուող մոխրամանները լեցուած են: Սիկարի ծուխը խմբագրատան մէջ տեղծած է նեղչնչումի մթնոլորտ մը: Թերթին եկած ու տակաւին չբացուած նամակները կը մրոտին:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ

... ԵՒ ՀԻԹԼԻՒ ՁՄԵՌԱԽ

Ֆրայզլէր.— (Ժօսքը կարելով)... Համաձայն չէի: Շատ կարուկ կերպով դուք յայտարարած էք թէ, հրէական հարցը, օրինակ՝ անոնց բնաջնջումը խոտոր կը համեմատէր ձեր դաղափարականին եւ ճիշդ այդ պատճառով զանց առած էիք անդամակիցիլ Ազգային – Ընկերվարական կուսակցութեան:

Ֆոն Վարթենպուրկ.— Հարկաւ: Որովհետեւ ինչ որ կը դտնուի այս հարցերու խորքը, ատիկա Պետութեան մենատիրական պահանջկոտութիւնն է հանդէպ քաղաքացիին, որուն մէջ կ'ուզէ ջնջել Ատուծոյ հանդէպ ունեցած բարոյական եւ կրօնական պարտականութիւնները...

Ֆրայզլէր.— Բայց ըսէ՛ք, ո՞ւր տեսաք որ Ազգային – Ընկերվարութիւնը երբեւիցէ կը ջնջէ ուէյ Գերմանացիի բարոյական պարտականութիւնները: Ընդհակառակն Ազգային – Ընկերվարութիւնը ամբարձած եւ խորապէս արմատացուցած է իւրաքանչիւր գերմանացի մարդու, իւրաքանչիւր գերմանացի կնոջ բարոյական պարտականութիւնները: Գալով կրօնականներուն, Ազգային – Ընկերվարութիւնը այնքան ալ խստապահանջ չէ: Անիկա կ'ըսէ եկեղեցիին. «Կը խնդրեմ, ուէ ինչ որ կ'ուզես, միայն մնացիր անդենականին մէջ քու պահանջներովդ, քանզի հոն է որ պէտք է սաւառնին հոդիները, հոս՝ երկրի վրայ, միայն մեր առօրեան նկատի կ'առնուի»: Առանց ասոր եկեղեցին կրնայ միջամտել քաղաքականութեան: Ինչ որ յայտարարեցիք հոս անիմաստ է եւ իրականութեանց խեղաթիւրում միայն:

Ֆոն Վարթենպուրկ.— Եւ սակայն ուղեցի դայն ըսել, իրրեւ բացատրութիւն:

Առաջին եւ Թերեւս վերջին անդամ ըլլալով, այս հարցազրոյցութիւններու ընթացքին կը պատահինք անձի մը, որ յանդղնութիւնը կ'ունենայ ճակատագրական քննադատելու Հիթլէրի վարչաձեւը:

Ինչպէ՞ս կ'ըլայ որ Ֆրայզլէրը կը յօժարի որպէսզի Եորք Ֆոն Վարթենպուրկ այսպիսի լեզու մը դործածէ Ժողովրդական Դատարանին առջեւ, ինք որ բացատրութիւն տալ ուզող բոլոր բերանները դոցելու կարողութիւնն ունէր:

Այս հարցումին ի պատասխան երկու կարծիքներ դոյութիւն ունին բոլոր ատենց քով, որոնք այս չարաղէտ դատավարութեան իրենց վկայութիւնը բերած են եւ կ'ապրին մինչեւ այսօր:

Ըստ ոմանց, Եորք Ֆոն Վարթենպուրկ, իր հարցաքննութեան ընթացքին ունէր այնպիսի աղնուական կեցուածք, ինքնավստահութիւն եւ դուսպ ոճ, որ յարդանք ու պատկառանք կը պարտադրէր բոլորին, նոյնիսկ իր դատաւորներուն: Այդ է, անկասկած, Ֆրայզլէրի վարանոտ ընթացքին պատճառը:

Իսկ ուրիշներու կարծիքով Ֆրայզլէր բացառաբար, ազատ արտայայտութեան առիթ կուտար այն ամբաստանեալին, որուն խօսքը վերջը կը մտահոդէր եւ որուն կեցուածքը նկարագրի անխորտակ կորով մը ցոյց կուտար:

Գալով Ֆոն Վարթենպուրկի դատարքութեան մասնակցութեան, այդ պարագան բացարձակ կերպով ապացուցուած է:

1944ի ընթացքին, բազմաթիւ անդամներ տեսակցած է իր զարմիկին՝ Ֆոն Շեթաուֆենպէրկի հետ, որուն ծրագիրներուն կատարելագոյն տեղեակ էր: Գիտէր որ այս վերջինը կ'ուզէր սպաննել Հիթլէրը եւ յետոյ հաչտութեան բանակցութեանց ձեռնարկել թէ՛ Արեւմուտքի թէ Արեւելքի մէջ: Ֆոն Վարթենպուրկ համաձայն էր:

Ֆրայզլէր.— Ձեր խօսակցութեանց ընթացքին Ֆոն Շեթաուֆենպէրկ անչուշտ ձեղի ճշդրիտ առաջարկ մը ըրաւ: Ի՞նչ էր այդ առաջարկը:

Ֆոն Վարթենպուրկ.— Հարցուց ինծի թէ՝ վարչաձեւին դէմ դինուորական դործողութեան մը պարագային իրեն պիտի միանայի՞: Հաստատական պատասխան տուի:

Ֆրայզլէր.— Ուրիշ ի՞նչ պահանջեց:

Ֆոն Վարթենպուրկ.— Ուզեց դիտնալ թէ վերջնական համաձայնութեանս համար որեւէ փափաք ունէի՞:

Ֆրայզլէր.— Հրաշալի է՛... այս պարոնները մահափորձէն առաջ կ'ուզէին դիտնալ արդէն յետագային իրենց ըստանձնելիք պաշտօնները: Անչուշտ մերժեցիք այս առաջարկը:

Ֆոն Վարթենպուրկ.— Այո՛, եւ այս պարագան կ'ուզեմ ընդգծել:

Ֆրայզլէր.— Որեւէ պաշտօն յիշե՞ց: Ո՞ր մէկն էր:

Ֆոն Վարթենպուրկ.— Ինծի խօսեցաւ Արշապետութեան սպայակոյտի դեկավարութեան մասին: Կարուկ կերպով մերժեցի:

Ֆրայզլէր.— Որովհետեւ կէօրտէլէրն էր որ պիտի դառնար Վարչապետ եւ դուք պիտի ըլլայիք անոր նախարարներէն մին:

Յուլիս 20ին Ֆոն Վարթենպուրկ, որուն օր մը առաջ տեղեկացուցած էին մահափորձին մասին, դաւադիրներուն հետ կը դտնուի Պենտլէրբրասէի Պատերազմական նախարարութեան չէնքը: Համեստ դեր մը ունի եւ կը դտնուի իրրեւ անցք ծառայող սենեակի մը մէջ, ուրկէ կը դիտէ իրեն անծանօթ դինուորականներու հագճեալ անցուդարձը: Ըստ իր յայտարարութեան, իր զարմիկին՝ Ֆոն Շեթաուֆենպէրկի ստորագրութիւնը կրող քանի մը թուղթեր է լեցուցած, որոնք դաւադրութեան մասնակցող կարդ մը դինուորականներու քաղաքին մէջ ազատ չրջագայութիւնը պիտի ապահովէին:

(14 Շար.)

ՍՔԱԽԱՆՈՎԷՆ ԵՏՔ ԿԱԿԱՆՈՎԱ

—o—

Մօտաւորապէս քառորդ դար առաջ, Ա. Մխիթեան մէջ հանքագործ մը՝ Սքախանով, կատարելագործելով աշխատանքի խորհրդային ընթացիկ ձեւերը, կազմակերպած էր կոտրել արտադրութեան բոլոր մրցանիշերը: Երկիրը լծուած էր ճարտարարուեստականացման պայքարի: Աշխատաւորները, մեծ մասամբ գիւղերէն եկած, ժուռաբութիւն կը կրէին յարմարելու զործատուներու աշխատանքի հոլովոյթին: Այդ զործատուները գերատադրութեան մղելու համար, ստեղծուեցաւ «Սթախանովեան» աշխատանքը՝ հրապարակային մրցակցութիւն մը աշխատանքի ախոյեաններուն միջեւ, որոնց մրցանիշերը կը ծառայէին որոշելու լաւագոյն կանոնները:

Մամուլը սկսաւ խնկարկել Սթախանովը, որ սակայն առելի զարձաւ բոլոր անճարակներուն, վատառողջներուն, ընկճուածք առելի եւս մատնուեցան թշուառութեան եւ զրեթէ ամբաստանուեցան խափանարարութեան յանցանքով, որովհետեւ չէին կրնար հետեւիլ յառաջապահ խմբակներուն:

Ներկայիս այլեւս բնաւ չի խօսուիր Սթախանովի եւ իր մրցակիցներուն մասին: Կ'անդրադառնան այդ մասին միայն այն ատեն երբ յետադարձ ակնարկ մը կը նետուի անցեալին վրայ:

Հիմա, ամբողջ Ա. Մխիթիւնը զովքը կը հիւսէ նոր ժամանակներու հերոսուհիի մը՝ Վալէնթին Կականովա:

Կականովա վարիչն է Մոսկուայի եւ Լենինկրատի միջեւ զտնուող Վիչնի-Վոլչէք քաղաքին՝ բամպակի ճարտարարուեստի բարզոյթին: Ամէն բան ունէր իր վիճակէն զոհ ըլլալու համար: Իր վարած խմբակը լաւագոյնն էր ամբողջ զործարանին մէջ, իր անունը ամէն առիթ կ'երեւի պատուոյ տախտակին վրայ եւ կը տառնայ բարձրագոյն ոճիկ:

Սակայն, Վալէնթին Կականովա զժգոհ է, որովհետեւ ուրիշներու անյաջողութիւնը զինքը կը յուսահատեցնէ: Կը զիտէ տնօրէնութեան եւ զոհելով իր ոճիկը, կը պահանջէ զլուխն անցնիլ ուշ մը նացած խմբակի մը, որպէսզի չնորհիւ իր աշխատանքի զրութեան, կարողանայ անոնց արտադրութեան մակարդակը բարձրացնել:

Բնականաբար իր առաջարկը կ'ընդունուի:

Նիւթապէս անչուշտ կը տուժէ կականովա: Սակայն ինքնաբերաբար լծելով զործարանին մէջ ունեցած իր առաջնակարզ զիրքը եւ խառնուելով հասարակ բանուորներու բազմութեան, անիկա ձեռք կը բերէ ազդային փառք մը: Այլեւս իր նկարները կ'երեւին բոլոր թերթերուն մէջ եւ իր պատմութիւնը ներչնչումի աղբիւր կը հանդիսանայ բազմաթիւ զրողներու: Մէկ խօսքով, Կականովա արդի մտայնութեան փառքը կը կազմէ եւ կը խորհրդանշէ ընկերվարութենէն դէպի համայնավարութեան յաղթական անցքը:

Քանի մը ամիսէ ի վեր արտակարգ պատիւներ կ'ընծայուին իրեն:

Յունիսին, Մարշ. Մխիթեան կեդր. կոմիտէի նիստին խօսք կ'առնէ, առանց սակայն այդ կազմակերպութեան մաս կազմելու: Պ. Խրուչչեւ յարգանք ընծայելով իրեն, կ'ըսէ. «Վալէնթին Կականովայի ձեռնարկը զործն է մէկու մը՝ որ խանդավառութեամբ կը ցանկայ որպէսզի համայնավարութիւնը, կարելի եղածին չափ չուտ, կառուցուի մեր երկրին մէջ»:

Եւ վերջապէս, Յուլիս 31ին, նախագահ Վորոշիլով Կականովայի կը յանձնէ Լենինի չքանչանը եւ ոսկեայ մետալ մը՝ «Մուրճ մանգազով»:

Շարժումը հետզհետէ կը ծաւալի եւ բազմաթիւ որակեալ բանուորներ, որոնք յարդ կը վայլէին պատուոյ ապիւսակներուն վրայ իրենց զերարտադրութեան համար, կը լքեն իրենց խմբակները եւ կ'անցնին արտադրութեան յետամնաց չափանիշերու վրայ զտնուող խմբակներու զլուխը, հետեւելով Վալէնթին Կականովայի ձեռնարկին, որ այլեւս ստացած է «Կականովիզմ» կոչումը:

Ինչո՞ւ այս արտակարգ ազմուկն ու փառաբանութիւնը Կականովայի ձեռնարկին նկատմամբ:

Պարզ այն պատճառով որ Մարշ. Մխիթիւնը կ'ուզէ հասնիլ իր որոշած նշանակէտին եւ իրագործել հինգ կամ վեց տարուան մէջ ևօթնամեայ իր ծրագիրը, կարելի եղածին չափ չուտ զլխի անցնելու համար Միացեալ Նահանգները:

Այս է «Կականովիզմ»ի տնտեսական երեւոյթը, որուն սակայն բարոյական դէր մըն ալ կը վերագրուի:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՋՑ ՄԸ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

—o—

«Արմենիա» կը գրէ վերի խորագրին տակ.—

Պուէնոս Այրէսի Մխիթարեան վարժարանի զահլիճին մէջ եմ:

Իոր տպաւորութիւն կը ձգեն այցելութիւրայ, զահլիճին երկու որմերէն կախուած դէմ դիմաց, երկու խոշոր երիվեր – բանդ ու գոյնզգոյն նկարները:

Մին կը ներկայացնէ Մեծ Սեբաստացին, շրջապատուած հայ ուսանողներով, որոնց կը զասաւանդէ հայերէն: Տարա – կիր հայ մայրեր իրենց զաւակները կը յանձնեն Աբրահօր խնամքին:

Նոյն տեսարանին մէջ զարձեալ խումբ մը աշակերտներ, աշխարհագրութեան զասի պահուն: Մխիթար անոնց ցոյց կուտայ, հեռուէր Ազրիականի թաղուհի Վենետիկէն, պատմական Հայաստանը: Աշակերտները սեւեռաբիր կը դիտեն զայն:

Միւսը կը ներկայացնէ մեծ ու փոքր ձիւնապատ Մասիսները, Արարատեան յուսիսի զաշտին մէջ եռացող կեանքը, արեւաշող Հայաստանի ջինջ, պայծառ ու լուրթ երկինքը:

Վարժարանին մէջ կը տիրէ անդորրութիւն ու կարզապահութիւն:

Տեսուչ եւ փոխ–տեսուչ Հայրերուն հետ կ'այցելեմ զպրոցին յարակից զասարանները մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժինները, 105 սան–սանուհիներ, 25 ուսուցիչ–ուսուցչուհիներով:

Վիլտէյի, Բոմբեժայի, Լինիէրսի, Վիսէնթէ Լոփէսի եւ այլ արուարձաններէն եւ մայրաքաղաքէն վարժարան յաճախողներուն փոխադրութեան համար սպասարկութեան մէջ զրուած են երեք ինքնաշարժեր:

Հոս կը տրուի հայկական զաստիարակութիւն, — հայերէն, Հայոց պատմութիւն ու մշակոյթ, քաստիլերէն, անգլերէն, երաժշտութիւն, թուաբանութիւն ու զծագրութիւն եւ պետանի դիտելիքներ, մանկապարտէզէն սկսեալ:

1958ի չրջանին վեցերորդ դասարանի բոլոր աշակերտները քննութիւնները յաջողութեամբ անցուցած են, եւ վարժարանի տնօրէնութիւնը կրթական նախարարութենէն ստացած է չնորհաւորութեան ու խրախուսութեան նամակ:

Երէկ ցնորք մըն էր Մխիթարեան վարժարան մը այս ափերուն վրայ, այսօր, ի հեճուկս բազմաթիւ խոչընդոտներու, չորրորդ տարին է, որ հիմնադիր զպրոցներու չնորհիւ յառաջ կ'ընթանայ նորանոր նուաճումներով:

ՏԱՒՐՈՍ

ՀԱՅԵՐՈՒ ԱՆՑԵԱԼԸ ԼՒՎՈՎԻ ՄԷՋ

—o—

Երկու զետերու — Պուգի եւ Դնիեսթրի — միջեւ, բլուրներու զիրկը կը հանգչի Լվով քաղաքը, որ կը զտնուի այսօր, Ուկրանիոյ սահմաններուն մէջ:

Քաղաքը հիմնուած է ԺԲ. զարուն, հետեւաբար ունի զրեթէ ևօթը զարերու պատմութիւն մը, անցքերով եւ անձերով հարուստ: Լվով, ներկայիս, զարձած է արդիւնաբերական քաղաք մը, նոր չէնքերով, նոր թաղերով ընդարձակուած: Փողոցներուն թիւն է ևօթը հարիւր. իւրաքանչիւրը ունի իր պատմութիւնը: Նշանաւոր է «Հայկական Փողոցը»:

Լվով, իրրեւ արեւել. Եւրոպայի առեւտրական կեդրոններէն մին, 700 տարի առաջ իսկ, զրաւած էր հայ վաճառականներու ուշադրութիւնը: Հայերը նախ առեւտրական յարաբերութիւն մշակած են քաղաքին հետ, ապա հաստատուած են այնտեղ, իրենց զործունէութեան ծիրը հետզհետէ ընդլայնելով: Կապեր ստեղծած են, մասնաճիւղեր ունեցած են՝ Մոսկուա, Կ. Պոլիս, Քրաքով եւ այլուր:

Լվովի Հայերը հետզհետէ զարձած են մեծ տանտէրեր, տէր եղած են ընդարձակ կալուածներու: Իրենց բնակարանները կառուցած են հայ ճարտարապետական ոճով: Այդ բնակարաններէն չատերը մինչեւ այսօր կանգուն են եւ կը վկայեն թէ ո՛րքան հմայիչ է հայկական ոճը:

Հայերը կառուցին նախ փայտէ եկեղեցի մը՝ 1183ին, ապա քարէ մեծ եկեղեցի մը՝ 1363ին: Եկեղեցիին առընթեր հիմնեցին զպրոց մը, ուր ուսում եւ կրթութիւն ստացան հարիւրաւոր պատանիներ:

Այս զպրոցին նախկին աշակերտները իրենք զրեցին եւ բեմադրեցին «Ս. Հոփսիմէի մահը» վերնագրուած թատերգութիւնը, 1668ին: Ո՛չ միայն Հայերը, այլ եւ տեղացի բնիկները հիացումով յիշեցին զայն: Թատերական ներկայացումները, այնուհետեւ, պահանջ մը զարձած են: Ներկայացուած թատերական երկերուն մասին ճշդրիտ տեղեկութիւններ կը պակսին, սակայն ստոյգ է՝ որ բեմական չատ օգտակար զործունէութիւն մը ունեցած են Լվովի մէջ՝ իրերայաջորդ հայ սերունդները:

Փաստուած է, որ Հայերը Լվովի մէջ հիմնած էին նաեւ տպարան մը եւ իր լոյս ընծայած էին հոգեւոր եւ առողջապահական բնոյթ ունեցող զրքեր:

Քարաչէն Հայոց եկեղեցին պետութեան պաշտպանութիւնը կը վայելէ՝ իրրեւ պատմական յուշարձան:

Պետական դիւանին մէջ կը պահուին այն բոլոր տեղեկութիւնները, որոնք կը բերնան իրրեւ ատազէ ծառայել Լվովի երեմնի հայ զաղութին պատմութեան յօրինման համար:

ՎԵՐԾԱՆՈՂ

մակներու հասցէները աչքէ անցուած ու տարընտրուած են զրասեղանին վրայ...

Անցած են նաեւ առաւօտեան աշխատանքի երկու թարմ ժամերը, երբ զանէն ներս կը մտնէ զրասեղանին առջեւ կը անկուի զրաշարը.

— Ժամը տասն է եւ տակաւին տող մը բան չենք չարած, ի՞նչպէս պիտի հասցընենք թերթը ժամը 12ին:

Կենդանի պատկեր...: Հնդեակը եւ զրաշարը ոտքի, խմբագիրը նստած եւ չուարուն, աչքերը յառած վեցեակին:

Հնդեակին մէկը.

— Քալէ երթանք, որ այս մարդն ալ իր զործին նայի...

Ի՞նչպէս հոգի չտաս այս տեսակ կեանցաղավարութեան...: Բ. Դ.

ՄԱԳԴԱՂԻՆԷ

Քահանայի մը չափ զիտէր անիկա բոլոր կարզը կանոնը ասանկ բաներուն, ու քահանայէ մը աւելի խստապահանջ էր ինքզինքին համար:

— Չեմ կրնար հաղորդութիւն առնել քանի որ վերջը զարձեալ մեղք պիտի զործեմ, կը բացատրէր ինծի: Ինչո՞վ պիտի ապրիմ ես. քոյրս, եղբայրս, ծեր եաեաս պիտի ապրեցնեմ. զղջումս սուտ զղջում մը պիտի ըլլայ:

Այս պզտիկ սենեակին մէջ՝ արտասանուած այս լուրջ խօսքերը ինծի մտածել կուտան:

Ամէն անոնց, կ'ըսեմ ինքնիրենս, որոնք իրենց ապրուստի բերմունքովը մեղք մը զործելու, սուտ խօսելու հարկին մէջ են, եթէ եկեղեցին իր հաղորդութիւնը զլանար, ի՞նչ պիտի ըլլար ասոր վերջը. ո՞ր վաճառականը, ո՞ր խանութպանը, ո՞ր օրապրողը ու ո՞ր փաստաբանը, նոյնիսկ ո՞ր եկեղեցականը հաղորդութիւն առնէր իրաւունք պիտի վայելէր. չէ՞ մի որ հետեւեալ օրը իրենց առօրեայ կեանքին պիտի վերադառնան անոնք: Ոչ ոք սակայն մտքէն անցուցած է եկեղեցւոյ սուրբ խորհուրդներէն այս մարդիկը զրկել:

Պզտիկը կը զրկէր, կը համբուրէր զիս անընդհատ:

— Քանի՞ տարու ես դուն, կը հարցնէ ինծի:

— Քսան տարու:

Անձնատուր իր զղուանքներուն՝ մրա-

կը առանայ բարձրագոյն ոճիկ:

Սակայն, Վալէնթին Կականովա զժգոհ է, որովհետեւ ուրիշներու անյաջողութիւնը զինքը կը յուսահատեցնէ: Կը զիտէ տնօրէնութեան եւ զոհելով իր ոճիկը, կը պահանջէ զլուխն անցնիլ ուշ մը նացած խմբակի մը, որպէսզի չնորհիւ իր աշխատանքի զրութեան, կարողանայ անոնց արտադրութեան մակարդակը բարձրացնել:

Բնականաբար իր առաջարկը կ'ընդունուի:

Նիւթապէս անչուշտ կը տուժէ կականովա: Սակայն ինքնաբերաբար լծելով զործարանին մէջ ունեցած իր առաջնակարզ զիրքը եւ խառնուելով հասարակ բանուորներու բազմութեան, անիկա ձեռք կը բերէ ազդային փառք մը: Այլեւս իր նկարները կ'երեւին բոլոր թերթերուն մէջ եւ իր պատմութիւնը ներչնչումի աղբիւր կը հանդիսանայ բազմաթիւ զրողներու: Մէկ խօսքով, Կականովա արդի մտայնութեան փառքը կը կազմէ եւ կը խորհրդանշէ ընկերվարութենէն դէպի համայնավարութեան յաղթական անցքը:

Քանի մը ամիսէ ի վեր արտակարգ պատիւներ կ'ընծայուին իրեն:

Յունիսին, Մարշ. Մխիթիւնը կ'ուզէ հասնիլ իր որոշած նշանակէտին եւ իրագործել հինգ կամ վեց տարուան մէջ ևօթնամեայ իր ծրագիրը, կարելի եղածին չափ չուտ զլխի անցնելու համար Միացեալ Նահանգները:

Այս է «Կականովիզմ»ի տնտեսական երեւոյթը, որուն սակայն բարոյական դէր մըն ալ կը վերագրուի:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՋՑ ՄԸ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

—o—

«Արմենիա» կը գրէ վերի խորագրին տակ.—

Պուէնոս Այրէսի Մխիթարեան վարժարանի զահլիճին մէջ եմ:

Իոր տպաւորութիւն կը ձգեն այցելութիւրայ, զահլիճին երկու որմերէն կախուած դէմ դիմաց, երկու խոշոր երիվեր – բանդ ու գոյնզգոյն նկարները:

Մին կը ներկայացնէ Մեծ Սեբաստացին, շրջապատուած հայ ուսանողներով, որոնց կը զասաւանդէ հայերէն: Տարա – կիր հայ մայրեր իրենց զաւակները կը յանձնեն Աբրահօր խնամքին:

Նոյն տեսարանին մէջ զարձեալ խումբ մը աշակերտներ, աշխարհագրութեան զասի պահուն: Մխիթար անոնց ցոյց կուտայ, հեռուէր Ազրիականի թաղուհի Վենետիկէն, պատմական Հայաստանը: Աշակերտները սեւեռաբիր կը դիտեն զայն:

Միւսը կը ներկայացնէ մեծ ու փոքր ձիւնապատ Մասիսները, Արարատեան յուսիսի զաշտին մէջ եռացող կեանքը, արեւաշող Հայաստանի ջինջ, պայծառ ու լուրթ երկինքը:

Վարժարանին մէջ կը տիրէ անդորրութիւն ու կարզապահութիւն:

Տեսուչ եւ փոխ–տեսուչ Հայրերուն հետ կ'այցելեմ զպրոցին յարակից զասարանները մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժինները, 105 սան–սանուհիներ, 25 ուսուցիչ–ուսուցչուհիներով:

Վիլտէյի, Բոմբեժայի, Լինիէրսի, Վիսէնթէ Լոփէսի եւ այլ արուարձաններէն եւ մայրաքաղաքէն վարժարան յաճախողներուն փոխադրութեան համար սպասարկութեան մէջ զրուած են երեք ինքնաշարժեր:

Հոս կը տրուի հայկական զաստիարակութիւն, — հայերէն, Հայոց պատմութիւն ու մշակոյթ, քաստիլերէն, անգլերէն, երաժշտութիւն, թուաբանութիւն ու զծագրութիւն եւ պետանի դիտելիքներ, մանկապարտէզէն սկսեալ:

1958ի չրջանին վեցերորդ դասարանի բոլոր աշակերտները քննութիւնները յաջողութեամբ անցուցած են, եւ վարժարանի տնօրէնութիւնը կրթական նախարարութենէն ստացած է չնորհաւորութեան ու խրախուսութեան նամակ:

Երէկ ցնորք մըն էր Մխիթարեան վարժարան մը այս ափերուն վրայ, այսօր, ի հեճուկս բազմաթիւ խոչընդոտներու, չորրորդ տարին է, որ հիմնադիր զպրոցներու չնորհիւ յառաջ կ'ընթանայ նորանոր նուաճումներով:

Դ.

Բազմութիւն մը ազատ ու ստորին մարդոց կը խոնուէր զրանը առջեւ. զոր, մարդասպաններ կային անոնց մէջ. ամէնքը կը հրմշտկէին իրար, առաջ անցնելու ջանքով մը, կը լեցուէին իրարու վրայ՝ հետաքրքիր: Ցետոյ ոստիկաններ եկան թուղթ ու կաղամար ձեռքերնին, կատարուած ոճիրը արձանագրելու համար:

Քովիններուս հարցուցի այս հաւաքումին պատճառը:

— Աղջիկ մը զարկին այս տանը մէջ, ըսին ինծի:

Նախազգացումս որ բնաւ չի խաբեր, դէս զող հանեց. միջոց մը զտայ ճեղքելու այս մարդերէ ձեւացած պատնէշը: Վեր վազեցի խոհոյն, մեր չորրորդ յարկի պզտիկ խուցը. տնեցիները հոս հաւաքուեր էին. բժիշկ մը վերջին պահուն եկած, անկողնին վրայ ծռած էր:

Հող, այդ անկողնին վրայ տարածուած տեսայ զինքը վերջին անգամ: Իր սովորութեան հակառակ ամբողջ ճերմակներ հագած էր, ձիւնաթոյր ու չլացուցիչ. ու միայն լանջքին վրայ ձախ կողմը չափիկը կարմրած էր պզտիկ բոլորակով մը, այդ անթծութեան վրայ բացուած վարդի մը պէս:

Ձիս տեսնելուն ժպիտ մը դժուարաւ

զծագրուեցաւ իր զէմքին վրայ: Բժիշկը անյոյս վճռեց տնօր վիճակը: Ինքը հաղորդութիւն առնելու փափաք յայտնեց ու մէկ երկու հոգի խոհոյն եկեղեցի վազեցին, բայց Տէրտէրը մերժեց զալ:

Ցետոյ մահը վրայ հասաւ. դանդաղ, հանդիսաւոր ու մոայլ բանը, վերարկուն՝ ուր Եախախնամութիւնը հոգածու ձեռքով փաթթեց բոլորեց այս աղջիկը, ուրուն՝ մարդոց ճղճիմ հաչիւները ու սխալ դատաստանը ամէն սիրտիանք զլացեր էին Աստուծոյ անունով:

Իր պզտիկ քրոջմէն ու եղբօրմէն զատ ոչ ոք անոր անունը տուաւ մէյ մըն ալ:

Ե.

Այս հին դէպքը պատմելուս, անցեալ – նները՝ բարձրաստիճան եկեղեցական մը, աստուածաբան ու կենցաղագէտ մարդ, մանրամասն հասկցուց ինծի կրօնական պատճառները այս զլացումին: Հրապուրուած աղջկան եւ պոռնիկին զանազանութիւնը ըրաւ. սա պարագային մէջ եկեղեցին ասանկ կը տնօրինէ, ըսաւ ինծի, սա միւս պարագային մէջ նոյ անանկ: Բացատրութիւններ տուաւ՝ որոնք նուրբ թուեցան ինծի. վկայութիւններ բերաւ որոնց դէմ ըսելիք մը չզտայ: Իր փաստերը՝ բարբարոս ու վաւերական՝ չհամոզեցին զիս:

Ու միշտ աչքիս առջեւն է մահիճը լայն ու խորունկ որ սենեակին կէսը կը զրաւէր, լայն ու խորունկ որուն մէջ՝ կարմիր վարդ մը կուրծքին՝ այն աղուոր կինը կը քնանար:

(2 եւ վերջ)

Ամերիկայի վրայ: Անշուշտ պիտի թէ նիւթապէս զօրաւոր ենք եւ լուացքի մեքենաներ ունինք: Բայց իրեն համար փառաւոր դաս մը կ'ըլլայ աչքովը տեսնել ազատ երկիր մը»:

Նախագահի վարկի մասին կը խօսուի, աւելցուց Այզընհաուըը, բայց մէկ վայրկեան մտածեցէք թէ ինչե՞ր ստիպուած ենք ընել: Եթէ չարունակուի սպառազինութիւնը, կը հասնինք այն կէտին, ուր պայթիւն մը կը պատահի: Կը խորհիմ թէ Միացեալ Նահանգներու Նախագահ մը որ միջոց մը չի փնտռեր դուրս ելլելու համար, պէտք է դատապարտուի ամերիկացի ժողովուրդին կողմէ: Հարցը՝ մարդկութեան ապագան է: Զանձրացած եմ աժան քննադատութիւններէն»:

Նախագահը ճշդեց նաեւ թէ ինք ամէն ամիս պիտի դիմաւորէ Խրուշչեւը, օգոստոսին:

—o—

Լոնտոնի վերնական շրջանակներու համաձայն Խորհ. Միութիւնը կը պատրաստուի «բնականած» հրթիռ մը դրկել անջրպետին մէջ, Խրուշչեւի Ամերիկա ժամանած օրը: Օգոստոս 30ին Լոնտոնի մէջ կը բացուի աստղագնացութեան միջազգային համագումարը եւ ցարդ Մոսկուա ոչ մէկ պատուիրակ դրկած է: Այս պատճառով՝ կը կարծուի թէ խորհրդային գիտունները չատ զբաղած են, որպէսզի կարենան մարդ մը դրկել անջրպետին մէջ:

ԺԱՆ-ՓՕԼ ՍԱՐԹՐ, ֆրանսացի ծանօթ փիլիսոփայ – գրագէտը, տեսակցութիւն մը ընորհած է Իլ Մէսաճերօ թերթին «երիտասարդներու տաղնապին» մասին: Ըստ Սարթրի, այս տաղնապը երկու պատճառ ունի՝ ջղամարտը որ անապահով կացութիւն մը ստեղծած է եւ չափահասներու անկարողութիւնը ընկերութեան հիմնական հարցերը լուծելու: Արեւմտեան եւ արեւելեան երկիրներու մէջ, բ. աշխարհամարտէն ետք ծագած խնդիրները չեն լուծուած: Կացութիւնը փոխուած է համեմատելով Ա. աշխարհամարտի վարդրդային: Այն ատեն Ռուսաստան յեղափոխութեան մէջ էր, այսօր հակադրեցիկ պահպանողականութեան դիրք մը կը գրաւէ: Մտնել՝ այսօր համայնավար կուսակցութեան մէջ կը նշանակէ մտնել քաղաքական պահպանողական կուսակցութեան մը չարքերը: Սարթր դէմ է նաեւ ֆրանսական հիւլէական ռումբի պայթումին եւ կը գտնէ թէ հաւասարէ հաւասար պէտք է բանակցիլ Ալժերիոյ Ազատագրական Ճակատին հետ:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ տասը երկիրներու դիւանագէտները դիմեցին Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար՝ Հերթերի որպէսզի Ամերիկա աւելի զօրաւոր օժանդակութիւն մը բերէ Ալժերիոյ հարցին լուծման համար:

ԱՄԵՐԻԿԱՆ «ԹԱՅՄ» չաբաթաթերթը խստօրէն կը քննադատէ անգլիական մամուլին հակաֆրանսական պայքարը, եւ Տը Կոլի ու Ադենաուերի դէմ եղած յարձակումները: Թայմ կը չեշտէ.— «Տը Կոլի դէմ բարկութեան բուն պատճառը այն է որ ան արեւմտեան Գերմանիան կը նըկատէ իր իսկական դաշնակիցը եւ ոչ թէ Մեծն Բրիտանիան»:

ՖԼՈՐԻՏԱՅի մէջ (Միացեալ Նահանգներ) ձերբակալուեցաւ Վենեզուելայի նախկին նախագահը՝ Խիմինէզ, Վենեզուելայի հիւպատոսին դիմումին վրայ:

ՌՈՏՈՍի եկեղեցիներու համաչխարհային ժողովը, յանուն 180 միլիոն հաւատացեալներու, կոչ կ'ընէ Ֆրանսայի որ հրաժարի հիւլէական փորձերէ:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	2·500	ֆր.	միւնչեւ	1/4	սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	1·500	ֆր.	միւնչեւ	1/8	սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	1·000	»	»	»	»
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	1·500	»	»	»	»
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	2·000	»	»	»	»
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ	1·000	»	»	»	»
«ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	1·000	»	»	»	»
«ԿԼ ՓՆՏՌՈՒԻ»	500	»	»	»	»

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ընկ. Գր. Պօյաճեան, Մարսէյլ 1000 ֆ.
Յովսէփ Օհանեան, Մարսէյլ 2000 ֆ.
Լեւոն Սուքիասեանի մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղկեպսակի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Վարսենիկ Աչէիրաչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բաբաեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Վաղարշակ Աչէիպաչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Միհրան Հացպործեան եւ զաւակները չնորհակալութիւն կը յայտնեն Մարսէյլի Վասպուրականցիներու Հայրենակցական Միութեան եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով եւ կամ փոխան ծաղկեպսակի գանազան միութիւններու իրենց նուիրատուութեամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբօր եւ ազգականին

ԱՐՇԱԿ ԱՇՋԻՊԱՇԵԱՆԻ

գառնակսկիծ մահուան առթիւ:

×

Այրի Տիկին Լուսին Աւետեան, Պ. Յովհաննես Աւետեան, չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր սիրելիներուն եւ բարեկամներուն որոնք նամակով, հեռագրով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցեցան իրենց սուգին՝ Մանուկ Աւետեանի մահուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Լուսին Աւետեան, Պ. Յովհաննես Աւետեան եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փրատոյի Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ եղբօր

ՄԱՆՈՒԿ ԱՒԵՏԵԱՆԻ

հոգւոյն ի յիշատակ անոր մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին հանդուցեալին յիշատակը յարգողները:

Օգոստոս ամսուան ընթացքին

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)

ԲԱՑ Է ՄԻԱՅՆ ԿԷՍՕՐԷ ՎԵՐԶ

ԺԱՄԸ 2 –6,30

ՓԱԿ Է ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

Այրի Տիկին, Լիլիկ Սապունճեան, Լեւիկ, Էմիկ եւ Աստղիկ Սապունճեան, Այրի Տիկին Եավրեան եւ զաւակները (Թիֆլիզ), Տէր եւ Տիկին Ազգին Սապունճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբիկ Սապունճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յեղեան եւ զաւակները (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Պասեան եւ զաւակները (Թաւրիզ), Տէր եւ Տիկին Յովհ. Սապունճեան եւ զաւակները, Արտաշէս Սապունճեան, Այրի Տիկին Վարդուհի Սապունճեան (Թեհրան), Տէր եւ Տիկին Բենեամին Սապունճեան եւ զաւակները (Ալեպ), Այրի Տիկին Հայկանուշ Զրբաչեան, Տէր եւ Տիկին Արծրունի Զրբաչեան, Տէր եւ Տիկին Հայկ Գործուն եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Զարոյեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Պէրպէրեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Զանթիկեան (Նիւ Եորք), եւ իր բոլոր բարեկամները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ աղգականին

ՆԵՐՍԷՍ ՍԱՂՈՒՆՃԵԱՆԻ

գառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ երեքշաբթի 25 Օգոստոս, առտուան ժամը 3ին, իր բնակարանին մէջ, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութեան տխուր արարողութիւնը պիտի կատարուի այս հինգշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, իր բնակարանին մէջ, 36 Ռիւ տիւ Թէնէրալ Լըֆլէր, Պուա Քոլոմպ:

Մասնաւոր մահագդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

★

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Փերէի մայրապետական տան մէջ:

Երգ, նուագ, պար եւ հաճելի ամակընկալներ:

Տեղւոյն վրայ պիտի գտնէք «հում միսի յօշած», «չամփուրով խորոված» եւ աղանդերները:

Վալանսէն՝ Սէն Փերէ ամէն ժամ օթոքառ կայ, Սիմեմա Փալասի առջեւէն եւ Փլաս տը լա Ռեփիւպլիքէն:

Սիրով կը հրաւիրուի Վալանսի եւ շրջաններու Հայութիւնը անխտիր:

ՊԵԼԺԻՈՒ

Կայանի տաղաքը կը խնդրեն որ հաճիք ներկայ ըլլալ իրենց

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

որ տեղի պիտի ունենայ Գայէնիօֆ 21, Ավընիւ Մաճս-Թեմմէրման, Հայտ, Կիրակի Օգոստոս 30ին,

ժամը 11էն սկսեալ:

ՊԱՐ, ԵՐԳ, ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

ՊԻՒՖԷ, ԽՄԻԶՔ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նոր արձանագրութիւնները կը չարունակուին 1959–1960 ուսումնական տարեշրջանին համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները փութան դիմել Տեսչութեան, ղրաւոր կամ հեռաձայնով:

Collège Arménien S. Moorat
26, Rue Troyon - SEVRES (3 & 0.) Tél.: OBS. 18-28

Վարժարանի անցեալ տարուան աշակերտներուն ծնողքներուն ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ կը յանձնուի.—

Եթէ մինչեւ Սեպտեմբեր 8 չնորոգեն իրենց զաւակներուն արձանագրութիւնը, Տեսչութիւնը ի հարկին, ազատ է անոնց տեղերը յատկացնել նոր արձանագրութիւններու. հետեւաբար, այդ թուականէն առաջ պէտք է պատասխանեն, Տեսչութեան՝ Մայիսի մէջ ղրկած չրջաբերականին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Ակտուալ

Թիւ 10
ԱՆԴԱՍՏԱՆ Գրականութեան
Արուեստի ԱՆԴԱՍՏԱՆ
Հայ եւ Օտար գրականութեան
ԱՆԴԱՍՏԱՆ
Խմբագիր
ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆ
46, Rue Richer - PARIS (9e)
Գին՝ 1200 ֆրանք
Արտասահման 4 տոլար

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գրիգոր եւ Արմենակ Եսայեան կը փնտռեն իրենց եղբայրը՝ Կարապետ Եսայեան, բնիկ Խօտմիչցի: Տեղեկութիւն ունեցողները կրնան զրկել՝ Տիկին Գոհար Մատոսեանի՝

258, Avenue d'Argenteuil Asnieres Seine

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԱԼՊԵԱՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

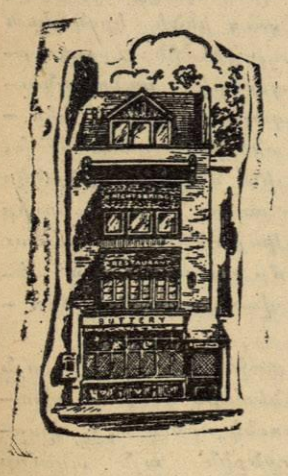
ԳՐԵՑ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Դիմել հեղինակին՝
Via Pacini 30, MILANO

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

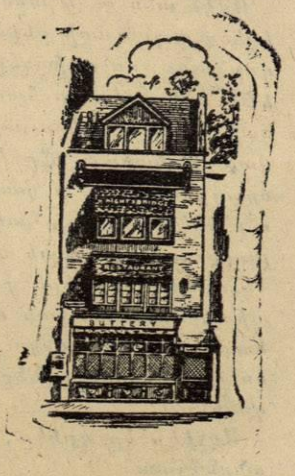
ՁԱԵԱՐԱՆԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
(HYDE PARK)

Knightsbridge Buttery 26, Knightsbridge, London S.W.I.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ
ԻՆՉՊԷՍ ԱՆԱՒԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՕՂԻՆ

RAKI DUZE
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 8.30ԻՆ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ՝ 2

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻԻՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
28
ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI
28 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8379 35EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4380

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊԻ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԼՈՒԾՈՒՄ

Բոլոր երեւոյթները ցոյց կուտան թէ ալժերիական ցաւոտ հարցը չուտով պիտի գտնէ իր վերջնական լուծումը:

Զորեքշաբթի նախարարական խորհուրդը արտակարգ նիստ գումարեց Զօր. Տը Կոլի նախագահութեամբ՝ բացառապէս զբաղելու համար այս խնդրով:

Հանրապետութեան Նախագահը անգամ մը եւս գնաց Ալժերիա՝ տեղւոյն վրայ քննելու համար պինուորական կացութիւնը եւ տեսնուելու քաղաքային ու պինուորական վարիչ անձնաւորութեանց հետ:

Վերջին չաբաթներու ընթացքին տեղական մամուլը արձագանգ եղաւ դանդաղ չշուկներու, որոնց համաձայն իբրեւ թէ նախարարներու միջեւ տարակարծութիւններ կային Ալժերիոյ մասին:

Այդ չշուկները փարատեցան եւ նախարարապետ Միշէլ Տըպրէ Օգոստոս 16ին Իւ-Պուշարի մէջ խօսեցաւ պատմական ճառ մը՝ ազգային եւ միջազգային հրատապ բոլոր խնդիրներու մասին պարզելով կառավարութեան տեսակէտը:

Շեշտը դրաւ Ալժերիոյ վրայ եւ դառնութեամբ յիշեց, որ Ֆրանսայի Ատլանտեան Ուխտի անդամները անհրաժեշտ աջակցութիւնը ցոյց չէին տար իրենց դաշնակիցին՝ լուծելու համար այդ հարցը: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտ քանի մը չաբաթ առաջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Հանրապետութեան Նախագահին հետ: Խնդրոյ առարկան Ալժերիոյ հարցն էր, որ սեղանի վրայ պիտի դայ յառաջիկայ Սեպտեմբերին՝ ՄԱԿի ընդհանուր ժողովին մէջ:

Միջազգային արիսպագոսը ուրիշ անգամ ալ զբաղած էր այս խնդրով եւ Ֆրանսա միշտ պաշտպաններ գտած էր իր դաշնակիցներուն մօտ:

Սակայն կը թուի թէ ներկայիս արաբական երկիրները յաջողած են իրենց կողմէ չահիլ զանազան պետութիւններ, որոնք նախապէս չէզոք դիրք բռնած էին կամ ձեռնպահ մնացած՝ լռելեայն պաշտպանելով Ֆրանսական տեսակէտը:

Նախատեսելով հաւանական վտանգ մը, զօրավար Տը Կոլ եւ Ֆրանսական դահլիճը կ'ուզեն գտնել լուծումի եղանակ մը՝ Սեպտեմբեր 15ի պայմանաժամէն առաջ: Մանաւանդ որ ամերիկեան եւ անգլիական թերթերը բուռն պայքար մը բացած են Ֆրանսայի դէմ, մասնաւորաբար Միշէլ Տըպրէի ճառէն ի վեր:

Անգլիոյ մէջ ո՛չ միայն պահպանողականները, այլ եւ աշխատաւորականները քննադատական դիրք բռնած են Հանրապետութեան Նախագահին եւ կառավարութեան դէմ: Ալժերիոյ խնդիրն զատ, անոնք կը մեղադրեն Ֆրանսան անոր համար, որ անիկա կ'ուզէ իր արժանի տեղը դրաւել մեծ դաշնակիցներու կողքին: Կը ձգտի սեփական հիւլէական ռումբ չինել եւ հաւասար ձայն ունենալ Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ կողքին, օրուան հրատապ հարցերու լուծման մէջ:

Անցեալ տարի Յուլիս 14ի Իրաքեան յեղափոխութեան վաղորդայնին՝ Ամերիկացիք Լիբանան եւ Անգլիացիք Յորդանան զինուոր ղրկեցին՝ առանց խորհուրդ հարցնելու Ֆրանսայի:

1958 Սեպտեմբերին զօր. Տը Կոլ նամակ մը ուղղած էր Միացեալ Նահանգներու Նախագահին՝ Ֆրանսայի համար հաւասարութեան իրաւունք պահանջելով:

Այժմ հարցերը հասունցած են: Կը յուսացուի որ Տը Կոլ-Այզընհաուըր տեսակցութիւնը պիտի փարատէ թիւրիմացութիւնները եւ ճամբայ պիտի հարթէ դէպի ալժերիական հարցին վերջնական լուծումը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԷՐ ՊՈՆ ՀԱՍԱԻ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՈՒՐԲԱԹ ԼՈՆՏՈՆ Կ'ԵՐԹԱՑ

Զորեքշաբթի իրիկուն Նախագահ Այզընհաուըր Պոն հասաւ, որ առաջին հանդրէպն է իր եւրոպական ճամբորդութեան:

Ատենաւոր կը դիմաւորէ Նախագահը եւ տպա կը հնչեն ամերիկեան եւ ղերմանական փառերգները:

Առաջին անգամ խօսք կ'առնէ վարչապետ Ատընաուր որ բարի գալուստ կը մաղթէ Միացեալ Նահանգներու Նախագահին: Գերմանիոյ ծերունի Վարչապետը այնքան զգացուած է որ ձայնը կը դողայ:

Այզընհաուըր իր կարգին խօսք կ'առնէ պատասխանելու համար Վարչապետին:

«Ատընաուրի անունը, իմ երկրիս մէջ, խորհրդանշանն է Գերմանիոյ ժողովուրդին, որ կ'ուզէ մնալ զօրաւոր եւ ազատ: Ամերիկացի ժողովուրդը ձեր կողքին է»:

Նախագահը զժուարութեամբ կը խօսի որովհետեւ իր ճառը միշտ կ'ընդմիջուի 5000է աւելի Գերմանացիներու ծափահարութիւններով:

Ճառերէն ետք, 35 կառքերէ բաղկացած չքախումբը կը մեկնի դէպի քաղաք: Ամբողջ ճամբու ընթացքին, Նախագահը կ'արժանանայ խանդավառ ցոյցերու:

Այզընհաուըր – Ատընաուր խօսակցութիւնները տեւեցին վեց ժամ: Երկու ղեկավարներու դիրքը բաւական փափուկ էր զանազան հարցերու նկատմամբ:

Եւրոպայի քաղաքական ղեկավարներու ամէնէն ծեր եւ ամէնէն փորձառու մարդուն պաշտօնը դժուար է: Պարտական – նութիւնն ունի զոհացում տալու ամէնուն եւ իր ժողովուրդին: Նոյն ատեն Գերմանիոյ ընդդիմադիր կուսակցութիւնը՝ Ընկերային-Դեմոկրատ, կը քաջալերէ Այզընհաուըրը որպէսզի չիւրացնէ Ատընաուրի տեսակէտները:

Ատընաուր երկու տեսակ հարցեր ունի Այզընհաուըրի ներկայացնելիք՝ ներքին եւ արտաքին: Արտաքին խնդիրներն են՝ Եւրոպա եւ Ատլանտեան Ուխտ: Ատընաուր կ'ուզէ տանելի եւ ապրուելիք Եւրոպա մը որուն առաջին պայմանը՝ զօրաւոր Ֆրանսա մըն է, եթէ ոչ պինուորական զեռնի վրայ, առնուազն տնտեսական մարզին մէջ: Այս հարցին մասին, Ատընաուր տեսակ մը բանբերը պիտի ըլլայ Ֆրանսայի:

Ատլանտեան Ուխտի մասին, Ատընաուր պիտի ըլլայ Իտալիոյ բանբերը: Գերմանիա կ'ուզէ որ անդամ պետութեանց պատասխանատուութիւնները ընդլայնուին: Դէմ է երեքներու դեկավարութեան մը (Ամերիկա – Անգլիա – Ֆրանսա): Այս տեսակէտը կը պաշտպանէ նաեւ Իտալիոյ վարչապետը՝ Անթոնիօ Սէնեի:

Երկրորդ հարցը ներքին հանդամանք ունի: Նախ Պերլինի հարցն է, յետոյ Գերմանիաներու վերամիացումը եւ հաւասութեան դաշնակիցը: Արտաքին եւ ներքին խնդիրներուն համար, Վարչապետ Ատընաուր կարեւոր ընդդիմութիւններու պիտի բախի: Ատլանտեան Ուխտի բոլոր անդամները զօրաւոր Ֆրանսա մը չեն ուզեր, իսկ Պերլինի եւ Գերմանիոյ հարցերուն համար Ատընաուրի ընդդիմադիր կուսակցութիւնն է որ դժուարութիւններ կը ստեղծէ:

× Ամերիկեան կարեւոր չաբաթաթերթ՝ Թայմ կը գրէ թէ Այզընհաուըրի ճամբորդութեան կարեւորագոյն հանգրուանը Փարիզն է: Թայմի համար Ֆրանսա չատ դէչ կացութեան մը առջեւ կը գտնուի եւ բոլորովին առանձնացած է:

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՒ

Խոր ցաւով կ'իմանանք մեր վերապրած ընկերոջ Գաբրիէլ Լազեանի անակնկալ մահը որ տեղի ունեցած է Գահիրէի մէջ, Երեքշաբթի գիշեր:

Վերջին պահուն մահը գուժող հետեւեալ հեռագիրը ստացանք.—

«Մեր շատ սիրելի վերապրած ընկերը՝ Գաբրիէլ Լազեան յանկարծամահ եղաւ Երեքշաբթի գիշեր»:

ՅՈՒՍԱԲԵՐ

Բնիկ Երզնկացի, նախակրթութիւնը կը ստանայ իր ծննդավայրին մէջ: Ապրած է նաեւ Պոլսոյ սպայից վարժարանը: Պահ մը կը ծառայէ Թրքական բանակին մէջ, իպմիր, ուր կ'ամուսնանայ: Առաջին մեծ պատերազմէն ետք կ'անցնի Հայաստան, կը մտնէ հայկական բանակին մէջ: Հայաստանի Հանրապետութեան անկումէն ետք, կը հաստատուի Աթէնք, ուր կը հիմնէ Նոր Օր օրաթերթը, զոր կը վարէ մինչեւ երկրորդ մեծ պատերազմին սկիզբը, երբ կ'անցնի Եգիպտոս, ուր կը մնայ մինչեւ այժմ: Ինչպէս Նոր Օրի, նոյն պէս Յուսաբերի մատենաշարին կազմութեան մէջ մեծ դեր կատարած է: Ունի նաեւ ինքնագիր գործեր, Հայ Դատին պատմութեան նուիրուած: Աչխատակցած է բոլոր Դաշնակցական թերթերուն, ու գործած՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դեկավարութեան մէջ:

Տակաւին առիթ կ'ունենանք խօսելու իր կեանքին ու գործին մասին:

Կը թողու այրի մը եւ ամուսնացեալ աղջիկ մը, որոնց կը յայտնենք մեր խոր ցաւակցութիւնը:

Այս տխուր առիթիւ Յառաջի խմբագրութիւնը ղրկած է ցաւակցական հեռագիր մը Յուսաբերի խմբագրութեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒԿՐԻՆԻ մէջ միջազգային ժողով մը բացուած է որուն կը մասնակցին Մարքսլենինեան հաստատութեանց ինչպէս նաեւ համամիտներ եւ բանուորական կուսակցութեանց պատմութեան յանձնախումբի ներկայացուցիչները: Պատուիրակները ղրկած են Խորհ. Միութիւնը, ժողովրդական Չինաստանը, արբանեակ երկիրները եւ կարգ մը «դրամատիրական» երկիրներ, որոնց կարգին Աւստրիա, Անգլիա, Դանիա, Հնդկաստան, Իտալիա, Քանատա, Շուէտ, Ֆրանսա, Դաշնակցային Գերմանիա եւ Չիլի:

ՋՕՐԱՎԱՐ ԹԱՊԱՔՃԱԼԻԻ դատավարութեան ընթացքին որ կը ձգձգուի Պաղտատի կայանէն, զատախազը՝ պնդ. Մահտաուի ընդունեցաւ թէ ամբաստանեալները չարչարանքներու ենթարկուած են քննութեան ժամանակ: Մահտաուի ապելլցուց սակայն թէ Քասըմ տեղեակ պահուած է այդ դէպքերէն եւ անմիջապէս հրամայած, որ պատասխանատուները ձանրօրէն պատժուին:

ՃԱՓՈՆԻ վարչապետ Քիշի անձնական նամակ մը պիտի յղէ Պ. Խրուշչեւի, առաջարկելով որ Խորհրդային Միութեան եւ Ճափոնի քաղաքական եւ տնտեսական յարաբերութիւնները հետզհետէ աւելի զարգանան ու ամրապնդուին ի չահ երկու երկիրներուս: Իր նամակին կարելի պաշտօնական բնոյթը տալու համար, Վարչապետ Քիշի Մոսկուա կը ղրկէ խորհրդարանի երեւելի երեսփոխաններէն մէկը որպէսզի պատշաճ յարդանքով եւ անձնապէս Խրուշչեւի յանձնէ այդ գրաւոր առաջարկը:

ՏԱԼԱՏԻ–ԼԱՄՄԱՆ մօտերս այցելութեան պիտի երթայ Հնդկաստանի Վարչապետին: Կ'ըսուի թէ նպատակն է խրախրել Պ. Նեհրուէն որ Թիպէթի խնդիրը ՄԱԿի յառաջիկայ ժողովին ներկայացնէ:

ԱՐԱՖ Միացեալ Հանրապետութիւնը հետզհետէ կը սասակացնէ իր մամուլի պայքարը Ֆրանսայի ծրագրած հիւլէական ռումբի՝ Սահարայի մէջ կատարելիք փորձերուն դէմ: Ժողովրդական բողոքի ցոյցեր պիտի կատարուին եօթը օր եօթը գիշեր: Ա. Մ. Հանրապետութիւնը կը պնդէ իր տեսակէտին վրայ թէ ծրագրուած փորձերը մահացու վտանգի կ'ենթարկեն Սահարայի չրջակայ երկիրներն ու բնակիչները: Նախազգուշական միջոցներ ձեռք առնելու նպատակով, Ա. Մ. Հ.ը որոշած է, այժմէն իսկ հիւլէական չղարձակումը երեւան հանող ու չափող կայաններ ստեղծել զանազան վայրերու մէջ: Ամէն միջոց ձեռք պիտի առնուի նաեւ որպէսզի եթէ կեանքը վտանգող պայմաններ ստեղծուին, բնակչութեանց զանգուածային տեղափոխութիւն կատարուի:

ԱԼԺԵՐԻՈՑ Ազատագրական ճակատի հարիւր վիրաւորներ Ռուսաստան պիտի փոխադրուին խնամուելու համար: Առաջին անգամն է, որ փոխանակ ըստ սովորութեան Եւրոպայի եւ Արեւելեան Գերմանիոյ հիւանդանոցները տարուելու, Ռուսաստան կը փոխադրուին Ազատագրական ճակատի վիրաւորները: Շնորհիւ Խորհրդային կարմիր Խաչի եւ Ալժերիոյ կարմիր Մահիկի միջեւ վերջերս կնքուած համաձայնութեան, այսուհետեւ խորհրդային հիւանդանոցները մեծ թիւով անկողիններ ալժերիացի վիրաւորներու տրամադրութեան տակ պիտի դնեն: Այս համաձայնութեան հիման վրայ, Խորհ. բժիշկներու եւ հիւանդապահներու հսկողութեամբ, երկու օր առաջ Թանժէէն, ռուսական Փոպէտա նաւով դէպի Ռուսաստան մեկնեցաւ, ալժերիացի ծանր վիրաւորներու առաջին խումբը:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱԿԻՈՑ ընկերվարական կուսակցութիւնը ծանր տագնապի մը մէջ է: Քանի մը ամիսէ ի վեր, ազգային ճակատի այս երկրորդ մեծ կուսակցութիւնը եւ անոր ականաւոր անդամներէն չատեր կախակայուած են: Արտաքսուածներուն մէջ են կուսակցութեան պաշտօնաթերթին՝ նախկին խմբագիր Լատիզլաւ Թէչնիք եւ կուսակցութեան այժմու նախագահ Ըալեխթայի կինը:

Ս. Ղազարի վանքը, 79 տարեկանին:

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի կեդրոնական Կոմիտէն խորին վշտով կը զուժէ անդարմանելի կորուստը իր վաստակաւոր ընկերոջ՝

ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆԻ

եւ իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Լազեանի եւ աղջկան՝ Այտային:

ՏԵՐՈՒՆԻ

ՀԱՅՐ ՏԻՄՈԹԷՈՍ Վ. ՏԷՐ ԿԻՒԼԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան վաստակաւոր անդամներէն՝ Հայր Տիմոթէոս Վ. Տէր Կիւլեան, վախճանած է Օգոստոս 23ին,

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳՐԱԿԱՆ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մեր ամէնօրեայ գրական ասուլիսնե-րի, բանավէճերի ընթացքում, տեսական ու քննադատական յօդուածների եւ գրախօսութիւնների մէջ յաճախ ենք հան-դիպում «տաղանդ», «տաղանդաւոր» արտայայտութիւններին: Եւ գրական չարժման անմիջապէս մասնակից անձանց համար դժուար չէ նկատել, որ խորհրդահայ գրական քննադատութիւնը «տաղանդ» բառի հետ վարւում է ոչ խնամքով: Այստեղ ցաւն այն չէ, որ գեղարուեստաւորին հազիւ միջակ երկասիրութիւնը հռչակւում է իբրեւ «մեծ չնորհք», «իսկական տաղանդի» արդասիք: Ժամանակի ամենազօր «զտումը» կը մաքրի, վճիտ ու յստակ կը դարձնի գրական երեւոյթները եւ միայն արուեստի ճըշմարիտ չափանիշներով կեանք մտած գործերին կը տայ յաւերժութեան ուղեգիր: Ամէնէն էական բացը, կարծում ենք, այն է, որ գրականասէրը հասարակայնութիւնը երբեմն լուսնային ընդունում է այս կամ այն գրողին արուած գնահատութիւնը, հաշւում է նրան չընորհուած «տաղանդաւոր» կոչման հետ, սակայն չի պահանջում քննադատից ու գրախօսից՝ բացայայտել այդ «տաղանդի» առանձնայատկութիւնը, նրա բնորոշ գծերը: Մեր գրական քննադատութիւնը յաճախ ըստ ամենայնի չի տալիս գրողի ճշմարիտ գնահատականը, որը հէնց նրա աճի ու զարգացման գլխաւոր խթաններից մէկը կարող է դառնալ: Պակասում է գեղարուեստական համոզիչ մեկնաբանութեամբ գրողի տաղանդի ուղղութիւնն ու բնոյթը պարզելու չափազանց կենսական հանգամանքը:

Դրա հետ է կապւում նաեւ մի այլ ոչ ճիշդ երեւոյթ, որը ի վերջոյ յանգում է գրական չարժման, գեղարուեստական պատմութեան ամբողջ ընթացքը տնաեսելուն: Խօսքն այն մասին է, որ գրողն ու նրա երկը դիտւում են գրական զարգացման ընթացքից կարուած: Հաշուի չի առնւում, թէ նախ քան տուեալ ստեղծագործութիւնը այդ ուղղութեամբ գրականութիւնը որեւէ գործ տուե՞լ է, գեղարուեստական ինչպիսի՞ արժէք է ներկայացնում այն եւայլն: Եւ որովհետեւ մեկուսացուած են գնահատւում գրողներն ու նրանց ստեղծագործութիւնները, յաճախ այդ գնահատութիւնը լինում է ոչ առարկայական, անճիշդ պատկերացում է տալիս գրական չարժման վերաբերեալ:

Այսպէս, վերջին չորս-հինգ տարում հրապարակ հանուեցին խորհրդահայ գիւղի աշխատաւորութեան կեանքն ու կենցաղը, կրքերն ու հոգեբանութիւնը վերարտադրող մի շարք վէպեր: Դրանց մասին գրուել են շատ յօդուածներ, գուցէ դեռեւս կը գրուեն, սակայն քիչ քննադատներ են՝ փորձել ցոյց տալ, թէ մօտ երկու տասնամեակ առաջ ստեղծուած «Հացաւան» վէպի համեմատութեամբ ի՞նչ նոր առանձնայատկութիւններ են բերում այդ երկերը ժամանակակից խորհրդահայ վէպին, արտացոլուած ժամանակահատուածներ տարբերութեամբ ու բարձրացուած խնդիրների իւրայատկութեամբ հանդերձ ինչպիսի՞ առաջընթաց են նշանաւորում մարդկային հոգեբանութեան մարմնաւորման, նկարագիրների քանդակման իմաստով:

Այնուհետեւ, որեւէ առանձին երկի վերլուծութիւնը մեծ մասամբ կատարւում է հեղինակի գրական ճանապարհի չղթայից դուրս: Իսկ դա պատճառ է դառնում, որ գրողի աճի ու հասունութեան զարգացման ընթացքը մնայ մթութեան մէջ, ընթերցող հասարակութեանը պարզ չդառնայ, թէ տուեալ երկը հեղինակի տաղանդի ձեւաւորման կամ բացայայտման համար ինչպիսի՞ նշանակութիւն ունի: Վերցնենք նորից Ն. Զարեանի օրինակը: Նրա վերջին արձակ գործի՝ «Պարոն Պետրոսն ու իր նախարարները» վէպի մասին գրուած յօդուածներում, որքանք է դէպ, զարմանալի կերպով առաջմ անհայտ թիւ են կազմում, համարեա խօսք չկայ այն մասին, թէ գրողի գեղարուեստական տաղանդը դրսեւորուե՞լ է արդեօք նոր կողմերով, մնացել է նոյն կէտո՞ւմ, թէ յետընթաց նշաններ է ի յայտ բերել:

Ի՞նչ է հետեւում այս ամէնից, — երկի գնահատութիւնը կատարել գրական չարժման վերընթացի տեսանկիւնից, գեղարուեստական կապի ու կապակցութիւնների մէջ, երբեք չմոռանալով գրողի տաղանդի, ստեղծագործական խառնուածքի կարեւոր վայրկեանները, որոնք արուեստի չափանիշների անհրաժեշտ տարրերն են:

Մեր քննադատութիւնը դեռեւս իր գնահատութիւններից հիմքը չի դարձնում հեղինակի ստեղծագործական ճանապարհի զարգացման կորագիծը, նրա աճման ընթացքը, որը եւ յանդեցնում է ոչ ճիշդ եզրակացութիւնների: Այդ առթիւ արժէ յիշատակել Գ. Մահարու դիտողութիւնները Պարոյր Սեւակի եւ Վահագն Կարենցի մասին: Վերցնելով վերջիններիս նոր լոյս տեսած գրքերը, Գ. Մահարին ճըշդրիտ բանաստեղծութիւնների վերաբեր-եալ արտայայտում է իր կարծիքները՝ թէր կամ դէմ, մի տեսակ անտարբերութիւն ցուցաբերելով նրանց աճի ու զարգացման հեռանկարների նկատմամբ: Դա կրաւորական քննադատութեան ձեւ է: Այդպէս են վարուել նաեւ Վ. Կարենցի հետ նրա նախորդ քննադատներից ոմանք. նշել են այս կամ այն բանաստեղծութեան առանձին յաջող երանգները կամ թերութիւնները ու բաւարարուել այդքանով: Մի՞թէ այդպիսի անտարբեր վերաբերունքը չի եղել նաեւ պատճառը, որ իրօք շնորհալի բանաստեղծ Վ. Կարենցը ոչ միայն գեղարուեստական աճ չի ցուցաբերում, այլեւ, ընդհակառակն, լուրջ տեղատուութիւն է ապրում: Վերցնենք

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ՎՆԱՍՈՒՑ ՀԱՏՈՒՑՄԱՆ ՀԱՐՑԸ

Երկրորդ ընդհ. պատերազմի վնասուց հատուցման սկզբնական տեսակէտը հիմնաւորուած է գեղային, կրօնական եւ քաղաքական պատճառներով վնասուողնե-րուն փոխարինում ընելու պարտաւորութիւնով: Գերման Դաշնակցային Հանրապետութիւնը ճանչնալով հիթլէրական Գերմանիոյ հասցուցած վնասները, այս ուղղութեամբ ալ հատուցում ընել յանձն առած է՝ բացի պետական հատուցումնե-րէ, երբ խաղաղութեան վեհաժողով մը վերջնական որոշում մը տայ այս մասին:

Վնասուած բոլոր երկիրները իրենց պահանջները ներկայացուցած են դաշնադան ուղղութեամբ, բայց գերման վնասուածները եւս պիտի փոխարինուին ձե-ւով մը: Պաշտօնեաներու հսկայ լեգէոն մը կ'աշխատի Գերմանիոյ մէջ, այս հատուցման դումարներու ճշդումին եւ վճարումներու անմիջական կարեւորութեան կամ քանի տարիներու բաժանումին եւ այլ կարգաւորման վրայ: Առաջին հերթին դրամ կը տրուի անոնց որ վերջին ծայր աղքատացած են, կամ գաղթելով իրենց բնակավայրէն կորսնցուցած են ամէն ինչ. երկրորդ՝ անոնց որ վաթսունէն վեր տարիք ունին. երրորդ՝ անոնց որ նորանոր առեւտրական կամ իրենց արհեստին կամ նոր բնակարանի համար նախավճարի մը պարտաւորութիւնը ունին: Շատեր ալ, իրրեւ օժան-դակութիւն, առ հաչիւ կը առնան 200-300 մարք ամսական, որպէսզի կարենան առնելի ապրուստ մը ունենալ՝ եթէ անկարող են աշխատանքի կամ ընկերային օգնութեան կարօտ են, եւ իրաւունք մը ունին հատուցանելի:

Հատուցում առացողներու մէջ օտար ծագում ունեցողներէն առաջիններն են Հրեաները, որոնք կը վայելեն ամէն նախապատուութիւն: Նախապէս հաչուած էին մօտ եօթը միլիոն մարք անհատական կորուստներու համար, հրէական պետութիւնն ալ պիտի առնաբար մաս մը, բայց արդէն կը խօսուի 18 կամ 27 միլիառ մարքի չուրջ: Կրկնապէս խոստացուած է իրաւացի պահանջներուն ամէն կերպ դոհացում տալ, սակայն կը կարծուի թէ չափազանցումներ կան:

Օտար երկիրներու կարգին Նորվեկիա պիտի առնայ եւ բաժնէ իր քաղաքացի վնասուողներուն 60 միլիոն մարք, Տանմարքա՝ 16 միլիոն, Լիւքսէնպուրկ՝ 18 միլիոն եւ Ֆրանսա կը պահանջէ 400 միլիոն մարք: Տեսի կ'ունենան նաեւ բանակցութիւններ Հոլանտայի, Պելճիոյ, Մեծն Բրիտանիոյ, Յունաստանի, Իտալիոյ եւ Զուիցերիոյ հետ:

Ֆրանսական պահանջը շատ բարձր կը համարուի Գերմանիոյ Դաշն. Հանրապետութեան կողմէ եւ բանակցութիւնները կ'ընթանան շատ աւելի փոքր դումարի մը չուրջ, որովհետեւ Գերմանացիները կ'ըսեն թէ խաղաղութեան դաշինք մը ամբողջ Գերմանիան պիտի պարտադրէ ընդհ. հատուցման. զայլով այս մասնակի կամ անհատներու հատուցման, այդ պէտք է ըլլայ ուղղակի վնասուողներու, մինչդեռ Ֆրանսայի կառավարութիւնը կը դնէ նաեւ ժառանգորդներու պահանջը, մանաւանդ գրաւման ժամանակի ըմբոստներուն կրած վնասին եւ անոնց զոհերուն, նաեւ ժառանգորդներուն հատուցում ընելու խնդիրը: Այս կէտին դէմ Գերմանացիները կ'առարկեն թէ միջազգային օրէնքով գրաւեալ երկրի մը ժողովուրդը պէտք էր որ հնազանդ դառնար գրաւման բանակին: Դիմադրողներու ճակատին հատուցում ընել պիտի նշանակէր recompense, ինչ որ Լոնտոնի մէջ կնքուած նախնական համաձայնութեամբ (յօդուած 5, հատուած 2) առիկա ձգուած է խաղաղութեան դաշինքի իրականութեան:

Ամէն պարագայի մէջ, Արեւմտեան Գերմանիա պարտաճանաչ կը հանդիսանայ, եւ որոշ գումարի մը վրայ պիտի համաձայնի Ֆրանսայի հետ, թողլով որ ան իր յարմար դատած եղանակով բաժնէ այդ գումարը իր քաղաքացիներուն, միայն չուզեր «ձիւնամարդիկ»ի մը ենթակուիլ...:

Գ. ՖՐՈՒՆՁԵԱՆ

նրա վերջին երկու ժողովածուները՝ «Աղբիւր» եւ «Կակաչներ»: Ի՞նչ ենք տեսնում: «Աղբիւրը» ըրքոյկում կային յաջող կտորներ, քնարական յուզիչ ոտանաւորներ: Դրանից մի երկու տարի յետոյ լոյս տեսած «Կակաչներ» ժողովածուից ստացած մեր տպաւորութիւնները աւելի նուազ են, բանաստեղծութիւնների այս նոր ըրքոյկով Վ. Կարենցը խորացնում է մեր համոզմունքն այն մասին, որ նա, որպէս բանաստեղծ, այլեւս չի կարողանում նոր գոյներ բերել, թարմ խօսք ասել: Այսպէս ասած՝ «քնարական մեղմութեան» տակ Վ. Կարենցը ըրում է (պէտք է ասել՝ ոչ քիչ) անգոյն ոտանաւորներ, որոնց ե՛ւ արտայայտութեան միջոցներն են մաշուած, ե՛ւ մտայղացումները: Այս գլխաւոր թերութիւնը նրա մօտ նկատուել է դեռեւս առաջին ըրքոյկում, սակայն Վ. Կարենցը յոյսը ըրել է «մեկմ ու քընքոյշ» բառերի վրայ, կարծելով թէ ըրբանք են բանաստեղծութեան համար էականը: Մոռացութեան է մատնուել բանաստեղծական նորարարութեան, եւ դած չնորհքի ըարղացման ու կատարելագործման խնդիրը: Արդիւնքը յայտնի է՝ Վ. Կարենցը հնաոյր երգերի հետ մէկտեղ դիմում է նաեւ կրկնութեան, նոյնիսկ էպիգոնութեան արատաւոր միջոցներին: Այդ մասին են խօսում Գ. Սարեանի, ռուսական ժամանակակից քերթողների եւ ուրիշների նմանութեամբ նրա ըրած ոտանաւորները:

Ս. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

«Գրական Թերթ»

(Մնացեալը յաջորդով)

... ԵՒ ՀԻԹԼԻՐ ԶՄԵՌԱՒ

×

Եւ յանկարծ, արագօրէն կը հասնի ողբերգութեան վերջաւորութիւնը:

Ֆոն Վարթենպուրկ.— *Իրիկուան մօտ, նրբանցքին մէջ իրարանցում յառաջ եկաւ: Շթաուֆֆենպէրկ վազեց դէպի խորքը, եւ այդ միջոցին հրացանաձգութեան ձայնը լսեցի: Շթաուֆֆենպէրկ հարցուց. «Ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ, ո՞վ է կրակողը»: Այդ միջոցին ներս մտաւ Շվերին եւ ըսաւ. «Պատմութիւնը վերջացած է: Սպայակոյտի սպաները անցած են հակայարձակողականի եւ չէնքը գրաւեցին գնդացիրներով: Վերջացա՛ւ...»:*

Ֆրայզլէր.— *Իսկ դո՞ւք:*

Ֆոն Վարթենպուրկ.— *Չերբակաելցին դիս միւսներուն հետ:*

Ֆրայզլէր.— *Եւ թոյլ տուի՞ք որ ձերբակալեն գաճեղ:*

Ֆոն Վարթենպուրկ.— *Այո՛:*

Ֆոն Վարթենպուրկի, ինչպէս եւ միւս դաւադիրներուն համար, արկածախընդրութիւնը վերջ գտած էր:

×

Հարցաքննութեան կարգը եկած է դատապարտեալներէն պահեստի տեղակալ Ա-լբերտ Ֆոն Հակէնի, որ, ինչպէս նկատրեցինք սկիզբները, անձամբ մեկնած էր դէպի արեւելեան ճակատ եւ բանակի շրջանակներուն մէջ փնտռած, գտած եւ փոխադրած էր Պերլին բոլոր այն պայթուցիկ նիւթերը, որոնք պիտի ծառայէին Ռաստենպուրկի մահափորձին արձակուած ռումբի պատրաստութեան: Տեղակալ Հակէն այս բոլորը կատարած էր իր անմիջական պետին՝ զօրավար Շթիֆի հրահանգներուն հնազանդելով:

Երեք անգամ, 1943ի Նոյեմբերին եւ Դեկտեմբերին եւ 1944ի Մայիսին, տեղակալ Ֆոն Հակէն ճամբորդած էր դէպի ճակատ, տեղափոխելու համար պայթուցիկները: Բայց տեղակալը դիտե՞ր թէ իր պետը՝ զօրավար Շթիֆ ի՞նչ բանի մտադիր էր յատկացնել այդ պայթուցիկները:

Ա՛յս կէտն է որ Ֆրայզլէր պիտի փորձէ լուսաբանել Ֆոն Հակէնի հարցաքննութեամբ:

Ֆրայզլէր.— *1941ի Մայիսին, բոլոր այն պայթուցիկները որոնք զոր. Շթիֆի քովն էին, տեղափոխեցիք Շթաուֆէն-պէրկի մօտ: Ճի՞շդ է:*

Ֆոն Հակէն.— *Այո՛, եւ անմիջապէս հարցուցի Շթաուֆֆենպէրկի թէ՝ ի՞նչ բանի պիտի ծառայէին անոնք: Պատասխանեց.— «Այդ պայթուցիկները պիտի ծառայեն օդը հանելու համար կառավարութիւնը եւ Առաջնորդը»:*

Ֆրայզլէր.— *Եւ ի՞նչ եղաւ ձեր կրած անմիջական տպաւորութիւնը:*

Ֆոն Հակէն.— *Պարոն Նախագահ, Շթաուֆֆենպէրկ սովորութիւն ունէր չարունակ խնդալ իր խօսակցութեանց ընթացքին եւ այս անգամ ալ իր վերոյիշեալ յայտարարութիւնը ըրաւ խնդալով եւ ես չէի գիտեր ի՛նչ մտածել: Զինքը ուշադրութեամբ դիտեցի եւ երբեք չմտածեցի թէ Շթաուֆֆենպէրկ կրնար լրջօրէն անուցանել նման դաղափարներ:*

Ֆրայզլէր.— *Ուրիշ խօսքով, կը յանկնիք ըսել թէ Շթաուֆֆենպէրկ իր այս յայտարարութեամբ լուրջ դաւադիրի մը տպաւորութիւնը չդործեց ձեր վրայ:*

Ֆոն Հակէն.— *Այո՛, Պարոն Նախագահ:*

Ֆրայզլէր.— *Այսուհանդերձ դուք անոր պայթուցիկները յանձնեցիք: Ո՞ւր դրաւ այդ պայթուցիկները:*

Ֆոն Հակէն.— *Որքան կը յիշեմ, զանոնք տեղաւորեց իր զրասենեակի դարակին մէջ:*

Ֆրայզլէր.— *Սակայն ձեր պարտականութիւնն էր անմիջապէս տեղեկացնել պատկան ոստիկանական իշխանութեանց: Տեղեկագիր մը պատրաստեցի՞ք այդ ուղղութեամբ:*

Ֆոն Հակէն.— *Ո՛չ, այդպիսի քայլ մը չառի:*

Ֆրայզլէր.— *Եւ ճիշդ առիկա էր որ կ'ուզէի լսել տալ ձեզի: Այլեւս աւելորդ է չարունակել այս հարցաքննութիւնը:*

Որքան ալ տեղակալ Հակէն կը ջանայ արդարացնել ինքզինքը, երդուելով որ տեղեկութիւն չէ ունեցած մահափորձի ծրագրէն, այլեւս նախագահը եւ դատաւորները համոզում գոյացուցած են թէ տեղակալ Հակէն մեղսակից է դաւադրութեան եւ յանցաւոր՝ ոճիրը մէջտեղ հանած չըլլալուն համար:

×

Դատավարութիւնը կը հասնի իր վերջաւորութեան:

Վերջին երկու ամբաստանեալներն են հրամանատար Քարլ Քլաուսինկ եւ տեղակալ-դնդապետ Ռուպէրտ Պերնարտիս:

Ամբաստանեալներու հոյլին ամէնէն երիտասարդն է Քարլ Քլաուսինկ, 23 տարեկանին արդէն փայլուն դինուորական մը, պարգեւատրուած երկաթեայ Խաչի Ա. եւ Բ. աստիճանի չքանշաններով:

Առաջին առթիւ ծանօթութիւն կը հաստատէ Շթաուֆֆենպէրկի հետ, սակայն ամէնէն աւելի կը մտերմանայ տեղակալ Ֆոն Հէֆթէնի հետ, որ ինչպէս դիտենք, հրացանագարկ եղաւ Յուլիս 20ին:

Եւ զարմացուցիչ անկեղծութեամբ մը Քլաուսինկ, հանդարտօրէն, պիտի պարզէ իր կատարած դէրը դաւադրութեան մէջ:

(15 Շար.)

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Ա.

Գիշեր էր, Կոմկոմիթեի տրասթ ու խոհրդակցության մեջ էինք, որ հանկարծ մեր ֆեռմից մի ձիավոր եկավ։ Ասաց, որ ֆերմայի մոտ ինչ-որ կասկածելի մարդիկ են երևացել։ Ձիավորը ինքն էլ չէր կարողանում հստակ բացատրել, թե ինչ է կատարվում։ Ասում էր, որ մի քանի մեքենա կա, մարդիկ են, ինչ-որ բաներ են անում, բայց ինչ, չգիտի։ Ասում էր, որ ինքն էլ չի հասկանում, թե ինչ է կատարվում։

Ֆերմայի վարիչ Ղազարյանը, որ ներկա էր հանդիպմանը, ասաց, որ ինքն էլ է նկատել, որ ինչ-որ մեքենաներ են եկել, բայց չի հասկացել, թե ինչ են անում։ Ասաց, որ ինքն էլ է ուզում գնալ տեսնել, թե ինչ է կատարվում։

Ես առաջարկեցի, որ ես ու Ֆերմայի վարիչը գնանք տեսնենք, թե ինչ է կատարվում։ Մնացածները շարունակեցին նիստը։

Ճանապարհին Ղազարյանը պատմեց, որ ինքն էլ է նկատել, որ ինչ-որ մեքենաներ են եկել, բայց չի հասկացել, թե ինչ են անում։ Ասաց, որ ինքն էլ է ուզում գնալ տեսնել, թե ինչ է կատարվում։

Ֆերմայի մոտ հասնելով՝ տեսանք, որ իրոք մի քանի մեքենա կա, մարդիկ են, ինչ-որ բաներ են անում։ Ես ու Ղազարյանը մոտեցանք։ Մարդիկ ինչ-որ չափումներ էին անում։ Ես հարցրի, թե ինչ են անում։ Նրանք ասացին, որ ինչ-որ հետազոտություններ են անում։ Ես հարցրի, թե ինչ հետազոտություններ են անում։ Նրանք ասացին, որ չեն կարող ասել։ Ես հարցրի, թե ինչ են անում։ Նրանք ասացին, որ չեն կարող ասել։

Ես հարցրի, թե ինչ

Համաճայն նոյն թերթին, Տը Կոլ զլխաւորաբար Ալժերիոյ մասին պիտի խօսի որովհետեւ «նոր եւ ուշագրաւ ծրագիր մը ունի»:

× *Անգլիա պատրաստ է պաշտպանելու ամերիկեան տեսակէտները, միջազգային ներկայ հարցերուն մէջ: Այդընհանուրի եւ բրիտանական կարծիքները իրար զիւտած են հետեւեալ հինգ հարցերուն շուրջ:*

Ա) Անգլիան ինչպէս միացեալ Նահանգները պատրաստ է արեւմտեան մի ուժիւնը պաշտպանելու եթէ հարկ ըլլայ ուժով ընդդիմանալ որեւէ յարձակման:

Բ) Մաք Միլըն Այզընհաուըրի կողքին է իրատես որեւէ բանակցութիւններու համար Խորհ. Միութեան հետ:

Գ) Ամերիկայի եւ Անգլիոյ համագործակցութիւնը սերտացած է Մաք Միլընի վարչապետ ըլլալէն ի վեր:

Դ) Հաւատարմութիւնը՝ Ատլանտեան Ուխտին, անգլիական արտաքին քաղաքականութեան հիմն է, եւ անգլիա զօրավիգ է Ամերիկայի եւ այն բոլոր երկիրներուն որոնք կ'ուզեն աւելի զօրացնել ատլանտեան դինակցութիւնը:

Ե) Մաք Միլըն կ'ուզէ բարձրացնել թերաճ երկիրներու մակարդակը եւ այդ դեմի վրայ ալ կը պաշտպանէ ամերիկեան տեսակէտը:

× *Զըրչիլ Լոնտոն կը վերադառնայ Այզընհաուըրը տեսնելու համար:*

× *Մոսկուայի ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ Այզընհաուըր – Ատլանտեան խօսակցութիւնները ոչ մէկ ձեւով կրնան նպաստել միջազգային կացութեան հանդարտութեան: Թաս գործակալութեան Պոնի թղթակիցը կը հաղորդէ նաեւ թէ Դաշնակցային Գերմանիան պիտի պահանջէ Այզընհաուըրէ որ հաւատար դեմի վրայ դրուի հիւլէական մարզին մէջ, միւս պետութեանց հետ:*

—o—

Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը Ալժերիա մեկնեցաւ նախարարաց զաղանի նիստէ մը եւք, որ կարեւորագոյնը կը նկատուի կառավարութեան կազմութենէն ի վեր:

Լենինկրատի մէջ վեց բանուորներ մահուան դատապարտուած են, եւ երեք ուրիշներ ցկեանս տաժանակիր աշխատանքի, մարդ մը սպաննած եւ կին մը բռնաբարած ըլլալու համար: Լենինկրատիփքարատան կը յայտարարէ թէ պէտք է վերջ տրուի «խուլիկան»ներու գործունէութենէ:

Նահագահ Այզընհաուըր ուշչինկթըն մեկնելէ առաջ արտօնեց որ Միացեալ Նահանգները անմիջական օգնութիւն մը հասցնեն Լաոսի, դինելու համար 5000 նոր զինուորներ:

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՑԻ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ

Պելֆոնթէյնի կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանէն Ա. Խումբ մը կը վերադառնայ Սեպտեմբեր 1ին, կառ տը Լիոն կը հասնի երեքշաբթի ժամը 6,30ին:

Բ. Խումբ մը կը վերադառնայ Սեպտեմբեր 4ին, կառ տը Լիոն կը հասնի ուրբաթ առաւօտեան ժամը 6,30ին:

Ծնողքներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ, ինչպէս նախապէս ալ դրուած է իրենց:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

★

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Փերէի մայրապետներու դովասանն անտառին մէջ:

Երգ, նուագ, պար եւ հաճելի անակընկալներ:

Տեղւոյն վրայ պիտի դանէք «հում միսի յօշած», «չամփուրով խորոված» եւ աղանձերները:

Վալանսէն՝ Սէն Փերէ ամէն ժամ օթոքառ կայ, Սիմեմա Փալասի առջեւէն եւ Փլաս տը լա Ռեփիւպլիքէն:

Սիրով կը հրաւիրուի Վալանսի եւ շրջաններու Հայութիւնը անխտիր:

ՊԵԼՃԻԱ

կայանի տղաքը կը խնդրեն որ հաճիք ներկայ ըլլալ իրենց

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

որ տեղի պիտի ունենայ Գայէնհոֆ 21, Ավընիւ Մաթս-Թեմմէրման, Հայտ, Կիրակի Օգոստոս 30ին, ժամը 11էն սկսեալ:

ՊԱՐ, ԵՐԳ, ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՊԻՒՖԷ, ԼՄԻԶՔ

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer - Paris (9e)
Tél. : PROvence 64-90

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ.— *Կարօ Գէ – որգեանի, 1959, Զ. տարի, լաթակազմը՝ 1706 ֆրանք, թղթակազմը՝ 1400 ֆր., 640 էջ, մաքուր տպագրութիւն, բազմաթիւ նկարներով (Ֆրանսահայ զաղութին մասին միայն 182 էջ) թղթատարի ծախք՝ երկու հարիւր ֆրանք:*

ՅՈՎԱՍԱՓՈՐԻ ԳԵՐԻՆԵՐԸ, Վ. Անանեան (արկածային վիպակ) տպ. «Յուսաբեր», Գահիրէ, 1959, էջ 558: Գինն՝ 900 ֆրանք:

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ, տպ. «Յուսաբեր», Գահիրէ, 1959, էջ 169, գինն 400 ֆրանք:

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄՍՈՒԱՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՋԴ	2·500	ֆր.	մինչեւ 1/4 սիւնակ		
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	1·500	ֆր.	մինչեւ 1/8 սիւնակ		
ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ	1·000	»	»	»	»
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	1·500	»	»	»	»
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	2·000	»	»	»	»
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ	1·000	»	»	»	»
«ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԿԻ»	1·000	»	»	»	»
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	500	»	»	»	»

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷյԼ.— *Այրի Տիկին Լուսին Աւետեան, Պ. Ինկանոս Աւետեան եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փրատոյի Ս. Սահակ–Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ եղբօր*

ՄԱՆՈՒԿ ԱՒԵՏԵԱՆԻ

հոգւոյն ի յիշատակ անոր մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները:

Օգոստոս ամսուան ընթացքին

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)

ԲԱՑ Է ՄԻԱՅՆ ԿԷՍՕՐԷ ՎԵՐՋ

ԺԱՄԸ 2 –6,30

ՓԱԿ Է ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գրիգոր եւ Արմենակ Եսայեան կը փնտռեն իրենց եղբայրը՝ Կարապետ Եսայեան, բնիկ Էօտէմիշէն: Տեղեկութիւն ունեցողները կրնան զրել՝ Տիկին Գոհար Մատոսեանի՝

253, Avenue d'Argenteuil Asnieres Seine

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԱԼՊԵԱՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

ԳՐԵՑ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Դիմել հեղինակին՝
Via Pacini 30, MILANO

ԱԶԴ

Ինչպէս յայտարարուեցաւ, կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը վերանձնօրէն Աղքատախնամ Ընկերակցութեան տրամադրութեան տակ դրած է տարեկան կէս միլիոնի դումար մը, հայ խնամատարութիւնի մը (ասիսթանթ սոսիալ) պատրաստութեան ուսուցման թոշակին համար:

Ուսանողութեան չըլլանն է երեք տարի, իսկ պետական վկայեալ հիւանդապահուհիին համար երկու տարի միայն:

Արդէն ստացուած են թեկնածութիւնները եւ յարմարագոյնին ընտրութիւնը տեղի կ'ունենայ մօտ օրէն:

Թեկնածուներու արձանագրութիւնը բաց է մինչեւ 15 Սեպտեմբեր:

Թեկնածուն պէտք է ըլլայ 18–35 տարեկան եւ ունենայ պսակաւորի (պաֆալորիա) Ա. վկայականը:

Արձանագրութիւնները կ'ընդունուին Աղքատախնամի զրասենեակը, ուր պէտք է զրել հետեւեալ հասցէով.—

Association Arménienne d'aide Sociale
" Bourse d'Etude C. Gulbenkian "
32, Rue de Trévise PARIS 9e

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նոր արձանագրութիւնները կը չարունակուին 1959–1960 ուսումնական տարեշրջանին համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները փութան դիմել Տեսչութեան, զրաւոր կամ հեռաձայնով:

Collège Arménien S. Moorat
26, Rue Troyon - SEVRES (3 & 0.) Tél. : OBS. 18-28

Վարժարանի անցեալ տարուան աշակերտներուն ծնողքներուն ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ կը յանձնուի.—

Եթէ մինչեւ Սեպտեմբեր 8 չնորոգեն իրենց զաւակներուն արձանագրութիւնը, Տեսչութիւնը ի հարկին, ազատ է անոնց տեղերը յատկացնել նոր արձանագրութիւններու. հետեւաբար, այդ թուականէն առաջ պէտք է պատասխանեն, Տեսչութեան՝ Մայիսի մէջ ղրկած չրջաբերականին:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris 6e

Chèque Postal : Paris 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, Ս. ՎՐԱՅԵԱՆ Նոր տպագրութիւն, Պէյրութ, պատկերազարդ մեծադիր 684 էջ, կազմ.	4·000 ֆր.
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ Զ. տարի, Պէյրութ, 1959, 640 էջ	1·400 ֆր.
ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ, Գահիրէ, 1959, 169 էջ, պատկերազարդ	350 ֆր.
ՅՈՎԱՍԱՓՈՐԻ ԳԵՐԻՆԵՐԸ, Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ — Գահիրէ, 1959, 568 էջ	850 ֆր.
ԽՈԴԵՒԱՆ, Մ. ԴԱՇՏԵՆՑ: Գահիրէ,	700 ֆր.
ԵՐԳՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ, Ճ. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ Պէյրութ, 436 էջ, կազմուած	1·000 ֆր.
ԴՐՕՇԱԿ, օրգան Հ. Յ. Դ., Ա. հատոր 1890–97, Բ. հատոր, 1898–1901, կազմուած, հատորը	2·400 ֆր.
Le Chant du Pain, Daniel Varoujan Paris, 1959	630 Frs.

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Գարունը կը վերսկսի գեղազարդել բնութիւնը, տերեւաթափ ծառերը կը գունաւորուին դալարով եւ ծաղիկներով, կեանքը կը վերաճարոգուի

Ձեր բնակարանն ալ պէտք է որ վերանորոգուի
ՆՈՐ ԳՈՑՆԵՐՈՎ ԵՒ ՆՈՐ ՁԱՐԴԱՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
Նոր կենսունակութիւն ստանալու համար

PEINTURES THOMLAC

16 bis, BOULEVARD SEBASTOPOL, PARIS (4e)

Tél. : ARC. 26-61 (Métro : Châtelet - Halles)

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Իր սեփական արտադրութիւնը եղող արդիական գոյներով առաջնակարգ ՍԻՆԹԷԹԻՔ եւ ՎԻՆԻԼԻՔ նորայթ իւղաներկներու, զեղարուեստական պատի թուղթերու, ԼԻՆՈԼԷՈՄՆերու եւ ՄԻԿՆԵՎԻԼներու տեսակները, նաեւ ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը պիտի հայթայթէ ձեզի, ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ՝

52, Rue de Chalon - Paris (12e)
64, Boulevard de Belleville - Paris (20e)
166, Av. Aristide Briand - Pavillons-sous-Bois (S.)
4bis, Rue Paul Vaillant-Couturier - Argenteuil (S.O.)
241, Rue Paul Vaillant Couturier, Alfortville (seine)
18, Rue Brézin (Paris (14e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր.-վեց.-2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 29 ՕԳՈՍՏՈՍ / SAMEDI 29 AOUT 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8380 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4381

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՊՏՈՅՏՆԵՐԸ

Մեծ յոյսեր են ղրուած Նախագահ Այզընհաուըրի առաքելութեան վրայ՝ ամրապնդելու համար դաշնակիցներու ճակատը, Մրուշչեւի դէմ Ուաշինկթընը կատարելիք այցելութեան նախօրեակին:

Վերջին ամիսներու ընթացքին կարգ մը «ընտանեկան» վէճեր այն տպաւորութիւնն էին ձգած, որ ազատ աշխարհը կորսնցուցած է իր միասնականութիւնը:

Այսպիսի կացութիւն մը պիտի ենթադրէր այս վերջինին տկարութիւնը դէմ յանդիման խորհրդային ճակատին:

Միացեալ Նահանգներու նախագահին դէպի Եւրոպա կատարելիք ճամբորդութիւնը Գերմանիոյ, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ պատասխանատու վարիչներուն հետ՝ կոչուած է փարատելու բազմաթիւ մտավախութիւնները, որոնք անհանդարտ վիճակ մը ստեղծած են արեւմտեան եւ կեդրոնական Եւրոպայի մէջ:

Նախագահին առաջին հանդրուանն եղաւ Դաշնակցային Գերմանիոյ մայրաքաղաքը: Շատ բնական էր իր ժամանակացոյցին այս կերպ դասաւորումը: Ջէ՞ որ արեւելք – արեւմուտք հակամարտ ճակատի նոր տաղնապին պատճառ էր դարձած Պերլինի պարպումին եւ Գերմանիոյ միացումին համար Մրուշչեւի ներկայացուցած ծրագիրը:

Այզընհաուըր կ'ուզէր ամէն բանէ առաջ ապահովցնել Արեւմուտքն ու արեւմտեան Գերմանիոյ բնակիչները՝ խորհրդային հաւանական ոտնձգութեանց դէմ:

Ցայսկոյս երկաթեայ վարագոյրին ապրող Գերմանացիները չատ դժուարութեամբ կրնան իրենց ներկայ վիճակէն:

Երկրորդ աշխարհամարտը մեծ աւերներ էր գործած երկրին մէջ: Գլխաւոր քաղաքները կիսովին քանդուած էին: Բնակութեան, առեւտուրի եւ ճարտարարուեստի յատկացուած միլիոնաւոր չէնքեր կործանած էին:

Անհրաժեշտ էր նախ դարմանել բացուած վէրքերը եւ բնականոն վիճակ ըստեղծել երկրին մէջ:

Դաշնակից բանակներու կողմէ արեւմտեան Գերմանիոյ դրաւումը նախախնամական բարիք մը եղաւ:

1945ի զինադադարէն ի վեր երկրի պաշտպանութեան հոգերէն եւ զինուորական ծանր ծախքերէն ազատած՝ Գերմանները ամբողջովին նուիրուեցան վերաշինական աշխատանքներու: Ու յաջողեցան 14 տարուան կարճ ժամանակամիջոցին մէջ հսկայ յառաջդիմութիւններ արձանագրել:

Ռմբահեծման հետքերը դրեթէ անտեսանելի են մեծ քաղաքներուն մէջ, ուր քանդուած տուներուն տեղը արդիական հսկայ չէնքեր բարձրացուած են, հիացում պատճառելով այցելուներուն:

Գերմանական ճարտարարուեստը վերստացած է իր ծաղկեալ վիճակը եւ յառաջացուն վերելքի մէջ է: Գերմանական ապրանքները սկսած են ողողել արտաքին շուկաները, մանաւանդ մերձաւորեւելեան երկիրները: Մարքը դարձած է միջազգային դրամներու ամէնէն հաստատունը: Գերման պետական գանձը փոխատուութիւններ կ'ընէ օտար պետութեանց:

Դաշնակցային Գերմանիան հետզհետէ կը դառնայ կարեւոր աղդակ մը Եւրոպայի մէջ: Ֆրանսա օր ըստ օրէ աւելի եւս կ'ամրապնդէ իր բարեկամական կապերը հարեւան երկրին հետ: Ուշագրաւ կին մանաւանդ զօր. Տը Կոլի մտերմական տեսակցութիւնները Աթընաուըի հետ:

Այզընհաուըր Գերմանիոյ վարչապետին հաւաստիքներ տուաւ թէ «ամերիկեան ժողովուրդը իր կողքին է»:

Յուսա՞նք որ յաջողութեամբ պսակուի իր առաքելութիւնը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՒՈՒԸՐԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

ԽԱՆԴԱՎԱՌ ՑՈՅՑԵՐ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՏԱՐԵԱԼ ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԱՏԼԸՆԱՒՒՐԻ ՀԵՏ

Նախագահ Այզընհաուըր Լոնտոն հասաւ ուր ժողովուրդը զինքը ընդունեցաւ բացառիկ խանդավառութեամբ: Պոնէն մեկնելէն առաջ, զերման եւ ամերիկեան պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակուեցաւ ուր Այզընհաուըր անդամ մը եւս կը չեշտէ թէ Միացեալ Նահանգները պիտի պաշտպանեն Պերլինի ազատութիւնը:

Զեկոյցը կ'ըսէ նաեւ.— «Նախագահ Այզընհաուըր եւ Վարչապետ Մաքնաուր դլուխ դլխի երկար խօսակցութիւն մը ունեցան համաշխարհային կացութեան մասին: Խօսակցութիւնները չարունակուեցան Արտաքին նախարարներու եւ խորհրդականներու ներկայութեան, եւ տեղի ունեցան անկեղծ եւ բարեկամական ոգիով մը որ կը յատկանշէ երկու երկիրներու սերտ յարաբերութիւնները: Այզընհաուըր եւ Մաքնաուր ուսումնասիրեցին տպաղինման, Պերլինի, գերման վերամիութեան և Ատլանտեան Ուխտի հարցերը: Մանրամասնօրէն քննեցին Ժընեւի ժողովին արդիւնքները: Նախագահ Այզընհաուըր եւ Վարչապետ Մաքնաուր համաձայն դտնուեցան, որ պաշտպանութեան հաւաքական դաշինքներ, ըստ Միացեալ Ազգերու կանոնադրին 51րդ յօդուածին, կը ծառայեն համաշխարհային խաղաղութեան: Երկու երկիրներու համագործակցութիւնը Ատլանտեան Ուխտէն ներս, որ չատ մեծ կարեւորութիւն ունի աշխարհի խաղաղութեան համար, այսուհետեւ պիտի ըլլայ իրենց արտաքին քաղաքականութեան հիմը: Նախագահ Այզընհաուըր եւ Վարչապետ Մաքնաուր յայտնեցին իրենց վճռական կամքը դտնելու համար, խաղաղութեան մէջ, Գերմանիոյ վնասակար բաժանման արդար լուծում մը, որ համապատասխան ըլլայ գերման ժողովուրդին բաղձանքներուն եւ նպաստէ Եւրոպայի խաղաղութեան եւ ապահովութեան: Նախագահ Այզընհաուըր յիշեցուց Միացեալ Նահանգներու խոստումը՝ Պերլինի ազատութիւնը պաշտպանելու համար»:

Նախագահ Այզընհաուըր 300 լրագրողներու առջեւ, մամուլի ասուլիս մը տուաւ: Նախագահը փափաք յայտնեց որ միշտ ամերիկացի լրագրողները չըլլան հարցում ընողները, ինչպէս վարժուած է Ուաշինկթըն: Ձիշդ այդ ըսելէն եաք, ոտքի ելաւ... ամերիկացի լրագրող մը որ հարցուց.— Կը կարծէ՞ք թէ Խրուշչեւի հետ ձեր տեսակցութիւնը պիտի օժանդակէ խաղաղութեան: Այզընհաուըր համոզուած է որ անպայման պիտի նպաստէ:

Պատասխանելով կարգ մը ուրիշ հարցումներու, Նախագահը ճշդեց.— Ա) Մեծ սխալ մը կ'ըլլայ վերին ժողով մը դումարել եթէ Արեւմտեանները համոզուած չեն որ հոն կարելի պիտի ըլլայ որեւէ յառաջդիմութիւն ընել: Բ) Խրուշչեւի հետ, իրենց յառաջիկայ փոխ այցելութիւնները որեւէ ձեւով չեն տկարացուցած արեւմտեան միութիւնը: Գ) Արեւմտեան Եւրոպայի քաղաքական եւ տնտեսական ձուլումը փրկութեան յոյս մը կը ներկայացնէ աշխարհի համար: Դ) Ներկայ ճամբորդութեան ընթացքին միտք չունի «բանակցելու» Գերմանիոյ, Անգլիոյ, Ֆրանսայի կամ Ատլանտեան

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

Օրը Օրին

ԿՐԵՍՈՍԻՆ ՀԱՐՄՆԻՒԸ

Աղջիկը, տասնըեօթը գարունները փառովն օծուած, հանդիպեցաւ տղուն՝ մեծահարուստին տունը: Տղան, բաւ գարունները արեւով ծաղկած, հանդիպեցաւ աղջկան՝ իր հօրը բնակարանը:

Աղջկան սրտէն վարդ մը գնաց, նստաւ տղուն սրտին գոգը: Տղուն սրտէն կայծ մը գնաց բռնկցուց աղջկան սիրտը:

Այս աղջիկն ու այս տղան իրարու «բռնուած էին»: Եւ, առտու իրիկուն սիրահալ ցայտաձիգներ կը փոխանակէին:

Տնեցիները ճակատած էին, բայց ձայն ձուն չէին հաներ:

— Տատրակի սէր է, կ'անցնի կ'երթայ, կ'ըսէր մեծահարուստը՝ իր փափկասուն կէսին:

Ու փափկասունը կը պատասխանէր.

— Այո՛, ճիշդ ես, ինծի ալ այդպէս կը թուի... Բայց գէշ աղջիկ չերեւար, գիտե՞ս: Այսինքն, ըսել կ'ուզեմ որ, եթէ օր մը, ելլեն...

Տէր եւ Տիկին կը հետեւէին աղջկան շարժուձեւերուն: Է՛, չըլլալիք բան չէ — կրնայ պատահիլ որ իրենց տղան, օր մը, իրա՛ւ...

Փիչ չանցած, տղուն հայրն ու մայրը իրարու կը փսփսային.

— Շնորհիւով ընտանիքի գաւակ կ'երեւայ այս աղջիկը... Երեսը միւռոն կայ...

Բայց, կարելի՞ բան էր որ... Ջէ՞ որ աղջիկը այդ տան սպասուհին էր, իսկ տղան՝ գահաժառանգը՝ կրեսոսին:

Աղքատի աղջիկ, հարուստի տղայ:

Աղջկան հայրը իր աղջիկը հարս կը դրկէր այդ ընտանիքին: Օ՛, ի հարկէ, ուրախութեամբ, թեւերը օդը նետած:

Բայց, տղո՞ւն հայրը: Տղուն հայրը պիտի ուզէ՞ր որ աղքատին աղջիկը իր տղուն հարս ըլլար: Աղջիկը կը վայելե՞ր, կ'ըսես: Վերջապէս, շատ ալ դիւրին գործ չէ իշխանուհին ըլլալ, պալատներու մէջ ապրիլ, միլիոնատէր ամուսին ունենալ, միլիոնատէրներու հետ լուսացցուղ դահլիճներու մէջ ժամանակ անցընել, եւ ադամանդակուռ մանեակներ կրել:

Այս հարուստ մարդուն եւ իր փափկասուն կէսին մտքէն չանցաւ այս վախերը:

Եւ առտու մըն ալ, Կրեսոսն ու իր կինը իրենց օրհնութիւնը տուին, երբ իրենց մանչը — հիմա, 23 տարեկան — իրա՛ւ լուր տուաւ թէ իրենց հարս պիտի ունենայիր աղքատին աղջիկը: Այսինքն, իրենց երէկուան սպասուհին:

Տղան ուրախութենէն խենթեցաւ: Աղջիկը պահ մը երեւակայեց թէ հրեշտակները վերէն վար իջեր էին ու իրենց թեւերով գիւթը տարեր էին երկինք:

Աշխարհի մէջ, ամէն մարդ լսեց այս բարեբաստիկ լուրը, պատմութիւնը տատրակներու այս Սէրին ու ամէն մարդ ծափահարեց Կրեսոսը:

— Հարուստ ըսածդ ալ ասանկ ըլլալու է, ըսին մարդիկ, իրարու:

×

Հազարումէկ Դիշերներէ՞ն փրցուցի այս հէքեաթը: Ո՛չ: Իրական պատմութիւն է:

Կրեսոսին անունն է Նելսըն Րաքֆելլըր, Նիւ Եորքի կառավարիչը եւ թոռը այն մարդուն, որ գիշերները Պայպըլ կը կարդար, ցերեկները՝ միլիոնը միլիոնին վրայ կը շարէր:

Հարսնցուին հայրն է նպարավաճառ մը: Հարսնիքը տեղի կ'ունենայ այս օրերս:

Այո՛, սպասուհին հարս պիտի գայ աշխարհի ամէնէն հարուստ ընտանիքներէն մէկուն տունը:

Այս լուրը միտս կը բերէ ուրիշ «իրական ու վաւերական» մը:

Կար ու չկար հայ վաճառական մը կար, որ ունէր բանի մը տասնեակ հազարի հարստութիւն մը: Ո՛չ աւելի:

Օր մը, այդ մարդուն կ'ըսեն.

— Սա աղջիկներէդ մէկը գրագրիդ տուր, լաւ տղայ է...

Եւ հայ վաճառականը պատասխան կուտայ իր բարեկամին.

— Ապո՞ւշ ես, ի՞նչ ես... Կը վայլէ՞ որ ե՛ս, Կարապետ Ադա Ունեւորեան, իմ աղջիկս գրագրի մը կտորին ելլեմ տամ: Խենթեցա՞ր:

Այս պատասխանը չտուաւ Րաքֆելլըր, որ այս կարապետ աղային ունեցած ամբողջ հարստութիւնը, կրնայ, մէկ օրուան մէջ ալ «ուտել»:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՏԸ ԿՈԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Նախագահ Տը Կոլ արտակարգ եւ լիազօր դեսպան ընդունելութեան մը արժանացաւ Սայտայի մէջ:

Սայտա լեռնային չէզոն մըն է, Օմանի հարաւը, որ ցարդ ըմբոստներու նախընտրած չէզոնն էր:

Աւելի քան 10·000 մահմետականներ փողոցները լեցուած են ընդունելու համար Նախագահը, որ խօսք առնելով ըսաւ.— «Մեծ յոյս ունինք մեր բոլորիս ապագային համար, կեցցէ՛ Սայտա, կեցցէ՛ Ալժերիա, կեցցէ՛ Ֆրանսա»:

Փիչ եաք, Տը Կոլ իր խօսքը կ'ուղղէր պաշտօնական անձնաւորութեանց. «Տակաւին չատ երկար ճամբայ մը ունինք որպէսզի ինչ որ կ'ուզենք ընել, ընենք: Մարդկային մեծ գործ մըն է զոր պէտք է իրագործենք նոր ճամբաներու վրայ»:

Ապա, ամբողջ օրը Նախագահը խօսեցաւ զինուորականներու հետ, պատեցաւ ռազմական չրջանները: Ուրբաթ, չաբաթ եւ կիրակի Տը Կոլ պիտի չարունակէ իր այցելութիւնները: Կիրակի առաւօտ ներկայ պիտի ըլլայ պատարագին, զոր. Շալի 1700 մեթր բարձրութեան վրայ դտնուող հրամանատարութեան կեդրոնը:

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

★

Մեր խմբագրատունը այցելեց Պ. Յարութիւն Տէր Անդրէասեան, Նիւ Եորքէն, որ վերջերս Թուրքիա եւ Միջին Արեւելք դացած էր եւ վերադարձի ճամբուն վրայ հանդիպած՝ Փարիզ:

Մխացեալ Նահանգներ կը վերադառնայ երեքշաբթի օր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՆԵԻ պատուիրակութիւնը Մոսկուայէն Քոնաքրի վերադարձաւ ուր ընդունուեցաւ Նախագահ Սեկու Թուրէյի կողմէ: Պաշտօնական զեկոյցը կը ճշդէ թէ Խորհ. Միութեան ըրած փոխառութիւնը 16 միլիառ ֆրանք է, հատուցանելի 12 տարիէն, 2,5 առ հարիւր տոկոսով:

ՄԱՐՕԿԻ թագաւորը պիտի կէարեւնայ Արաբական Լիկայի ժողովին բացումը կատարել, ինչպէս նախատեսուած էր: Բժիշկները որոնք Փրոֆ. Փասթէօր–Վալէրի–Ռատոյի գլխաւորութեամբ կը հրակէին թագաւորին առողջութեան վրայ, չատ տկար գտած են զայն եւ թելադրած որ իր գործունէութիւնը սահմանափակէ: Փրոֆ. Վալէրի–Ռատօ Փարիզ վերադարձաւ:

ԵՐԲ ԹՈՒՐՔԸ ՍԷՐ ԿԸ ՔԱՐՈԶԷ...

Թրքական վաթան թերթը, Նախ Թեր-լի ատորպրուքեամբ յօդուած մը հրա-տարակած է Սարոյեանի մէկ տեսակցու-թեան առթիւ:

Յօդուածագիրը Սարոյեանի կողմէ ֆը-քանական թերթի մը արուած տեսակ-ցութիւնը ամփոփելով, կանդ առած է յատկապէս հռչակաւոր ղրալէտին հե-տեւեալ խօսքին վրայ.

«Ոչ nf կ'ատեմ: Նոյնիսկ Թուրքերը: Օր մը հօրեղբայրս բարկացաւ եւ ըսաւ. «Կ'երեւի դուն Թուրքերը չես ատեր. խե՞ղճ ես դուն»... Ես ալ ատիպուած էի Խոստովանիլ: Արդարեւ, Թուրքերն ան-գամ չէի ատեր: Հակառակ անոր որ գի-տէի թէ ցեղակիցներս՝ Հայերը, պիտի չներէին այդ բանը»:

Զննք ղիտեր թէ Սարոյեան ըսա՞ծ է այս խօսքերը: Ոչ թերթը տեսած ենք, ոչ ալ Սարոյեանի անձնական վկայութիւ-նը ունինք:

Եթէ ըսած ըլլայ իսկ, նշանակութիւն չունի: Մէկը որ 1915ի Եղեռնի արհա-ւիրքները չէ «ճաշակած», չի կրնար ըմ-բռնել թէ ի՛նչ դաղաններու մասին է իր ակը...

Եթէ, իրա՛ւ, ըսած է այդ անիմաստ եւ պարզապէս ինֆեմատիպ երեւնալու հա-մար ըսուած խօսքերը, իր ցեղակիցները անչո՛ւշտ չեն կրնար ներել: Պարկեշտ մ'եւէ մարդ չի կրնար ներել:

Առելութեան զգացումին ախոյեան չենք, ոչ ալ հայ ժողովուրդը տոգորուած է այդ նեմ զգացումով: Սակայն, աշ-խարհի բոլոր դիտութիւնները, կրօնքնե-րը եւ բոլոր օրէնքներն ու դատարանները կը դատապարտեն Զարը, Ոճիրը, չարա-գործը եւ ցեղասպանութիւնը: Ցօչոտող դայլին հանդէպ կարելի չէ «սէր» քարո-զել: Կարելի չէ Քրիստոսէն աւելի Քրիս-տոնեայ ըլլալ, չարերն ալ ոճրագործներն ալ դէպի արքայութիւն առաջնորդելու համար, ջնջելով դժոխքի գաղափարը:

Անցնինք սակայն: Սարոյեանով չէ որ կ'ուզէինք զրաղիլ. քմայքի մարդ մըն է ան, տարօրինակութիւններու մարդը, որ վայրկեանէ վայրկեան կը փոխուի:

Հետաքրքրականը՝ Թուրք զրողին խոր-հրդածութիւնն է, որ չա՞տ աւելի ինք-նատիպ է, ու Թրքավայե՛լ...

Ցօդուածագիր Նախ Թերալի ցաւով հաստատեր է որ մանաւանդ Թուր-քիայէն «արեւմտեան երկիրները» զազ-թող Հայերը, «սերունդէ սերունդ մաս-նաւոր բծախնդրութեամբ կենդանի պա-հել կը ջանան Թրքաեցութիւնը, որ երբեմն երբեմն, այս կամ այն ձեւով ե-բեւան կուգայ»:

Թուրք յօդուածագիրը չի դիտեր, սա-կայն, թէ Ամերիկա ծնած ու մեծցած հա-զարաւոր Հայեր կան, որոնց համար «խորթ»ը՝ Սարոյեանի վերագրուած զը-զացումն է: Ու այսպէս, ոչ թէ որովհե-տեւ անոնք «առելութեամբ» լեցուած են, այլ որովհետեւ ունին արդարութեան խոր զգացումը. ունին այն համոզումը՝ թէ թափուած արիւն մը չի մոռցուիր. չարա-գործը պէտք է պատժուի, Չարը պէտք է դատապարտուի ու անմեղ զոհը պէտք է արդարութիւն գտնէ:

Անոնք, Ամերիկա ծնած ու մեծցած հազարաւոր Հայերը, կը հաւատան, թէ կայ Արդարութիւն ըսուած բան մը, որ պէտք է զործադրուի՝ անիրաւութեան հանդէպ:

Թուրք զրողը, խորհրդածելով, կը զրէ դեռ, ապշեցուցիչ պարարիւնով ու հա-մարձակութեամբ.

«Բայց մարդկութեան եւ ժողովուրդ-ներու չահը իրար սիրելու մէջ կը կայա-նայ: Այլեւս անցած է դարը տղաքը՝ փոխանակ սէրի, առելութեամբ դաս-տիարակելու: Աւելի լաւ պարագաներու համար պէտք է վերջ տալ ցեղերու միջեւ ոխի եւ առելութեան զգացումներուն, ցած թշնամութիւններուն»:

Իրա՞ւ այդպէս է, Պ. Նախ Թերալի:

Թալլել ու կողոպտել, ապօրինի կամ «օրինական» կերպով, զանգուածային տարագրութիւններ սարքել, ջարդել՝ ան-խտիր, մարդ ու կին, ծեր ու երախայ, եւ յետոյ ելլել «սէ՛ր» քարոզել, այսինքն՝ դայլի աւետարան կարդալ, զառնուկը լափելէն եաք, լաւ մը մարսելո՞ւ համար: Աւիկա մարդկային չէ, անասնական է. ստորին ու դարչելի բան մը:

Սէր՝ որո՞ւ հանդէպ. մարդկութե՞ան. համաձայն ենք. ժողովուրդներո՞ւն, հա-մաձայն ենք, արտանց: Բայց, մինչ՞ Թուրքը մաս կը կազմէ մարդկութեան, քաղաքակիրթ մարդկութեան:

Երբէ՞ն ի վեր այդ իմաստութեան հա-սեր էք: Տղաքը՝ «փոխանակ սէրի, ա-տելութեամբ» դաստիարակելու դարը ան-ցեր է, Թուրքի՞ն համար ալ, որ քանի մը տարին անզամ մը բնազդական, ան-դիմադրելի կարիքը կը զգայ Թալլելու, ջարդելու եւ աւերելու:

Այդ «զարը» երբէ՞ն ի վեր անցեր է, քանի որ դեռ չորս տարի առաջ, Սեպ-տեմբեր 6–7ի զիչերը, զժոխային դէպքեր տեղի ունեցան Իսթանպուլի մէջ, եւ ե-զան՝ մասնակցութեամբ Թուրք ուսանող-ներու եւ ուսանողուհիներու: Փա՞ռք Թուրք նոր սերունդին, որ կը զաստիա-րակուի «սէրով», եւ ա՛չ թէ առելու-թեամբ...

Թուրք յօդուածագիրը կը հրաւիրէ «արուեստագէտներն ու բոլոր լուսամիտ» մարդիկը, որ Թուրք եւ հայ ժողովուրդ-ները պատակտելու փորձերուն դէմ բողո-քեն ու արդելք ըլլան անոնց: Հետաքրքը-րական է զիտնալ թէ ինք, իրրեւ զրող, որեւէ բողոք բարձրացուցա՞ծ է, իր հայ-րերուն կամ եղբայրներուն զործած չա-րիքներուն դէմ, ոչ թէ «պատակտումի փորձ»երուն դէմ, այլ ջարդերուն, թա-լանին եւ հրկիզումներուն դէմ:

Իր եղրակացութեան մէջ, Թուրք զրողը կ'առաջարկէ որ Թուրքիոյ մէջ ապրող «հայ հայրենակից»ները մասնաւոր ջանք թափեն, որպէսզի Ամերիկայի, Ֆրանսա-յի ու Գերմանիոյ Հայերու Թրքատե-ցութեան արդելք ըլլան:

Ու այս առաջարկը կ'ընէ, յիշեցնելով որ Թուրքիոյ մէջ ապրող «հայ հայրենա-կից»ները կը վայելե՞ն եղեր «Թուրք հայ-րենակցութեան բոլոր բարիք»ները...

Հայերուն «վայելած» բարիքնե՛րը կը յիշէ Թուրք յօդուածագիրը, բայց չի յի-շեր իրենց, Թուրքերո՛ւն վայելած բա-րիքները, Հայերու եւ ոչ-Թուրքերուն կողմէ տրուած, որոնք իրենց տալանդով, իրենց առեղծագործ աշխատանքով, ի-րենց հաւատարմութեամբ կը ծառայեն «Թուրք հայրենակցութեան», պարբերա-բար ալ իրենց հարստութիւնն ու արիւնը տալով, սարսափի մատնուած...

Ի՞նչ հարկ Թուրքիոյ մէջ ապրող Հայե-րուն դիմելու, երբ Թրքատեցութեան բուն աղբիւրը՝ Թուրք ժողովուրդը ի՛նքն է, իր հին ու նոր սերունդներով, իր ե-կող զացող իշխանութիւններով:

Մոռնալ անցեալը, լռել գործուած ո-ճիրներուն մասին, նոր ոճիրներ գործել ու հալածել, եւ յետոյ ելլել զոհերուն ու հալածուածներուն դիմել, որպէսզի սի-րոյ զգացում ունենան, ոչ թէ առելու-թեան:

Ո՞ր դժոխքին մէջ դաստիարակուած են այս զրողները, եւ ո՞ր մէկ չարաչուք բարոյականութենէն ներշնչուած են ա-նոնք:

Պիտի ունենա՞նք պատասխանը այս հարցումներուն, Պայ Նախ Թերալի՛...

Մոռցէք Սարոյեանները եւ յիշեցէք ձեր առեղծած «իրականութիւն»ը, արիւնոտ ու անմարդկային...

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԳՐԱԿԱՆ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Ր. եւ վերջին մաս)

Իսկ ի՞նչ է տեղի ունեցել Պ. Սեւակի տաղանդի հետ: Նրա «Անմահները հրա-մայում են» ըրքոյկի ընդգծուած թար-մութիւնը չհանդուրժացրեց քննադատին: Առեղծագործական յամառ որոնումները արդասաւոր եղան Պ. Սեւակի համար: Բանաստեղծական նոր արտայայտչաձեւե-րի, պեզարուեստական խօսուն ու իմաս-տալի պատկերների, ինքնատիպ մտայղա-ցումների անընդհատ ձգտումը նրա գոր-ծերին միշտ տալիս են անհատականու-թեան չեշտուած կնիք: Առեղծագործա-կան պրպտումները Պ. Սեւակին մղեցին այնպիսի խիղախ մտայղացման, ինչպի-սին է «Անդրեզի զանգակատուն» խոշոր կտաւը, որը անպայման մեծ տաղանդի, ուժեղ թափի եւ լայնահուն երեւակայու-թեան պտուղ է: Բանաստեղծի տաղանդի այդ առանձնայատկութիւնները առկայ էին նաեւ «Նորից քեզ հետ» ժողովա-ծուում: Պ. Սեւակը չի տարուում բա-նաստեղծական արտաքին փայլով, «քնա-րական մեղմութեամբ»: Կեզծ յուզակա-նութիւն չի խաղում նա, լաւ իմանալով, որ «խորհրդային ընթերցողը կժանպղին դունաղարդումների, արտաքին կեզծ փայլի կարիք չի զգում. նրան հարկաւոր չէ բառային պատկերի նրբին սեթեւ-թումներ, նրա կեանքը լիք է զիւցազնա-կան խաոութեամբ եւ միանդամայն ար-ժանի է նոյնպիսի զիւցազնօրէն հուժկու արտացոլմանը՝ զրականութեան մէջ» (Գորկի):

Որքան խորն է թափանցում զրող-ար-ուեստագէտը երեւոյթների մէջ, որքան բազմակողմանիօրէն է արտացոլում կեանքը, այնքան խոր ու համապարփակ է նրա տաղանդը: Իրականութեան արտա-յոլման կարողութիւնն է նաեւ Մ. Գորկու համար տաղանդի չափանիշը: Նա զրում է. «Մենք տաղանդաւոր համարում ենք այն զրողներին, որոնք լաւ են տիրապե-տում դիտողութեան, համեմատութեան, դասակարդային առաւել բնորոշ առանձ-նայատկութիւնների ընտրութեան եւ ա-ռանձնայատկութիւնները մէկ դէմքի մէջ մացնել — երեւակայելու եղանակնե-րին: Այդպէս է ստեղծւում զրական կեր-պարը, ընդհերային տիպը»:

Միշտ չէ որ մեր զրողները, ստեղծա-զործական աշխատասիրութեան միջոցով կատարելագործում են իրենց տաղանդը, զարգացնում իրենց զեղարուեստական ընդունակութիւնները: Իսկ քննադատու-թիւնը դեռեւս քիչ ուշադրութիւն է դար-ձնում այս հարցին: Տաղանդն էլ կարիք ունի «վայիպանքի», զուրգուրոտ ու հոգատար վերաբերմունքի: Չի կարելի չարաչահել այն՝ յոյսը դնելով սոսկ օժ-տուածութեան վրայ: Պէտք է անընդհատ նրա զարգացման վրայ ուշադրութիւն բեւեռել: Գաղտնիք չէ, որ Յովհաննէս Շիրազը մեծ տաղանդի բանաստեղծ է, բայց նրա «Քնար Հայաստանի» հաւա-քածուի քնարական նոր երգերը, ինչ-պէս նաեւ քառեակները, զեղարուեստա-կան վարպետութեամբ չատ են զիջում Շիրազի նախկինում ստեղծած զործերին: Կամ՝ վերջին տարիներս մամուլում Շի-րազի տպագրած ո՞ր բանաստեղծութիւն-ներն են հանդում նրա հայրենասիրական նախորդ բազմաթիւ ստեղծագործութիւն-ներին: Մի՞թէ պատճառը նաեւ տաղանդի նկատմամբ ոչ խնամքոտ վերաբեր-մունքը չէ:

Խորհրդահայ պատմուածքագիրներից Վ. Խեչումեանի, Վ. Արամեանի, Ս. Ոանզատեանի, Ս. Այվազեանի, Ա. Ա-ւագեանի խառնուածքները տարբեր են, անհատականութեան տարբեր զրոշմ ու-նին նրանց պատմուածքները: Բազմազա-նութեան, դիտողական արուեստի նրբու-թեան, հոգեբանական սեթեւ վերլու-ծումների իմաստով նրանց տաղանդները մի չարք զեղարուեստական երեսներում այդ առանձնայատկութիւնները առկայ էին նաեւ «Նորից քեզ հետ» ժողովա-ծուում: Պ. Սեւակը չի տարուում բա-նաստեղծական արտաքին փայլով, «քնա-րական մեղմութեամբ»: Կեզծ յուզակա-նութիւն չի խաղում նա, լաւ իմանալով, որ «խորհրդային ընթերցողը կժանպղին դունաղարդումների, արտաքին կեզծ փայլի կարիք չի զգում. նրան հարկաւոր չէ բառային պատկերի նրբին սեթեւ-թումներ, նրա կեանքը լիք է զիւցազնա-կան խաոութեամբ եւ միանդամայն ար-ժանի է նոյնպիսի զիւցազնօրէն հուժկու արտացոլմանը՝ զրականութեան մէջ» (Գորկի):

Որքան խորն է թափանցում զրող-ար-ուեստագէտը երեւոյթների մէջ, որքան բազմակողմանիօրէն է արտացոլում կեանքը, այնքան խոր ու համապարփակ է նրա տաղանդը: Իրականութեան արտա-յոլման կարողութիւնն է նաեւ Մ. Գորկու համար տաղանդի չափանիշը: Նա զրում է. «Մենք տաղանդաւոր համարում ենք այն զրողներին, որոնք լաւ են տիրապե-տում դիտողութեան, համեմատութեան, դասակարդային առաւել բնորոշ առանձ-նայատկութիւնների ընտրութեան եւ ա-ռանձնայատկութիւնները մէկ դէմքի մէջ մացնել — երեւակայելու եղանակնե-րին: Այդպէս է ստեղծւում զրական կեր-պարը, ընդհերային տիպը»:

Մինչ չէ որ մեր զրողները, ստեղծա-զործական աշխատասիրութեան միջոցով կատարելագործում են իրենց տաղանդը, զարգացնում իրենց զեղարուեստական ընդունակութիւնները: Իսկ քննադատու-թիւնը դեռեւս քիչ ուշադրութիւն է դար-ձնում այս հարցին: Տաղանդն էլ կարիք ունի «վայիպանքի», զուրգուրոտ ու հոգատար վերաբերմունքի: Չի կարելի չարաչահել այն՝ յոյսը դնելով սոսկ օժ-տուածութեան վրայ: Պէտք է անընդհատ նրա զարգացման վրայ ուշադրութիւն բեւեռել: Գաղտնիք չէ, որ Յովհաննէս Շիրազը մեծ տաղանդի բանաստեղծ է, բայց նրա «Քնար Հայաստանի» հաւա-քածուի քնարական նոր երգերը, ինչ-պէս նաեւ քառեակները, զեղարուեստա-կան վարպետութեամբ չատ են զիջում Շիրազի նախկինում ստեղծած զործերին: Կամ՝ վերջին տարիներս մամուլում Շի-րազի տպագրած ո՞ր բանաստեղծութիւն-ներն են հանդում նրա հայրենասիրական նախորդ բազմաթիւ ստեղծագործութիւն-ներին: Մի՞թէ պատճառը նաեւ տաղանդի նկատմամբ ոչ խնամքոտ վերաբեր-մունքը չէ:

Խորհրդահայ պատմուածքագիրներից Վ. Խեչումեանի, Վ. Արամեանի, Ս. Ոանզատեանի, Ս. Այվազեանի, Ա. Ա-ւագեանի խառնուածքները տարբեր են, անհատականութեան տարբեր զրոշմ ու-նին նրանց պատմուածքները: Բազմազա-նութեան, դիտողական արուեստի նրբու-թեան, հոգեբանական սեթեւ վերլու-ծումների իմաստով նրանց տաղանդները մի չարք զեղարուեստական երեսներում

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ

... ԵՒ ՀԻԹԼԻՐ ԶՄԵՌԱՒ

×

Քլաուսինկ·— Տարւոյն սկիզբը տեղա-կալ Ֆոն Հէֆթէն ինձի ըսաւ որ, նկատի առնելով այն ծանր կացութիւնը որուն մէջ կը մխրճուի հետզհետէ զինուորա-կան զեկավարութիւնը, հարկ էր ամէն ինչ փոխել վերին հրամանատարութեան չարքերուն մէջ: Եւ արդէն այդ տեսակի դործողութեան մը սկսուած է, աւելցուց, եւ սակայն յաջողութիւնը ձեռք կրնանք ձգել այն պարագային երբ Առաջնորդը կարողանանք մէջտեղէն վերցնել...

Ֆրայզլէր·— Մէջտեղէն վերցնե՛լ Ա-ռաջնորդը...

Քլաուսինկ·— Այո՛:

Ֆրայզլէր·— Եւ այս բանը դուք դի-տէիք սկիզբէն ի վեր: Հէֆթէն մասնա-ւոր բան մը ուզե՞ց ձեզմէ:

Քլաուսինկ·— Այո՛: Հարցուց ինձի թէ կ'ուզէի՞ մահափորձին մասնակցիլ: Եւ ես իրեն պատասխանեցի. «Այո՛»: Քանի մը օր ետք Կոմս Շթաուֆենպէրկ իր մօտ հրաւիրեց զիս եւ հարցուց. «Կ'ուզէ՞ք այս դործին մէջ մեր կողքին դտնուիլ»: Սնոր ալ տուի համաձայնութիւնս եւ այ-նուհետեւ այլեւս չխօսեցանք այս մասին:

Ցանկարծ, Յուլիս 10ին վերջին հրա-տիրուեցայ Շթաուֆենպէրկի մօտ: Ըսաւ ինձի թէ յաջորդ օրը պէտք ընկերանայի իրեն Հիթլերի ընդհ. բանակատեղին: Եւ վերջին անդամ ըլլալով հարցուց թէ պատրա՞ստ էի եւ թէ պիտակցութիւնը ունէի՞ ըրածիս: «Այո» պատասխանեցի եւ յաջորդ օրը միասին զացինք Ռաստեն-պուրկ, ընդհանուր բանակատեղին:

Ֆրայզլէր·— Դուք մասնաւոր պաշտօն մը ունէի՞ք այնտեղ:

Քլաուսինկ·— Իմ պարտականութիւնս էր ընկերանալ անոր եւ օդանաւն ու ինք-նաչարժը պատրաստ պահել որպէսզի, ի պահանջել հարկին, կարենայինք հե-ռանալ առանց արդելքի: Պէտք եղածը ըրի այս ուղղութեամբ: Կառքով հոն գնաց, ընկերացայ իրեն եւ սպասեցի դրան առջեւ, կառքին մէջ: Երբ դուրս ելաւ, բաւ որ գործը չէր «քալած» ո-րովհետեւ Ես–Ես առաջնորդը՝ Հիմլէր բացակայած էր այդ օրը: Աւոր վրայ ճաչելու զացինք եւ, միասին, օդանաւով վերադարձանք:

Դատավարութեան ընթացքին առաջին անդամն էր որ կը խօսուէր Կոմս Շթաու-ֆենպէրկի առաջին ձեռնարկին անյաջո-ղութեան մասին, վկայի մը բերնով:

Արդարեւ, Շթաուֆենպէրկ Յուլիս 11ին Պերկհթէչկատէնի մէջ՝ Հիթլերի հետ ներկայ էր եղած ժողովի մը եւ չէր ու-զած մահափորձի իր առաջին ձեռնարկը կատարել, որովհետեւ Էս–Էսներու ա-ռաջնորդը Հիմլէր բացակայ էր ժողո-վէն: Եւ որովհետեւ իր նպատակն էր մէկ անդամէն մէջտեղէն վերցնել ծանօթ եր-րորդութիւնը՝ Հիթլէր, Կէօրինկ եւ Հիմ-լէր, Շթաուֆենպէրկ յետաձգած էր իր ծրագրին զործադրութիւնը աւելի յար-մար առիթի մը:

Չորս օր յետոյ, Յուլիս 15ին, այդ ա-ռիթը կը ներկայանայ:

Քլաուսինկ·— Յուլիս 1ին զարձեալ հրաւիրուեցայ Ֆոն Շթաուֆենպէրկի մօտ, որ այս անդամ հրամայեց ինձի յա-ջորդ օրը ընկերանալ իրեն, որովհետեւ Ֆոն Հէֆթէն զբաղած պիտի ըլլար: Զօր-ֆրամ մեզի հետ օդանաւ պիտի առնէր: Հաւանական էր որ այդ օրը գործը «քա-լեցնէինք»: Օդանաւ առի իրենց հետ Յու-լիս 15ին, եւ այդ օրն ալ զարձեալ դուր-սը սպասեցի, կառքին մէջ: Այդ օրն ալ, սակայն, գործը չյաջող չգնաց...

Ֆրայզլէր·— Ինչո՞ւ: Պատճառը չգիտե՞ն ձեզի:

Քլաուսինկ·— Ոչ:

Այս երկրորդ տեսարանը կ'անցնի Հիթ-լէրի Աբեւելեան Բրուսիայի Ռաստեն-պուրկի բանակատեղիին մէջ, ուր դու-մարուելիք ընդհանուր ժողովէն բացակայ են Հիմլէրը եւ Կէօրինկ, երկուքն ալ: Այ-դամ մը եւս Շթաուֆենպէրկ յետաձգեց վճռական հարուածին ժամը:

Յուլիս 20ի մահափորձին, Քլաուսինկ չէ որ կ'ընկերանայ Շթաուֆենպէրկի, այլ Ֆոն Հէֆթէն: Քլաուսինկ կուտայ ատոր բացատրութիւնը:

Քլաուսինկ·— Յուլիս 19ին հիւանդ ըլլալով տունը մնացի: Երեկոյեան մօտ տեղակալ Ֆոն Հէֆթէն հեռաձայնեց ինձի եւ ըսաւ որ պէտք է անմիջապէս իր տու-նը երթայի, չատ կարեւոր էր: Ըսաւ ինձի նոյնպէս թէ յաջորդ օրը Շթաուֆենպէր-կի հետ պիտի մեկնէր դէպի Ռաստեն-պուրկի բնդհ. բանակատեղին եւ թէ այս անդամ գործին յաջողութիւնը ապահով էր: Յուլիս 20ին, բան սովորականին դա-լի Պենտլերշթրասէի զրասենեակս եւ ըզ-բաղեցայ կարդալիր սպայի առօրեայ պաշտօնով. զրպղեցայ բաղմաթիւ հե-ռագիրներու յղումով եւ այլ ընթացիկ գործերով: Կէսօրէն ետք երբ ձայնա-սիխիւրը հաղորդեց թէ Առաջնորդը չէր մեռած, նոյն վայրկեանին համոզում գո-յացուցի որ այլեւս չէինք կրնար ընկերել եւ թէ պէտք էր գործը քշել մինչեւ ծայ-րը: Մնացի Պենտլերշթրասէի մէջ: Ժամը 10ը անցած էր երբ հրամայեցին ինձի դէնքս յանձնել: Սկիզբը հակառակեցայ եւ սակայն իսկոյն տեղի տուի, հրաժա-րելով ընկերակից սպաներու վրայ կրա-կելու զաղափարէն: Եւ հետեւեալ առա-ւօտ յանձնուեցայ:

(16 Շար.)

ՊՐԱԿ

— Մեր տնտեսությո՞ւն, ես էլ տեղյակ եմ, մի քիչ տարի հետ էլ տնտեսագիտություն եմ դասավանդել, ուրեմն ինձ մի ձեռնոց։ Ա՛ռ պոլեզնի մի ձեռնոցն էլ ինձ տուր, որ ես էլ ասեմ, որ ես էլ գիտեմ։ Ես ինչ-որ բան գիտեմ

Ուխտի ուրիչ անդամներու հետ, յաւուկ հարցերու չուրջ:

Լոնտոնի օդակայանը, Այզընհաուըրը դիմաւորեց Վարչապետ Մաք Միլըն: Երկու երկիրներու փառերդներէն եաք, խօսք առաւ նաեւ Մաք Միլըն որ իր գոհունակութիւնը յայտնեց Այզընհաուըրի առաքելութեան առթիւ: Այք, իր կարծիքին, չէ՛տեց թէ Լոնտոն դալու պէտք չունէր որպէսզի Անգլիոյ ժողովուրդը ապահով ըլլայ թէ Ամերիկան իր կողքին է:

Ուրբաթ օր Նախագահը այցելութիւն մը պիտի տայ Թագուհիին եւ չաբաթ օր միայն պիտի սկսի խօսակցութիւնները Մաք Միլընի հետ:

———o———

ՉԵՄԹՈՒՈՎԱՅի մէջ (Լեհաստան) աւելի քան հարիւր հազար ուխտաւորներու առջեւ, կարդինալ Վիսզինսքի յայտարարեց թէ լեհ եկեղեցին միտք չունի քաղաքական հարցեր յարուցանելու: Ուխտաւորներուն մէջ կային նաեւ գիւղացիներ եւ բանուորներ, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ կաթոլիկ Լեհաստանի եւ ընկերվարական Լեհաստանի բաժանումը որոշ ձեւով լուծուած չէ: կարդինալը յուսախաբ ըրաւ անոնք որ դժգոհ են Պետութեան եւ եկեղեցւոյ միջեւ տիրած դինադադարէն: Արդարեւ մեծ խրատական ընոյթ ունէր իր քարոզը բայց կարդինալը մտահոգ չէ ապագային համար, որովհետեւ.— «Եկեղեցին ինչպէս Ընտանիքը երկու հիմնարկութիւններ են որոնք չեն փոխուած դարերու ընթացքին»:

ԻԶվԵՍՏԻԱ (Մոսկուա) կը գրէ.— «Մարդը որքան պզտիկ է այնքան աւելի ուժով կը պոռայ» ակնարկելով նախկին Նախագահ Հարի Թրումընի: Մորմոնական Թերթը կը գտատպարտէ Թրումընը որ ջրամարտին հեղինակն է, ինչպէս նաեւ Քորէայի պատերազմին:

ՄԱԼՐՕ, ճառ մը խօսելով Սան Փաւլոյի մէջ ըսաւ.— Մարդկութիւնը մեծ է այն առեն միայն երբ կը քալէ դէպի իր երազը: Անկէ երբեք չի ձերբազատուիր, կամ ազդերը զայն կը դանեն կամ կը քալեն դէպի ուրիշներու երազը: Մենք բոլորս նոր քաղաքականութեան մը ահ վիրաններն ենք»: Նախարարը Ռիօ-Տէ-Եանէյրիօ մեկնեցաւ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ եւ Յունաստանի միջեւ համաձայնութիւն մը ստորագրուած է որպէսզի Ֆրանսա ապրող յունահպատակ ծեր աշխատաւորները օգտուին ընկերային նպաստներէ: Հարկ է որ դիմում ընող յունահպատակը 15 տարի Ֆրանսա ապրած ըլլայ: Դիմումները պէտք է ընել 110–112 Ռիւ Տը Ժլանար (Փարիզ 19):

ՅԱԻԱԿՅՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի կեդրոնական վարչութիւնը խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ վաստակաւոր մտաւորական եւ Մխիթեանս բարեկամ Պ. Գ. Լազեանի անակնկալ մահուան առթիւ Հ. Ց. Դ.եան իր սգաւոր տիկնոջ եւ ազգական, եւ ի յարգանս իր յիշատակին 5000 ֆր. կը նուիրէ Փարիզի Մշակոյթի Տան:

ՆՈՒԻՐ

Պիվեռէն Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ազատեան, իրենց զաւակին՝ Կարապետ Ազատեանի ընդ Օրիորդ Անայիս Հաճենեանի ամուսնութեան ուրախ առթիւ կը նուիրեն 2000 ֆրանք հայկ. Ժերանոցին, 1000 ֆրանք Ֆր. Կապոյտ Խաչի կայանին, 2000 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օգտակոյթեան կայանը կը փակուի ՕԳՈՍՏՈՍ 31ին, ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐ:

Հետեւաբար կը խնդրուի ծնողքներէն, Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Ռիւ ժան Կուժոն գտնուիլ նոյն օրը, ժամը 12ին:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԱԼՊԵԱՆ ՌԱՋՄԻԿՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

ԳՐԵՑ

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Դիմել հեղինակին՝

Via Pacini 30, MILANO

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ

Պելֆոնթէյնի կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանէն Ա. խումբ մը կը վերադառնայ Սեպտեմբեր 1ին, կառ տը Լիոն կը հասնի երեքշաբթի ժամը 6,30ին:

Բ. խումբ մը կը վերադառնայ Սեպտեմբեր 4ին, կառ տը Լիոն կը հասնի ուրբաթ առաւօտեան ժամը 6,30ին:

Ծնողքներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ, ինչպէս նախապէս ալ դրուած է իրենց:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

★

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Փերէի մայրապետներու զովատեղ անտառին մէջ:

Երգ, նուագ, պար եւ հաճելի աւակընկալներ:

Տեղւոյն վրայ պիտի դանէք «հում միսի յօշած», «չամփուրով խորոված» եւ աղանդերներ:

Վալանսէն՝ Սէն Փերէ ամէն ժամ օթոքառ կայ, Սիեմա Փալասի առջեւէն եւ Փլաս տը լա Ռեփիւպլիքէն:

Սիրով կը հրաւիրուի Վալանսի եւ շրջաններու Հայութիւնը անխտիր:

ԱԶԴ

Ինչպէս յայտարարուեցաւ, Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը վերանձնօրէն Ազգաստանի Ընկերակցութեան տրամադրութեան տակ դրած է տարեկան կէս միլիոնի գումար մը, հայ խնամատարութեան մը (ասիսթանթ սոսիալ) պատրաստութեան ուսուցման թոչակին համար:

Ուսանողութեան շրջանն է երեք տարի, իսկ պետական վկայեալ հիւանդապահուհիին համար երկու տարի միայն:

Արդէն սահմանուած են թեկնածուութիւնները եւ յարմարագոյնին ընտրութիւնը տեղի կ'ունենայ մօտ օրէն:

Թեկնածուներու արձանագրութիւնը բաց է մինչեւ 15 Սեպտեմբեր:

Թեկնածուն պէտք է ըլլայ 18–35 տարեկան եւ ունենայ պահակաւորի (պաֆալոբիա) Ա. վկայականը:

Արձանագրութիւնները կ'ընդունուին Աղթամարեանի դրասենեակը, ուր պէտք է դրել հետեւեալ հասցէով.—

Association Arménienne d'Aide Sociale
" Bourse d'Etude C. Gulbenkian "
32, Rue de Trévise PARIS 9e

ԼԸ ՓԷՔԻ ՀԱՅ ԸՆԹԱՑԱՐԱՆ

3 Ավրնիւ Կոռնիշան, Լը Փէֆ, Սէն-է-Ուազ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ.— Դասական Ընթացք (Cours Classique):

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—

1) *Տասը տարեկանէն սկսեալ, երկրորդական Վարժարանի որևէ դասարանի ուսանող կ'ընդունուի պայմանաւ որ ունենայ իր դասարանին վերաբերեալ նիւթերուն բաւարար ծանօթութիւնը:*

2) *Արտասահմանէն կամ Ֆրանսայի դաւառներէն եկող աշակերտը, փարիզի մէջ պէտք է ունենայ խնամակալ մը:*

3) *Աշակերտը պէտք է ներկայացնէ Ընծայարանին Տնօրէնութեան.—*

ա) *Յարդ յաճախած դպրոցին դասատրքոյկը եւ բարի վարքի վկայական:*

բ) *Մկրտութեան եւ բժշկական պատուաստի վկայական:*

4) *Դպրոցական տարեկան թոշակը (ինտեռնատայ) 150·000 ֆրանք է, երեք մասով վճարելի, իւրաքանչիւրը եռամսեայ սկիզբը:*

Նպաստաւոր դէպք մը նախատեսուած է իսկապէս կարօտեալ ընտանիքներու զաւակներուն համար:

Ցիշեալ սակագինէն դուրս կը մնան աշակերտին ուղեւորութեան, հանդերձանքի, գրենական պիտոյքի, բժշկական խնամքի ծախքերը:

Դիմել՝

Direction Ecole Apostolique
3, Rue de Grandchamp - Le Pecq S. et O. France

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	2·500	Ֆր.	միւնչեւ	1/4	սիւնակ
ՀՈԴԵՀԱՆԳԻՍՏ	1·500	Ֆր.	միւնչեւ	1/8	սիւնակ
ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ	1·000	»	»	»	»
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	1·500	»	»	»	»
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	2·000	»	»	»	»
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ	1·000	»	»	»	»
«ՓՈՓԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱՍԿԻ»	1·000	»	»	»	»
«ԿԼ ՓՆՏՌՈՒԻ»	500	»	»	»	»

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

Օգոստոս ամսուան ընթացքին

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ

51 Rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e)

ԲԱՑ Է ՄԻԱՅՆ ԿԷՍՕՐԷ ՎԵՐԶ

ԺԱՄԸ 2 –6,30

ՓԱԿ Է ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գրիգոր եւ Արմենակ Եսայեան կը փնտռեն իրենց եղբայրը՝ Կարապետ Եսայեան, ընկերակցութիւն: Տեղեկութիւն ունեցողները կրնան դրել՝ Տիկին Գոհար Մատոեանի՝

258, Avenue d'Argenteuil Asnieres Seine

Արտասահմանի Թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նոր արձանագրութիւնները կը շարունակուին 1959–1960 ուսումնական տարեշրջանին համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափագող ծնողքները փութան դիմել Տեսչութեան, գրաւոր կամ հեռաձայնով:

Collège Arménien S. Moorat
26, Rue Troyon - SEVRES (S. & O.) Tél.: OBS. 18-28

Վարժարանի անցեալ տարուան աշակերտներուն ծնողքներուն ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ կը յանձնուի.—

Եթէ մինչեւ Սեպտեմբեր 8 չնորոգեն իրենց զաւակ՝ երուն արձանագրութիւնը, Տեսչութիւնը ի հարկին, ազատ է անոնց տեղերը յատկացնել նոր արձանագրութիւններու. հետեւաբար, այդ թուականէն առաջ պէտք է պատասխանեն, Տեսչութեան՝ Մայիսի մէջ ղրկած շրջաբերականին:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris 6e

Chèque Postal : Paris 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, Ս. ՎՐԱՅԵԱՆ Նոր տպագրութիւն, Պէյրութ, պատկերազարդ մեծադիր 684 էջ, կազմ.	4·000 ֆր.
ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, Կ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ Զ. տարի, Պէյրութ, 1959, 640 էջ	1·400 ֆր.
ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ, Գահիրէ, 1959, 169 էջ, պատկերազարդ	350 ֆր.
ՅՈՎԱՀԱՆՆՈՐԻ ԳԵՐԻՆԵՐԸ, Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ Գահիրէ, 1959, 568 էջ	850 ֆր.
ԽՈՐԵՒԱՆ, Խ. ԴԱՇՏԵՆՑ: Գահիրէ,	700 ֆր.
ԵՐԳՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ, Ճ. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ Պէյրութ, 436 էջ, կազմուած	1·000 ֆր.
ԴՐՕՇԱԿ, օրգան Հ. Ց. Դ., Ա. հատոր 1890–97, Բ. հատոր, 1898–1901, կազմուած, հատորը	2·400 ֆր.
Le Chant du Pain, Daniel Varoujan Paris, 1959	630 Frs.

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

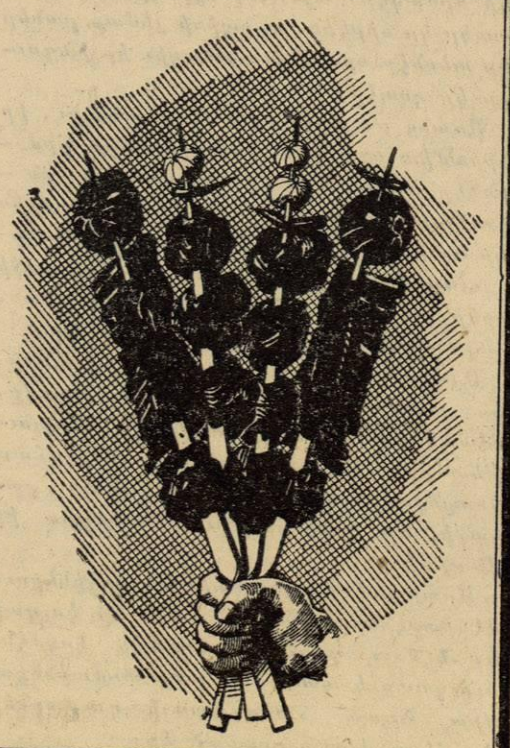
Ֆրանսական – Հայկական եւ Կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31 21
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ
30
ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE
30 AOUT
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8381 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4382

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆ

Անողոք է մահուան հրեշտակը: Մանկապը կը զործէ անդադար: Երկչոտներէն վերջ չի խնայեր նաեւ միջին սերունդին:

Այդ սերունդի փայլուն ներկայացուցիչներէն մէկն էր Գաբրիէլ Լազեան, որ Օգոստոս 25ին աչքերը փակած է յաւիտենութեան՝ Նեղոսի ափերուն վրայ:

Դառն ճակատագիրը մըն էր վերապահուած Հայութեան այն զաւակներուն, որոնք նոր թեւակոխած էին երիտասարդութեան սեմը, երբ պայթեցաւ համաշխարհային առաջին պատերազմը:

Անոնք կէս ձգելին ուսումը եւ իրենց կեանքի ամէնէն զեղեցիկ տարիները անցուցին զինուորական համազգեստի մէջ, զաժան պայմաններու տակ: Մեր զարաւոր թշնամիի բանակին մէջ:

Աւելի բախտաւոր եղան անոնք, որ պատերազմի ընթացքին կամ 1918ի զինադադարէն վերջ առիթը զտան զինուորական դպրեվանքի մը կամաւորական դասընթացքներուն, Հայաստանի Հանրապետութեան կանոնաւոր բանակին կամ Հայկական Լեգէոնին:

Գաբրիէլ Լազեան եղաւ այդ բախտաւորներէն: Պոլսոյ Սպայից վարժարանը պատրաստէ եւ Թրքական բանակին մէջ ծառայելէ ետք անցաւ Հայաստան եւ մինչեւ խորհրդայնացում իբրեւ սպայ կարեւոր պաշտօններ վարեց հայկական բանակին մէջ: Բոլշեւիկներու կողմէ ազատուած հայ սպաներու խումբին մաս կազմեց:

Ի վերջոյ յաջողեցաւ դուրս պալ խորհրդային «դրախտէն»և գնաց Իտալիա, ուր իբրեւ կամաւոր զինուորագրուեցաւ Փոքր Ասիոյ հելլէնական բանակին:

Իր զինուորական ասպարէզը վերջ պիտի գտնէր Իզմիրի 1922 Սեպտեմբերի ազէտով:

Աթէնքի մէջ կը սկսէր իր կեանքին երկրորդ հանդրուանը, որ ամբողջովին պիտի նուիրուէր հանրային գործին, 36 տարի անընդհատ, մինչեւ իր վերջին շունչը:

Հրապարակագիրը, հեղինակ, հրատարակիչ ու հասարակական պատասխանատու գործիչ: Առնք եղան իր գործունէութեան պլիսեր գիծերը, — 1923էն 1938 Աթէնքի, 1938էն 1959 Գահիրէի մէջ:

Մեծ եղաւ իր դերը յունահայ գաղութին մէջ, այն ճակատագրական օրերուն, երբ Փոքր Ասիոյ ազէտէն վերջ գպրոցական գործած հայ լուսակներ լեզապատառ ապատան էին գտած Հելլադայի հիւրընկալ հողին վրայ:

Գաբրիէլ Լազեան Աթէնքի մէջ հիմնեց առաջին հայ օրաթերթը՝ Նոր Օր, զոր վարեց ձեռնհասօրէն մինչեւ 1938ի աշունը, երբ կասակցական պերպոյն պարտականութիւնը Գահիրէն պիտի գործնէր իր կեանքին վերջին հանդրուանը:

Եգիպտոսի մէջ ալ չատ բեղուն եղաւ իր գործունէութիւնը: Յուսաթերին բերաւ իր նպաստը՝ ապպային, քաղաքական հարցերու չուրջ ուսումնասիրուած յօդուածներով:

Օժտուած նախաձեռնութեան բացառիկ ոգիով, մեծ գործ տուաւ հրատարակչական գործին՝ Յունաստանի եւ Եգիպտոսի մէջ:

Նոր Օրի մատենաշարին մէջ լոյս ընծայեց տասնեակ հատորներ՝ հին եւ նոր, հայ եւ օտար հեղինակներէ: Յուսաթերի տպարանի արդիական տարբերումէն ետք՝ առաւելապէս իր նախաձեռնութեան եւ ջանքերուն չնորհիւ էր, որ բազմաթիւ արժէքաւոր հատորներ լոյս տեսան, մատչելի տպագրութեամբ:

Յուսաթերի տպարանը իր մասնաւոր դուրգուրանքին առարկան էր: Ցանկարծական ու անակնկալ մահէն քանի մը օր առաջ միայն՝ 17 Օգոստոս, թուականիր նամակով մը մեզի կ'առաջարկէր ծանօթ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅՋԸՆՀԱՈՒԸՐ ԼՈՆՏՈՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԻ

•

ԵՐԿՈՒ ՕՐ ԳԼՈՒԽ ԳԼԽԻ ՄԱՔ ՄԻԼԸՆԻ ՀԵՏ

Նախագահ Այզընհաուըր ուրբաթ օր մտերիմ օր մը անցուց Գամմորալ, Անթիլոյ Թագուհիին ամարանոցը: Ամբողջ ճամբու ընթացքին ժողովուրդը իր համակրանքը եւ խանդավառութիւնը արտայայտեց հանդէպ անոր՝ որ վայելուն դինուորական, հրամանատարը եղած է Եւրոպայի բրիտանական ուժերուն, վերջին աշխարհամարտին:

Շաբաթ եւ կիրակի, Այզընհաուըր Զէքըրզի մէջ, պիտի խօսի Վարչապետ Մաք Միլընի հետ: Երբ հոն հասնի, Այզընհաուըր առաջին առթիւ, ի յիշատակ իր այցելութեան, ծառ մը պիտի տնկէ: Այդ ծառին տեսակը անծանօթ էր մինչեւ 1945:

Այդ երկու օրուան ընթացքին, Այզընհաուըր միայն աշխատանքի պիտի չնուիրէ իր ժամանակը, արդէն կարգ մը զուարճալի ժապաւէններ տարուած են Զէքըրզ, որպէսզի Նախագահը երբոր ուզէ կարենայ հաճելի ժամանց մը ունենալ լուրջ խօսակցութեանց զուգընթաց:

Մէկ օր զաղար մը ունենալով, Թագուհիին ընտանեկան չրջանակին մէջ, Այզընհաուըր կրցաւ արդէն կարճ հաւանելիր մը ընել եւրոպական իր ճամբորդութեան:

Միացեալ Նահանգներու Նախագահը պոնէն Լոնտոն անցնելով, մէկ ապահովութիւն ունեցաւ. — այն որ՝ սրտերու միութիւն կայ մարդու մը չուրջ որ վերապահած է իսկական պարագլուխի մը եռանդը եւ աշխոյժը:

Պոնի ժողովուրդին խանդավառութիւնը ցոյց կուտար մանաւանդ ժողովուրդի մը երախտագիտութիւնը իրեն ընծուած օժանդակութեան համար: Լոնտոնի մէջ, կ'ուզէր չնորհաւորել մարդը որ ընդունած

գրքի մը հրատարակութիւնը՝ Յուսաթերի տպարանին մէջ, նպաստաւոր պայմաններով: Ու կ'ուզէր Սիմոն Զաւարեանի մէկ յօդուածը, 1901ին տպուած Թիֆլիսի Մուրճին մէջ:

Անխոնջ աշխատող ու պրպտող, մեր սղրացեալ ընկերը վերջին տասնեւհինգ տարիներու ընթացքին հրատարակեց Յեղափոխական դէմքեր եւ Դէմքեր հայ ազատագրական շարժումէն պատկերազարդ հատորները, ինչպէս նաեւ Հայաստան եւ Հայ Դատը (ըստ դաշնագրերու վաւերագրերու), 3 հատոր: Ու դեռ ծրագրած էր լոյս ընծայել ուրիշ գրքեր ալ:

Իր սրտին չատ մօտիկ էր Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, զոր կ'ուզէր բոլորովին նորոգուած ու սարքուած տեսնել օր առաջ: Անմոռանալի պիտի մնան իր ջանքերը Փարիզի և Մարսիլիոյ մէջ՝ 1956ին՝ զարկ տալու համար ժողովրդական հանդանակութեան զործին, որ յաջողութեամբ պսակուեցաւ:

Մեծ եղեռնին զոհ էր տուած իր մայրը, երեք եղբայրներն ու չորս քոյրերը՝ Երզնկայի տարագրութեան օրերուն:

Իր մահով հայ ժողովուրդը կը կորընչնէ իր հայրենասէր ու անձնազոհ մէկ զաւակը, որ ամբողջ կեանքը նուիրեց ազգին:

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնն ալ կ'ողբայ իր հաւատաւոր, եռանդուն ու կորովի վարիչ մէկ ընկերը, որ անկուն կամքով եւ անսասան հաւատար մութեամբ մինչեւ վերջ կանգնուն մնաց պատնէշին վրայ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

էր Մաք Միլընի առաջադրած աւելի ճկուն քաղաքականութիւնը:

Այզընհաուըրի եւ Մաք Միլընի տեսակցութենէն առաջ, Արտաքին նախարարներ՝ Հերթըը եւ Սելուին Լօյտ արդէն սկսած են նախապատրաստական աշխատանքները:

Երեքշաբթի իրիկուն մէկ սեղանի չուրջ պիտի ճաշեն Այզընհաուըր եւ մտերիմ Մոնթկոմըրի, հակառակ այս վերջինին ըրած քննադատութեանց Այքի ռազմավարութեան դէմ:

Քաղաքական բոլոր չրջանակներու կարծիքն այն է որ Նախագահ Այզընհաուըրի ամէնէն փափուկ խօսակցութիւնները տեղի պիտի ունենան Փարիզի մէջ, ուր կը հասնի չորեքշաբթի:

Ուուչինկթընի Ֆրանքեւամերիկեան քաղաքական չրջանակներու համաձայն փարիզի խօսակցութիւնները երեք գլխաւոր նիւթերու չուրջ պիտի դառնան: Ա) Ալժերիա եւ Ափրիկէ.— Այս հարցին չուրջ է մանաւանդ որ Այզընհաուըր պէտք է լաւ մտիկ ընէ Տը Կոլը, հասկնալու համար Ֆրանսայի տեսակէտը եւ մտադրութիւնները:

ՄԱԿի ընդհ. ժողովին վերջին նիստին Ամերիկա ձեռնպահ մնաց երբ Ալժերիոյ հարցը օրակարգի նիւթ դարձաւ, յառաջիկայ նիստին, հետաքրքրական է որ Միացեալ Նահանգները նոյն դիրքը բռնեն: Բ) Արեւելք–Արեւմուտք յարաբերութիւններ, Պերլա, Խրուշչեւ: Այս հարցին մէջ, ծանօթ են Ֆրանսայի մտահոգութիւնները: Այզընհաուըր պիտի թէ Խրուշչեւի հետ իր տեսակցութեան որոշումը որքան քննադատութիւններու կ'արժանանայ ամէն օր ոչ միայն Եւրոպայի, այլ նաեւ Ամերիկայի մէջ: Բայց Այզընհաուըրի կարծիքն այն է թէ ինչ որ ալ ըլլայ արդիւնքը այս փորձը պէտք է կատարուէր: Եւ Նախագահը համոզուած է որ Խրուշչեւի համար չատ օգտակար պիտի ըլլայ տեսնել ազատ ժողովուրդի մը կեանքը:

Գ) Հասարակաց ռազմագիտութիւն եւ Ֆրանսայի դերը: Ֆրանսայի դիմումը հիւլէական ակումբին անդամակցելու համար պիտի քննուի: Հաւանական չէ որ Այզընհաուըր պնդէ Տը Կոլի մօտ որպէսզի Ֆրանսա հրաժարի այս պաղպաջուն:

× *Նախագահ Այզընհաուըրի ժամանումին առթիւ Փարիզի նահանգապետը կը հրաւիրէ ժողովուրդը որ դրօշակարդէ քաղաքը եւ Սեպտեմբեր 2ին, ժամը 18,25 Օթէլ Տը Վիլի հրապարակը համախմբուի իր համակրանքը յայտնելու համար Այզընհաուըրի:*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱՒԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ կը չարունակէ իր ճամբորդութիւնը Ալժերիոյ զանազան չրջանները: Զէմառայի մէջ 15·000 մահմետականներ ինքնաբերաբար եկած էին ողջունելու Նախագահը որ յայտարարեց.

— Շնորհակալ եմ այն ընդունելութեան համար զոր ըրիք զօրավար Տը Կոլի:

ՁՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ Սեպտեմբեր 4ին, Ռամպույէի մէջ պիտի ընդունի Վարչապետ Սէնեին եւ Արտաքին Նախարար Փելլան:

ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱՑԻ մէջ կը բացուի Արաբական Լիկայի ժողովը, երեքշաբթի օր: Օրակարգի վրայ կան քանի հարցեր որոնց կարեւորագոյնն է՝ Ալժերիա:

«ՄԱՆՐԱՆԿԱՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԸ» ամերիկան սահմանէն ետ մղուեցաւ: Ալֆրէտ Ցինթլ անունով 35 տարեկան Գերմանացի մըն է որուն վրայ մանրամասն ծրագիր մը գտնուեցաւ Սաընուրի կառավարութիւնը տապալելու համար, ինչպէս նաեւ այն ճառը զոր պիտի խօսէր ճայնափիւռէն երբ իշխանութեան գլուխը անցնէր:

ՎԱՐՇԱՒԱՑԻ մէջ տեղի կ'ունենայ Միջխորհրդարանական միութեան ժողովը որուն ընթացքին խօսօրէն քննադատուե-

ԸՆԿ. ԳԱԲՐԻԷԼ ԼԱԶԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Մեր սղրացեալ ընկերոջ կսկծալի մահուան առթիւ հետեւեալ հեռագիրները ղրկուած են «Յուսաբեր»ի խմբագրութեան.—

Խորին վշտով կ'ողբանք անդարմանելի կորուստը մեր սիրելի ընկերոջ Գաբրիէլ Լազեանի: Ցաւակցութիւններ ընկերքին եւ ընտանիքին:

Հ· Յ· Դ· ԱՐԵՒՄՏ· ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ԿԵԴՐ· ԿՈՄԻՏԷ

×

Կ'ողբանք դառն կորուստը: Խոր ցաւակցութիւններ:

Հ· Հ· ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

×

Ցաւակցութիւններ մեր վեթերան ընկերոջ կսկծալի կորուստին առթիւ:

Հ· Յ· Դ· ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ
ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉՈՒԹԻՒՆ

×

Կ'ողբանք ընկ· Գաբրիէլ Լազեանի դառն կորուստը: Ցաւակցութիւններ խմբագրութեան եւ ընտանիքին:

«ՅԱՌԱՋ»

ցաւ համայնավար քաղաքականութիւնը: Հոլանտայի պատուիրակը ըսաւ որ երկաթեայ վարագոյրէն անդին զտնուող երկիրները ընկերվարական չեն եւ չեն ալ ուզեր յարաբերութեան մէջ մտնել արեւմտեան ընկերվարականներուն հետ.

— «Արեւելեան հատաքականութեան մը մէջ, Հունգարիոյ դէպքերը երբեք տեղի չէին ունենար»:

ԵՐԿԱԹՈՒՂիի ծանր արկած մը պատահած է Եուկոսլաւիոյ մէջ: Սառայեվօ–Զագրեպ ճեպընթացը դիծէն դուրս ելած է, պաշտօնական դեկոյց մը կը հաղորդէ որ ցարդ 15 մեռեալ եւ 40 վիրաւորներ կան:

ՎԻԵԻի մէջ մահմետական ահաբեկիչ մը սպաննեց Կոնստանդինի ծերակուտականն Պէնհապելէսը: Մահափորձը պատճառ եղաւ նաեւ ուրիշ երկու մահերու, երեք հոգի ալ վիրաւորուեցան:

«ԱԼԺԵՐԻՈՑ Առժամեայ կառավարութեան» տեղեկատուութեան «նախարար»ը Եպիտա Թունուզի մէջ յայտարարեց թէ «Ֆրանսայի յամառութեան պատճառով, խաղաղութեան հեռանկար չկայ Ալժերիոյ համար»: «Նախարարը» ճշդեց թէ Ալժերիա միայն չունի Ֆրանսական Հասարակապետութեան մաս կազմելու այլ՝ աւելի կարելի է Հիւսիսային Ափրիկէի Հասարակապետութեան մը վրայ մտածել որուն մաս կազմեն նաեւ Թունուզ եւ Մարոք:

ԱՐԺԱՆԹինի մէջ կացութիւնը ծանր է: Ռումբ մը պայթած է Պուէնոս–Այրէսի կեդրոնը որուն հետեւանքով մէկ հոգի մեռած եւ վեց հոգի վիրաւորուած են: Նախագահ Ֆրոնտիսի կը չարունակէ պայքարիլ համայնավարներուն եւ փերոնականներուն դէմ:

ԺՈՐԺ ԼԸՖԻԻՐ, պատմաբան եւ պատուակալ դասախօս Սորպոնի մէջ Ֆրանսական Յեղափոխութեան, մեռաւ առջի օր 85 տարեկանին:

ԴԱՄԱԿՈՍԻ մէջ խորհրդային փորձագէտներու հետ, պայմանագիր մը ստորագրուեցաւ Եփրատի վրայ ամբարտակի մը չինութեան պատրաստութեան համար:

ԱՏԸՆԱՈՒՐ Իտալիա վերադարձաւ չարունակելու համար իր արձակուրդը:

ՄԵՔՍԻԿԱՑԻ մէջ երկրաչարժ մը պատահած է որ մեծ վնասներ հասցուցած է մանաւանդ Վեռա–Քռուզի չրջանը: Ցարդ 70 զոհեր կան աւելի քան 20ը մեռած են: 500 ընտանիքներ փողոցը մնացած են:

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ

"ՈՒՄ" ՈՒ "ԿՈՐ"

ՀԱՅԵՑԻ ԵՒ ՀԱՐԱՒԶԱՏ

———o———

ԺԱ

Հուսկ ուրեմն հարկ է քննել եւ ներկայացնել նաեւ պատմութիւնը արեւմտահայերէնի «կը» մասնիկին, որ կը համապատասխանէ «ում»ին:

Ուրկէ՞ կուգայ նոյս «կը» մասնիկը:

Հայ լեզուի պատմութեան մէջ, բայեբուն սահմանական ներկայ եւ անցեալ անկատար եղանակները կազմելու համար, դերբայական ձեւին հետ միաժամանակ, Մխիթար Դարուն, երեւան եկաւ մասնիկաւոր այս ձեւը, նախ կու, յետոյ կը:

Արդարեւ, Ներսէս Շնորհալիի «Աստուածընունդ» մէջ կը գտնենք.

Հետ կու կանչէ զէտ ըզգեհետ,
Իշեան, ձեզ վա՛յ, կորեաւ համետ:

կամ

Որպէս տիկին յուշիկ գնայ,
Պարան յետեւն ի բարշ կուգայ:

Այսընեան այս կու մասնիկին ծագումը վարանումով կը փնտռէ նախ արաբերէնի մէջ, յետոյ կը կապէ կայ ու ձեւին, — կու տեսանէ = կայ ու տեսանէ, (այս մասին՝ կարդալ Ֆըն· Ֆեր· էջ 75–78):

Առաջին անգամ կարսան էր որ մերժեց ընդունիլ այս տեսակէտը, թէեւ չատ տարածուած:

(Կու մասնիկը կը գործածուի տակաւին երեք միաւանկ բայերու խոնարհումին մէջ, գալ, տալ, լալ, այլ բայերու մէջ՝ կը, — բացառութիւն կը կազմեն եմ, կամ, ունիմ, գիտեմ, կրնամ պակասաւոր բայերը):

Մ· Աբեղեան, միանալով կարսաի, կու մասնիկին ծագումը կը կապէ կոյ ձեւին, որ, կ'ըսէ, կը տեսնուի ձեռագիրներու մէջ: Օրինակ· «Այդ պարչելի ձաներդ որ դու կոյ հանես, ոչ ի սպմոն կայ»:

Այս կոյ, կու կամ կը մասնիկը, ըստ կարգ մը բանասէրներու, «առաջացել է քարթվելական լեզուներում մինչեւ այժմ էլ պահպանուած ոկոն ձեւից» (Ղազարեան, Հայոց լեզուի համառօտ պատմութիւն, էջ 351):

Արդ, ոկոն բառը ունի «պիտի» իմաստը, ապառնի եղանակ, մինչդեռ կու մասնիկը՝ ունի «ահա» նշանակութիւնը: Մ· Աբեղեան եւս կը հաստատէ թէ «կոյ մասնիկն, սկզբնապէս, եղել է մի անկախ բառ ահա նշանակութեամբ» (Հայոց լեզուի տեսութիւն, էջ 327):

Դեռ աւելին, ահա կը փոխարինէ կը մասնիկը կարգ մը գաւառական բարբառներու մէջ, հա, ըհա, ինչպէս եւ հրէս, հրէն, ձեւերով: «Ահա բառի մի ուրիշ համանիշն է նայ կամ նա, որ սովորական է միջին հայերէնում», կը շարունակէ Աբեղեան, որ երկար կը զբաղի այս մասնիկին պատմութեամբ:

Ահա թէ ինչու բացարձակապէս պէտք է մերժել քարթվելական ծագումը:

Բայց կու կամ կը մասնիկը կարգ մը բարբառներու մէջ կը գործածուի նաեւ իբրեւ յետադաս: Այսպէս ունինք խօսիմ կը, ուտեմ կը, եւայլն: Այս յետադասութիւնն է, որ պատճառ գարձած է այն կարծիքին թէ կոյին ստացած նոր ձեւը, կոր, Թրքական է ծագումով:

Ձիշտ է թէ գեղջկական բերաններու մէջ, յաճախ, կը լսենք կ'երթամ եոր բարբառը, պոլսեցիութիւն ծախելու ձեւ մը, որուշապէս հեղնական: Սակայն, այստեղ անդամ, եորը, որ իսկացեալ ձեւն է առնական կորին, չի կրնար համապատասխանել Թուրքերէն կիտիյոր ձեւին, որու կազմութիւնը ցոյց տուինք մեր նախորդ յօդուածին մէջ: Եթէ չունենայինք կայ կամ կու ձեւերը, չէր կրնար կազմուիլ կոր ձեւը՝ հակառակ Թրքական եոր ձեւին մօտիկութեան:

Այնուհետեւ «խօսքը» նայի արդարութեան բուռցքին է...

×

20 Յուլիս 1944:

Պերլինի «Ժողովրդական Դատարան»ի մեծ սրահին մէջ, այժմ պիտի կատարուի դատին վերջին արարը:

Հիթլէրի դէմ սարքուած դաւադրութեան եւ մահափորձին գլխաւոր մասնակիցները, բոլորն ալ, ինչպէս տեսանք, խոստովանեցան իրենց բացարձակ յանցապարտութիւնը: Եւ հիմա, նստած իրենց յատկացուած բաժնեակին, կ'ունկընդրեն Ռայխի Վերին Դատախազ՝ Լոցի ամբաստանաճառը:

Դատախազը զբեցած է կարմիր պատմուճան մը, որուն կուրծքին վրայ, աջին, դրոշմուած է զերմանական թեւատարած արծիւը՝ ճիրաններուն մէջ հիթլէրական կեռ-խաչը սեղմած:

Կը սկսի խօսիլ դատական ատեաններու մէջ սովորութիւն դարձած եւ հանդիսաւոր ոճով մը, որ սակայն իրականին մէջ նացիական քարոզի մը բնոյթը կը կրէ:

(17 Շար·)

ՀՐԱՏԱՊ ՀԱՐՑԵՐ
ՍՓԻՒՌՔԻ
ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

———o———

(ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԿՆԱՐԿ)

«Հայրենիք» օրաթերթը, ինչպէս միշտ, մշակոյթի մեր արժէքներուն մասին չափական խմբագրականներ կը գրէ, այս տարուան Յունուար 17 եւ 18 թիւերուն մէջ ալ նման յօդուածներ գրած էր «Հայ Գրականութիւնը Սփիւռքի մէջ». խորագրով, որուն մէջ կ'անդրադառնար մասնաւորաբար Սփիւռքի մէջ հայ գրականութեան ճակատագրին մասին, հարցնելով թէ «ներկայիս, մեզի տրուած պայմաններուն մէջ, կարելի՞ է գրականութիւն ունենալ եւ մշակել զայն: Առոյգ, գաղափարական, ազգային չունչով եւ ոգիով գրականութիւն մը՝ արուեստի բարձրագոյն ըմբռնումով»:

Աւելի ընդհանրացնելով իր խորհրդածութիւնները եւ աւելի հանգամանօրէն մօտենալով անոնց, կը ներկայացնէր նաեւ հետեւեալ խնդիրները, որոնք առնչուելիւն ունին իր կողմէ արծարծուած հարցերուն — «Մեր գրականութիւնը ամէնէն անտեսուած դաշտն է հայ կեանքին մէջ: Ամէնէն անպաշտպանը, չըսելու համար անտէրը: Հայ գրողը չունի ապահովութիւն, իսկ հայ գիրքը չունի ոչ միայն հրատարակիչ, այլեւ... ընթերցող, կամ, եթէ ունի իսկ, չատ քիչ: Հայ գրականութիւնը պաշտպանող կազմակերպութիւն մը ունենանք, եթէ կ'ուզենք որ ան դեր մը կատարէ հայ ժողովուրդին պաշտպանութեան պայքարին մէջ»:

Քանի մը աշխատակիցներ պատասխանեցին այս կենսական եւ մի'չտ այժմէական հարցերուն, որ կը ներկայացնէ դառն ճշմարտութիւնը եւ կը համապատասխանէ տխուր իրականութեան:

Աւելի վերջերը, Ցուլիսի սկիզբները, դարձեալ «Հայրենիք» օրաթերթին մէջ, այս հարցերու քննութեան փորձեց նոյնի յօդուածաշարք մը ճ· Մանտալեան, առանց բոլն խնդիրները չօշափելու, առանց երբեք անդրադառնալու դոյութիւն ունեցող իրականութեան եւ տագնապաւոր դրոշներու տուած արժէքաւոր գործերուն, չափազանց յոռետես եզրակացութիւններով: Ապացոյցը տալով որ, հակառակ քանեւհինդ տարիներէ ի վեր անդլերէն «Հայրենիք» չաբաթաթերթը խմբագրելուն, ծանօթ չէ մեր վերջին քառասուն տարիներու դրականութեան եւ չատ հարեւանցիօրէն կը ճանչնայ զայն:

Տարիներէ ի վեր այս խնդիրներով զբաղած ենք մեր մամուլին մէջ, առանց երբեք որեւէ ձեւով լուծել կարենալու: Այս պատճառ մը չէ սակայն, որ կրկին քանի մը յօդուածներ չնուիրենք անոնց, հոգ չէ թէ ի յառաջագունէ ճ· Մանտալեան որակէ այդ աշխատանքը «վիճաբանութեան մէջ հարց մուրալ»: Բոլոր խնդիրներն ալ իրարու հետ կապուած են, եւ կարելի չէ որեւէ մէկը լուսաբանել, չեմ ըսեր լուծել, առանց միւսին: Այս հարցերով զբաղողը, կը յայտարարենք, պէտք է ծանօթ ըլլայ, առանց հեռուները երթալու, մեր վերջին մէկ դարու, մասնաւորաբար, վերջին քառասնամեակի գրականութեան պատմութեան, ինչպէս նաեւ զրողներու կեանքի եւ ապրելակերպի պայմաններուն:

Այդ քառասնամեակի գրականութիւնն է զոր կ'անուանենք Սփիւռքի Հայ Գրականութիւն, որ իր մօտաւոր անցեալը ունի եւ ներկային ալ իր դոյութիւնը կ'արդարացնէ:

Անշուշտ «ժառանգ գրողներ»ով հարուստ է, բայց եւ այնպէս հարուստ է նաեւ տաղանդաւոր գրողներով: Ցղճատիպ եւ լայն աշխարհահայեաց ունեցող մը անշուշտ ապչեցուցիչ վերելք մը պիտի նշմարէ գրական եւ բացառական բոլոր երեւոյթները քննութեան առնելով:

Քանի մը հիմնական կէտեր մեր ընթերցողներու ուշադրութեանը պիտի յանձնենք:

Գրականութիւն մը իր ժողովուրդով եւ հաւաքականութեամբ կ'արդարացնէ իր դոյութիւնը, մանաւանդ իր հարազատ հայրենիքի եւ հողին վրայ: Այս չատ պարզ ու հիմնական ճշմարտութիւնը կրելի չէ ժխտել: Բայց հայ գրականութիւնը, ինչպէս չատ մը խնդիրներու մէջ, ուրոյն իր բացառութիւնը: Հինէն ի վեր անձաղկած ու մշակուած է մեր հայրենի հողին ու հայրենիքէն դուրս, օտար հոգիներու տակ: Ցիշեցէք Պոլիսը, Թիֆլիսը, Իզմիրը, եւ աւելի վերջերը քանի մը եւրոպական կեդրոններ, ուր ստեղծագործած են մեր գրական ուժերը: Ովկհետեւ վերը յիշուած կեդրոններուն մէջ խմբուած էր մեր ժողովուրդէն կարեւոր մաս մը, մշակոյթի արժէքները դնահատող, մանաւանդ բարզաւած ու նման ձեռնարկները հովանաւորող ու քաջալերող:

Վերադառնանք 1895–96 Թուականներուն, երբ քաղաքական դէպքերուն հետեւանքով, Պոլիսէն կը հեռանային մեր տաղանդաւոր գրողները, երբ արդէն հոն մեր գրականութիւնը յարաբերաբար փայլուն վիճակ մը կը ներկայացնէր եւ իրապաշտ շարժումը սկսած էր: Չեմ վրանիր անուններ տալու, ինչպէս Ա· Արփիարեան, Լ· Բաշալեան, Ա· Զօպանեան, Տ· Կամսարական, Երուխան, Ս· Պարթեւեան, Վ· Թէքէեան, որոնց պիտի միանային աւելի վերջը Դ· Վարուժան եւ Սիամանթօ, բազմաթիւ մտաւորականներ եւայլն, որոնք իրենց լաւագոյն գրական գործերը պիտի տային արտասահմանի մէջ, երբ այն ատեն Հայկական Սփիւռք գոյութիւն չունէր: Ուր լոյս կը տեսնէին նաեւ մեր լաւագոյն եւ բովանդակալից պարբերականները: Որովհետեւ իրենց հետ տարած էին Հայ Ոգիին խորհրդանիշը, ինչպէս սովորութիւն է հիմա անուանել Հոգեկան Հայրենիքը:

Եւ այսօր... : Քաղաքական ծանօթ դէպքերուն հետեւանքով, վերապրող հայ հաւաքականութիւնը, հայ ժողովուրդն է որ եկած տեղաւորուած է նոյն օտար երկիրներու տակ: Եւ ի՞նչ կը տեսնենք այսօր, վերջին քառասուն տարիներուն իրրեւ հետեւանք:

Ունինք Սփիւռքի հայ գրականութիւն մը, բազմաթիւ գրողներով ու գրականութեան մը բոլոր յատկանիշներով: Ունինք Հայ Մամուլ, բազմաթիւ օրաթերթեր ու պարբերաթերթեր, որոնք 50–60 տարի – ներու իրենց գոյութիւնը կ'արդարացնեն,

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ

... ԵՒ ՀԻԹԼԻՐ ԶՄԵՌԱՒ

×

Ֆրայզլէր·— *Ուրիշ ըսելիք ունի՞ք:*

Քլաուսինկ·— *Ոչ մէկ բան:*

Քլաուսինկէն ետք, նախագահ Ֆրայզլէր կը ձեռնարկէ հարցաքննութեան ուրիշերորդ եւ վերջին ամբաստանեալին՝ տեղակալ-գնդապետ Ռոպերթ Պերնարտիսի:

Ծագումով Աւստրիացի, Ինսպրուք ծնած, 34 տարեկան, Պերնարտիս զերման բանակին մէջ աստիճանի արագ բարձրացում կ'ունենայ եւ կը ստանայ բազմաթիւ չքանշաններ:

Պատերազմական նախարարութեան մէջ Պերնարտիս գլխաւոր դաւադիրներէն Շթաուֆֆենպէրկի օգնականն էր, որ իր կարգին կ'ներկրորդէր ներքին բանակներու գնդհանուր սպայակոյտի պետ զօրավար Ֆրոմը:

1944ի Ապրիլէն իսկ, Պերնարտիս կասկածները կը սնուցանէ բանակի վերին հրամանատարութեան վերաբերմամբ եւ կ'ենթադրէ թէ Առաջնորդը լաւ խորհրդատուներով չէ չրջապատուած:

Պերնարտիս·— Կասկածներս յայտնեցի պետիս՝ Շթաուֆֆենպէրկի, որ պատասխանեց· «Պերնարտիս, միայն խորհրդատուները չեն յանցաւորը, Առաջնորդը՝ ինքն ալ նոյնքան յանցաւոր է»:

Ֆրայզլէր·— *Եւ հետեւաբար, ձեր քննադատութիւններն ու կասկածը Առաջնորդին դէմ ուղղեց:*

Պերնարտիս·— *Այո՛, եւ այդ օրէն սկսեալ դժուարացի հաւատարմութեան երդումս Առաջնորդին հանդէպ, որովհետեւ տակաւ խրուեցայ գործին մէջ եւ ամբողջովին յարեցայ Շթաուֆֆենպէրկի կարծիքին: Այնպէս որ երբ մահափորձին ծրագիրը յայտնեցին ինծի, այլեւս ուրիկ էի որեւէ ձեւով անոր ընդդիմանալու կարողութենէն:*

Եւ ահա՛ թէ Պերնարտիս ինչպէս կը պատմէ·

Պերնարտիս·— *Յուլիս 20ին, ժամը 4ին առաւօտը, Պենտլերբլոքի դրասենեակիս մէջ տեղեկացայ թէ ընդհ· բանակատեղիին մէջ ռումբը պայթած եւ Առաջնորդը մեռած էր: Այդ պահէն սկսեալ, «Վալքիւրէ»ի գործողութիւնը պէտք է ծայր տար բովանդակ Գերմանիոյ մէջ: Սահպուած էի գործադրել ուրիշներու տուած հրահանգները: Մինչ այդ միայն խորհուրդներ մտիկ ըրած էի, այդ պահէն սկսեալ կը զգայի թէ կը բաժնէի յանցանքը, առանց սակայն դեռ գործօն կերպով մեղսակցելու: Ամբողջ օրը մնացի դրասենեակիս մէջ, մինչեւ ուշ ատեն: Հիւանդ ալ էի, կը տառապէի ստամոքսի ցաւերով, որոնց ենթարկուած եմ Լեհաստանի արշաւանքի օրերէն ի վեր: Երեկոյեան, հիւանդ վիճակի մէջ ձերբակալեցին զիս:*

Ֆրայզլէր·— *Ուրիշ ի՞նչ ունիք աւելցնելիք:*

Պերնարտիս·— *Հետեւեալը: Գիտակից եմ մեծապէս յանցաւոր ըլլալուս: Յանցաւոր եմ, նախ, ծրագրուած արարքները լսելուն եւ հանդուրժելուս, եւ ա'լ աւելի յանցաւոր եմ զանոնք չյայտնելուս: Այս վիճակին հասնելուս մէկ բացատրութիւն միայն կրնամ տալ·— Ամբողջովին ենթարկուած էի Ցոն Շթաուֆֆենպէրկի: Անիկա ոչ միայն իմ պետս էր, այլեւ իր արտակարգ անհատականութեամբ եւ իմացականութեամբ տպաւորած էր զիս: Միւս կողմէն, գիտէ որ ան մեծապէս յարգուած էր պաշտօնի բերմամբ կամ ոչ, գինքը չրջապատող անձերէն: Ատոր համար ալ բոլոր ինծի յայտնած գաղտնիքներուն մանրամասնութեանց մէջ չէի մտներ: Իրականին մէջ, կը զգամ որ խաբած էր զիս...*

Այս խօսքերուն վրայ կը վերջանայ ութ ամբաստանեալներէն վերջինին հարցաքննութիւնը՝ Ժողովրդական Դատարանին առջեւ:

ՂԱՅՆ

*

Ե. ամառանոցեցին յուսով սկսավ փնտրել ձիշ տեղ ապրելու համար, որ գեթ հանգիստ լիներ, ոչ ոք չխանգարեր իր ստեղծագործական աշխատանքին։

Ան ամեն առավոտ վաղ էր արթնանում, ինքն էր տաք նախաճաշ պատրաստում, ապա դիմում էր ամառանոցի տիրուհուն, որ ամեն անգամ նույն պատասխանն էր տալիս. «Ձեզ համար ոչ մի տեղ չկա, ես ամառանոցս միայն ամառային հանգստացողների համար եմ վարձով տալիս»։

Ան ամեն անգամ ստիպված էր լինում ուրիշ ամառանոց փնտրել։ Ամառանոցի տիրուհիները նրան ասում էին, որ ինքը ոչ մի ընտանիքի չի ընդունում, որովհետև ամառանոցները միայն ամառային հանգստացողների համար են։

Ե. ամառանոցեցին ստիպված էր ամառանոցից ամառանոց տեղափոխվել։ Ամեն անգամ նա ստիպված էր լինում նոր հարմարվել, նոր ընտանիքի հետ ծանոթանալ, նոր հարևաններ ձեռք բերել։ Ամեն անգամ նա ստիպված էր լինում նոր սենյակ վարձել, նոր սեղանատուն գտնել, նոր կաթնավաճառ, նոր հացթուխ, նոր մսավաճառ, նոր կարտոֆիլ գնել, նոր ջրատար, նոր լվացարար, նոր ծխնելույզ մաքրող, նոր ջրմուղագործ, նոր էլեկտրիկ, նոր ատաղձագործ, նոր ներկարար, նոր ժամագործ, նոր ոստայնանկ, նոր կոշկակար, նոր դերձակ, նոր ոսկերիչ, նոր գրավաճառ, նոր գրադարանավար, նոր ծաղկավաճառ, նոր ծառայող, նոր ոստիկան, նոր ատամնաբույժ, նոր ակնաբույժ, նոր ականջաբույժ, նոր ներքին հիվանդությունների բժիշկ, նոր մանկաբույժ, նոր մանկական հիվանդությունների բժիշկ, նոր վիրաբույժ, նոր ուռուցքաբան, նոր ֆիզիկոս, նոր քիմիկոս, նոր ֆիզիոլոգ, նոր հոգեբան, նոր հոգեբույժ, նոր նյարդաբան, նոր ֆիզիոթերապևտ, նոր ռենտգենաբան, նոր ռադիոլոգ, նոր ռադիոլոգիայի ֆիզիկոս, նոր ռադիոլոգիայի քիմիկոս, նոր ռադիոլոգիայի ֆիզիոլոգ, նոր ռադիոլոգիայի հոգեբան, նոր ռադիոլոգիայի հոգեբույժ, նոր ռադիոլոգիայի նյարդաբան, նոր ռադիոլոգիայի ֆիզիոթերապևտ, նոր ռադիոլոգիայի ռենտգենաբան, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ֆիզիկոս, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի քիմիկոս, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ֆիզիոլոգ, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի հոգեբան, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի հոգեբույժ, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի նյարդաբան, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ֆիզիոթերապևտ, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռենտգենաբան, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ֆիզիկոս, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի քիմիկոս, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ֆիզիոլոգ, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի հոգեբան, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի հոգեբույժ, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի նյարդաբան, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ֆիզիոթերապևտ, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռենտգենաբան, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ֆիզիկոս, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի քիմիկոս, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ֆիզիոլոգ, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի հոգեբան, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի հոգեբույժ, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի նյարդաբան, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ֆիզիոթերապևտ, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռենտգենաբան, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ֆիզիկոս, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի քիմիկոս, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ֆիզիոլոգ, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի հոգեբան, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի հոգեբույժ, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի նյարդաբան, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ֆիզիոթերապևտ, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռենտգենաբան, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ֆիզիկոս, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի քիմիկոս, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ֆիզիոլոգ, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի հոգեբան, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի հոգեբույժ, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի նյարդաբան, նոր ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ռադիոլոգիայի ֆիզիոթերապևտ, նոր ռադիոլոգիայի

Այրի Տիկին Գասպարեան, զաւակները եւ բոլոր պարապանները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ պզտիկնին՝

ԳԷՈՐԳ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի

(Քարտուղար՝
Մարսէյլի Առաջնորդարանին)

մահը որ տեղի ունեցաւ Օգոստ. 28ին, 72 տարեկանին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան, իր բնակարանը 14 Փլաս Ալեֆսանտր Լապատիէ, Մարսէյլ:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այս երկուշաբթի Օգոստ. 31, առաւօտեան ժամը 10ին, Փրատոյի Մայր Եկեղեցին:

Մեկնում բնակարանէն՝ 9,30ին:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս նկատել իբրեւ այդ:

«Յառաջ» — *Մեր ցաւակցութիւնները:*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկ. Աննա Երկեցեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Ճան-Ճան, իրենց խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնեն Մարսէյլի Երբ. Կոմիտէի բոլոր խումբերու եւ ենթակոմիտէներու ընկերներուն, ինչպէս նաեւ Մարսէյլի եւ Փարիզի Սերաստիոյ Ուսումնասիրաց Միութեան բոլոր անդամներուն, եւ ամէն անոնց որոնք զրաւոր, անձամբ, ծաղկեպատկով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՀՄԱՅԵԱԿ ԵՐԻՑԵԱՆի

մահուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկ. Աննա Երկեցեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Ճան-Ճան, Հ. Յ. Դ. «Վահէեան» ենթակոմիտէի ընկերները կը ծանուցանեն թէ կիրակի Սեպտ. 6ի առաւօտեան, յետ պատարագի, Պուլվար Օտոսի Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ընկերոջ

ՀՄԱՅԵԱԿ ԵՐԻՑԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ:

×

Այրի Տիկին Գրիգոր Գասպարեան, Պ. Կարապետ Գասպարեան, Օրիորդ Մարի-կրիճէ Գասպարեան եւ Նշանածը՝ Պ. Գրիգոր Աբէլեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի կիրակի առաւօտ Սեպտ. 6, Փարիզի Ս. Ջովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳՐԻԳՈՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ:

Նոյն օրը հոգեհանգիստ պիտի կատարուի նաեւ

ՍԱՐԳԻՍ ԱԲԷԼԵԱՆի

մահուան տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՑՏ ՄԱՀԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ
ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ

Պէլճոնթիէնի կապոյտ Մահի օդափոխութեան կայանէն Ա. Խումբ մը կը վերադառնայ Սեպտեմբեր 1ին, Կառ տը Լիոն կը հասնի երեքշաբթի ժամը 6,30ին:

Բ. Խումբ մը կը վերադառնայ Սեպտեմբեր 4ին, Կառ տը Լիոն կը հասնի ուրբաթ առաւօտեան ժամը 6,30ին:

Լիոնի խումբը կը հասնի «Փէրաշ»ի կայարանը, հինգշաբթի առաւօտ Սեպտեմբեր 3, ժամը 9ին:

Ծնողքներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ, ինչպէս նախապէս ալ գրուած է իրենց:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Փերէի մայրապետներու զովասուն անտառին մէջ:

Երգ, նուագ, պար եւ հաճելի անակնկալներ:

Տեղւոյն վրայ պիտի գտնէք «Հում մսի յօշած», «Չամփուրով խորոված» եւ պաղպեղներ:

Վալանսէն՝ Սէն Փերէ ամէն ժամ օթոքառ կայ, Սիմեմա Փալասի առջեւէն եւ Փլաս տը լա Ռեփիւպլիքէն:

Սիրով կը հրաւիրուի Վալանսի եւ չըրջաններու Հայութիւնը անխտիր:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէտռասիոնի օդափոխութեան կայանը կը փակուի ՕԳՈՍՏՈՍ 31ին, ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐ:

Հետեւաբար կը խնդրուի ծնողքներէն, Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15, Ռիւ ժան Կուժոն գտնուիլ նոյն օրը, ժամը 12ին:

ԼԸ ՓԷՓԻ ՀԱՅ ԸՆԹԱՑԱՐԱՆ

3 Ավբնիւ Կառնշաճ, Լը Փէֆ, Սէն-է-Ուազ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ.— Դասական Ընթացք **(Cours Classique):**

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—

1) *Տասը տարեկանէն սկսեալ, երկրորդական Վարժարանի որեւէ դասարանի ուսանող կ'ընդունուի պայմանաւ որ ունենայ իր դասարանին վերաբերեալ նիւթերուն բաւարար ծանօթութիւնը:*

2) *Արտասահմանէն կամ Ֆրանսայի դաւառներէն եկող աշակերտը, Փարիզի մէջ պէտք է ունենայ խնամակալ մը:*

3) *Աշակերտը պէտք է ներկայացնէ Ընծայարանին Տնօրէնութեան.—*

ա) *Յարդ յաճախած դպրոցին դասաղբիւրը եւ բարի վարքի վկայական:*

բ) *Մկրտութեան եւ բժշկական պատուաստի վկայական:*

4) *Դպրոցական տարեկան Թոշակը (ինհամսեայ) 150·000 ֆրանք է, երեք մասով վճարելի, իւրաքանչիւրը եռամսեայն սկիզբը:*

Նպաստաւոր դիպչ մը նախատեսուած է իսկապէս կարօտեալ ընտանիքներու զաւակներուն համար:

Ցիշեալ սակագինէն դուրս կը մնան աշակերտին ուղեւորութեան, հանդերձանքի, դրենական պիտոյքի, բժշկական խնամքի ծախքերը:

Դիմել՝

Direction Ecole Apostolique
3, Rue de Grandchamp - Le Pecq S. et O. France

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԻԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	2·500	*ֆր.*	մինչեւ	1/4	սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	1·500	*ֆր.*	մինչեւ	1/8	սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	1·000	»	»	»	»
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	1·500	»	»	»	»
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	2·000	»	»	»	»
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ	1·000	»	»	»	»
«ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱՍԿԻ»	1·000	»	»	»	»
«ԿԸ ՓՆՏՈՒՒՐ»	500	»	»	»	»

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Նոր արձանագրութիւնները կը շարունակուին 1959–1960 ուսումնական տարի – չրջանին համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները փութան դիմել Տեսչութեան, գրաւոր կամ հեռաձայնով:

Collège Arménien **S. Moorat**
26, Rue Troyon - SEVRES (S & O.) Tél.: OBS. 18-28

Վարժարանի անցեալ տարուան աշակերտներուն ծնողքներուն ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ կը յանձնուի.—

Եթէ մինչեւ Սեպտեմբեր 8 չնորոգեն իրենց զաւակներուն արձանագրութիւնը, Տեսչութիւնը ի հարկին, ազատ է անոնց տեղերը յատկացնել նոր արձանագրութիւններու. հետեւաբար, այդ Թուականէն առաջ պէտք է պատասխանեն, Տեսչութեան՝ Մայիսի մէջ ղրկած չրջաբերականին:

ԱԶԴ

★

Ինչպէս յայտարարուեցաւ, Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը վերանձնօրէն Աղքատախնամ Ընկերակցութեան տրամադրութեան տակ դրած է տարեկան կէս միլիոնի չափ մը, հայ խնամատարութեան մը (ասիսթանթ սոսիալ) պատրաստութեան ուսուցման Թոշակին համար:

Ուսանողութեան չրջանն է երեք տարի, իսկ պետական վկայեալ հիւանդապատհուհիին համար երկու տարի միայն:

Արդէն տոգացած են Թեկնածուներն եւ յարմարագոյնին ընտրութիւնը տեղի կ'ունենայ մօտ օրէն:

Թեկնածուներու արձանագրութիւնը բաց է մինչեւ 15 Սեպտեմբեր:

Թեկնածուն պէտք է ըլլայ 18–35 տարեկան եւ ունենայ պատկառելի (պաֆալոբիա) Ա. վկայականը:

Արձանագրութիւնները կ'ընդունուին Աղքատախնամի գրասենեակը, ուր պէտք է դրել հետեւեալ հասցէով.—

Association Arménienne d'aide Sociale
" Bourse d'Etude C. Gulbenkian "
32, Rue de Trévise PARIS 9·

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
51, Rue Monsieur-le-Prince, Paris 6·

Chèque Postal : Paris 1278-35

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ, *Ս. ՎՐԱՅԵԱՆ*
Նոր տպագրութիւն, Պէյրութ, պատկերազարդ
մեծադիր 684 էջ, կազմ. 4·000 ֆր·

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, *Կ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ*
Զ. տարի, Պէյրութ, 1959, 640 էջ 1·400 ֆր·

ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆի ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ,
Գահիրէ, 1959, 169 էջ, պատկերազարդ 350 ֆր·

ՅՈՎԱՆՆԱՒՈՐի ԳԵՐԻՆԵՐԸ, *Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ*
Գահիրէ, 1959, 568 էջ 850 ֆր·

ԽՈԴԵԴԱՆ, *Ա. ԴԱՇՏԵՆՑ*: Գահիրէ, 700 ֆր·

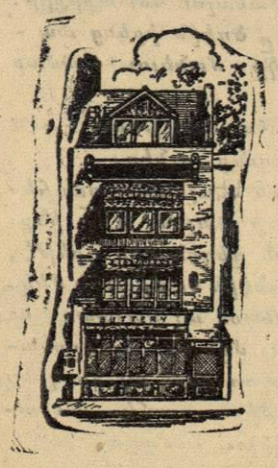
ԵՐԳՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑի, *Ճ. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ*
Պէյրութ, 436 էջ, կազմուած 1·000 ֆր·

ԴՐՕՇԱԿ, օրգան Հ. Յ. Դ., Ա. հատոր 1890–97,
Բ. հատոր, 1898–1901, կազմուած, հատորը 2·400 ֆր·

Le Chant du Pain, Daniel Varoujan
Paris, 1959 630 Frs.

ԱՌԱՔՄԱՆ ԾԱԽՔԸ ԳՆՈՂԻՆ ՎՐԱՑ

ԱՆԳԼԻՈՑ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՑ
(HYDE PARK)

Knightsbridge Buttery 26, Knightsbridge, London S.W.I.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ
ԻՆՉՊԷՍ ՆԱԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՕՂԻՆ

RAKI DUZE
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 8,30Է՚Ն ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 2

